

ปรัชญาการอุดมศึกษา
ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

นางฟ้าม่วย เรื่องเลิศบุญ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4164-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE HIGHER EDUCATION PHILOSOPHY OF
HIS MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ**

Mrs. Farmuis Ruanglertboon

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Higher Education
Department of Higher Education**

**Faculty of Education
Chulalongkorn University**

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4164-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
โดย	นางฟ้ามยุร เรืองเลิศบุญ
สาขาวิชา	อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. พรชูลี อาชวอำรุง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช)

.....กรรมการ
(ดร.วิชัย ตันศิริ)

พำม่วย เรื่องเลิศบุญ: ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (THE HIGHER EDUCATION PHILOSOPHY OF HIS
MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ) อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร.พรชูลี อาชาวำรุง,
อ.ที่ปรึกษาร่วม: ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล, 510 หน้า. ISBN 974-17-4164-2.

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์สามประการ คือเพื่อประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ใน
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ เพื่อจัดสร
บบ ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา และเพื่อนำไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการ
อุดมศึกษา แบบการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีการประมวล อ่านสังเคราะห์ และจัดสรรบบพ
ระบรมราชาบาทของพระองค์ และวิธีการตรวจสอบผลการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย พบหลักปรัชญาการอุดมศึกษา 9 ประเด็น ได้แก่ 1) พันธกิจมหาวิทยาลัย
2) การบริหารการอุดมศึกษา 3) เป้าหมายการอุดมศึกษา 4) นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต
5) อาจารย์และผู้ให้การศึกษา 6) หลักสูตรอุดมศึกษา 7) การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา
8) จรรยาบรรณวิชาการ และ 9) นโยบายสังคม สามารถจัดสรรบบตามหลักปรัชญาการอุดมศึกษาได้
ครบทั้ง 5 หลักปรัชญา ได้แก่ 1) ปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และ
มโนคติ 2) ปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ 3) ปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่
(Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล 4) ปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลก
ของประสบการณ์ และ 5) ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยการดำรงชีวิต และพบ
การจัดสรรบบปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
ได้แก่นแท้ทั้งหมด 129 แก่นแท้ พร้อมกับได้นำเสนอเป็นสาระเกี่ยวกับแนวทางการนำความรู้จาก
แก่นแท้ สาระ และคำสอนของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ในเรื่องการบริหารมหาวิทยาลัย หลักสูตร
การอุดมศึกษา การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา การประเมินผลการอุดมศึกษา สถาบันกำกับดูแล
สถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาอาจารย์ และการพัฒนานิสิตนักศึกษา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำ
ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการอุดมศึกษา

ข้อค้นพบที่สำคัญคือ พบว่า พระองค์ทรงมีแนวคิดโน้มไปตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม
(Experimentalism) และพบหลักปรัชญาภูมิสังคมทางการอุดมศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ
1) ธรรมชาติ คือกลวิธีในแง่ของของหลักคิด หลักการ หลักวิชา และหลักปฏิบัติทางการอุดมศึกษา 2)
การปฏิบัติงาน ที่ถูกต้องตามหลักวิชา มีการทดลองปฏิบัติที่ดี และพอเหมาะพอดีกับภูมิสังคม และ
3) เป้าหมาย เพื่อเกิดประโยชน์สุขแก่ทางการอุดมศึกษาและการศึกษาของประเทศชาติบ้านเมืองสืบไป

ภาควิชา	อุดมศึกษา	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา	อุดมศึกษา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2546	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##4284933727: MAJOR HIGHER EDUCATION

KEY WORD: KING BHUMIBOL ADULYADEJ/HIGHER EDUCATION/PHILOSOPHY

FARMUIS RUANGLERTBOON: HIGHER EDUCATION PHILOSOPHY OF HIS MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ. DISSERTATION ADVISOR: ASSOC.PROF.PORNCHULEE ACHAVA-AMRUNG, Ed.D., DISSERTATION CO-ADVISOR: SUMET TANTIVEJKUL, Ph.D., 510 pp. ISBN 974-17-4164-2.

The purpose of this research was threefold, namely, to culminate HM King Bhumibol Adulyadej's philosophy of higher education in apparent essences and core concepts organized into taxonomies according to dimensions in the field of philosophy, and to be implemented in management and governance of higher education. The research design is documentary using accumulation, synthesis and taxonomization his majesty's speeches. The study was validated by experts in a connoisseurship model.

Results of the study laid bare eight domains of philosophical principles, namely (1) university missions, (2) higher education management, (3) goals of higher education, (4) students / learners and graduates, (5) faculty members and educators, (6) curriculum in higher education (7) instructional deliveries in higher education and (8) academic ethics, Findings were categorized into domains of five philosophical approaches, namely, (1) idealism: on mind ideas and mentality, (2) realism: on the world of things, (3) neo-thomism: on the world of reason, (4) experimentalism: the world of experiences and (5) existentialism: on being. Findings were taxonomies of his majesty's philosophies of higher education comprising 129 core concepts, Additionally, essences regarding the implementation in higher education management, curricula, instructional delivery, assessment and evaluation, institutional quality assurance, staff development and student development. All there findings were to be implemented in higher education institutions in managing and governing processes to the benefits of higher education and the nation.

Essential findings were as follows. HMS' philosophical approach mainly was in accordance with experimentalism. His geosocial philosophy underlying higher education contained three attributes, namely, (1) Dhamma in the sense of main ideas, principles and higher education theories and practices; (2) Practices with disciplinary accuracy of proper experimentation on balance with geosocial contexts; and (3) Goals ultimately for the benefits of higher education, national education and the country as a whole.

Department.....Higher Education...
Field of study.....Higher Education...
Academic year...2003.....

Student's signature.....
Advisor's signature.....
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยนี้ ทำเพื่อพ่อ

“ตามรอยปรัชญาพ่อ สานฝันและถักทอ อุดมศึกษาสานต่อ ให้ปรัชญาพ่อเป็นจริง”

ขอเทิดทูลองค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ที่ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สืบต่อเนื่องมานานกาลสมัย ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้น้อมนำองค์พระบรมราโชวาทมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จากความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษารองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง และ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ท่านทั้งสองมีแต่จะให้ ท่านได้กรุณาให้การดูแล ให้ความรู้ ให้การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้การตรวจแก้ไขอย่างละเอียด ด้วยความเมตตาอาทรต่อศิษย์เป็นอย่างมาก ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ที่กรุณาลงบทความเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในวารสารมูลนิธิชัยพัฒนา ฉบับเดือนธันวาคม 2546 และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันจันทร์ที่ 1 มีนาคม 2547 นับว่าเป็นความกรุณาอย่างยิ่ง

ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์ รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุษ และ ดร.วิชัย ตันศิริ ท่านได้กรุณาตรวจงานวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะอันมีคุณค่ายิ่ง กอปรไปด้วยความเมตตาและองค์ความรู้ที่ช่วยเสริมให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

คุณภาพของงานวิจัยนี้ เกิดขึ้นได้จากความช่วยเหลือของผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบผลงานวิจัย ขอกราบขอบพระคุณท่านทุกท่านที่กรุณาสละเวลาช่วยอ่านและให้ข้อคิดเห็นต่องานวิจัยนี้ นับว่าเป็นประโยชน์งานวิจัย ทั้งยังช่วยต่อเสริมทางปัญญาให้ผู้วิจัยมีความคิดกว้างขวางมากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ในภาควิชาอุดมศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณาสอนสั่งอบรมฝึกฝนบ่มเพาะทั้งความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะที่ดีให้แก่ศิษย์ ทั้งยังให้ความช่วยเหลือและกำลังใจเป็นอย่างมาก ขอกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่การสนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณเพื่อนที่ทำงาน บุคลากรในภาควิชา คุณคัม คุณเดวิด และเพื่อนนิสิตในภาควิชาทุกคน ที่ได้ให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ท้ายนี้ ขอขอบคุณ คุณวิรัตน์-คุณพชร-คุณพิชญ เรื่องเลิศบุญ ที่ให้อิสระแห่งโอกาส การศึกษาต่อจนถึงระดับสูงสุดเช่นนี้ ทั้งยังคอยเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ไม่เมื่อไม่บ่น ช่วยเหลือช่วยทำทุกสิ่งทุกอย่าง และเป็นธุระให้ทุกครั้งเมื่อผู้วิจัยกล่าวถึง

ขอขอบคุณจากใจจริง และประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบอุทิศเพื่อสักการะต่อบรรพบุรุษทุกท่าน เจ้ากรรมนายเวร และเทพคุณตายายของผู้วิจัยด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	26
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	27
คำถามในการวิจัย.....	30
การเสนอหน้าผลงานวิจัย.....	30
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	31
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
ตอนที่ 1 พระราชประวัติ และความเป็นปราชญ์ในพระองค์.....	32
ตอนที่ 2 แนวคิดเชิงปรัชญาทั่วไป และปรัชญาการอุดมศึกษา.....	41
ตอนที่ 3 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	89
ตอนที่ 4 การน้อมนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการบริหารและจัดการอุดมศึกษา.....	100
ตอนที่ 5 ระเบียบวิธีวิจัย และเทคนิคการวิจัยที่ใช้.....	101
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	106
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	106
เกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ.....	108
การสำรวจแหล่งข้อมูล.....	108
การเตรียมการ และการกำหนดแนวทางการวิจัย.....	109
1. การเตรียมตัวผู้วิจัย.....	109

สารบัญ

	หน้า
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	110
3. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	110
4. การตรวจสอบการวิจัย.....	111
สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	112
สรุปวิธีดำเนินการวิจัย.....	114
4. ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช.....	121
ตอนที่ 1 การประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ.....	122
ตอนที่ 2 การจัดสารบบปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา.....	402
ตอนที่ 3 การน้อมนำความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนของ ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการ บริหารและจัดการอุดมศึกษา.....	431
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	453
สรุปผลการวิจัย.....	455
อภิปรายผล.....	456
ข้อเสนอแนะ.....	467
รายการอ้างอิง.....	471
ภาคผนวก.....	484
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	510

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	การเปรียบเทียบปรัชญาอินเดีย 9 สำนัก.....	45
ตารางที่ 2	การเปรียบเทียบอภิปรัชญาจีน 10 สำนัก.....	48
ตารางที่ 3	การเปรียบเทียบปรัชญาญี่ปุ่น.....	51
ตารางที่ 4	การเปรียบเทียบทฤษฎีวิทยาศาสตร์กับทฤษฎีการอุดมศึกษา.....	54
ตารางที่ 5	การวิเคราะห์บทบาทพื้นฐานของอภิปรัชญากับการอุดมศึกษา.....	63
ตารางที่ 6	การวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของญาณวิทยากับการ การอุดมศึกษา.....	71
ตารางที่ 7	การวิเคราะห์บทบาทพื้นฐานของทฤษฎีอรรถวิทยากับการอุดมศึกษา....	78
ตารางที่ 8	การวิเคราะห์ปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดต่างๆ.....	84
ตารางที่ 9	สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช.....	114

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
แผนภาพที่ 2	ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการอุดมศึกษา ทฤษฎีการอุดมศึกษา และการปฏิบัติ.....	56
แผนภาพที่ 3	การน้อมนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการบริหารและจัดการอุดมศึกษา.....	100
แผนภาพที่ 4	ขั้นตอนการวิเคราะห์สารแบบอุปนัย.....	104
แผนภาพที่ 5	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	112
แผนภาพที่ 6	แก่นแท้และสาระในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย.....	136
แผนภาพที่ 7	แก่นแท้และสาระในเรื่องการบริหารการอุดมศึกษา.....	147
แผนภาพที่ 8	แก่นแท้และสาระในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา.....	158
แผนภาพที่ 9	แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต.....	247
แผนภาพที่ 10	แก่นแท้และสาระในเรื่องอาจารย์ ผู้ให้การศึกษา.....	284
แผนภาพที่ 11	แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรการอุดมศึกษา.....	325
แผนภาพที่ 12	แก่นแท้และสาระในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา.....	359
แผนภาพที่ 13	แก่นแท้และสาระในเรื่องจรรยาบรรณวิชาการ.....	385
แผนภาพที่ 14	แก่นแท้และสาระในเรื่องนโยบายสังคม.....	398
แผนภาพที่ 15	หลักปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช.....	423
แผนภาพที่ 16	ภาพจำลองแนวคิดตามหลักปรัชญาในพระองค์.....	428
แผนภาพที่ 17	ฉายพระอัจฉริยภาพปรัชญาภูมิสังคมทางการอุดมศึกษาในพระองค์.....	429

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระปรีชาญาณสูงยิ่งในด้านหลักการและปรัชญาการอุดมศึกษา ตลอดรัชสมัยของพระองค์ ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริด้านการอุดมศึกษาให้แก่นักการศึกษา สถาบันการศึกษา ส่วนราชการ เอกชน ตลอดจนบุคคลกลุ่มต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

ประวัติความเป็นมาแห่งพระมหากรุณาธิคุณในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรนั้น ม.ล. ปิ่น มาลากุล ได้เขียนไว้ว่า

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนามหาวิทยาลัย และความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษา จึงเกิดมีประเพณีกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตร และอนุปริญญาบัตร ณ สถาบันการศึกษาที่ให้ปริญญาทุกแห่ง...”

พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณยิ่งต่อบัณฑิตไทยและมหาวิทยาลัยไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2493 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530) และทรงเป็นนักปรัชญาการอุดมศึกษา ดังพระราชทานพระราชดำริองค์หนึ่ง ที่เกี่ยวกับความหมายของการอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2520 ไว้ดังนี้

“การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวกราบรื่น ได้ผลแน่นอนและรวดเร็ว”
(22 กรกฎาคม 2520)

สะท้อนให้เห็นว่า การอุดมศึกษามี 2 มิติ คือมิติแรกเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ และมิติที่สองเป็นการพัฒนาบุคคลผู้ที่ศึกษา ให้มีความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรม ซึ่งทั้งสองมิติไม่สามารถแยกความหมายกันได้ จะต้องควบคู่กันไป

เพราะเมื่อบุคคลหนึ่งมีความรู้ แต่มีความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรม ที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว ย่อมนำไปสู่การใช้ความรู้ในทางที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

“การที่มีการศึกษาสมบูรณ์แล้วนี้ ทำให้แต่ละคนหลีกเลี่ยงไม่ได้จากความรับผิดชอบที่จะต้องใช้ความรู้ สติปัญญาของตนให้เป็นประโยชน์และเป็นความเจริญวัฒนาแก่บ้านเมืองและส่วนรวม” (12 กรกฎาคม 2516)

พระองค์ทรงชี้ถึงปรัชญาการอุดมศึกษาที่สำคัญยิ่งคือ เมื่อบุคคลหนึ่งมีการศึกษาที่สมบูรณ์แล้ว ผลแห่งการมีการศึกษาที่สมบูรณ์นี้ จะกำหนดบุคคลนั้นมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องใช้ความรู้และสติปัญญาของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลอื่นและสังคมส่วนรวม โดยไม่ต้องมีบุคคลใดมาขอร้องหรือบังคับให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมหรือประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

เพื่อให้ได้ความรู้ตามความหมายของการอุดมศึกษาดังกล่าวข้างต้น พระองค์ทรงกล่าวถึงหลักการการศึกษาที่ให้ความรู้ความสามารถแก่บุคคลและนำไปสู่การทำให้เป็นคนที่สมบูรณ์

“...หลักอย่างหนึ่งที่สำคัญที่สุด คือ หลักของเหตุผล และจะต้องขัดเกลาตลอดเวลา มิฉะนั้น จะมีวิชาความรู้เท่าไรก็ตามก็ไม่สามารถนำไปเป็นประโยชน์แก่ตัวแก่ส่วนรวมได้ ...หลักของเหตุผลมีหลักการว่า ถ้ามีสิ่งใดที่เราต้องเผชิญ ต้องพบต้องมีเหตุผลทั้งสิ้น คำนี้มีสองคำ เหตุคือต้นของสิ่งที่เราเผชิญ และผลเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นแก่เรา ถ้าเราเผชิญสิ่งใดและเราพิจารณาด้วยเหตุผล ต่อไปเราก็จะเผชิญสิ่งที่ถูกต้อง” (26 มิถุนายน 2519)

หมายความว่า การศึกษาเป็นเรื่องของการค้นหาเหตุและผลของสิ่งต่างๆ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ เมื่อสามารถค้นหาเหตุได้แล้วย่อมเข้าใจผลที่ตามมา ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลจึงเป็นหลักการสำคัญของการอุดมศึกษา ซึ่งในทางกลับกัน สิ่งใดที่ไม่สามารถแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ จะถือว่าเราจะมีความรู้นั้นยังไม่ได้ ดังนั้น กระบวนการศึกษาจึงเป็นกระบวนการค้นหาเหตุและผลของสิ่งต่างๆ นั่นเอง

แนวพระราชดำริที่อัญเชิญมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้หยิบยกขึ้นมาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงหลักปรัชญาที่สำคัญของการอุดมศึกษา ที่จะช่วยชี้ให้การอุดมศึกษาทั้งปวงให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ อีกทั้งสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการใช้ความรู้เพื่อการปฏิบัติต่างๆ และนำไปสู่จุดหมายที่ตั้งงามและเป็นประโยชน์ต่อไป

จากการวิเคราะห์พระบรมราโชวาท และพระราชกรณียกิจด้านการศึกษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สรุปได้ว่า พระองค์ทรงทอดพระเนตรขอบข่ายของการศึกษาในแง่มุมที่กว้างไกล ทรงมุ่งประโยชน์ของการศึกษาตรงไปที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของผู้เรียนเป็นหลัก พระบรมราโชวาทของพระองค์ ได้ย้ำอยู่เสมอว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตมนุษย์ทั้งชีวิต เป็นการเสริมความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม และจิตวิญญาณ พระองค์ทรงเน้นหลักการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง วิธีการสอนต้องทำให้ผู้เรียนสามารถนำวิชาความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต และมีความฉลาดวินิจฉัยทางเลื่อมและทางเจริญของชีวิตด้วย พระองค์ทรงเชื่อมโยงหลักการศึกษาเข้ากับหลักของศาสนาอย่างกลมกลืนกัน โดยทรงให้ความสำคัญของวิชาสามัญ วิชาชีพ และศีลธรรมจรรยา คุณสมบัติที่แท้ของผู้มีการศึกษา จึงเป็นผู้มีความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530)

ด้วยเหตุที่ ไม่เคยปรากฏการวิจัยลักษณะนี้มาก่อน และด้วยสาระในพระบรมราโชวาทที่ปรากฏ เป็นเอกสารที่เป็นระบบและครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขวางและลึกซึ้ง สมควรแก่การศึกษาถึงแก่นแท้แห่งปรัชญาการอุดมศึกษาที่ปรากฏในพระบรมราโชวาทเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งมีความเป็นไปได้ที่จะศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์คมชัด จึงเป็นความพยายามของผู้วิจัยที่จะเข้าใจตามแนวพระบรมราโชวาทอย่างทอ่งแท้ ด้วยการจัดทำให้เป็นระบบ และเข้าใจถึงความสมบูรณ์ที่สุด และด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่เปรียบมิได้ การวิจัยนี้จึงอัญเชิญแนวพระบรมราโชวาทที่เห็นว่ามีสำคัญยิ่งมาแสดงให้ปรากฏ เพื่อน้อมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสาธารณชนทั่วไป สมดังพระราชปณิธานที่ได้พระราชทานแนวพระบรมราโชวาทไว้เป็นสมบัติของประชาชนและประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ

2. เพื่อจัดสรรงบประมาณการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา

3. เพื่อน้อมนำความรู้จากแก่นสาร สาระ และคำสอนของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดเชิงปรัชญาของปรัชญาต่างๆ แล้วนำมาประมวลสรุปลักษณะสำคัญ เพื่อนำไปสู่การจัดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

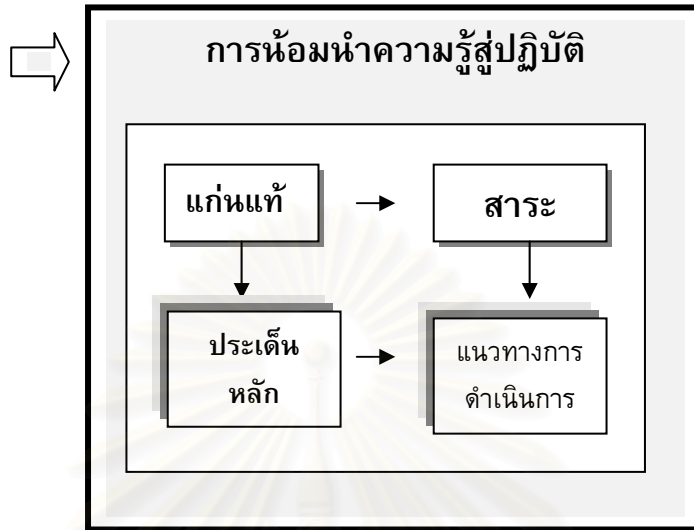
กรอบแนวคิดในการวิจัย (Morris, 1961) และอื่นๆ					
กรอบแนวคิดตามหลักปรัชญา					
แก่นแท้/สาระ		ภววิทยา (Ontology) (ว่าด้วย ธรรมชาติของ ภาวะแห่งความ มีอยู่)	ญาณวิทยา (Epistemology) (ว่าด้วยธรรมชาติ ของความรู้)	อรรถวิทยา (Axiology) (ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า)	
				จริยศาสตร์ (Ethics)	สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)
ลัทธิจิตนิยม (Idealism)		ความจริงคือ โลกของจิต	ความแท้คือ ความคิด/โนคติ	การเลียนแบบ ตัวตนที่แท้จริง	การสะท้อนกลับ ของความคิด
ลัทธิสัจนิยม (Realism)		ความจริงคือ โลกของวัตถุ	ความแท้คือ การมองเห็น ข้อเท็จจริง	กฎของ ธรรมชาติ	การสะท้อนกลับ ของธรรมชาติ
ลัทธิ หลักการ นิยมใหม่ (Neo- Thomism)	ฆราวาส (Lay)	ความจริงคือ โลกของเหตุผล	ความแท้คือ เหตุผล	เหตุผลใน การกระทำ	ความรู้สึกร สร้างสรรค์
	สังฆฆราวาส (Eccl.)	ความจริงคือ ตัวตน /พระเจ้า	ความแท้คือ การรู้โดย ความรู้สึกที่เกิดขึ้น		
ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism)		ความจริงคือ โลกของ ประสบการณ์	ความแท้คือ อะไรเป็นสิ่งที่ทำ	การตรวจ พิสูจน์ของ สาธารณชน	รสนิยมของ สาธารณชน
ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)		ความจริงคือ โลกของ การดำรงชีวิต	ความแท้คือ การเลือกใน การดำรงชีวิต	อิสรภาพ/ เสรีภาพ	การปฏิบัติจาก เกณฑ์ของ สาธารณชน

กรอบแนวคิดการวิจัย ปรัชญาการอุดมศึกษา

	พันธกิจ มหาวิทยาลัย	การบริหาร การอุดมศึกษา	เป้าหมาย การอุดมศึกษา	นิสิตนักศึกษา /ผู้เรียน/บัณฑิต
สารัตถนิยม Essentialism	-จัดการศึกษาเรื่องยาก เพื่อให้หนีคดีกับปัญหาเรื่อง ยากได้ เช่น ภาษาลาติน, กรีก (Veblen, 1918) -จัดการศึกษาทั่วไปที่ดี และเน้นศิลปศาสตร์ และ ศาสตร์วิชาชีพ (Ortega, 1946) -เน้นวิจัย หาความรู้ใหม่ (Nisbet, 1971 และ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรคุดยเดชวิกรมมหาราช ชนก อ่างใน สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) -จัดมหาวิทยาลัยแบบประสม (Kerr, 1967) -จัดการศึกษาเพื่อทำให้จิตดีตามต้นแบบ (Brubacher and Rudy, 1976)	-การบริหารแบบพัฒนาเต็ม รูปแบบ (Brubacher, 1982) -ความสัมพันธ์กับรัฐ โดยมี ขอบเขตความเป็นอิสระระดับที่ ต้องตอบสนองนโยบายของรัฐ (Brubacher, 1982)	-จัดการศึกษาเพื่อกลุ่มปัญญาชน การมีอภิสิทธิ์ ความสามารถของ คน และให้ความสำคัญกับการ อุดมศึกษามากกว่าระดับอื่น -จัดการศึกษาทั่วไปตามสภาพ ดั้งเดิม (Brubacher, 1982)	-ผู้เรียนเป็น ดวงจิตของ จักรวาลใบเล็ก (Morris, 1961)
	-จัดการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติ และการกระทำ ให้ ได้ผลตามสภาพจริง (Eaton and Jefferson อ่าง ใน Brubacher, 1982)	-การบริหารเน้นการพัฒนาบุคคล (Brubacher, 1982)	-การศึกษาวิชาเฉพาะ (Brubacher, 1982)	-ผู้เรียนเป็นกลไก ความรู้สึกรู้สึก (Morris, 1961)
ถาวรนิยม Perennialism	-สามารถใช้เหตุผลความรู้อจากวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชา หนึ่งได้ (Brubacher and Rudy, 1976) -จัดเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลเดียวกัน ทั้ง วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม กระบวนการจัดการ เรียนรู้ ตำรา อุปกรณ์ อย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์ กัน (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส อ่างใน สุมณ อมร วิวัฒน์ และคณะ, 2541)	-การบริหารตามเหตุผล ลดหลั่น ตามระดับการบริหาร และมีการ ต่อเนื่อง เพื่อเรียกร้องตามเหตุผล (Brubacher, 1982)	-การศึกษาเพื่อมวลชน พัฒนาคณ ให้มีเหตุผล (Brubacher,1982)	ผู้เรียนเป็นผู้มี เหตุผล (Morris, 1961)
	-	-	-	-มีความเป็นอยู่ ด้วยจิตวิญญาณ (Morris, 1961)
ก้าวหน้านิยม Progressivism	-เน้นการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Wilson อ่างใน Brubacher, 1982) -การจัดการศึกษาที่ดีต้องคิด ทำทฤษฎี และปฏิบัติ ควบคู่กันไปเสมอ โดยฝึกและแสดงผลงาน (รัชกาลที่ 6 อ่างใน สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541)	-การบริหารเน้นแผนงานโครงการ (Brubacher, 1982)	-การศึกษาวิชาเฉพาะทาง วิทยาศาสตร์ (Brubacher, 1982) -การฝึกประสบการณ์ตรงในการ อยู่ร่วมกัน และการนำไปใช้ใน ชีวิตจริง (Benne, 1965 และ Shoben, 1970)	-ผู้เรียนเป็นผู้มี ประสบการณ์ (Morris, 1961)
อัตถิภาวนิยม Existentialism	-จัดการศึกษาให้หนีคดีเลือกเอง ไม่บังคับ (Eliot อ่าง ใน Brubacher, 1982 และ Newman, 1959) -เน้นความเป็นตัวตน และเอกัตบุคคลของนิสิต ใน ฐานะผู้ปัจเจก (Minoque, 1973; Nisbett, 1971; Aiken, 1971 และ Wolff, 1969) -สร้างคนให้มีอาชีพของตน (รัชกาลที่ 6 อ่างใน สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541)	-การบริหารแบบทางเลือก (Brubacher, 1982)	-การศึกษาเพื่อมวลชน สิทธิของ บุคคล มีความเสมอภาค ให้ ความสำคัญกับการศึกษาทุก ระดับ การศึกษาวิชาชีพ -การศึกษาวิชาเฉพาะที่หนีคดีเลือก เรียนเองได้ (Brubacher, 1982)	-ผู้เรียนเป็น ผู้เลือก (Morris, 1961) -ผู้เรียนเรียนรู้อจาก ภายในตนเอง (พรชูลี อาษาอำรุง, 2517)

อาจารย์	หลักสูตร อุดมศึกษา	การจัดการเรียนรู้ ในระดับอุดมศึกษา	จรรยาบรรณ วิชาการ	นโยบาย สังคม
-อาจารย์เป็นผู้ สาธิตตนเอง (Morris, 1961) -อาจารย์เป็นผู้ เก็บความรู้ และ ทำตัวเป็น ต้นแบบที่ดี แล้ว ใส่ไปในหัวของ ผู้เรียน (Brubacher and Rudy, 1976)	-สาระด้านสัญลักษณ์ และความคิด (เช่น วรรณคดี, ประวัติศาสตร์) (Morris, 1961) -เน้นการปฏิบัติจริงให้ได้ผลตามสภาพจริง (Brubacher, 1982) -สาระเน้นคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม (Brubacher and Rudy, 1976 และรัชกาล ที่ 5 อ่างใน สุมณ อมรวีวัฒน์ และคณะ, 2541) -สาระประวัติศาสตร์ไทยเป็นการศึกษาทั่วไป ในมหาวิทยาลัย (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อ่ำใน สุมณ อมรวีวัฒน์ และคณะ, 2541)	-สอนสิ่งที่ยาก เช่น ภาษาลาติน, กรีก การสอนทำให้เป็นคนดี และเป็นคนฉลาด แล้ว (Veblen, 1918) -สอนตามต้นแบบที่ยากและซับซ้อน (Moberley, 1949) -การตูดซับความคิด (Morris, 1961) -สอนตามต้นแบบที่ดี หรือตัวอย่างที่ดี (Broudy, 1972); (กรมพระยาวชิรญาณว โรส อ่างใน สุมณ อมรวีวัฒน์ และคณะ, 2541)	-การมีวินัยในตน โดยสร้างเกณฑ์ ของตน ด้านความเป็นปรีชา คง เส้นคงวา และความเที่ยงธรรม และ ปรับตนให้เข้ากับจิตและความคิด ของตน (Moberley, 1949 และ Kadish, 1969 -คุณธรรมของศาสตราจารย์ใน มหาวิทยาลัย (สมเด็จพระมหิตลาธิ เบศร อ่างใน สุมณ อมรวีวัฒน์ และ คณะ, 2541)	นโยบายการ สงวนรักษา ความสืบทอด (Morris, 1961)
-อาจารย์เป็นผู้ สาธิต (Morris, 1961)	-สาระวิชากายภาพ (Morris, 1961)	-การควบคุมข้อเท็จจริงและสารสนเทศ (Morris, 1961) -สอนแบบแก้ปัญหา Heuristic (Broudy, 1972)	-อบรมการปฏิบัติ และการกระทำ ตามสภาพจริง โดยการอบรมบ่ม เพาะ (Wilson, 1952)	-นโยบายการ ถ่ายทอด รากฐาน ความรู้ (Morris, 1961)
-อาจารย์เป็นผู้ ควบคุมปัญญา (Morris, 1961)	-สาระด้านปัญญาและจิตวิญญาณ (คณิตศาสตร์ และศาสตร์ต่าง ๆ) (Morris, 1961) -สาระด้านคณิตศาสตร์ และการศึกษา ทั่วไป เพราะสามารถนำไปสู่การศึกษา วิชาชีพเองได้ (Brubacher and Rudy, 1976)	-ฝึกทางปัญญา (Morris, 1961) -การสอนแบบแก้ปัญหา (Broudy, 1972) -สอนการใช้ความรู้ทั่วไปนำไปประยุกต์สู่ วิชาชีพในชีวิตของตนเองได้ โดยสอน การใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เพราะมี ความจริงแท้เป็นเหตุผล และคุณค่า (Brubacher and Rudy, 1976)	-ตัดสินจรรยาบรรณของตนเอง ดูแลเหตุผลของตน ว่าอะไรคือ จรรยาบรรณ และตรวจสอบโดย ผู้อื่น (Moberley, 1949 และ Kadish, 1969) -ติดตามเฉพาะวิชาการ ไม่เกี่ยวกับ ค่านิยมและวินัย (Benjamin, 1960)	-นโยบายการ ฟื้นฟู และ ยกระดับสังคม (Morris, 1961)
-พระเป็นผู้นำ (Morris, 1961)	-	-การฝึกทางจิตวิญญาณ (Morris, 1961)	-	-
-อาจารย์เป็น ผู้อำนวยการ โครงการ (Morris, 1961)	-สาระด้านประสบการณ์ทางสังคม (Morris, 1961)	-กระบวนการแก้ปัญหา (Morris, 1961) -สอนหนทางให้แก้ปัญหาในชีวิต (Hutchins, 1936a) -สอนแบบแก้ปัญหา (Broudy, 1972)	-อบรมกระบวนการทางปัญญา โดย การฝึกงาน (Wilson, 1952)	-นโยบายการ จัดการกับการ เปลี่ยนแปลง (Morris, 1961)
-อาจารย์เป็นผู้ ยั่วยุยง (Morris, 1961)	-สาระวิชาทางเลือก (เช่น ศิลปศาสตร์ ศีลธรรม และปรัชญา) (Morris, 1961) -เน้นการเลือกด้วยตนเอง (พรชูลี อาชว อำรุง, 2517)	-ค้นพบด้วยตนเอง (Morris, 1961) -การสอนแบบให้ความรัก Philetic (Broudy, 1972) -การสอนแบบให้แสดงออกถึงความรู้สึ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2517)	-อิสระในการเลือกจรรยาบรรณ วิชาชีพของตนเอง ไม่มีอคติ ไม่มี การตัดสิน (Hook, 1971 และ Benjamin, 1960) -การติดตามเฉพาะวิชาการ (Moberley, 1949)	-นโยบายเน้น เสรีภาพ (Morris, 1961)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย มีความหมายและสาระสำคัญ สรุปดังนี้

ภววิทยา (Ontology)

ปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของสภาวะแห่งความมีอยู่ ที่เกี่ยวกับเนื้อแท้ หรือแก่นแท้ของทุกสิ่งที่มีอยู่ โดยระบุว่าสิ่งเหล่านั้นมีความเป็นจริงในลักษณะใด ความจริงนี้ เป็นความจริงขั้นสุดท้าย ที่เรียกว่าความจริงสูงสุดที่ไม่สามารถทอนลงเป็นอย่างอื่นได้อีก (Morris, 1961)

ญาณวิทยา (Epistemology)

ปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของความรู้ มีแนวคิดหลักในการอธิบายธรรมชาติของความรู้ และอธิบายข้อสงสัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ (Morris, 1961)

แนวทางการนำญาณวิทยามาเป็นหลักของการศึกษา มี 2 แนวทางคือ

1. การนำความรู้ในระบบและคำสอนในลัทธิปรัชญาแต่ละลัทธิ หรือปรัชญาเมธีแต่ละคนที่ได้กำหนดไว้แล้ว มาใช้ในการสร้างพื้นฐานของการศึกษา เรียกว่า พื้นฐานทางญาณวิทยาของการอุดมศึกษา (Epistemology Base of Higher Education)
2. การนำระเบียบวิธีทางญาณวิทยามาใช้เป็นระเบียบวิธีในกระบวนการศึกษา เช่น การตรวจสอบกิจกรรมของการศึกษาก่อนการตัดสินใจดำเนินการ ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

การนำระเบียบวิธีทางญาณวิทยามาใช้เป็นระเบียบวิธีในกระบวนการอุดมศึกษา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่ว่าด้วยระเบียบวิธีทางญาณวิทยา เช่น ลัทธิปฏิฐานนิยมใหม่ (Neo-Positivism) และปรัชญาหลักสูตร เป็นต้น
2. ขั้นเลือกระเบียบวิธีทางญาณวิทยา นำมาใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีต่างๆ และสรุปผลสำหรับนำไปใช้ขั้นต่อไป เรียกว่า ทฤษฎีแห่งการพรรณนา (Theory of Descriptions)
3. ขั้นการนำแนวคิดจากสรุปผล มาเป็นหลักในการกำหนดทฤษฎีและแนวคิดทางการอุดมศึกษา และยึดถือเป็นเกณฑ์การตัดสินใจทางการอุดมศึกษา (Educational Decision Making) (บุญมี แทนแก้ว, 2541; บรรจง จันทรสา, 2522; 2535; ศักดา ปรารงค์ ประทานพร, 2523; 2535; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535; สุจิตรา (อ่อนค้อม) รณรัตน์, 2540; 2530; สมบูรณ์ พรรณาภพ, 2535; สุขุม เมธาวิทยกุล, มปป; Battle and Shannon,

1974; Brubacher, 1969; Curtis and Boulwood, 1975; Fitzgibbons, 1981; Morris, 1961; Morsy, 1997; Park, 1963; Peters, 1966; Phenix, 1965; Wingo, 1974)

อรรถวิทยา (Axiology)

ปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า เป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า ที่มีความหมายตามคำศัพท์ไทยนั้น แปลว่า ทฤษฎีคุณค่า (Theory of Value) ลักษณะและขอบเขตของอรรถวิทยา แบ่งออกเป็น 2 หมวดคือ

1. จริยศาสตร์ (Ethics) เป็นหมวดความรู้ที่ว่าด้วยระบบความคิดสำหรับการตรวจสอบคุณค่าของความประพฤติ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจว่าความประพฤตินั้น เหมาะสมหรือไม่ ถูกต้องหรือไม่ ความรู้นี้เรียกว่า ปรัชญาจริยธรรม หรือ ปรัชญาศีลธรรม

2. สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นหมวดความรู้ที่ว่าด้วยระบบการคิดสำหรับการตรวจสอบคุณค่าทางสุนทรียภาพของธรรมชาติ และวัตถุหรือสสาร แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี และวรรณคดี เป็นต้น

ลักษณะความรู้ของอรรถวิทยา เป็นความรู้ที่มุ่งแสวงหาคำตอบของปัญหาทางด้านคุณค่า ซึ่งสามารถแยกปัญหาได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. ปัญหาเรื่องธรรมชาติของคุณค่า เช่น คุณค่าคืออะไร มีลักษณะอย่างไร เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ เป็นต้น

2. ปัญหาเรื่องแหล่งกำเนิดของคุณค่า เช่น แหล่งกำเนิดคืออะไร ใครเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นต้น

3. ปัญหาเรื่องเกณฑ์สำหรับตรวจสอบและตัดสินคุณค่า เช่น แบ่งเป็นกี่ระดับ อะไรเป็นวิธีตรวจสอบที่ดีที่สุด เป็นต้น

ทฤษฎีอรรถวิทยา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1. ทฤษฎีอรรถวิทยากลุ่มอัตนัยนิยม (Subjectivism) คุณค่าย่อมขึ้นอยู่กับ การยอมรับของผู้ตัดสิน และย่อมเปลี่ยนแปลงได้ หลักขั้นต้นของการกำหนดคุณค่าคือ แหล่งกำเนิดของคุณค่า มนุษย์ย่อมมีความสามารถในการตัดสินใจเลือก และรู้จักว่าคุณค่าใด เป็นคุณค่าที่ตนปรารถนาและสามารถบันดาลให้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง

2. ทฤษฎีอรรถวิทยากลุ่มปรนัยนิยม (Objectivism) คุณค่าของสิ่งใดย่อมมี อยู่จริงภายในสิ่งนั้น ย่อมเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หลักขั้นต้นของการกำหนดคุณค่า คือความเชื่อว่า คุณค่าที่แท้จริงย่อมมีสภาวะเป็นสิ่งสัมบูรณ์ และการตรวจสอบคุณค่าทุกอย่างทำได้ โดยอาศัย ข้อการกำหนดที่แตกต่างกัน เช่น ฝ่ายศาสนาควรวัดทบทวนคุณธรรมของศาสนา และฝ่าย วิทยาศาสตร์ควรวัดข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

บทบาททั่วไปของพื้นฐานทางอรรถวิทยาของการอุดมศึกษา คือ บทบาทในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับปัญหากิจกรรมในการจัดการอุดมศึกษาโดยทั่วไป เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับการประเมินคุณค่าของนโยบาย วัตถุประสงค์การอุดมศึกษา ประเภทหลักสูตร โครงการต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. บทบาทในการแก้ปัญหา เกี่ยวกับธรรมชาติของคุณค่าของการอุดมศึกษา เช่น ค้นหาคำตอบว่า อะไรคือคุณค่าของการอุดมศึกษา คุณค่าของการอุดมศึกษาที่แท้จริงมีหรือไม่ เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ เป็นต้น

2. บทบาทในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด หรือต้นกำเนิดของคุณค่าของการอุดมศึกษา เช่น ค้นหาคำตอบว่า อะไรเป็นแหล่งกำเนิด ใครเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นต้น

3. บทบาทในการแก้ปัญหา ที่เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษา สำหรับตรวจสอบและวัดคุณค่าของการอุดมศึกษา เช่น ค้นหาคำตอบว่า อะไรคือเกณฑ์ มีกี่เกณฑ์ มีคุณค่ากี่ระดับ อะไรคือวิธีการอย่างไร วิธีใดน่าเชื่อถือมากที่สุด เป็นต้น (สุจิตรา อ่อนค้อม รัตน, 2530; 2540; สมบูรณ์ พรรณาภพ, 2535; Battle and Shannon, 1974; Brameld, 1955; Curtis and Boulwood, 1975; Kneller, 1971; Marshall, 1964; Morris, 1961; Morsy, 1997; Peters, 1966; Wingo, 1974)

ดังนั้น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างอรรถวิทยากับการอุดมศึกษา ปัญหาที่เกี่ยวกับคุณค่าของการอุดมศึกษา เป็นปัญหาที่นักการศึกษาต้องประสพอยู่เสมอ เพื่อตัดสินใจว่าจะต้องประเมินคุณค่าที่พึงประสงค์ของสังคมอย่างไร สามารถนำมากำหนดเป้าหมายของการอุดมศึกษา นโยบายการอุดมศึกษา และวัตถุประสงค์การอุดมศึกษาเป็นอย่างไร จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางอรรถวิทวิทยา เพื่อยึดเป็นหลักในการค้นหาคำตอบที่ชัดเจนที่สุด

การวิเคราะห์บทบาทพื้นฐานของปรัชญาต่าง ๆ กับการอุดมศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดของลัทธิ 5 ลัทธิ คือ ลัทธิจิตนิยม ลัทธิสัจนิยม ลัทธิหลักการนิยมใหม่ ลัทธิปฏิบัตินิยม และลัทธิอัตถิภาวะนิยม โดยได้ศึกษาความแตกต่างในแก่นสารและสาระ ทฤษฎีคุณค่าการศึกษา และหลักปฏิบัติ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการนำแนวคิดและทฤษฎีในระบบและคำสอนในลัทธิปรัชญามาใช้ในการสร้างพื้นฐานของการอุดมศึกษา ดังนี้

ลัทธิจิตนิยม (Idealism)

ลัทธิจิตนิยม มีแก่นสารของความจริงแท้ (Ultimate Reality) ขึ้นสูงสุดคือจิต (Mind) จิตเป็นจิตสมบูรณ์ (Absolute Mind) ที่สามารถรับรู้สิ่งทั้งปวงได้ ไม่มีสิ่งใดอยู่ได้โดยปราศจากการรับรู้ของจิต มีความคงทน มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง เป็นพลังแห่งชีวิต แก่นแท้ของมนุษย์ คือจิต จุดหมายปลายทางของชีวิตย่อมมีอยู่ในสภาวะทางจิต มนุษย์จึงพัฒนา

ตนเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อบรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากที่สุด (Morris, 1961; Morsy, 1997; Park, 1963; Peters, 1966; Phenix, 1965; Wingo, 1974)

แก่นสารและสาระของลัทธิจิตนิยมนี้ ประกอบด้วย ความจริงคือโลกของจิต ความแท้คือ ความคิดหรือมโนคติ ความดีเกิดจากการเลียนแบบตัวตนที่แท้จริง และความงามนั้นเกิดจากการสะท้อนกลับของความคิด (Morris, 1961) ปรัชญาที่เกี่ยวกับการอุดมศึกษานั้น ได้มีนักปรัชญาได้กล่าวถึงเรื่องพันธกิจของมหาวิทยาลัย ว่าต้องจัดการศึกษาในเรื่องที่ยาก เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาสามารถแก้ปัญหาเรื่องยากได้ เช่น ภาษาลาติน, และภาษากรีก (Veblen, 1918) มีจัดการศึกษาทั่วไปที่ดี เน้นศิลปศาสตร์ และศาสตร์วิชาชีพ (Ortega, 1946) มหาวิทยาลัยต้อง เน้นวิจัย เพื่อหาค้นคว้าความรู้ใหม่ และนวัตกรรมใหม่ๆ (Nisbet, 1971 และสมเด็จพระมหิตลาธิเบศ อดุลยเดชวิกรมบรมราชชนก อ่างใน สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) และจัดเป็น มหาวิทยาลัยแบบประสม ที่รวมศาสตร์หลายๆ ด้านเข้าด้วยกัน (Kerr, 1967)

การจัดการอุดมศึกษาตามลัทธินี้ เน้นการจัดการศึกษาที่ทำให้จิตดีโดยให้ทำตาม ต้นแบบ (Brubacher and Rudy, 1976) และการบริหารการอุดมศึกษาเน้นการบริหารแบบ พัฒนาเต็มรูปแบบ โดยกล่าวว่าการบริหารมหาวิทยาลัยนั้น จะต้องมิชอบเขตความเป็นอิสระ ระดับที่ต้องตอบสนองนโยบายของรัฐ เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินภารกิจได้อย่าง สมบูรณ์ ส่วนความสัมพันธ์กับรัฐนั้น มิชอบเขตความเป็นอิสระในระดับที่ต้องตอบสนอง นโยบายของรัฐ (Brubacher, 1982) เป้าหมายการอุดมศึกษา เป็นจัดการศึกษาเพื่อกลุ่ม ปัญญาชน การมีอภิสิทธิ์ เน้นความสามารถเฉพาะคน และให้ความสำคัญกับการอุดมศึกษา มากกว่าระดับอื่นๆ การจัดการศึกษาทั่วไปต้องจัดตามสภาพดั้งเดิมที่มีอยู่ (Brubacher, 1982) โดยมีความคิดว่า นิสิตนักศึกษาหรือผู้เรียน เป็นดวงจิตของจักรวาลใบเล็ก (Morris, 1961) ที่อาจารย์ต้องมีบทบาทในการเป็นผู้สาคิตตนเอง (Morris, 1961) อาจารย์ต้องทำตัว เป็นผู้เก็บความรู้ และทำตัวเป็นต้นแบบที่ดี แล้วใส่ไปในหัวของผู้เรียน (Brubacher and Rudy, 1976)

ในด้านหลักสูตร มีสาระในด้านสัญลักษณ์ และความคิด เช่น วรรณคดี และ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น (Morris, 1961) เน้นการปฏิบัติจริงให้ได้ผลตามสภาพจริง (Brubacher, 1982) เน้นสาระด้านคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมเป็นส่วนใหญ่ (Brubacher and Rudy, 1976 และรัชกาลที่ 5 อ่างใน สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) มีการกำหนดสาระเนื้อหา ทางด้านประวัติศาสตร์ไทย โดยหลักสูตรให้เป็นการศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัย (สมเด็จพระ มหิตลาธิเบศฯ อ่างใน สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541)

การจัดการเรียนการสอนตามลัทธินี้ จะสอนในสิ่งที่ยาก คือการสอนภาษาละติน และภาษากรีก และมีความคิดว่าการสอนอย่างเดี๋ยวกี้ทำให้คนเป็นคนดี และเป็นคนฉลาดได้ แล้ว (Veblen, 1918) มีการสอนตามต้นแบบที่ยากและซับซ้อน (Moberley, 1949) โดยใช้วิธีการดูซ้ำความคิด (Morris, 1961) เน้นการสอนแบบบรรยาย Didactic (Broudy, 1972) และสอนตามต้นแบบที่ดี (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส อ่างใน สุขมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541)

ในด้านจรรยาบรรณวิชาการ มีค่านิยมในการสร้างวินัยในตน โดยสร้างเกณฑ์ของตนในด้านต่างๆ ทั้งความเป็นปรีชา ความคงเส้นคงวา และความเที่ยงธรรม มีการปรับตนให้เข้ากับจิตและความคิดของตน (Moberley, 1949 และ Kadish, 1969) และปรัชญาการอุดมศึกษาของไทยได้กล่าวถึง คุณธรรมของศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยด้วย (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อ่างใน สุขมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) ส่วนในด้านนโยบายของสังคม จะมุ่งเน้นในเรื่องการสงวนรักษาความสืบทอดไว้ (Morris, 1961)

สรุปได้ว่า ความหมายของการอุดมศึกษาตามลัทธินี้ คือกระบวนการปรับตัวขั้นสูงสุดของมนุษย์ และเป็นกระบวนการที่มีอยู่ช่วงกลางปาวสาน ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและเป็นสากล การปรับตัวของมนุษย์ เป็นการปรับตัวทางด้านร่างกาย การพัฒนาจิตใจ เสรีภาพ และความมีสติรู้สำนึก เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้ถึงระดับที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นระดับอุดมคติของมนุษย์ ผลของการปรับตัวของมนุษย์ คือ

1) ผลที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล ได้แก่ พัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ฯลฯ

2) ผลที่เกิดขึ้นภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อยังประโยชน์กลับมาช่วยในการเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านจิตใจของมนุษย์ให้ดีขึ้นไปอีก

หลักปฏิบัติในการจัดการอุดมศึกษาให้สอดคล้อง คือ

1) ยอมรับว่าบุคคลที่ยังไม่ได้รับการศึกษาเปรียบเสมือนจิตดวงเล็ก (Micro Mind) ที่มีความต้องการพัฒนาให้เป็นจิตดวงใหญ่ (Absolute Mind) จึงต้องให้การศึกษาด้วยกระบวนการพิเศษ ความเป็นสากล และเหมาะสม

2) ยอมรับว่ากระบวนการศึกษา แบ่งเป็นสองส่วนคือ มนุษย์และสิ่งแวดล้อม ทั้งสองส่วนนี้เป็นภาวะที่อยู่ใกล้ชิด การศึกษาจึงต้องทำให้เกิดสัมพันธภาพอันแน่นแฟ้นระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เกิดความกลมกลืนอย่างเหมาะสม และสัมพันธภาพเกิด

จากนั้น เกิดจากมนุษย์มีความรู้สึกยอมรับว่าต้องพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกยอมรับว่า สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ลัทธิสังคมนิยม (Realism)

ลัทธิสังคมนิยม มีแก่นแท้ของความจริงแท้ขั้นสูงสุดคือ วัตถุ หรือสสาร (Matter) เป็น สิ่งที่มีอยู่และดำรงอยู่ตามธรรมชาติด้วยตัวของมันเอง ไม่ขึ้นกับสิ่งใด ความจริงแท้ขั้นสูงสุดจึง คือ ความมีอยู่จริงตามสภาวะของมันเอง สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์เอง แก่นแท้ของมนุษย์ คือ วัตถุ หรือสสาร ดังนั้น สภาวะทางกายภาพของมนุษย์ คือ องค์กรกายภาพทาง ชีวภาพ (Biological Organism) ที่เกิดขึ้นตามกระบวนการทางชีวภาพ ประกอบขึ้นด้วยระบบ ประสาทที่มีพัฒนาการในระดับสูงสุด ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (Morris, 1961; Morsy, 1997; Park, 1963; Peters, 1966; Phenix, 1965; Wingo, 1974)

แก่นสารและสาระของปรัชญาในลัทธิสังคมนิยม มีแก่นแท้ที่ระบุถึงความจริงคือ โลกของวัตถุ ความแท้คือ การมองเห็น ความดีต้องเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นซึ่งข้อเท็จจริง ตาม กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และความงามเป็นการสะท้อนกลับของธรรมชาติ ทางด้านปรัชญา การอุดมศึกษาในเรื่องพันธกิจของมหาวิทยาลัย มีนักปรัชญาการอุดมศึกษาหลายท่านที่ กล่าวถึงจัดการอุดมศึกษาที่เน้นการปฏิบัติและการกระทำ ที่ให้ได้ผลตามสภาพจริงทาง กายภาพหรือสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ (Eaton and Jefferson อ้างใน Brubacher, 1982) ดังนั้น ในเรื่องการบริหารการอุดมศึกษานั้น ควรให้มหาวิทยาลัยมีการบริหารแบบเน้นการพัฒนา บุคคลตามสภาพเป็นจริงที่เป็นอยู่ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนในองค์กร (Brubacher, 1982) และกำหนดเป้าหมายการอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาวิชาเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวิชาที่ตนเรียน (Brubacher, 1982) โดยมุ่งพิจารณาว่า ผู้เรียนเป็นกลไกความรู้สึก (Morris, 1961) และอาจารย์มีลักษณะเป็นเป็นผู้สารถี (Morris, 1961)

ลักษณะของหลักสูตรนี้ เป็นหลักสูตรที่มีสาระวิชาทางกายภาพ หรือ วิทยาศาสตร์กายภาพ (Morris, 1961) การจัดการเรียนการสอน จึงต้องเป็นการจัดการ ควบคุมข้อเท็จจริงและสารสนเทศ (Morris, 1961) วิธีการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา Heuristic (Broudy, 1972) ส่วนในเรื่องจรรยาบรรณวิชาการนั้น ต้องมีการอบรม โดยเน้น การปฏิบัติและการกระทำตามสภาพจริง (Wilson, 1952) และนโยบายสังคมจึงเป็นลักษณะ ของการถ่ายทอดรากฐานความรู้ (Morris, 1961)

สรุปได้ว่า ความหมายของการอุดมศึกษาตามลัทธินี้ คือกระบวนการเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่างๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติของแต่ละบุคคลให้พัฒนาไปได้ อย่างสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ จนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนบุคคลและส่วนรวมได้เป็นอย่างดี หลักการจัดการศึกษา 3 ประการ คือ

1. ยอมรับว่าทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คือปัจจัยสำคัญแห่งความเจริญแห่งสังคมมนุษย์ การศึกษาต้องยืดหยุ่นและสามารถพัฒนาทั้งสองส่วนไปพร้อมๆ กัน

2. ยอมรับว่ากฎธรรมชาติ คือกฎแห่งเหตุและผล การอุดมศึกษาต้องเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับกฎแห่งเหตุและผล และดำเนินอย่างต่อเนื่อง ยอมรับว่าการอุดมศึกษาที่แท้จริงคือ การศึกษาเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผลของการศึกษาคือ สิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ส่วนบุคคลและส่วนรวม

ลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism)

ลัทธิหลักการนิยมใหม่ มีแก่นสารของความจริงแท้ขั้นสูงสุดคือ เหตุผล และการหยั่งรู้ (Reason and Intuition) การหยั่งรู้ได้ด้วยตนเองตามเหตุผล หรือโดยการสรุปไปตามเหตุผล โดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายฆราวาส และฝ่ายสังฆาวาส

1. ฝ่ายฆราวาส (Lay) เชื่อว่า โลกที่เราอยู่มีลักษณะที่สมเหตุสมผล และมีลักษณะที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปแบบและรูป (Matter and Form) สสารนั้นเป็นหลักการ ที่ก่อให้เกิดรูป และรูปจะก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นจริง คือวัตถุต่าง ทั้งวัตถุและไม่ใช่วัตถุ จะเกิดจากส่วนย่อยรวมมาเป็นส่วนใหญ่ และมีเหตุผลขององค์ประกอบต่างๆ มาผสมผสานกัน ให้เกิดสรรพสิ่งต่างๆ

2. ในฝ่ายสังฆาวาสนั้น (Eccl.) หลักการนิยมเริ่มก่อเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยเซนตโทมัส ซึ่งเป็นนักบวช ในนิกายแคทอลิก ในศาสนาคริสต์ มีอิทธิพลสูงทางด้านปรัชญาในสมัยกลาง จึงมีความเชื่อว่า เหตุผลที่สูงที่สุดคือ พระเจ้า

แก่นสารและสาระของลัทธิหลักการนิยมใหม่ ของฝ่ายฆราวาส ประกอบด้วยความจริงคือโลกของเหตุผล ความแท้คือเหตุผล ที่มีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่างๆ ถือว่าเป็นความดี และความรู้สึกในการสร้างสรรค์ถือว่าเป็นความงามโดยแท้ ปรัชญาการอุดมศึกษาได้กล่าวถึงพันธกิจมหาวิทยาลัยว่า มหาวิทยาลัยต้องจัดการอุดมศึกษาที่สามารถใช้เหตุผลความรู้จากวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่งได้ (Brubacher and Rudy, 1976) โดยต้องจัดเป็นระบบ ด้วยเหตุผลเดียวกัน ทั้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม กระบวนการสอน ตำรา อุปกรณ์การสอน

อย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กันด้วย (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส อ่างใน สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541)

ในการบริหารการอุดมศึกษา จึงมีลักษณะของการบริหารตามเหตุผล แบบลดหลั่นตามระดับการบริหาร และมีการต่อรอง เพื่อเรียกร้องตามเหตุผล (Brubacher, 1982) กำหนดเป้าหมายการอุดมศึกษา เป็นการจัดการอุดมศึกษาเพื่อมวลชน สำหรับบุคคลทั่วไป มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีเหตุผล (Brubacher, 1982)

การจัดการเรียนการสอน มุ่งสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้มีเหตุผล (Morris, 1961) อาจารย์จึงเป็นผู้ควบคุมทางปัญญา (Morris, 1961) การจัดหลักสูตรจึงมีสาระทางด้านปัญญา และจิตวิญญาณ (คณิตศาสตร์ และศาสตร์ต่างๆ) (Morris, 1961) ได้แก่ สาระด้านคณิตศาสตร์ และการศึกษาทั่วไป เพราะการศึกษาทั้งสองสายนี้ สามารถนำไปสู่การศึกษาวิชาชีพเองได้ (Brubacher and Rudy, 1976) วิธีการสอนจึงเป็นการฝึกทางปัญญา (Morris, 1961) เน้นการสอนแบบแก้ปัญหา (Broudy, 1972) ในการจัดการเรียนรู้ จึงเน้นหนักในการสอนที่ใช้ความรู้ทั่วไปนำไปประยุกต์สู่หาวิชาชีพในชีวิตของตนเองได้ โดยสอนการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่มีความจริงแท้เป็นเหตุผลและมีคุณค่าในตัวเองอยู่แล้ว (Brubacher and Rudy, 1976)

ส่วนจรรยาบรรณวิชาการนั้น มีการตัดสินจรรยาบรรณของตนเอง โดยแต่ละคนต้องดูแลเหตุผลของตนว่าอะไรคือจรรยาบรรณ และใช้วิธีการตรวจสอบโดยผู้อื่น (Moberley, 1949 และ Kadish, 1969) และต้องมีการติดตามเฉพาะวิชาการเท่านั้น จะไม่เข้าไปเกี่ยวกับค่านิยมและวินัย เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดการบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้ (Benjamin, 1960) ส่วนนโยบายสังคมนั้น จะเน้นเรื่องการฟื้นฟูและการยกระดับสังคม (Morris, 1961)

แก่นสารและสาระของลัทธิหลักการนิยมใหม่ ของฝ่ายสังฆवास ประกอบด้วยความจริงคือตัวตนและพระเจ้า ความแท้คือการรู้โดยความรู้สึกที่เกิดขึ้น และมีความเป็นอยู่ด้วยจิตวิญญาณ (Morris, 1961) พระมีบทบาทเป็นอาจารย์ที่เป็นผู้นำ (Morris, 1961) การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการฝึกทางจิตวิญญาณ (Morris, 1961)

ดังนั้น สัจธรรมของหลักการนิยมใหม่ คือความจริงทางเหตุผล ทุกสิ่งทุกอย่างจะหมุนเวียนเป็นไป แต่เหตุผลนั้นไม่เปลี่ยน (Morris, 1961; Morsy, 1997; Park, 1963; Peters, 1966; Phenix, 1965; Wingo, 1974)

ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism)

ปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม มีแก่นแท้ของความจริงแท้ชั้นสูงสุดคือ ประสบการณ์ (Experience) อันเป็นผลของอันตรกิริยา (Interaction) ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างเป็นทั้งผู้กระทำ (Active) และผู้ถูกกระทำ (Passive) ประสบการณ์มีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ปัจจุบันจะมีการปฏิรูป (Reconstruction) มาจากประสบการณ์ในอดีตและเป็นพื้นฐานสำหรับอนาคต มนุษย์ จึงเป็นผู้กำหนดความจริงแท้ชั้นสูงสุดสำหรับตนเอง และอาศัยประสบการณ์ของตนเองเสมอ โดยกล่าวถึงมนุษย์ 2 ประการคือ

1. มนุษย์ คือสิ่งมีชีวิตที่มีการพัฒนาไปเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง มีกระบวนการพัฒนาของมนุษย์สอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีวภาพ (Biological Evolution) ธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามอันตรกิริยาระหว่างองค์ประกอบทั้งสองส่วน และสามารถปรุงแต่งได้ (Plasticity)

2. มนุษย์ มีหน้าที่รับผิดชอบการกำหนดความเป็นมนุษย์ของตนเอง โดยคำนึงถึงประโยชน์หลักสำหรับส่วนตนและส่วนรวม (Morris, 1961; Morsy, 1997; Park, 1963; Peters, 1966; Phoenix, 1965; Wingo, 1974)

แก่นสารและสาระของลัทธิปฏิบัตินิยม ประกอบด้วย ความจริงคือ โลกของประสบการณ์ ความแท้คือ อะไรเป็นสิ่งที่ทำลงไป เน้นที่การกระทำและการปฏิบัติเป็นหลัก ความดีคือ การตรวจพิสูจน์ของสาธารณชนที่เห็นว่าดีแล้ว ส่วนความงามนั้น เกิดจากรสนิยมของสาธารณชน

ทางด้านปรัชญาการอุดมศึกษา ได้กล่าวถึง พันธกิจของมหาวิทยาลัยว่าต้องเน้นการทำวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นสำคัญ (Wilson อ้างใน Brubacher, 1982) ในการจัดการอุดมศึกษาที่ดีต้องให้คิด ทำทฤษฎี และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ โดยฝึกและแสดงผลงานให้ปรากฏ (รัชกาลที่ 6 อ้างใน สุขุม อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) ดังนั้น ในการบริหารการอุดมศึกษา จึงเป็นการบริหารแบบเน้นแผนงานโครงการเป็นหลัก โดยมหาวิทยาลัยจะต้องมีการวางแผนระยะยาว และแผนรายปี ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Brubacher, 1982) กำหนดเป้าหมายการอุดมศึกษา โดยเน้นการจัดการศึกษาวิชาเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ (Brubacher, 1982) เน้นการฝึกประสบการณ์ตรงในการอยู่ร่วมกัน และการนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ (Benne, 1965 และ Shoben, 1970)

ในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น มองว่าต้องสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้มีประสบการณ์ (Morris, 1961) อาจารย์เป็นเพียงแค่ผู้อำนวยการโครงการเท่านั้น (Morris, 1961) หลักสูตรต้องประกอบไปด้วยสาระทางด้านประสบการณ์ทางสังคม (Morris, 1961) มีวิธีการสอนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา (Morris, 1961 และ Broudy, 1972) และเป็นสอนหนทางให้แก้ปัญหาในชีวิตของตนเองได้ (Hutchins, 1936a) ส่วนจรรยาบรรณวิชาการนั้น ต้องเกิดจากการจัดฝึกอบรมกระบวนการทางปัญญา โดยการฝึกงาน (Wilson, 1952) และนโยบายสังคมมุ่งเน้นที่การจัดการกับการเปลี่ยนแปลงเป็นสำคัญ (Morris, 1961)

สรุปได้ว่า ความหมายของการอุดมศึกษาตามลัทธินี้ คือกระบวนการเสริมสร้างประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ที่อาศัยองค์ประกอบทางจิตวิทยา (Psychological Factors) และองค์ประกอบทางสังคม (Sociological Factors) ทำให้เกิดอันตรกิริยาอย่างต่อเนื่อง การอุดมศึกษา คือชีวิต และความเจริญงอกงาม ความเจริญงอกงามคือ ผลของอันตรกิริยาระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การอุดมศึกษาจึงเป็นวิถีชีวิต (Means) และจุดหมายปลายทาง (Ends) ของกระบวนการศึกษานั้นๆ ดังนั้น หลักในการจัดการอุดมศึกษา 4 ประการ คือ

1) กระบวนการอุดมศึกษา เป็นกระบวนการดำรงชีวิตที่แท้จริง ไม่ใช่เตรียมคนสำหรับชีวิตอนาคต จึงต้องให้สร้างประสบการณ์จากชีวิตปัจจุบัน

2) กระบวนการอุดมศึกษา ต้องอาศัยองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ องค์ประกอบทางสังคมวิทยา เพื่อกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา และองค์ประกอบทางจิต เพื่อกำหนดจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษา

3) ถือว่าสังคมเป็นประชาธิปไตยเท่านั้น ที่ทำให้เกิดกระบวนการศึกษาที่แท้จริง จึงถือว่ากระบวนการศึกษา เป็นกระบวนการเสริมสร้างสรรคประสบการณ์ใหม่ ที่ต่อเนื่องอย่างไม่หยุดยั้ง

ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ลัทธิอัตถิภาวนิยม เป็นปรัชญาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิต ความเที่ยงแท้ตามแก่นแท้ และสาระของปรัชญานี้ คือ การดำเนินการของตัวตนในโลกแห่งทางเลือก (Self-operation-in-cosmos-of-choice) หรือการเลือกแห่งตน (Self-choosing) ดังที่ พรชูลี อาชาวอ่ารุง (2517) ได้อธิบายไว้ว่า จากข้อความที่ซับซ้อนกันนี้ เป็นลักษณะของความหมายว่า ตนเป็นผู้เลือก และในลักษณะเดียวกัน ความเป็นตนก็ถูกเลือกเช่นกัน

หลักการสำคัญของปรัชญานี้ พรชูลี อาชาวอ่ารุง (2517) แปลสรุปจากหนังสือ *Philosophy and the American School Van* ของ มอริส (Cleve Morris) ไว้ 8 ประการคือ

1. ลักษณะแห่งความเป็นตัวตนของมนุษย์ คือ ความเป็นตัวตนของมนุษย์ ต่อหน้าผู้อื่น (Dasein) เช่น ครู เป็นต้น
2. มนุษย์อยู่ในสามโลก ได้แก่ ชีวโลก คือการปราศจากความตระหนักรู้ในตน (Biological World) โลกแห่งความสัมพันธ์กับผู้อื่น คือการมีความตระหนักรู้ร่วมกัน (World of Interrelationships) และโลกแห่งอัตนิยาม คือการมีโลกที่เป็นตัวของตัวเอง (Being-in-itself)
3. มนุษย์พบตนเอง หรือกระทำให้สุดความสามารถได้
4. ความเป็นตัวตน มีความไม่เป็นตัวตนแฝงอยู่ ได้แก่ ความตาย ความโดดเดี่ยว ความว่างเปล่า และการขาดความสำคัญของบุคคล
5. ความเป็นอยู่ มีใช้เพียงแต่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของศีลธรรมและสังคมเท่านั้น แต่บุคคลต้องมีความสำคัญ
6. มนุษย์มีความสามารถอยู่เหนือเหตุการณ์เฉพาะหน้า อยู่เหนืออดีต และอยู่เหนือตนเอง แต่มีอิสรภาพ ทางเลือก ขอบเขต และต้องยอมรับ
7. มนุษย์ มีทั้งที่เป็นปกติ และที่ไม่ถูกกับโลกและชุมชน
8. ความเป็นตัวตนมาก่อนสาระ เพราะมนุษย์เกิดขึ้นมาก่อนการสร้างสาระ

แก่นสารและสาระของลัทธิอัตถิภาวนิยมนี้ เป็นปรัชญาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิต จึงมีความจริงคือโลกของการดำรงชีวิต ความแท้คือการเลือกในการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล มีความเป็นอิสรภาพและเสรีภาพในตนเอง ความดีและความงามนั้น เกิดจากการปฏิบัติจากเกณฑ์ของสาธารณชน

ปรัชญาการอุดมศึกษาในลัทธินี้ มีลักษณะของพันธกิจของมหาวิทยาลัย เป็นการจัดการศึกษาให้นิสิตเลือกเรียนได้เอง โดยไม่มีการบังคับ (Eliot อ้างใน Brubacher, 1982 และ Newman, 1959) เน้นความเป็นตัวตน และเอกัตบุคคลของนิสิตในฐานะผู้บริโภคนิสิต (Minoque, 1973; Nisbet, 1971; Aiken, 1971 และ Wolff, 1969) การจัดการการอุดมศึกษาจึงเป็นสร้างคนให้มีอาชีพของตน (รัชกาลที่ 6 อ้างใน สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541)

ในการบริหารการอุดมศึกษาตามลัทธินี้ มีการบริหารแบบทางเลือก โดยให้มหาวิทยาลัยเน้นการบริหารที่ให้สิทธิและโอกาสในการเลือกเรียนแก่นิสิตนักศึกษาในฐานะผู้บริโภคนิสิต (Brubacher, 1982) กำหนดเป้าหมายการอุดมศึกษาจึงเป็นการจัดการอุดมศึกษาเพื่อมวลชน เน้นสิทธิของบุคคล มีความเสมอภาค ให้ความสำคัญกับการศึกษาทุกระดับ การศึกษาวิชาชีพ

การจัดหลักสูตร จึงเป็นจัดการศึกษาวิชาเฉพาะที่มีวิชาเรียนหลากหลาย ที่นิสิต นักศึกษาเลือกเรียนเองได้ (Brubacher, 1982) โดยมองว่าผู้เรียนเป็นผู้เลือก (Morris, 1961) และบทบาทอาจารย์เป็นผู้ช่วยและยุยงผู้เรียนให้สามารถเลือกได้ตามความสนใจและความถนัดของตน (Morris, 1961) สารวิชาทางเลือก ได้แก่ เช่น ศิลปศาสตร์ ศีลธรรม และปรัชญา เป็นต้น (Morris, 1961) วิธีการเรียนการสอนจึงเป็นการค้นพบด้วยตนเองของผู้เรียนโดยแท้จริง (Morris, 1961) และเป็นการสอนแบบให้ความรัก Philetic (Broudy, 1972) ส่วนในเรื่องจรรยาบรรณวิชาการนั้น แต่ละบุคคลจึงมีอิสระในการเลือกจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเอง ไม่มีอคติ ไม่มีการตัดสิน (Hook, 1971 และ Benjamin, 1960) และมีการติดตามเฉพาะทางด้านวิชาการเท่านั้น โดยจะไม่มีการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใด ๆ (Moberley, 1949) และนโยบายสังคมเน้นที่เสรีภาพเป็นหลัก (Morris, 1961)

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ตามหลักปรัชญานี้กับการอุดมศึกษา มุ่งเน้นเรื่องส่วนตัว และความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเจริญเติบโต หลักสูตรเน้นเรื่องการเลือกด้วยตนเอง การตัดสินใจ พัฒนาผู้เรียนให้มีการรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างสมบูรณ์ที่สุด การเรียนการสอนจะต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้จากภายในตัวเอง (พรชูลี อาชาวอำรุง, 2517) โดยให้ได้รับการสนับสนุนให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับตนเอง จะทำให้สามารถทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบต่อเนื้อหาวิชาที่เรียน ทั้งทางวิชาการ ปัญญา และประสาทสัมผัส ไปสู่การก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในวิชาต่างๆ โดยตรง อาจารย์ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะแขนงต่างๆ โดยปล่อยให้แสดงออกซึ่งความรู้สึกต่อศิลปะส่วนตัว เพื่อให้เกิดความงามและสุนทรียภาพในตัวตน และมหาวิทยาลัยเอง จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว และรู้จักศีลธรรมของตนเองด้วย

นอกจากการวิเคราะห์บทบาทพื้นฐานตามหลักปรัชญาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการอุดมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงหลักปรัชญาการอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดความถ่องแท้ในสาระ และเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ในการแบ่งประเภทของปรัชญาการอุดมศึกษานั้น บรูบัคเกอร์ (Brubacher, 1978) ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปรัชญาญาณวิทยา (Epistemological) ที่ว่าด้วยธรรมชาติของความรู้ กับปรัชญาทางการเมือง (Political) จะมีอิทธิพลต่อการจัดการอุดมศึกษาในระยะใดระยะหนึ่ง โดยสรุปไว้ดังนี้

ปรัชญาญาณวิทยา เป็นปรัชญาที่กล่าวถึง ความเข้าใจในโลกแห่งการอุดมศึกษาว่าเป็นอย่างไร ซึ่งเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นและต้องการความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง ที่นำไปสู่

การบ่งชี้ความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ และจะต่างจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือคุณความดีของมนุษย์ เป็นลักษณะการศึกษาองค์ความรู้ ซึ่งมุ่งสู่องค์ความรู้ใหม่อย่างแท้จริง

ในเรื่องปรัชญาญาณวิทยาที่เกี่ยวกับความคิดของคนในสังคม มีนักปรัชญาสองคนคือ วีเบนท์ (Veblen, 1918) และ ฮัทชิน (Hutchins, 1952) กล่าวไว้ในลักษณะเช่นเดียวกันถึงปรัชญาทางความคิดของคนในองค์กรที่เป็นมหาวิทยาลัย โดยอธิบายไว้ว่า คนจะมีหน่วยงานภายในตน ซึ่งเป็นลักษณะมหาวิทยาลัยในทุกๆ สังคม จะมีความคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาอันน่าจะเกิดขึ้นและความซับซ้อนของสังคม จะคิดในสิ่งซึ่งไม่น่าจะคิดได้

บทบาทของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในสังคมตามหลักปรัชญานี้ ดังที่ไวท์เฮด (Whitehead, 1929) แสดงความคิดเห็นไว้ว่า มหาวิทยาลัยตั้งอยู่และสมควรอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม ไม่ใช่เพียงเพื่อจะเผยแพร่ความรู้ไปสู่บัณฑิตนักศึกษา หรือเป็นโอกาสที่จะดำเนินการวิจัยโดยอาจารย์ แต่เป็นหน่วยงานที่จะประสานเชื่อมโยงความสามัคคีระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่ โดยใช้กระบวนการที่เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีจินตนาการ

ดังนั้น บรรยากาศที่นำสนใจของทั้งสองฝ่าย น่าจะเกิดขึ้นจากการกระบวนการอย่างมีจินตนาการในการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ และประยุกต์ความรู้ให้ได้บรรยากาศที่กล่าวไว้ ไม่ใช่เพียงเพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น แต่จะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันของรุ่นสู่รุ่นในการแสวงหาความรู้ นั่น ไม่เป็นแต่เพียงเพื่อความอยากรู้อยากเห็น แต่เพื่อที่จะชี้ให้เห็นความแม่นยำขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษานั้น จึงเน้นสัจธรรม ซึ่งไม่ได้กำหนดแต่เฉพาะลักษณะทางกายภาพที่สามารถสังเกตได้หรือวัดได้ แต่ต้องทุ่มเทให้ถึงระดับการสร้างทฤษฎีให้เข้าใจง่าย มีอำนาจในการอธิบาย ความสง่างามในการเข้าใจสิ่งต่างๆ และบูรณาการทางตรรกวิทยา

สาระของปรัชญานี้ ในเรื่องกระบวนการเชิงกลยุทธ์ หรือเกณฑ์ของสัจธรรมทางการอุดมศึกษา ก็คือความเป็นปรนัย ความเป็นปรนัยในเชิงวิชาการนั้น คือการไม่ติดยึดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีการพิสูจน์ทราบให้มันคงขึ้น นั่นก็คือ การอุดมศึกษาจะต้องไม่ติดยึดกับความรู้ลึกลับส่วนตัว แต่สามารถนำไปใช้ได้ในศาสตร์สากล ดังที่ วีเบนท์ (Veblen, 1918) ได้บรรยายไว้ว่า วัตถุประสงค์ที่เป็นปรนัยของการอุดมศึกษา คือก่อให้เกิดองค์การเชิงทฤษฎีที่มีการประมวลองค์รวมสิ่งทีรู้แล้วในสังคมปัจจุบันอย่างสมเหตุสมผล โดยมีได้บิดเบือนไปจากการพิจารณาส่วนตัว หรือพิจารณาจากความพึงพอใจ หรือความสะดวกของแต่ละบุคคล แต่จะต้อง

เป็นสัจธรรม หรือความสัจจริงที่เป็นที่ยอมรับทุกกาลเทศะ ดังนั้น ผลก็คือสภาวะในการจัดการกับองค์ความรู้ที่ไม่ติดยึดกับค่านิยมใดๆ (Value Free)

ปรัชญาการเมือง เป็นปรัชญาที่สองของการอุดมศึกษา ปรัชญาการเมืองเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของการเมือง นั่นคือความชำนาญการพิเศษที่จะบำรุงรักษาไว้ ไม่ใช่เฉพาะความอยากรู้อยากเห็นเท่านั้น แต่ต้องเกี่ยวข้องกับนัยสำคัญทางด้านการเมืองด้วย หมายความว่า การอุดมศึกษาเป็นองค์กรของสาธารณะ การอุดมศึกษาจึงมีคุณค่าและสำคัญอย่างยิ่งในสังคมที่ซับซ้อนของโลกปัจจุบัน จำเป็นจะต้องมีทรัพยากรมาสนับสนุน ไม่ว่าจะผ่านทางด้านการเงิน บุคลากร และอื่นๆ

ดังนั้น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล อุตสาหกรรม เกษตรกรรม แรงงาน วัตถุประสงค์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การศึกษา สุขภาพ และอื่นๆ ถ้าหากได้มีการแก้ไขเชิงประจักษ์แล้ว จะต้องอาศัยความชำนาญการพิเศษที่ลุ่มลึก สถานที่เหมาะสมที่จะฝึกฝนให้คนมีความชำนาญการพิเศษ เพื่อการแก้ปัญหาของสังคมด้านต่างๆ ก็คือมหาวิทยาลัยนั่นเอง ดังนั้น การเมืองจึงเข้ามากำหนดเป้าหมาย และวิธีการให้บรรลุเป้าหมายมาโดยตลอดในประวัติศาสตร์ของการอุดมศึกษา

ความขัดแย้ง ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง ในเรื่องนี้ ฮุก (Hook, 1953) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการเมืองกับการอุดมศึกษาว่า ได้มีการบันทึกมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยปลาโต โดยที่ปลาโต (Plato) ได้กล่าวไว้ว่า การอุดมศึกษาเป็นสาขาหนึ่งของการเมือง ในงานเขียนที่เรียกว่า *REPUBLIC* และอริสโตเติล (Aristotle) ได้เขียนในงานเขียนที่เรียกว่า *POLITICS* และ ดูอี้ (Dewey) เขียนไว้ในงานที่เรียกว่า *DEMOCRACY AND EDUCATION*

องค์ความรู้ และความชำนาญการของมหาวิทยาลัย เริ่มกล่าวถึงตั้งแต่สมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 พลังที่เพิ่มพูนจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดความชำนาญการในมหาวิทยาลัย โดยเน้นการนำองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยมาประยุกต์ใช้งานอุตสาหกรรม ซึ่ง แมทแลบป์ (Machlap, 1962) เรียกว่า อุตสาหกรรมความรู้ เพราะความสามารถกับความชำนาญทางวิชาการที่ได้ขึ้นมาจากมหาวิทยาลัยวิจัยนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดผลผลิตทางอุตสาหกรรม และการแก้ปัญหาทางสังคม ดังนั้น ปรัชญาทางการเมืองในการอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกันกับปรัชญาญาณวิทยาที่ว่าธรรมชาติของความรู้ เรียกว่า *THE "WISCONSIN IDEA"* นั่นคือ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ที่จัดตั้งเพื่อที่จะสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน การวิจัยบริสุทธิ์ในมหาวิทยาลัยนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองและนำไปใช้ประโยชน์โดยตรง หลักปรัชญา

ได้ขยายต่อไปยังสถาบันอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน และยังขยายไปสู่สถาบันในประเทศอื่นๆ

สรุปได้ว่า ปรัชญาญาณวิทยาทางการอุดมศึกษาที่ว่าด้วยธรรมชาติของความรู้ นั้น เป็นความเพียรพยายามที่จะชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างวิชาการ การปฏิบัติ และโลกแห่งการทำงาน ส่วนปรัชญาทางการเมืองนั้น จึงถือได้ว่าเป็นแนวปรัชญาหนึ่งที่ไม่ได้เน้นวิชาการอย่างเดียว แต่เน้นการประยุกต์ใช้เพื่อตอบสนองต่อสังคม ปรัชญาการอุดมศึกษา นี้ จึงไม่ได้มีไว้เพื่ออนุรักษ์ สอน และขยายชายแดนวิชาการในการอุดมศึกษาเท่านั้น แต่มีหน้าที่สนองต่อสาธารณะด้วย

ส่วนปรัชญาการอุดมศึกษาที่ว่าด้วยการเรียนการสอนนั้น ปีเตอร์ (Peters, 1979) ได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 รูปแบบความประทับใจ (The Impression Model) ความรู้มีการประมวลสะสมมาตั้งแต่โบราณกาล ไม่ถือว่าเป็นสมบัติของใคร จึงเป็นสมบัติของชาติและสาธารณะ ดังนั้น ปรัชญาการเรียนการสอน ก็คือการอนุรักษ์ ขยาย และทำให้ความรู้งอกงามจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

รูปแบบที่ 2 รูปแบบการหยั่งรู้ (The Insight Model) เป็นการเรียนรู้อุเองหรือการตรัสรู้เอง ดังนั้น ในการอนุรักษ์และขยายองค์ความรู้ตามปรัชญา จึงเป็นการส่งต่อประกายไฟแห่งความรู้ของแต่ละคน ไปสู่อีกคนหนึ่งให้นำประกายไฟแห่งความรู้นั้น ไปคิดต่อแบบเรียนรู้อุเองหรือการตรัสรู้เอง เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้น

รูปแบบที่ 3 รูปแบบกฎเกณฑ์ (The Rule Model) การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน จำเป็นต้องมีการพิจารณาและต้องใช้การตัดสินใจ ดังนั้น ในการตัดสินใจจำเป็นต้องใช้กฎของความเป็นสากล และความไม่อคติ โดยใช้เหตุผลแต่ละเรื่องๆ ไป

ปรัชญาการอุดมศึกษา จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนประวัติการอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นประเภท วิธีการปฏิบัติด้านบริหาร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น จึงมีรูปแบบสากลของโลก (Universal World) โดยพัฒนาจากต้นแบบ ที่ถือว่าดีที่สุดในทุกด้าน และเหมาะสมกับลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศนั้นๆ ดังนั้น มหาวิทยาลัย จึงต้องการเลือกรูปแบบที่เหมาะสม และสามารถแบ่งแยกให้เห็นระดับการปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยเน้นสองด้านคือ ระดับการใช้สติปัญญาาระดับสูงและความเป็นเลิศทางวิชาการ และระดับที่เน้นการอุดมศึกษาเพื่อมวลชน ความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการอุดมศึกษาในระดับวิชาการ ตามระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ประเภทมหาวิทยาลัยที่เน้นความเป็นเลิศสูง มีสมรรถนะสูง และเป็นผู้นำของชาติเป็นสำคัญ ส่วนประเภทที่จัด

การศึกษาเพื่อปวงชนนั้น จะเน้นการจัดการศึกษาเพื่อการแก้ปัญหาความด้อยโอกาสให้แก่ปวงชน (Peters, 1979)

มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน มีปรัชญาที่รวมทั้งสองข้อเข้าด้วยกัน คือเน้นทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการและมหาวิทยาลัยเพื่อมวลชนด้วย เน้นทั้งความสามารถขั้นสูงและความเสมอภาค วัตถุประสงค์ทางการอุดมศึกษาจึงมีแง่มุมที่กล่าวถึง การอนุรักษ์ความรู้ การจัดการเรียนการสอน และการบริหารงาน ที่ต้องอาศัยหลักปรัชญาสองข้อสองด้านนี้ โดยสาระหลักๆ คือ

1. พันธกิจของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งนั้น ควรจะต้องแตกต่างกันไปตามคุณสมบัติ สิทธิ และศักดิ์
2. รัฐ ควรจะมีบทบาทเฉพาะในเรื่องนโยบาย และการสนับสนุนในเรื่องการให้บริการทางการอุดมศึกษา โดยไม่ควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับระดับการบริหารและจัดการภายในมหาวิทยาลัย รัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนการวิจัย การใช้บัณฑิต การบริการต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อมหาวิทยาลัย
3. ตามหลักปรัชญาการอุดมศึกษาแล้ว ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับศาสนา ชนชั้น อุดมการณ์ แต่ควรจะใส่ใจในเรื่องคุณค่าของความเป็นเลิศทางวิชาการอุดมศึกษา
4. ตามหลักปรัชญา ต้องมีการพัฒนาโอกาส เพื่อให้เกิดความเป็นผู้นำทางการบริหารและจัดการ ความพึงพา และการควบคุมของรัฐจากภายนอก หรือการควบคุมภายในโดยสหภาพต่างๆ ลักษณะนี้ จะลดทอนเสรีภาพทางวิชาการและเป็นอุปสรรคต่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นเสาหลักของการอุดมศึกษา เป็นหลักปรัชญาที่เป็นกระบวนการ จึงมีการปรับเปลี่ยนเวียนวนอยู่ตลอดเวลา

ปรัชญาการอุดมศึกษา หมายถึง 2 ลักษณะ (Peters, 1979) คือ

1. วิธีการจัดการเรียนรู้อันมหาวิทยาลัย การเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยเป็นฐาน เป็นสถานที่จัดสอน และสอนโดยอาศัยหลักสูตรอย่างเป็นทางการ โดยบุคคลที่มีอำนาจทางวิชาการ เป็นที่ยอมรับโดยรัฐ มีเงื่อนไขของการได้รับปริญญา มีนัยยะว่าบุคลากรของชาติหรือของโลกกลุ่มเล็กๆ นี้ ที่จะมีโอกาสเข้ามาพัฒนาถึงขั้นให้ก้าวหน้าเจริญรุ่งเรืองขึ้นได้ ซึ่งไม่ใช่สำหรับคนทั้งประเทศ หรือทั้งโลก ดังนั้น คนที่เป็นสมองของชาติ จึงจำเป็นต้องมีการกำกับโดยรัฐ และรัฐเป็นผู้ซึ่งประสาทปริญญา โดยมีเงื่อนไขร่วมกันของทุกๆ สถาบัน กระบวนทัศน์นี้ มีฐานของความเชื่อถือที่ว่า การที่คนจะเป็นเลิศได้ จะต้องมีการกำกับดูแล ปลูกฝัง ฝึกฝน และคนที่เข้ามาถึงระดับนี้ได้ จะต้องมีความในด้านต่างๆ ไม่ใช่ทุกคนจะเข้ามาได้ เหล่านี้ เป็นปรัชญาซึ่งเป็นกระบวนทัศน์การเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ
2. เสรีภาพทางวิชาการ มหาวิทยาลัยจะต้องมีชายแดนทางวิชาการ ที่ปลอดจากการเข้ามายุ่งเกี่ยวของผู้ที่ไม่รู้เรื่อง ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องมีความเป็นตัว

ของตัวเองสูง มีเสรีภาพ และมีนวัตกรรมที่คนสั่งสมมาเรื่อยๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสากลและเป็นของโลก ศาสตร์ต่างๆ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่ง ก็จะถือว่าเป็นสาธารณณะของโลก ไม่ว่าจะใครจะประดิษฐ์คิดค้นจากที่ใด ถ้าได้มีการประมวลแล้วเป็นองค์ความรู้ของโลก โดยมีการประมวลเป็นผลรวม ถูกถ่ายทอดเป็นหลักสูตรครอบคลุมทุกอย่าง และเกิดเป็นศาสตร์ต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ปัจจุบันมวลรวมนั้น ถูกแตกแยกย่อยสลายโดยเทคโนโลยี การหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขององค์ความรู้ ทำให้ไม่มีความมั่นคง มีการทำลายความรู้ ความรู้ใหม่เกิดขึ้นและเข้ามาแทนที่ความรู้ใหม่อยู่เสมอ

ดังนั้น จึงก่อให้เกิดหลักปรัชญาการอุดมศึกษาสองทางคือ

1. การอุดมศึกษา จะเกิดขึ้นอย่างไรขึ้นอยู่กับมิติแรกคือ ระดับแนวโน้มนภายในของบุคคล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษา หรือบุคลากรเสริม ที่จะเป็นผู้กำหนดว่าจะเป็นอย่างใด และจะทำอะไร ซึ่งเป็นหลักปรัชญาอุดมศึกษาสาขาหนึ่ง

2. โลกของความเป็นผู้ชำนาญการทางการเรียนการสอนและศาสตร์ต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในมหาวิทยาลัย และถือว่าการเป็นผู้ชำนาญการในศาสตร์ต่างๆ เป็นสิ่งที่ต้องสงวนรักษาไว้ไม่ให้แตกสลาย ไม่ต้องไปก่อกวน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นแก่นสาร และเป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่โบราณกาล

แนวโน้มนหลักปรัชญาการอุดมศึกษาที่แบ่งออกเป็นสองนี้ จะบ่งบอกได้ว่า อะไรเป็นสิ่งต่างๆ เหล่านี้คือ อะไรเป็นวัตถุประสงค์ ตัวป้อน ตัวปลาย ทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาที่ยั่งยืน ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การควบคุมกำกับข้อมูลสารสนเทศ คุณสมบัติผู้สอน ค่าใช้จ่ายต่อหัวต่อหน่วย การจัดเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และการปรับตัวทางวัฒนธรรม เป็นต้น

แนวปรัชญาการอุดมศึกษานั้น อาจเป็นในเชิงประจักษ์ เป็นเชิงเทคโนโลยี เชิงวิชาการ เชิงก้าวหน้า เชิงอนุรักษ์ใหม่ หรืออาจเป็นประเภทเสรีแบบใหม่ก็ได้ หลักปรัชญาจึงเป็นแบบใดก็ได้ ทั้งนี้เพราะปัญหาเป็นปัญหาเดียวกัน องค์ประกอบของปัญหาที่นำมาผสมผสานเหมือนกัน ความแตกต่างอยู่ที่การผสมผสานกันอย่างไร ทำให้ผู้ที่ศึกษาในศาสตร์เดียวกันก็สามารถเข้าใจกันได้อย่างถ่องแท้ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2517)

ในเรื่องการประมวลและสะสมองค์ความรู้ นั้น จากหนังสือ *The Concept of Education* ที่ ปีเตอร์ (Peters, 1979) กล่าวไว้ว่า ในรูปแบบปรัชญาทางการอุดมศึกษานั้น การ

ประมวลและสะสมองค์ความรู้ ถือได้ว่า เป็นองค์ความรู้ของสาธารณะ ดังนั้น อุดมศึกษาจึงเน้นการสอน เพื่อที่จะอนุรักษ์และขยายองค์ความรู้ให้งอกงามยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามจะไม่สามารถปฏิบัติภารกิจนี้ได้ โดยการเก็บความรู้ไว้ภายในตัวผู้เรียนเท่านั้น แต่จะต้องอนุรักษ์ความรู้ตามรูปแบบที่เรียกว่า รูปแบบการหยั่งรู้ (The Insight Model) นั่นคือ นักการอุดมศึกษาจำเป็นที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ ที่มีชีวิตจิตใจเหมือนถ่ายทอดจิตวิญญาณในการรับความรู้ความเป็นศีกลิต เพื่อให้บัณฑิตศึกษานำไปใช้ให้เกิดความงอกงามต่อไป ทำให้บัณฑิตศึกษามีความเพียรพยายามใช้ความรู้ในแง่มุม ในบริบทของตนเอง เพื่อประสพกับความจริงของชีวิตหลังจบการศึกษาในมหาวิทยาลัย และเมื่อไปใช้ชีวิตหลังจากจบการศึกษาแล้ว จะต้องไปเผชิญกับการตัดสินใจ โดยอาศัยหลักการที่เป็นสากล ไม่ลำเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง นั่นคือ ความสามารถในการประเมินและวัดโดยใช้เหตุผลแต่ละเรื่องเป็นกรณีไป ถ้าหากปราศจากแนวทางชี้นำเช่นนั้นแล้ว ย่อมไม่เกิดการพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล และเป็นผลกระทบต่อจริยธรรม การอุดมศึกษาจะสูญเสียความหมายไปอย่างสิ้นเชิง

ดังนั้น การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องแนะนำให้บัณฑิตศึกษาได้รู้จักหลักการเหล่านี้ และยอมรับว่าเป็นหลักการอันเป็นพื้นฐานที่มีสาระสำคัญ นั่นคือ ความเป็นศาสตร์สากล ความไม่อคติ และกระบวนการคิดที่นำไปสู่การปฏิบัติที่สมเหตุสมผล

จากหนังสือ *The New Idea in Educaation* ซึ่ง แชนนอน (Shannon,1974) กล่าวว่า วัฒนธรรม เป็นกิจกรรมทางความคิด รวมทั้งการเรียนรู้ การรับเข้า การยอมรับ ความงาม และความรู้สึกของคนด้วย ซึ่งข้อสารสนเทศต่าง ๆ จึงมีความสำคัญยิ่ง และข้อสารสนเทศที่เป็นขั้นๆ นั้น ใช้การไม่ได้ แต่จะต้องมีการปลูกฝังเป็นอย่างดีจึงจะใช้ได้ ดังนั้น ปรัชญาการอุดมศึกษา จึงต้องเน้นที่การผลิตบัณฑิตที่มีทั้งวัฒนธรรม และความรู้ความชำนาญการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยจะไม่มีวัฒนธรรมนั้นไม่ได้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นย้ำมาโดยตลอด ทั้งความรู้ ความสามารถ และความชำนาญการ ทรงให้พื้นฐานอันเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของศาสตร์ทุกเรื่อง ในขณะที่วัฒนธรรมจะนำไปสู่หลักปรัชญาที่ลุ่มลึก และเป็นศิลปะของการใช้ชีวิตการดำเนินชีวิตที่ดีและมีความสุขแก่คน ดังนั้น หลักปรัชญาการอุดมศึกษา จะต้องบ่งชี้ชัดไว้ว่า พัฒนาทางสติปัญญานั้นมีคุณค่า ดังที่ ปีเตอร์ (Peters, 1979) กล่าวไว้ว่า ควรเน้นโดยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองหรือผู้เรียนเป็นสำคัญ และควรจะเกิดขึ้นในช่วงอายุ 16-30 ปี คือระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกในระดับอุดมศึกษา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ท่าน ได้เน้นถึงว่าอะไรทันสมัย อะไรทันสมัย เพื่อการแก้ประเด็นปัญหาการอุดมศึกษามาโดยตลอด ที่ค้นพบว่าการศึกษาจะมีภาพลักษณ์ (Image Idea) อยู่มาก ความคิดที่ล้ำช้าและทันสมัยได้ฝังอยู่และถูกถ่ายทอดลึกลงไปในตัวนิสิตนักศึกษา จนไม่สามารถคิดอะไรใหม่ได้ คิดอะไรใหม่ไม่ได้ทำอะไรใหม่ไม่เป็น จึงเป็นหน้าที่ของการอุดมศึกษาที่จะต้องป้องกัน ดังที่ ปีเตอร์ (Peters, 1979) ได้เปรียบเทียบไว้ว่า การที่คนไม่สามารถสร้างความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาเรื่อยๆ ได้ ทำให้เกิดบ่อน้ำที่แห้งผากทางวิชาการ ถ้าไม่ยอมใส่ของใหม่เข้าไป ของเก่าใช้ไม่ได้สลายไป เป็นบ่อน้ำที่แห้งผาก ดังนั้น การเรียนรู้อาจต้องมีน้ำใหม่ใส่ลงไปบ่อยๆ จะต้องมีการเติมใหม่ในวัฒนธรรมเดิม

ในการประมวลองค์ความรู้ทั้งหมด เพื่อให้สามารถมองเห็นวิสัยทัศน์และความก้าวหน้าของโลกในอนาคตได้นั้น เมื่อพิจารณาในแง่ของวัฒนธรรมไทย ที่มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติ ทรงเป็นองค์รวมแห่งความคิด และทรงชี้นำความคิดของคนไทยมาโดยตลอด และองค์รวมแห่งความคิดนั้น กอปรไปด้วยประเด็นศึกษาที่เป็นสมองของชาติ ซึ่งยังไม่มีใครเคยประมวลอย่างองค์รวมมาก่อน ดังนั้นจึงถึงเวลาและความจำเป็นที่จะต้องประมวลปรัชญาการอุดมศึกษาของพระองค์ท่าน และชี้นำทั้งสองด้านคือ ในเชิงวิชาการและเชิงการเมือง ส่วนในแง่ความเป็นผู้ชำนาญการของศาสตร์อุดมศึกษานั้น ถึงแม้ว่าจะเกิดในประเทศไทย แต่ก็ถือว่าเป็นองค์ความรู้สากลของโลก เกิดการปลุกฝังนิสิตนักศึกษา หรือตัวบุคคลที่จะประกอบขึ้นมาเป็นประชาคมอุดมศึกษาอย่างไร เพื่อที่จะนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาเฉพาะของประเทศชาติ โดยก่อให้เกิดภาพมิติภายในที่นำไปประยุกต์ใช้กับความจริงได้ ก่อให้เกิดผลที่ใช้การได้อย่างจริงจัง

ดังนั้น ในขณะที่สังคมไทยอยู่ในช่วงของการปฏิรูปการศึกษา ที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น แกนหลักของความเชื่อซึ่งครั้งหนึ่งเคยปรากฏให้เห็นถึงฐานรากทางวัฒนธรรมกำลังล้มสลายและละลายไป จึงขาดความชัดเจนและมองไม่เห็นเลยว่า อะไรคือความเป็นไทย อะไรคือหนทางที่ดี-แท้-จริง ทำให้ความสามารถในการคัดสรรลดทอนลง ความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้เกิดวิกฤติและปัญหาต่างๆ ตามมาซึ่งให้เห็นชัดว่าการอุดมศึกษา มีความขัดแย้งกัน ไม่เป็นทิศทางเดียวกัน แบ่งแยกทางนโยบายและความคิด ก่อให้เกิดความมีนง ซึ่งความสับสนและความขัดแย้งทำให้เกิดความเข้าใจยากและจะเข้าใจกันไม่ได้ ถ้าหากไม่หยิบหลักปรัชญาหลักๆ มาวางเป็นหลักไว้ก่อน และปรัชญาหลักๆ นี้ จะต้องเป็นปรัชญาที่ดี-จริง-แท้ และเป็นปรัชญาที่คนในชาติยอมรับ นั่นก็คือ ปรัชญา

การอุดมศึกษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นเสาเอกของชาติ โดยที่การวิจัยครั้งนี้ จะมุ่งค้นหาว่าเสาหลักและเงื่อนไขจะเป็นแบบอย่างอย่างไร

ปรัชญาการอุดมศึกษาไทยที่พระองค์ท่าน ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทมา โดยตลอด ไม่ได้ได้อย่างโดดเด่นเดี่ยว แต่เป็นมรดกสอดแทรกและอยู่ในการอุดมศึกษาไทยมาโดยตลอด ซึ่งความตระหนักและการรับรู้ชัดในหลักปรัชญานั้นยังไม่มี การวิจัยนี้ จึงบ่งบอกว่า มีอยู่จริง มีแก่นสารและสาระอย่างไร มีแนวทางอย่างไร ใช้อย่างไร และเกิดผลอย่างไร จึงควรได้มีการประมวลเป็นปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ท่าน แล้วน้อมนำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ประชาคมอุดมศึกษา สาธารณะชน มหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นๆ โดยทั่วกันต่อไป

โดยสรุป เพื่อความเข้าใจในองค์ประกอบของหลักสาขาปรัชญา 3 สาขา ได้แก่ สาขาปรัชญาภววิทยา (Ontology) ที่พิจารณาว่าอะไรแท้ (What is real) สาขาปรัชญาญาณวิทยา (Epistemology) ที่พิจารณาว่าอะไรจริง (What is true) และสาขาปรัชญาอรรถวิทยา (Axiology) ที่พิจารณาว่าอะไรดี (What is good) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ จริยศาสตร์ (Ethics) ที่พิจารณาคุณค่าความดีในความประพฤติด้านศีลธรรมและการกระทำ และสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ที่พิจารณาว่าอะไรสวยในแง่ของศิลปะ

ตัวอย่างเช่น การพิจารณาทองคำแท้ ถ้าพิจารณาว่าอะไรแท้ (What is real) ก็คือทองนั้นจะต้องเป็นทองจริงไม่ใช่ทองปลอม ถ้าพิจารณาว่าอะไรจริง (What is true) เป็นการพิจารณาว่าเห็นว่าทองนั้น เป็นทองโดยที่ไม่สนใจว่าเป็นทองจริงหรือทองปลอม บอกว่าจริงแต่ไม่แท้ แต่ถ้าพิจารณาความดีและความสวยงาม (What is good) แล้ว ก็จะพิจารณาว่า ถึงจะเป็นทองจริงหรือทองปลอม แต่ใช้ได้และสวยงามเป็นที่พอใจ ก็ถือว่าดีแล้วงามแล้ว

ตามหลักปรัชญาตามลัทธิต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการจัดสรรบบหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ จะต้องมีความเข้าใจว่า แนวคิดของปรัชญาแต่ละกลุ่มมีการพัฒนามาตั้งแต่สมัยลาติน กรีก โรมัน เป็นต้นมา หลักปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) นั้น มีมาตั้งแต่สมัยปราโต และอริสโตเติล ในยุคสมัยนี้ ถูกครอบงำโดยศาสนา เน้นว่าพระเจ้า (God) คือความคิด (Idea) ทุกอย่างจึงขึ้นอยู่กับ จิต (Mind) คือจิตวิญญาณของพระเจ้า พระเจ้าสูงสุดเป็นใหญ่และเป็นหนึ่ง ศาสนาหลักของประเทศนั้น จึงสิ่งที่มีอิทธิพลสูง สามารถเข้มงวดคนได้ และพระเจ้ามีอิทธิพลสูง ต่อเมื่อลัทธิสัจนิยม (Realism) เกิดขึ้น ก็ไปปลงล้างความเชื่อของพระเจ้า ไม่ต้องเช่นไหว้พระเจ้า แต่มุ่งมองวิทยาศาสตร์ทางกายภาพ ในช่วงนี้ มีการนำศาสนาคริสต์มาเผยแพร่ เกิดนักปราชญ์ชื่อ โทมัส อควินัส (Thomas Aquinas) เป็นพระคาถินัล มีแนวคิดที่ว่าไม่ว่าจะเป็นพระหรือไม่ใช่พระ จะต้องพิจารณาด้วยเหตุผล จึงเกิดปรัชญาที่ว่าด้วยโลกของเหตุผลขึ้น ที่พิจารณาในแง่ของเหตุผล (Logic) เหตุเป็นพหุคุณ เป็นวิทยาศาสตร์ ในฐานะที่

เป็นพระ ลัทธิปรัชญาที่ จึงแบ่งเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายฆราวาสถือว่าเหตุผลสำคัญที่สุด ส่วนในแง่ของศาสนาจึงถือว่า สิ่งที่เป็นของแท้ก็คือพระเจ้า ปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) เกิดขึ้นจากการมีการทดลองจากสิ่งที่วัตถุ พิสูจน์ทราบได้จริง มีการทำวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ การพิสูจน์สมมุติฐาน การพิสูจน์ความสมเหตุสมผลกัน และจะต้องมีการปฏิบัติเพื่อลองดูให้รู้จริงจากประสบการณ์ จึงจะสรุปได้ว่าอะไรใช่ อะไรไม่ใช่ ส่วนลัทธิลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของความเป็นอยู่

หลักปรัชญาตามลัทธิสัจธรรมที่เกิดขึ้นก่อนในยุคแรก ได้แก่ ลัทธิจิตนิยม (Idealism) ลัทธิสัจนิยม (Realism) ลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) และลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ได้เกิดขึ้นและมีมาตามประวัติศาสตร์ที่ถือว่าสาระสำคัญหรือความเชื่อเกิดขึ้นและมีมาก่อนที่คนจะเกิด (Essence Precedes Existence) เช่น ในปรัชญาของจีนที่ถือว่าผู้หญิงไม่ดีมีมาก่อนที่เด็กผู้หญิงคนนั้นจะเกิด โดยจะมาถึงทั้งๆ ที่ยังไม่รู้ว่าเด็กคนนั้นต่อไปในภายภาคหน้าจะดีหรือไม่ดี ซึ่งจะแตกต่างจากปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ที่เชื่อว่าในความเป็นคนนั้น ไม่รู้ว่าเกิดมาทำไมมีสาระอะไร (Existence Precedes Essence) คนจึงต้องสร้างชีวิตให้กับตนเอง (I am that for I am) คือชีวิตอยู่กับฉัน ฉันคือฉันเอง และขณะนี้ฉันเป็นผู้สร้างเอง

เพื่อความเข้าใจในกรอบแนวคิดการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของมอร์ริส (Morris, 1961) ที่กล่าวถึงหลักปรัชญาทั่วไป และปรับองค์ประกอบของสาระทางการศึกษา มาเป็นองค์ประกอบของสาระทางการอุดมศึกษา กล่าวคือ จากกรอบแนวคิดหลักปรัชญาทั่วไปที่เป็นกรอบใหญ่ และกรอบปรัชญาการศึกษา ที่มีองค์ประกอบที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางระบบการศึกษา ผู้วิจัยได้ปรับและแบ่งตามองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการอุดมศึกษา และสาระที่ศึกษาคือพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเหตุที่ว่าเรื่องของปรัชญาในพระองค์ท่านนั้นมีมากมายหลากหลาย เพราะพระองค์ท่านทรงเป็นนักปราชญ์หลายสาขา เป็นพหุสูตร ดังปรากฏในพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษา ดังนั้น สิ่งที่เป็นปรัชญาและเป็นสาระไม่ใช่แคบๆ อยู่เฉพาะในศาสตร์อุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นการเหมาะสมที่จะใช้กรอบปรัชญาทั่วไปที่ครอบคลุมศาสตร์ทุกด้าน จึงได้ใช้กรอบหลักปรัชญาทั่วไป มิได้ใช้กรอบปรัชญาการศึกษา และได้ใช้องค์ประกอบของสาระทางการอุดมศึกษาเป็นหลัก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เอกสารที่ใช้ในการอ่านสังเคราะห์ คือ พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นปีแรกที่พระองค์ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จนถึงปี พ.ศ. 2544 รวมเป็นระยะเวลา 51 ปี

โดยกำหนดขอบเขตเรื่องที่ศึกษาคือ ปรัชญาการอุดมศึกษา และกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร เฉพาะที่เป็นเอกสารที่ออกโดยสำนักราชเลขาธิการ และเอกสารของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ขอพระบรมราชานุญาตเพื่อการจัดพิมพ์เท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช หมายถึง รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระมหากษัตริย์ของประเทศไทย

ปรัชญา หมายถึง ศาสตร์หรือวิชาที่ศึกษากันในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ทำให้มองเห็นปัญหาและคำตอบที่คนทั่วไปมองไม่เห็น และมีได้มีหน้าที่ตัดสินว่าความเชื่อใดถูกหรือผิด เพียงแต่จะอรรถาธิบายว่าลัทธิใดมีเหตุผลของตนเองอย่างไร ซึ่งความคิดเหล่านี้ อาจเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษยชาติอย่างแยกไม่ออก จึงเรียกว่าเป็นแนวคิด คติ ความเชื่อ หรือข้อคิดต่าง ๆ

การอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นในระดับหลังมัธยมศึกษา โดยมีความหมายตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แบ่งเป็นสองระดับคือระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

ปรัชญาการอุดมศึกษา หมายถึง แนวคิดและหลักการที่นักปรัชญาการอุดมศึกษาเสนอขึ้น โดยกำหนดจากการคิดไตร่ตรอง และตรวจสอบจากประสบการณ์ชีวิตของตน อย่างมีระบบและเหตุผล เพื่อใช้เป็นหลักยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เกี่ยวกับกระบวนการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งของส่วนบุคคลและส่วนรวม

แก่นแท้ หมายถึง หลักปรัชญาการอุดมศึกษาของพระองค์ ที่มีลักษณะเป็นหลักการ แก่นสาร และแนวคิดเชิงปรัชญาการอุดมศึกษา ที่ผู้วิจัยได้ทำการประมวลสาระ อ่านสังเคราะห์ และจัดสารบบแล้ว

สาระ หมายถึง รายละเอียดของแก่นสาร ที่ได้จากการที่ผู้วิจัยทำการประมวลอ่านสังเคราะห์ และจัดสารบบ โดยการจัดกลุ่มเป็นประเด็นเรื่องในเรื่องต่างๆ ตามแก่นสารที่ปรากฏ

คำสอน หมายถึง พระบรมราโชวาท ที่พระองค์ปรารถนาจะให้เกิดอะไรขึ้น โดยมีสาระรายละเอียดระบุในพระบรมราโชวาทแต่ละองค์

การจัดสารบบ หมายถึง การนำแก่นสารและสาระที่ทำการประมวลสาระ และอ่านวิเคราะห์สาระแล้ว นำมาจัดลงในกรอบสารบบ หรือกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ ตามประเภทของปรัชญาการอุดมศึกษา

การน้อมนำสู่ปฏิบัติ หมายถึง การนำแก่นสาร สาระ และคำสอนของพระองค์ไปประยุกต์ใช้ โดยกำหนดเป็นกรอบนโยบาย และแนวทาง/มาตรการไว้อย่างชัดเจน เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการอุดมศึกษาต่อไป

ภววิทยา (Ontology) หมายถึง ปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของสภาวะแห่งความมีอยู่ เป็นความจริงที่เกี่ยวกับเนื้อแท้ หรือแก่นแท้ของทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ มีความหมายตามนัยยะของความจริงขั้นสุดท้าย ที่เรียกว่าความจริงสูงสุดที่ไม่สามารถทอนลงเป็นอย่างอื่นได้อีก

ญาณวิทยา (Epistemology) หมายถึง ปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของความรู้ มีแนวคิดหลักในการอธิบายธรรมชาติของความรู้ และอธิบายข้อสงสัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ โดยมีความหมายตามนัยยะของความแท้

อรรถวิทยา (Axiology) หมายถึง ปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า มีลักษณะและขอบเขตของอรรถวิทยา แบ่งออกเป็น 2 หมวดคือ 1) จริยศาสตร์ (Ethics) เป็นหมวดความรู้ที่ว่าด้วยระบบความคิดสำหรับการตรวจสอบคุณค่าตามนัยยะของของความคิด ความประพฤติ ในแง่จริยธรรมและศีลธรรม 2) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นหมวดความรู้

ที่ว่าด้วยระบบการคิด สำหรับการตรวจสอบคุณค่าทางสุนทรียภาพของธรรมชาติและวัตถุหรือสสาร โดยมีนัยยะของความงาม ทางด้านศิลปะ ดนตรี และวรรณคดี เป็นต้น

ลัทธิจิตนิยม (Idealism) หมายถึง ลัทธิปรัชญาที่กล่าวถึง แก่นสารของความจริงแท้ (Ultimate Reality) ขั้นสูงสุดคือจิต (Mind) จิตเป็นจิตสมบูรณ์ (Absolute Mind) ที่สามารถรับรู้สิ่งทั้งปวงได้ ไม่มีสิ่งใดอยู่ได้โดยปราศจากการรับรู้ของจิต มีความคงทน มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง เป็นพลังแห่งชีวิต

ลัทธิสัจนิยม (Realism) หมายถึง ลัทธิปรัชญาที่กล่าวถึง แก่นสารของความจริงแท้ขั้นสูงสุดคือ วัตถุ หรือสสาร (Matter) เป็นสิ่งที่มีอยู่และดำรงอยู่ตามธรรมชาติด้วยตัวของมันเอง ไม่ขึ้นกับสิ่งใด ความจริงแท้ขั้นสูงสุดจึงคือ ความมีอยู่จริงตามสภาวะของมันเอง สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์เอง

ลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) หมายถึง ลัทธิปรัชญาที่กล่าวถึง แก่นสารของความจริงแท้ขั้นสูงสุดคือ เหตุผล และการหยั่งรู้ การหยั่งรู้ได้ด้วยตนเองตามเหตุผล หรือโดยการสรุปตามเหตุผล โดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายชารวาส และฝ่ายสังฆาวาส

ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) หมายถึง ลัทธิปรัชญาที่กล่าวถึง การดำรงชีวิต ความจริงแท้ตามแก่นแท้และสาระของปรัชญานี้ คือ การดำเนินการของตัวตนในโลกแห่งทางเลือก หรือการเลือกแห่งตน

ปรัชญาการเมือง หมายถึง ปรัชญาการที่ว่าด้วยธรรมชาติของการเมือง หมายความว่า ความชำนาญการพิเศษของการอุดมศึกษาที่จะต้องบำรุงรักษาไว้ ไม่ใช่เฉพาะความอยากรู้อยากเห็นเท่านั้น แต่ต้องเกี่ยวข้องกับนัยสำคัญทางด้านการเมืองด้วย

ภูมิสังคม หมายถึง บริบททางภูมิศาสตร์และทางสังคมศาสตร์ เป็นลักษณะของภูมิประเทศ หรือลักษณะของสิ่งแวดล้อมในที่นั้นๆ ซึ่งมีความแตกต่าง ไม่เหมือนกัน รวมทั้งภาพรวมทั้งหมดของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม และปัจจัยในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ

ธรรมะ หมายถึง มัชฌิมธรรม คือธรรมะที่เดินสายกลาง หรือหลักปฏิบัติที่เป็นทางสายกลาง ซึ่งเป็นกลวิธีที่เป็นทางสายกลาง หรือที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา

หลักวิชา หมายถึง วิชาการ หรือวิชาความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ซึ่งเกิดจากความคิดของคนเป็นสำคัญ เพราะความคิดเป็นตัวที่จะนำหลักวิชามาใช้ โดยพิจารณาถึงความตรง ศาสตร์ ความพอประมาณ ความเหมาะสม และความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

ทดลองปฏิบัติ หมายถึง การนำกลวิธีหรือแนวทางการดำเนินงาน มากระทำ ปฏิบัติ หรือดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายสุดท้ายที่วางไว้

ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม หมายถึง ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม คือความสุขโดยทั่วกัน หมายความว่า ในการกระทำการใดๆ ทั้งปวง การที่จะบรรลุผลซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายก็เพื่อความสุขของประชาชนชาวไทยเป็นหลัก

คำถามการวิจัย

1. ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช มีแก่นแท้และสาระเป็นอย่างไร
2. ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช มีการจัดสรรบบตามหลักวิชาปรัชญาเป็นอย่างไร
3. การน้อมนำความรู้จากแก่นสาร สาระ และคำสอนในปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการอุดมศึกษา มีการวางแผนเพื่อน้อมนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร

การนำเสนอรายงานการวิจัย

การรายงานผลการวิจัย จะรายงานผลวิจัยในลักษณะการบรรยายความจากข้อมูลที่รวบรวมได้จากผลการประมวลสาระ การอ่านการวิเคราะห์ และการจัดสรรบบ โดยใช้ตาราง และแผนภาพประกอบการนำเสนอ เพื่อประมวลสรุปในสาระที่เหมาะสม ซึ่งการนำเสนอข้อมูลจะเป็นลำดับตามแนวคำถามการวิจัยเป็นหลักสำคัญ ทั้งนี้ จะได้นำผลของการตรวจสอบข้อมูลทั้งที่เป็นข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ไปใช้เป็นข้อมูลในการสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ส่วนรายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ไม่ใช่สาระหลักแต่มีความสำคัญจะนำไปรวบรวมไว้ในภาคผนวก

การนำเสนอผลการวิจัย แบ่งเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช อันเป็นพื้นฐานของการคิดที่สำคัญในการพัฒนาการอุดมศึกษา สามารถน้อมนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ปวงชนและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและประเทศในที่สุด

2. นักการอุดมศึกษา ผู้บริหาร และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย สามารถนำหลักปรัชญาการอุดมศึกษาไปใช้ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริหารและจัดการอุดมศึกษา และการกำหนดแนวทางในการบริหารและจัดการภายในของมหาวิทยาลัยต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประมวลสาระอ่านสังเคราะห์ และจัดทำเป็นกรอบการจัดสารบบหรือกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป

การนำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 พระราชประวัติ และความเป็นปราชญ์ในพระองค์
- ตอนที่ 2 แนวคิดเชิงปรัชญาทั่วไป และปรัชญาการอุดมศึกษา
- ตอนที่ 3 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 4 การน้อมนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการบริหารและจัดการอุดมศึกษา
- ตอนที่ 5 ระเบียบวิธีวิจัย และเทคนิคการวิจัยที่ใช้

ตอนที่ 1 พระราชประวัติ และความเป็นปราชญ์ในพระองค์

1. พระราชประวัติ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

พระราชประวัติในพระองค์ โดยสังเขปนั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จพระราชสมภพเมื่อ วันจันทร์ที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2470 ที่โรงพยาบาลเมานท์ออบอร์ เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตต์ สหรัฐอเมริกา เป็นพระโอรสพระองค์ที่สองในจำนวนพระโอรสสองพระองค์ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์) และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินี (สมเด็จพระชนนีศรีสังวาลย์) มีพระนามเดิมว่า หม่อมเจ้าภูมิพลอดุลยเดช ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาพระยศเป็น พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช

เมื่อ พ.ศ. 2471 ได้ตามสมเด็จพระบรมราชชนกกลับมาประทับ ณ วังสระปทุม พระนคร พออีกปีเดียวคือ พ.ศ. 2472 สมเด็จพระบรมราชชนกได้เสด็จสิ้นพระชนม์ ต่อมาอีกสี่ปีหลังจากนั้น สมเด็จพระบรมราชชนนี จึงขอพระบรมราชานุญาต สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรม

ราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พาพระโอรสและพระธิดาเสด็จไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อการศึกษาและพระอนามัย

ที่เมืองโลซานน์ ได้เสด็จเข้าศึกษาชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนมีเรมองด์ พอถึง พ.ศ. 2477 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรจึงได้อัญเชิญ พระวรวงศ์พระองค์เจ้าอานันทมหิดล พระเชษฐา ขึ้นครองราชสมบัติ พระองค์จึงได้รับการสถาปนาฐานันดรศักดิ์ เป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2478

ต่อมาเมื่อ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินตามสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลมาเยี่ยมประเทศไทย พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ประทับอยู่ในราชอาณาจักรไทยประมาณ 2 เดือน จึงเสด็จกลับไปทรงศึกษาต่อที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2488 ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินตามพระบรมเชษฐาธิราช สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จนิวัตพระนครเป็นครั้งที่สอง ทางอากาศยาน ในการตามเสด็จครั้งนี้ ได้รับพระราชทานพระยศเป็น ร้อยโทนายทหารพิเศษประจำ กรมทหารราบที่ 1 กองพันที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อ พ.ศ. 2489 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จสวรรคต รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร จึงได้อัญเชิญพระองค์ขึ้นรับราชสมบัติเป็น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งบรมมหาจักรีราชวงศ์ เนื่องจากยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ จึงตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในพุทธศักราชเดียวกันนี้ ได้ทรงอำลาผืนแผ่นดินไทย ไปสู่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงศึกษาต่อ พระองค์ทรงศึกษาหลายสาขา ทั้งสาขาวิศวกรรมศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และอักษรศาสตร์ ทรงพระปรีชาสามารถทางภาษาต่างประเทศหลายภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และภาษาลาติน ขณะนั้นทรงประทับ ณ พระตำหนักวิลลาวัฒนา ริมนนชมนบรังเคอเดสซุ ณ เมืองโลซานน์ พระอุปนิสัยส่วนพระองค์นั้น ทรงโปรดการช่าง เครื่องยนต์กลไก ทรงเล่นดนตรี การนิพนธ์เพลง และทรงโปรดการถ่ายภาพเป็นอย่างมาก

พระองค์ทรงพอพระทัยในหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ได้ทรงประกอบพิธีหมั้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2492 ครั้นปีต่อมาได้เสด็จนิวัตกลับพระนคร และทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ณ วังสระปทุม พระนคร

ในพุทธศักราชต่อมา เมื่อวันที่ 5 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2493 ทรงเสด็จเข้าสู่พิธีบรมราชาภิเษก เป็นองค์พระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์ ตามโบราณราชประเพณี เฉลิมพระบรมนามาภิไธยว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามหาริทธิ จัก

รินฤบดีนทร์ สยามินทรราชิราช บรมนาถบพิตร” และเฉลิมพระนามาภิไธยพระราชินีว่า “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระราชินี” พระองค์ทรงผนวชเมื่อปี พ.ศ. 2499 และนับตั้งแต่มีพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสแล้ว ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดารวม 4 พระองค์

เหนือเกล้าของชาวไทย พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงประพฤติปฏิบัติอยู่ในทศพิธราชธรรม และขัตติยวัตรของพระมหากษัตริย์ทุกประการ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ตลอดมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์สุขของประชาราษฎรทั้งสิ้น ทรงตระหนักอยู่ในพระราชหฤทัยเสมอว่า ความทุกข์ของประชาชนคือความทุกข์ของพระองค์

พระองค์ทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์ยิ่งนัก มีน้ำพระราชหฤทัยใสสะอาดบริสุทธิ์เปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณา เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร เพื่อทรงทราบทุกข์สุขจากปากคำของราษฎรเองเสมอมา ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรภาคต่างๆ ทั่วทุกภาคหมุนเวียนกันไปในแต่ละปี แม้แต่ท้องถิ่นทุรกันดารก็ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ ทรงเสด็จราชดำเนินโดยไม่ย่อท้อแต่ประการใด

พระองค์ทรงเป็นนักคิดค้นแสวงหาวิธีต่างๆ ที่จะให้ราษฎรดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข มีกินมีใช้ตามควรแก่อัตภาพ เมื่อได้ทรงศึกษาข้อมูลและสภาพที่แท้จริงของราษฎรจากการรับสั่งกับราษฎรอย่างเป็นกันเอง แล้วก็ทรงรวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้ ทรงศึกษากับข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลและปัญหาเหล่านั้น อย่างถ่องแท้ และทรงราชวินิจฉัยว่าจะพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎรแต่ละพื้นที่นั้นๆ อย่างไร

ด้วยพระราชวิริยะอุตสาหะอันแรงกล้า พระขันติธรรมอันสูงล้ำ และเมตตาบารมีอันหาที่สุดไม่ได้ ราษฎรไทยทุกหมู่เหล่าจึงสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างลึกซึ้งว่า พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของไทยทั้งชาติ เป็นพระมหากษัตริย์คุณต่อราษฎรไทยล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่เปรียบมิได้

2. ความเป็นปราชญ์ในพระองค์

พระองค์ ทรงเป็นจอมปราชญ์นักการศึกษา ที่ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ ที่จะให้การศึกษากลายเป็นหนทางเพื่อพัฒนาชีวิตราษฎร (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542) ดังปรากฏผ่านพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่บุคคลหลายกลุ่มหลายคณะ กระแสพระราช

ตำราเหล่านี้ ได้สะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพ และวิสัยทัศน์ทางการศึกษาที่กว้างไกล สมกับเป็นจอมปราชญ์นักการศึกษา

ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม

ความเป็นพระผู้ทรงทศพิธราชธรรมของพระองค์ 10 ประการ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2520) คือ 1) การให้ 2) การสำรวมในศีล 3) การบริจาคทรัพย์เพื่อการกุศลและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน 4) ความซื่อตรง 5) ความอ่อนโยน 6) การเผากิเลสเครื่องเศร้าหมอง 7) ความไม่โกรธ 8) ความไม่เบียดเบียน 9) ความอดทน 10) ความแน่วแน่ในความถูกต้อง

พระองค์ ทรงเป็นพระประมุขผู้เปรียบพร้อมด้วยพระสติ ทรงไว้ซึ่งขันติธรรม จึงเป็นที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยว ที่นำทางให้คนไทยทั้งหลายทั้งชาติได้เดินไปในทางที่ถูกต้อง

ทรงเป็นนักปราชญ์ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

พระองค์ ทรงเป็นปราชญ์ที่ทอดพระเนตรเห็นการณ์ไกล และทรงมีความคิดที่แยบยล (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2542 อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) เช่นว่า “คนแพ้มีคนเดียวคือประเทศไทย” ทรงมีพระราชกระแสให้ตั้งมูลนิธิขึ้นชื่อว่า “มูลนิธิชัยพัฒนา ที่ทรงให้ความหมายว่า ชัยชนะของการพัฒนา” เป็นต้น

ทรงมีปรัชญาในการทำงาน

พระองค์ ทรงงานหนัก การปฏิบัติพระราชภารกิจอยู่ทุกวันนี้ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งสิ้น (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2542 อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ไม่ได้ทรงทำงานเพื่อพระองค์เองแม้แต่น้อย หลักปรัชญาในการทำงานของพระองค์ก็คือ “ความสุขของพระองค์คือ ทรงงานแก้ปัญหา ทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน” และทรงมีพระอัจฉริยภาพในการถ่ายทอดวิชาเป็นอย่างมาก

ทรงเป็นครูของแผ่นดิน

พระองค์ ทรงมีความเป็นครูของแผ่นดิน (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ที่สอนทั้งศิลปวิทยา สอนการพัฒนาจิตใจและคุณธรรม ทรงเป็นครูด้านเกษตร ทรงเป็นครูด้านวิทยาศาสตร์ ทรงเป็นครูด้านเทคโนโลยี ทรงเป็นครูด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรงเป็นครูด้านศีลธรรมจริยธรรม พระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรี ทรงเป็นทั้งศิลปินและช่าง ทรงเป็นปราชญ์ และทรงเล็งเห็นเชิงวัฒนธรรม

ทรงเป็นครูของประชาชน

พระองค์ทรงเป็นนักคิด นักประดิษฐ์ และนักวิจัย ที่สามารถนำผลมาเป็นต้นแบบของงาน ที่อำนวยประโยชน์สุขนานัปการให้ประชาชนของพระองค์ (เปรม ติณสูลานนท์, 2542 อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ทรงประจักษ์ชัดของประชาชน ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างของผู้ที่มุ่งมั่นทำงาน ทรงสั่งสอนหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ด้วยพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้เสมอมา

พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณของพระองค์ ครอบคลุมทุกศาสตร์

จากคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539) แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณของพระองค์ ในทุกศาสตร์สาขาวิชา อันได้แก่ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สาขาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์และที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ และสาขาวิชาเกษตรศาสตร์

นอกจากนี้ ยังเห็นได้จากการดำเนินงานโครงการพระราชดำรินในด้านต่างๆ ทุกสาขาอีกด้วย (สำนักงาน กปร., 2539) ได้แก่ ทางด้านการเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาแหล่งน้ำ การคมนาคม การสื่อสาร สวัสดิการสังคม และอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริอีกด้วย

ทรงให้ปรัชญาในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกร

การให้ปรัชญาชีวิตแก่พสกนิกรของพระองค์ในหนังสือที่ทรงนิพนธ์ไว้ (ปานเทพ กล้าณรงค์ราญ, 2542 อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ผู้อ่านจะได้ทั้งความรู้ และได้คติธรรม ที่จะน้อมนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น หนังสือ **“พระมหาชนก”** เป็นองค์รวมที่สอนถึงเรื่องความวิริยะอุตสาหะ จะเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาต่างๆ ทรงสอนถึงเรื่องการใช้สติปัญญาในการที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นมา ทรงช่วยเหลือราษฎรและประเทศชาติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากต่างๆ ทรงให้ความคิด ให้ความรู้ และสั่งสอนในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นครูของแผ่นดิน

หลักปรัชญาการพัฒนาคน “การพึ่งตนเอง และ “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ผลของโครงการตามพระราชดำริ ที่ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาคน โดยการ **“พึ่งตนเอง”** ซึ่งเป็นการ **“พัฒนาที่ยั่งยืน”** (สำนักงาน กปร., 2539) ได้ปรากฏผลอย่างชัดเจนว่า

ทำให้ราษฎรมีสภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีการประกอบอาชีพที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทุกโครงการ

หลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” “ให้รู้จักพออยู่พอกิน” และ “พึ่งตนเอง”

พระองค์ ทรงมีพระกระแสรับสั่งแนะแนวทางการดำรงชีวิต โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2541) ให้ราษฎรรู้จักพออยู่พอกิน และให้จัดการกับเศรษฐกิจในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทรงให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงชีพของคนในสังคมนั้นๆ ได้ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน และให้พออยู่พอกิน ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้

หลักปรัชญาคุณธรรม 4 ประการ

คุณธรรมที่ทรงพระราชทานไว้ ซึ่งการแสดงความเป็นปราชญ์ในพระองค์คือ คุณธรรม 4 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, มปป.) มีสาระว่า ประการแรก คือการรักษาสัจ ความจริงใจต่อตนเอง รู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ประการที่สอง คือการรู้จักจิตใจตนเอง ฝักใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น ประการที่สาม คือการอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤติล่วงละความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

หลักปรัชญาทางด้านคุณธรรมในการดำรงชีวิตนี้ พระองค์ทรงสั่งสอนคุณธรรมและหลักการดำเนินชีวิต (เปรม ติณสูลานนท์, 2542 อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ทรงเป็นแบบอย่างด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นหลักปรัชญาที่ปวงชนชาวไทยทุกคนได้พึงระลึกไว้ในจิตใจเสมอ

ทรงเป็นปราชญ์ทางการเกษตร

ความเป็นนักปราชญ์ของพระองค์ทางการเกษตร (พระมหาตวัน สิริธรรมโม และคนอื่นๆ 2542, อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ในการจัดการเรียนรู้ด้านเกษตรให้แก่เกษตรกรนั้น พระองค์ไม่เข้าไปสอนการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ทรงทุ่มเทลงไปถึงจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ความเมตตา และความรักบ้านรักเมือง ความมีปณิธานแน่วแน่ในการพัฒนาคนและประเทศชาติ

ทรงเป็นปราชญ์ทางด้านดนตรี

ความเป็นนักปราชญ์ของพระองค์ทางด้านการเล่นเพลง (พระมหาตวัน สิริธรรมโม และคนอื่นๆ 2542, อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ดังเช่น บทเพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์ “ความฝันอันสูงสุด” ที่สะท้อนให้เห็นถึงการตั้งความฝันไว้สูงสุด ซึ่งมีน้อยนักที่จะมีความฝันสูงสุดดังเช่นนี้ได้ และในบทเพลงนั้น กอปรไปด้วยหลักปรัชญาชีวิต ความสุนทรีย์ภาพ และคำสอนของพระองค์มากมาย ยากที่จะหาที่เปรียบได้

ในบทเพลงที่ทรงนิพนธ์นี้ ได้สะท้อนถึงข้อคิดบางประการที่เกี่ยวกับการอุดมศึกษา ดังที่ สุนน อรมวิวัฒน์ (2542, สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) กล่าวว่า พระผู้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” ได้พระราชทานแว่นทิพย์ส่งการศึกษาไทย ซึ่งผู้อ่านพึงรับใส่เกล้าไปดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งที่อาศัยของแสงสว่างและความรู้ เกิดประโยชน์แก่ปวงชนอย่างแท้จริง และได้พระราชทานพรแก่ผู้อ่านไว้ 3 ประการคือ “ขอจงมีความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญญาที่เฉียบแหลม และกำลังกายที่สมบูรณ์” ซึ่งการศึกษาที่แท้จริงจึงเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เกิดคุณลักษณะดังพรที่พระองค์ทรงพระราชทานมานี้

พระปรีชาสามารถทางการแพทย์และสาธารณสุข

พระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุข (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, มปป.) ในตลอดรัชสมัยที่ผ่านมาเป็นเอกประการ ด้วยพระวิริยะอุตสาหะ บังเกิดประโยชน์ไพศาลต่อประเทศชาติ เป็นพระมหากษัตริย์คุณที่ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อโครงการแพทย์ต่างๆ การกำเนิดองค์กร กิจกรรม และโครงการใหม่ และการพัฒนาหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ของรัฐ ล้วนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสุขภาพของพสกนิกร เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสังคม ด้านความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต และคุณภาพชีวิตในทางที่ดีขึ้น มั่นคงขึ้น และร่มเย็นเป็นสุข

ทรงมีพระอารมณ์ขันที่แยบยลยิ่งนัก

พระอารมณ์ขันนั้นหลากหลาย (วิลาศ มณีวัต, 2539) เช่นเรื่อง วันเสด็จทรงดนตรีที่ธรรมศาสตร์ เรื่องพระเจ้าโบดวง ความลับของแซ็กโซโฟน การถ่ายรูปและวาดรูป เจ้าหลวงของชาวเขา วิทยาลัยประสานมิตร จราจร และกีฬาเซียบเกมส์ แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพในมุขำขัน และทรงมีพระอารมณ์ขันที่แยบยลยิ่งนัก

ทรงเป็นร่มไทรไทยทั้งชาติ

“...เหนือสิ่งอื่นใด มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งสักการะเทิดทูล เพราะเป็น “พระร่มไทรไทยทั้งชาติ” ที่ปกป้องคุ้มครองพระสกนิกรไทยทั้งอาณาประชาราษฎร์ สืบเนื่องตลอดมาไม่ขาดสาย ...”

พสกนิกรชื่นชมในความเป็นปราชญ์ในพระองค์

คนไทยมีศูนยรวมแห่งชีวิตและวิญญานอยู่แห่งเดียว คือพระองค์ ที่แท้จริงและยิ่งใหญ่ของพสกนิกรไทย (อัมพร สโมสร, 2539) ทรงเป็นผู้นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ชาติไทย และความสุขมาสู่ประชาชนของพระองค์โดยทั่วหน้า ทุกหนแห่งได้รับพระบรมโพธิสมภาร ทรงพัฒนาความเป็นอยู่และสภาพชีวิตของคนทั้งชาติ มิใช่เพราะพระราชภารกิจ แต่ด้วยพันธกรณีล้ำลึก ที่เกิดจากการสั่งสมความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อพสกนิกรของพระองค์โดยแท้ พสกนิกรทุกหมู่เหล่าชื่นชมในความเป็นปราชญ์ในพระองค์ยิ่งนัก

สรุปได้ว่า พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของประชาชนทั้งประเทศ ที่ทรงผูกพันต่อความทุกข์สุขของประชาชนทุกหมู่เหล่า อย่างเต็มเปี่ยมพระราชหฤทัย ทรงอุทิศเวลา แม้แต่เวลาส่วนพระองค์ เพื่อทรงงานในการแก้ไขปัญหาให้แก่พสกนิกรของพระองค์ ทรงออกเยี่ยมราษฎร อย่างไม่เลือกเชื้อชาติและศาสนา ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วราชอาณาจักร ทำให้ทรงทราบถึงสภาพความทุกข์ยากที่แท้จริงของทั้งประชาชนและราชการ

ก่อนที่พระองค์จะทรงมีพระราชดำริ พระกระแสรับสั่ง หรือพระบรมราโชวาทที่ดี จะเริ่มด้วยการทรงศึกษาข้อมูล ข้อเท็จจริง พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน และปรึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ราชการ หรือตัวแทนราษฎรในท้องถิ่นนั้น และทรงเน้นย้ำเสมอว่า (ธนาคารกสิกรไทย, ม.ป.ป.) “พระราชดำริต่างๆ เป็นแต่เพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น ผู้ช่วยเหลือหรือผู้ใดเห็นว่าไม่เหมาะสม ก็สามารถทักท้วงขอแก้ไขได้ตลอดเวลา”

หลังจากที่ได้ทรงศึกษาทุกแง่มุมแล้ว จะทรงหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นๆ และหาวิธีที่จะให้ราษฎรของพระองค์ ได้รู้จักช่วยตนเอง และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยการจัดตั้งโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น ในระยะที่ดำเนินการตามโครงการนั้น จะทรงติดตามผลงาน ตลอดจนอุปสรรคที่เกิดขึ้นทุกระยะ ทรงเสด็จไปทอดพระเนตรโครงการ ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประโยชน์ที่ราษฎรได้รับ ทรงปรับปรุงแก้ไขโครงการให้สมบูรณ์ขึ้น และทรงสาธิตให้ประชาชนเห็นเป็นแบบอย่าง โดยเน้นการใช้วัสดุจากท้องถิ่น วัตถุที่เหลือใช้ มากกว่าการใช้เครื่องจักรกลที่ต้องหาซื้อ เพื่อความประหยัดของราษฎร และประหยัดเงินตราของประเทศด้วย

พระองค์ทรงคิดแบบนักปราชญ์ พระองค์ทรงเอาพระทัยใส่ตั้งแต่รายละเอียดต่างๆ ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ และทรงคิดถึงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ที่ว่า (สุรพล วิรุฬักษ์, 2542 อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) “หนึ่ง ดีปัญหาให้แตก สอง หาวิธีแก้ปัญหาโดยแยบคาย ทดลองแล้วแก้ไข เมื่อเกิดสัมฤทธิ์ผลแล้ว จึงนำออกเผยแพร่”

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดของปราชญ์ ที่เป็นกระบวนการคิดแบบทางวิทยาศาสตร์ ที่รู้สภาพ รู้ปัญหา รู้วิธีแก้ปัญหา และรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้น โดยแยบคาย ที่เรียกว่า “การคิดแบบโยนิโสมนสิการ” ทรงคิดอย่างครบวงจร ทรงมีความคิดสร้างสรรค์ และทรงทำได้จริงอย่างที่คิดไว้เป็นสำคัญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แนวคิดเชิงปรัชญาทั่วไป และปรัชญาการอุดมศึกษา

1. ความหมาย

การอุดมศึกษา มีความหมายตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) หมายถึง การศึกษา ระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

ปรัชญา หมายถึง ศาสตร์หรือวิชาที่ศึกษากันในมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ทำให้สามารถมองเห็นปัญหาและคำตอบที่คนทั่วไปมองไม่เห็น แต่มิได้มีหน้าที่ตัดสินว่าลัทธิความเชื่อใด ถูกต้องหรือผิดพลาด แต่อรรถาธิบายว่าลัทธิใดมีเหตุผลของตนอย่างไร ซึ่งความคิดเหล่านี้ อาจเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ชาติอย่างแยกไม่ออก จึงเรียกว่าเป็นแนวความคิด คติ ความเชื่อ หรือข้อคิดต่างๆ

ปรัชญาการอุดมศึกษา หมายถึง ปรัชญาการอุดมศึกษาที่นักปรัชญาการอุดมศึกษาเสนอขึ้น โดยกำหนดจากการคิดไตร่ตรอง และตรวจสอบจากประสบการณ์ชีวิตของตน อย่างมีระบบและเหตุผล เพื่อเป็นหลักยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เกี่ยวกับกระบวนการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งของส่วนบุคคลและส่วนรวม

2. ความรู้พื้นฐานเรื่องปรัชญา

มีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 ความรู้พื้นฐานเรื่องปรัชญา

เพื่อความเข้าใจที่กระจ่างชัดของปรัชญาพื้นฐาน จุดเริ่มต้นของการศึกษาปรัชญา ควรเริ่มจากการศึกษาถึงการก่อเกิดปรัชญาอันเป็นสำคัญ เพื่อให้ทราบว่ามีสาเหตุที่ปรัชญาเกิดขึ้นคืออะไร มนุษย์มีความสามารถในการรู้จักคิด ตามที่ อริสโตเติล กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์รู้จักคิด Man is a thinking animal” วิชาปรัชญา จึงเกิดขึ้นจากความอยากรู้ความอยากเห็นของมนุษย์ ทำให้เกิดการถกเถียงไล่เลียงกันไปจนไม่มีที่สิ้นสุด

ปรัชญา จึงเป็นเรื่องของการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ทำให้สามารถมองเห็นปัญหาและคำตอบที่คนทั่วไปมองไม่เห็น แต่มิได้มีหน้าที่ตัดสินว่าลัทธิความเชื่อใดถูกต้องหรือผิดพลาด แต่อรรถาธิบายว่าลัทธิใดมีเหตุผลของตนอย่างไร

2.1.1 ความหมายของปรัชญา

ความหมายตามตัวอักษร เมื่อแปลคำว่า “ปรัชญา” ซึ่งเป็นศัพท์ที่ พระเจ้า วรรงค์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้นตามคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ จากคำว่า “Philosophy” (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2517) คำว่า Philosophy มาจากรากศัพท์ภาษากรีกว่า Philosophia เมื่อแยกศัพท์เป็นสองคือ philo มีความหมายว่า รัก (love) และคำว่า sophi แปลว่า ความรู้ (wisdom) ดังนั้นคำว่า Philosophy จึงแปลว่า รักที่จะมีความรู้ หรือความรักใน ปรัชญา (Christian, 1977 อ้างใน สุจิตรา รณริน, 2540)

ความหมายตามการใช้ของคำว่าปรัชญานั้น ยังมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวันของมนุษย์ชาติอย่างแยกไม่ออก จึงหมายถึง แนวความคิด คติ ความเชื่อ หรือ ข้อคิด ที่พบในภาษาประจำวัน

ส่วนความหมายตามคำว่า “Philosophy วิชาปรัชญา” หมายถึง ศาสตร์ หรือวิชาที่ศึกษาแก่นในมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก (สุจิตรา รณริน, 2540)

2.1.2 ลักษณะของปรัชญา

ปรัชญามีลักษณะ 3 ประการคือ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2525)

2.1.2.1 ปรัชญามีลักษณะวิพากษ์

เนื่องจากปรัชญาเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ จึงเกิดการซักไซ้ไล่เลียงวิพากษ์วิจารณ์ทุกสิ่งทุกอย่าง ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนความเชื่อดั้งเดิม ของผู้อ่าน เพื่อให้เกิดความเชื่อที่มีความรัดกุมยิ่งขึ้น แต่มิได้ให้ต้องมารับความเชื่อใหม่ๆ นั้น

2.1.2.2 ปัญหาปรัชญาเป็นปัญหาพื้นฐาน

มีความเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นต่างๆ อาจเกิดจากปัญหาพื้นฐานหรือ ปัญหาปรัชญาทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น อาชญากรอาจเป็นคนพิการทางจิตมากกว่าที่จะเป็นคนเลว ไม่ควรประณามเขา จึงควรส่งเขาไปรักษาที่โรงพยาบาลโรคจิตแทนที่ส่งเข้าคุก และการ แก้ปัญหาสังคมจะต้องแก้ที่สิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นต้น

2.1.2.3 ปรัชญาแสวงหาโลกทัศน์

การจัดการโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานนั้น ไม่สามารถตัดสินได้ ว่าฝ่ายใดถูกหรือผิด ปรัชญาจะเข้ามามีส่วนร่วมช่วยทำให้ความคิดและความเชื่อเป็นระบบมากขึ้น และช่วยทำให้ความเชื่อเรื่องต่างๆ ประสานสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน กลมกลืนกันได้ก็ต่อเมื่อมีหลักการบางหลักการเป็นจุดร่วมกัน หรือที่เรียกว่ามี “ทรรศนะ” เป็นพื้นฐานรองรับความเชื่อเหล่านั้น

โลกทัศน์ คือความเชื่ออันเป็นระบบ ทุกคนมีโลกทัศน์ของตนเอง และปรัชญาจะช่วยให้คนเรามีโลกทัศน์ที่ชัดเจนขึ้น โดยการศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และถกเถียงปัญหา

2.1.3 ประเภทของปรัชญา

โดยทั่วไป ปรัชญาแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

2.1.3.1 ปรัชญาบริสุทธิ์ (Pure Philosophy)

ปรัชญาบริสุทธิ์ คือวิชาที่ว่าด้วยความเป็นจริง แบ่งเป็น 5 สาขา คือ

- 1) อภิปรัชญา (Metaphysic)
- 2) ญาณวิทยา หรือทฤษฎีความรู้ (Epistemology or Theory of Knowledge)
- 3) จริยศาสตร์ หรือจริยปรัชญา (Ethics or Ethical Philosophy)
- 4) ตรรกวิทยา หรือตรรกศาสตร์ (Logic)
- 5) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

2.1.3.2 ปรัชญาประยุกต์ (Applied Philosophy)

ปรัชญาประยุกต์ คือการนำเอาปรัชญาบริสุทธิ์ไปตีความผลสรุปของศาสตร์ต่างๆ แยกสาขาออกมาตามสาขาของแต่ละศาสตร์ เช่น ปรัชญาศาสนา ปรัชญาคณิตศาสตร์ ปรัชญาวิทยาศาสตร์ ปรัชญาสังคม และปรัชญาจิต เป็นต้น

2.2 ปรัชญาบริสุทธิ์ (Pure Philosophy)

ปรัชญา แบ่งออกเป็นสาขาใหญ่ๆ 5 สาขา คือ (กิริติ บุญเจือ, 2519; 2522; บุญย นิลเกษ, 2525; บุญมี แทนแก้ว, 2524; ประกอบ เอี่ยมสะอาด, 2535; พระพิทักษ์คณาธิกร, 2517; พิชิต เฟื่องอารมณ์, 2518; แพทริค จี ที ดับบลิว, 2518; ฟินิจ รัตนกุล, 2517; วิทย์ วิศทเวทย์, 2525; สุจิตรา รณรัตน์, 2540 ; สเตซ ดับบลิว ที ที, 2514; สมัคร บุราวาศ, 2524; สุขเมธ เมธาวิทยกุล, มปป. ; สวัสดิ์ สุวรรณสังข์, 2529; อมร โสภณวิเศษจวงค์, 2520; Battle and Shannon, 1974; Curtis and Boulwood, 1975; Frolov, 1957; Guralnik, 1966; Joad, 1957; Morris, 1961; Morsy, 1997; Peters, 1966; Wingo, 1974)

2.2.1 อภิปรัชญา (Metaphysic)

อภิปรัชญา เป็นสาขาปรัชญาที่ว่าด้วยความเป็นจริง (Reality) โดยศึกษาว่าโลก จักวาล และธรรมชาติของมนุษย์มีความเป็นจริงอย่างไร ความเป็นจริงของอภิปรัชญาเป็น

ความเป็นจริงสุดท้ายอันเป็นพื้นฐานที่มาของความจริงอื่นๆ เป็นความจริงสูงสุดที่เรียกว่า อันติมะสัจจะ (Ultimate Reality)

2.2.2 ญาณวิทยา หรือทฤษฎีความรู้ (Epistemology or Theory of Knowledge)

ญาณวิทยา หรือทฤษฎีความรู้ เป็นสาขาปรัชญาที่ศึกษาเพื่อหาคำตอบว่า เรารู้ความเป็นจริงได้อย่างไร ความรู้ที่ถูกต้องมีลักษณะอย่างไร อะไรคือลักษณะทั่วไปของความรู้ มนุษย์เรารู้ความจริงได้แค่ไหน และความรู้ได้มาจากไหน เป็นต้น

2.2.3 จริยศาสตร์ หรือจริยปรัชญา (Ethics or Ethical Philosophy)

จริยศาสตร์ หรือจริยปรัชญา เป็นสาขาปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับความดี ความชั่ว ความถูกต้อง ความผิด และศึกษาว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต มนุษย์ควรแสวงหาอะไร และควรทำอย่างไรจึงเชื่อว่าเป็นคนดี ความดีความชั่วมีจริงหรือไม่ มีมาตรการอะไรในการตัดสินความดีความชั่ว ดังนั้น จริยศาสตร์จึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อตัวเองและต่อผู้อื่น

2.2.4 ตรรกวิทยา หรือตรรกศาสตร์ (Logic)

ตรรกวิทยา หรือตรรกศาสตร์ เป็นสาขาปรัชญาที่ว่าด้วยการใช้เหตุผล ศึกษากฎเกณฑ์ของการอ้างเหตุผล ความถูกต้องในการโต้แย้ง จุดบกพร่องในการเสนอเหตุผล การอ้างเหตุผลมีกี่วิธี แต่ละมีลักษณะข้อดีข้อเสียอย่างไร และการอ้างเหตุผลเป็นอย่างไร

2.2.5 สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

สุนทรียศาสตร์ เป็นสาขาปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับค่าทางสุนทรีย์หรือความงามของสิ่งต่างๆ ในโลก รวมทั้งความงามของผลงานทางศิลปะว่าคืออะไร มีอยู่จริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงความรู้สึกของมนุษย์ และความงามนั้นมีลักษณะเป็นอัตตะวิสัย หรือวัตถุวิสัย เป็นต้น

2.3. ปรัชญาตะวันออก (Eastern Philosophy)

ปรัชญาอินเดียเป็นต้นกำเนิดของปรัชญาตะวันออก ซึ่งโดยธรรมชาติของปรัชญาไม่ว่าชาติใดๆ แล้ว ย่อมบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและอารยธรรมของชาตินั้นๆ และคำสอนส่วนใหญ่มีลักษณะที่คล้ายกัน สะท้อนให้เห็นวิถีทางที่จะแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์ ความเป็นอยู่ และจุดหมายปลายทางของชีวิตแทบทั้งสิ้น (บุญมี แทนแก้ว, 2526; พจนา จันทรสันติ, 2521; วิชาน สุชีวกุปต์, 2535; สกล นิลวรรณ, 2522; เสถียร โพธิ์นันทะ, 2532; สถิต วงศ์สุวรรณ, 2541; สุนทร ฅ รังสี, 2521; สุวรรณ เพชรนิล, มปป.; สุวรรณ สตาอาพันธ์, 2536; เตือน คำดี, 2534; หิริยันนะ เอ็ม, 2520) พอสรุปปรัชญาตะวันออกได้ดังนี้

2.3.1 ปรัชญาอินเดีย (Indian Philosophy)

ปรัชญาอินเดียมีมากมายหลายลัทธิ และมีทัศนะที่แตกต่างกัน จากการศึกษาเปรียบเทียบแล้วพบว่าลักษณะพื้นฐานสามัญคือ ลักษณะทางศีลธรรม และลักษณะทางจิต เป็นสำคัญ ดังได้เปรียบเทียบปรัชญาอินเดีย 9 สำนัก (สถิต วงศ์สวรรค์, 2541) ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบปรัชญาอินเดีย 9 สำนัก

ปรัชญาอินเดีย	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
ฝ่ายอัสติกะ	-สนับสนุนความศักดิ์ของพระเวท		
1. ปรัชญาสาขยยะ (เห็นอิสระ และการอ้างเหตุผล)	-แก่นแท้คือ ว่าด้วยความรู้ที่ถูกต้อง	-ธรรมชาติคือ ร่างกายและจิต มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด	-การสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นเพื่อทำลายล้างเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวง -ปฏิบัติตนเพื่อรู้แจ้งเกี่ยวกับการทำจิตให้สงบ เป็นความรู้แจ้งเห็นจริง สามารถกำจัดอวิชชาได้
2. ปรัชญาโยคะ (เห็นอิสระ และการอ้างเหตุผล)	-แก่นแท้คือ ความรู้ทางจิต เพื่อการหลุดพ้น	-โยคะ ช่วยให้มีมนุษย์หลุดพ้นความทุกข์ 3 ประการ 1) ความทุกข์ที่เกิดจากภายใน 2) ความทุกข์ที่เกิดจากภายนอก 3) ความทุกข์อันเกิดจากเหตุนอกอำนาจเหนือธรรมชาติ	-ค้นหาการหลุดพ้น โดยวิธีบำเพ็ญตะบะ บำเพ็ญพรตอย่างแรงกล้า -ข้อปฏิบัติเพื่อได้ความรู้ 8 ประการ 1) การสำรวจควบคุมความประพฤติกาย วาจา ใจ 2) การชำระกายใจให้สะอาดอบรม เพาะนิสัย 3) ฝึกการนั่งเพื่อเพิ่มพูนสุขภาพร่างกายและจิต 4) ควบคุมการหายใจเข้าออก 5) ควบคุมประสาทสัมผัส 6) ทำจิตให้อยู่ในอารมณ์ที่ต้องการ 7) พิจารณาอารมณ์ 8) ทำจิตให้แน่วแน่
3. ปรัชญาหยาณะ (เห็นอิสระ และการอ้างเหตุผล)	-แก่นแท้คือ ศาสตร์แห่งการโต้แย้ง ถกเถียง ด้วยเหตุและผล	-เน้นส่งเสริมสติปัญญาของมนุษย์	-การโต้แย้ง เป็นหลักสำหรับการค้นหาความจริง -แหล่งความรู้ 4 ประการคือ 1) ความรู้เกิดจากประสบการณ์

ปรัชญาอินเดีย	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
			<p>ตรง ความรู้ประจักษ์ ด้วยตนเอง</p> <p>2) ความรู้เกิดจากการหาเหตุผล</p> <p>3) ความรู้เกิดจากการเทียบเคียง</p> <p>4) ความรู้เกิดจากพยาน หรือ หลักฐานการศึกษาคัมภีร์</p>
4. ปรัชญาไวเศษิกะ (เห็นอิสระ และการอ้างเหตุผล)	<p>-ลักษณะพิเศษ หรือลักษณะเฉพาะที่ทำให้สิ่งหนึ่งแตกต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง</p> <p>-วิญญานของโลก คือพระพรหม</p> <p>-ผู้ควบคุมโลก คือพระมหেশ্বর</p>	<p>-ความจริงของชีวิต คือ การหลุดพ้น</p> <p>-โลก ประกอบด้วย 4 อย่าง คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ</p> <p>-ส่วนประกอบที่แน่นอนของโลก คือ อากาศ สถานที่ เวลาใจ และวิญญาน ไม่สามารถทำลายล้างได้</p>	<p>-ความรู้เกิดจากญาณ</p> <p>-ญาณ คือความรู้แจ้งเห็นจริง</p> <p>-ญาณ คือสามารถทำลายอวิชชาของมนุษย์ได้</p>
5. ปรัชญามีมangsa (เห็นพิธีกรรม การปฏิบัติ)	<p>-วิญญาน เป็นอมตะชั่วนิรันดร์</p> <p>-พระเวท เป็นความจริงนิรันดร์</p>	<p>-มนุษย์ ต้องปฏิบัติที่ถูกต้องตามธรรมะ</p>	<p>-ความรู้ คือความคิดหรือปรัชญาที่น่าเชื่อถือ</p> <p>-ทฤษฎีความรู้ที่ถูกต้อง ได้จาก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ความรู้ที่ประจักษ์ 2) ความรู้จากการคาดคะเน 3) ความรู้จากการบอกเล่า 4) ความรู้จากการเปรียบเทียบ 5) ความรู้จากการอ้างเหตุผล
6. ปรัชญาเวทാന്ตะ (เห็นสมมติปัญญา)	<p>-ที่สุดของพระเวท คือความรู้ที่สูงที่สุด</p>	<p>-มนุษย์ เกี่ยวเนื่องกับโลก พระพรหม และชีวิต</p> <p>-มนุษย์ ประกอบด้วยร่างกาย และอาดมัน</p>	<p>-ทฤษฎีความรู้ ความรู้ที่น่าเชื่อถือ 3 ทาง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ความรู้แจ้งประจักษ์ 2) ความรู้เพราะการคาดคะเน 3) ความรู้เพราะฟังคัมภีร์ หรือผู้รอบรู้
ฝ่ายนาสติกะ	<p>-ปฏิเสธความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท</p>		
7) ปรัชญาพุทธะ	<p>-ความจริงสูงสุด</p>	<p>-ความสุขที่แท้จริง คือ</p>	<p>-ทฤษฎีแห่งความรู้ 3 ทาง</p>

ปรัชญาอินเดีย	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
(สัจนิยม)	คือนิพพาน	นิพพาน	1) ความรู้เกิดจากการฟัง 2) ความรู้เกิดจากความคิด 3) ความรู้เกิดจากการอบรมฝึกฝน -การศึกษา 1) ศิล ศึกษาและปฏิบัติให้กาย วาจาเรียบร้อย 2) สมาธิ ศึกษาและปฏิบัติให้จิตเกิดสมาธิ 3) ปัญญา ศึกษาและปฏิบัติให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง
8. ปรัชญาเซน (วิญญาณนิยม)	-แก่นแท้ คือ ศาสนา -ความจริงที่มีทั้ง บุญและบาป	-สสารและจิต ต่างมีอิสระกัน -องค์ศาสดา เป็นผู้รู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้	-ทฤษฎีความรู้ 1) ความรู้โดยตรง เกิดขึ้นเอง เช่น ปรากฏการณ์ในอดีต ความสามารถกำหนดใจผู้อื่นได้ และการหยั่งรู้ 2) ความรู้โดยอ้อม เกิดโดยอาศัยสื่อกลาง คืออินทรีย์และใจ เช่นความรู้ทางประสบการณ์ ทางเหตุผล การสัมผัส และการฟัง
9. ปรัชญาจรวาก (สสารนิยม)	-แก่นแท้ คือวัตถุเท่านั้นเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอน	-ความสุขจากประสาทสัมผัส เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต เช่น การกิน ดื่ม ความสุขทางกาย และความสุขทางกาม	-ความรู้ที่เชื่อถือได้ ต้องเกิดจากประสาทสัมผัส เป็นบ่อเกิดความรู้ที่ถูกต้อง

โดยสรุปแล้ว ปรัชญาอินเดียทุกลัทธิ ถือว่าปรัชญามีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สร้างระบบปรัชญาเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับทุกคนทุกชาติชั้นวรรณะ ทฤษฎีความรู้และการศึกษาส่วนใหญ่เป็นหลักศีลธรรมหรือจริยธรรม และการเน้นหนักในหลักการหรือวิธีการแสวงหาความรู้ หลักในการปฏิบัติ และการมีความเพียรพยายาม เพื่อให้พ้นจากความชั่วร้ายและทุกข์เวทนาทั้งหลายทั้งปวง

2.3.2 ปรัชญาจีน

ปรัชญาจีน ถือว่าธรรมชาติเป็นหลักในสิ่งทั้งปวง เป็นหลักของเหตุผล เป็นหลักความจริง และเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จุดหมายปลายทางของชีวิตให้เป็นไปตามวิถีแห่งธรรมชาติ ปรัชญาจีนมีสำนักมากมายจนเรียกว่า ปรัชญาร้อยสำนัก แต่มีสำนักใหญ่ๆ ที่ผลงานตกทอดและมีอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน พอสรุปเปรียบเทียบได้ 10 สำนัก (สถิติ วงศ์สวรรค์, 2541) ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบอภิปรัชญาจีน 10 สำนัก

ปรัชญาจีน	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
ปรัชญาจีน	-ความกลมกลืนของสภาวะต่างๆ ในโลก	-มนุษย์และจักรวาลสัมพันธ์กัน -การนับถือธรรมชาติ	
1. ปรัชญาเล่าจื้อ หรือเต๋า (ธรรมชาตินิยม)	-ความเที่ยงแท้สูงสุดคือ ธรรมชาติ (เต๋า) ได้แก่สสาร พลัง และวิญญาณ -เต๋า บรรดาทำให้เกิดสรรพสิ่งทั้งปวง	-เต๋า ทำให้ชีวิตมีคุณค่า -คำสอนแก้ว 3 ดวง 1) อ่อนโยน ถ่อมตัว 2) ความสงบเสงี่ยม 3) ความกระหม่อมกระหม่อม -มนุษย์ต้องทำตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ	-คือผู้มีสติปัญญา -หลักธรรม 7 ประการ 1) ความบริสุทธิ์ 2) ความอ่อนน้อม เป็นสุภาพชน 3) ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ 4) ความเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย 5) ความรอบรู้ 6) ความสามารถบังคับตนเองได้ 7) การทำใจให้เป็นสมาธิ
2. ปรัชญาขงจื้อ (ประเพณีนิยม หรืออนุรักษนิยม)	-ปรัชญาแห่งผู้มีความรู้	-การวางตนอยู่ร่วมกัน -ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5 ประเภท คือ 1) ผู้ปกครองกับผู้ใต้การปกครอง 2) บิดามารดากับบุตรธิดา 3) สามีกับภรรยา 4) พี่กับน้อง	-คุณธรรม 5 ประการ คือ 1) การบำเพ็ญประโยชน์ 2) ความถูกต้อง 3) ความเหมาะสม 4) ปัญญา 5) ความจริงใจ -ปรัชญาการศึกษา เน้น

ปรัชญาจีน	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
		5) เพื่อนกับเพื่อน -หลักธรรม 5 ประการ 1) ความเป็นคนดี 2) ความสุภาพต่อมตน 3) การพึ่งตนเอง 4) การตอบแทนความดี 5) ความกตัญญู	หลักวิทยาการมาตรฐาน 6 ประการ คือ 1) การศึกษากวีนิพนธ์ 2) การศึกษาจารีตประเพณี 3) การศึกษาดนตรี 4) การศึกษาประวัติศาสตร์ 5) การศึกษาความเปลี่ยนแปลง 6) การศึกษาฤดูใบไม้ผลิและฤดูใบไม้ร่วง
3. ปรัชญาเม่งจื๊อ (ธรรมชาตินิยม)	-แก่นแท้ คือ จิตใจมนุษย์	-จิตใจของมนุษย์โดยแท้นั้น ใฝ่ดี -สิ่งแวดล้อมทำให้ความใฝ่ดี หันเหไป	-การศึกษา เพื่อแสวงหาคุณธรรม -การปกครองมนุษย์ด้วยระบบคุณธรรม
4. ปรัชญาซุนจื๊อ (ธรรมชาตินิยม)	-แก่นแท้ คือ จิตใจมนุษย์ จิตเป็นนายของร่างกาย เป็นศูนย์กลางของความสำนึก	-ธรรมชาติของมนุษย์ มีแต่ความชั่วร้าย -ความดีแสวงหาภายหลัง	-การศึกษา สามารถเปลี่ยนจากความร้ายของมนุษย์ให้กลายเป็นดี -ดนตรี สามารถโน้มน้าวจิตใจมนุษย์ได้
5. ปรัชญาจวงจื๊อ (ธรรมชาตินิยม)	แก่นแท้ คือ ธรรมชาติ	-มนุษย์ ต้องการดำเนินชีวิตให้สอดคล้อง และกลมกลืนกับธรรมชาติ -สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลสร้างสรรค์มนุษย์ -วิถีชีวิตมนุษย์ที่แท้จริงคือความสุข	-ความรู้คือ กฎธรรมชาติ -คำสอน เป็นลักษณะธรรมชาตินิยม -หลักปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์ คือการทำให้ใจสงบ
6. ปรัชญาหม่อจื๊อ (ประโยชน์นิยม)	แก่นแท้คือ ประโยชน์สุขของคน	-มนุษย์ ต้องยึดหลักความรักสากล เพื่อแผ่ความรักแก่บุคคลอื่น	-หลักปฏิบัติ เน้นความช่วยเหลือเหลือกัน 3 ประการ 1) เจริญเมตตา 2) มุ่งบำเพ็ญประโยชน์แก่มนุษย์ชาติทั้งปวง 3) การเชื่อถือพระเจ้า ทำให้มีความสุข

ปรัชญาจีน	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
7. ปรัชญาหยางจื้อ (อตัณยม)	-แก่นแท้คือ ธรรมชาติ ทุกอย่าง เป็นไปโดยบังเอิญ เป็นสภาวะที่ไม่ สามารถหลีกเลี่ยงได้ -เน้นวัตถุนิยม	-มนุษย์ ถูกกำหนดโดยชะตา กรรมไว้แล้ว -มนุษย์ จึงเพียรหาความสุข เกษมสำราญ	-วิธีหาความสุข 5 ประการ 1) ตัดความกลัวให้ หมดไป 2) เน้นรูปธรรม มากกว่านามธรรม 3) เน้นสิ่งที่ใกล้ตัว มากกว่าสิ่งไกลตัว 4) เน้นสิ่งที่หาง่าย มากกว่าที่หายาก 5) เน้นปกติธรรมดา มากกว่าการ แก่งแย่งกัน
8. ปรัชญาฮั่นเฟยจื้อ (ธรรมชาตินิยม)	-แก่นแท้ คืออำนาจ และกฎหมาย	-มนุษย์ทุกคนต้องเชื่อฟัง กฎหมาย -กฎหมายที่เข้มแข็งนำ ความสุขสู่บุคคลและสังคม	-คำสอน สอนให้ทุกคน เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่ง ผู้นำ ผู้น้อยคล้อยตาม ผู้ใหญ่ เพื่อความเป็น เอกภาพในการปกครอง
9. ปรัชญาบักจื้อ (ประโยชน์นิยม)	-แก่นแท้ คือพระเจ้า ผู้เป็นใหญ่	-มนุษย์ ต้องเชื่อฟังพระเจ้า	-คำสอน 5 ประการ 1) แผ่ความรักร่วมกัน 2) ปฏิบัติต่อสังคม 3) ยกย่องบัณฑิต 4) ทำตามผู้นำ 5) ไม่เชื่อโชค
10. ปรัชญาเอียงจื้อ (ประโยชน์นิยม)	แก่นแท้ คือ ผลประโยชน์ของตน สำคัญที่สุด	-มนุษย์ ต้องยึดถือประโยชน์ ส่วนตน และหาความสุขใส่ ตน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น	คำสอน 1) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ให้เดือดร้อน 2) รักตนเองใช้สัญชาติ 3) ญาณให้ถูกต้อง

โดยสรุปแล้ว ปรัชญาจีนเน้นถึงความกลมกลืนของสภาวะต่างๆ ในโลกและ
ธรรมชาติ ถือว่ามนุษย์และจักรวาลมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ธรรมชาติเป็นสิ่งที่มิระบบ มี
ความแน่นอน มีความยุติธรรม จึงมีคำสอนให้ดำรงชีวิตให้กลมกลืนกับธรรมชาติ การแสวงหา
ความรู้เพื่อเข้าใจธรรมชาติ ลักษณะคำสอนเป็นนามธรรมที่แฝงด้วยความลุ่มลึก ใช้ภาษาเชิง
อุปมาอุปไมยให้ขบคิด ต้องเข้าใจด้วยปัญญา การปฏิบัติเน้นการฝึกฝนตนเอง ยกย่องคุณค่า

ความเป็นมนุษย์ พัฒนาการตามกรอบจริยธรรม ทุกคนมีหน้าที่ของตน และเสมอภาคมาโดยกำเนิด

3.3.3 ปรัชญาญี่ปุ่น (Japanese Philosophy)

ปรัชญาญี่ปุ่น มีรากฐานมาจากศาสนาใหญ่ 2 ศาสนาคือ ศาสนาชินโต และศาสนาพุทธนิกายเซ็น ซึ่งต่างสะท้อนให้เห็นลักษณะของญี่ปุ่นที่มีอุปนิสัยรักธรรมชาติ รักความสะอาด รักประเทศชาติบ้านเมือง รักการหาความรู้ และรักความบริสุทธิ์ ดังได้เปรียบเทียบปรัชญาญี่ปุ่น 2 ลัทธิ (สถิต วงศ์สวรรค์, 2541) ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปรัชญาญี่ปุ่น

ปรัชญาญี่ปุ่น	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
ปรัชญาชินโต (เน้นเทพเจ้า)	-วิถีทางแห่ง วิญญาณที่ดี -พระอาทิตย์เป็น เทพเจ้าสูงสุด -ชินโต แปลว่า ทางแห่งเทพเจ้า	-หลักความเชื่อและหลักปฏิบัติของ มนุษย์ 4 ประการ 1) หลักแห่งความสะอาด 2) หลักแห่งความภักดี ต่อ ครอบครัว ชุมชน ต่อรัฐ 3) หลักแห่งความเชื่อถือ เช่น ศพ ถือว่าไม่บริสุทธิ์จะเผาที่วัด ชินโตไม่ได้ และเชื่อว่าประเทศ มีเทพเจ้า คุ่มครอง ใครมา ทำลายไม่ได้ 4) หลักแห่งชนชั้น 3 กลุ่ม คือ ชน ชั้นขุนนาง สามัญชนและทรชน -หลักปฏิญาณ 4 ข้อคือ 1) ต้องไม่ด้อยในหน้าที่ของเรา 2) ทำตนมีประโยชน์ต่อจักรพรรดิ 3) ปฏิบัติหน้าที่ต่อบิตามารดา 4) เป็นนักเสียสละ	-ค่านิยมสูงสุดของปรัชญา 1) เชิดชูการศึกษาและ ความเป็นนักปราชญ์ 2) นิยมสุนทรีย์ภาพ 3) ครอบครัวเป็น ศูนย์กลางของสังคม
ปรัชญา มหายานใน ญี่ปุ่น (เน้นสมาธิ)	-สัมมาสมาธิ เพื่อให้เกิดความรู้ โดยสมบูรณ์ -นิพพาน การ เอาชนะทุกข์ทั้ง ปวง	-มนุษย์ทุกคนสามารถบรรลุตามพระ พุทธองค์ผู้บรรลุแล้วได้	-ทฤษฎีแห่งความรู้ 1) บำเพ็ญบารมี 6 ได้แก่ ทาน ศีล วิริยะ ขันติ สมาธิ และปัญญา 2) ภาวนา 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา

ปรัชญาญี่ปุ่น	แก่นแท้	ธรรมชาติมนุษย์	ธรรมชาติความรู้
			อุเบกขา 3) มหาปณิธาน 4 แนว แน่ในการปฏิบัติ ได้แก่ ปลดเปลื้องสัตว์ ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ สละกิเลสให้หมด ต้อง เรียนรู้ศึกษาปฏิบัติ และปฏิบัติตนให้บรรลุ พุทธิภูมิอันสูงสุด -แหล่งความรู้เกิดจาก 1) ประสาทสัมผัส 2) ความคิดนึกตามหลัก เหตุผล การอบรมฝึกฝนจาก พยาน และหลักฐาน

โดยสรุปแล้วปรัชญา ก่อเกิดขึ้นการรู้จักคิดของมนุษย์ จึงมีความพยายามของมนุษย์ที่จะเข้าใจโลกและชีวิตว่ามีความเป็นจริงอย่างไร และเสนอว่าอุดมคติของชีวิตคืออะไร การให้คำจำกัดความที่ตายตัวจึงไม่อาจกระทำได้ เพราะเนื่องจากปัญหาปรัชญาไม่อาจให้คำตอบที่ตามตัวแน่นอนได้ และไม่สามารถทดสอบได้ว่าเป็นจริงเหมือนวิชาทางวิทยาศาสตร์ จึงขึ้นอยู่กับเหตุผลที่มาสันนิษฐาน ผู้ที่ทำการศึกษจะต้องใช้วิจารณ์ญาณของตนเองว่าจะเห็นด้วยกับคำตอบของลัทธิใด ปรัชญาจึงช่วยฝึกให้ผู้ที่ศึกษา เป็นผู้มีเหตุผล มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น รับฟังเหตุผลของผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นและตนเอง ดังนั้น การศึกษาปรัชญาจึงเป็นเพียงการเสนอคำตอบที่เป็นไปได้ และใช้เหตุผลมาสันนิษฐานคำตอบนั้น มิได้มีหน้าที่มาตัดสินว่าคำตอบใดถูกหรือผิดแต่อย่างใด

3. ปรัชญาการอุดมศึกษา (Philosophy of Higher Education)

มีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1. ความสัมพันธ์ของปรัชญาการอุดมศึกษากับทฤษฎีการอุดมศึกษา

(Philosophy of Higher Education and Theory of Higher Education)

เพื่อความเข้าใจในความหมายและลักษณะของปรัชญาการอุดมศึกษา จำเป็นจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ทฤษฎีการอุดมศึกษา” เสียก่อน (กิตติมา ปรีดีดีลิก, 2520;

บรรจง จันทรสา, 2535; พระราชวรมุนี, 2528; วิทย์ วิศทเวทย์, 2520; ศักดา ปรางค์ประทานพร, 2535; ศุภร ศรีแสน, 2522; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535; สมบูรณ์ พรธนาภพ, 2535; สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2517; Bagley and Robert, 1974; Beck, 1974; Brubacher, 1969; Curtis and Boulwood, 1975; Kneller, 1971; Phenix, 1965; Wingo, 1974)

3.1.1 ความหมายของทฤษฎีการอุดมศึกษา

ทฤษฎีการอุดมศึกษา (Theory of Higher Education) เป็นความพยายามที่จะอธิบายกรณีที่มีปัญหาหรือเหตุการณ์เกิดขึ้น โดยชี้ให้เห็นถึง “ความน่าจะเป็น” และ “อาจจะเป็นไปได้”

ความหมายในลักษณะที่สองหมายถึง ความพยายามที่จะทำนายปรากฏการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับหลักเหตุผลมาชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น

ความหมายในลักษณะที่สาม เป็นความหมายในเชิงชีวิตประจำวัน ที่กล่าวถึงทฤษฎีในความหมายตรงข้ามกับการปฏิบัติ ตามความเชื่อที่ว่าทฤษฎีจะอยู่ในตำราเรียน แต่ในทางปฏิบัติคือสิ่งที่ไม่อยู่ในตำรา

3.1.2 ลักษณะของทฤษฎีการอุดมศึกษา

ทฤษฎีการอุดมศึกษาที่สำคัญเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมี 2 ลักษณะคือ

3.1.2.1 แนวการจัดการอุดมศึกษาแบบดั้งเดิม หรือแบบอนุรักษ์นิยม (Traditional Approach)

มีแนวคิดว่าผู้เรียนมักไม่ชอบเล่าเรียน การจัดการเรียนรู้อาจต้องเป็นการชี้แนะ ใช้อำนาจบังคับ และเข้มงวด ผู้เรียนถูกนำมาเข้าโรงเรียน อาจารย์มีหน้าที่ให้ความรู้ การจัดการเรียนรู้อาจเป็นแบบสะสมความรู้และทักษะ เนื้อหาวิชาต้องเป็นวิชาหลักๆ และมีความสำคัญ ความรู้อยู่ที่ตัวอาจารย์และที่รวมของความรู้ทั้งหมด วิธีการจัดการเรียนรู้อาจเป็นแบบฉบับของอาจารย์ โดยอาจารย์เป็นผู้บอกความรู้และสาธิต ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้และเลียนแบบ

3.1.2.2 แนวการจัดการอุดมศึกษาแบบพัฒนาการ หรือแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered)

แนวคิดนี้เชื่อว่า ธรรมชาติของผู้เรียนมีแรงกระตุ้นให้เกิดความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นอย่างต่อเนื่อง ความรู้และทักษะช่วยทำให้เด็กมีความเจริญงอกงามขึ้นมาจากภายใน การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำร่วมกันระหว่างอาจารย์และผู้เรียน และกิจกรรมต่างๆ ต้องเป็นกระบวนการกระตุ้นทางปัญญา หลักสูตรจัดแบบกิจกรรมบูรณาการ (Integrated Activities) ไม่ใช่การแบ่งประเภทรายวิชา ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความคิดริเริ่ม

และสามารถค้นหาสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ส่วนหน้าที่ของอาจารย์คอยช่วยเหลือที่จำเป็น และให้โอกาสผู้เรียนที่จะได้รับการพัฒนา

3.1.3 การเปรียบเทียบทฤษฎีวิทยาศาสตร์กับทฤษฎีการอุดมศึกษา

ลักษณะที่สำคัญของทฤษฎี คือ ทฤษฎีนั้น มีบทบาทในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ โดยอาศัยความเชื่อที่มีเหตุผลในความเป็นไปได้มาสนับสนุน และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น หรือที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ลักษณะเช่นนี้ จะช่วยให้เข้าใจลักษณะที่เป็นหัวใจของทฤษฎี ทฤษฎีจึงเป็นเครื่องมือสำหรับนำไปอธิบายปัญหา หรือทำนายปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีเหตุผล

ในการใช้ทฤษฎี มักพบใช้อย่างกว้างขวางและสลับซับซ้อนในเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งวิทยาศาสตร์เป็นกิจกรรมที่พยายามอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก ที่เรียกว่า “ทฤษฎีวิทยาศาสตร์” (Scientific Theory) เข้ามักเข้าใจผิดว่าทฤษฎีที่แท้จริงจะต้องเป็นทฤษฎีวิทยาศาสตร์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้

ในการศึกษาถึงทฤษฎีการอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องนำทฤษฎีวิทยาศาสตร์มาเปรียบเทียบด้วย ดังนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบทฤษฎีวิทยาศาสตร์และทฤษฎีการอุดมศึกษา

ทฤษฎีวิทยาศาสตร์	ทฤษฎีการอุดมศึกษา
-พยายามอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งปวงที่เกิดขึ้นหรือเป็นไปในโลก ซึ่งมีสภาวะอันซับซ้อนของสรรพสิ่ง รวมไปถึงเหตุการณ์และสถานการณ์ทั้งหลายที่บังเกิดขึ้นอย่างมีแบบแผน และสามารถมองเห็นภาวะเอกรูป (Uniformity) ได้	-เมื่อพิจารณาทฤษฎีการอุดมศึกษาของนักการศึกษาหลายคน เช่น เพลโต (Plato) รูซโซ (Rousseau) และเฟรอเบล (Froebel) มิได้เป็นไปตามทฤษฎีวิทยาศาสตร์
-มีการเสาะแสวงหาความจริงแล้วนำมาเปิดเผย โดยนำมาอธิบายได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร และทำนายว่าจะเกิดในอนาคต	-อาศัยหลักฐานอ้างอิงจากการสังเกต หรือทดลองอย่างมีระบบน้อยมาก
-การแสวงหาคำตอบ ด้วยการตั้งสมมุติฐาน (Hypothesis) หรือการคาดคะเนว่าจะเป็นอย่างนั้น	-เริ่มจาก การกำหนดหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับความหมายของสิ่งที่ศึกษาว่า คืออะไร ควรทำอย่างไร เป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดการยอมรับที่ปราศจากการโต้แย้ง
-การดำเนินการทดลอง เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นจริงตามที่กล่าวไว้ในสมมุติฐานนั้นหรือไม่	-ไม่ได้มาจากสมมุติฐาน ไม่มีการทดลองหรือทดสอบ
-หากผลพิสูจน์ยืนยันความเป็นจริง จึงจะนำมาตั้งเป็น	-ข้อสรุปของทฤษฎีไม่สามารถตรวจสอบ หรือ

ทฤษฎีวิทยาศาสตร์	ทฤษฎีการอุดมศึกษา
“กฎ” เรียกว่า “กฎธรรมชาติ”	ยืนยันโดยข้อเท็จจริงได้ หรือหาหลักฐานมา ยืนยันความถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ได้
-กฎต่างๆ เหล่านี้ นักวิทยาศาสตร์นำมาตั้งเป็น “ทฤษฎี” ขึ้น	-เป็นการตั้งชื่อ “ทฤษฎี” เป็นการอนุมาน
-ลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. ทฤษฎีวิทยาศาสตร์นั้น ต้องอาศัยข้อเท็จจริง เมื่อนักวิทยาศาสตร์สร้างทฤษฎีขึ้นมาแล้ว จะต้อง พิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เห็นประจักษ์ การหาหลักฐาน โดยวิธีการสังเกต หรือการทดลอง และถ้าไม่ สามารถหาหลักฐานมาพิสูจน์ได้ ทฤษฎีนั้นจะถูก ยกเลิกไปและเป็นเพียงสมมุติฐานที่ยังหาข้อพิสูจน์ ไม่ได้ เท่านั้น 2. ทฤษฎีวิทยาศาสตร์ เป็นทฤษฎีเชิงอธิบาย (Explanatory Theories) มากกว่าเป็นทฤษฎี พรรณนา (Descriptive Theories) ซึ่งในทาง วิทยาศาสตร์ คำว่า สมมุติฐาน กฎ และทฤษฎี ใช้ แทนกันได้ หรือใช้ในความหมายเดียวกัน	-ลักษณะที่สำคัญ 1. เป็นทฤษฎีเพื่อการปฏิบัติ ในลักษณะการ ชี้แนะและข้อเสนอแนะว่าควรจะทำอะไรและทำ อย่างไรในเรื่องนั้นๆ 2. เป็นทฤษฎีเชิงนิเทศ (Prescriptive Theories) และทฤษฎีเชิงปฏิบัติ (Practical Theories) 3. กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เพื่อให้บังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

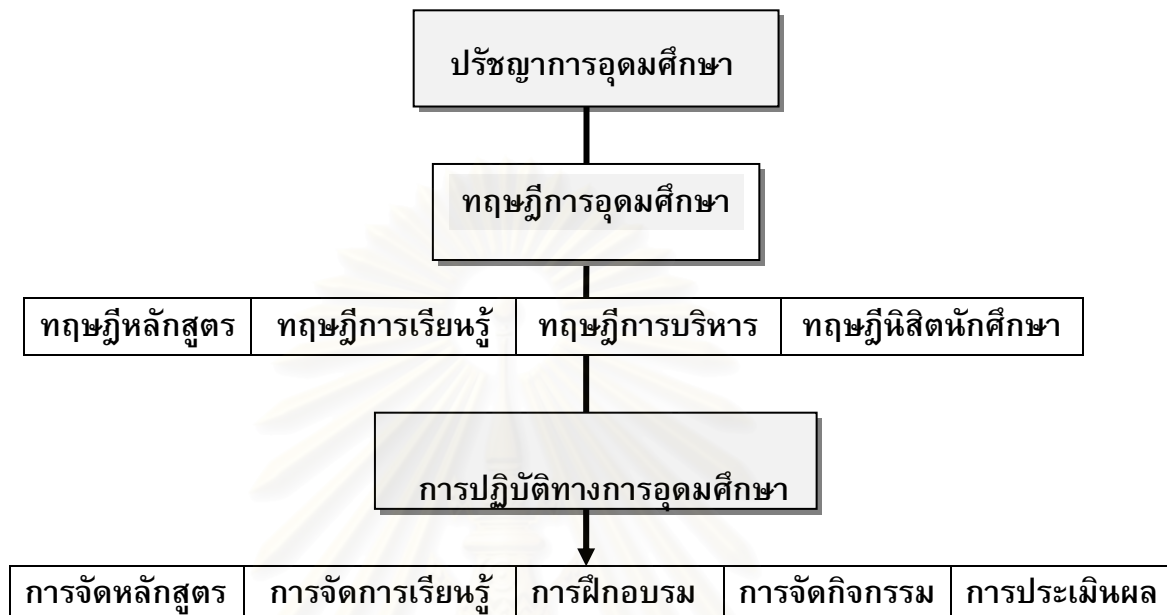
3.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีอุดมศึกษากับปรัชญาการอุดมศึกษา

ทฤษฎีการอุดมศึกษาเป็นทฤษฎีเชิงปฏิบัติ กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในขณะที่ทฤษฎีการศึกษากับการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการอุดมศึกษาที่เป็นแม่บท

การปฏิบัติทางการอุดมศึกษา เป็นลักษณะการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของการศึกษา เช่น การจัดการเรียนรู้ การฝึกอบรม หรือเป็นลักษณะกิจกรรมต่างๆ ที่กระทำกันในมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป และการปฏิบัติอื่นๆ ดำเนินไปในทิศทางที่จะให้บรรลุถึงปรัชญาการอุดมศึกษา ส่วนทฤษฎีการอุดมศึกษา เป็นการกำหนดแนวทางและขั้นตอนในการปฏิบัติ ในลักษณะหลักการ การให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ ปรัชญาการอุดมศึกษาเป็นการวิเคราะห์ตีความ อธิบายแนวคิดต่างๆ ให้เกิดความกระจ่างชัดเจน

ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทั้ง 3 ด้านของการอุดมศึกษา ได้แก่ ปรัชญาการอุดมศึกษา ทฤษฎีการอุดมศึกษา และการปฏิบัติ มีลักษณะสัมพันธ์กันดังนี้

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการอุดมศึกษา ทฤษฎีการอุดมศึกษา และการปฏิบัติ

3.1.5 แนวคิดพื้นฐานในการกำหนดทฤษฎีการอุดมศึกษา

ทฤษฎีการอุดมศึกษาเป็นการประมวลแนวคิดพื้นฐานในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำไปปฏิบัติ แนวคิดต่างๆ นี้ มีพื้นฐานจาก 3 ลักษณะ คือ

3.1.5.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจุดหมาย (Assumptions about ends)

จากแนวคิดที่ว่า การอุดมศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคม จึงต้องคำนึงถึงจุดหมาย (ends) นั้นๆ อันเป็นจุดหมายที่พึงประสงค์ของสังคม เมื่อทราบจุดหมายที่ชัดเจนแล้ว จึงนำมากำหนดจุดหมายทางการอุดมศึกษา (Aims of Higher Education) ขึ้น ดังนั้น ทฤษฎีการอุดมศึกษาจึงต้องมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับคุณค่า (Assumptions of value) อันเป็นที่ยอมรับได้ว่า การอุดมศึกษานั้นก่อให้เกิดคุณค่าสูงสุดต่อสังคมและต่อบุคคล

ตัวอย่าง นักปราชญ์ในอดีต เช่น เพลโต มีแนวคิดเกี่ยวกับสังคมในอุดมคติว่า เป็นสังคมที่เที่ยงธรรม (Just Society) และเห็นว่าการอุดมศึกษาควรสร้างคนให้เป็นผู้พิทักษ์ความเที่ยงธรรม (Just Man) เพื่อให้คนเหล่านี้ จะได้ทำหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสมในสังคม

จอห์น ดุย ได้สร้างทฤษฎีการอุดมศึกษาบนพื้นฐานของความเชื่อในคุณค่าของสังคมที่เป็นประชาธิปไตย และเป็นสังคมของคนที่เป็นนักประชาธิปไตย เขาเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ไม่หยุดนิ่ง และรู้จักการแก้ปัญหา การรู้จักการแก้ปัญหาจึงเป็นหนทางที่มนุษย์ควบคุมและเอาชนะสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ และนำไปสู่การสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้พัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง แนวคิดพื้นฐานจึงไม่ใช้การสร้างขุนนางชั้นปกครอง (Scholars) หรือสร้างคนชั้นกลาง (Middle-class Man) แต่เพื่อสร้างคนสมัยใหม่ (Modern Man) หรือคนเมืองที่เป็นประชาธิปไตย (Democratic Man)

3.1.5.2 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์

(Assumptions about the Nature of Man)

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้รับการศึกษาหรือผู้เรียน เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่สามารถปรับ สามารถเปลี่ยนแปลงและหล่อหลอมได้

ตัวอย่างเช่น รัชโซ และซานติซซี่ ที่เห็นว่าเด็กโดยธรรมชาติตั้งแต่กำเนิดแล้วเป็นคนดี แต่กลับเป็นทางที่ชั่วเพราะถูกทอดทิ้งและไม่ได้รับการดูแลที่ดี มีความต้องการและความนึกคิดตามวัยของเขา ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ

3.1.5.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้

(Assumption about the Nation of Knowledge)

แนวคิดนี้เห็นว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้และมีอยู่จริง แต่คนมีความคิดแตกต่างกัน ชอบคิดอย่างเอาจริงเอาจัง และเกิดความสงสัยถึงความเป็นไปได้ของความรู้ที่แท้จริง

ตัวอย่างเช่น เพลโต มีความเห็นว่า ความรู้ที่แท้จริงและมีความแน่นอนต้องมีความใกล้เคียงกับความรู้ทางคณิตศาสตร์ ส่วน จอห์น ดุย มีความเห็นว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่เชื่อถือได้มากที่สุด เพราะเป็นความรู้ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมและควบคุมคุณภาพชีวิตของตนได้

แนวคิดพื้นฐานนี้ มีอิทธิพลต่อการกำหนดทฤษฎีการอุดมศึกษาที่ว่าด้วยการเรียนรู้ ที่เน้นลักษณะการจัดการเรียนรู้ให้คิดวิธีแบบอนุมาน (Deductive Inference) การเรียนรู้เน้นวิธีการสังเกต การค้นคว้า และการทดลอง

โดยสรุปแล้ว ผลจากการศึกษาแนวคิดพื้นฐานทั้ง 3 ด้านนี้เป็นรากฐานที่นำมาใช้ในการสร้างทฤษฎีการอุดมศึกษา และทำให้ทราบถึงองค์ประกอบในการกำหนดทฤษฎีทางการอุดมศึกษาทั่วไป ทฤษฎีทางการอุดมศึกษาเองได้เปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการและความเจริญของศาสตร์ความรู้วิชาการต่างๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาจิตวิทยาและสาขา

สังคมศาสตร์ ในปัจจุบันทฤษฎีทางการอุดมศึกษายังมีความใกล้เคียงกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยยังคงมีขอบข่ายที่ครอบคลุม 3 ด้านคือ 1) จุดมุ่งหมายของสังคม 2) ธรรมชาติของความรู้และการเรียนรู้ และ 3) ธรรมชาติของผู้เรียน เป็นสำคัญ

3.2 ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษา

การกำหนดความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของบุคคล โดยทั่วไปกระทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะนัยแห่งความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษามีหลายความหมาย และสามารถจำแนกได้หลายทัศนะ คือ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525)

3.2.1 ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามแหล่งกำเนิด

แหล่งกำเนิดของปรัชญา จำแนกเป็น 3 แหล่งคือ (สมบุรณ์ พรรณภาพ, อ้างอิงใน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535)

3.2.1.1 ทัศนะส่วนบุคคล (Personal Perspectives)

ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามทัศนะส่วนบุคคล คือ “ปรัชญาการอุดมศึกษาที่แต่ละบุคคลกำหนดขึ้น เพื่อเป็นหลักยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เกี่ยวกับกระบวนการศึกษาของตนเอง” ปรัชญาการอุดมศึกษาของแต่ละบุคคลย่อมมีพื้นฐานมาจากปรัชญาชีวิตของเขา และการกำหนดปรัชญาต้องอาศัยการคิดไตร่ตรองและตรวจสอบประสบการณ์ชีวิตของตน อย่างมีระบบ และมีเหตุผล

ปรัชญาการอุดมศึกษาตามทัศนะส่วนบุคคล คือ “สิ่งที่แต่ละบุคคลได้กำหนดขึ้น สำหรับเป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน เพื่อพัฒนาตนเองตามแนวทางที่ตนพึงประสงค์ ด้วยพื้นฐานและวิธีการที่แตกต่างกัน” เช่น อาจใช้วิธียึดลัทธิ (Dogmatism) หรือวิธีวิภาษ (Dialecticism) ซึ่งบางคนอาจใช้วิธีเดียวหรือหลายๆ วิธีก็ได้

3.2.1.2 ทัศนะส่วนรวม (Public Perspectives)

ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามทัศนะส่วนรวม หมายถึง “ปรัชญาการอุดมศึกษา ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ หรือยึดถือเป็นหลักในการกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายการอุดมศึกษา” ย่อมมีพื้นฐานมาจากปรัชญาชีวิตของสังคมแต่ละแห่ง และมีบทบาทในการกำหนดหลักและแนวทางในการปฏิบัติที่เกี่ยวกับกระบวนการอุดมศึกษา ทั้งของส่วนบุคคลและของสังคมส่วนร่วมอีกด้วย

ปรัชญาการอุดมศึกษาตามทัศนะส่วนรวม อาจแบ่งได้หลายระดับ เช่น ปรัชญาการอุดมศึกษาของสังคมระดับประเทศหรือรัฐ ระดับท้องถิ่น หรือระดับสถาบันในแต่ละชุมชน เป็นต้น โดยมีลักษณะของการแถลงที่เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ แนวนโยบาย

ทางการอุดมศึกษา และแนวทางในการปฏิบัติในการจัดการอุดมศึกษา เพื่อให้ทั้งส่วนบุคคลและส่วนของสังคมเข้าใจและยอมรับร่วมกัน

3.2.1.3 ทศนะของบุคคลชั้นวิชาชีพ (Professional Perspectives)

บุคคลชั้นวิชาชีพ หมายถึง บุคคลซึ่ง

1) คนทั่วไปให้เกียรติยกย่อง และยอมรับว่าเป็นนักปรัชญาการอุดมศึกษาชั้นวิชาชีพ (Professional Philosophers of Education) เพราะเป็นบุคคลที่รอบรู้ในวิชาปรัชญาการศึกษา

2) องค์กรวิชาชีพทางปรัชญาการอุดมศึกษาให้การยอมรับและยกย่องให้เป็นนักปรัชญาการศึกษาชั้นวิชาชีพ เพราะบุคคลผู้นั้น สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรชั้นวิชาชีพทางปรัชญาการศึกษา และเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพทางปรัชญาการศึกษาอีกด้วย
ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษา ตามทัศนะบุคคลชั้นวิชาชีพ หมายถึง “ปรัชญาการอุดมศึกษา ที่นักปราชญ์เสนอขึ้น” เพื่อประโยชน์ 2 ประการคือ

1) การเสนอปรัชญาการอุดมศึกษา สำหรับทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม นำมาพิจารณาไตร่ตรอง และตรวจสอบอย่างมีเหตุผล เพื่อการยอมรับและกำหนดใช้เป็นปรัชญาการอุดมศึกษาของส่วนบุคคลและส่วนรวม

2) การเสนอปรัชญาการอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม มีความตื่นตัวและกระตือรือร้น ที่จะวิพากษ์วิจารณ์ปรัชญาการอุดมศึกษาที่กันใช้อยู่ อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงปรัชญาการอุดมศึกษาที่ยึดถืออยู่เดิมให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามหัยคำศัพท์

คำว่า ปรัชญาการอุดมศึกษา ตามรูปศัพท์ในภาษาไทย (ราชบัณฑิตยสภา, 2525) คือ “ความรู้สูงสุดสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการอุดมศึกษา อาจจะเป็นความรู้สูงสุดทั้งของส่วนบุคคลและส่วนรวม” หรือมีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า “หมวดความรู้ที่จำเป็นและเป็นส่วนหนึ่งของหมวดวิชาการศึกษาชั้นวิชาชีพในหลักสูตรวิชาการศึกษา อันเป็นหมวดวิชาความรู้ที่นักการศึกษาทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ประกอบอาชีพของตน”

3.2.3 ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามหัยหมวดวิชา

ปรัชญาการอุดมศึกษา คือรายวิชาที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาบางประการมาประยุกต์ใช้ในการจัดการอุดมศึกษา

3.2.4 ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามหัยวิธีทางปรัชญา

วิธีทางปรัชญา จำแนกเป็น 3 วิธีคือ

3.2.4.1 วิธียึดลัทธิ (Dogmatism)

ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามนัยวิธียึดลัทธิ หมายถึง “ปรัชญาการอุดมศึกษาที่กำหนดขึ้นด้วยการตัดสินใจเลือกยึดถือปรัชญาแม่บทลัทธิใดลัทธิหนึ่ง หลังจากที่ได้มีการพิจารณาไตร่ตรองตามหลักปรัชญานั้นแล้วอย่างมีเหตุผล เพื่อนำมาเป็นหลักของกระบวนการศึกษา” ในอีกความหมายหนึ่ง “ปรัชญาการอุดมศึกษา คือ การประมวลแนวคิดที่ได้จากปรัชญาทั่วไป” หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็น ปรัชญาประยุกต์ ก็ได้

3.2.4.2 วิธีวิมัตติ (Skepticism)

วิธีวิมัตติ เป็นวิธีการสงสัยปรัชญาเพื่อการพิจารณาไตร่ตรองและตรวจสอบ และนำไปสู่ปรัชญาลัทธิใหม่ ดังนั้น ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามนัยวิธีวิมัตตินั้น “ปรัชญาการอุดมศึกษา คือ ผลรวมของการแนะนำ หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวคิด หรือทฤษฎีต่างๆ สำหรับนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงการจัดการอุดมศึกษา”

3.2.4.3 วิธีวิภาษ (Dialecticism)

วิธีวิภาษ เป็นวิธีทางปรัชญาที่แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) ชั้นบทเสนอ (Thesis) การวิพากษ์วิจารณ์ปรัชญาลัทธิเดิมที่กำลังยึดถืออยู่ในปัจจุบัน

2) ชั้นบทแย้ง (Antithesis) การเสนอปรัชญาการอุดมศึกษาลัทธิที่ขัดแย้ง หรือตรงข้ามกับลัทธิเดิม

3) ชั้นบทสรุป (Synthesis) การเลือกสรรส่วนที่ดีของปรัชญาการอุดมศึกษาลัทธิเดิม และลัทธิที่เสนอใหม่ เพื่อสรุปเป็นปรัชญาการอุดมศึกษาลัทธิใหม่

การกำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาด้วยวิธีวิภาษ ประกอบด้วยกระบวนการวิวิเคราะห์ และกระบวนการสังเคราะห์ เพื่อเลือกสรรส่วนที่ดีของปรัชญาการศึกษาที่ยึดถือในปัจจุบัน และปรัชญาการอุดมศึกษาลัทธิอื่นๆ ที่แตกต่างหรือขัดแย้งกับปรัชญาการอุดมศึกษาลัทธิเดิม แล้วนำมาประมวลเป็นปรัชญาการอุดมศึกษาลัทธิใหม่ ดังนั้น ความหมายของปรัชญาการอุดมศึกษาตามนัยวิธีวิภาษ จึงมีความหมายว่า “ปรัชญาการอุดมศึกษา คือ ผลรวมของทฤษฎีการอุดมศึกษา”

3.3. รูปแบบของปรัชญาการอุดมศึกษา

(Approaches to Philosophy of Higher Education)

ปรัชญาการอุดมศึกษา เป็นกระบวนการนำเสนอความคิดและวิธีการทางปรัชญาเพื่อพิจารณาปัญหาและเรื่องราวที่เกี่ยวกับการอุดมศึกษา โดยมีวิธีการนำเสนอ 3 รูปแบบคือ

3.3.1 แบบลัทธิ (Formal Systems Approach)

ปรัชญาการอุดมศึกษาแบบนี้ เกิดจากความพยายามที่จะนำหลักการต่างๆ จากปรัชญาแม่บทหรือระบบปรัชญา ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปมาประยุกต์ใช้กับการอุดมศึกษา ข้อดีของปรัชญาแบบนี้คือ สามารถแสดงถึงความต่อเนื่อง หรือความสัมพันธ์ของปรัชญาแม่บทกับการจัดการอุดมศึกษา

3.3.2 แบบวิเคราะห์ (Analytic Approach)

ปรัชญาการอุดมศึกษาแบบวิเคราะห์ เป็นการนำหลักเกณฑ์หรือวิธีการทางปรัชญามาวิเคราะห์หรือแสวงหาความกระจ่างของความหมายหรือมโนคติทางการอุดมศึกษา วิธีการของปรัชญาแบบนี้ ประกอบด้วย

- 1) Semantic Analysis เป็นการวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจกระจ่างต่อคำ หรือข้อความที่ใช้ในการเสนอ หรืออธิบายความคิดทางการอุดมศึกษา
- 2) Rational Analysis เป็นการวิเคราะห์ที่เน้นประเด็นของความสมเหตุสมผลและกลมกลืนของข้อความ หรือเหตุผลมาเสนอ
- 3) Empirical Analysis เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบดูว่าข้อความที่สงสัยนั้นพิสูจน์เชิงวิทยาศาสตร์ได้หรือไม่

ข้อดีของปรัชญาการอุดมศึกษาแบบการวิเคราะห์นี้ เป็นการเสนอสิ่งที่ท้าทายความคิด และมีการพิจารณาปัญหาการอุดมศึกษาจากแง่มุมต่างๆ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักการศึกษาต้องสำรวจตนเองบ่อยๆ

ข้อเสียของปรัชญาแบบนี้คือ มิได้เสนอจุดยืนทางการอุดมศึกษาที่เด่นชัดของตน แต่เน้นทฤษฎีปรัชญาของแต่ละคนมากกว่าการปฏิบัติ

3.3.3 แบบไต่สวน (Investigative Approach)

ปรัชญาการอุดมศึกษาแบบไต่สวน เป็นปรัชญาการอุดมศึกษาที่เกิดจากการนำความคิดต่างๆ รวมทั้งความคิดที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม มาเป็นฐานในการพิจารณาวิเคราะห์ และปรับระบบการอุดมศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วนำเสนอปรัชญาการอุดมศึกษาใหม่ ที่เหมาะกับสังคมที่ต้องการ

ข้อดีของปรัชญาการอุดมศึกษาแบบไต่สวนคือ มิได้ยึดปรัชญาแม่บทลัทธิใดลัทธิหนึ่ง หรือระบบปรัชญาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคำสอนของนักปรัชญาคนใดคนหนึ่ง เป็นความพยายามในการเสนอปรัชญาการอุดมศึกษาในมุมมองกว้าง และมีลักษณะเป็นตัวของตัวเองที่ไม่อิงกับปรัชญาใดโดยเฉพาะ

4. บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปรัชญากับการอุดมศึกษา (Philosophy and Higher Education)

ในบทนี้ ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาที่สำคัญๆ กับการอุดมศึกษา เพื่อให้ทราบว่าอะไรคืออิทธิพลตามความคิดตามแนวปรัชญา มีความสำคัญอย่างไร และสามารถนำมาใช้เป็นหลักการในการจัดกระบวนการศึกษาได้อย่างไร

4.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับการอุดมศึกษา (Metaphysics and Higher Education)

อภิปรัชญา เป็นความรู้ที่ว่าด้วยธรรมชาติและสัจจะ หรือความจริงแท้ (The Nature of Reality) จึงมีความสำคัญต่อการอ้างอิงในการตอบปัญหาทางการอุดมศึกษาอย่างมาก และจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางอภิปรัชญา มาช่วยในการสร้างคำตอบทางการอุดมศึกษา ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ความหมายตามคำศัพท์ไทยนั้น (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525) คำว่า “อภิปรัชญา” แปลว่า “ความรู้อันประเสริฐที่ยิ่งใหญ่ที่เกี่ยวกับธรรมชาติของสัจจะหรือความจริงแท้” และความหมายตามคำในภาษาอังกฤษ คำว่า “Metaphysics” แปลว่า “หมวดความรู้ที่เกี่ยวกับภาวะที่อยู่เหนือธรรมชาติทั่วไป”

4.1.1 ลักษณะและขอบข่ายของอภิปรัชญา

ลักษณะความรู้ของอภิปรัชญา เป็นความรู้ที่ว่าด้วยสาเหตุแรก หรือต้นกำเนิดของสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวง แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ

1) ภาววิทยา (Ontology)

คือความรู้ที่ว่าด้วยธรรมชาติของสภาวะแห่งความมีอยู่

2) จักรวาลวิทยา (Cosmology)

คือความรู้ที่ว่าด้วยธรรมชาติที่แท้จริงของจักรวาลที่อยู่ในระบบแห่งเหตุผลและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หรือการอธิบายธรรมชาติของจักรวาลตามความรู้ทางอภิปรัชญา

3) จิตวิทยา (Psychology)

คือความรู้ที่ว่าด้วยธรรมชาติของจิตหรือวิญญาณ ซึ่งปัจจุบันได้แยกเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยพฤติกรรมของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย

4.1.2 ทฤษฎีอภิปรัชญา (Metaphysical Theory)

ทฤษฎีอภิปรัชญา เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานทางปรัชญา สำหรับนำมาใช้เป็นหลักในการอธิบายธรรมชาติของความจริงแท้ หรือสภาวะของการมีอยู่อย่างแท้จริงของสรรพสิ่งทั้งหลาย สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1) ทฤษฎีอภิปรัชญาตามลักษณะของปรัชญาเมธีแต่ละคน

เป็นทัศนะที่แตกต่างกันของเมธีปรัชญาของแต่ละคน เช่น ทฤษฎีอภิปรัชญาของอริสโตเติล ทฤษฎีอภิปรัชญาของเซนท์ เป็นต้น

2) ทฤษฎีอภิปรัชญาตามแนวคิดของแต่ละลัทธิปรัชญา

เป็นการแบ่งตามกลุ่มแนวคิด เช่น ทฤษฎีอภิปรัชญาตามแนวคิดของลัทธิสัจนิยม ทฤษฎีอภิปรัชญาตามแนวคิดของลัทธิปฏิบัตินิยม และทฤษฎีอภิปรัชญาตามแนวคิดของลัทธิจิตนิยม เป็นต้น

4.1.3 บทบาทและความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับการอุดมศึกษา

ในการศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับการอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดของลัทธิ 3 ลัทธิ คือ ลัทธิจิตนิยม ลัทธิสัจนิยม และลัทธิปฏิบัตินิยม โดยได้ศึกษาความแตกต่างในสาระของแก่นแท้ ธรรมชาติของมนุษย์ ความหมายของอุดมศึกษา ธรรมชาติของความรู้ บทบาทครู และการจัดการเรียนรู้เรื่องความรักชาติ เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างเชิงสาระเพื่อการนำวิเคราะห์ต่อไป ดังนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์บทบาทพื้นฐานของอภิปรัชญากับการอุดมศึกษา (Metaphysics and Higher Education)

ปรัชญา อภิปรัชญา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสัจนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
แก่นแท้	-ความจริงแท้ (Ultimate Reality) ชั้นสูงสุดคือจิต (Mind) -จิตเป็นจิตสมบูรณ์ (Absolute Mind) -สามารถรับรู้สิ่งทั้งปวงได้ -ไม่มีสิ่งใดอยู่ได้โดยปราศจากการรับรู้ของจิต -มีความคงทน มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง เป็นพลังแห่งชีวิต	-ความจริงแท้ชั้นสูงสุดคือ วัตถุ หรือสสาร (Matter) เป็นสิ่งที่มีอยู่และดำรงอยู่ตามธรรมชาติด้วยตัวของมันเอง ไม่ขึ้นกับสิ่งใด -ความจริงแท้ชั้นสูงสุดจึงคือ ความมีอยู่จริงตามสภาวะของมันเอง สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์เอง	-ความจริงแท้ชั้นสูงสุดคือ ประสบการณ์ (Experience) อันเป็นผลของอันตรกิริยา (Interaction) ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างเป็นทั้งผู้กระทำ (Active) และผู้ถูกกระทำ (Passive) -ประสบการณ์มีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง -ประสบการณ์ปัจจุบันมีการปฏิรูป (Reconstruction) มากจากประสบการณ์ในอดีตและเป็นพื้นฐานสำหรับอนาคต -มนุษย์ จึงเป็นผู้กำหนดความ

ปรัชญา อภิปรัชญา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสัจนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
			จริงแท้ขั้นสูงสุดสำหรับตนเอง และอาศัยประสบการณ์ของ ตนเองเสมอ
ธรรมชาติ ของมนุษย์	-แก่นแท้ของมนุษย์ คือจิต -จุดหมายปลายทางของชีวิต ย่อมมีอยู่ในสภาวะทางจิต -มนุษย์พัฒนาตนเองโดยอาศัย ศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อบรรลุความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากที่สุด	-แก่นแท้ของมนุษย์ คือ วัตถุ หรือสสาร -สภาวะทางกายภาพของ มนุษย์ คือองค์ประกอบทาง ชีวภาพ (Biological Organism) ที่เกิดขึ้น ตามกระบวนการทาง ชีวภาพ ประกอบขึ้นด้วย ระบบประสาทที่มี พัฒนาการในระดับสูงสุด ที่เกิดขึ้นเองตาม ธรรมชาติภายใต้ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม	-มนุษย์ คือสิ่งมีชีวิตที่มีพัฒนา ไปเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่องและไม่ หยุดยั้ง -กระบวนการพัฒนาของ มนุษย์สอดคล้องกับทฤษฎี วิวัฒนาการทางชีวภาพ (Biological Evolution) -วิวัฒนาการของมนุษย์ มี องค์ประกอบด้วย 2 ประการ คือ 1) องค์ประกอบทาง กายภาพ (Physical Factors) เช่น กรรมพันธุ์ และระบบประสาทต่างๆ 2) องค์ประกอบทาง สิ่งแวดล้อม เช่น สิ่งแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ทางวัฒนธรรม เป็นต้น -ธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ ยอมเปลี่ยนไปตามอันตร กิริยาระหว่างองค์ประกอบทั้ง สองส่วน และสามารถปรุง แต่งได้ (Plasticity) -มนุษย์ มีหน้าที่รับผิดชอบ การกำหนดความเป็นมนุษย์ ของตนเอง โดยคำนึงถึง ประโยชน์หลักสำหรับส่วนตน และส่วนรวม
ความหมาย ของการ อุดมศึกษา	-การอุดมศึกษา คือกระบวนการ ปรับตัวขั้นสูงสุดของมนุษย์ และ เป็นกระบวนการที่มีอยู่ทั่วไป	-การอุดมศึกษา คือ กระบวนการเสริมสร้าง พัฒนาการด้านต่างๆ ที่มี	-การอุดมศึกษา คือ กระบวนการเสริมสร้าง ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

ปรัชญา อภิปรัชญา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>สถานที่ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นสากล</p> <p>-การปรับตัวของมนุษย์ เป็นการปรับตัวทางด้านร่างกาย การพัฒนาจิตใจ เสรีภาพ และความมีสติรู้สำนึก เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้ถึงระดับที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นระดับอุดมคติของมนุษย์</p> <p>-ผลของการปรับตัว คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ผลที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล ได้แก่พัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ฯลฯ 2) ผลที่เกิดขึ้นภายนอก ได้แก่สภาพแวดล้อมที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อยังประโยชน์กลับมาช่วยในการเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านจิตใจของมนุษย์ให้ดีขึ้นไปอีก ฯลฯ <p>-หลักปฏิบัติในการจัดการอุดมศึกษาให้สอดคล้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ยอมรับว่าบุคคลที่ยังไม่ได้รับการศึกษาเปรียบเสมือนจิตดวงเล็ก (Micro Mind) ที่มีความต้องการพัฒนาให้เป็นจิตดวงใหญ่ (Absolute Mind) จึงต้องให้การศึกษาด้วยกระบวนการพิเศษ มีความเป็นสากล และเหมาะสม 2) ยอมรับว่ากระบวนการศึกษา แบ่งเป็นสองส่วนคือ มนุษย์และสิ่งแวดล้อม ทั้ง 	<p>อยู่ตามธรรมชาติของแต่ ละบุคคลให้พัฒนาไปอย่างสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ จนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนบุคคลและส่วนรวมได้เป็นอย่างดี</p> <p>-หลักการจัดการศึกษา 3 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ยอมรับว่า ทรพยากรมนุษย์ และทรพยากร สิ่งแวดล้อม คือ ปัจจัยสำคัญแห่ง ความเจริญแห่ง สังคมมนุษย์ การศึกษาต้อง ยืดหยุ่นและ สามารถพัฒนาทั้งสองส่วนไปพร้อมๆ กัน 2) ยอมรับว่ากฎ ธรรมชาติ คือกฎ แห่งเหตุและผล การอุดมศึกษาต้อง เป็นกระบวนการที่ สอดคล้องกับกฎ แห่งเหตุและผล และดำเนินอย่างต่อเนื่อง 3) ยอมรับว่าการ อุดมศึกษาที่แท้จริง คือ การศึกษาเพื่อ ประโยชน์ใน ชีวิตประจำวัน ผล 	<p>ที่อาศัยองค์ประกอบทาง จิตวิทยา (Psychological Factors) และองค์ประกอบทาง สังคม (Sociological Factors) ทำให้เกิดอันตรกิริยาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>-การอุดมศึกษา คือชีวิต และความเจริญของงาม ความเจริญของงามคือผลของอันตรกิริยาระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม</p> <p>-การอุดมศึกษา เป็นวิถีชีวิต (Means) และจุดหมายปลายทาง (Ends) ของ กระบวนการศึกษานั้นๆ</p> <p>-หลักในการจัดการอุดมศึกษา 4 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) กระบวนการอุดมศึกษา เป็นกระบวนการ ดำรงชีวิตที่แท้จริง ไม่ใช่ เตรียมคนสำหรับชีวิตอนาคต จึงต้องให้สร้าง ประสบการณ์จากชีวิต ปัจจุบัน 2) กระบวนการอุดมศึกษา ต้องอาศัยองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ <ol style="list-style-type: none"> 2.1) องค์ประกอบทาง สังคมวิทยา เพื่อกำหนด ทิศทางการจัดการศึกษา 2.2) องค์ประกอบทางจิต เพื่อกำหนดจุดเริ่มต้น ของการจัดการศึกษา 3) ถือว่าสังคมเป็น ประชาธิปไตยเท่านั้นที่

ปรัชญา อภิปรัชญา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>สองส่วนนี้เป็นภาวะที่อยู่ในจิต</p> <p>2.1) การศึกษาจึงต้องทำให้เกิดสัมพันธภาพอันแน่นแฟ้นระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เกิดความกลมกลืนอย่างเหมาะสม</p> <p>2.2) สัมพันธภาพเกิดจาก 1) มนุษย์มีความรู้สึกยอมรับว่าต้องพัฒนาตนเอง 2) มนุษย์มีความรู้สึกยอมรับว่าสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต</p>	<p>ของการศึกษาคือสิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่วนรวม</p>	<p>ทำให้เกิดกระบวนการศึกษาที่แท้จริง</p> <p>4) ถือว่ากระบวนการศึกษาเป็นกระบวนการเสริมสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ ที่ต่อเนื่องอย่างไม่หยุดยั้ง</p>
<p>ธรรมชาติของความรู้</p>	<p>-ความรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน เป็นผลจากการกลั่นกรองออกมาทางจิตของผู้เรียน ที่เกิดจากจิตภาพ (Idea) ซึ่งเกิดจากกิจกรรมทางจิต (Mental Activities)</p> <p>-ความรู้ จะต้องเป็นความรู้ที่ได้รับการยอมรับ ผ่านการตรวจสอบแล้วว่า มีประโยชน์ และถูกต้อง</p> <p>-ความรู้ เป็นความรู้เพื่อความรู้อย่างแท้จริง มีคุณค่า และมีประโยชน์ในตัวของมันเอง</p> <p>-หลักในการจัดการศึกษา 4 ประการ</p> <p>1) ยอมรับว่าภายในจิตของนักเรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้ แต่ละคนย่อมแตกต่างกัน ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่พัฒนาตนเองให้มีระดับความเป็นมนุษย์ที่ทัดเทียมกับคนอื่น</p>	<p>-ความรู้ที่แท้จริง คือการรับรู้ที่แท้จริง (Facts) ต่าง ๆ ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในสภาวะวัตถุวิสัยและตามสภาวะธรรมชาติ</p> <p>-ความรู้ที่แท้จริง ช่วยให้ผู้มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นกฎแห่งเหตุและผลที่แท้จริง ทำให้มนุษย์สามารถนำมาทำประโยชน์สำหรับตนเองและสังคม</p> <p>-ความรู้ที่แท้จริงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ประโยชน์ของมนุษย์</p> <p>-หลักในการจัดการอุดมศึกษา 3 ประการ</p> <p>1) ยึดถือทฤษฎีกิจกรรมนิยม (Activism) เชื่อว่า</p>	<p>-ความรู้ที่แท้จริง คือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากอันตรกิริยาระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหา</p> <p>-ความรู้ ย่อมแตกต่างกันและเปลี่ยนแปลงได้</p> <p>-บุคคล มีหน้าที่และรับผิดชอบในการกำหนดความหมายและจุดมุ่งหมายของความรู้สำหรับตนเองเสมอ</p> <p>-วิธีหาความรู้ คือ การไตร่ตรอง (reflective Thinking) หรือวิธีการแก้ปัญหา (Problem-Solving Method) ที่แต่ละคนกำหนดขึ้นสำหรับตนเอง</p> <p>-หลักในการเรียนรู้ 4 ประการ</p> <p>1) ยอมรับว่าความสนใจและความต้องการของผู้เรียนที่แท้จริง (Real Interests and Needs)</p>

ปรัชญา อภิปรัชญา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>2) ถือว่ากระบวนการเรียนรู้คือกระบวนการทางจิต ความรู้ที่แท้จริงเกิดจากประสบการณ์ทางจิต ไม่ใช่ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส กิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้คือกิจกรรมทางจิต ต้องจัดเตรียมอย่างมีเหตุผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสติปัญญา สร้างความรู้ของตนเอง</p> <p>3) ผู้เรียนมีสิทธิและหน้าที่เลือกทำกิจกรรม ที่สถานศึกษาจัดให้เพราะจำเป็นต่อการสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน</p> <p>4) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้คือการทำให้นักเรียนได้รับความสัมฤทธิ์ผล (Achievement) ในการเรียนรู้ที่สถานศึกษาเตรียมไว้</p> <p>5) การประเมินผลจึงเน้นการวัดความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานเพียงเกณฑ์เดียว</p>	<p>การประกอบกิจกรรมทางจิต (Mental Activity) และกิจกรรมทางกายภาพ (Physical Activity) ทั้งสองอย่าง ทำให้มนุษย์ได้รับความรู้ที่แท้จริง</p> <p>2) กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมโดยมีโอกาเลือกและกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ได้แก่ กำหนดความมุ่งหมาย การวางแผน การปฏิบัติจริง และการประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>3) ถือว่าการสังเกตเป็นวิธีการสร้างความรู้ที่แท้จริง เน้นฝึกการสังเกตให้ผู้เรียนโดยอาศัยประสบการณ์ทางผัสสะ (Sense Experience) จากของจริง</p>	<p>แต่ละบุคคล คือปัจจัยสำคัญในการกำหนดกระบวนการเรียนรู้</p> <p>2) ผู้เรียนมีบทบาทและหน้าที่กำหนดโครงการต่างๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับตนเอง สถานศึกษามีหน้าที่จัดเตรียมโครงการต่างๆ ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกัน</p> <p>3) ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ร่วมกัน (Shared Experiences) ให้มากที่สุด</p> <p>4) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เหมาะสมที่สุด</p>
บทบาทครู	-ปลุกฝังลักษณะที่ดีของความเป็นมนุษย์ให้เกิดขึ้นภายในจิตของผู้เรียน โดยเท่าเทียม ไม่ลำเอียง มีความสามารถ	-ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ ด้วยตัวเอง -อาจารย์ เป็นผู้สามารถ	-อาจารย์ มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences)

ปรัชญา อภิปรัชญา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นได้</p> <p>-อาจารย์ ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางชีวิตของผู้เรียน</p> <p>-อาจารย์ คือแบบสัมบูรณ์ของผู้เรียน ทั้งทางวิชาการและความประพฤติ</p> <p>-หลักการจัดการฝึกหัดครู 3 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ที่มาเรียนครูอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมอย่างแท้จริง 2) หลักสูตร มุ่งสร้างคุณสมบัติครูที่ดี มีทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการและประพฤติดีเยี่ยม 3) มีการควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติหน้าที่ที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู 	<p>ชี้แนะผู้เรียนได้เรียนรู้กฎธรรมชาติด้วยตัวเอง</p> <p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์สำหรับตนเองและสังคม</p> <p>-หลักการจัดการฝึกหัดครู 3 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มุ่งผลิตครูวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ กายภาพ และ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ 2) ส่งเสริมอาจารย์ให้มีความรู้ทางจิตวิทยาพัฒนาการ เพื่อเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของผู้เรียน 3) ช่วยให้อาจารย์มีทักษะวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งการเรียนรู้แบบรายบุคคลและสอดคล้องธรรมชาติของผู้เรียน เช่น การค้นคว้าด้วยตัวเอง การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา หรือการเรียนรู้ด้วยการกระทำ เป็นต้น 	<p>สำหรับตนเองและด้วยตนเอง</p> <p>-หลักปฏิบัติ 2 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ยอมรับว่า อาจารย์มีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้ร่วมงาน (Co-Worker) มีกระบวนการเป็นกลุ่มทั้งในการเตรียมแผนงานปฏิบัติตามแผน และประเมินผลงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 2) อาจารย์เป็นผู้ชี้แนะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และตื่นตัวในการสร้างการเรียนรู้สำหรับตนเอง ครูเป็นผู้สร้างกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ (Learning Activity) ไว้อย่างหลากหลายไว้ให้เลือก ที่เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน <p>-หลักในการจัดการฝึกหัดครู 2 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มุ่งผลิตครูวิชาชีพ ซึ่งมีความรู้ทั้งวิชาการ และสามารถชี้แนะแนวทางชีวิตให้ผู้เรียนได้ 2) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้จิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมให้ครูมีน้ำใจเป็นนักประชาธิปไตย และสามารถนำมาใช้ในห้องเรียนได้

ปรัชญา อภิปรัชญา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
การจัดการ เรียนรู้เรื่อง ความรัก ชาติ	-ความรักชาติ เป็นสิ่งจำเป็น เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นภายในจิต ของผู้เรียน -ลักษณะแห่งชาติ (National Character) คือต้นแบบสำหรับ ยึดถือเป็นหลักในการจัด การศึกษาเพื่อเสริมสร้าง ลักษณะ (Character Education) -หลักปฏิบัติ โดยการจัดการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกชื่น ชม (Appreciation) ประวัติศาสตร์ของชาติตน ซึ่งจะ ช่วยปลูกฝังความรักชาติของตน	-ความรักชาติ ควรเป็น ความรู้สึกร่วมของปัจเจก บุคคลสำคัญที่สุด -สังคมส่วนรวมคือชาติ -การจัดการเรียนรู้ให้เกิด ความรู้สึกร่วมกันและ รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่พึง ปฏิบัติต่อตนเองอย่าง เต็มที่ -หลักปฏิบัติ 2 ประการ 1) จัดการเรียนรู้แบบ อนิยติบุคคล (Indeterminism) เชื่อว่ามนุษย์มี เสรีภาพ จึงต้อง ส่งเสริมสิทธิมนุษย บุคคล (Human Rights) 2) จัดการศึกษาแบบ ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เป็น หลัก เพื่อเสริมสร้าง ลักษณะอุปนิสัย (Character Education) และ การศึกษาเพื่อความ เป็นพลเมืองดี (Civic Education)	-ความรักชาติ คือศรัทธาที่แต่ ละบุคคลมีต่ออุดมการณ์ของ ชาติ ที่แสดงออกด้วยการ ประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและ หน้าที่ของตน -ชาติ หรือประชาชาติ คือ ผลรวมของประสบการณ์ ร่วมกัน (Common Experience) ของบุคคลที่มี ผลประโยชน์ร่วมกัน (Common Interests) -หลักปฏิบัติในการจัดการ เรียนรู้ โดยยึดถืออุดมการณ์ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพของปวงชน

(กิติมา ปรีดีติติก, 2520; บรรจง จันทรสชา, 2535; บุญมี แทนแก้ว, 2541; ประกอบ เอี่ยมสะอาด, 2535; ศักดา ปรารักษ์ประทานพร, 2535; ศุภร ศรีแสน, 2522; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535; สุจิตรา (อ่อนค้อม) รัตน, 2540; 2530; สมบูรณ์ พรรณภาพ, 2535; สุเมธ เมธาวิทยกุล, มปป; สวัสดิ์ สุวรรณสังข์, 2529; อมร โสภณวิเศษฐวงศ์, 2520; Battle and Shannon, 1974; Brubacher, 1969; Curtis and Boulwood, 1975; James, 1959; Kneller, 1971;

Marshall, 1973; Morris, 1961; Morsy, 1997; Park, 1963; Peters, 1966; Phenix, 1965; Power, 1982; Wingo, 1974)

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของญาณวิทยากับการอุดมศึกษา (Epistemology and Higher Education)

ญาณวิทยา เป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา ที่มีความหมายตามคำศัพท์ไทยนั้น (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525) แปลว่า “ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge)

4.2.1 ลักษณะและขอบข่ายของญาณวิทยา

ขอบข่ายแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

- 1) ธรรมชาติของความรู้ (Nature of Knowledge)
- 2) ขอบเขตของความรู้ (Limits of Knowledge)
- 3) ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการแห่งความรู้ (Methodological Problem of Knowledge)

ลักษณะปัญหาทางญาณวิทยา (Epistemological Problems) เป็นปัญหาความแตกต่างระหว่างความเชื่อ (Belief) และความจริง (Truth) ตัวอย่างเช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับการกำเนิดของความรู้ โครงสร้าง ชนิด วิธีรวบรวมความรู้ และเกณฑ์การตรวจสอบความสมเหตุสมผลของความรู้ เป็นต้น

4.2.2 ทฤษฎีญาณวิทยา (Epistemological Theory)

ทฤษฎีญาณวิทยา คือ แนวคิดที่อาศัยพื้นฐานทางปรัชญามาใช้เป็นหลักในการอธิบายธรรมชาติของความรู้ และอธิบายข้อสงสัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้

4.2.3 แนวทางการนำญาณวิทยามาเป็นหลักของการอุดมศึกษา

แนวทางการนำญาณวิทยามาเป็นหลักของการศึกษา มี 2 แนวทางคือ

1) การนำความรู้ในระบบและคำสอนในลัทธิปรัชญาแต่ละลัทธิ หรือปรัชญาเมธีแต่ละคนที่ได้กำหนดไว้แล้ว มาใช้ในการสร้างพื้นฐานของการศึกษา เรียกว่าพื้นฐานทางญาณวิทยาของการอุดมศึกษา (Epistemology Base of Higher Education)

2) การนำระเบียบวิธีทางญาณวิทยามาใช้เป็นระเบียบวิธีในกระบวนการศึกษา เช่น การตรวจสอบกิจกรรมของการศึกษาก่อนการตัดสินใจดำเนินการ ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

4.2.4 การนำความรู้ในระบบและคำสอนในลัทธิปรัชญา หรือปรัชญาเมธีมาใช้ในการสร้างพื้นฐานการอุดมศึกษา

ในการศึกษาการวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของญาณวิทยากับการอุดมศึกษา เพื่อให้ทราบถึงการนำความรู้ในระบบและคำสอนในลัทธิปรัชญา หรือปรัชญาเมธีมาใช้ในการสร้างพื้นฐานการอุดมศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดของลัทธิ 3 ลัทธิ คือ ลัทธิจิตนิยม ลัทธิสัญนิยม และลัทธิปฏิบัตินิยม โดยได้ศึกษาความแตกต่างในสาระของบทบาทและความสัมพันธ์ของแก่นแท้ แนวคิดและทฤษฎีการอุดมศึกษา การจัดหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบถึงถึงวิธีการนำความรู้ในระบบและคำสอนในลัทธิปรัชญาหรือปรัชญาเมธีมาใช้ในการสร้างพื้นฐานของการอุดมศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของญาณวิทยากับการอุดมศึกษา (Epistemology and Higher Education)

ปรัชญา ญาณวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสัญนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
แก่นแท้	-ความรู้ คือจิตภาพ (Idea) เป็นผลที่เกิดจากประสบการณ์ทางจิต (Mental Experience) อาศัยการใช้ปัญญา (Intellect) และความสามารถในการใช้เหตุผล (Rationality) ของแต่ละบุคคล -ความรู้ มีลักษณะเป็นสิ่งสากล เป็นปรนัย (Objectivity) แน่นนอนไม่เปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งสัมบูรณ์ (Absolute) และสามารถตรวจสอบได้ โดยอาศัยทฤษฎีความเกี่ยวเนื่องกันของความจริง (Coherence Theory of Truth)	-ความรู้ คือข้อเท็จจริงที่สามารถสังเกตได้ (Observable Facts) และเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ตามธรรมชาติ เป็นสสาร หรือวัตถุ ที่เป็นอิสระจากจิต เกิดจากการรับสัมผัส (Sensation) โดยอาศัยประสบการณ์ทางผัสสะ (Sense Experience) และตรวจสอบความสมเหตุสมผลของความรู้ โดยอาศัยทฤษฎีความสอดคล้องกันของความจริง (Correspondent Theory of Truth)	-ความรู้ คือ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ที่เป็นผลมาจากอันตรกิริยา หรือการปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม -ความรู้ เป็นความรู้ที่บุคคลสามารถนำไปแก้ปัญหาหรือดำรงชีวิตอยู่ และตรวจสอบดูว่าได้ผลหรือไม่ แต่ไม่ใช่ความรู้ที่สัมบูรณ์
แนวคิด หรือ ทฤษฎี การศึกษา	-การจัดหลักสูตร เป็นแบบแยกรายวิชาย่อย (Separated Subject-Matter Curriculum) -เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นคน	-การจัดหลักสูตร เป็นแบบเน้นกิจกรรม (Activity Oriented Curriculum) -รายวิชา เน้นความรู้	-การจัดหลักสูตร เป็นแบบเน้นด้านประสบการณ์ชีวิต (Life Experience-

ปรัชญา ญาณวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>-เน้นการเรียนรู้ด้านอักษรศาสตร์และศิลปะ เช่น ประวัติศาสตร์ วรรณคดี และ ภาษา</p> <p>-โดยไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน</p> <p>-กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง</p>	<p>วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ รองลงมา คือสังคมศาสตร์ และเน้นทางด้านภาษาศาสตร์น้อยที่สุด</p> <p>-หลักสูตรเน้นหลักแห่งการนำไปใช้ประโยชน์ (Principle of Utilization) มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติ (Natural Law) และสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกของสังคมปัจจุบัน</p> <p>-กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง</p>	<p>Oriented Curriculum) เรียกว่า หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum)</p> <p>-รายวิชา ขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน</p> <p>-ความสำคัญของรายวิชาแตกต่างกันตามสาระของศาสตร์ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รายวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์สังคมทางตรง 2) รายวิชาศิลปะและวรรณคดีช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์สังคมทางอ้อม 3) รายวิชาทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจระเบียบวิธีและทักษะวิธีการแห่งปัญญา หรือวิธีวิทยาศาสตร์ <p>-กระบวนการ</p>

ปรัชญา ญาณวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>(Teacher Centered Pattern of Teaching) และแบบยึดตำราเป็นศูนย์กลาง (Textbook Centered Pattern of Teaching)</p> <p>-วิธีการจัดการเรียนรู้แบบการบอกเล่า ท่องจำ เลียนแบบ การทำแบบฝึกหัดซ้ำๆ ตามแบบอย่าง และการท่องจำเป็นรายบุคคล</p> <p>-ถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียน เสมือนเป็นการดูดซับความรู้และตำราเรียน</p>	<p>(Child Centered Pattern of Teaching)</p> <p>-หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Pedagogy of Action) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างการเรียนรู้ด้วยการรับสัมผัสมากที่สุด</p> <p>-วิธีการจัดการเรียนรู้ได้แก่วิธีการจัดการเรียนรู้แบบให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง (Heuristic Method) วิธีการจัดการเรียนรู้จากปัญหา (Problem Method) วิธีการจัดการเรียนรู้ให้เรียนรู้จากการสังเกตจริง วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น (Play-way Method) และวิธีการจัดการเรียนรู้แบบธรรมชาติ (Nature Method) เป็นต้น</p>	<p>จัดการเรียนรู้ เป็นแบบยึดพลวัตใน กลุ่ม (Dynamic Co-operative Group Centered)</p> <p>-รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ที่มีการเตรียมการวางแผนร่วมกัน (Group Planning) การทำงานกลุ่ม (Group Working) และการประเมินผลงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Group Evaluating)</p> <p>-เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทุกคน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน</p> <p>วิธีการจัดการเรียนรู้ได้แก่วิธีการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem-solving Method) วิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Method) เป็นต้น</p>

(บุญมี แทนแก้ว, 2541; บรรจง จันทรสภา, 2522; 2535; ศักดา ปรางค์ประทานพร, 2523; 2535; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535; สุจิตรา (อ่อนค้อม) รณริน, 2540; 2530; สมบูรณ์ พรรณาภพ, 2535; สุเมธ เมธาวิทยกุล, มปป; Battle and Shannon, 1974; Brubacher, 1969; Curtis and Boulwood, 1975; Fitzgibbons, 1981; Morris, 1961; Morsy, 1997; Park, 1963; Peters, 1966; Phenix, 1965; Wingo, 1974)

4.2.5 การนำระเบียบวิธีทางปรัชญาญาณวิทยา มาใช้เป็นระเบียบวิธี ในกระบวนการอุดมศึกษา

การนำระเบียบวิธีทางญาณวิทยามาใช้เป็นระเบียบวิธีในกระบวนการ
อุดมศึกษา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

- 1) ชั้นศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่ว่าด้วยระเบียบวิธีทางญาณวิทยา เช่น
ลัทธิปฏิฐานนิยมใหม่ (Neo-Positivism) และปรัชญาหลักสูตร เป็นต้น
- 2) ชั้นเลือกระเบียบวิธีทางญาณวิทยา นำมาใช้วิเคราะห์และ
สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีต่างๆ และสรุปผลสำหรับนำไปใช้ขั้นต่อไป เรียกว่า ทฤษฎีแห่งการ
พรรณนา (Theory of Descriptions)
- 3) ชั้นการนำแนวคิดจากสรุปผล มาเป็นหลักในการกำหนดทฤษฎี
และแนวคิดทางการศึกษา และยึดถือเป็นเกณฑ์การตัดสินใจทางการศึกษา (Educational
Decision Making)

4.2.6 ลัทธิปรัชญาที่สำคัญ ๆ

ลัทธิปรัชญาที่สำคัญ ๆ ควรแก่การศึกษา ได้แก่

- 1) ลัทธิปฏิฐานนิยมใหม่ (Neo-Positivism) เป็นปรัชญาที่ยึดถือว่า
ความจริงเท่านั้นที่พิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น 3 ลัทธิคือ 1) ลัทธิปฏิฐานนิยมทาง
ตรรกะ (Logical Positivism) 2) ลัทธิประจักษ์นิยมทางตรรกะ (Logical Empiricism) และ 3)
ลัทธิภาษาวิเคราะห์ (Linguistic) Analysis)
- 2) ปรัชญาหลักสูตร (Philosophy of Curriculum) มีแนวคิดว่า
ปรัชญาการอุดมศึกษามีฐานเป็นปรัชญาหลักสูตร ปรัชญาภาษา ปรัชญาคณิตศาสตร์ ปรัชญา
วิทยาศาสตร์ และปรัชญาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นความรู้ที่วิเคราะห์ตามหลักวิชาภาษาศาสตร์
และวิทยาศาสตร์

4.2.7 การนำปรัชญาและทฤษฎีการอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องมาใช้ เพื่อการ วิเคราะห์การอุดมศึกษา

การนำปรัชญาและทฤษฎีการอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องมาใช้ เพื่อการวิเคราะห์
การอุดมศึกษา โดยพิจารณา 2 ประเด็นคือ

4.2.7.1 การนำปรัชญาที่เกี่ยวข้องมาใช้ เพื่อการวิเคราะห์ในกระบวนการอุดมศึกษา

ในการวิเคราะห์ในกระบวนการการอุดมศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมเหตุสมผลของข้อความแต่ละประเด็น จำเป็นต้องอาศัยความรู้ที่สำคัญ 2 ส่วนคือ

- 1) ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิเคราะห์ (Analytical Method) เช่น ระเบียบวิธีนรนัย (Deductive Method) และระเบียบวิธีอุปนัย (Inductive Method) เป็นต้น
- 2) ความรู้เกี่ยวกับภาษาศาสตร์ (Linguistics) ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า ผลรวมของความรู้ทั้งสองได้รับการพัฒนาจนมีลักษณะความรู้ที่เป็นระบบ ที่เรียกว่า ปรัชญาแห่งความหมาย (Philosophy of Meaning) เป็นความรู้ที่ว่าด้วยแนวคิดในการอธิบายปัญหาแห่งความหมาย

4.2.7.2 การนำทฤษฎีที่สำคัญ ๆ มาใช้ เพื่อการวิเคราะห์ประโยค

ในการวิเคราะห์ประโยค (Sentence) ให้เกิดความเข้าใจความหมายจนสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ จำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งมีทฤษฎี 2 ทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ทฤษฎีแห่งการพรรณนา เป็นการตรวจสอบความสมเหตุสมผลของความรู้ตามหลักคณิตศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นวิทยาศาสตร์ที่มีรูปแบบ (Formal Science) โดยอาศัยความรู้เชิงแบบแผน (Formal Knowledge) เป็นส่วนประกอบในการสร้างเกณฑ์ตัดสินความเป็นจริง ในการวิเคราะห์ความหมายหรือข้อความของประโยค ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1) ประโยคตรรกะ (Logical Form of Sentence) ถือว่าเป็นประโยคที่ประกอบขึ้นด้วยเหตุผลตามความเป็นจริง จึงใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความเป็นจริงเสมอ

1.2) ประโยคไวยากรณ์ (Grammatical Form of Sentence) ถือว่าเป็นจริงตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น

ทฤษฎีย่อยของทฤษฎีพรรณนา ได้แก่

1.1) Realistic Referential Theory ถือว่าคำทุกคำต้องมีสิ่งที่มีอยู่จริง

1.2) Theory of Picture ถือว่าประโยชน์และคำที่มีความหมาย จะต้องมีการสร้างที่ชัดเจน

2) ทฤษฎีแห่งการพิสูจน์ (Theory of Confirmation) เป็นทฤษฎีที่กำหนดให้ใช้ความสามารถพิสูจน์ได้ เป็นเกณฑ์สำหรับใช้ตรวจสอบความสมเหตุสมผลของความรู้ โดยอาศัยความรู้เชิงประจักษ์ (Empirical Knowledge) ดังนั้นในการวิเคราะห์ความหมายของคำหรือประโยคแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1) ประโยคสังเคราะห์ (Synthetic Sentence) เป็นประโยคที่จะต้องทำการตรวจสอบว่ามีความหมายหรือไม่

2.2) ประโยควิเคราะห์ (Analytic Sentence) แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ ประโยคที่ผ่านการพิสูจน์แล้ว (Verified Sentence) เป็นประโยคที่มีความหมายหรือไม่ก็ได้ และประโยคที่สามารถพิสูจน์ได้ (Verifiable Sentence) เป็นประโยคที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์และมีโอกาสพิสูจน์ได้

ทฤษฎีย่อยของทฤษฎีแห่งการพิสูจน์ แบ่งเป็น 2 ทฤษฎีคือ

2.1) ทฤษฎีเชิงจิตวิทยา (Psychological Theory) ถือว่าคำทุกคำ หรือประโยคทุกประโยคย่อมมีความหมายเชิงจิตวิทยาแอบแฝงอยู่

2.2) ทฤษฎีเชิงเกมภาษา (Theory of Language Games) ถือว่าคำทุกคำ หรือประโยคทุกประโยค มีประโยชน์หรือหน้าที่เฉพาะของมัน การวิเคราะห์จึงต้องให้เข้าใจความหมายเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ ไม่ใช่วิเคราะห์ว่าคืออะไรเท่านั้น

4.3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอรรถวิทยากับการอุดมศึกษา (Axiology and Higher Education)

อรรถวิทยา เป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า ที่มีความหมายตามคำศัพท์ไทยนั้น (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525) แปลว่า “ทฤษฎีคุณค่า (Theory of Value)

4.3.1. ลักษณะและขอบเขตของอรรถวิทยา

อรรถวิทยา แบ่งออกเป็น 2 หมวดคือ

1) จริยศาสตร์ (Ethics) เป็นหมวดความรู้ที่ว่าด้วยระบบความคิด สำหรับการตรวจสอบคุณค่าของความประพฤติ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจว่าความประพฤตินั้น เหมาะสมหรือไม่ ถูกต้องหรือไม่ ความรู้นี้เรียกว่า ปรัชญาจริยธรรม หรือ ปรัชญาศีลธรรม

2) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นหมวดความรู้ที่ว่าด้วยระบบการคิด สำหรับการตรวจสอบคุณค่าทางสุนทรียภาพของธรรมชาติ และวัตถุหรือสสาร แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี และวรรณคดี เป็นต้น

ลักษณะความรู้ของอรรถวิทยา เป็นความรู้ที่มุ่งแสวงหาคำตอบของปัญหาทางด้านคุณค่า ซึ่งสามารถแยกปัญหาได้เป็น 3 ลักษณะคือ

- 1) ปัญหาเรื่องธรรมชาติของคุณค่า เช่น คุณค่าคืออะไร มีลักษณะอย่างไร เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ เป็นต้น
- 2) ปัญหาเรื่องแหล่งกำเนิดของคุณค่า เช่น แหล่งกำเนิดคืออะไร ใครเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นต้น
- 3) ปัญหาเรื่องเกณฑ์สำหรับตรวจสอบและตัดสินคุณค่า เช่น แบ่งเป็นกี่ระดับ อะไรเป็นวิธีตรวจสอบที่ดีที่สุด เป็นต้น

4.3.2 ทฤษฎีอรรถวิทยา

ทฤษฎีอรรถวิทยา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

- 1) ทฤษฎีอรรถวิทยากลุ่มอัตนัยนิยม (Subjectivism) คุณค่าย่อมขึ้นอยู่กับกรยอมรับของผู้ตัดสิน และย่อมเปลี่ยนแปลงได้ หลักขั้นต้นของการกำหนดคุณค่าคือ แหล่งกำเนิดของคุณค่า มนุษย์ย่อมมีความสามารถในการตัดสินใจเลือก และรู้จักว่าคุณค่าใดเป็นคุณค่าที่ตนปรารถนาและสามารถบันดาลให้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง
- 2) อรรถวิทยากลุ่มปรนัยนิยม (Objectivism) คุณค่าของสิ่งใดย่อมมีอยู่จริงภายในสิ่งนั้น ย่อมเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หลักขั้นต้นของการกำหนดคุณค่า คือความเชื่อว่าคุณค่าที่แท้จริงย่อมมีสถานะเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ และการตรวจสอบคุณค่าทุกอย่างทำได้ โดยอาศัยข้อการกำหนดที่แตกต่างกัน เช่น ฝ่ายศาสนาควรยึดบทบัญญัติของศาสนา และฝ่ายวิทยาศาสตร์ควรยึดข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

4.3.3 บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างอรรถวิทยากับการอุดมศึกษา

ปัญหาที่เกี่ยวกับคุณค่าของการอุดมศึกษา เป็นปัญหาที่นักการศึกษาทั้งหลายต้องประสพอยู่เสมอ เพื่อตัดสินว่าจะต้องประเมินคุณค่าที่พึงประสงค์ของสังคมอย่างไร สามารถนำมากำหนดเป้าหมายของการอุดมศึกษา นโยบายการอุดมศึกษา และวัตถุประสงค์การอุดมศึกษาเป็นอย่างไร จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางอรรถวิทยาของการอุดมศึกษา เพื่อยึดเป็นหลักในการค้นหาคำตอบที่ชัดเจนที่สุด

บทบาทพื้นฐานของอรรถวิทยาทางการอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

- 4.3.3.1 บทบาททั่วไป ได้แก่ บทบาทในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับปัญหากิจกรรมในการจัดการอุดมศึกษาโดยทั่วไป เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับการประเมินคุณค่าของ

นโยบาย วัตถุประสงค์การอุดมศึกษา ประเภทหลักสูตร โครงการต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1) บทบาทในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติของคุณค่าของการอุดมศึกษา เช่น ค้นหาคำตอบว่า อะไรคือคุณค่าของการอุดมศึกษา คุณค่าของการอุดมศึกษาที่แท้จริงมีหรือไม่ เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ เป็นต้น

2) บทบาทในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดหรือต้นกำเนิดของคุณค่าของการอุดมศึกษา เช่น ค้นหาคำตอบว่า อะไรเป็นแหล่งกำเนิด ใครเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นต้น

3) บทบาทในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษาสำหรับตรวจสอบและวัดคุณค่าของการอุดมศึกษา เช่น ค้นหาคำตอบว่า อะไรคือเกณฑ์ มีกี่เกณฑ์ มีคุณค่าที่ระดับ อะไรคือวิธีการอย่างไร วิธีใดน่าเชื่อถือมากที่สุด เป็นต้น

4.3.3.2 บทบาทเฉพาะ ได้แก่ บทบาทในการแก้ปัญหาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งของการอุดมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1) บทบาทพื้นฐานทางจริยศาสตร์ของการอุดมศึกษา ได้แก่ การแก้ปัญหาการจัดจริยศึกษา

2) บทบาทพื้นฐานทางสุนทรียศาสตร์ของการอุดมศึกษา ได้แก่ การแก้ปัญหาการจัดศิลปศึกษา เป็นต้น

4.3.4 การวิเคราะห์บทบาทของทฤษฎีธรรมวิทยากับการอุดมศึกษา

ในการศึกษาการวิเคราะห์บทบาทพื้นฐานของทฤษฎีธรรมวิทยากับการอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดของลัทธิตั้ง 3 ลัทธิตั้ง คือ ลัทธิจิตนิยม ลัทธิสัจนิยม และลัทธปฏิบัตินิยม โดยได้ศึกษาความแตกต่างในสาระของแก่นแท้ ทฤษฎีคุณค่าการศึกษาและหลักปฏิบัติ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการนำแนวคิดและทฤษฎีในระบบและคำสอนในลัทธิตั้งมาใช้ในการสร้างพื้นฐานของการอุดมศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์บทบาทพื้นฐานของทฤษฎีธรรมวิทยากับการอุดมศึกษา

(Axiology and Higher Education)

ทฤษฎีธรรมวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสัจนิยม	ลัทธปฏิบัตินิยม
แก่นแท้	-ความจริงแท้ (Ultimate Reality) ชั้นสูงสุด คือคุณค่าสัมบูรณ์ (Absolute Value) -เป็นคุณค่าที่กำหนดไว้เป็น	-ความจริงแท้ชั้นสูงสุด คือคุณค่าที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติ เป็นคุณค่าทางวัตถุ มนุษย์เป็นผู้	-ความจริงแท้ชั้นสูงสุด คือประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันและเปลี่ยนแปลงได้

ทฤษฎีอรรถวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>บรรทัดฐานแน่นอน มีความคงทนตลอดกาล ไม่เปลี่ยนแปลง และใช้ได้ทั่วไป เพราะเป็นแก่นแท้ในการดำเนินชีวิตสำหรับทุกคน</p> <ul style="list-style-type: none"> -การเข้าถึง ทำได้ด้วยการพัฒนาจิตให้มีสมรรถภาพในการใช้เหตุผลสูงสุด -การตรวจสอบคุณค่า ด้วยวิธีตามทฤษฎีความสม่ำเสมอ (Consistency Theory) โดยทำการตรวจสอบในแง่มุมต่างๆ ให้ได้ผลตรงกันทุกครั้ง 	<p>เลือกและกำหนดคุณค่าที่แท้จริงสำหรับตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตของตน</p> <ul style="list-style-type: none"> -คุณค่าที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะที่แตกต่างกัน -แหล่งกำเนิด คือสิ่งต่างที่มีสภาวะเป็นวัตถุ และมีอยู่จริงตามธรรมชาติ คือมนุษยชาติและทรัพยากรธรรมชาติ -การตรวจสอบ ด้วยวิธีตามทฤษฎีความสอดคล้อง (Correspondence Theory) เชื่อว่า คุณค่าใดจะเป็นคุณค่าที่แท้จริงย่อมมีคุณสมบัติสอดคล้องกับคุณค่าที่มีอยู่จริงตามแหล่งกำเนิดตามธรรมชาติของมัน โดยใช้วิธีการสังเกตตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ 	<p>-แหล่งกำเนิดคุณค่าที่แท้จริง คืออันตรกิริยา (Interaction) ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> -บุคคลมีสิทธิและหน้าที่กำหนดและเลือกคุณค่าที่แท้จริงสำหรับตนเอง โดยคำนึงถึงสัมพันธภาพระหว่างประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม -การตรวจสอบ โดยวิธีตามทฤษฎีประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เชื่อว่าคุณค่าที่แท้จริงต้องเป็นคุณค่าที่มีประโยชน์สำหรับการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เป็นปัญหาของบุคคลและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
<p>ทฤษฎีคุณค่าการศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> -คุณค่าการศึกษาที่แท้จริง เป็นคุณค่าการศึกษาแบบปรนัย ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า ผู้เรียนทุกคนมีหน้าที่ยอมรับและยึดถืออย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ส่วนรวม -คุณค่าการศึกษาที่แท้จริง มีแหล่งกำเนิดจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมที่สืบต่อกันมานาน -การตรวจสอบ ใช้วิธีการอ้างอิงหลักฐานทาง 	<ul style="list-style-type: none"> -คุณค่าการศึกษาที่แท้จริง มีแหล่งกำเนิดมาจากศาสตร์ (Sciences) สาขาต่างๆ เพราะเป็นแหล่งรวมข้อเท็จจริง (Facts) เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ -คนเป็นผู้เลือกและกำหนดคุณค่าการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ 	<ul style="list-style-type: none"> -คุณค่าการศึกษาที่แท้จริงของแต่ละบุคคลเกิดจากอันตรกิริยาระหว่างบุคคลนั้นกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ -เนื้อหา (Matter) ของคุณค่าการศึกษา คือเนื้อหาที่ได้จาก 2 ส่วนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น <ol style="list-style-type: none"> 1) ธรรมชาติของมนุษย์ 2) ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม ได้แก่

ทฤษฎีอรรถวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>ประวัติศาสตร์ เชื่อว่าคุณค่าการศึกษาที่ยังยาวนานเท่าไร ยังมีคุณค่ามากเท่านั้น</p> <p>-คุณค่าการศึกษาที่แท้จริงย่อมมีคุณวิเศษสำหรับทุกคน เมื่อผู้ใดมีคุณค่าการศึกษาแล้วย่อมมีความเจริญอย่างแน่นอน</p> <p>-คุณค่าการศึกษาที่แท้จริงย่อมมีเนื้อหาสาระสำคัญที่คงที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเทศะใดๆ</p> <p>-เกณฑ์มาตรฐาน สำหรับการตรวจสอบมีเพียงเกณฑ์เดียวที่แน่นอน และใช้ตรวจสอบคุณค่าของทุกคน</p>	<p>เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง</p> <p>-คุณค่าการศึกษาที่แท้จริง ต้องมีเนื้อหาสาระสำคัญสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นกฎแห่งผลที่แท้จริง ดังนั้นคุณค่าการศึกษาที่แท้จริงจึงเป็นคุณค่าที่อธิบายได้ตามทฤษฎีพฤติกรรม</p> <p>-เกณฑ์มาตรฐาน สำหรับการตรวจสอบ คุณค่ามีหลายระดับ ควรยึดหลักแห่งประโยชน์ของบุคคลแต่ละคนเป็นสำคัญ เพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละบุคคลและเกณฑ์มาตรฐานแต่ละเกณฑ์</p>	<p>สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และทางภูมิศาสตร์</p> <p>-คุณค่าที่แท้จริงของแต่ละบุคคล ย่อมมีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะประสบการณ์ของเขา มีพัฒนาการไปเรื่อยๆ</p> <p>คุณค่าในปัจจุบันอาศัยคุณค่าในอดีตเป็นพื้นฐาน และเป็นจุดเริ่มต้นของอนาคต การพัฒนาคุณค่าเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมให้ดีขึ้น</p> <p>-คนแต่ละคน เป็นผู้เลือกและกำหนดคุณค่าการศึกษาสำหรับตนเอง โดยยึดหลัก 2 ประการคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ยึดประสิทธิภาพทางปฏิบัติ (Practical Afficiency) 2) ยึดอุดมการณ์ของสังคมประชาธิปไตย <p>-เกณฑ์มาตรฐาน คือ เกณฑ์แบบสัมพัทธ์ (Relative Criteria) ยึดถือเอาสัมพันธภาพระหว่างผลประโยชน์ของส่วนบุคคลและส่วนรวมเป็นหลักในการกำหนดเกณฑ์ตัดสินคุณค่าการศึกษา</p>
หลักปฏิบัติ	-สถานการศึกษา เป็นสถาบันสังคม (Social Institute) มีความสำคัญสูงสุด ที่ทำหน้าที่	-ความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษา 3 ประการคือ	-สถาบันการศึกษา ต้องร่วมมือกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ มีหน้าที่และ

ทฤษฎีอรรถวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	<p>ปลูกฝังคุณค่าการศึกษาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน</p> <p>-ความล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษา คือ สาเหตุของปัญหาสังคม</p> <p>-สถานศึกษา มีความรับผิดชอบโดยตรงในการเลือกและกำหนดคุณค่าการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคม จัดเตรียมกิจกรรม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในให้เหมาะสม เพื่ออบรมผู้เรียนให้ได้รับคุณค่าการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามที่สังคมต้องการ</p> <p>-จุดมุ่งหมายของการปลูกฝังคุณค่าการศึกษา 2 ประการคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เพื่อสร้างศรัทธาในคุณค่าอุดมการณ์ (Ideal Values) ด้านต่างๆ ของสังคม 2) เพื่อปลูกฝังความรู้สึกสำนึกในหน้าที่ที่บุคคลจำเป็นต้องยอมรับและยึดมั่นในคุณค่าอุดมการณ์ของสังคม เพราะเป็นรากเหง้าแห่งความเจริญของบุคคลในอนาคต ทั้งเป็นรากเหง้าของความเจริญและความมั่นคงของสังคม เป็นสำคัญ <p>-การตัดสินใจคุณค่า จะต้องตัดสินใจตามเกณฑ์มาตรฐานเท่านั้น ต้องเป็นเกณฑ์ที่มี</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) ประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณค่า การศึกษาด้านต่างๆ ของสังคมไว้เป็นจำนวนมาก 2) จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในให้ตรงกับสภาพแท้จริงของสังคม 3) จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ได้รับการถ่ายทอดคุณค่าการศึกษาที่ตรงความเป็นจริงของสังคม <p>-จุดมุ่งหมายของการถ่ายทอดคุณค่า การศึกษา 2 ประการคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เพื่อให้ผู้เรียนยอมรับว่า กฎ ธรรมเนียม คือ 2) กฎแห่งเหตุผลที่แท้จริง และใช้ในการตัดสินใจเลือกยึดถือคุณค่า การศึกษา 3) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณค่า การศึกษา ในระดับที่ทำให้เขาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ปัจจุบัน 	<p>รับผิดชอบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) จัดเตรียมโครงการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ทางคุณค่าการศึกษา เช่นโครงการร่วมกับชุมชนต่างๆ 2) กระตุ้นให้นักเรียนมีความตื่นตัว และสนใจตรวจสอบคุณค่าการศึกษาของตนอยู่เสมอ 3) จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายใน ให้มีบรรยากาศของสังคมประชาธิปไตย <p>-จุดมุ่งหมายของเสริมสร้างประสบการณ์ 2 ประการคือ เพื่อ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ให้ผู้เรียนยอมรับว่าคุณค่าการศึกษาที่แท้จริงเกิดจากกระบวนการกลุ่ม (Group Process) 2) ให้ผู้เรียนเข้าใจว่าคุณค่าการศึกษา คือคุณค่าที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ <p>-เกณฑ์มาตรฐาน ยึดถือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและส่วนรวมเป็น</p>

ทฤษฎีอรรถวิทยา	ลัทธิจิตนิยม	ลัทธิสังคมนิยม	ลัทธิปฏิบัตินิยม
	ความแน่นอน ความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสากล ที่บุคคลยอมรับว่าเป็นเลิศ	ได้เป็นอย่างดี	หลัก และสามารถเปลี่ยนแปลงได้

(สุจิตรา (อ่อนค้อม) รณริน, 2530; 2540; สมบูรณ์ พรรณภาพ, 2535; Battle and Shannon, 1974; Brameld, 1955; Curtis and Boulwood, 1975; Kneller, 1971; Marshall, 1964; Morris, 1961; Morsy, 1997; Peters, 1966; Wingo, 1974)

5. บทวิเคราะห์การเปรียบเทียบปรัชญาการอุดมศึกษา

ในหัวข้อนี้ ได้วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดลัทธิต่างๆ 4 แนวคิด ได้แก่ ปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวพุทธธรรม (Pragmatism) และปรัชญาการอุดมศึกษาลัทธิสร้างสรรค์นิยม เพื่อให้ทราบถึงการนำแนวคิดและหลักการของปรัชญาต่างๆ มาใช้ในการจัดการอุดมศึกษา โดยในบทนี้ ได้แยกวิเคราะห์ออกเป็น 2 หัวข้อ คือ ในเรื่องความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดต่างๆ และการวิเคราะห์เปรียบเทียบปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดต่างๆ

5.1 ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดต่าง ๆ

ในการศึกษาแนวคิดปรัชญาการอุดมศึกษา จำเป็นจะต้องได้ทำการศึกษาถึงประวัติการก่อเกิด ความหมาย และลักษณะที่สำคัญ เพื่อให้มีความเข้าใจในรากฐานความคิด และสามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ในบทต่อไปด้วย โดยได้ศึกษาตามแนวคิดต่างๆ 4 แนวคิด ดังนี้

5.1.1 ปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวสารัตถนิยม (Essentialism)

แนวคิดตามปรัชญานี้ เชื่อว่าการจัดการอุดมศึกษาในสังคมต่างๆ ทั่วโลก ต่างจัดการอุดมศึกษาให้มีหน้าที่เป็นสังคมประภคิต (Socialization) คือมีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยม ประเพณี และภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าไปสู่คนรุ่นใหม่

โดยประวัติแล้ว ปรัชญาตามแนวสารัตถนิยมนี้ เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อมีการจัดตั้งคณะกรรมการสารัตถนิยมเพื่อความก้าวหน้าอเมริกัน (The Essential Committee of the Advancement of American Education) ในปี 1938 โดยวิลเลียม ซี.แบกส์ลีย์ (William

C. Baglley; 1874-1946) เฟรดเดอริก เอส. บรีด (Frederick S. Breed; 1876-1952) และเฮอ์แมน เอช. ฮอ์น (Herman H. Horn; 1874-1946) เป็นต้น

5.1.2 ปรัชญาการอุดมศึกษาตามลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ปรัชญาการอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อศตวรรษที่ 18 โดยมีรากฐานมาจากความคิดของปรัชญาชาวเดนมาร์กชื่อ ซอเรน คีเคอร์การ์ด (Soren Kierkegard; 1813-1855) ต่อมามีการพัฒนาขึ้นโดยนักคิดหลายคน เช่น มาร์ติน บูเบอร์ (Martin Buber; 1878-1965) มาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ (Martin Heidegger; 1889-1976) และฌอง-ปอล ซาร์ท (Jean-paul Sartre; 1950-1980) และได้เริ่มใช้อย่างแพร่หลายในปี 1950 เป็นต้นมา

แนวคิดที่สำคัญและโดดเด่นของ คีเคอร์การ์ด คือเน้นวิทยาศาสตร์ และวัตถุวิสัย (Objectivity) และเรียกร้องให้คนหันมายึดอัตวิสัย (Subjectivity) คือการเลือกตัดสินใจและกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ไม่ควรหลงมกมายกับความเชื่อเรื่องวิญญาณและชะตาชีวิต

การประสานแนวคิดนี้ของ บูเบอร์ ทำให้สามารถแสวงหาคำตอบเรื่องสภาวะและเงื่อนไขต่างๆ ของมนุษย์ ลงในหนังสือชื่อ *I and Thou* โดยเสนอว่า มนุษย์มีความสัมพันธ์และผูกพันกับโลกที่อยู่รอบๆ ตัวได้อย่างไร เรียกร้องให้บุคคลมองสิ่งอื่นๆ รอบตัวเอง ซึ่งลักษณะพิเศษและความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์จนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย

5.1.3 ปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวพุทธธรรม (Buddhistic

Philosophy of Higher Education)

ปรัชญาการอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของสังคมแบบไทยนั้นไม่มี จึงเป็นการสมควรที่จะได้ศึกษาปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวพุทธธรรม ซึ่งเป็นความรู้และปัญญาที่สังคมนำมาประพฤติปฏิบัติกันต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว

พุทธธรรมบางประการที่นำมาประยุกต์ให้เกิดปรัชญาการศึกษานั้น สาโรช บัวศรี (อำโน มหาวิทยาลัษศรีนครินทรวิโรฒ, 2535) ได้ศึกษาไว้มี 5 ประการคือ

- 1) ชั้นที่ 5 ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันเป็นลักษณะของมนุษย์โดยทั่วๆ ไป
- 2) อกุศลมูล 3 ประกอบด้วย โลภ โกรธ หลง อันเป็นลักษณะของมนุษย์โดยทั่วๆ ไป
- 3) นิพพาน เป็นชีวิตที่ดีที่สุด การดับสิ้นแห่งอกุศลมูลเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิตในที่สุด
- 4) มรรค 8 คือ วิถี หรือแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การพ้นหรือดับสิ้นแห่งทุกข์

5) อริยสัจ 4 คือความจริงแห่งชีวิต ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
กิจในอริยสัจ 4 หรือกิจญาณ ได้แก่ สิ่งที่จะต้องกระทำ หรือกิจที่จะต้องกระทำในอริยสัจ 4

5.2.4 ปรัชญาการอุดมศึกษาตามลัทธิสร้างสรรค์นิยม

(Re-constructionism)

แนวคิดของปรัชญานี้ มุ่งให้มนุษย์ได้อยู่ในสังคมอุดมคติ ซึ่งมีมานานตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ เพลโต (Plato; 427-347 B.C.) ได้เสนอรูปแบบสังคมอุดมคติในหนังสือชื่อรีพับลิค (Republic) และในสมัย คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx; 1818-1883) เสนอสังคมอุดมคติและแนวทางที่จะให้บรรลุถึงสังคมอุดมคตินั้น ในที่สุด มาร์กซ์ จึงใช้วิธีรุนแรงด้วยการปฏิวัติและเผด็จการต่อชนชั้นกรรมาชีพทั่วโลก แต่วิธีเช่นนี้ไม่ตรงกับแนวคิดลัทธิสร้างสรรค์นิยม ที่เน้นกระบวนการประชาธิปไตย โดยให้มนุษย์เข้าถึงสังคมอุดมคติที่แท้จริง

ต่อมามีนักการศึกษาหลายคนให้ความสนใจ ผู้นำคนสำคัญได้แก่ ซีโอดอร์ บรามเมลด์ (Theodore Brameld) และจอร์จ เคอร์ทส์ (George Counts) ได้นำแนวคิดนี้เข้าสู่มหาวิทยาลัย โดยเสนอแนวทางการใช้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางนำความเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุดมคติ เน้นบทบาทของมหาวิทยาลัยเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้กระตุ้นและกระทำการนำสังคมที่เป็นอยู่ให้เปลี่ยนไป โดยยึดถือแนวประชาธิปไตยและวัฒนธรรมของสังคมเป็นหลัก

จุดเด่นของแนวคิดตามลัทธินี้ คือการกำหนดเป้าหมายของการอุดมศึกษา และสังคมที่ชัดเจนและมีการปฏิบัติตามนั้นจริงๆ ไม่ใช่เป็นการกำหนดอย่างเลื่อนลอยเพียงแค่นามธรรมเท่านั้น

5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดต่าง ๆ

ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักปรัชญาการอุดมศึกษา ตามแนวคิด 4 แนวคิดคือ ตามแนวสาร์ถนิยม แนวอัตถิภาวนิยม แนวพุทธธรรม และลัทธิสร้างสรรค์นิยม โดยได้วิเคราะห์สาระแนวคิดเชิงปรัชญา และแนวคิดทางการอุดมศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ปรัชญาการอุดมศึกษาตามแนวคิดต่าง ๆ

ปรัชญาการ อุดมศึกษา	แนวคิด ทางปรัชญา	แนวคิด ทางการอุดมศึกษา
สาร์ถนิยม	-ธรรมชาติของมนุษย์ไม่ ดี เกิดจากพร้อมกับ ความบกพร่องต่าง ๆ เช่น ความโลภ ความริษยา	-สาระตะของการอุดมศึกษา (Essence of Higher Education) คือประสบการณ์ที่ผ่านการทดลอง หรือทดลองมาแล้วนานปี รวมทั้งค่านิยมและมหาวิทยาลัย ที่ได้อนุรักษ์ไว้เป็นประเพณี -จุดมุ่งหมายหลักของการอุดมศึกษา คือการถ่ายทอดมรดก

ปรัชญาการ อุดมศึกษา	แนวคิด ทางปรัชญา	แนวคิด ทางการอุดมศึกษา
	<p>-ความเลวร้ายของสังคม เกิดธรรมชาติที่เลวร้าย ของมนุษย์ ไม่ได้เกิดจาก การจัดระเบียบสังคมไม่ดี หรือการมีรู้เท่าทันของ มนุษย์</p> <p>-สังคมเกิดจากข้อตกลง ของมนุษย์ชาติ ที่สั่งมา จากรุ่นก่อนๆ ใครมา ทำลายไม่ได้ การ เปลี่ยนแปลงแบบถอน รากถอนโคนเป็นสิ่งที่ไม่ พึงปรารถนา และผิด ข้อตกลง</p> <p>-มนุษย์ จึงต้องปฏิบัติ ตามอย่างเคร่งครัด</p> <p>เคารพต่อประเพณี สร้าง วินัยให้แก่สังคม และ ช่วยจัดความไม่ดีของ มนุษย์</p> <p>-มนุษย์ มีสิทธิตาม ธรรมชาติ ดำเนินชีวิต ตามกฎเกณฑ์ของ ธรรมชาติ อยู่อย่างเสรี ยุติธรรม และจะละเมิด สิทธิกันไม่ได้</p> <p>-มนุษย์ มีหน้าที่ปฏิบัติ ตนให้เป็นผู้มีระเบียบ วินัย และเสียสละเพื่อ ส่วนรวมเป็นสำคัญ</p> <p>-ความรู้ที่ตายตัวแน่นอน เชื่อว่ามีจริง มีความเป็น สากล และเป็นที่ยิ่ง แสวงหาของมนุษย์</p> <p>-วิธีการของมนุษย์ที่จะได้</p>	<p>ทางปัญญาของสังคม</p> <p>-จุดมุ่งหมายรองของการอุดมศึกษา คือการพัฒนาสติปัญญา และวินัยของมนุษย์ให้เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด และมีความ ประพฤติดีงาม</p> <p>-กระบวนการทางการอุดมศึกษา คือการผสมผสาน หรือบูรณาการ เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ได้เลือกสรรแล้ว</p> <p>-การส่งผู้เรียนเข้าศึกษา เพื่อให้รู้จักโลกตามสภาวะที่แท้จริง ไม่ใช่โลกตามต้องการหรือส่วนตัวของใคร มหาวิทยาลัยจะ ปล่อยให้ผู้เรียนบูรณาการเนื้อหาเองไม่ได้ ความรู้จะต้องได้รับ การเรียบเรียงและจัดอันดับความสำคัญไว้แล้วเป็นอย่างดี</p> <p>-เน้นมาตรฐานการอุดมศึกษาเป็นสำคัญ มุ่งวัดความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของภารกิจที่กระทำ</p> <p>-หลักสูตร จัดอย่างมีระเบียบแบบแผน เน้นและบูรณาการวิชา ทักษะพื้นฐาน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ตรรกศาสตร์ ภาษา และวรรณคดี เข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มทักษะการอ่าน การ เขียน การคิด และจินตนาการในตัวผู้เรียน</p> <p>-การจัดหลักสูตรแบบยึดเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง (Subject Matter-Centered Curriculum)</p> <p>-การวัดผลการอุดมศึกษา ผู้เรียนจะต้องสอบผ่านวิชาพื้นฐาน ทักษะก่อน จึงจะเรียนวิชาขั้นสูงต่อไปได้</p> <p>-การเรียนรู้ อาจารย์มีบทบาทมาก ทักษะของอาจารย์ และ เนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าวัดความสนใจและความถนัดของ ผู้เรียนเหมือนกัน จะให้หาความรู้เองไม่ได้ ต้องอาศัยความ ชำนาญและทักษะที่เหนือกว่าชักนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์</p> <p>-ธรรมชาติของความรู้ที่แท้จริง เป็นนามธรรม ต้องอาศัย ความคิด และความเข้าใจ</p> <p>-วิธีการจัดการเรียนรู้ เน้นการบรรยาย เพื่อถ่ายทอด ข้อเท็จจริงและค่านิยม มีการอภิปรายเรื่องเพื่อเพิ่มความ กระจ่าง อาจารย์เป็นผู้ควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบ และมีการ ลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดเป็นสำคัญ</p>

ปรัชญาการ อุดมศึกษา	แนวคิด ทางปรัชญา	แนวคิด ทางการอุดมศึกษา
	<p>ความรู้ที่แท้จริง ด้วยวิธีทางปัญญา ความคิด ไตร่ตรอง และการจัดระเบียบข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์เข้าด้วยกัน เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีปัญญา ตามที่อริสโตเติล กล่าวว่า “กระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้ของมนุษย์ เป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างความเป็นจริงที่มีอยู่โดยอิสระกับตัวมนุษย์</p>	
<p>อัตถิภาวนิยม</p>	<p>-มนุษย์ เกิดมาไม่มีอะไรติดตัวทั้งสิ้น โดยว่างเปล่า ปราศจากความหมาย ไม่ใช่ลักษณะที่เป็นแก่นแท้ (Essence)</p> <p>-มนุษย์ จึงต้องเลือกความหมาย สร้างลักษณะของตนเองตามที่ตนอยากจะเป็น ถ้าไม่เพราะตัวเองทำให้ไม่ใคร่ลิขิตชะตาชีวิต</p> <p>-เน้นเสรีภาพสำคัญมาก มนุษย์จึงมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเลือกและกระทำทุกอย่าง ถ้าเสรีภาพน้อยเท่าใดความเป็นมนุษย์ก็น้อยลงเท่านั้น</p> <p>-มนุษย์ จึงต้องรับผิดชอบทุกสิ่งทุก</p>	<p>-การอุดมศึกษา เป็นกระบวนการทางสังคมที่มีส่วนช่วยตัดสินใจเลือกของมนุษย์</p> <p>-จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา คือการเข้าถึงเป้าหมายชีวิตของแต่ละบุคคล</p> <p>-มหาวิทยาลัย เป็นสถานที่ที่ให้เรียนได้รับประสบการณ์ต่างๆ ของชีวิตอย่างจริงจัง</p> <p>-วิชาที่สอน เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงอัตวิสัย คือการเลือกเป้าหมายชีวิตและดำเนินชีวิตด้วยตนเอง</p> <p>-หลักสูตร เปิดกว้างในแนวมนุษยศาสตร์ (Humanities) หรือศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงปัญหาของมนุษย์และเสรีภาพ ไปสู่การเป็นมนุษย์ที่ดีขึ้น</p> <p>-อาจารย์ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด สนับสนุนให้ผู้เรียนระบายความรู้สึกภายในของตน และเลือกในสิ่งที่ตนต้องการ</p> <p>-การเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับปฏิกิริยาของในตัวผู้เรียน</p> <p>-การเรียนรู้ คือวิธีการที่จะกระตุ้นและเร้าให้ผู้เรียนตื่นตัว และรู้ว่าควรจะทำอย่างไร และใช้เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตนเอง</p>

ปรัชญาการ อุดมศึกษา	แนวคิด ทางปรัชญา	แนวคิด ทางการอุดมศึกษา
	<p>อย่างที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง</p>	
<p>พุทธธรรม</p>	<p>-ลักษณะของมนุษย์ประกอบด้วยขั้น 5 (ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ) และอกุศลมูล 3 (ได้แก่ โลภ โกรธ หลง) มากหรือน้อยแตกต่างกันของแต่ละบุคคล</p>	<p>-การอุดมศึกษา คือการพัฒนาขั้น 5 เพื่อว่าอกุศลมูลลดน้อยลง และบรรลุถึงชีวิตที่ร่มเย็นตามควรแก่กรณี โดยจัดให้ผู้เรียนได้ประสบกับผู้รู้ ธรรมะ และวิชาการต่างๆ และการปฏิบัติที่ดีทั้งปวง</p> <p>-ความมุ่งหมายของการอุดมศึกษา คือนิพพาน เป็นสภาพของชีวิตที่อกุศลมูลหรือกิเลสดับหมดอย่างสิ้นเชิง</p> <p>-แนวทางปฏิบัติ คือมรรคมีองค์ 8 นับเป็นธรรม หรือจริยธรรมอันสูงสุด</p> <p>-แนวนโยบายพื้นฐาน 3 ประการของการอุดมศึกษา ได้แก่ การศึกษาตนเอง การศึกษาสิ่งแวดล้อม และการศึกษาจริยธรรม</p> <p>-เน้นจริยธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้อันตรกิริยา (Interaction) ระหว่างตัวคนกับสิ่งแวดล้อมเป็นไปในทางที่สงบและร่มเย็น และยิ่งช่วยให้อกุศลมูลลดน้อยลงไป</p> <p>-วิธีการ ใช้งานในอริยสัจ 4 เรียกว่า กิจญาณ อันเป็นขั้นตอนทั้ง 4 ได้แก่ ความจริงแห่งชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ทุกข์ ชั้นกำหนดปัญหา 2) สมุทัย ชั้นตั้งสมมุติฐาน 3) นิโรธ ชั้นการทดลองและเก็บข้อมูล 4) มรรค ชั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล <p>-นับเป็นกระบวนการวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) และวิธีตัดสินใจ (Decision Making)</p>
<p>ลัทธิสร้าง สรรค์นิยม</p>	<p>-มนุษย์ อยู่ได้ในสังคมอุดมคติ</p> <p>-แนวคิดสำคัญ 2 ประการคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เน้นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้และความจริง 2) เน้นความสำคัญของวัฒนธรรม เชื่อ 	<p>-การอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงสังคม และนำสังคมไปสู่สังคมอุดมคติ</p> <p>-ทฤษฎีการอุดมศึกษา เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม และมุ่งการแก้ปัญหาต่างๆ</p> <p>-แนวปฏิบัติในการจัดการอุดมศึกษา 4 ข้อ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การแสวงหาอุดมคติ มหาวิทยาลัยมุ่งอนาคตเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 2) จริยศาสตร์เชิงปฏิรูป (Morality of Reform) เน้นคุณลักษณะทางสังคมและธรรมชาติของมนุษย์ ที่จะสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ เพื่อการปฏิรูปที่ดี

ปรัชญาการ อุดมศึกษา	แนวคิด ทางปรัชญา	แนวคิด ทางการอุดมศึกษา
	ว่าวัฒนธรรมเป็นรากฐานของปรัชญา โดยเน้นคุณลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมในอนาคต และมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมและโลกที่ดีกว่าเดิม	<p>ขึ้นและสร้างสรรค์โลกให้เป็นไปตามที่ต้องการ</p> <p>3) วิฤตการณ์ทางวัฒนธรรม (A Culture in Crisis) ขณะนี้สังคมสับสน มนุษย์ ต้องดิ้นรนอยู่รอด ปรัชญาเก่าไม่สนองความต้องการ จึงต้องสร้างปรัชญาใหม่ขึ้นมา</p> <p>4) ศาสตร์แห่งมนุษย์ (The Sciences of Man) มนุษย์ต้องการศึกษาอย่างลึกซึ้ง แต่ศาสตร์ของมนุษย์ยังไม่กว้างขวาง เชื่อว่าจะมนุษย์สามารถบรรลุถึงเสรีภาพ สันติภาพ ภารดรภาพ และอิสระภาพได้ดีกว่านี้ ถ้ามนุษย์ได้อิสระในการอุดมศึกษามากกว่านี้</p> <p>5) แสวงหาจุดมุ่งหมาย หน้าที่ของมหาวิทยาลัย ต้องเป็นผู้จัดกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่ในการแสวงหาจุดมุ่งหมาย เป็นผู้สร้างอุดมคติ เป็นที่รวบรวมความใหม่ ใช้ความรู้และทดสอบความรู้ แสวงหาวิธีการที่ดีและมีประสิทธิภาพในการจัดอุดมศึกษา</p>

(ศักดิ์ดา ปรารงค์ประทานพร, 2535; สาโรช บัวศรี, 2535; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535. สมบูรณ์ พรรณภาพ, 2535; Bagley, 1934; Battle and Shannon, 1974; Beck, 1974; Curtis and Boulwood, 1975; Kneller, 1971; Power, 1982, Morris, 1961; Morsy, 1997; Peters, 1966; Wingo, 1974)

จากการศึกษาในเรื่องแนวคิดของศาสตร์วิชาปรัชญาและปรัชญาการอุดมศึกษาอย่างละเอียดและลึกซึ้งไปแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความกระจ่างชัดในปรัชญาการอุดมศึกษาอย่างมาก และนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้อย่างชัดเจน ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แบ่งวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องอื่นๆ ที่ไม่ใช่พระบรมราชาวาท
2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับพระบรมราชาวาท ในโอกาสต่างๆ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับพระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

ของมหาวิทยาลัย

มีรายละเอียดดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องอื่นๆ ที่กล่าวถึงความเป็นปราชญ์ในพระองค์

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2544) จัดทำหนังสือ **“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับสภาวิจัยแห่งชาติ”** ความตอนหนึ่งว่า นับตั้งแต่ วันที่ 9 มิถุนายน 2489 เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ประทานพระราชกรณียกิจและพระราชภารกิจใหญ่น้อย เพื่อการอยู่เย็นเป็นสุขของอาณาประชาราษฎร์ และเพื่อการพัฒนาประเทศชาติตลอดมา ด้วยพระอัจฉริยะ พระปรีชาสามารถ และพระวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่ง เป็นที่มาของโครงการพระราชดำรินโยบายต่างๆ มากมาย รวม 2,516 โครงการ ซึ่งล้วนเป็นโครงการเกี่ยวข้องกับงานวิจัยและพัฒนาโดยตรง

พระมหาด่วน สิริธรรมโม และคนอื่นๆ (2542, อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ในการอภิปรายพิเศษ เรื่อง **“การเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทในฐานะผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน”** กล่าวถึงความเป็นนักปราชญ์ของพระองค์ว่า พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นหลาม ไม่ใช่ไปสอนเกษตร สอนการทำไร่ไถนา หรือวิธีการทำนาเพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่พระองค์ทุ่มเทลงไป ก็คือจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณคือ เมตตา มีทั้งความรักบ้านรักเมือง ความมีปณิธานแน่วแน่ในด้านจริยธรรมต่อการเมือง ดังบทเพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์คือ เพลงพระราชนิพนธ์ **“ความฝันอันสูงสุด”** สะท้อนให้เห็นถึงการตั้งความฝันไว้สูงสุด ซึ่งเปรียบกับคนธรรมดาที่มีน้อยที่จะมีความฝันสูงสุดดังเช่นนี้ได้ ในบทเพลงพระองค์ท่านสอนอะไรไว้มากมาย อย่างหาที่เปรียบไม่ได้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542, อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ได้เขียนบทความเรื่อง **“ในหลวงกับการพัฒนาประเทศ”** ได้กล่าวถึงพระองค์ว่า พระองค์ทรงงานหนัก ทรงเป็นผู้นำในการประหยัด และเคยตรัสความตอนหนึ่งว่า **“...ความสุขที่จะมีส่วน**

ร่วมในการทำประโยชน์ให้ผู้อื่น...” และกล่าวถึงตอนหนึ่งว่า “...สิ่งที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจอยู่ทุกวันนี้ ก็เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งสิ้น ไม่ทรงทำอะไรเพื่อพระองค์เองสักอย่างเดียว ความสุขของพระองค์คือ ทรงงานแก้ปัญหา ทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน ทรงมีพระอัจฉริยภาพในการถ่ายทอดวิชาอย่างหนึ่ง ทรงเป็นปราชญ์ที่ทอดพระเนตรเห็นการณ์ไกลและทรงมีความคิดที่แยบยล...” เช่นว่า “คนแพ้มันคนเดียวคือประเทศไทย” ทรงมีพระราชกระแสให้ตั้งมูลนิธิขึ้นชื่อว่า “มูลนิธิชัยพัฒนา ที่แปลว่า ชัยชนะของการพัฒนา” เป็นต้น

เปรม ติณสูลานนท์ (2542, อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) กล่าวในพิธีเปิดและบรรยายพิเศษเรื่อง “**สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณพระผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน**” ได้กล่าวถึงความเป็นปราชญ์ในพระองค์ว่า พระองค์ทรงเป็นนักคิด นักประดิษฐ์ และนักวิจัย ที่สามารถนำผลมาเป็นต้นแบบของงาน ที่อำนวยประโยชน์สุขนานัปการให้ประชาชนของพระองค์ ทรงประจักษ์ของประชาชนทั้งประเทศ ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างของผู้ที่มุ่งมั่นทำงาน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมตลอดเวลา ทรงสั่งสอนหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เหมาะสม ด้วยพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ให้รู้จักพออยู่พอกิน และให้จัดการกับเศรษฐกิจในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทรงสั่งสอนคุณธรรมและหลักการดำเนินชีวิต ด้วยการทรงเป็นแบบอย่างด้วยพระองค์เอง พระราชทานข้อธรรมะต่าง ๆ ด้วยคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) การรักษาความสัตย์ ความจริง 2) การรู้จักข่มใจ 3) การรู้จักอดทน อดกลั้น และอดออม และ 4) การรู้จักละวางความชั่ว ทรงสั่งสอนให้รู้จักสามัคคี รู้จักไฝ่หาความรู้ และดำรงความเพียร เป็นต้น

สุรพล วิรุฬกรักษ์ (2542, อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) ในการอภิปรายพิเศษ เรื่อง “**การเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทในฐานะผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน**” กล่าวว่า พระองค์ทรงเป็นปราชญ์ ทรงเอาพระทัยใส่ถึงรายละเอียดต่างๆ ถึงสัมฤทธิ์ผล ทรงคิดอยู่ตลอดเวลาถึงการแก้ปัญหาว่า “หนึ่ง ตีปัญหาให้แตก สอง หาวิธีแก้ปัญหาโดยแยบคาย ทดลองแล้วแก้ไข เมื่อเกิดสัมฤทธิ์ผลแล้ว จึงนำออกเผยแพร่” กระบวนการอย่างนี้ เป็นกระบวนการวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการของปราชญ์ ที่รู้ปัญหา หาวิธีแก้ปัญหาให้ได้มาโดยแยบคาย ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ที่พระองค์ทรงปฏิบัติมาทั้งหมด มีความเป็นปราชญ์ ที่จะทรงคิดให้ครบวงจรอย่างหนึ่ง สองมีความเป็นศิลปิน ที่จะมีความคิดสร้างสรรค์อีกลักษณะหนึ่ง สามมีความเป็นช่าง ที่ทำได้จริง ไม่ได้ดีแต่พูด หรือดีแต่คิด หรือดีแต่ออกแบบ และสี่เป็นผู้ที่ทรงเห็นในเชิงวัฒนธรรม

ปานเทพ กล้านรงค์ราชู (2542, อ้างใน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542) บรรยายพิเศษเรื่อง **“พระผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน”** ได้กล่าวถึงการให้ปราชญ์ชีวิตแก่พสกนิกรของพระองค์ว่า ท่านทรงเป็นครูของแผ่นดิน แม้แต่ในหนังสือที่ทรงนิพนธ์ไว้ ผู้อ่านจะได้ทั้งความรู้ และได้คติธรรม ที่จะน้อมนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น หนังสือ **“พระมหาชนก”** เป็นองค์รวมที่สอนถึงเรื่องความวิริยะอุตสาหะ จะเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งยังสอนถึงเรื่องการใช้สติปัญญาในการที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นมาด้วย นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงช่วยเหลือประชาชนและประเทศชาติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากต่างๆ ในฐานะที่เป็นพ่อของแผ่นดิน ทรงให้ความคิด ให้ความรู้ และสั่งสอนในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นครูของแผ่นดิน ขอน้อมนำพระราชดำริ พระบรมราโชวาทในเรื่อง **“รู้รักสามัคคี”** เข้ามาประพฤติปฏิบัติ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม และเป็นสิ่งตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ได้อย่างดีที่สุด

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (2542) สรุปการอภิปรายเรื่อง **“การเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ในฐานะผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน”** ได้กล่าวถึงความเป็นครูของแผ่นดินของพระองค์ท่าน ที่สอนทั้งศิลปวิทยา รวมทั้งสอนการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมด้วย ทรงเป็นครูด้านเกษตร ทรงเป็นครูด้านวิทยาศาสตร์ ทรงเป็นครูด้านเทคโนโลยี ทรงเป็นครูด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรงเป็นครูด้านศีลธรรมจริยธรรม พระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรี ทรงเป็นทั้งศิลปินและช่าง ทรงเป็นปราชญ์ และทรงเล็งเห็นเชิงวัฒนธรรม

พระราชดำรัส (2541) ในหนังสือ **“พระราชดำรัส”** ได้กล่าวถึง พระราชดำรัสในโอกาสต่างๆ โดยทรงมีพระราชดำรัสในประเด็นต่างๆ คือ ความเจริญของชาติบ้านเมือง การประกอบอาชีพต่างๆ การอยู่ดีกินดี การปฏิบัติงานในหน้าที่ ตำรารัฐศาสตร์ ตำราจิตวิทยา ตำราการเมือง การคิดด้วยเหตุผล การไตร่ตรอง การแสดงออกซึ่งการตั้งใจ ความเป็นปรีกแผ่นดิน ความตั้งใจ ความสามัคคี การสะสมบารมีและความดี การอุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง การร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานเพื่อประเทศชาติ

ทบวงมหาวิทยาลัย (2540) ร่วมกับมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้จัดทำหนังสือ **“เอกกษัตริย์อัจฉริยะ”** โดยเรียบเรียงพระอัจฉริยภาพด้านต่างๆ ของพระองค์ ด้านเกษตร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและพัฒนา ด้านการศึกษา ศาสนา และสังคม ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกฎหมาย การเมือง และการปกครอง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นนักปราชญ์ พระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพของพระองค์ ในมุมมองของนักวิชาการในแต่ละมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา อันจะเป็น

การถวายความจงรักภักดี และชื่นชมในพระปรีชาสามารถที่ปรากฏ ตลอดระยะเวลาห้าสิบปีที่ ทรงครองราชย์

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540) ได้จัดทำหนังสือชื่อ **“ในหลวงของเรา”** ซึ่งได้รวบรวมความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-6 ในหัวข้อ สิ่งที่น่าประทับใจเกี่ยวกับในหลวงของเรา โดยกล่าวไว้ในบทสรุปว่า พระองค์ทรงมีความเมตตากรุณาต่อพสกนิกรชาวไทยและต่างประเทศในแผ่นดินไทย นั้นมากเกินกว่าจะกล่าวได้ครบถ้วน นักเรียนทุกคนมีความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์อย่างยิ่ง

ทบวงมหาวิทยาลัย (2539) จัดทำหนังสือ **“จดหมายเหตุ คำประกาศสดุดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** ได้ถอดสาระแห่งพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณของพระองค์ เป็นคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณ จำแนกตามสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สาขาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์และที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ และสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ เพื่อแสดงให้เห็นและเข้าใจความหมายของพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณในพระองค์

คุรุสภา (2539) ได้จัดทำหนังสือ **“พระมหากรุณาธิคุณต่อครูอาวุโส”** กล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณด้านการศึกษา ความตอนหนึ่งว่า ทรงสนพระราชหฤทัยอย่างยิ่งในการส่งเสริมทะนุบำรุงการศึกษา และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อการศึกษามาก ได้ทรงริเริ่มโครงการและกิจกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาถึงอุดมศึกษา ส่งเสริมให้การศึกษาทุกระดับมีมาตรฐานสูงขึ้นและกระจายไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ

อัมพร สโมสรร (2539) บรรณาธิการในหนังสือ **“หวมินทรอารีราช”** ได้กล่าวถึงการเสด็จเยือนราษฎรในที่ต่างๆ ความตอนหนึ่งว่า คนไทยมีศุนย์รวมแห่งชีวิตและวิญญาณอยู่ ณ แห่งเดียว คือองค์พระประมุขของชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชที่แท้จริงและยิ่งใหญ่ของพสกนิกรไทย ไม่เพียงแต่ร่วมทุกข์ร่วมสุขมากับประชาชนของพระองค์ตลอดมาห้าสิบปีล่วงผ่าน คนไทยยังตระหนักในความจริงว่า ทรงเป็นผู้นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ชาติไทย และความสุขมาสู่ประชาชนของพระองค์โดยทั่วหน้า ทุกหนแห่งบนผืนแผ่นดินไทย ได้ร่มพระบรมโพธิสมภาร คงมีเมืองไทยแห่งเดียวในโลก ที่องค์พระประมุขทรงมีส่วนร่วมอย่าง

จริงจัง ในการพัฒนาความเป็นอยู่และสภาพชีวิตของคนทั้งชาติ มิใช่เพราะเป็นพระราชภารกิจ ในสถานะพระมหากษัตริย์ มิใช่โดยจารีต หรือโดยตัวบทกฎหมายใดๆ หากด้วยพันธกรณี ล้ำลึกที่เกิดจากการสั่งสมความรัก ความห่วงใยเอื้ออาทรถึงกัน ระหว่างองค์พระประมุขผู้ทรง เป็นกำลังของแผ่นดิน กับปสกนิกรของพระองค์โดยแท้

วิลาศ มณีวัต (2539) ได้จัดทำหนังสือ **“พระอารมณัชนัน”** โดยประมวลพระ อารมณัชนัน โดยได้ค้นคว้าและประมวลมาเสนอด้วยความจงรักภักดี เนื่องในวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลราชสมบัติเป็นปีที่ห้าสิบ มีความยาว 10 บท 128 หน้า โดยได้ประมวลพระราชอารมณัชนันในเนื้อความที่หลากหลาย ได้แก่เรื่อง พระอารมณัชนัน นั้นหลากหลาย วันเสด็จทรงดนตรีที่ธรรมศาสตร์ เรื่องพระเจ้าโบดวง ความลับของแซ็กโซโฟน การถ่ายรูปและวาดรูป เจ้าหลวงของชาวเขา วิทยาลัยประสานมิตร จราจร และกีฬาเซียบเกมส์ เป็นต้น

สำนักงาน กปร. (2539) ได้จัดทำหนังสือ **“50 ปี แห่งการพัฒนาตามโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** ได้รายงานข้อมูลใน ภาพรวมของโครงการพระราชดำรินในด้านต่างๆ ได้แก่ การเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาแหล่งน้ำ การคมนาคม การสื่อสาร สวัสดิการสังคม และอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สรุปได้ว่า ผลการ พัฒนาตามแนวพระราชดำริ ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาคน โดยการ “พึ่งตนเอง” ซึ่งเป็น การ “พัฒนาที่ยั่งยืน” ได้ปรากฏผล อย่างชัดเจนว่า ทำให้ประชาชนเหล่านั้น มีสภาพชุมชน และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีการประกอบอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอย่าง ชัดเจน ที่ทรงงานมาเพื่อประโยชน์สุขของราษฎรมาโดยตลอด 50 ปี ที่ทรงครองสิริราชสมบัติ จึงสมควรแล้วที่จะเทอดทูลว่า พระองค์คือ พระมหากษัตริย์นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่ในโลก ของ ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโมษิต (2539) ทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เรื่อง **“การสื่อสาร และสารสนเทศในสมัยรัชการที่ 9”** เป็นการรวบรวมเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ของ สื่อสารมวลชนและสารสนเทศของไทย ที่เกิดขึ้นในช่วง 50 ปี (พ.ศ. 2589-2539) โดยศึกษา วิวัฒนาการทางการสื่อสารในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึกการจัดงาน 5 ธันวาคมหาราช ครั้งที่ 16 พุทธศักราช 2535 (2535) ได้จัดทำหนังสือ **“5 ธันวาคมหาราช ครั้งที่ 16 พุทธศักราช 2535”**

กล่าวถึง พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และพระบรมราโชวาท ความตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า เหนือสิ่งอื่นใด มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งสักการะเทิดทูล เพราะเป็น “พระร่มไทรไทยทั้งชาติ” ที่ปกป้องคุ้มครองพระสกนิกรไทยทั้งอาณาประชาราษฎร์ สืบเนื่องตลอดมาไม่ขาดสาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกาลปัจจุบัน ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่ผันแปร ความเปลี่ยนแปลงใดในนานาชาติที่เกิดขึ้นเกินความคาดหมายก็ตาม ประเทศไทยยังยืนคงตลอดกาล เพราะคนไทยทุกคนทั้งประเทศมี “พระร่มไทรไทยทั้งชาติ” คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นร่มเกล้าคุ้มครองไทยทั้งมวล ให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข ตราบเท่าทุกวันนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2530) ได้จัดทำหนังสือ “**พระเจ้าอยู่หัว**” กล่าวถึง พระราชประวัติ การเสด็จขึ้นครองราชย์ การเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนและต่างประเทศ พระราชดำริสดำเนินการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ด้านสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ด้านการส่งเสริมอาชีพ และด้านการป้องกันประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (มปป.) ได้จัดทำหนังสือ “**ตามรอยยุคลบาท**” โดยเชิญพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน ความตอนหนึ่งที่ทรงพระราชทานไว้ซึ่งการแสดงความเป็นปราชญ์ในพระองค์คือ คุณธรรม 4 ประการ มีความว่า ประการแรก คือการรักษาสัจ ความจริงใจต่อตนเอง รู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือการรู้จักจิตใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น ประการที่สาม คือการอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤติล่วงละความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรม 4 ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสจะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (มปป.) ได้จัดทำหนังสือ “**สายธารแห่งพระมหากษัตริย์คุณ**” ได้กล่าวถึง พระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุข สรุปความได้ว่า ตลอดรัชสมัยที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเป็นเอนกประการ ด้วยพระวิริยะอุสาหะ บังเกิดประโยชน์ไพศาลต่อประเทศชาติ เป็นพระมหากษัตริย์คุณต่อมหาชนชาวสยามอย่างใหญ่หลวง หาที่สุดมิได้... พระมหากษัตริย์คุณที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อโครงการต่างๆ

ที่ได้ทรงริเริ่มด้วยพระองค์เองก็ดี การกำเนิดองค์กร กิจกรรม และโครงการใหม่ ตลอดจนการพัฒนาหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ของรัฐ อันสืบเนื่องจากพระราชปณิธาน พระบรมราชาบาท พระบรมราชาไชยา พระราชดำรัส พระราชดำริ และข้อชี้แนะต่างๆ ที่ได้โปรดเกล้าพระราชทาน ก็ดี ล้วนส่งผลให้เกิดผลกระทบ เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสังคม ด้านความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต และคุณภาพชีวิตของพสกนิกรทั่วทั้งผืนแผ่นดินนี้ ในทางที่ดีขึ้น มั่นคงขึ้น และร่มเย็นขึ้นเป็นลำดับ

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (2520) จัดทำหนังสือ **“เฉลิมพระชนพรรษา 5 ธันวาคม 2520 เนื่องในมหามงคลสมัยพระชนมายุ 50 พรรษา”** กล่าวถึง ความเป็นพระผู้ทรงทศพิธราชธรรมของพระองค์ 10 ประการคือ 1) การให้ 2) การส่ำรวมในศีล 3) การบริจาคทรัพย์เพื่อการกุศลและอำนวยสุขแก่ประชาชน 4) ความซื่อตรง 5) ความอ่อนโยน 6) การเพื่อกิเลสเครื่องเศร้าหมอง 7) ความไม่โกรธ 8) ความไม่เบียดเบียน 9) ความอดทน 10) ความแน่วแน่ในความถูกต้อง และได้กล่าวในความท้ายว่า “...พระองค์ คือ ที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยว ที่นำทางให้เราทั้งหลายได้เดินไปในทางที่ถูกต้อง หากชาติไทยไร้ซึ่งองค์พระประมุขผู้เพียบพร้อมด้วยพระสติ ทรงไว้ซึ่งขันติธรรมเช่นนี้แล้ว ชาติไทยอาจต้องสิ้นสูญ หรือเปลี่ยนไปตามภาวะการณ์นั้นๆ ก็เป็นไปได้...”

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับพระบรมราชาบาท ในโอกาสต่างๆ

วีนี เชียงเถียร (2542) ได้ทำวิจัยเรื่อง **“วาทวิเคราะห์พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา (พ.ศ. 2493-2542)”** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา ศึกษาจากบริบททางบ้านเมือง โดยวิเคราะห์พระราชดำรัส จำนวนทั้งสิ้น 44 องค์ จากเอกสารของสำนักราชเลขาธิการ และหนังสือพิมพ์รายวัน พบว่า ในช่วงบริบทแรกๆ พระราชดำรัสเป็นการรายงานเหตุการณ์ต่างๆ และทรงอ่านจากต้นฉบับ ทรงใช้สำนวนภาษาที่ใช้เรียบง่าย สั้น และกระชับรัด เมื่อเริ่มพระราชทานพระราชดำรัส โดยไม่มีการเขียนต้นฉบับไว้ล่วงหน้า การใช้ภาษาจึงมีความหลากหลายขึ้น และใช้วิธีการโน้มน้าวใจด้วยการอ้างเหตุผลต่างๆ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ฟังคล้อยตาม และนำไปสู่ปฏิบัติ

เพ็ชรี กิตติวิทยากุล (2531) ทำวิจัยเรื่อง **“การเข้าถึงพระบรมราชาบาทและพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช”** เป็นการวิจัยเพื่อสร้าง

เครื่องมือในการเข้าถึงพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานในโอกาสต่างๆ ระหว่าง พ.ศ. 2489-2529 รวม 41 ปี จำนวนทั้งสิ้น 2,140 องค์ โดยนำมาจัดหมวดหมู่แบบทศนิยมดิวอี้

ประสิทธิ์ ดำรงชัย (2538) ทำวิจัยเรื่อง **“พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช กับการส่งเสริมค่านิยม ความซื่อสัตย์ สุจริต และคุณธรรม ในวงราชการไทย”** เป็นการศึกษาพระราชดำรัส พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493-2537 โดยนำมาจัดหมวดหมู่ 7 หมวด ได้แก่ การป้องกันประเทศ ความยุติธรรม การเมืองการปกครอง ลูกเสือ การศึกษา การพัฒนาประเทศ และเบ็ดเตล็ด

อรรรณ ปิลันธน์โอวาท (2541) ทำวิจัยเรื่อง **“การวิเคราะห์พระราชดำรัสในพิธีต่างๆ โดยวิเคราะห์พระราชดำรัส ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช”** โดยใช้กรอบวิเคราะห์ของอริสโตเติล ที่เกี่ยวกับวาทวิทยาแบบ Epideictic Speech พบว่า พระราชดำรัสในพิธีต่างๆ เป็นการตรัสที่ทรงเน้นคุณธรรมเป็นหลัก และพระราชดำรัสก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะทรงเล่าถึงภารกิจที่เป็นการรายงาน เมื่อช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะทรงแสดงความห่วงใยต่อพสกนิกร ผ่านทางโครงการต่างๆ และพระราชดำรัสในพิธีเปิดสถานที่ต่างๆ โดยมีลักษณะเป็นแบบแผน และสรรเสริญหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทรงชี้ทาง หรือยกคุณธรรม เพื่อเป็นสิ่งเตือนผู้รับสารของพระองค์ โดยคำนึงบริบทและผู้ฟังเป็นกรณีไป

อรรรณ ปิลันธน์โอวาท (2542) ทำการวิจัยเรื่อง **“วาทะวิทยาในประวัติศาสตร์ไทย : ยุคกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์”** เป็นงานวิจัยที่รวบรวมพระราชดำรัสและพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ 10 พระองค์ ที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสุนทรพจน์ของผู้พูดเชื้อพระวงศ์และสามัญชน 15 คน เพื่อวิเคราะห์และพิจารณาถึงลักษณะวาทวิทยา พบว่า ในส่วนพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่นำมาศึกษา สะท้อนให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

กนก วงษ์ตระหง่าน (2531) ได้ศึกษาเรื่อง **“แนวพระราชดำริด้านการเมืองการปกครองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** โดยศึกษาจากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท และทำการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่ใกล้ชิดพระองค์ พบสาระสำคัญ 7 ประการคือ 1)

เป้าหมายของชาติที่ทรงเน้นความเป็นเอกราช ความเป็นปึกแผ่น 2) ทหารกับการสร้างและรักษาความมั่นคงของชาติ ทรงเน้นวิธีการของทหาร และคุณสมบัติของทหารในการป้องกันประเทศชาติ 3) การปกครองและการบริหารงานแผ่นดิน ซึ่งทรงเน้นถึงหลักการ วิธีการในการปกครองประเทศ และคุณสมบัติของผู้ปกครองประเทศ 4) กฎหมายกับความสงบสุขของประชาชน 5) ประชาชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และได้ทรงพระราชทานแนวทางต่างๆ ด้วย 6) ประชาชนเป็นพลเมืองดีและมีความมั่นคง 7) การไปสู่เป้าหมายของชาติ โดยการสร้างความสามัคคี

ไกรยุทธ ชีรตยา คินันท์ (2531) ทำการวิจัยเรื่อง **“แนวพระราชดำรินำทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** ได้วิเคราะห์พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่คนไทยกลุ่มต่างๆ ในวโรกาสต่างๆ กัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498-2529 กรอบการวิจัยที่ใช้ระบบตรรก พบว่า พระองค์ทรงแสดงให้เห็นสาระสำคัญ 3 ประการคือ 1) แนวพระราชดำรินำการพัฒนา เพื่อมุ่งความสำเร็จให้แก่ตนเอง แนวพระราชดำรินำเรื่องหน้าที่ ความสำคัญ และลักษณะการศึกษาของครูและนักเรียน 2) ระบบความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมของทรัพยากรมนุษย์ ที่ทรงเน้นประโยชน์ส่วนรวม 3) แนวพระราชดำรินำสู่พระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจที่สำคัญ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542) จัดทำหนังสือ **“จอมปราชญ์นักการศึกษา : สัจเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์แนวพระราชดำรัสด้านการศึกษาและพัฒนาคน”** โดยการรวบรวมข้อมูลพระราชดำรัสของพระองค์ทางด้านการศึกษา รวมทั้งพระราชดำรัสที่พระราชทานปริญญาบัตรจากมหาวิทยาลัยหลายแห่งด้วย นำมาสรุปแนวพระราชดำรินำทางการศึกษาและการพัฒนาคน และประยุกต์เข้ากับการศึกษาไทยในภาคปฏิบัติ ซึ่งมีสาระสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ แนวพระราชดำรินำความหมายของการศึกษา แนวพระราชดำรินำจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวพระราชดำรินำแนวทางของการศึกษา

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2540, อ่างใน ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) ได้เขียนบทความเรื่อง **“บัณฑิตไทยในพระราชดำริ”** กล่าวถึง การศึกษาตามแนวพระราชดำรินำเกี่ยวกับบัณฑิตไทย โดยใช้ข้อมูลพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2493 ถึง พ.ศ. 2537 มีสาระสำคัญ 5 ประการ คือ ประการแรก ทรง

กล่าวถึงความสำคัญของบัณฑิต ประการที่สอง ทรงกล่าวถึงคุณสมบัติทั่วไปของนิสิต ประการที่สาม ทรงกล่าวถึงคุณสมบัติของบัณฑิตเฉพาะสาขาวิชาชีพ ประการที่สี่ ทรงกล่าวถึงหลักปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิต และประการที่ห้า ทรงกล่าวถึงสิ่งที่น่าห่วงใยสำหรับบ้านเมือง ที่ทรงฝากไว้เป็นหน้าที่ หรือข้อคิดแก่บัณฑิตทั้งหลาย

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (2543) ได้จัดทำวิจัยเรื่อง **“รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ฉลาดรู้”** โดยสังเคราะห์แนวพระราชดำริที่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พระราชนิพนธ์ พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยวัตร รวมทั้งพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท นับเนื่องที่ปรากฏเป็นหลักฐาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 ถึง พ.ศ. 2541 นำมาสร้างรูปแบบการเรียนรู้ในเบื้องต้น โดยใช้ยุทธศาสตร์ฉลาดรู้ 4 ขั้นตอนคือ 1) มุ่งมั่นด้วยศรัทธา 2) ใฝ่หาความรู้คู่คุณธรรม 3) นำไปใช้อย่างฉลาด และ 4) ไม่ประมาทหมั่นตรวจสอบพัฒนา

โดยสรุป จากการได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่า งานวิจัย รวมทั้งการจัดทำหนังสือและบทความ ที่ทำการศึกษาพระราชปณิธาน พระบรมราโชวาท พระบรมราโชบาย พระราชดำรัส พระราชดำริ พระกระแสรับสั่ง และข้อชี้แนะต่างๆ รวมทั้งพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชนั้น เป็นการศึกษาค้นคว้าครอบคลุมใน 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 งานวิจัยที่เป็นการศึกษาวิจัยเรื่องอื่นๆ ของพระองค์ ที่ไม่เกี่ยวกับพระบรมราโชวาท

ส่วนที่ 2 งานวิจัยที่เป็นการศึกษาวิจัยพระบรมราโชวาทของพระองค์ ในโอกาสต่างๆ ที่ไม่ใช่ในโอกาสในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 งานวิจัยที่เป็นการศึกษาวิจัยพระบรมราโชวาทของพระองค์ ในโอกาสพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

- 1) เป็นการศึกษาโดยทั่วไป แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นการศึกษาอุดมศึกษา
- 2) เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ไม่ใช่การศึกษาเรื่องปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

สรุปได้ว่า จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยถึงพระบรมราโชวาทของพระองค์ ในวโรกาสพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ

มหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเรื่องการประมวลเกณฑ์และสาระ การจัดสารบบ
ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ และการวางแผน เพื่อการน้อมนำไปประยุกต์ใช้ แต่อย่างไร

ดังนั้น ด้วยคุณค่าแห่งพระบรมราโชวาทของพระองค์เช่นกล่าวนี จึงเป็นสิ่งที่
ถูกต้องและสมควรอย่างยิ่งที่ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า จะน้อมนำปรัชญาแห่งการอุดมศึกษา
ของพระองค์ มาใช้เพื่อเป็นหลักที่จะช่วยธำรงรักษาไว้ ซึ่งความเจริญก้าวหน้าในวงการ
อุดมศึกษาไทย เพื่อการพัฒนาคนไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของตนเอง
บ้านเมือง สังคม และประเทศชาติตลอดไป อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของแนวพระบรมราโชวาท
ที่ทรงประทานแก่บัณฑิต ประชาคมอุดมศึกษา และสาธารณชนทั่วไป ที่จะได้เข้าใจ และปฏิบัติ
ตามปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 การห้อมนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการบริหารและจัดการอุดมศึกษา

การนำเสนอหัวข้อนี้ มีลักษณะเป็นการวางแผนระดับมหภาคหรือภาพรวมของการอุดมศึกษา ที่มีจุดประสงค์เพื่อกำหนดหลักการไว้เป็นฐานที่ก่อให้เกิดแผนปฏิบัติการอื่นๆ โดยจะระบุถึงองค์ประกอบ 2 ประเด็นที่สำคัญคือ 1) ประเด็นหลักทางการอุดมศึกษา และ 2) แนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งจะระบุไว้เป็นข้อความกว้างๆ เพื่อเป็นแนวคิดในการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติการหรือหน่วยงานโดยทั่วไปต่อไป

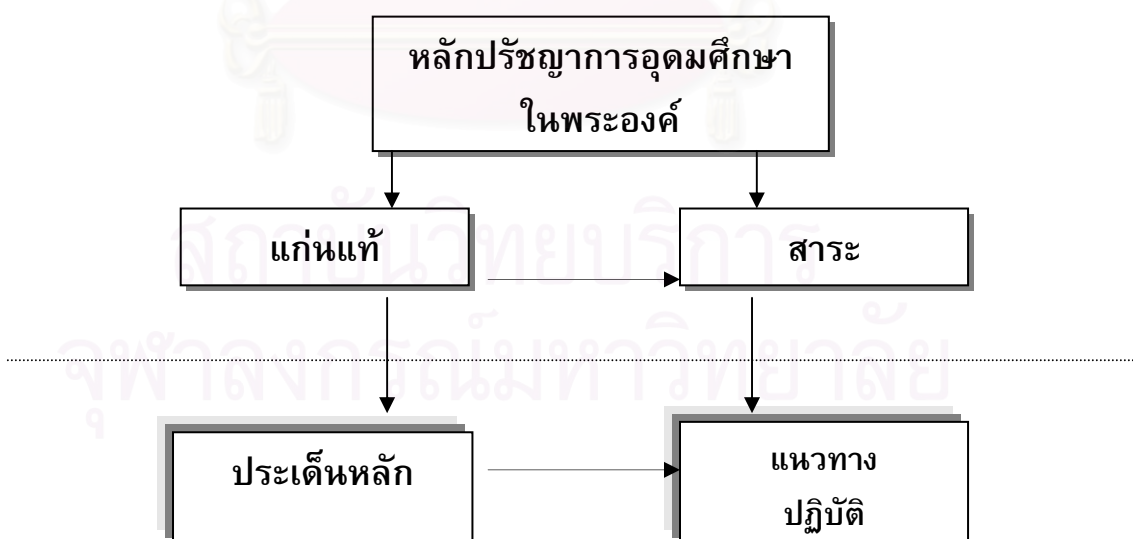
โดยได้กำหนดขอบเขตและความหมายไว้ ดังนี้

1) ประเด็นหลักทางการอุดมศึกษา หมายถึง หัวข้อที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นทิศทางในการปฏิบัติงาน การตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายของหน่วยงานโดยทั่วไป

2) แนวทาง หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้น ที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จของความต้องการหน่วยงาน หรือโครงการ เปรียบเสมือนเป็นตัวบังคับว่าทำอย่างไรนโยบายจึงจะบรรลุตามที่ต้องการ

ตั้งแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 3 การห้อมนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการบริหารและจัดการอุดมศึกษา

ตอนที่ 5 ระเบียบวิธีวิจัย และเทคนิคการวิจัยที่ใช้

ระเบียบวิธีวิจัย และเทคนิคการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีสาระสำคัญดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การวิจัยเอกสาร (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2534) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นสำรวจเชิงวิเคราะห์ ซึ่งสำรวจและวิเคราะห์เฉพาะเอกสาร และเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเอกสารนั้นเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ต่างกันตรงที่เอกสารที่ใช้วิเคราะห์และข้อสรุปที่ต้องการ การวิจัยเอกสาร มักใช้เอกสารที่สร้างขึ้นในปัจจุบัน หรือมีระยะเวลาสั้นกว่าการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งต้องใช้เอกสารที่เป็นประวัติศาสตร์แล้ว ส่วนข้อสรุปที่ต้องการนั้น การวิเคราะห์เอกสารมุ่งหาสภาพการณ์ของเอกสาร ทั้งในลักษณะจำนวนและเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเอกสารนั้น

2. การวิเคราะห์สาระ (Content Analysis)

การวิเคราะห์สาระ เป็นเทคนิคหนึ่งของการวิจัยที่จะทำการอ้างอิง โดยการดึงเนื้อหาในหลักฐานทั้งหลายออกมา ต้องอาศัยกระบวนการจัดกระทำข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งความเชื่อถือได้ ดังนั้น การวิเคราะห์สาระจึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ ภายใต้สถานการณ์และเวลา และจะต้องให้ข้อมูลที่เหมือนกันและเชื่อถือได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเทคนิคที่ใช้บรรยายเนื้อหาที่สื่อความหมายบางอย่างได้อย่างมีระบบ ตีค่าเป็นตัวเลขได้ และมีความเป็นปรนัย (อุทุมพร จามรมาน, 2529)

การวิเคราะห์สาระ (พรชูลี อาชาวอรุณ, 2528) จึงเป็นเทคนิควิจัยที่ใช้สำหรับการบรรยายอย่างเป็นปรนัย มีระบบระเบียบ และมีลักษณะเชิงปริมาณ และสัมพันธ์กับสาระที่ได้จากการสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการสื่อสารทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นวาจา การพิมพ์ การเขียน การใช้สัญลักษณ์ และภาษาท่าทาง ประกอบด้วย องค์ประกอบพื้นฐาน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แหล่ง หรือผู้ส่งสาร (หมายถึงสาระ หรือเอกสาร) 2) กระบวนการบันทึกสาร 3) สาร 4) ช่าง หรือพาหนะในการส่ง หรือการสื่อสาร 5) ผู้ตีความ ผู้แปลความ หรือผู้รับสาร และ 6) กระบวนการวิเคราะห์สาร หรือสัญลักษณ์ เพื่อหาความหมายหรือสาระที่แฝงอยู่

แนวคิดในการวิเคราะห์สาร (พรชูลี อาชวอำรุง, 2528) มีดังนี้

1) การวิเคราะห์สาร เป็นกระบวนการที่ไม่ยุ่ง หรือไปกระทบกระเทือนกลุ่มตัวอย่าง

2) การวิเคราะห์สาร ยอมรับเอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ที่ไม่เป็นทางการ

3) การวิเคราะห์สาร มุ่งประเด็นที่เป็นตัวเลข และบรรยาย

4) การวิเคราะห์สาร เกี่ยวกับข้อมูลจำนวนมาก

ลักษณะทั่วไปในการวิเคราะห์สาร (Krippendorff, 1980) ได้แก่

1) มีข้อมูลให้นักวิเคราะห์ และเป็นข้อมูลที่สื่อความหมายได้

2) มีเนื้อหา หรือประเด็น

3) ทำการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับความเป็นมา และสิ่งที่จะวิเคราะห์

4) เป้าหมายของการวิเคราะห์สารต้องชัดเจน

5) การอ้างอิงต้องอาศัยสติปัญญา

6) คุณสมบัติที่สำคัญยิ่ง คือ ความตรงตามเนื้อหา (Validity) และความคงเส้นคงวา (Reliability)

การวิเคราะห์สาร อาจนำมาใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 3 ลักษณะ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2528) คือ

1. การวิเคราะห์สาร เพื่อวัตถุประสงค์ในการบรรยายลักษณะ หรือมิติต่างๆ ของสาร โดยไม่อ้างอิงความตั้งใจ (กระบวนการบันทึกสาร) หรือผลของสารที่มีต่อผู้รับสาร (กระบวนการตีความ) การวิเคราะห์สาร จึงมุ่งเน้นคำถามว่า “อะไร ถึงใคร และอย่างไร “

2. การวิเคราะห์สาร เพื่อวัตถุประสงค์ในการสรุปความ จากการอ้างอิงสิ่งที่มีมาก่อนการสื่อสาร (กระบวนการบันทึกสาร) วิเคราะห์สาร จึงมุ่งเน้นคำถามว่า “ทำไม และใคร”

3. การวิเคราะห์สาร เพื่อวัตถุประสงค์ในการสรุปความจากการอ้างอิงเกี่ยวกับผลของการสื่อสาร (กระบวนการตีความจากสาร) การวิเคราะห์สาร จึงมุ่งเน้นคำถามว่า “ด้วยเหตุผลอะไร”

ในการสรุปแก่นเรื่อง ผู้วิจัยจะใช้วิธีประมวลสาระและการอ่านสังเคราะห์สารจากเอกสาร เพื่อหาข้อสรุปของการวิจัย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปนี้ พรชูลี อาชวอำรุง (2528) และสุภางค์ จันทวานิช (2533) ได้กล่าวถึงการสรุปแก่นเรื่องว่ามีวิธีการ 3 วิธี คือ

1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการวิเคราะห์เอกสารหรือข้อมูลที่มีลักษณะเป็นเหตุการณ์หรือเป็นรูปธรรม โดยนำข้อมูลที่ได้อามาตีความสรุปเบื้องต้นแล้วทำการตรวจสอบต่อไป

2) การวิเคราะห์ โดยจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) โดยการแยกหรือจำแนกข้อมูลเป็นกลุ่ม หรือชนิด ตามลักษณะแนวคิดหรือกรอบการวิจัยที่กำหนดไว้

3) การวิเคราะห์ โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านวิธีข้างต้นมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาความสัมพันธ์ อาจกำหนดเป็นตารางหรือแผนผังความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงปรัชญาการอุดมศึกษาต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้เทคนิคการสังเคราะห์สาระ ตามแนวทางของ ไมล์ และฮิวเบอร์แมน (Miles and Huberman, 1985) ซึ่งเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ใน 3 ลักษณะ คือ

1) การลดทอนข้อมูล (Data-Reduction) เป็นการเลือกและการทำให้ชัดเจน การปรับให้เข้าใจง่าย การจับสาระสำคัญ และการปรับเปลี่ยนข้อมูลให้อยู่ในลักษณะการบันทึกได้อย่างชัดเจน ใช้วิธีการจับสาระสำคัญของข้อมูล แล้วนำมาคัดเลือกและปรับให้เข้าใจง่ายต่อการเขียนรายงานวิจัย โดยไม่ต้องลอกเอกสารเหล่านั้นมาทั้งหมด

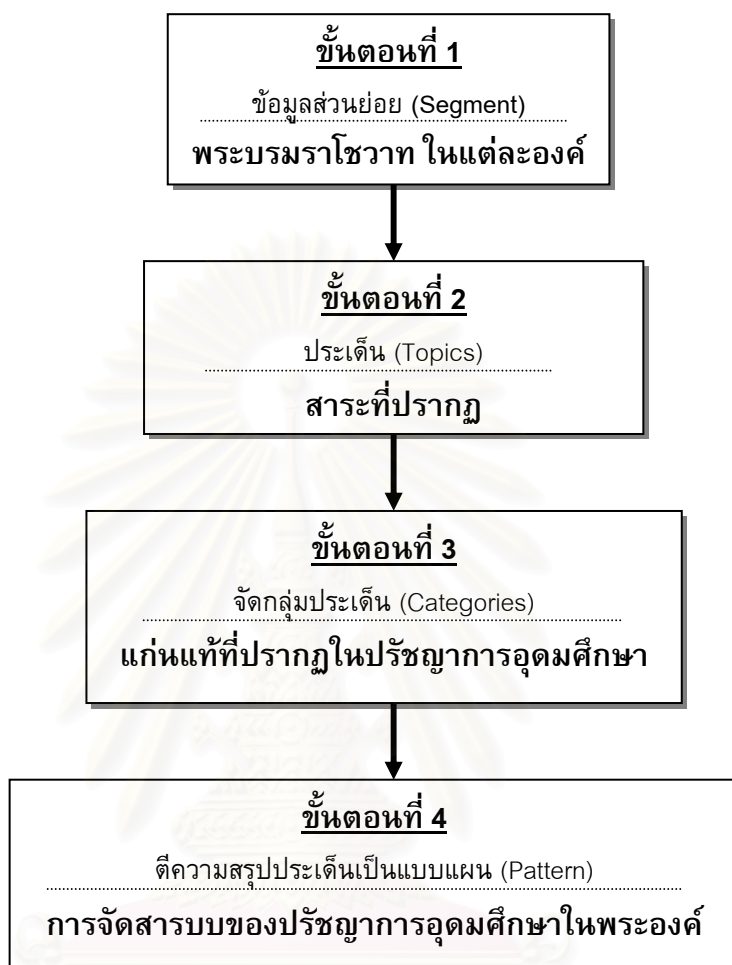
2) การจัดระเบียบข้อมูล (Data-Display) เป็นการจัดทำข้อมูลให้อยู่ในรูปที่จะลงข้อสรุปได้ง่ายขึ้น โดยการนำข้อมูลที่ลดทอนแล้ว ในข้อ 1 มาจัดลำดับเนื้อหาว่า ข้อมูลใดเกิดขึ้นก่อนหลัง รวมทั้งลำดับขั้นตอนการวิจัย และการนำเสนอผลของการวิจัยให้มีความต่อเนื่องเป็นลำดับ

3) การลงข้อสรุป (Conclusion Drawing) เป็นการให้ความหมาย และการตีความของข้อมูล โดยอาศัยการอุปนัย (Induction) หรือวิธีการให้เหตุผล จากข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจากเอกสารคือ พระบรมราโชวาท แล้วนำมาสรุปผลและอภิปรายผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ในการวิจัยนี้ เป็นการประมวลและอ่านสังเคราะห์สาระจากเอกสารที่มาจากแหล่งเดียวกัน เป็นการวิเคราะห์สาระ เพื่อวัตถุประสงค์ในการบรรยายลักษณะ หรือมิติต่างๆ ของสาระ จึงมุ่งเน้นคำถามว่า “อะไร ถึงใคร และอย่างไร” เป็นหลัก ทั้งยังต้องมีกระบวนการตีความเพื่อให้ทราบสรุปความที่เป็นแก่นแท้ของสาระด้วย จึงต้องเน้นคำถามว่า “ด้วยเหตุผลอะไร”

ดังนั้น ในการประมวลแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ และการจัดสารบบของข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้วิธีอ่านสังเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Data Analysis) โดยอ่านวิเคราะห์ข้อมูลจากส่วนย่อยๆ (Segment) ก่อน แล้วพิจารณาแยกแยะจัดกลุ่มเป็นประเด็นรวม (Topics) และในหลายๆ ประเด็นรวม นำมารวมกันเป็นกลุ่ม (Categories) หลายๆ กลุ่ม จัดเป็นแบบแผน (Pattern) ของการจัดสารบบแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ ดังภาพ

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนการวิเคราะห์สาระแบบอุปนัย (Inductive Data Analysis)

3. การตรวจสอบการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การตรวจสอบการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการประเมินทางการศึกษารูปแบบหนึ่ง ซึ่ง พรชูลี อาชาวำรุง (2528) กล่าวว่า การประเมินทางการศึกษา โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษา เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงธรรมชาติ ที่เรียกว่า รูปแบบการอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ของ อีเลียส อีสเนอร์ (Elliot Eisner, อ้างใน พรชูลี อาชาวำรุง, 2528) โดยที่จุดวิพากษ์วิจารณ์นั้น ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิติชม ให้ตระหนักเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติที่ปรากฏในปัญหาการวิจัย การวิเคราะห์จึงขึ้นอยู่กับความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและการวิพากษ์วิจารณ์นั้น

การตรวจสอบการวิจัย (พรชูลี อาชาวำรุง, 2528) ย่อมเกิดจากการยอมรับของคณะผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1) การตรวจสอบกรอบแนวคิดทฤษฎี การกำหนดกรอบการวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และความชัดเจนในการอ้างอิง เพื่อตรวจสอบว่ามีความชัดเจน และความถูกต้อง หรือไม่ อย่างไร

2) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหาสาระ ว่ามีความครอบคลุม มีขั้นตอน มีความชัดเจน และความถูกต้อง หรือไม่ อย่างไร

3) การตรวจสอบความคงเส้นคงวาของการวิเคราะห์ ว่ามีความคงเส้นคงวาหรือไม่ อย่างไร

ดังนั้น ในการวิจัยนี้ จึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงธรรมชาติ ในรูปแบบอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ มาใช้เพื่อการตรวจสอบผลการวิจัย เพื่อนำจุดวิพากษ์วิจารณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกสรรมาแล้ว ว่ามีประสบการณ์ในพื้นที่ฐานของการวิจัยนี้ การวิพากษ์วิจารณ์เกิดจากการสังสมประสบการณ์ในตัวของผู้ทรงคุณวุฒิเอง จากนั้น ผู้วิจัยจะได้นำผลที่ได้รับมาปรับปรุงรายงานวิจัยให้สมบูรณ์ที่สุด

4. ความคงเส้นคงวา (Reliability)

ความคงเส้นคงวา หรือความเที่ยง หมายถึงคุณภาพของเครื่องมือที่จะใช้วัดที่ครั้งก็ได้ผลเหมือนเดิม โดยมีนัยยะของความหมายต่างกัน 3 ลักษณะคือ (Kerlinger, 1986 อ้างใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2534)

1) เป็นการให้ความหมายในลักษณะที่สรุปเป็นคำถามว่า ถ้าวัดวัตถุสิ่งใด ๆ สิ่งเดียวกัน โดยวัดแล้ววัดอีก ด้วยเครื่องมือเดิม จะได้ผลเดิมมากน้อยเพียงใด ตามความหมายนี้ ความคงเส้นคงวา จึงเป็นความคงที่ สามารถอาศัยได้ และสามารถบอกได้

2) เป็นการให้ความหมายในลักษณะเป็นคำถามที่ว่า เครื่องมือวัดนั้นสามารถวัดได้ตรงกับความเป็นจริงเพียงใด ถ้าเครื่องมือมีความคงเส้นคงวาสูง ก็จะมีวัดได้ตรงกับความเป็นจริงมาก ความหมายนี้ก็คือ ความแน่นอน

3) ความคงเส้นคงวา เป็นเสมือนส่วนที่ขาดหายไปของความคลาดเคลื่อนในการวัดของเครื่องมือที่ใช้วัด

5. ความตรง (Validity)

ความตรง (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2534) เป็นคุณภาพของการวัดที่บอกว่าสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์และพฤติกรรมที่ต้องการวัดเพียงใด โดยสามารถวัดได้ครอบคลุมครบถ้วนตามเนื้อหาที่ต้องการวัด และวัดได้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เป็นฐานในการประมวลสาระ การอ่านสังเคราะห์ และการจัดสารบบพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

โดยการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ และทำการอ่านสังเคราะห์เอกสารตามวิธีที่กำหนด แล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบบันทึกข้อมูล ชุดที่ 1 และชุดที่ 2

ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2 ชุด ได้แก่

- 1) สร้างแบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 1 เพื่อการบันทึกและประมวลแก่นแท้และสาระ
- 2) สร้างแบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 2 เพื่อบันทึกการอ่านสังเคราะห์และจัดสารบบ

ขั้นตอนที่ 3 ประมวลปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

ทำการประมวลสาระของพระบรมราโชวาทในพระองค์ อ่านสังเคราะห์ภาพรวมของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ โดยตีความ วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์เนื้อหา และสรุปแก่นเรื่อง ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 1 เพื่อให้ได้แก่นแท้และสาระสำคัญที่บ่งบอกถึงแก่นแท้และสาระของหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ (ฉบับเบื้องต้น)

ขั้นตอนที่ 4 สร้างแบบประเมิน ชุดที่ 1 และแบบประเมินชุดที่ 2

นำข้อมูล ในขั้นตอนที่ 3 มาสร้างแบบประเมิน 2 ชุด ได้แก่

- 1) สร้างแบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 1 เพื่อประเมินกรอบแนวคิดในการวิจัย แก่นแท้และสาระ และการจัดสารบบของหลักปรัชญาในพระองค์
- 2) สร้างแบบเสนอความคิดเห็นสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 2 เพื่อการน้อมนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินแก่นแท้และสาระ

นำสาระสำคัญ ในขั้นตอนที่ 3 มาให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา เพื่อให้ได้สาระสำคัญที่บ่งบอกถึงแก่นแท้และสาระของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ (ฉบับปรับปรุง)

ขั้นตอนที่ 6 จัดสารบบของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

นำสาระสำคัญ ในขั้นตอนที่ 5 มาจัดสารบบตามองค์ประกอบของหลักปรัชญา โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 2 เพื่อบันทึกแก่นแท้ที่ปรากฏตามหลักปรัชญา (ฉบับเบื้องต้น)

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินการจัดสารบบ

นำสาระสำคัญ ในขั้นตอนที่ 6 มาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และความเหมาะสมในการจัดสารบบของหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ (ฉบับปรับปรุง)

ขั้นตอนที่ 8 ตรวจสอบ

ปรึกษาหารือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน โดยนำเสนอรายงานวิจัย (ฉบับปรับปรุง) เพื่อตรวจสอบแก่นแท้ สาระ และการจัดสารบบ ของหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ว่ามีความตรงตามเนื้อหา ความชัดเจน และความถูกต้องหรือไม่ อย่างไร โดยให้ตรวจสอบผลการวิจัย และให้กรอกแบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 1 เพื่อประเมินกรอบแนวคิดในการวิจัย แก่นแท้และสาระ และการจัดสารบบของหลักปรัชญาในพระองค์

ขั้นตอนที่ 9 การน้อมนำความรู้ สู่ปฏิบัติ

ปรึกษาหารือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน ในเรื่องการน้อมนำความรู้สู่ปฏิบัติและให้ผู้ทรงคุณวุฒิกรอกแบบเสนอความคิดเห็นสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 2 เพื่อการน้อมนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นตอนที่ 10 เขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

นำข้อวิพากษ์วิจารณ์และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมคณะผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขและเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคณะผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบผลการวิจัย ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติพื้นฐานดังนี้

- 1) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช หรือเป็นผู้ที่เคยน้อมนำพระราชดำริของพระองค์มาประยุกต์เข้ากับการอุดมศึกษาไทยในภาคปฏิบัติ ด้วยลักษณะเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการ ไม่ต่ำกว่า 10 ปี
- 2) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านปรัชญาทั่วไป ด้วยลักษณะเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการ ไม่ต่ำกว่า 10 ปี
- 3) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านปรัชญาการอุดมศึกษา ด้วยลักษณะเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการ ไม่ต่ำกว่า 10 ปี

การสำรวจแหล่งข้อมูล

จากการสำรวจแหล่งข้อมูล พบว่า แหล่งข้อมูลที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีความชัดเจน และมีปริมาณข้อมูลที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งลักษณะของข้อมูลมีความละเอียดและลึกซึ้งในเชิงเนื้อหา ดังนั้น เพื่อให้การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบและการวิเคราะห์ที่เป็นไปได้ด้วยดี จำเป็นต้องมีการเตรียมการ และกำหนดแนวทางการวิจัยที่เหมาะสม

การเตรียมการ และการกำหนดแนวทางการวิจัย

ผู้วิจัย ได้เตรียมการ และกำหนดแนวทางการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ การเตรียมตัวผู้วิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมตัวผู้วิจัย

การเตรียมตัวผู้วิจัย มีความสำคัญมากสำหรับในลักษณะที่เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยหลักการแล้วจำเป็นจะต้องเตรียมตัวผู้วิจัยให้มีความพร้อมและมีคุณสมบัติต่อการวิจัย

ผู้วิจัย จึงได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ทำการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก

1) ในเชิงกว้าง โดยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเชิงกว้าง โดยได้ทำการศึกษาในเรื่องปรัชญาทั่วไปที่มีปรากฏอยู่ทั้งหลายในโลก ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอย่างหลากหลาย กว้างขวาง และครอบคลุมทั้งหมด

2) ในเชิงลึก โดยศึกษาจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาในเรื่องปรัชญาการอุดมศึกษาที่มีปรากฏอยู่ และใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงลึก

1.2 การทำความเข้าใจในภาษา ในการศึกษาเอกสารนั้น มีสำนวนภาษาต่างจากภาษาที่ใช้โดยทั่วไป ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับสำนวนภาษา คำศัพท์เฉพาะศาสตร์ และคำราชาศัพท์ เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้วิจัยในการอ่านสังเคราะห์ต่อไป

1.3 การตรวจสอบความคงเส้นคงวา และความตรงของเนื้อหา ในการศึกษาวิเคราะห์ของผู้วิจัยก่อนการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) การตรวจสอบความคงเส้นคงวา (Reliability) ของผู้วิจัยในการวิเคราะห์ ดำเนินการโดยใช้วิธีการอ่านสังเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย หรือการอ่านตีความสรุปเป็นมโนทัศน์สั้นๆ ทำการจดบันทึกไว้ ต่อจากนั้นได้ทิ้งช่วงประมาณ 2 สัปดาห์ แล้วจึงนำมาอ่านสังเคราะห์ลักษณะเดิมอีกครั้งหนึ่ง ในตอนสุดท้ายจึงนำสาระสรุปที่ได้จากทั้งสองครั้งมาเปรียบเทียบว่าได้ผลต่างกันหรือไม่ ถ้ามีลักษณะไม่แตกต่างกัน ถือได้ในเบื้องต้นว่ามีความคงเส้นคงวาในการอ่านสังเคราะห์ข้อมูล

2) การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Validity) ในการวิเคราะห์ ดำเนินการโดยการนำผลการวิเคราะห์ตามข้อข้างต้น ไปปรึกษาและตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ ว่ามีความตรงของเนื้อหาตามที่พึงมี หรือไม่

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย กำหนดวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประมวลสาระ และการอ่านสังเคราะห์ แบบอุปนัย ตามขอบเขตหัวข้อที่กำหนดในกรอบแนวคิดการวิจัย

ในการอ่านสังเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แบบสร้างสรุปลงก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นนำมาสร้างสังเคราะห์เป็นข้อสรุปรวมต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

- 1) กำหนดหัวข้อเรื่อง ตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย
- 2) ทำการอ่านสังเคราะห์ และทำการบันทึกข้อมูลย่อยๆ พร้อมแหล่งอ้างอิง และดัชนีชื่อเรื่องลงในแบบบันทึกข้อมูล
- 3) รวบรวมจัดหมวดหมู่ของข้อมูลย่อย โดยจำแนกเป็นประเด็น ประเภท และชนิดขององค์ประกอบข้อมูลย่อย
- 4) ทำการจัดระบบการวิเคราะห์ ให้เป็นลำดับในภาพรวม โดยนำข้อมูลจากทุกส่วนมาจัดระบบการวิเคราะห์ เพื่อให้สะดวกในการอ่านสังเคราะห์ต่อไป

3. การอ่านสังเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดวิธีการอ่านสังเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการดังนี้

3.1 วิธีวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) (Krippendorff, 1980 และพรชูลี อาชวอรุณ, 2528) ผู้วิจัยใช้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวไว้ข้างต้น ในกรณีการค้นพบความถี่ของข้อมูล ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลที่มีความถี่มากหรือน้อย หรือแม้พบเหตุการณ์เพียงครั้งเดียวก็ตาม ผู้วิจัยถือว่าเป็นข้อมูลแนวคิดเชิงปรัชญาการอุดมศึกษา ที่มีความสำคัญในเชิงสรุปเท่าเทียมกันหมด การวิจัยนี้ จึงไม่มีการสะท้อนความถี่แต่อย่างใด

3.2 วิธีการสรุปแก่นเรื่อง (พรชูลี อาชวอรุณ, 2528 และสุภางค์ จันทวานิช, 2533) ผู้วิจัยใช้ในการอ่านสังเคราะห์สาระ เพื่อหาข้อสรุปของการวิจัย โดยการอ่านสังเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยมีวิธีการ 3 วิธี คือ

1) การอ่านสังเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการอ่านสังเคราะห์เอกสาร หรือข้อมูลที่มีลักษณะเป็นเหตุการณ์หรือเป็นรูปธรรม โดยนำข้อมูลที่ได้มาตีความสรุปเบื้องต้น แล้วทำการตรวจสอบต่อไป

2) การอ่านสังเคราะห์ โดยจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) โดยการแยกหรือจำแนกข้อมูลเป็นกลุ่ม หรือชนิด ตามลักษณะแนวคิด หรือกรอบการวิจัยที่กำหนดไว้

3) การอ่านสังเคราะห์ โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาความสัมพันธ์ อาจกำหนดเป็นตารางหรือแผนภาพความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงปรัชญาการอุดมศึกษาต่อไป

4. การตรวจสอบการวิจัย

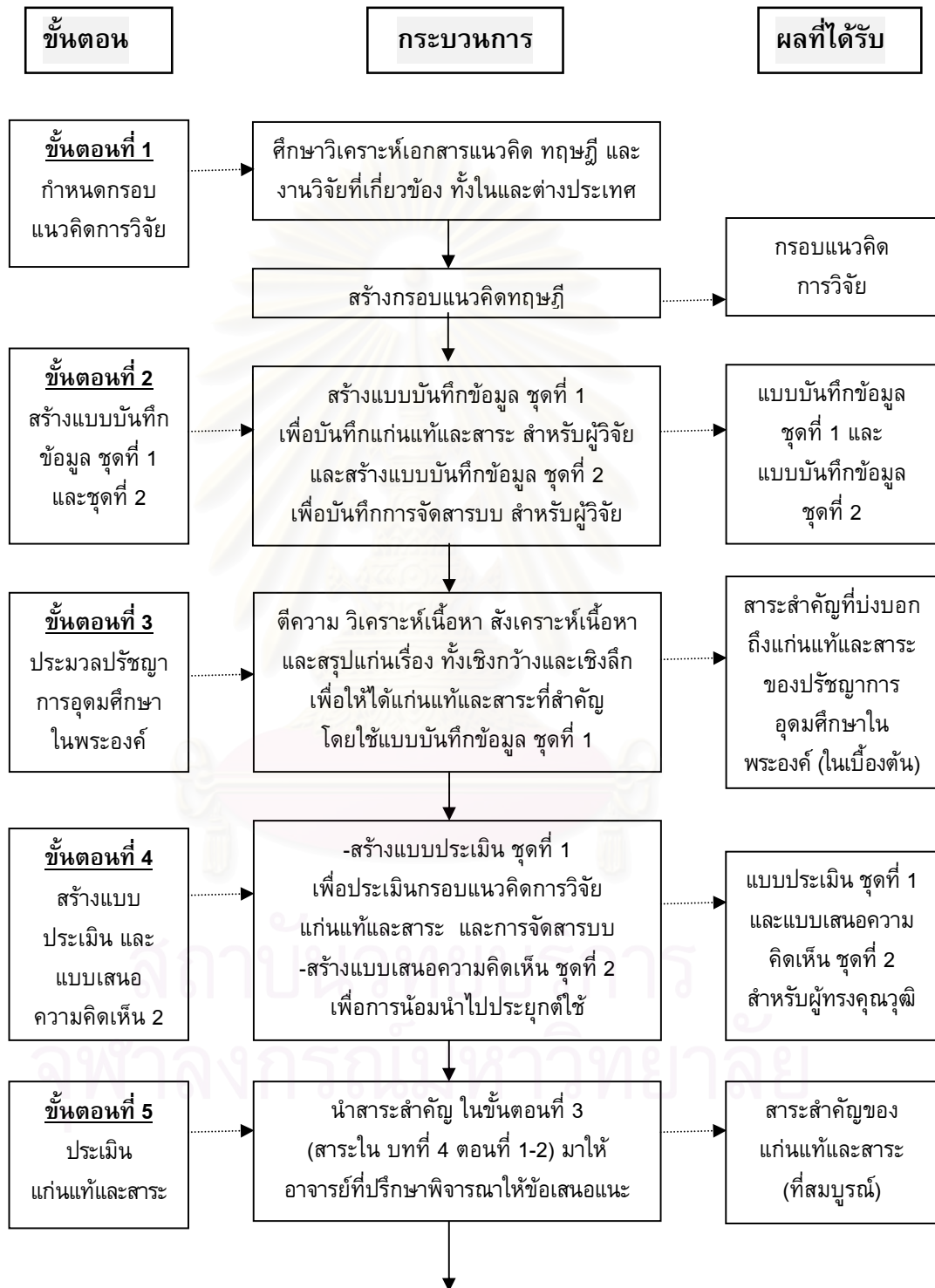
การตรวจสอบการวิจัย (พรชูลี อาชวอำรุง, 2528) ย่อมเกิดจากการยอมรับของคณะผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องต่างๆ ดังนี้

4.1 การตรวจสอบกรอบแนวคิดทฤษฎี การกำหนดกรอบการวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และความชัดเจนในการอ้างอิง เพื่อตรวจสอบว่ามีความชัดเจน และความถูกต้อง หรือไม่ อย่างไร

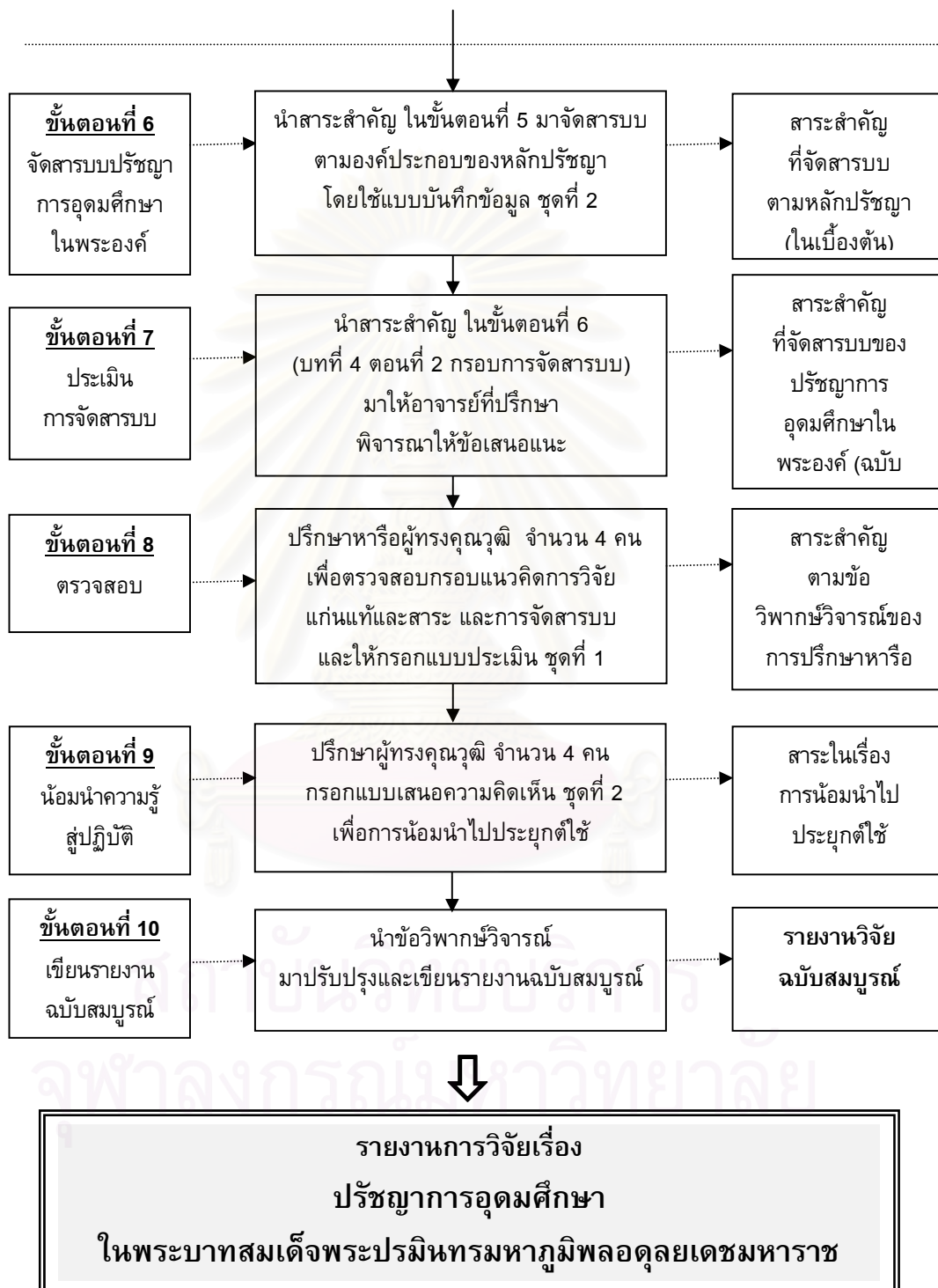
4.2 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหาสาระ ว่ามีความครอบคลุม มีขั้นตอน มีความชัดเจน และความถูกต้อง หรือไม่ อย่างไร

4.3 การตรวจสอบความคงเส้นคงวาของการอ่านสังเคราะห์ ว่ามีความคงเส้นคงวา หรือไม่ อย่างไร

แผนภาพที่ 5 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 5 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
1. เพื่อประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ	ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย	-แนวคิดตามหลักปรัชญาต่างๆ แบ่งเป็นประเภทอะไรบ้าง -มีแก่นแท้เป็นอย่างไร -มีสาระเป็นอย่างไร -มีความสัมพันธ์กับการอุดมศึกษาอย่างไร -ปรัชญาการอุดมศึกษา มีแก่นแท้และสาระที่ปรากฏตามหลักปรัชญาต่างๆ อะไรบ้าง -กรอบแนวคิดเชิงปรัชญา ประกอบด้วยอะไรบ้าง	-ประเภทของปรัชญา -แก่นแท้ในเรื่องต่างๆ	-เอกสารเรื่องแนวคิดเชิงปรัชญาทั่วไป ทั้งในและต่างประเทศ -เอกสารเรื่องแนวคิดเชิงปรัชญาการอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ	-ห้องสมุดต่างๆ -เอกสาร ทั้งในและต่างประเทศ	-	-เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเรื่องปรัชญาต่างๆ และเอกสารเรื่องปรัชญาการอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ	-การวิเคราะห์สาระ -การอ่านสังเคราะห์เอกสาร	-กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
	ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบบันทึกข้อมูล ชุดที่ 1 และ ชุดที่ 2 สำหรับผู้วิจัย	-แบบบันทึกข้อมูลที่เหมาะสมกับข้อมูล และสะดวกใช้ สำหรับผู้วิจัยใช้ในการจัดกระทำข้อมูล เป็นอย่างไร	-	-	-	-	-รวบรวมข้อมูลในเบื้องต้น จากเอกสาร	-สร้างแบบบันทึกข้อมูล ชุดที่ 1 โดยพิจารณาลักษณะของข้อมูล แล้วจัดทำแบบฟอร์มที่เหมาะสมและสะดวกในการลงรายการข้อมูล -สร้างแบบบันทึกข้อมูล ชุดที่ 2 ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย	-แบบบันทึกข้อมูล 2 ชุด สำหรับผู้วิจัย
	ขั้นตอนที่ 3 ประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่พระองค์ ตาม	-ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่	-แก่นแท้และสาระที่ปรากฏ	-พระบรมราชาธิราช	-สำนักพระราชวัง -ห้องสมุดต่างๆ	-แบบบันทึกข้อมูลแก่นแท้และ	-เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารพระบรมราชาธิราช จาก	-การประมวลสาระและอ่านสังเคราะห์เอกสาร -การตีความ เพื่อให้	-สาระสำคัญที่บ่งบอกถึงแก่นแท้และสาระของ

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
	แก่นแท้และสาระที่ปรากฏ	ปรากฏตามกรอบแนวคิดการวิจัย มีแก่นแท้และสาระ เป็นอย่างไร				สาระสำหรับผู้วิจัย	แหล่งข้อมูล	ได้สาระและความหมายที่แท้จริงในเชิงกว้าง และเชิงลึก -สรุปแก่นเรื่องเพื่อให้ได้แก่นแท้และสาระที่ปรากฏ	ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ในเบื้องต้น
	ขั้นตอนที่ 4 สร้างแบบประเมิน ชุดที่ 1 และ แบบเสนอความเห็นเพื่อการน้อมนำไปประยุกต์ใช้ ชุดที่ 2 สำหรับ	-แบบประเมินที่สามารถให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการตรวจสอบความครอบคลุม ความถูกต้อง และความเหมาะสม ในแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ เป็นอย่างไร	-	-	-ผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 -กรอบแนวคิดการวิจัย	-	-	-สร้างแบบประเมินชุดที่ 1 เพื่อประเมินกรอบแนวคิด แก่นแท้สาระ และการจัดสารบบของปรัชญา -สร้างแบบเสนอความเห็น ชุดที่ 2 เพื่อการน้อมนำไปประยุกต์ใช้	-แบบประเมิน ชุดที่ 1 และแบบเสนอความคิดเห็น ชุดที่ 2 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
	ผู้ทรงคุณวุฒิ							โดยพิจารณาลักษณะของข้อมูลแล้วจัดทำเป็นแบบฟอร์มที่เหมาะสมและสะดวกในการลงรายการข้อมูลสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ	
	ขั้นตอนที่ 5 ประเมินแก้แค้นและสาระ	-นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 มาให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบความครอบคลุม ความถูกต้อง และความเหมาะสม -การประมวลปรัชญา	-รายการที่ต้องปรับปรุงแก้ไข	-	-อาจารย์ที่ปรึกษา	-เอกสารบทที่ 4 ตอนที่ 1-2	-ปรึกษาหารือ -รับฟังคำวิจารณ์ -ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ประเมิน	-ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อคิดเห็น -อ่านสังเคราะห์เอกสาร -สรุปแก้แค้นเรื่องเพื่อให้ได้แก้แค้นแก้และสาระที่ปรากฏ	-สาระสำคัญที่บ่งบอกถึงแก้แค้นแก้และสาระของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ที่สมบูรณ์

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
		การอุดมศึกษาในพระองค์ มีความถูกต้องหรือไม่ เป็นอย่างไร -สาระของการวิจัยที่ปรากฏ มีความครอบคลุมตามพระบรมราโชวาท หรือไม่ ส่วนที่ขาดหายไปคืออะไร -ภาษาที่ใช้ มีความเหมาะสมหรือไม่							
2. เพื่อจัดสารบบปรัชญาการอุดมศึกษาใน	ขั้นตอนที่ 6 จัดสารบบปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์	-นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 4 มาจัดสารบบ ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา	-สาระที่ปรากฏ	-พระบรมราโชวาท	-สำนักพระราชวัง -ห้องสมุดต่างๆ	-แบบบันทึกข้อมูล ชุดที่ 2 เพื่อ	-เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารพระบรมราโชวาท จาก	-ประมวลสาระวิเคราะห์สาระ -อ่านสังเคราะห์เอกสาร	-ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ที่จัดเป็น

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา		-ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ มีการจัดสรรบบตามหลักปรัชญา เป็นอย่างไร -ในแต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญอะไรบ้าง -แก่นแท้ในปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์คืออะไร มีสาระอย่างไร				การจัดสรรบบสำหรับผู้วิจัย	แหล่งข้อมูล	-การตีความ -สรุปแก่นเรื่องเพื่อให้ได้แก่นแท้และสาระที่ปรากฏ	สรรบบตามหลักปรัชญาในเบื้องต้น
	ขั้นตอนที่ 7 ประเมินการจัดสรรบบ -นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 มาให้อาจารย์ที่ปรึกษา ทำการ	-การจัดสรรบบปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ มีความถูกต้องหรือไม่ เป็นอย่างไร -การจัดสรรบบ มีความครอบคลุมตามพระบรม	-รายการที่ต้องปรับปรุงแก้ไข	-	-อาจารย์ที่ปรึกษา	-เอกสารบทที่ 4 ตอนที่ 1-2 และกรอบการจัดสรรบบ	-ปรึกษาหารือ -รับฟังคำวิจารณ์ -ให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ลงความเห็นในแบบ	-ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อคิดเห็น -อ่านสังเคราะห์เอกสาร -สรุปแก่นเรื่องเพื่อให้ได้แก่นแท้	-ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ที่จัดเป็นสรรบบตามหลักปรัชญา

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาธาตุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
	ตรวจสอบความครอบคลุม ความถูกต้อง และความเหมาะสม	ราชาศัพท์หรือไม่ ส่วนที่ขาดหายไปคืออะไร -ภาษาที่ใช้ มีความเหมาะสมหรือไม่					ประเมิน	และสาระที่ปรากฏ	ที่สมบูรณ์
	ขั้นตอนที่ 8 ตรวจสอบการวิจัย -ปรึกษาหารือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน เพื่อตรวจสอบการวิจัย	-ผลการปรึกษาหารือ มีข้อคิดเห็นอย่างไร	-	-	-ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คน	-แบบประเมิน ชุดที่ 1	-ปรึกษาหารือ -รับฟังคำวิจารณ์ -ให้ผู้เข้าร่วมประชุม ลงความเห็นในแบบประเมิน ชุดที่ 1	-รับฟังคำวิจารณ์ -ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ลงความเห็นในแบบประเมิน -วิเคราะห์แบบประเมิน	-สรุปผลการปรึกษาหารือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	คำถามที่ต้องการทราบ	ตัวแปร	ประชากร	วิธีดำเนินการวิจัย				ผลที่ได้
					แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีเก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
3. เพื่อนำนำความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนในปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการ อุดมศึกษา	ขั้นตอนที่ 9 การนำนำความรู้สู่ปฏิบัติ	- นำนำความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนในปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการ อุดมศึกษา มีการวางแผนประยุกต์ใช้อย่างไร	- สาระที่ปรากฏ	-	- ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คน	- แบบเสนอความคิดเห็น ชุดที่ 2 ข้อเสนอแนะ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้	- รวบรวมคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คน	- วิเคราะห์สาระ - ประมวลสรุป	- สรุปผลการปรึกษาหารือเพื่อการนำนำไปประยุกต์ใช้
	ขั้นตอนที่ 10 จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	-	-	- ผลสรุปที่ได้จากการปรึกษาหารือในขั้นตอนที่ 8-9	-	-	-	- ปรับปรุง และเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	- รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ปรัชญาการอุดมศึกษา

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สามประการ คือ 1) เพื่อประมวลปรัชญาการอุดมศึกษาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ 2) เพื่อจัดสารบบปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา และ 3) เพื่อนำเสนอความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการอุดมศึกษา เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีการประมวลสาระ อ่านสังเคราะห์ และจัดสารบบพระบรมราโชวาทของพระองค์ และใช้วิธีการตรวจสอบผลการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 การประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา
ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ
- ตอนที่ 2 การจัดสารบบปรัชญาการอุดมศึกษา
ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา
- ตอนที่ 3 การนำเสนอความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนของปรัชญา
การอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและ
จัดการอุดมศึกษา

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 การประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ

ในการประมวลพระบรมราโชวาท ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นแก่นแท้และสาระ ออกเป็น 9 ประเด็น ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ 1) พันธกิจมหาวิทยาลัย 2) การบริหาร การอุดมศึกษา 3) เป้าหมายการอุดมศึกษา 4) นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต 5) อาจารย์ และผู้ให้การศึกษ 6) หลักสูตรอุดมศึกษา 7) การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา 8) จรรยาบรรณวิชาการ และ 9) นโยบายสังคม

โดยมีแก่นแท้และสาระที่ปรากฏดังนี้

1. พันธกิจมหาวิทยาลัย

พระบรมราโชวาท ที่พระองค์ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย เพื่อสะท้อนให้มหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และนักการอุดมศึกษาทั้งหลายพึงน้อม นำไปปฏิบัตินั้น สามารถประมวลได้ 4 หัวข้อ ได้แก่ หน้าที่ของมหาวิทยาลัย พันธกิจที่สำคัญ ที่สุดของมหาวิทยาลัย การทำโครงการพัฒนาต่างๆ และการทำงานด้านการอุดมศึกษา โดยมี แก่นแท้และสาระ ดังนี้

1.1 หน้าที่ของมหาวิทยาลัย

การศึกษาในมหาวิทยาลัย มิใช่การศึกษาทางวิชาการอย่างเดียว หาก รวมถึงการศึกษาหาประสบการณ์ทางด้านอื่นด้วย เช่น ด้านสังคม เป็นต้น (มก./27 กค.21)

การศึกษาในมหาวิทยาลัย หรือการศึกษาวิชาการชั้นสูงนี้ จะต้องมุ่ง หมายถึง “วิชาการ” และต้องถือว่า “วิชาการ” เป็นหัวใจหรือแกนกลางก่อน และให้ ประสบการณ์ด้านอื่นเจริญงอกงามออกจากแกนวิชาการนั้น ซึ่งจะช่วยให้เกิด ความรู้รอบและความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ อันจะส่งเสริมให้สามารถ นำเอาวิชาการที่มีอยู่ ออกใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมและเป็นประโยชน์แท้จริง (มก./27 กค.21)

ถ้ามหาวิทยาลัยเกิดเห็นว่ากิจกรรมอื่นๆ สำคัญไปกว่าวิชาการแล้ว ความหมายของคำว่า “มหาวิทยาลัย” ก็จะเปลี่ยนแปลงไป คือ มิใช่แหล่งความรู้ แหล่งวิทยาการที่แท้จริง (มก./27 กค.21)

นักศึกษา บัณฑิต ครูบาอาจารย์ และผู้บริหารงานของมหาวิทยาลัย จึงควรอย่างยิ่งที่จะรักษาความหมายที่แท้จริงไว้ อย่าให้กลายเป็นอื่น (มก./27 กค.21)

มหาวิทยาลัย มีหน้าที่สำคัญ (มก./27 กค.21) คือ

-ประการแรก ที่จะส่งเสริมกิจการด้านวิชาการให้เจริญก้าวหน้าและกว้างขวางลึกซึ้ง แล้วจัดการให้นักศึกษาได้เล่าเรียนอย่างดี ให้แต่ละคนได้รับวิชาความรู้ตามที่ตั้งใจจะเรียนอย่างเต็มที่ โดยถือหลักว่าการเรียนจากครูบาอาจารย์และตำรับนั้นเป็นทางลัด ทำให้เรียนรู้ได้รวดเร็วกว่าการค้นคว้าด้วยตนเอง หากจะให้ค้นคว้า ก็ต้องสอนวิธีให้ ไม่ใช่ปล่อยให้ค้นกันตามยถากรรมแบบงมเข็มในมหาสมุทร ซึ่งออกจะน่าเบื่อหน่ายและสิ้นเปลืองอย่างยิ่งไปทุกสิ่งทุกอย่าง

-ประการที่สอง สิ่งทั้งหลายอันเกี่ยวกับการแสดงผลการเรียน เช่น ระบบคะแนน เกียรตินิยม รางวัลการศึกษา ล้วนมีความสำคัญ มีอุปการะส่งเสริมการศึกษาทั้งสิ้น (มก./27 กค.21)

เพราะสิ่งเหล่านั้น นอกจากจะช่วยให้เกิดความหวังและกำลังใจให้ขะมักเขม้นในการเล่าเรียนแล้วยังเป็นเหมือนเข็มทิศหรือมาตร ที่นักศึกษาจะใช้วัดความรู้ความสามารถ และความถนัดของตัวให้ทราบได้เป็นอย่างดี ว่าตนเองมีภูมิปัญญาและความสามารถเพียงไหน ควรจะศึกษาต่อไปในแนวทางใด ชั้นใด มหาวิทยาลัยจึงไม่ควรมองข้ามสิ่งดังกล่าว ไม่ว่าด้วยเหตุใด หากแต่ควรจัดทำให้เป็นปัจจัยวัดผลที่เป็นมาตรฐานเชื่อถือได้ (มก./27 กค.21)

บัณฑิต

บัณฑิต ไม่ควรทอดทิ้งวิชาการ ตรงข้าม ควรจะต้องทำตัวให้สว่างไสวและก้าวหน้าทางวิชาการเสมอ เพื่อให้เป็นรากฐานของการปฏิบัติงาน จักได้ภูมิใจในตัวเองได้เต็มที่ (มก./27 กค.21)

มหาวิทยาลัย

ตามที่มหาวิทยาลัย มีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่จะวางรากฐานทางปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้แก่นักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาทุกคนมีความรู้ทางวิชาการอย่างสูง มีความเข้าใจในตนเองและในสภาวะแวดล้อมอย่างแจ่มแจ้ง มีความคิดวิจิตร สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจปัญหาต่างๆ ได้โดยถูกต้องตามเหตุผล (มธ./25 กค.28)

บัณฑิตของมหาวิทยาลัยนี้ จึงจัดเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญ คือ การสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ชาติบ้านเมือง (มธ./25 กค.28)

การไปถึงซึ่งจุดหมาย

ระดับนี้ เปรียบได้กับการเดินทางไปสู่เป้าหมายที่อยู่ห่างไกล ซึ่งมีทางแยกไปได้หลายๆ ทาง เป็นทางไกลบ้าง ใกล้บ้าง สะดวกราบรื่นบ้าง ขรุขระกันดารบ้าง หรือบางทีก็เป็นทางตัน การจะไปให้ถึงจุดหมาย จึงต้อง (มธ./25 กค.28)

-ใช้ความฉลาดสามารถและความรอบคอบระมัดระวังมาก ตั้งแต่เริ่มต้น ตลอดไปจนถึงที่สุด (มธ./25 กค.28)

-แรกเริ่ม ก็ต้องพิจารณาหาทางที่ถูกและที่เหมาะสมที่สุดเป็นทางเดิน เมื่อไปถึงทางแยกทางร่วม ที่จะเดินไปได้เป็นสองทางสามทาง (มธ./25 กค.28)

-ต้องใช้ความรู้ความฉลาดตัดสินใจว่าจะเลือกไปทางไหนจึงจะสะดวก ปลอดภัย ไปถึงที่หมาย การเลือกทางเดินนี้ บางทีก็ไม่อาจเลือกทางที่ใกล้ที่สุดลัดที่สุดได้เสมอไป เพราะทางที่ใกล้นั้น อาจมีไข้ทางสะดวกและปลอดภัย จึงจำเป็นต้องเลือกทางที่อ้อมที่ไกลกว่า บางทีเลือกเดินทางหนึ่งแล้ว (มธ./25 กค.28)

-ต่อมาพิจารณาเห็นว่ามิใช่ทางที่ถูกต้อง จำต้องย้อนกลับมาขึ้นต้นใหม่จึงจะถูก ก็ต้องทำ มิฉะนั้นไปไม่ถึงจุดหมาย (มธ./25 กค.28)

การที่ท่านทั้งหลายจะออกไปประกอบกิจการงานสร้างความสำเร็จ ความเจริญให้แก่ตนเองแก่บ้านเมืองและส่วนรวม พร้อมทั้งความอดุทธสาหัสอดทน โดยเต็มกำลังอยู่เสมอ อย่าได้ย่อหย่อนหรือประมาทละเลยในการปฏิบัติด้วยตัวปฏิบัติงานเป็นอันขาด จักได้สามารถดำเนินถึงเป้าหมายที่แต่ละคนปรารถนาในที่สุด (มธ./25 กค.28)

พระองค์ทรงให้อธิบายถึงหน้าที่ของมหาวิทยาลัยว่า มหาวิทยาลัยไม่ได้มีหน้าที่ให้การศึกษาทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องให้การศึกษาหาประสบการณ์ทางด้านอื่นด้วย โดยจะต้องมุ่งหมายถึงวิชาการ และถือว่าวิชาการเป็นหลัก เป็นหัวใจหรือแกนกลางสำคัญก่อน และให้ประสบการณ์ด้านอื่นเจริญงอกงามออกจากแกนวิชาการนั้น จึงจะช่วยให้เกิดความรู้รอบ

และความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ อันจะส่งเสริมให้สามารถนำเอาวิชาการที่มีอยู่ออกใช้ได้ ถูกต้องเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

พระองค์ทรงกล่าวว่า มหาวิทยาลัย มีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) ส่งเสริมวิชาการให้เจริญก้าวหน้าและกว้างขวางลึกซึ้ง จัดการศึกษา ให้แก่นิสิตนักศึกษาเป็นอย่างดี เพื่อให้ นิสิตนักศึกษา ได้รับวิชาความรู้ตามที่ตัวนักศึกษาตั้งใจ จะเรียนอย่างเต็มที่ และให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว โดยสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องทาง ยึดหลักว่าการเรียนจากครูบาอาจารย์และตำรับนั้นเป็นทางลัด ไม่ควรปล่อยให้ศึกษาค้นคว้า กันเองตามยถากรรม เพราะจะทำให้ นิสิตนักศึกษาเกิดความเบื่อหน่ายและสิ้นเปลือง

2) ส่งเสริมให้มีการให้รางวัลเกียรติยศ เพื่อสร้างความหวังและกำลังใจแก่นิสิตนักศึกษา ช่วยให้ นิสิตนักศึกษารับทราบถึงระดับภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถ แวว ความถนัดของตนเอง และทราบแนวทางศึกษาต่อไปว่าตนเองควรจะไปในทิศทางใด ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรมีระบบการให้รางวัล และระบบการวัดผลและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน และเชื่อถือได้

ทรงเตือนสติให้นิสิตนักศึกษา บัณฑิต อาจารย์ผู้ให้การศึกษา และผู้บริหารงาน ของมหาวิทยาลัย ควรอย่างยิ่งที่จะรักษาความหมายที่แท้จริงนี้ไว้ อย่าให้กลายเป็นอื่น เพราะ ถ้ามหาวิทยาลัยเห็นว่าการอื่นสำคัญไปกว่าวิชาการแล้ว ความหมายของคำว่า “มหาวิทยาลัย” ก็เปลี่ยนแปลงไป คือ มิใช่แหล่งความรู้และแหล่งวิทยาการที่แท้จริง ตัว บัณฑิตเอง ก็ไม่ควรทอดทิ้งวิชาการ แต่ควรทำตัวให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการเสมอ เพื่อให้ เป็นรากฐานในการปฏิบัติงานได้อย่างภูมิใจในตนเอง

พระองค์ทรงอธิบายว่า จุดหมายสำคัญของหน้าที่นี้ อยู่ที่การวางรากฐานทาง ปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้แก่ นิสิตนักศึกษา เพื่อให้ นิสิตนักศึกษามีความรู้ ทางวิชาการ มีความเข้าใจในตนเองและในสภาวะแวดล้อมเป็นอย่างดี มีความคิดวินิจฉัย สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจปัญหาได้อย่างถูกต้องตามเหตุผล จึงส่งผลทำให้บัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาจากมหาวิทยาลัย เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญ คือ การสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ชาติบ้านเมือง

การไปถึงซึ่งจุดหมายนี้ เปรียบได้กับการเดินทางไปสู่เป้าหมายที่อยู่ห่างไกลและ ขรุขระทุรกันดาร บางทีก็พบความสะดุดกราบรื่น หรือบางทีก็พบทางตัน การจะไปให้ถึง จุดหมาย จึงต้องใช้ความฉลาดสามารถและความรอบคอบระมัดระวังมาก ตั้งแต่เริ่มต้น ตลอดไปจนถึงที่สุด แรกเริ่มต้องพิจารณาหาทางที่ถูกและที่เหมาะสมที่สุดเป็นทางเดิน เมื่อไปถึง ทางแยกทางร่วม ก็ต้องใช้ความรู้ความฉลาดพิจารณาตัดสินว่าควรจะไปทางไหนจึงจะ สะดวกปลอดภัย และสามารถไปถึงที่หมายได้ ต่อมาก็ต้องพิจารณาใหม่อีกครั้ง ซึ่งอาจจะเห็น

ว่ามีใช้ทางที่ถูกต้อง จำเป็นจะต้องย้อนกลับมาขึ้นต้นใหม่จึงจะถูกก็ต้องทำ มิฉะนั้นไปไม่ถึงจุดหมาย ดังนั้น ในการทำงานสร้างความสำเร็จความเจริญให้แก่ตนเอง แก่บ้านเมือง และส่วนรวม ต้องมีความอดทนอดทนโดยเต็มกำลังอยู่เสมอ อย่าได้ย่อหย่อนหรือประมาทเลย ในการปฏิบัติด้วยตัวปฏิบัติงานเป็นอันขาด จึงจะสามารถดำเนินถึงเป้าหมายในที่สุด

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่มุ่งพิจารณาให้ความสำคัญต่อความเป็นวิชาการเป็นหลัก เน้นการสอนวิชาการ โดยให้ผู้เรียนเรียนในเรื่องที่ยาก เมื่อเรียนได้สำเร็จ ก็จะช่วยพัฒนาความคิดของคนให้สามารถคิดในเรื่องอื่นเรื่องใดก็ได้ทั้งนั้น และเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงเน้นการสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีประสบการณ์ เน้นการฝึกด้วยตนเองโดยอาจารย์เป็นผู้สอนวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นคนที่มีความรอบรู้เท่าทันผู้อื่นในทุกเรื่อง แนวคิดทั้งสองแบบนี้ เมื่อเชื่อมโยงกันแล้วจะเห็นว่าเป็นกระบวนการคิดที่มุ่งพิจารณาการจัดการศึกษาแบบต้องคิดวิชาการ เป็น สร้างทฤษฎีได้ และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ และมีระบบการให้รางวัลเกียรติยศ หรือตามแนวลัทธินี้เรียกว่า เป็นระบบการตรวจพิสูจน์ของสาธารณชน ผู้ที่ผ่านระบบนี้แล้ว จะเกิดความภาคภูมิใจในตน เกิดความคิดสร้างสรรค์และแรงจูงใจที่จะทำวิจัยหาความรู้ใหม่ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่สิ่งดี ให้กับสังคมโดยส่วนรวมและประเทศชาติได้ในที่สุด

พระองค์ที่ทรงยกตัวอย่างวิธีการไปให้ถึงซึ่งจุดหมาย ซึ่งเป็นตัวอย่างการสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน อันจะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับอาจารย์ ที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตน กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อทำให้จิตดีตามต้นแบบที่ดี และเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ มีลักษณะเป็นกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ที่มีการคิดเป็นลำดับขั้นตอนก่อน-หลังตามลำดับของปรากฏการณ์ที่จะบังเกิดขึ้น พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นถึงผลที่จะตามมา พร้อมทั้งวิธีการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นด้วยอย่างชัดเจน

1.2 พันธกิจที่สำคัญที่สุดของมหาวิทยาลัย

พันธกิจที่สำคัญที่สุดของมหาวิทยาลัย คือการทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และการแก้ปัญหาของประเทศ

การทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ   การที่บุคคลจะทำได้สำเร็จได้
จำเป็นจะต้องเข้าใจถึงความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมแจ้งชัดก่อน จึงจะทราบ

ชัดถึงวิถีทางที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ของชาติ ให้สำเร็จได้ตามจุดหมายที่มุ่งประสงค์ (มร./22 ธค.20)

เมื่อความไม่ปรกติหลายอย่างเกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา ทำให้กิจการงานต่างๆ ไม่อาจดำเนินไปได้อย่างคล่องตัว ย่อมทำให้คนบางคนเกิดความไม่มั่นใจ ซึ่งหากปล่อยไว้ นานเข้าจะเป็นผลเสียแก่ประเทศชาติและประชาชนทั่วกันหมด (มข./17 ธค.35)

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่ง ที่บั่นทอนความมั่นคงของชาติในเวลานี้ พิจารณาดูแล้วเห็นว่า ได้แก่ ความไม่แน่นอนในจุดประสงค์ หรือจุดหมายของชีวิต ซึ่งกำลังเกิดมีมากขึ้นๆ ในคนทุกระดับความรู้และทุกอาชีพ เป็นเหตุให้เกิดความลังเลสงสัยในการปฏิบัติ เช่นนี้ ทำให้มองเห็นจุดหมายไม่ชัด จะทำอะไรก็ขาดความรอบคอบ เมื่อกระทำไปโดยขาดความรอบคอบ จึงมักมีผลออกมาในทางที่ไม่เป็นการสร้างสรรค์นัก (มอ./28 สค.18)

ความจริงคนไทย เป็นคนที่ฉลาดสามารถ โดยเฉพาะผู้ได้รับการศึกษาดีเช่นท่านทั้งหลาย ย่อมมีความรู้และหลักวิชาแน่นหนา มีความคิดอ่านกว้างไกล มีกำลังกาย กำลังใจเข้มแข็งสมบูรณ์ มีเจตนาแรงกล้าที่จะสร้างสรรค์ และมีความเฉลียวฉลาดที่จะใช้เหตุผลวินิจฉัยแก้ไขปัญหาคิดดีพอตัว (มข./17 ธค.35)

การแก้ปัญหาของประเทศ

ผู้มีปัญญา ควรจะสามารถวินิจฉัยได้ว่า จะแก้ไขอะไร อย่างไร ข้อสำคัญ ควรจะต้องรอบคอบและระมัดระวัง ที่จะ (มอ./28 สค.18)

-พิจารณาเรื่องต่างๆ ให้กระจ่างแจ้งทุกแง่ทุกมุม แล้วจัดการให้ถูกจุด ถูกขั้นตอน ถูกเหตุผล

-ข้อที่พึงระมัดระวังอย่างยิ่ง คือ การแก้ปัญหาโดยรีบเร่งด่วน ทั้งที่ยังไม่มีความแน่ใจอยู่ข้อนี้ มักจะทำให้ไม่ได้ผลก็คือ ผลที่ไม่ครบถ้วนขาดประโยชน์ที่พึงได้ มีหน้าซ้ำ อาจทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงขึ้นก็ได้ เพราะอาจไปรี้อ หรือทำลายสิ่งที่ดีที่ใ้การได้ลง และเอาสิ่งที่เสียที่ใ้การไม่ได้มาใช้ (มอ./28 สค.18)

เมื่อความจริงเป็นอยู่อย่างนี้ ผู้มีปัญญาทุกระดับ จึงต้อง

-ถือเป็นการระและหน้าที่ ที่จะต้องรู้จักรับ รู้จักใช้ความรู้ อย่างถูกต้อง เพื่อสามารถพิจารณาการกระทำให้เหมาะสมแก่ทุกกรณี (มอ./28 สค.18)

-ควรจะร่วมกันปฏิบัติแก้ไขสภาพการณ์ไม่ปรกตินั้น คือ เมื่อ ความรู้ความคิดมีอยู่ ควรจะนำมาเชื่อมโยงกันเข้าให้พร้อมเพรียง ประสมประสาน ปรับปรุงความรู้ความคิดนั้น ด้วยความเพ่งพินิจและวิจารณ์ญาณที่ละเอียด รอบคอบ (มข./17 ธค.35)

-แล้วนำออกใช้ให้ได้ผล เห็นจุดใดบกพร่องก็พยายามแก้ไข ปรับเปลี่ยนที่จุดนั้น เห็นจุดใดดีอยู่ ก็พยายามส่งเสริมให้มันคงยิ่งขึ้น (มข./17 ธค.35)

ทุกฝ่ายทุกคน ร่วมกันปฏิบัติงานของชาติโดยทำนองนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างจะดีขึ้นเป็นลำดับ และเชื่อได้แน่นอนว่า จะเอาชนะอุปสรรค ปัญหา ความไม่ปรกติทั้งปวงได้ ทั้งจะสามารถจรรโลงรักษา และนำพาประเทศไทย ให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญเป็นอิสระได้โดยสวัสดิ์ (มข./17 ธค.35)

พระองค์ทรงเน้นย้ำว่า พันธกิจที่สำคัญที่สุดของมหาวิทยาลัย คือการทำ ประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและการแก้ปัญหาของประเทศ ดังนั้น การที่บุคคลจะทำประโยชน์ ให้แก่ประเทศชาติได้สำเร็จนั้น จะต้องเข้าใจถึงความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมแจ้งชัดก่อน จึงจะทราบชัดถึงวิถีทางที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ของชาติ ให้สำเร็จได้ตามจุดหมายที่มุ่ง ประสงค์

ทรงอธิบายว่า เมื่อความไม่ปรกติหลายอย่างเกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา ทำให้ กิจการงานต่างๆ ไม่อาจดำเนินไปได้อย่างคล่องตัว ย่อมทำให้คนบางคนเกิดความไม่มั่นใจ ซึ่ง หากปล่อยไว้นานเข้าจะเป็นผลเสียแก่ประเทศชาติและประชาชนทั่วกันหมด ปัญหาสำคัญที่ บั่นทอนความมั่นคงของชาติ ได้แก่ ความไม่แน่นอนในจุดประสงค์ หรือจุดหมายของชีวิตของ คนทุกระดับความรู้และทุกอาชีพกำลังเกิดมีมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นเหตุให้เกิดความลังเลสงสัยใน การปฏิบัติ ทำให้มองเห็นจุดหมายไม่ชัด จะทำอะไรก็ขาดความรอบคอบ ทำให้ผลงานที่ได้ ออกมาไม่สร้างสรรค์นัก

พระองค์ทรงตั้งความหวังไว้ว่า ความจริงคนไทย เป็นคนฉลาด มีความสามารถ โดยเฉพาะผู้ได้รับการศึกษาย่อมมีความรู้และหลักวิชาแน่นหนา มีความคิดอ่านกว้างไกล มี กำลังกาย กำลังใจเข้มแข็งสมบูรณ์ มีเจตนาแรงกล้าที่จะสร้างสรรค์ และสามารถชี้เหตุผล วินิจฉัยแก้ไขปัญหาได้ดีพอตัว

ทรงชี้ให้เห็นว่าในการแก้ปัญหาของประเทศ ควรจะสามารถวินิจฉัยได้ว่า จะแก้ไข อะไร อย่างไร ที่สำคัญจะต้องรอบคอบและระมัดระวัง ที่จะพิจารณาเรื่องต่างๆ ให้ชัดทุกแง่ทุก มุม แล้วจัดการให้ถูกต้อง ถูกขั้นตอน และถูกเหตุผล ข้อควรระมัดระวังอย่างยิ่งคือ การแก้ปัญหา

โดยรีบเร่งด่วน ทั้งที่ยังไม่มีความแน่ใจ มักจะทำให้ได้ผลครบถ้วนขาดประโยชน์ที่พึงได้ ทำให้เกิดความเสียหาย หรืออาจทำลายสิ่งที่ดี และเอาสิ่งที่เสียที่ใช้การไม่ได้มาใช้

ทรงขอให้ถือเป็นภาระและหน้าที่ที่จะต้องรู้จักรับ รู้จักใช้ความรู้อย่างถูกต้อง ร่วมกันปฏิบัติแก้ไขสภาพการณ์ไม่ปรกตินั้น ควรจะนำความรู้ความคิดที่มีอยู่มาเชื่อมโยงกัน พร้อมกับประสานประยุกต์ความรู้ความคิดนั้น ด้วยความเพ่งพินิจและใช้วิจารณ์ญาณอย่างละเอียดรอบคอบ แล้วจึงใช้ให้ได้ผล เมื่อเห็นจุดใดบกพร่องข้อใด ก็ต้องพยายามแก้ไขปรับเปลี่ยนที่จุดนั้น ให้เห็นจุดดี และพยายามส่งเสริมให้มันคงยิ่งขึ้น ทรงขอให้ทุกฝ่ายทุกคน ร่วมกันปฏิบัติงานของชาติโดยทำนองนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างจะดีขึ้นเป็นลำดับ ทรงเชื่อว่าจะเอาชนะอุปสรรคปัญหาและความไม่ปรกติทั้งปวงได้ จะสามารถจรรโลงรักษา และนำพาประเทศไทยให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญเป็นอิสระได้

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดผสมผสานกันระหว่างแนวคิดปรัชญา 3 ลัทธิ ได้แก่ แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล และแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของคน เพื่อการแก้ปัญหาของสังคมและประเทศ และมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ที่มุ่งพิจารณาการดำรงชีวิตของคน โดยจะต้องสร้างคนทุกระดับความรู้และทุกอาชีพ ให้มีจุดหมายของชีวิตที่ดี จะต้องสร้างคนให้มีอาชีพของตน เพื่อให้มีจุดหมายในชีวิตและการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีความรอบคอบ และสร้างสรรค์ที่ดีขึ้น

1.3 การทำโครงการพัฒนาต่าง ๆ

การพัฒนา เป็นภารกิจและเป็นนโยบายสำคัญของการปกครองบริหารประเทศมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างในบ้านเมือง จึงดูเปลี่ยนแปลงผิดตาไปว่าก่อนอย่างมากและรวดเร็ว แต่กระนั้น ก็เป็นที่ทราบกันว่า เรายังต้องพัฒนาอย่างยังมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปอีก เพื่อให้ทันกับปัญหาความบีบคั้นซึ่งทวีขึ้น เนื่องมาแต่ได้รับความกระทบกระเทือนจากภายนอก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง (สบพ./23 มีค.24)

งานพัฒนาตามโครงการต่างๆ นั้น เพื่อปฏิบัติแก้ไขปัญหาในทุกๆ ส่วนของประเทศให้ดีขึ้น เช่น ปัญหาการขาดแคลนอาหารของนักเรียนในชนบทห่างไกล ซึ่งต้องแก้ไขด้วยโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันสำหรับเด็กยากจนในโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดาร เพื่อช่วยเหลือนักเรียนเหล่านั้น ให้สามารถช่วยตัวเอง ให้มีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ (มก./21 กค.37)

การปฏิบัติงานพัฒนา หรือการกระทำทุกสิ่งอัน ย่อมจะมีผลดี ต่อเนื่องอีกหลายอย่างได้ (มก./21 กค.37) เช่น

-การที่นักเรียนปฏิบัติตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน นอกจากจะได้ผลโดยตรง คือ ให้อิ่มท้อง ก็จะทำให้เด็ก ๆ เจริญเติบโตขึ้นอย่าง สมบูรณ์ พร้อมทั้งร่างกายและสติปัญญา สามารถศึกษาเล่าเรียน และสร้างสรรค์ ความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเองและประเทศชาติต่อไปได้ (มก./21 กค.37)

-การฝึกฝนให้เด็กนักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งด้านการเกษตร การชลประทาน และโภชนาการ รวมทั้งให้ รู้จักพึ่งตนเอง รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งใน ภาคน้ำ (มก./21 กค.37)

-ครูและผู้ปกครอง ก็จะเกิดความรู้ ความคิด ที่จะนำไปปรับใช้ ให้บังเกิดผลดีแก่การประกอบอาชีพของตน (มก./21 กค.37)

-เมื่อผู้อื่นได้เห็น ก็จะนำไปปฏิบัติตาม ผลจากการปฏิบัติตาม ตัวอย่างก็จะยิ่งก่อเกิดประโยชน์ขยายออกไปทั้งชุมชน (มก./21 กค.37)

นักพัฒนาและนักบริหาร

นักพัฒนาและนักบริหาร (สบพ./23 มีค.24) จึงต้อง

1) มี และต้องใช้ความสามารถอย่างสูงเป็นพิเศษ (สบพ./23 มีค.24)

2) ความมั่นคงเด็ดเดี่ยว ที่ยึดมั่นในผลสำเร็จของงาน และใน ความถูกต้องเป็นธรรม เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับนักพัฒนาและบริหาร เพราะความมี จิตใจมั่นคงในผลสำเร็จของงานจะทำให้มุ่งมั่นที่จะกระทำต่อเนื่องไปโดยไม่ลดละ จนบรรลุผลเลิศ (สบพ./23 มีค.24)

3) ส่วนความมั่นคงในคุณธรรมนั้น จะสร้างเสริมคุณสมบัติที่ พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นได้มากมาย เช่นว่า จะทำให้เป็นคนสุจริต ไม่ทำ ไม่พูด ไม่คิด ในสิ่งที่เป็นความชั่วความต่ำทรามทุกอย่าง ทำให้มีความจริงใจในกันและกัน ซึ่ง เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกำจัดความกินแหนงแคลงใจ บาดหมางแตกแยกกัน และ ช่วยสร้างเสริมความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวให้เกิดขึ้น ทำให้มีความหนักแน่น ในความคิดจิตใจ สามารถพิจารณาเรื่องราวและปัญหาต่างๆ ให้เห็นเหตุเห็นผล โดยแจ่มแจ้ง และหาทางปฏิบัติที่ถูกต้องเที่ยงตรงได้ (สบพ./23 มีค.24)

เหล่านี้ ถือเป็นอุปกรณ์เครื่องประกอบ และเกื้อหนุนวิชาการให้
แน่นหนักสมบูรณ์ ช่วยให้นักพัฒนาบริหารสามารถใช้หลักวิชาการอย่างถูกต้อง
เที่ยงตรง มั่นใจ บริสุทธิ์ใจ และได้ผลแน่นอนเต็มเปี่ยมตามเป้าหมาย (สบพ./23
มีค.24)

นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ

นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ไม่ควรจะละเลย
มองข้ามความสำคัญของกิจกรรมแม้เล็กน้อย หากจำเป็นจะต้อง (มก./21 กค.37)

-พิจารณาให้ลึกซึ่งรอบคอบ และละเอียดถี่ถ้วน (มก./21
กค.37)

-ให้ทราบว่าผลที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้น จะมีขอบเขตต่อเนื่อง
กว้างขวางไกลเพียงใด (มก./21 กค.37)

-จักได้สามารถวางแผนงานให้สอดคล้องต้องกันทุกส่วน ทุก
ขั้นตอน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนส่วนรวมให้ได้มาก
ที่สุด (มก./21 กค.37)

ขอให้นำหลักการนี้ ไปพิจารณาโดยถี่ถ้วนรอบคอบ จักได้ปฏิบัติตน
ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ให้เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป (มก./21
กค.37)

พระองค์ทรงอธิบายเรื่องการพัฒนาว่า เป็นภารกิจและเป็นนโยบายสำคัญของการ
ปกครองบริหารประเทศมาเป็นเวลานาน จึงทำให้บ้านเมืองของเรามีการเปลี่ยนแปลงไปมาก
แต่ก็ยังต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ทันกับปัญหาที่เข้ามากระทบจากภายนอก
ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ

งานพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ต่างก็ดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาในทุกๆ ส่วน
ของประเทศให้ดีขึ้น พระองค์ทรงยกตัวอย่างให้เห็นถึงโครงการที่มีประโยชน์ เช่น ปัญหาการ
ขาดแคลนอาหารของนักเรียนในชนบทห่างไกล ซึ่งต้องแก้ไขด้วยโครงการเกษตรเพื่ออาหาร
กลางวันสำหรับเด็กยากจนในโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดาร เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนในแหล่ง
นั้นสามารถช่วยตัวเองได้ และมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ ยังผลโดยตรง คือ ให้นักเรียนอึด
ท้อง เจริญเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ พร้อมทั้งร่างกายและสติปัญญา สามารถศึกษาเล่าเรียน และ
สร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเองและประเทศชาติต่อไปได้แล้ว ยังช่วยฝึกฝนให้เด็ก
นักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้วิชาการต่างๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งด้านการเกษตร การชลประทาน
และโภชนาการ รวมทั้งให้รู้จักพึ่งตนเอง รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์

อย่างใหญ่ยิ่งในอนาคต ช่วยให้ครูและผู้ปกครองเกิดความรู้ความคิด ที่จะนำไปปรับใช้ให้เกิดผลดีในการประกอบอาชีพของตน เมื่อผู้อื่นได้พบเห็นก็จะนำไปปฏิบัติตาม ผลจากการปฏิบัติตามตัวอย่าง ทำให้เกิดประโยชน์ขยายออกไปทั้งชุมชนในวงกว้าง

พระองค์ทรงขอให้ นักพัฒนาและนักบริหาร จะต้องมีความรู้และต้องใช้ความสามารถสูงเป็นพิเศษในการทำงานนี้ ที่สำคัญจะต้องมีความมั่นคงและเด็ดเดี่ยว ที่จะยึดมั่นในผลสำเร็จของงานในทางที่ถูกต้องและเป็นธรรม เพราะการกระทำด้วยจิตใฝ่มั่นในผลสำเร็จของงาน จะทำให้มุ่งมั่นที่จะกระทำต่อเนื่องไปโดยไม่ลดละจนบรรลุผลเลิศ ส่วนความมั่นคงในคุณธรรมนั้น จะต้องสร้างเสริมคุณสมบัติที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นได้มากมาย ทำให้เป็นคนสุจริต ไม่ทำ ไม่พูด ไม่คิดในสิ่งที่เป็นความชั่วความต่ำทรามทุกอย่าง ทำให้มีความจริงใจในกันและกัน เกิดความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้มีความหนักแน่นในความคิดจิตใจ สามารถพิจารณาเรื่องราวและปัญหาให้เห็นเหตุเห็นผลอย่างชัดเจน และสามารถหาแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเที่ยงตรง พระองค์ทรงเน้นย้ำว่าสิ่งที่กล่าวมานี้ ถือเป็นอุปกรณ์เกื้อหนุนวิชาการให้แน่นหนักสมบูรณ์ ช่วยให้นักพัฒนาบริหารสามารถใช้หลักวิชาการอย่างถูกต้องเที่ยงตรง ด้วยความมั่นใจ บริสุทธิ์ใจ และได้ผลแน่นอนตามเป้าหมาย

ทรงขอให้นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานพัฒนาตามโครงการต่างๆ ว่าไม่ควรละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของกิจกรรมแม้เล็กน้อย จะต้องพิจารณาให้ลึกซึ้ง รอบคอบ และละเอียดถี่ถ้วน ให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้น ให้พิจารณาขอบเขตกว้างขวางเพียงใด เพื่อจะได้สามารถวางแผนงานให้สอดคล้องกันทุกส่วนทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนส่วนรวมให้ได้มากที่สุด ทรงขอให้นำหลักการนี้ ไปพิจารณาโดยถี่ถ้วนรอบคอบ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามปฏิบัติงานได้ถูกต้อง และเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป

กระบวนการคิดเรื่องการพัฒนาและการดำเนินโครงการพัฒนา เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสังคมนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ทรงให้มหาวิทยาลัยมุ่งการจัดการศึกษาตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารเป็นสำคัญ และเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงเน้นกระบวนการพัฒนาที่ตัวโครงการพัฒนาต่างๆ และตัวบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยทรงยกตัวอย่างโครงการที่ดีและชี้แนะให้เห็นถึงหลักการเหตุผลและวัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการดำเนินการตามโครงการ วิธีการแก้ปัญหา และผลประโยชน์ที่จะได้รับ พร้อมทั้งทรงแนะชี้ถึงการปฏิบัติตามปฏิบัติงานที่ถูกต้องควรทำให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ทั้งในแง่วิธีการปฏิบัติงานและด้านจรรยาบรรณวิชาการอย่างละเอียดชัดเจนอีกด้วย

1.4 การทำงานด้านการอุดมศึกษา

มีความพอใจที่ทางการมหาวิทยาลัย มีความมุ่งมั่น พร้อมทั้งความพยายามอันแน่วแน่ ที่จะดำเนินกิจการทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีรากฐานที่มั่นคง หนักแน่น ให้เป็นแหล่งวิชาการที่นักศึกษาจะสามารถศึกษาหาความรู้ในวิทยาการสาขาต่างๆ ได้อย่างพร้อมมูล (มธ./16 มีย.20)

ทุกคน ควรรู้และควรทำ

การที่จำเป็นต้องสร้างและเสริมความมั่นคงทั้งประเทศ ก็เพื่อที่จะธำรงรักษาชาติรักษาแผ่นดิน รักษาจิตใจ พร้อมทั้งความสุขความร่มเย็น ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิตไว้ ให้เราทุกคนมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความหมาย มีความสำคัญ มีความเป็นอิสระ และการรู้ซึ่งถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตนี้ จะทำให้มีพลัง ทั้งทางใจทางกาย ที่จะทำการงานของตนของชาติให้ลุ่สว่างได้ (มศว.มหาสารคาม/27 พย.17)

ถ้าบุคคลยังเห็นว่ามีชาติมีประเทศเป็นที่พึงที่อาศัย (มช./24 มค.37) ก็จะต้อง

-รับผิดชอบร่วมกันในการทำงานส่วนรวมของชาติให้ดี เพื่อธำรงรักษาประเทศชาติไว้

-ผู้ใดมีความสามารถฉลาดเฉลียวในทางใด จะต้องพยายามทำหน้าที่ให้ได้ผลงอกงามไพบูรณ์ในทางนั้น โดยเต็มความสามารถ เพื่อประสานประโยชน์ทุกส่วนเข้าด้วยกัน ให้เป็นความเจริญมั่นคงของบ้านเมือง

ผู้บริหาร และนักการศึกษา จะต้อง

การทำงานด้านการศึกษา นั้น มีแนวความคิดและทฤษฎีทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้เลือกปฏิบัติอยู่มากมาย นักการศึกษาจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์วิจัยทฤษฎีเหล่านั้น อย่างละเอียดสุขุมและมีเหตุผล ให้เห็นส่วนที่เป็นประโยชน์ และส่วนที่มีใช้ประโยชน์เพื่อเลือกเฟ้นส่วนที่ดี ที่ถูกต้อง นำมาประกอบกัน ใช้การให้ได้ผลอันสมบูรณ์ที่พึงประสงค์ ทั้งต้องระวังไม่นำทฤษฎีมาใช้เพื่อผลแห่งทฤษฎีเพียงประการเดียว เพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้โดยง่าย (มศว.มหาสารคาม/27 พย.17)

การปฏิบัติตนปฏิบัติงานนั้น ยังจะต้องมีความเพียรพยายามที่มั่นคง โดยไม่ขาดสายด้วย ความสำเร็จในภารกิจทั้งปวง จึงจะบังเกิดขึ้นโดยบริสุทธิ์บริบูรณ์แท้จริง (มศว.มหาสารคาม/27 พย.17)

ผู้ที่ออกไปทำงาน ควรจะ

เมื่อแต่ละคนได้ออกไปทำงานแล้ว ควร (มอ./11 กย.23)

-จะได้กำหนดหน้าที่ให้แก่ตนเองให้เป็นที่แน่นอนว่า ไม่ว่าจะ
ทำงานใด (มอ./11 กย.23)

-จะต้องสังวรไว้เป็นนิจว่า การสร้างสรรค์ประโยชน์ต่างๆ ให้
เกิดขึ้นนั้น จะต้องทำเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม นอกจากตนเองด้วย ยิ่งทำให้
กว้างขวางได้เท่าใดก็ยิ่งดีขึ้นไปเท่านั้น (มอ./11 กย.23) เพราะประโยชน์ที่ถูกต้อง
แท้จริงในโลก มีสองประการคู่กันเสมอ คือประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์ส่วนรวม
คนที่มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัว จัดว่าเป็นคนไม่สามารถแท้ ซึ่งใครๆ ก็ตามจะไม่
สรรเสริญ (มอ./11 กย.23)

-ตั้งใจให้แน่วแน่ตั้งแต่บัดนี้ ในอันจะบำเพ็ญประโยชน์ตน และ
ประโยชน์ผู้อื่น โดย (มม./24 กย.13)

-เต็มกำลังความรู้ และสติปัญญา (มม./24 กย.13)

-ด้วยความเข้มแข็ง และความสุจริตใจ (มม./24 กย.13)

-ปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความมั่นใจว่าความเมตตา
กรุณา ความสามารถ และความเที่ยงตรงในหน้าที่ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ที่จะนำ
ความสำเร็จพร้อมทั้งชื่อเสียงและเกียรติคุณมาให้ได้อย่างแน่นอน (มม./24 กย.13)

พระองค์ทรงชื่นชมในการดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัย ว่ามีความมุ่งหมายและ
ความพยายามอันแน่วแน่ที่จะดำเนินกิจการทุกด้าน เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีรากฐานที่มั่นคงหนัก
แน่น เพื่อให้เป็นแหล่งวิชาการที่นิสิตนักศึกษาจะได้สามารถศึกษาหาความรู้อย่างหลากหลาย
ในวิทยาการสาขาต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ตามที่ตนต้องการ

ทรงขอให้ทุกคนควรรู้และเข้าใจว่า การที่จำเป็นต้องสร้างและเสริมความมั่นคงทั้ง
ประเทศ ก็เพื่อที่จะธำรงรักษาชาติรักษาแผ่นดิน รักษาจิตใจ พร้อมทั้งความสุขความร่มเย็น ซึ่ง
เป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิตไว้ให้ทุกคนมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความหมาย มีความสำคัญ มี
ความเป็นอิสระ และการรู้ซึ่งถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตนี้ ทำให้มีพลังทั้งกายและใจทางที่จะทำการ
งานของตนของชาติให้ลุส่งไปได้ ดังนั้น เมื่อบุคคลยังเห็นว่ามีชาติมีประเทศเป็นที่พึงที่อาศัย
แล้ว ก็ต้องช่วยกันรับผิดชอบในการทำงานเพื่อส่วนรวมของชาติให้ดี เพื่อธำรงรักษา
ประเทศชาติไว้ ผู้ใดมีความสามารถฉลาดเฉลียวในทางใด จะต้องพยายามทำหน้าที่ให้ได้ผลดี

ในทางนั้น โดยเติมกำลังและความสามารถ เพื่อประสานประโยชน์ทุกส่วนเข้าด้วยกัน ให้เป็น ความเจริญมั่นคงของบ้านเมือง

ทรงขอให้ผู้บริหารและนักการศึกษา จะต้องเข้าใจว่า ในการทำงานด้านการศึกษา มีแนวความคิดและทฤษฎีทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้เลือกปฏิบัติอยู่มากมาย จะต้องศึกษา วิเคราะห์วิจัยทฤษฎีเหล่านั้น อย่างละเอียดสุขุมและมีเหตุผล ให้เห็นส่วนที่เป็นประโยชน์ และ ส่วนที่มีใช้ประโยชน์ เพื่อเลือกเฟ้นส่วนที่ดีที่ถูกต้องมาใช้ ให้ได้ผลอันสมบูรณ์ตามที่ประสงค์ ต้องระวังไม่นำทฤษฎีมาใช้เพื่อผลแห่งทฤษฎีเพียงประการเดียว เพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้โดยง่าย

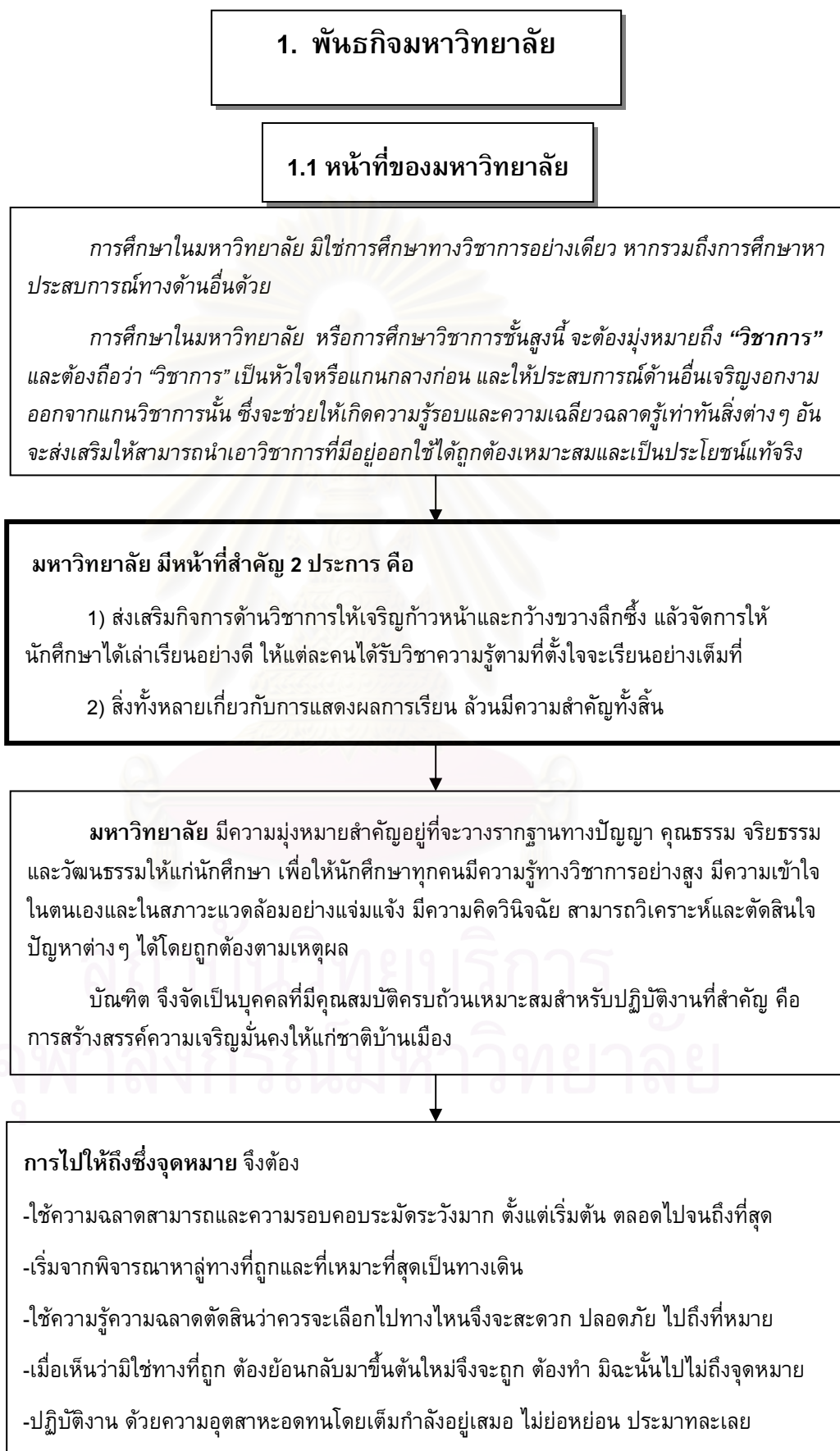
ทรงขอให้ผู้ที่ออกไปทำงานเข้าใจถึงการปฏิบัติตนปฏิบัติงานว่า จะต้องมีความ เพียรพยายามที่มั่นคงโดยไม่ขาดสาย

ที่สำคัญนั้น ในการออกไปทำการงาน ควรกำหนดหน้าที่ของตนให้แน่นอน และ สัจจระในตนว่า การสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดขึ้นนั้น จะต้องทำเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม นอกจาก ตนเองด้วย เพราะประโยชน์ที่ถูกต้องแท้จริงในโลก มีอยู่สองประการคู่กันเสมอ คือ ประโยชน์ ส่วนตัว กับประโยชน์ส่วนรวม คนที่มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัว จัดว่าเป็นคนที่ไม่สามารถแท้ ไม่มีคน สรรเสริญ ทรงขอให้ตั้งใจให้แน่วแน่ตั้งแต่บัดนี้ ในอันจะบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น โดยเติมกำลังความรู้และสติปัญญา ด้วยความเข้มแข็งและความสุจริตใจ ทรงขอให้ระลึกเสมอ ว่า การปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความมั่นใจ ด้วยความเมตตากรุณา ความสามารถ และความ เทียงตรงในหน้าที่ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ที่จะนำความสำเร็จพร้อมทั้งชื่อเสียงและเกียรติคุณมา ให้ได้อย่างแน่นอน ความสำเร็จในการกิจทั้งปวง จะบังเกิดขึ้นโดยบริสุทธิ์บริบูรณ์อย่างแท้จริง

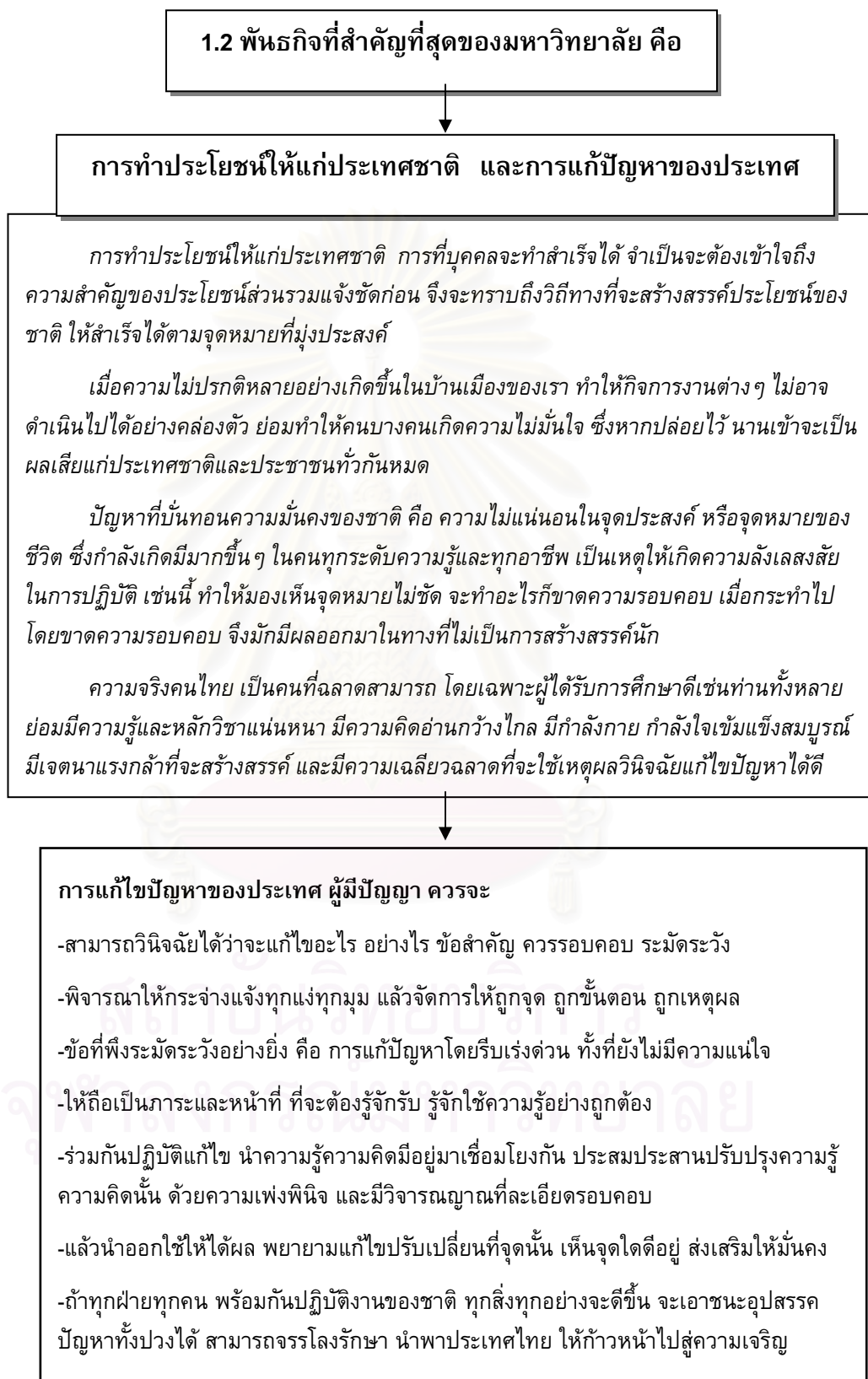
กระบวนการคิดแบบนี้ มีแนวคิดสองแนวคิดคือ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิต นิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ และเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิ ภาวนิยม (Existentialism) ด้วย โดยทรงพิจารณาในสองประเด็นในเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ ทรง เน้นให้ดำเนินพันธกิจของมหาวิทยาลัย ให้เป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริง ซึ่งเป็นแนวคิดตาม ปรัชญาลัทธิจิตนิยม และในความเป็นแหล่งวิชาการนั้น จะต้องเป็นแหล่งวิชาการที่มีลักษณะที่ ให้นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ตามความสนใจและความต้องการ ของตนเองด้วย จึงเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม ที่เน้นความเป็นตัวตนและเอกลักษณ์ ของนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ

แก่นแท้และสาระในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย สามารถสรุปและแสดงภาพ ความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

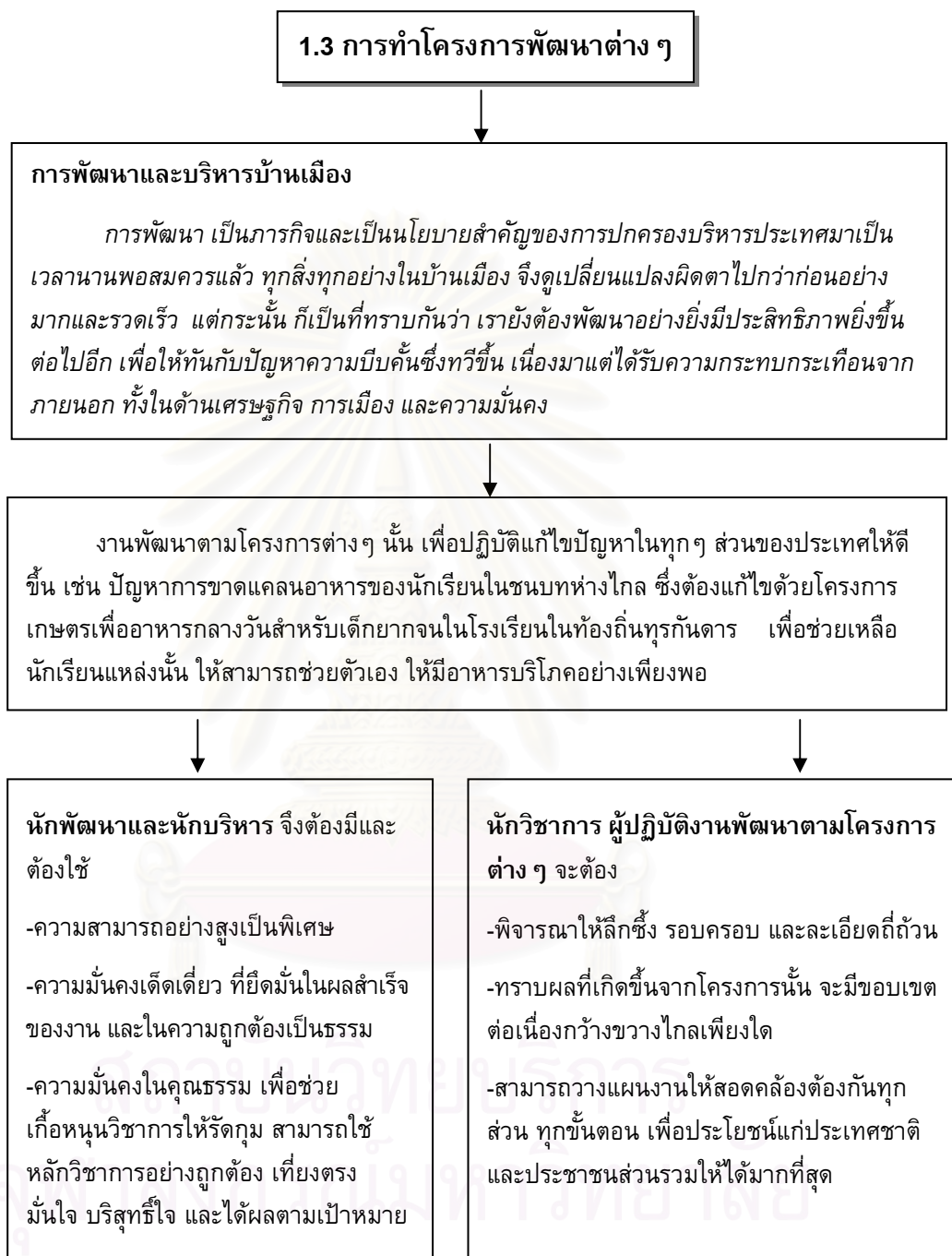
แผนภาพที่ 6 แก่นแท้และสาระในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 6 แก่นแท้และสาระในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย (ต่อ)

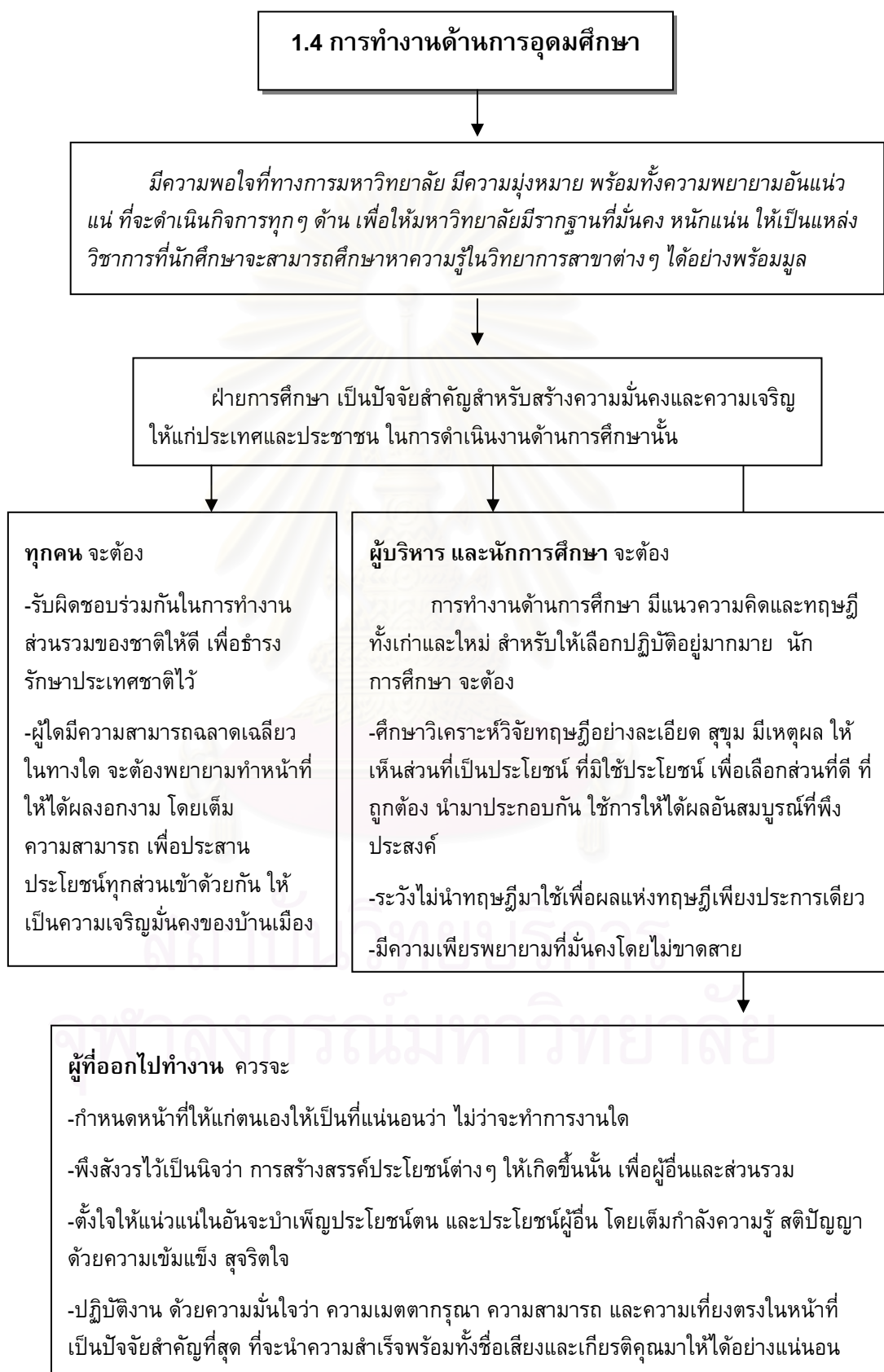

แผนภาพที่ 6 แก่นแท้และสาระในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย (ต่อ)

แผนภาพที่ 6 แก่นแท้และสาระในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย (ต่อ)

2. การบริหารการอุดมศึกษา

พระบรมราโชวาท ที่สะท้อนให้เห็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารอุดมศึกษา เพื่อให้มหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และนักการอุดมศึกษาทั้งหลายน้อมนำไปปฏิบัตินั้น ผู้วิจัยสามารถประมวลได้ 3 หัวข้อ ได้แก่ กิจการของมหาวิทยาลัย การบริหารงานวิชาการ และการบริหารการเงินและงบประมาณ โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

2.1 กิจการของมหาวิทยาลัย

การที่กิจการของมหาวิทยาลัย มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และขยายให้ก้าวหน้าโดยเหมาะสมอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประโยชน์นานาแก่มหาวิทยาลัย แก่นักศึกษา ตลอดจนท้องถิ่นและประเทศชาติโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง (มอ./11 กย.23)

จากการรายงานกิจการของมหาวิทยาลัย จะทราบชัดว่ามหาวิทยาลัย มีภาระอันสำคัญอยู่ ที่จะต้องทบทวนวิเคราะห์นโยบายและวิธีการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถแก้ไขปรับปรุงให้พัฒนาก้าวหน้า และอำนวยประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยเอง แก่นิสิตนักศึกษา แก่ท้องถิ่น ตลอดจนประเทศชาติโดยส่วนรวม ได้ยิ่งๆ ขึ้น (มก./18 กค.34)

ตามที่มหาวิทยาลัยจัดตั้งโครงการต่างๆ เพิ่มขึ้นอีกเป็นอันมาก เพื่อเจริญก้าวหน้าทางวิชาการนั้น เป็นสิ่งที่น่านิยมยินดีอย่างยิ่ง นอกจากเป็นส่วนช่วยให้มหาวิทยาลัยสมบูรณ์เต็มรูปแบบยิ่งขึ้น (มม./27 กค.24)

พระองค์ทรงพอพระราชหฤทัยในกิจการของมหาวิทยาลัย ที่มีการดำเนินภารกิจที่เป็นประโยชน์ มีการทำโครงการต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการเป็นอันมาก มีการขยายกิจการมหาวิทยาลัยอย่างเหมาะสมอยู่เสมอ ทั้งยังมีภารกิจสำคัญ คือการทบทวนวิเคราะห์นโยบายและวิธีการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้พัฒนาก้าวหน้า และสามารถแก้ไขต่างๆ ได้ ช่วยให้มีมหาวิทยาลัยสมบูรณ์เต็มรูปแบบยิ่งขึ้น ตลอดจนอำนวยประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยเอง แก่นักศึกษา แก่ท้องถิ่น และประเทศชาติอย่างแท้จริง

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่ทรงมุ่งพิจารณาการทำโครงการต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการเป็นหลัก โดยให้มหาวิทยาลัยมีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยเต็มรูปแบบที่เป็นองค์กรวิชาการที่แท้จริง โดยบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

2.2 การบริหารงานวิชาการ

การศึกษาวิทยาการทุกอย่าง ยิ่งศึกษาค้นคว้ามากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งจำเป็นต้องการกระทำให้ละเอียดลงไปเท่านั้น และผู้ที่ได้ผ่านการศึกษาระดับนี้มาแล้ว ย่อมจะถือตัวว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา จะไม่ก้าวก่ายกับวิชาที่มีได้อยู่ในขอบข่ายของตน (มก./15 กค.24)

การใช้วิชาการปฏิบัติงานนั้น แม้เพียงงานเล็กน้อยอย่างหนึ่งอย่างใด เพียงอย่างเดียว ก็จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาหลายๆ สาขานำมาเป็นเครื่องช่วยปฏิบัติ จึงจะสำเร็จผลที่ดีที่สุด (มก./15 กค.24)

การบริหารงานวิชาการในมหาวิทยาลัย

การที่มหาวิทยาลัย มีหลักสูตรและโครงการการวิจัยในภาควิชาต่างๆ เป็นอันมาก แสดงว่าผู้ที่สำเร็จหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้ว จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีพอตัว ทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการปฏิบัติ พร้อมและเหมาะที่จะออกไปปฏิบัติงานในแนวทางของแต่ละคน (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

การศึกษาในมหาวิทยาลัย ช่วยให้นักศึกษามีวิชาความรู้ที่หนักแน่นก้าวหน้า และมีความสามารถที่จะใช้ความคิดวิจารณ์ญาณได้อย่างถูกต้องมีเหตุผล ซึ่งถ้าแต่ละคนได้นำไปใช้ในการปฏิบัติบริหารงานของตนต่อไป ด้วยจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง และด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ ก็จะช่วยส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จและความเจริญ (จพ./3 สค.34)

มหาวิทยาลัย ได้รับความสำเร็จอย่างงดงามมากในการดำเนินโครงการค้นคว้าวิจัยทางเทคโนโลยี และการค้นคิดประดิษฐ์และผลิตอบกรณ์การทำงานอันมีคุณภาพสูงออกสู่ประชาชน (สจ./12 ตค.24)

ความสำเร็จทั้งนี้ เห็นได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างสำคัญ ในการที่จะช่วยให้บ้านเมืองของเรามีเครื่องมือที่ดี ที่มีคุณค่าจริงใช้กันอย่างทั่วถึง (สจ./12 ตค.24)

วิธีและแบบแผนการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย

วิธีและแบบแผนการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ย่อมปรากฏชัดแก่ผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติ คือ นักศึกษา นำให้นักศึกษาของสถาบันนี้ประจักษ์ว่า การปฏิบัติทุกอย่าง จำเป็นต้อง (สจ./12 ตค.24)

-คิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา (สจ./12 ตค.24)

-แล้วนำมาพัฒนาดัดแปลงด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลมว่องไว ให้สำเร็จเป็นผลเป็นประโยชน์ที่ต้องการ (สจ./12 ตค.24)

เมื่อแต่ละคนได้น้อมนำเอาแนวทางนี้ไปปฏิบัติด้วยตนเองในงานของตนๆ จนบรรลุเป้าหมายแล้ว ก็จะพลอยให้ส่วนรวม คือบ้านเมือง ได้รับประโยชน์ด้วย (สจ./12 ตค.24)

บัณฑิต ได้เรียนรู้แบบแผนการทำงานอันถูกแท้ และมีประสิทธิภาพอย่างสูงมาแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะได้พยายามชวนช่วยทำงานที่จะมีมาให้เต็มกำลัง ความรู้ความสามารถ ด้วยความตั้งใจจริง ด้วยความริเริ่ม ด้วยความคิดค้นอย่างชาญฉลาด ให้สมกับควมที่มีคุณลักษณะดีพร้อมอยู่แล้ว ชาติไทยของเราจักได้จำเริญก้าวหน้าไปในโลกได้อย่างปลอดภัยและมั่นคง (สจ./12 ตค.24)

ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ

เจ้าหน้าที่จัดการศึกษา จึงควรจะได้ทราบจุดหมายของการศึกษาโดยชัดแจ้ง ทั้งควรถือเป็นหน้าที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติว่า ผู้ให้การศึกษาระดับใดสาขาใดก็ตาม รวมทั้งผู้บริหารการศึกษาด้วย ต้องปฏิบัติงานด้วย (วศ./13 พย.16)

1) ความเข้าใจกัน (วศ./13 พย.16)

2) มีความสัมพันธ์ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และกว้างขวาง สนับสนุนส่งเสริมงานของแต่ละสาขา แต่ละระดับชั้น (วศ./13 พย.16)

3) เว้นจากความขัดแย้งและเบียดเบียนกันโดยเด็ดขาด ความเจริญทางการศึกษาของชาติที่ทุกคนต้องการ จึงจะมีประสิทธิผลขึ้นมาได้ (วศ./13 พย.16)

ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักวิชาการทุกคน จึงไม่ควรจะลืมนึกว่า วิชาการทั้งปวงนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และต่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอยู่จะต้อง

1) นำมาใช้ประสมประสานกันให้ถูกต้องพอเหมาะพอดีอยู่เสมอ (มก./15 กค.24)

2) เพราะว่าวิทยาการใดๆ ก็ตาม จะใช้ให้เป็นประโยชน์แต่ลำพังอย่างเดียวมิได้ เป็นหน้าที่ของนักวิชาการ ที่จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนแน่นอนว่า นอกจากแต่ละคนจะต้องเชี่ยวชาญในวิชาเฉพาะของตนแล้ว ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดตาเปิดใจให้กว้างขวางสว่างไสว เพื่อเรียนรู้ให้ทั่วถึง และเพื่อประสานกันนักวิชาการอื่นๆ และคนอื่นๆ ให้ได้โดยสอดคล้องด้วย (มก./15 กค.24)

3) ประการสำคัญที่สุด ในเมื่อปฏิบัติงานอันใดกับผู้อื่นแล้ว จะต้องพยายามร่วมกันพิจารณาปรึกษาทำความเข้าใจกันให้ได้ พร้อมทั้งระมัดระวังปฏิบัติการให้เกื้อกูลส่งเสริมกันโดยตลอด งานที่ทำจึงจะบรรลุผลเลิศ และเกิดประโยชน์นี้สมบูรณ์ตามความมุ่งประสงค์ได้ (มก./15 กค.24)

ในด้านการบริหารงานวิชาการ ทรงให้ข้อคิดว่า การศึกษาวิทยาการทุกอย่าง ยิ่งศึกษาค้นคว้ามากเท่าใด ยิ่งต้องการกระทำให้ละเอียดยิ่งขึ้นเท่านั้น ในการใช้วิชาการปฏิบัติงานใดๆ ต้องอาศัยใช้หลักวิชาหลายๆ สาขามาประกอบกันจึงจะสำเร็จผลที่ดีได้ ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องไม่ถือตนว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในขอบข่ายเฉพาะวิชาของตน แต่จะต้องศึกษาให้เชี่ยวชาญในขอบข่ายศาสตร์สาขาอื่นๆ ด้วย

พระองค์ทรงชื่นชม ทีมมหาวิทยาลัยมีหลักสูตรและโครงการการวิจัยในภาควิชาต่างๆ เป็นอันมาก ทำให้เป็นหลักประกันได้ว่าบัณฑิตที่จบออกมา จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีพอตัว ทั้งทางด้านวิชาการและการปฏิบัติ มีความพร้อมและเหมาะที่จะออกไปปฏิบัติงานในแนวทางของแต่ละคนได้เป็นอย่างดีแน่นอน เพราะการศึกษาในมหาวิทยาลัย ช่วยให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถ สามารถใช้ความคิดวิจารณ์ญาณได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล และทรงขอให้บัณฑิตทุกคนปฏิบัติบริหารงานของตน ด้วยจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง และด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ ถ้าปฏิบัติได้เช่นนี้ก็ประสบความสำเร็จและความเจริญ

พระองค์ทรงชื่นชมในวิธีและแบบแผนการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ที่สามารถผลิตสิ่งประดิษฐ์ค้นคิดและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูงออกสู่ประชาชน ทำให้ประเทศเรามีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ดีมากมาย ส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทรงย้ำเตือนเรื่องการผลิตและการใช้เทคโนโลยีว่า การปฏิบัติทุกอย่างจะต้องคิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา แล้วนำมาพัฒนาดัดแปลง ด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลมว่องไวชาญฉลาด ให้สำเร็จเป็นผลเป็นประโยชน์ที่ต้องการ และจะส่งผลประโยชน์ต่อบ้านเมืองด้วย ทรงขอให้เรียนรู้แบบแผนการทำงานที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พยายามขวนขวายทำงานให้เต็มกำลัง

ความรู้ความสามารถ ด้วยความตั้งใจจริง ด้วยความริเริ่ม ด้วยความคิดค้นอย่างชาญฉลาด ให้สมกับเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดีพร้อมอยู่แล้ว

ทรงขอให้ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่จัดการศึกษาทุกคน ควรทราบและเข้าใจจุดหมายของการศึกษาอย่างชัดเจนและถือเป็นหน้าที่ ต่างคนต่างจะต้องปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจกัน ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและกว้างขวาง สนับสนุนส่งเสริมงานของแต่ละสาขา แต่ละระดับด้วย ละเว้นซึ่งความขัดแย้งและเบียดเบียนกันโดยเด็ดขาด ความเจริญทางการศึกษาของชาติก็จะเกิดประสิทธิผลขึ้น

ทรงย้ำเตือนว่า ควรไม่ลืมว่าวิชาการทั้งปวงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และต่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอยู่ จะต้องนำมาใช้ประสมประสานกันอย่างถูกต้องพอเหมาะพอดีอยู่เสมอ เพราะวิทยาการใดๆ จะใช้ให้เป็นประโยชน์เพียงลำพังอย่างเดียวไม่ได้ เป็นหน้าที่ของนักวิชาการ ที่จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน เรียนรู้สาขาอื่นๆ ให้ทั่วถึง ประสานกันนักวิชาการอื่นๆ และคนอื่นๆ ให้ได้โดยสอดคล้องด้วย ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องพยายามร่วมกันพิจารณาปรึกษาทำความเข้าใจกัน พยายามเกื้อกูลส่งเสริมกันให้โดยตลอด เมื่อทำได้เช่นนี้ งานก็จะบรรลุผลเลิศ และเกิดประโยชน์สมบูรณ์ตามความมุ่งประสงค์

กระบวนการคิดในเรื่องนี้ เป็นกระบวนการที่ผสมผสานระหว่างแนวคิด 4 หลักปรัชญา ได้แก่

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ จากแนวคิดที่ทรงพิจารณาการบริหารจัดการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาคน และให้คนมากลับพัฒนาชาติบ้านเมือง

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่ทรงพิจารณาถึงการใช้วิชาการในการปฏิบัติงานนั้น ต้องอาศัยใช้หลักวิชาหลายสาขา มาประกอบกันแบบสหวิทยาการ วิชาการทั้งปวงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และเสริมกันและกันอยู่ จะต้องประสมประสานกันอย่างถูกต้องพอเหมาะพอดี ดังนั้น ทุกคนต้องเชี่ยวชาญในสาขาอื่นด้วย ทรงพิจารณาด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อมีหลักสูตรและโครงการการวิจัยดี ย่อมทำให้สามารถผลิตบัณฑิตที่ดีมีคุณภาพได้

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงกล่าวถึงกระบวนการทบทวนวิเคราะห์นโยบายและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น เพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ ทรงสะท้อนความคิดว่า ในการปฏิบัติงาน ควรต้องประสานกันนักวิชาการอื่นๆ อย่างสอดคล้อง ร่วมกันพิจารณาปรึกษาทำความเข้าใจกัน เกื้อกูลส่งเสริมกัน ร่วมมือร่วมใจ และช่วยกันส่งเสริมงานของแต่ละสาขาแต่ละระดับให้ดีขึ้น โดยปราศจากความขัดแย้ง เบียดเบียนกัน และทรงมีแนวคิดในเรื่องการผลิตและ

การใช้เทคโนโลยี ที่ต้องคิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา แล้วนำมาพัฒนาตัดแปลงด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลมที่มีอยู่ในตน

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดให้มีการบริหารอุดมศึกษาแบบทางเลือก โดยมุ่งนิสิต นักศึกษามีความเชี่ยวชาญในขอบข่ายเฉพาะวิชาของตน หรือตามอาชีพที่ตนเลือกเรียน ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ

2.3 การบริหารการเงินและงบประมาณ

การตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นนั้น ต้องใช้เงินทองเป็นจำนวนมากมาย มีเงินของแผ่นดิน อันได้มาจากประชาชนเป็นส่วนสำคัญ การลงทุนทุ่มเทงบประมาณมากมายลงไปเพื่ออะไร ก็เพื่อสร้างบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นมาให้ เป็นผู้นำ เป็นหัวหน้า ในการที่จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ทำให้กำลังแรงงานกำลังความคิดของคนไทยที่มีอยู่ บังเกิดเป็นผลเป็นประโยชน์ อำนวยความเจริญ ความก้าวหน้า ความผาสุก และความมั่นคงแก่ส่วนรวม (มข./22 ชค.12)

บัณฑิต จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยนี้ เป็นคุณแก่บ้านเมืองและประชาชนคุ้มค่า มิใช่เป็นการสิ้นเปลืองไปเปล่าๆ ทั้งนี้จักได้เป็นการแสดงให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยด้วย ขอให้บัณฑิตทั้งหลายปฏิบัติงานให้สมเกียรติของบัณฑิต และสมกับปณิธานอันแน่วแน่ของท่านที่จะรับใช้ชาติบ้านเมือง (มข./22 ชค.12)

ขออนุโมทนาในการที่องค์การมูลนิธิและบุคคล ได้ให้ความสนับสนุน ก่อตั้งมหาวิทยาลัย หวังว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้จะเจริญเติบโตรวดเร็วต่อไปในภายหน้า (มก./11 กค.00)

ในด้านการบริหารการเงินและงบประมาณ พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การตั้งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งขึ้นนี้ จะต้องลงทุนด้วยเงินของแผ่นดินมากมาย และเงินเหล่านี้ก็ได้มาจากประชาชนเป็นส่วนสำคัญทั้งสิ้น ทุกคนจะต้องเข้าใจว่า การลงทุนทุ่มเทงบประมาณมากมายนั้น เพื่ออะไร ก็เพื่อสร้างบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูงมาเป็นผู้นำเป็นหัวหน้า มาบริหารจัดการสองอย่างคือ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชาติที่มีอยู่ และบริหารจัดการกำลังแรงงานกำลังความคิดของคนไทยที่มีอยู่ ทำให้บังเกิดเป็นผลเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

พระองค์ทรงขอให้บัณฑิตพิสูจน์ตนเองให้เห็นว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยนี้ มิใช่เป็นการสิ้นเปลืองไปเปล่าๆ แต่ตนเองจักทำตนให้เป็นคุณแก่บ้านเมืองและประชาชนอย่าง

คุ่มค่า จักได้เป็นการแสดงให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการอุดมศึกษาด้วย ทรงขอให้บัณฑิตทั้งหลายปฏิบัติงานให้กับสมเกียรติภูมิของความเป็นบัณฑิต และสมกับปณิธานที่ได้ให้ไว้ว่าจะรับใช้ประเทศชาติของเรา พระองค์ทรงชื่นชมและขออนุโมทนาแก่องค์การมูลนิธิและบุคคลต่างๆ ที่ได้ให้ความสนับสนุนแก่อุทฺถวมหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้ามาโดยตลอด

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ทรงตั้งความมุ่งหวังให้บัณฑิตเข้าใจและเห็นคุณค่าของการลงทุนเพื่อการอุดมศึกษา และมีความปรารถนาในตนที่จะทำอุทิศตนทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติให้สมค่า และคุ่มกับที่ประชาชนของชาติได้ให้การศึกษากับตน เหล่านี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดที่สามารถสร้างคนให้มองเห็นข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ โดยการสร้างกลไกความรู้สึกสำนึกที่จะให้เกิดขึ้นในตัว นิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ

แก่นแท้และสาระในเรื่องการบริหารอุดมศึกษา อาจสรุปและแสดงภาพความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 7 แก่นแท้และสาระในเรื่องการบริหารการอุดมศึกษา

2. การบริหารการอุดมศึกษา

2.1 กิจการของมหาวิทยาลัย

-การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และขยายให้ก้าวหน้าโดยเหมาะสมอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประโยชน์นานแก่มหาวิทยาลัย แก่นักศึกษา ตลอดจนท้องถิ่นและประเทศชาติโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

-การทบทวนวิเคราะห์นโยบายและวิธีการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถแก้ไขปรับปรุงให้พัฒนาก้าวหน้า และอำนวยความสะดวกแก่มหาวิทยาลัยเอง แก่นิสิตนักศึกษา แก่ท้องถิ่น ตลอดจนประเทศชาติโดยส่วนรวม ได้ยิ่งๆ ขึ้น

-การจัดตั้งโครงการเพิ่มขึ้น เพื่อเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ช่วยให้มีมหาวิทยาลัยสมบูรณ์เต็มรูปยิ่งขึ้น

2.2 การบริหารงานวิชาการ

การศึกษาวิทยาการทุกอย่าง ยิ่งศึกษาค้นคว้ามากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งจำเป็นต้องการกระทำที่ละเอียดลงไปเท่านั้น และผู้ที่ได้ผ่านการศึกษาระดับนี้มาแล้ว ย่อมจะถือตัวว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา จะไม่ก้าวก่ายกับวิชาที่มีได้อยู่ในขอบข่ายของตน

การใช้วิชาการปฏิบัติงานนั้น แม้เพียงงานเล็กน้อยอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว ก็จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาหลายๆ สาขานำมาเป็นเครื่องช่วยปฏิบัติ จึงจะสำเร็จผลที่ดีที่สุด

การบริหารงานวิชาการในมหาวิทยาลัย

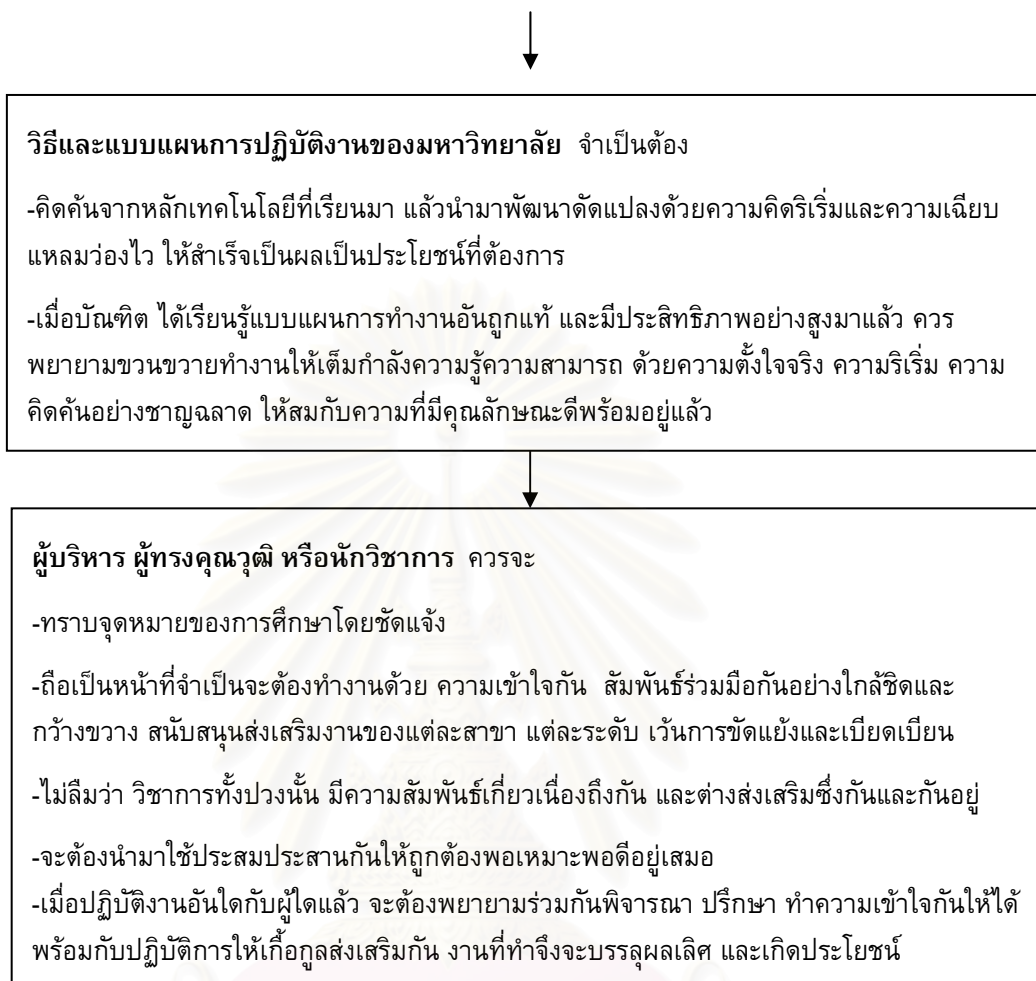
การที่มหาวิทยาลัย มีหลักสูตรและโครงการการวิจัยในภาควิชาเป็นอันมาก แสดงว่าผู้ที่สำเร็จหลักสูตรการศึกษา จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีพอตัว ทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านปฏิบัติการ พร้อมและเหมาะที่จะออกไปปฏิบัติงานในแนวทางของแต่ละคน

การศึกษาในมหาวิทยาลัย ช่วยให้บัณฑิตมีวิชาความรู้ที่หนักแน่นก้าวหน้า สามารถใช้ความคิดวิจารณ์ญาณได้อย่างถูกต้องมีเหตุผล ถ้านำไปใช้ในการปฏิบัติบริหารงานของตนต่อไป ด้วยจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง และด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ จะส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จ

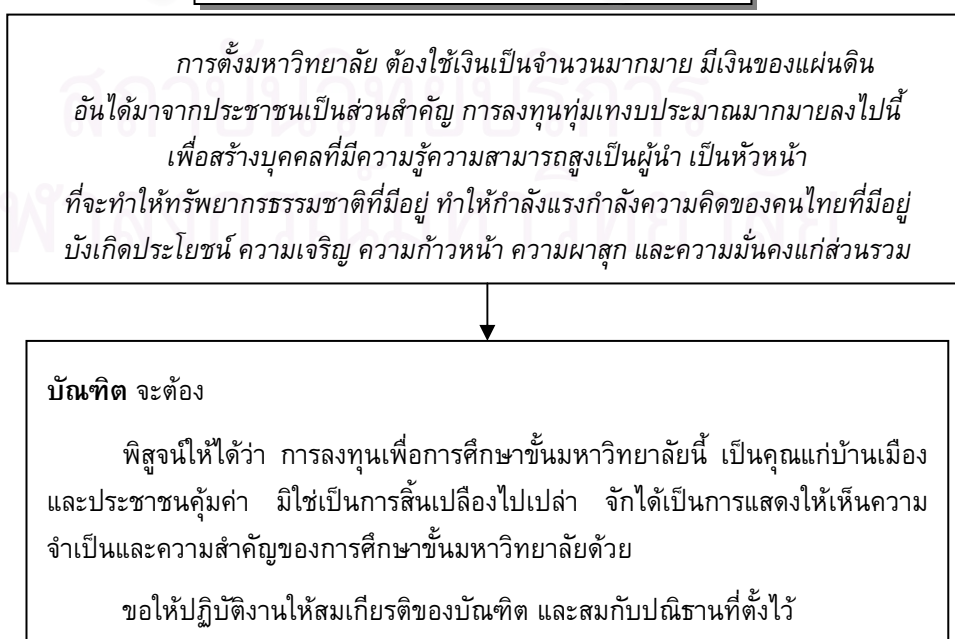
มหาวิทยาลัย ได้รับความสำเร็จอย่างงดงามมากในการดำเนินโครงการค้นคว้าวิจัยทางเทคโนโลยี และการค้นคิดประดิษฐ์และผลิตุอุปกรณ์การทำงานอันมีคุณภาพสูงออกสู่ประชาชน

ความสำเร็จทั้งนี้ เห็นได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างสำคัญ ในการที่จะช่วยให้บ้านเมืองของเรา มีเครื่องมือที่ดี ที่มีคุณค่าจริงใช้กันอย่างทั่วถึง

แผนภาพที่ 7 แก่นแท้และสาระในเรื่องการบริหารการอุดมศึกษา (ต่อ)

2.3 การบริหารการเงินและงบประมาณ

3. เป้าหมายของการอุดมศึกษา

พระบรมราโชวาท ที่พระองค์ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา เพื่อสะท้อนให้มหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และนักการอุดมศึกษาทั้งหลาย ฟังน้อมนำไปปฏิบัตินั้น สามารถประมวลได้ 7 หัวข้อ ได้แก่ ความมุ่งหมายการอุดมศึกษา จุดประสงค์ของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย ความมุ่งหมายของการศึกษาในมหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาในมหาวิทยาลัย และข้อควรปฏิบัติ โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

3.1 ความมุ่งหมายการอุดมศึกษา

การศึกษาชั้นอุดมศึกษา มีความมุ่งหมายสำคัญ ที่จะฝึกฝนส่งเสริมบุคคลให้มีความสามารถสูง ทั้งทางวิชาการ ทั้งทางความคิด (จพ./12 กค.17)

พระองค์ทรงกล่าวถึง ความมุ่งหมายที่สำคัญของการอุดมศึกษาว่า คือการฝึกฝนส่งเสริมบุคคลให้มีความสามารถสูง ทั้งทางวิชาการและความคิด

กระบวนการคิดตามแก่นแท้และสาระในเรื่องความมุ่งหมายของการอุดมศึกษา เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงพิจารณาในภาพรวมของการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาความสามารถของคนเป็นสำคัญ

3.2 จุดประสงค์ของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา

จุดประสงค์ของการให้การศึกษา คือ การแนะนำส่งเสริมให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ การคิดอ่าน การกระทำ และให้สามารถนำเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีอยู่ในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่กุลตนแก่กุลผู้อื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นประเทศได้ ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาก่อนุชน จึงจำเป็นต้องระมัดระวังตั้งใจปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายทั้งนี้ อยู่เสมอเป็นนิตย์ (วศ./26 พย.16)

การที่จะอบรมสนับสนุนอนุชน ให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของการศึกษานั้น เห็นว่าการฝึกฝน และปลูกฝังความรู้จักเหตุผล ความรู้จักผิดชอบชั่ว

ดี เป็นสิ่งจำเป็นไม่น้อยกว่าการใช้วิชาการ เพราะการรู้จักพิจารณาให้เห็นเหตุเห็นผล ให้อัจฉริยะจำแนกสิ่งผิดชอบชั่วดีได้โดยกระจ่างแจ้ง ย่อมทำให้มองบุคคล มองสิ่งต่างๆ ได้ลึกลงไป จนเห็นความจริงในบุคคลและสิ่งนั้นๆ เมื่อได้มองเห็นความจริงแล้ว ก็จะสามารถใช้ความรู้และวิชาการ ปฏิบัติงานทุกอย่างได้ดีและถูกต้องยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ผู้อื่นได้มากขึ้น บัณฑิตจึงควรจะต้องฝึกหัดตนให้อัจฉริยะพิจารณา ให้ชัดเจนแคล้วคล่อง พร้อมกับส่งเสริมฝึกฝนศิษย์ให้ได้ลักษณะนิสัย เช่นนี้ติดตัวต่อไปด้วย (วศ./26 พย.16)

ส่วนจุดประสงค์ของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ การคิดอ่าน การกระทำ สามารถนำเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีอยู่ในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมและประเทศได้

การฝึกฝนอบรมผู้เรียนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของการอุดมศึกษานี้ จำเป็นจะต้องฝึกฝนและปลูกฝังให้อัจฉริยะเห็นเหตุเห็นผล รู้ผิดชอบชั่วดี สามารถมองลึก และมองเห็นความจริง สามารถใช้ความรู้และวิชาการปฏิบัติงานทุกอย่างได้ดีและถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นควรฝึกอย่างแคล้วคล่องจนติดเป็นนิสัย

กระบวนการคิดในเรื่องจุดประสงค์ของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงมีแนวคิดในภาพรวมของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อฝึกฝนอบรมคนให้อยู่ในโลกของเหตุผล เป็นคนที่มีเหตุผลทั้งความคิดและการกระทำ โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจรับผิดชอบชั่วดี

3.3 การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย

การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย คือ การศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างเสริมและสะสมความรู้ความชัดเจนในด้านวิชาการอย่างสูง และด้านการใช้ความคิด วิจัยตามเหตุผล หลักวิชา ความถูกต้อง (มม./9 กค.33)

พระองค์ทรงให้ความหมายของการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยเป็นสองนัยยะ นัยยะแรกคือการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างเสริมและสะสมความรู้ความชัดเจนในด้านวิชาการอย่างสูง และนัยยะที่สองคือ การใช้ความคิดวิจารณ์ตามเหตุผล ตามหลักวิชา และความถูกต้อง ลักษณะกระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดที่ผสมผสานหลายแบบคือ เป็นทั้งกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาญาณวิทยา (EPISTEMOLOGY) ว่าด้วยธรรมชาติของความรู้ ทรงกล่าวถึงการพัฒนาความรู้ของคนเป็นสำคัญ และการใช้ความคิดหรือมโนคติของคนตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ที่ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ และเป็นกระบวนการคิดที่กล่าวถึงความคิดวิจารณ์โดยใช้เหตุผล ตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผลด้วย

3.4 ความมุ่งหมายของการศึกษาใหม่มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย มีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่จะวางรากฐานทางปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้แก่นักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาทุกคนมีความรู้ทางวิชาการอย่างสูง มีความเข้าใจในตนเองและในสภาวะแวดล้อมอย่างแจ่มแจ้ง มีความคิดวิวินิจฉัย สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจปัญหาต่างๆ ได้โดยถูกต้องตามเหตุผล (มธ./25 กค.28)

การศึกษาใหม่มหาวิทยาลัย (มธ./30 กค.30)

-ช่วยให้บุคคลมีภูมิความรู้สมบูรณ์ขึ้น ทั้งด้านลึก คือ ด้านวิชาการ ทั้งด้านกว้าง คือ ด้านความรอบรู้อันได้มาจากประสบการณ์และการสมาคมเกี่ยวข้องกับผู้อื่น (มธ./30 กค.30)

-ช่วยให้รู้จักคิดพิจารณาและวินิจฉัยเรื่องราวปัญหาต่างๆ ได้ ด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง (มธ./30 กค.30)

พระองค์ทรงกล่าวถึงความมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาใหม่มหาวิทยาลัยคือ การวางรากฐานทางปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้แก่นักศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการอย่างสูง เข้าใจในตนเองและสภาวะแวดล้อมอย่างชัดเจน มีความคิดวิวินิจฉัย สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจปัญหาได้โดยถูกต้องตามเหตุผล การศึกษาใหม่มหาวิทยาลัยจะช่วยให้บุคคลมีภูมิความรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านลึกคือด้านวิชาการ และด้านกว้างคือความรอบรู้ที่ได้จากประสบการณ์และการสมาคมกับผู้อื่น

ลักษณะกระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดที่ผสมผสานแนวคิดสองแบบ คือ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงกล่าวถึงกระบวนการทางปัญญา และว่าด้วยคุณค่าทางด้านจริยศาสตร์ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ที่ทรงกล่าวถึงนัยยะของการที่คนสามารถความเข้าใจในตนเองและสภาวะแวดล้อมอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะกระบวนการทางธรรมชาติและความสามารถมองเห็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ และเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล และการแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้เหตุผลเป็นสำคัญ

3.5 วัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา

การให้การศึกษานั้น สำคัญและจำเป็นมาก ที่จะต้องพยายามทำให้ตรงและให้ได้ตามวัตถุประสงค์ มิฉะนั้นจะเกิดผิดพลาดเสียหายขึ้น (มศว./26 มีย.23)

วัตถุประสงค์สำคัญของการให้การศึกษาคือ การฝึกฝนอบรมให้บุคคลมีปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบครันเพียงพอ (มศว./26 มีย.23) ทั้งใน

-ส่วนวิชาความรู้

-ส่วนความคิดวิวินิจฉัย

-ส่วนจิตใจและความประพฤติ

-ส่วนความขยันอดทนและความสามารถ ในอันที่จะนำความรู้ ความคิดไปใช้ไปปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์แห่งการสร้างความสุขความเจริญและความมั่นคงในชีวิต

ทรงให้ความหมายของวัตถุประสงค์สำคัญของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาคือการฝึกฝนอบรมให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์ ที่มีทุกส่วนอย่างครบครัน อันได้แก่ ส่วนวิชาความรู้ ส่วนความคิดวิวินิจฉัย ส่วนจิตใจและความประพฤติ ส่วนความขยันอดทนและความสามารถ สามารถนำคุณสมบัติเหล่านี้ไปใช้ไปปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความสุขความเจริญและความมั่นคงในชีวิตของตน

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ที่ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต โดยทรงพิจารณาถึงผลลัพธ์สุดท้ายที่จะเกิดขึ้น คือความสามารถอยู่ได้ในโลกของการดำรงชีวิตที่ดี

3.6 จุดมุ่งหมายของการศึกษาในมหาวิทยาลัย

การศึกษาในมหาวิทยาลัย มีจุดมุ่งหมาย ที่จะ (จพ./16 กค.30)

-ฝึกอบรบบุคคลให้มีความรู้ความคิดกว้างขวางเพียงพอที่จะ พิจารณาวินิจฉัยเรื่องราวปัญหาต่างๆ ได้ด้วยเหตุผลและความถูกต้อง (จพ./16 กค.30)

-ให้มีความถนัดชัดเจนในวิชาการด้านใดด้านหนึ่ง ถึงขนาดที่ จะนำไปใช้ประกอบการงานเป็นอาชีพ หรือใช้เป็นรากฐานสำหรับการศึกษาวินิจฉัย ต่อไปในระดับสูง เป็นนักวิชาการโดยตรง (จพ./16 กค.30)

การศึกษาในมหาวิทยาลัย มีจุดมุ่งหมายที่จะ (จพ./16 กค.30) (มข./22 ธค.31) วางแผนทางปฏิบัติพัฒนางานต่างๆ ด้าน ให้เป็นแบบอย่างแก่นักศึกษา สำหรับนักศึกษาจะนำไปใช้ปฏิบัติงาน สร้างความเจริญมั่นคงแก่ตนเองต่อไปในอนาคต (มข./22 ธค.31) ดังนั้น จึงต้อง

-ฝึกอบรบบุคคลให้มีความรู้ความคิดกว้างขวางเพียงพอที่จะ พิจารณาวินิจฉัยเรื่องราวปัญหาต่างๆ ได้ด้วยเหตุผลและความถูกต้อง (จพ./16 กค.30)

-ให้มีความถนัดชัดเจนในวิชาการด้านใดด้านหนึ่ง ถึงขนาดที่ จะนำไปใช้ประกอบการงานเป็นอาชีพ หรือใช้เป็นรากฐานสำหรับการศึกษาวินิจฉัย ต่อไปในระดับสูง เป็นนักวิชาการโดยตรง (จพ./16 กค.30)

-พยายามสอนความรู้ที่ดีให้อย่างถูกถ้วน (มข./22 ธค.31)

-พยายามฝึกหัดด้านการปฏิบัติให้มีความชำนาญรอบตัว (มข./22 ธค.31)

-สนับสนุนให้ได้ร่วมมือร่วมงานกับหน่วยงานต่างๆ อย่าง กว้างขวาง เพื่อให้นักศึกษาแต่ละสาขาวิชา และแต่ละคน สามารถทำงานได้อย่างมี คุณภาพและได้ผล (มข./22 ธค.31)

ปัญหาที่อยู่ว่าบัณฑิตจะทราบได้อย่างไร ว่าตนเองจะสามารถทำงานให้มีคุณภาพและได้ผล ตอบว่า (มข./22 ธค.31)

-เมื่อใดที่ท่านรู้สึกแน่ใจว่ามีความตั้งใจดี มีหลักวิชาดี มีแผนงานดี มีสติสมบุรณ์มั่นคง มีเหตุผลที่ถูกต้อง และมีความคิดพิจารณาที่ละเอียดรอบคอบพร้อมมูลในตัวแล้ว (มข./22 ธค.31)

-เมื่อนั้น ท่านจะสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ และได้ผล แม้ผลจะยังไม่ปรากฏให้เห็นได้ในปัจจุบันทันที เชื่อมั่นได้ว่าจะสำเร็จลุล่วง และได้รับผลอันสมบุรณ์ดีได้ต่อไป (มข./22 ธค.31)

จึงขอให้ทุกคนนำไปคิดพิจารณาให้เห็นชัดและให้เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่การงานของท่านในวันหน้า (มข./22 ธค.31)

ทรงให้ความหมายของจุดมุ่งหมายของการศึกษาในมหาวิทยาลัยว่ามีจุดมุ่งหมายสองส่วนคือ การพัฒนาคนให้มีความรู้ความคิดกว้างขวาง สามารถวินิจฉัยเรื่องราวและปัญหาอุปสรรค ด้วยเหตุผลและความถูกต้อง และการพัฒนาคนให้มีความเชี่ยวชาญวิชาการเฉพาะด้าน สามารถนำไปประกอบอาชีพของตนได้

ทรงชี้แนะให้มหาวิทยาลัยมีการวางแผนทางปฏิบัติพัฒนางานทุกด้าน ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา และทรงชี้แนะวิธีการฝึกฝนอบรมนิสิตนักศึกษาว่า ควรฝึกอบรมให้มีความรู้ความคิดกว้างขวาง ฝึกอบรมให้มีความถนัดจัดเจนในวิชาการด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อใช้ในการประกอบการอาชีพ หรือใช้เป็นรากฐานสำหรับการศึกษาวิจัยในระดับสูงต่อไป โดยต้องพยายามสอนความรู้ที่ดีและถูกต้อง ฝึกความชำนาญรอบตัว สนับสนุนความร่วมมือกับหน่วยงานและบุคคลอย่างกว้างขวาง เพื่อให้นักศึกษาสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพและประสบผลสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและการงาน

ลักษณะกระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดที่ผสมผสานสี่แนวคิดคือ เป็นทั้งแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมนคติ ที่มุ่งสอนความรู้ที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้นักศึกษานำไปปฏิบัติงานต่อไปได้ ซึ่งเป็นแนวคิดตามปรัชญาญาณวิทยา (EPISTEMOLOGY) ว่าด้วยธรรมชาติของความรู้ ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของความรู้ด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่กล่าวถึงการใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาในการกระทำต่างๆ และมีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่า

ด้วยโลกของประสบการณ์ ที่เน้นการศึกษาวิจัยชั้นสูง และฝึกประสบการณ์ให้เกิดความถนัด และความชำนาญในวิชาชีพ การทำงานร่วมกับหน่วยงานและบุคคลอื่นๆ

3.6.1 จุดมุ่งหมายในการสร้างบัณฑิตของมหาวิทยาลัย

จุดหมายในการสร้างบัณฑิตของมหาวิทยาลัย มีความสำคัญมาก เพราะเป็นแม่บทใหญ่ ที่จะใช้เป็นเครื่องวัดคุณภาพของบัณฑิต พร้อมทั้งผลสำเร็จ ในการให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี (จพ./12 กค.33)

3.6.2 จุดมุ่งหมายในการรักษาคุณภาพของการอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัย มีความตั้งใจอยู่ ที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการศึกษากับจะมุ่งดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เพื่อคุณภาพของการศึกษาอย่างแท้จริงนั้น เป็นที่น่านิยมยินดีอย่างยิ่ง เพราะถือว่าเป็นหลักประกันสำคัญที่สุด สำหรับประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัย สำหรับนักศึกษา ในการที่จะได้รับการศึกษาที่ดีพอเพียง หรืออีกอย่างหนึ่ง คือ จะได้หลักวิชาที่ถูกต้องแน่นอน เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติภารกิจการทำงานของแต่ละคน (มธ./30 กค.17)

จากหัวข้อ 3.6.1 และหัวข้อ 3.6.2 นี้ พระองค์ทรงกล่าวถึงจุดหมายในการสร้างบัณฑิตของมหาวิทยาลัยว่า มีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องวัดคุณภาพของบัณฑิต และความสำเร็จของมหาวิทยาลัย และทรงชื่นชมกับมหาวิทยาลัยที่มีการรักษาคุณภาพของการศึกษา ถือว่าเป็นหลักประกันสำคัญที่สุด ที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัย และนิสิตนักศึกษาย่อมต้องได้รับการศึกษาที่ดี มีหลักวิชาที่ถูกต้องแน่นอน

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ โดยมุ่งจัดการศึกษาตามแบบแผน มุ่งให้เกิดคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ศึกษานำเอาหลักวิชาไปปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

3.7 ข้อควรปฏิบัติ

มหาวิทยาลัย

มุ่งหมายจะสร้างบัณฑิตที่เพียบพร้อมด้วยสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ ให้เป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์และความเจริญแก่สังคม ข้อที่กล่าวมีความหมายสำคัญลึกซึ้ง ซึ่งบัณฑิตทุกคนควรจะต้องศึกษา ทบทวนให้เข้าใจชัด พร้อมทั้งรับมียึดถือเป็นหลักการประจำตัวอย่างเหนียวแน่น (จพ./13 กค.32) (จพ./14 กค.44)

บัณฑิต

จึงจัดเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญ คือ การสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ชาติบ้านเมือง (มธ./25 กค.28)

ระดับนี้ เปรียบได้กับการเดินทางไปสู่เป้าหมายที่อยู่ห่างไกล ซึ่งมีทางแยกไปได้หลายๆ ทาง เป็นทางใกล้บ้าง ไกลบ้าง สะดวกราบรื่นบ้าง ขรุขระ กั้นดาร์บ้าง หรือบางทีก็เป็นทางตัน การจะไปให้ถึงจุดหมาย จึงต้อง (มธ./25 กค.28)

-ใช้ความฉลาดสามารถและความรอบคอบระมัดระวังมาก ตั้งแต่เริ่มต้น ตลอดไปจนถึงที่สุด (มธ./25 กค.28)

-แรกเริ่ม ก็ต้องพิจารณาหาทางที่ถูกและที่เหมาะสมที่สุดเป็นทางเดิน เมื่อไปถึงทางแยกทางร่วม ที่จะเดินไปได้เป็นสองทางสามทาง (มธ./25 กค.28)

-ต้องใช้ความรู้ความฉลาดตัดสินใจว่า ควรจะเลือกไปทางไหนจึงจะสะดวก ปลอดภัย ไปถึงที่หมาย การเลือกทางเดินนี้ บางทีก็ไม่อาจเลือกทางที่ใกล้ที่สุดลัดที่สุดได้เสมอไป เพราะทางที่ใกล้นั้น อาจมีใช้ทางสะดวกและปลอดภัย จึงจำเป็นต้องเลือกทางที่อ้อมที่ไกลกว่า บางทีเลือกเดินทางหนึ่งแล้ว (มธ./25 กค.28)

-ต่อมาพิจารณาเห็นว่ามิใช่ทางที่ถูกต้อง จำต้องย้อนกลับมาขึ้นต้นใหม่จึงจะถูก ก็ต้องทำ มิฉะนั้นไปไม่ถึงจุดหมาย (มธ./25 กค.28)

การที่ท่านทั้งหลายจะออกไปประกอบกิจการงานสร้างความสำเร็จ ความเจริญให้แก่ตนเองแก่บ้านเมืองและส่วนรวม พร้อมทั้งความอุตสาหกรรม โดยเต็มกำลังอยู่เสมอ อย่าได้ย่อหย่อนหรือประมาทละเลยในการปฏิบัติด้วยตัว

ปฏิบัติงานเป็นอันขาด จัดได้สามารถดำเนินถึงเป้าหมายที่แต่ละคนปรารถนา
ปรารถนาในที่สุด (มธ./25 กค.28)

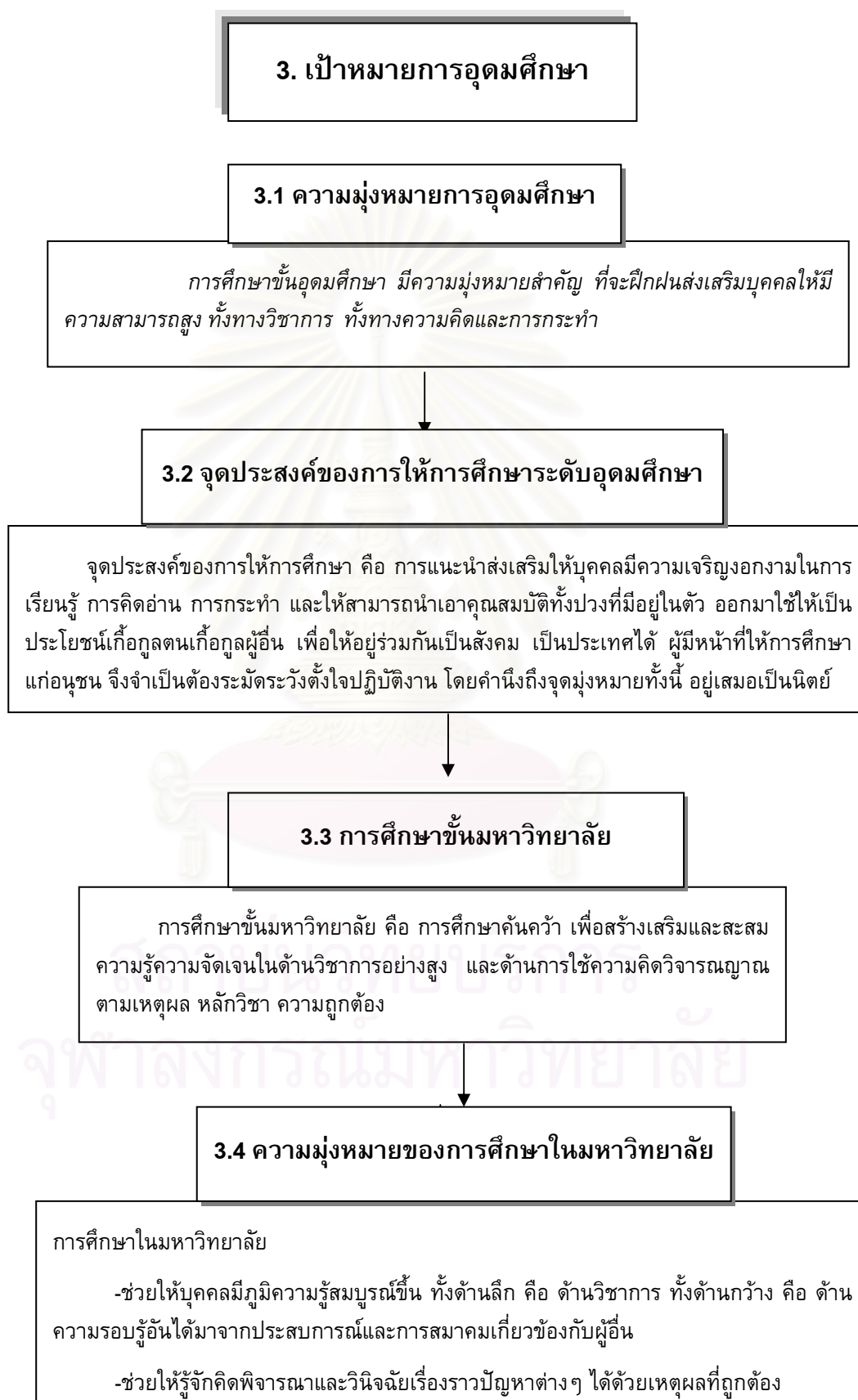
พระองค์ทรงชี้แนะถึงข้อควรปฏิบัติให้แก่มหาวิทยาลัยว่า การที่มหาวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างบัณฑิตที่เพียบพร้อม และเป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมนั้น มีความสำคัญลึกซึ้ง ซึ่งบัณฑิตควรจะต้องศึกษาทบทวนเรื่องนี้ให้เข้าใจอย่างชัดเจน และยึดถือเป็นหลักการประจำตัว ดังนั้น การจะไปให้ถึงจุดหมายนั้นได้ จึงต้องใช้ความฉลาดสามารถและความรอบคอบระมัดระวังมาก แรกเริ่มต้องพิจารณาหาทางที่ถูกและที่เหมาะสมที่สุดเป็นทางเดิน เมื่อพบทางแยกทางร่วม ก็ต้องใช้ความรู้ความฉลาดตัดสินใจว่าจะเลือกไปทางไหน จึงจะสะดวกปลอดภัยและไปถึงที่หมาย ให้พิจารณาแล้วพิจารณาอีก ให้เห็นทางที่ถูกต้องจริงๆ และต้องใช้ความอดทนอดทนโดยเต็มกำลัง จึงจะดำเนินถึงเป้าหมายได้ในที่สุด

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมนคติ ที่มุ่งสร้างคนให้เป็นคนดีและมีคุณสมบัติครบถ้วน โดยเน้นสาระด้านความรู้ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมและประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ที่เน้นการปฏิบัติงานเพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ โดยทรงชี้แนะให้มหาวิทยาลัยและบัณฑิตรู้จักวิธีคิด วิธีการทำงาน และวิธีการปฏิบัติตนอย่างมีระบบอย่างถ่องแท้ และมีขั้นตอนที่สมบูรณ์และชัดเจนยิ่งนัก

แก่นแท้และสาระในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา อาจสรุปและแสดงภาพ
ความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

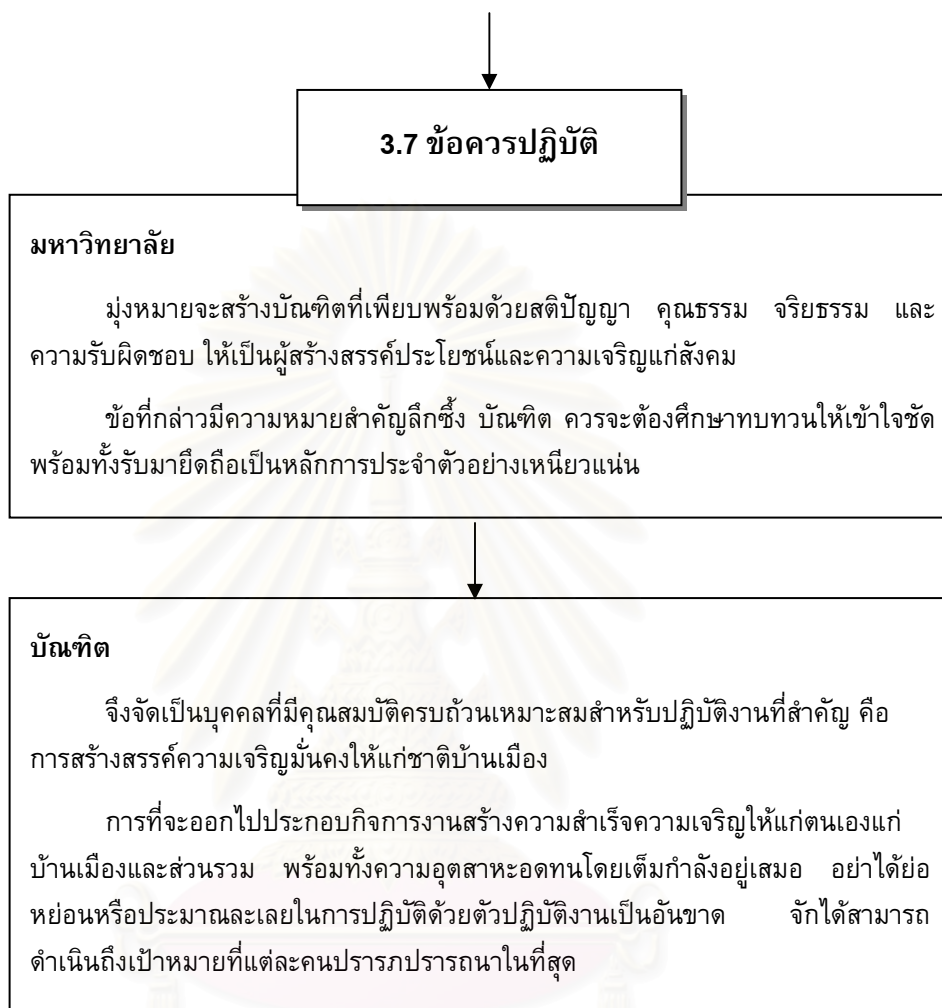
แผนภาพที่ 8 แก่นแท้และสาระในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา

แผนภาพที่ 8 แก่นแท้และสาระในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา (ต่อ)

แผนภาพที่ 8 แก่นแท้และสาระในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา (ต่อ)

4. นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต

พระบรมราชาวาท ที่พระองค์ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต เพื่อสะท้อนให้นิสิตนักศึกษา และบัณฑิตทั้งหลายพึงน้อมนำไปปฏิบัติ นั้น สามารถประมวลได้ 6 หัวข้อ ได้แก่ ความสำคัญของนิสิตนักศึกษาและบัณฑิต หน้าที่ของบัณฑิต ภารกิจของบัณฑิต การเรียนกับการทำงาน หลักปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิต และหลักปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิตเฉพาะสาขาวิชาชีพ โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

4.1 ความสำคัญของนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต

บัณฑิต

บัณฑิต เป็นผู้ที่มีโชคดี ที่ได้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเลิศทั้งทางวิชาการ และทางการปฏิบัติบริหารงาน ทุกคน จึงได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์แน่นแฟ้นทุกส่วน และย่อมสามารถก้าวเข้าสู่ชีวิตการงานได้ด้วยความมั่นใจ โดยนำหลักการที่ได้ใช้ได้ปฏิบัติเป็นปรกติอยู่แล้วนั้น มาปฏิบัติให้ต่อเนื่องไป ให้จนบรรลุความสำเร็จทุกๆ ประการในชีวิต (มอ./26 กย.28)

ค่าของปริญญา

พิธีรับปริญญาบัตร มีความหมายสำคัญมากแก่บัณฑิตทั้งหลาย เพราะเป็นการประกาศรับรองวิทยฐานะของแต่ละคนให้ปรากฏ ว่าเป็นผู้มีความรู้ ความคิด ความสามารถ พอเพียงที่ยกย่องไว้วางใจ ให้ประกอบกิจการอันเป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่สำคัญๆ ได้ (มธ./27 กค.32) ควรจะยกย่องไว้วางใจให้ประกอบกิจการที่สำคัญของบ้านเมืองได้ (มธ./27 กค.32)

พิธีแจกปริญญา ได้เปลี่ยนแปลงในวิธีการปรับปรุง เป็นการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมและรวดเร็วขึ้น การรักษานับธรรมเนียมประเพณี เก่านั้นเป็นของดี แต่ถ้าประเพณีบางอย่างไม่สะดวกแก่การปฏิบัติ ไม่เหมาะแก่กาลละ ก็ควรจะจัดตัดแปลงบ้าง การที่จะเปลี่ยนแปลงประเพณีใดๆ หรือจะรับเอาประเพณีของชาติอื่นใดมาใช้ นั้น ต้องพิจารณาให้รอบคอบต้องแท้เสียก่อนว่าเหมาะสมหรือไม่ประการใด เปลี่ยนแปลงแล้วจะสะดวกกว่าเก่าหรือไม่ จะเป็นประโยชน์อย่างไร ความรอบคอบเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง (จพ./5 กค.05)

การประกอบกิจการ ไม่ใช่ว่าเป็นบัณฑิตที่มีปริญญาบัตรแล้ว จะต้องได้รับความไว้วางใจ และเชื่อถือ แต่ต้องลงมือทำงานใช้ความรู้ที่ได้มาให้เป็น

ประโยชน์แก่การงาน แสดงความสามารถเสียก่อน โดยพิจารณาหยั่งถึงสิ่งที่ควร และไม่ควร และมีใจหนักแน่น สุจริต อุตุน มีความอดุสสุหะ หมั่นเพียรในการงาน และรักษาระเบียบวินัยเป็นบรรทัดฐาน เพื่อได้มาซึ่งความเชื่อถือและไว้วางใจ และเมื่อนั้นค่าของปริญญาบัตรจึงจะบังเกิดขึ้น (จพ./25 มีย.96)

-ตั้งปณิธานที่จะใช้ความรู้ ความคิด ความอดุสสุหะ (มช./29 มค.13)

-พร้อมทั้งความบริสุทธิ์ใจ ปฏิบัติการงานทุกอย่างให้บังเกิดประโยชน์และความเจริญมั่งคั่งแก่ประเทศชาติ และประชาชนให้มากที่สุด และดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ (มช./29 มค.13)

ถ้าทุกคนกระทำได้ดังนี้ ก็จะได้ชื่อว่าได้บำเพ็ญประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่นโดยสมบูรณ์ สมกับที่ได้รับความยกย่องว่าเป็นบัณฑิต (มช./29 มค.13)

การออกไปประกอบการงาน ตามแนวทางที่ศึกษามาแล้วนั้น ใคร่ขอฝากข้อคิดไว้ว่า วิชาความรู้ของท่านที่มีอยู่นั้น จำเป็นต้องนำมาปฏิบัติให้บังเกิดผล เมื่อท่านสามารถนำความรู้มาปฏิบัติ ให้บังเกิดประโยชน์แก่ตนและแก่ประเทศชาติ อย่างแท้จริงได้ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต (มศก./11 ตค.11)

ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษาแล้วนั้น ควรได้รับใช้บ้านเมืองในงานที่สำคัญเพราะมีโอกาสได้ศึกษามาก (จพ./3 กค.12)

บัณฑิต คงจะมีความหวังตั้งใจกันอยู่มาก ที่จะใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการของตน ทำการงานสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ ให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง (มศก./12 ตค.21)

บัณฑิต ต่างมีวิถุฐานะเพียบพร้อม ที่จะออกไปปฏิบัติงานต่างๆ ได้ตามศักดิ์และสิทธิ์ของแต่ละคน (มศก./11 ธค.29)

ความเป็นบัณฑิต

บัณฑิต มีวิชาความรู้ที่ได้จากการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย เป็นพื้นฐานอันมั่นคงสำหรับการงานพร้อมแล้ว ในทางปฏิบัติ ควรจะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้อง (มธ./31 กค.17) (มร./27 พย.18) (มช./21 ธค.21) (มช./18 ธค.29)

-สำนึกให้ได้เสมอว่า ท่านเองก็มีส่วนรับผิดชอบร่วมกับมหาวิทยาลัยอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง เมื่อได้มีโอกาสฝึกฝนอบรมวิชาการชั้นสูงมาแล้ว

ดังนี้ ก็จะต้องนำออกใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะไปประกอบการงานใด ๆ ณ ที่ใด (มข./21 ธค.21)

-มีความพร้อมอยู่พอสมควรในการที่จะออกไปประกอบการงานในหน้าที่ต่าง ๆ ตามหลักวิชาของตน เพราะมหาวิทยาลัยได้ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการที่ดีให้ไปแล้วส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ (มข./18 ธค.29)

-ในการทำงานใด ๆ ก็ตาม ผู้ปรารถนาความสำเร็จที่แท้จริงจะต้องมุ่งหมายแต่เฉพาะผลที่เป็นคุณประโยชน์ (มร./27 พย.18)

-ขอให้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้สมกับภูมิปัญญา จงทำตัวทำงานให้มีเหตุผลสมกับที่เป็นผู้มีหลักวิชา มีปัญญาและมีเกียรติ (มข./21 ธค.21)

-จงรักษาความบริสุทธิ์ใจและคุณค่าของตนไว้ให้มั่นคงเป็นนิตย์ พร้อมทั้งเพียรพยายามทำหน้าที่ที่มีอยู่ทุกอย่างทุกด้านด้วยความเข้มแข็งอดทน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตให้จงได้ (มข./21 ธค.21)

-มองเห็นเจตนาสำคัญนี้ และน้อมนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติดำเนินชีวิตและการงานโดยตั้งใจ และตั้งความเพียรให้มั่นคง ในอันที่จะฝึกฝนปรับปรุงตนในการทำงาน ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอยู่เสมอ (มร./27 พย.18)

-สำคัญที่สุด จะต้องพยายามหาทางนำเอาความคิดวิทยาการที่อุตสาหกรรมศึกษาด้วยยากขึ้น มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อความเจริญมั่นคงของบ้านเมือง (มร./27 พย.18)

คุณสมบัติของบัณฑิต

การออกไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามทางที่ต่างได้เลือกไว้ ขอท่านทั้งหลายจงทำหน้าที่ของท่านโดย (จพ./8 กค.08)

-เต็มกำลังความสามารถ

-สติปัญญาให้สมกับที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต

บัณฑิตนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติหลายประการ เช่น มีความรู้และมีความคิด เป็นต้น ความรู้ เป็นหลักของการงาน ผู้ที่จะทำงานอย่างไร จำต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นก่อนเป็นเบื้องต้น ความคิด เป็นเครื่องช่วยความรู้ คือ ช่วยให้ใช้ความรู้ได้ถูกต้อง เช่น จะใช้อย่างไร ที่ไหน เมื่อใด เมื่อมีความรู้สำหรับงาน มี

ความคิดสำหรับพิจารณาให้ความรู้ให้ถูกต้องแล้ว ย่อมทำงานได้ผลสมบูรณ์ดี
ยากที่จะผิดพลาด ความรู้กับความคิดจึงไม่ควรแยกจากกัน (จพ./8 กค.08)

ขอให้ท่านตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานของท่าน (มศก./12 ตค.10)

-ด้วยความขยันหมั่นเพียร

-ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยมุ่งถึงประโยชน์ คือ ความเจริญของ
ประเทศชาติเป็นสำคัญ

ขอให้บัณฑิตตั้งใจตั้งใจให้ดี เริ่มงานให้ถูกให้เที่ยงตรงตั้งแต่แรก แล้ว
ความสำเร็จและความเจริญที่มุ่งหมายไว้ จะบังเกิดขึ้นได้ไม่เหน็ดเหนื่อย (มช./24
มค.24)

ขอให้บัณฑิตใหม่ระลึกไว้ว่า วิชาความรู้ที่มีอยู่กับตัวนั้น จะเกิด
ประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อรู้จักประสานงาน คือรู้จักติดต่อ (จพ./2 กค.07)

-กับผู้อื่น

-กับบัณฑิตด้วยกัน

-กับผู้ที่ทำงานอยู่ก่อน และช่วยเหลือผู้ที่จะมาภายหลังด้วย ก็
จะช่วยทำให้สามารถทำงานด้วยกันได้โดยราบรื่น บังเกิดผลดีแก่ประเทศชาติเป็น
ส่วนรวม (จพ./2 กค.07)

ความสำเร็จของบัณฑิต

ขอชมเชย และขอแสดงความยินดีกับผู้ที่ได้รับเกียรติและความสำเร็จ
ในการศึกษาทุกคน ความสำเร็จครั้งนี้ แต่ละคนควรถือว่าเป็นความสำเร็จที่สำคัญ
เพราะเป็นผลของความดี คือ ความตั้งใจจริง และความเพียรพยายามของตนเอง
นอกจากนั้น ยังเป็นต้นทางดำเนินไปสู่การงานที่กว้างขวางเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่อ
ต่อไปในวันข้างหน้าด้วย (มช./16 มค.12)

งานของท่านในอนาคต คือ งานสร้างความเจริญมั่นคงของประเทศ
เป็นงานใหญ่ซึ่งผูกพันท่าน ให้ต้องร่วมกันกระทำอยู่ตลอดชีวิต (มช./16 มค.12)

งานนี้ จะกระทำสำเร็จได้โดยที่ทุกคนเข้าใจซาบซึ้งถึงคุณของชาติ
บ้านเมือง และทำงานทุกอย่างด้วยสติ สำนึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อส่วนรวม
(มช./16 มค.12)

จึงขอเตือนบัณฑิตให้เข้าใจในเรื่องชาติบ้านเมืองว่า (มช./16 มค.12)

-ทุกคนมีชาติบ้านเมืองเป็นที่เกิดอาศัย

มั่นคง

-ทุกคนจะมีความสุขความเจริญได้ก็เพราะบ้านเมืองเป็นปรกติ

-ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ย่อมได้รับประโยชน์เป็นส่วนของตนด้วย

-ผู้ที่ทำงานโดยเห็นแก่ตัวเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวม ย่อมบั่นทอนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ และที่สุดตนเองก็จะเอาตัวไม่รอด

ขอให้ทุกคนเตรียมกายเตรียมใจทำงานเพื่ออนาคตของชาติไทยของเราต่อไป (มช./16 มค.12)

พระองค์ ทรงกล่าวถึงบัณฑิตว่า เป็นผู้มีโชคที่ได้มีโอกาสมากกว่าผู้อื่นๆ ที่ได้เข้ามาศึกษาถึงขั้นอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความเป็นเลิศ ทั้งทางวิชาการ การปฏิบัติ และการบริหารงาน เมื่อทุกคนได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์ทางด้านนี้แล้ว ย่อมจะสามารถก้าวเข้าสู่ชีวิตการงานได้ด้วยความมั่นใจ โดยนำหลักการมาพิจารณาปฏิบัติให้ต่อเนื่องจนบรรลุความสำเร็จในชีวิตการทำงานและการดำรงชีวิต

ทรงอธิบายถึงค่าของปริญญาว่า การจัดพิธีรับปริญญาบัตรนี้ มีความหมายสำคัญแก่บัณฑิตมาก เป็นการประกาศรับรองวิทยฐานะของแต่ละคนให้ปรากฏ ว่าเป็นผู้มีความรู้ ความคิด และความสามารถพอเพียง ที่จะให้การยกย่องไว้วางใจให้ทำงานที่สำคัญและเป็นประโยชน์สร้างสรรค์ของชาติบ้านเมือง

การที่จะได้รับการยกย่องไว้วางใจนั้น บัณฑิต จะต้องลงมือทำงานใช้ความรู้ที่ได้มาให้เป็นประโยชน์แก่การงาน โดยพิจารณาถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ มีใจหนักแน่น สุจริต อดทน มีความอดุสาหะ หมั่นเพียรในการงาน และรักษาระเบียบวินัยเป็นบรรทัดฐาน บัณฑิตจะต้องแสดงความสามารถเหล่านี้เสียก่อน จึงจะได้รับความยกย่อง เชื่อถือ ไว้วางใจ และเมื่อนั้นค่าของปริญญาบัตรจึงจะบังเกิดขึ้น ทรงขอให้บัณฑิตทุกคนตั้งปณิธานที่จะใช้ความรู้ ความคิด ความอดุสาหะ และความบริสุทธิ์ใจ ปฏิบัติการงานทุกอย่างให้บังเกิดประโยชน์และความเจริญมั่งคั่งแก่ประเทศชาติ และประชาชนให้มากที่สุด ทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ และกระทำให้สมกับที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต

ทรงขอฝากข้อคิดไว้ว่า ในการออกไปประกอบกิจการงานนั้น วิชาความรู้ของทุกคนที่มีอยู่ จำเป็นต้องนำมาปฏิบัติให้บังเกิดผล เมื่อท่านสามารถนำความรู้มาพิจารณาปฏิบัติ ให้บังเกิดประโยชน์แก่ตนและแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริงได้ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต

ทรงฝากความหวังไว้กับบัณฑิต ที่จะออกไปปรับใช้บ้านเมืองในงานที่สำคัญ ในตัวบัณฑิตเองก็คงจะมีความหวังตั้งใจกันอยู่มาก ที่จะใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการของตัว ทำการงานสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองเช่นกัน เพราะทุกคนต่างมีวิद्यฐานะเพียบพร้อมที่จะออกไปปฏิบัติงานได้ตามศักดิ์และสิทธิ์ของแต่ละคนแล้ว

ในความเป็นบัณฑิตที่บัณฑิตทุกคนมีอยู่นั้น ควรจะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องสำนึกให้ได้เสมอว่า ตนเองก็มีส่วนรับผิดชอบร่วมกับมหาวิทยาลัยอยู่ เมื่อได้มีโอกาสฝึกฝนอบรมวิชาการชั้นสูงมาแล้ว ก็ต้องนำไปใช้ทำงานให้ประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการงานใด ประเภทใด และทำที่ไหน ทรงหวังว่าทุกคนคงมีความพร้อมที่จะออกไปประกอบการงานในหน้าที่ตามหลักวิชาของตน และต่างมีความมุ่งหมายแต่เฉพาะแต่ผลที่เป็นคุณประโยชน์เท่านั้น

ทรงขอให้ทุกคนใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้สมกับภูมิปัญญาในตน จงทำตัวทำงานให้มีเหตุผลสมกับที่เป็นผู้มีหลักวิชา มีปัญญาและมีเกียรติ จงรักษาความบริสุทธิ์ใจ รักษาคุณค่าของตนไว้ให้มั่นคง เพียรพยายามทำหน้าที่ที่มีอยู่ทุกอย่างทุกด้านด้วยความเข้มแข็งอดทน ทำงานโดยตั้งใจ เพียรพยายามฝึกฝนปรับปรุงตนในการทำงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอยู่เสมอ ขอให้ทุกคนมองเห็นเจตนาสำคัญนี้ และน้อมนำมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติดำเนินชีวิต เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตให้จงได้

ทรงเน้นย้ำสิ่งที่สำคัญที่สุด คือจะต้องพยายามหาทางนำเอาความคิดวิทยาการ ที่อุตสาหกรรมศึกษาด้วยความยาก มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อความเจริญมั่นคงของบ้านเมือง

ทรงกล่าวถึงคุณสมบัติของบัณฑิตที่จะออกไปประกอบอาชีพ ตามทางที่แต่ละคนเลือกไว้ ขอให้ทุกคนทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และใช้สติปัญญาให้สมกับที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต เพราะบัณฑิตเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นผู้มีความรู้และความคิด ซึ่งความรู้เป็นหลักของการทำงาน ในเบื้องต้นไม่ว่าจะทำงานอย่างไร ก็ต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นก่อน ส่วนความคิดนั้น เป็นเครื่องช่วยความรู้ ช่วยทำให้ใช้ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นการพิจารณาใช้ความรู้ให้ถูกต้อง ความรู้กับความคิดจึงแยกออกจากกันไม่ได้

ทรงขอให้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานของตน ด้วยความขยันหมั่นเพียร ความบริสุทธิ์ใจ โดยมุ่งถึงแต่ประโยชน์คือความเจริญของประเทศชาติเป็นสำคัญ ตั้งจิตตั้งใจให้ดี เริ่มงานให้ถูกต้องเที่ยงตรงตั้งแต่แรกเริ่ม รู้จักประสานงานติดต่อกับผู้อื่น กับบัณฑิตด้วยกัน และกับผู้ที่ทำงานอยู่ก่อน พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ถ้าทำได้เช่นนี้ ก็จะช่วยให้ทำงานได้อย่างราบรื่น บังเกิดผลดีแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม ความสำเร็จและความเจริญที่ทุกคนมุ่งหมายไว้ ก็จะบังเกิดขึ้นได้ไม่เนิ่นนานนัก

ทรงกล่าวถึงความสำเร็จของบัณฑิตในวันนี้ ก็เพราะเป็นผลของความดี ความตั้งใจจริง และความเพียรพยายามของบัณฑิตเองทั้งสิ้น ความสำเร็จนี้เป็นต้นทางที่ทุกคนจะดำเนินไปสู่การงานที่กว้างขวางเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ออกไปในวันข้างหน้า

งานในอนาคตของทุกคน คืองานสร้างความเจริญมั่นคงของประเทศ เป็นงานใหญ่ที่ต้องร่วมกันทำตลอดชีวิต งานจะสำเร็จได้โดยที่ทุกคนเข้าใจซาบซึ้งถึงคุณของชาติบ้านเมือง และทำงานทุกอย่างด้วยสติสำนึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อส่วนรวม

ทรงเตือนบัณฑิตให้เข้าใจในเรื่องชาติบ้านเมืองว่า ชาติบ้านเมืองเป็นที่เกิดที่อาศัย ทุกคนจะมีความสุขความเจริญได้ ก็เพราะบ้านเมืองเป็นปรกติมั่นคง ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมย่อมได้รับประโยชน์เป็นส่วนของตนด้วย ผู้ที่ทำงานโดยเห็นแก่ตัวเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวม ย่อมบั่นทอนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ และที่สุดตนเองก็จะเอาตัวไม่รอด ทรงขอให้ทุกคนเตรียมตัวเตรียมใจทำงานเพื่ออนาคตของชาติบ้านเมือง

กระบวนการคิดตามแนวนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงกล่าวถึงบัณฑิต ว่าเป็นผู้มีความเป็นเลิศ ทั้งทางวิชาการ การปฏิบัติ และการบริหารงาน สามารถก้าวเข้าสู่ชีวิตการงาน ด้วยความมั่นใจ โดยนำหลักการมาปฏิบัติ จนบรรลุความสำเร็จในชีวิตการทำงานและการดำรงชีวิต ให้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้สมกับภูมิปัญญาในตน ทรงอธิบายถึง ค่าของปริญญาว่า เป็นผู้มีความรู้ ความคิด และความสามารถพอเพียงที่จะให้การยกย่องไว้วางใจให้ทำงานที่สำคัญ และเป็นประโยชน์สร้างสรรค์ของชาติบ้านเมือง ให้สมกับที่ได้รับยกย่องว่าเป็นบัณฑิต ทรงขอให้ตั้งปณิธานที่จะใช้ความรู้ ความคิด ความอดสาหัส และความบริสุทธิ์ใจ ทรงพิจารณาว่า ความคิด เป็นเครื่องช่วยความรู้ ช่วยทำให้ใช้ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นการพิจารณาให้ความรู้ให้ถูกต้อง ความรู้กับความคิดจึงแยกออกจากกันไม่ได้ ขอให้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความขยันหมั่นเพียร ความบริสุทธิ์ใจ ตั้งจิตตั้งใจให้ดี โดยมุ่งถึงแต่ประโยชน์คือความเจริญของประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงกล่าวถึงการนำวิชาความรู้ไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์แก่การงาน ต้องพิจารณาถึงสิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ มีใจหนักแน่น สุจริต อดทน มีความอดสาหัส หมั่นเพียรในการงาน รักษาระเบียบวินัยเป็นบรรทัด ทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ และปฏิบัติภารกิจให้บังเกิดประโยชน์และความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติ และประชาชนให้มากที่สุด น้อมนำมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติดำเนินชีวิต ทรงพิจารณานิสิตนักศึกษาเป็นผู้มีประสบการณ์ ที่อดสาหัส ฝึกฝนศึกษามาด้วยความยาก ทรงกล่าวถึงการทำงานร่วมกันว่า งานสร้างความเจริญมั่นคงของประเทศ เป็นงานใหญ่ที่ต้องร่วมกันทำตลอดชีวิต ทรงขอให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกับ

มหาวิทยาลัยด้วย รู้จักประสานงานติดต่อกับผู้อื่น กับบัณฑิตด้วยกัน และกับผู้ที่ทำงานอยู่ก่อน ให้การช่วยเหลือผู้อื่น และไม่เห็นแก่ตัวเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวม

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ทรงกล่าวถึงความเป็นตัวตนของบัณฑิต ในลักษณะของการคาดหวังในตัวของบัณฑิต เช่นในเรื่องความเป็นบัณฑิต ซึ่งบัณฑิตควรถือเป็นหน้าที่และสำนึกอยู่เสมอ การตั้งความหวังว่าตัวบัณฑิตเอง ก็คงจะมีความหวังตั้งใจที่จะใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการของตนให้เป็นประโยชน์ คาดหวังว่าบัณฑิตคงจะทำงานสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง คงจะทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และใช้สติปัญญาให้สมกับที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต และสมกับค่าของปริญญา

4.2 หน้าที่ของบัณฑิต

การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยสำคัญ ที่เปิดทางให้บุคคลสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความชำนาญ ในวิทยาการอันกว้างขวางลึกซึ้ง ซึ่งจะนำมาสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นความเจริญ ให้แก่ตนเองและสังคมได้ โดยไม่มีเขตจำกัด (มช./14 มค.15)

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นนี้ จึงนับเป็นคนสำคัญ เป็นความหวังของชาติที่จะเป็นต้นคิดและเป็นผู้นำ นำพาของชาติทุกสาขา และนำพาประชาชนทุกคน ให้ก้าวไปสู่ความเจริญ ความเป็นอิสระ และความผาสุกมั่นคง (มช./14 มค.15)

หน้าที่ความรับผิดชอบของบัณฑิต ถือว่าบัณฑิตเป็นผู้มีภูมิความรู้และความสามารถสูงขึ้นมาแล้วดังนี้ จะต้อง (มร./26 ธค.24)

-ถือว่ามีหน้าที่รับผิดชอบในการงานสูงขึ้น

-ต้องทำประโยชน์สร้างสรรค์ให้มากขึ้นด้วย ให้สมควรแก่วิทย

ฐานะของตัว

ความสำเร็จ แต่ละคนควรถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นต้นทางที่จะช่วยให้สามารถดำเนินไปสู่การงานที่กว้างขวางยิ่งใหญ่ต่อไปในกาลข้างหน้า และควรจะ (มช./26 ธค.11)

-สำนึกด้วยว่าการที่ประสบความสำเร็จนี้ นอกจากอาศัยปัญญาความสามารถของตนเองแล้ว (มช./26 ธค.11)

-ยังได้อาศัยความอุปการะเกื้อกูลจากผู้อื่นอีกด้วย ผู้ที่ช่วยเหลือโดยตรง บิดามารดา ผู้ปกครอง ครู-บาอาจารย์ (มธ./26 ธค.11)

ซึ่งทุกคนจะได้มองเห็นแล้ว แต่ยังมีผู้ช่วยเหลืออื่นอีกเป็นจำนวนมาก ที่ได้อุปการะท่านโดยทางอ้อม ซึ่งท่านอาจนำไปไม่ถึง บุคคลนั้น คือประชาชนคนไทยทั้งมวล ประชาชนเป็นผู้เสียภาษีอากรให้แก่รัฐ ซึ่งได้มาบำรุงการศึกษา ทำให้ท่านสามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับได้ และโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาก็ต้องใช้เงินทองมิใช่น้อย ดังนั้น จึงไม่ควรลืมว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้มีอุปการคุณ เป็นผู้มีส่วนในความสำเร็จของท่าน (มธ./26 ธค.11)

หน้าที่สำคัญที่ผูกพันอยู่คือ จะต้องตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือการทดแทนคุณนั้น มิใช่สิ่งที่ยากนัก (มธ./26 ธค.11)

-ถ้าท่านประพฤติตนดี มีสัมมาอาชีพะ เป็นหลักฐานเป็นที่เชิดชูวงศ์ตระกูล ก็เป็นการได้ทดแทนคุณบิดามารดา

-ถ้าท่านหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการให้ได้มีความรู้ความสามารถเหมาะแก่กาลสมัย ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์

-ถ้าท่านตั้งใจทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน

การก้าวต่อไปสู่ชีวิตแห่งการงาน ซึ่งเป็นระยะสำคัญที่สุด ขอฝากเตือนสติไว้ว่า ในชีวิตการงานนั้น ทุกคนมีภาระอันหนักที่จะต้องกระทำมากมาย (มศก./14 ตค.12)

1) ประการแรก คือ หน้าที่ในงานอาชีพ ซึ่งควรจะต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุก ๆ อย่าง

2) ประการสอง คือ หน้าที่ที่จะต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นผู้ได้รับความเกื้อกูลจากสังคมโดยตรง และทางอ้อมอยู่ตลอดเวลา

3) ประการสาม คือ หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติรับใช้ชาติบ้านเมือง ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย

ขอให้กระทำดีต่อไปให้ตลอด จง (มศก./14 ตค.12)

-ตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะทำความเพียรพยายาม

-ใช้ความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งกำลังกาย กำลังใจ และ
ความคิดพิจารณาที่รอบคอบ

-สร้างคุณงามความดีประกอบการงานให้บังเกิดประโยชน์อัน
แท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตน ทั้งแก่ส่วนรวม ให้สมกับที่ได้ชื่อว่าบัณฑิตและให้ได้
ประสบความสำเร็จในชีวิตโดยสมบูรณ์

ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต่างก็จะได้ประกอบการงานตาม
แนวทางที่ได้ศึกษามาต่อไป ขอให้ทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งว่า ผู้มีโอกาสดำเนิน
ศึกษาวิชาการชั้นสูงทุกคน ควรถือว่าได้รับความสนับสนุนจากสังคมเป็นพิเศษ
ดังนั้น จะต้อง (มอ./24 กย.14)

-มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษทำนอง
เดียวกัน คือ มีหน้าที่ที่จะต้องนำวิชาการ และความรู้ความสามารถออกใช้ให้เป็น
ประโยชน์ เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่บ้านเมือง และการพัฒนาประเทศนั้น

-จำเป็นต้องอาศัยกำลังของผู้มีความรู้ความสามารถทุกๆ ฝ่าย
จะขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้

-แต่ละคน ควรจะได้ร่วมงานของชาติด้วยการอุทิศตนเป็นกำลัง
และเป็นผู้นำ ในการทำความเจริญให้แก่งานและวิชาการ ควรจะได้ปฏิบัติหน้าที่
ด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความสุจริต ด้วยความเมตตา และด้วยอุทิศตน

-พร้อมทั้งตั้งใจระลึกรู้อยู่เป็นนิตย์ว่า ผลการปฏิบัติตัวและ
ปฏิบัติงานของท่านเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณ ให้เป็นที่
เชื่อถือยกย่องของมวลชนสืบไป

-บัณฑิต จงทราบตระหนักในฐานะหน้าที่ และความสำคัญของ
ตนๆ ที่มีอยู่ดังนี้ ตั้งใจ ตั้งความเพียร ที่จะใช้กำลังความคิดสติปัญญา พร้อมทั้ง
ความรอบคอบด้วยเหตุผล ให้บังเกิดประโยชน์แก่ตนแก่ส่วนรวม ให้สมกับที่ได้รับ
ความยกย่องสนับสนุนจากประชาชนทั้งชาติเป็นอย่างดีมาโดยตลอด (มช./14
มค.15)

บัณฑิต เป็นความหวังของชาติ เป็นผู้คิดผู้นำพางานของชาติทุกสาขา และนำพา
ประชาชนให้ก้าวไปสู่ความเจริญ ความเป็นอิสระ และความผาสุกมั่นคง จึงต้องมีหน้าที่ความ
รับผิดชอบสูงขึ้น ต้องถือว่าตนเป็นผู้มีภูมิความรู้และความสามารถสูง ต้องทำประโยชน์
สร้างสรรค์ให้มากขึ้นด้วย ให้สมควรแก่วิถุฐานะของตัวเอง

ความสำเร็จของบัณฑิตแต่ละคน ควรถือว่าตนเองสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่จะช่วยดำเนินงานที่กว้างขวางยิ่งใหญ่ออกไปในกาลข้างหน้า และควรสำนึกด้วยว่า ความสำเร็จนี้ นอกจากอาศัยปัญญาความสามารถของตนเองแล้ว ยังได้อาศัยความอุปการะเกื้อกูลจากผู้อื่น อีกด้วย ได้แก่ ผู้ที่ช่วยเหลือโดยตรง คือ บิดามารดา ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ และผู้อื่นอีกมาก ที่เป็นผู้ช่วยเหลือโดยอ้อม แต่คนสำคัญที่ไม่ควรลืมคือ ประชาชนคนไทยทั้งมวล ซึ่งเป็นผู้เสียภาษีอากรให้แก่รัฐ เงินภาษีนั้นนำมาบำรุงการศึกษา ทำให้ท่านสามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับนี้ได้ ซึ่งการศึกษาระดับนี้ต้องใช้การลงทุนไม่น้อย จึงไม่ควรลืมนึกว่า ประชาชนทุกคนเป็นผู้มีอุปการคุณ เป็นผู้มีส่วนในความสำเร็จของท่าน

ดังนั้น หน้าที่สำคัญที่ผูกพันทุกคนอยู่คือ การตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือการทดแทนคุณนั้น โดยทรงเปรียบเทียบความหมายไว้ว่า ถ้าประพตัตินดี มีสัมมาอาชีวะ เป็นหลักฐานเป็นที่เชิดชูวงศ์ตระกูล เป็นการได้ทดแทนคุณบิดามารดา ถ้าหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการให้ได้มีความรู้ความสามารถเหมาะแก่กาลสมัย ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์ และถ้าท่านตั้งใจทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน

ทรงฝากเตือนสติถึง ภาระหน้าที่ทุกคนจะต้องกระทำ เพื่อการก้าวต่อไปสู่ชีวิตแห่งการงาน 3 ประการคือ หน้าที่ในงานอาชีพ จะต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกอย่าง หน้าที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นผู้ได้รับความเกื้อกูลจากสังคม และหน้าที่ปฏิบัติรับใช้ชาติบ้านเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย

ทรงขอให้ทุกคนกระทำดีต่อไป มีความตั้งใจและมั่นใจ มีความเพียรพยายาม ใช้ความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งกำลังกายกำลังใจ และความคิดพิจารณาที่รอบคอบ สร้างแต่คุณงามความดี ประกอบการงานให้บังเกิดประโยชน์อันแท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม ให้สมกับการเป็นบัณฑิต

ทรงฝากข้อคิดให้ทุกคนทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า ตนเป็นผู้ได้รับความสนับสนุนจากสังคมเป็นพิเศษ จึงมีโอกาสได้ศึกษาวิชาการชั้นสูง จึงต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ มีหน้าที่นำวิชาการและความรู้ความสามารถไปใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่บ้านเมือง และการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยกำลังของผู้มีความรู้ความสามารถทุกฝ่าย และปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเข้มแข็ง ความสุจริต ความเมตตา และอุดมคติของตน และตั้งใจจะระลึกเสมอว่า ผลการปฏิบัติตัวและปฏิบัติงานของตนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณ ให้เป็นที่เชื่อถือยกย่องของมวลชน

ทรงขอให้บัณฑิต ตระหนักในฐานะหน้าที่และความสำคัญของตนที่มีอยู่ และตั้งใจ ตั้งความเพียร ใช้กำลังความคิดสติปัญญา ความรอบคอบด้วยเหตุผล ให้บังเกิดประโยชน์แก่ ตนแก่ส่วนรวม ให้สมกับที่ได้รับความยกย่องสนับสนุนจากประชาชนทั้งชาติ

กระบวนกรคิดแบบนี้ เป็นกระบวนกรคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงสะท้อนให้ทุกคนเข้าใจใน ความเป็นตนเองว่า ทุกคนเป็นความหวังของชาติ เป็นผู้คิดผู้นำพางานของชาติทุกสาขา และ นำพาประชาชนให้ก้าวไปสู่ความเจริญ ความเป็นอิสระ และความผาสุกมั่นคง ถือตนเป็นผู้ได้รับความ สนับสนุนจากสังคมเป็นพิเศษ จึงมีโอกาสได้ศึกษาวิชาการชั้นสูง จึงต้องมีหน้าที่มีความ รับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ และถือว่าตนเป็นผู้มีภูมิความรู้และความสามารถสูง ต้อง ทำประโยชน์สร้างสรรค์ให้มากสมควรแก่วิทยฐานะของตน ความสำเร็จของบัณฑิตแต่ละคน ควรถือว่าตนเองสำคัญอย่างยิ่ง หน้าที่สำคัญที่ผูกพันทุกคนอยู่คือ การตอบแทนคุณของทุกฝ่าย ที่ได้อุปการะช่วยเหลือ ผลการปฏิบัติตัวและปฏิบัติงานของตนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะสร้าง ชื่อเสียงเกียรติคุณให้เป็นที่เชื่อถือยกย่องของมวลชน

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของ เหตุผล ทรงเปรียบเทียบเหตุผลอย่างมีนัยยะว่า ถ้าประพฤติตนดี มีสัมมาอาชีวะ เป็นหลักฐานเป็นที่ เชิดชูวงศ์ตระกูล เป็นการได้ทดแทนคุณบิดามารดา ถ้าหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการให้ได้มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมแก่กาลสมัย ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์ และถ้าท่านตั้งใจ ทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการได้ทดแทนคุณ ประชาชนคนไทยทุกคน

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของ ประสบการณ์ ทรงสะท้อนให้เห็นถึงภาระหน้าที่ที่ต้องกระทำ เพื่อการก้าวต่อไปสู่ชีวิตแห่งการ งาน 3 ประการคือ หน้าที่ในงานอาชีพ หน้าที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่ง ของสังคมและเป็นผู้ได้รับความเกื้อกูลจากสังคม และหน้าที่ปฏิบัติรับใช้ชาติบ้านเมืองในฐานะที่ เป็นพลเมืองไทย ทรงชี้แนะถึงการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเข้มแข็ง ความสุจริต ความเมตตา และอุดมคติของตน กระทำดีต่อไป มีความตั้งใจและมั่นใจ มีความเพียรพยายาม ใช้ความรู้ ความสามารถ พร้อมทั้งกำลังกายกำลังใจ ความคิดพิจารณาที่รอบคอบ สร้างแต่คุณงามความดี ประกอบการทำงานให้บังเกิดประโยชน์อันแท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนและส่วนรวม

4.3 การกิจของบัณฑิต

การกิจของผู้มีภูมิปัญญาในระดับนี้ ต้องมีประกอบกันเป็นสองส่วน ได้แก่ การปฏิบัติงานส่วนหนึ่ง กับการค้นคว้าวิจัยอีกส่วนหนึ่ง ผู้ปฏิบัติกิจสองส่วนนี้ สำเร็จครบถ้วนได้ จึงจะนับว่าสามารถจริงแท้ และบรรลุความสำเร็จในชีวิตตามความมุ่งหมาย (มศก./14 ตค.23)

การที่จะให้สมหมายในภาระดังกล่าวนั้น สำคัญอยู่ที่กำลังใจ คือ จะต้องตั้งใจ และฝึกใจให้ถูก และให้ตรงทางที่จะพาไปให้ถึงจุดหมาย มิให้หลงทาง หรือเกิดความย่อท้อเหนื่อยหน่ายเสียกลางคัน (มศก./14 ตค.23)

1) จะต้องปลูกศรัทธาความเชื่อมั่น อันประกอบด้วยปัญญา ให้เกิดขึ้นว่างานที่ทำนั้น มีสาระ มีคุณค่า มีประโยชน์ ศรัทธานั้น จะได้เป็นเครื่องเร่งเร้าส่งเสริมให้ขะมักเขม้นกระทำงานโดยไม่ขาดตอน

2) จะต้องฝึก และสร้างเสริมวินัยในตนเองให้มาก จนสามารถบังคับใจ และตั้งใจได้เสมอ ที่จะงดเว้น ไม่ทำตามความชอบใจหรือสะดวกใจ อันเป็นเหตุสำคัญที่มักทำให้เสียคนและเสียงาน

3) จะต้องคอยระวังกวาดขัน หมั่นกำจัดละวางนิสัยชั่ว เช่น ความเกียจคร้าน มกง่าย เห็นแก่ตัว ความขัดเคืองขุ่นมัวต่างๆ อยู่ทุกขณะ เพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านั้น เหนียวนำไปสู่ความเสื่อมทรามและความล่าช้าเสียหาย

4) จะต้องฝึกปัญญาความรอบรู้ และความฉลาดรอบคอบในเหตุในผล ในความผิดชอบชั่วดี ให้หนักแน่นทวีขึ้น สำหรับที่จะนำมาใช้พิจารณา วินิจฉัยในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลเลิศ

บัณฑิต มีความสามารถทางวิชาการอยู่พร้อมแล้ว ยิ่งได้อบรมความสามารถในจิตใจให้เข้มแข็งสมบูรณ์ด้วย เชื่อว่าจะเป็นผู้มีความสามารถแท้จริง และจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหมายครบถ้วนทุกประการ (มศก./14 ตค.23)

ทุกคน จึงเกิดมีหน้าที่บังคับขึ้นมา ที่จะต้องระมัดระวังและพยายามทำให้ดี จะประมาทละเลยให้เสียหายไม่ได้ ขอให้ถือเป็นกฎหรือเป็นระเบียบสำหรับตนเองว่า การปฏิบัติงานไม่ว่าด้านใดสาขาใด จะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กเท่าใด ต้องนำเอาหลักวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาใช้ให้เหมาะให้ควรเสมอ คือนำมาประกอบเข้ากับความพิจารณาใคร่ครวญ ตามเหตุผลและความถูกต้อง เพื่อให้งานที่ทำมีประสิทธิภาพ และให้ได้รับประโยชน์สมบูรณ์เต็มเปี่ยม (มช./24 มค.24)

ภารกิจของบัณฑิต ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ การปฏิบัติงาน และการค้นคว้าวิจัย ผู้ที่สามารถปฏิบัติกิจทั้งสองส่วนนี้ได้สำเร็จครบถ้วน จึงจะนับว่าสามารถที่จริงแท้ และบรรลุความสำเร็จในชีวิต

ความหมายนี้ สำคัญอยู่ที่กำลังใจ คือจะต้องตั้งใจ ฝึกใจให้ถูก และให้ตรงทาง จะต้องปลูกศรัทธาความเชื่อมั่น อันประกอบด้วย ปัญญา จะต้องฝึกและสร้างเสริมวินัยในตนเองให้มาก จะต้องคอยระวังกวัดขุ่นหมั่นกำจัดละวางนิสัยชั่ว และจะต้องฝึกปัญญาความรอบรู้และความฉลาดรอบคอบในเหตุในผล

ทรงขอให้ทุกคน ระมัดระวังและพยายามทำให้ดี ไม่ประมาทละเลยให้เสีย ยึดถือเป็นกฎหรือเป็นระเบียบสำหรับตนเองว่า “การปฏิบัติงานไม่ว่าด้านใดสาขาใด จะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กเท่าใด ต้องนำเอาหลักวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาใช้ให้เหมาะให้ควรเสมอ คือนำมาประกอบเข้ากับความรู้ความพิจารณาใคร่ครวญ ตามเหตุผลและความถูกต้อง เพื่อให้งานที่ทำมีประสิทธิภาพ และให้ได้รับประโยชน์สมบูรณ์เต็มเปี่ยม”

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดให้กับบัณฑิตว่า สำคัญอยู่ที่กำลังใจ คือต้องตั้งใจและฝึกใจให้ถูกให้ตรงทาง ปลูกศรัทธาความเชื่อมั่น อันประกอบด้วยปัญญา ฝึกและสร้างเสริมวินัยในตนเอง คอยระวังกวัดขุ่น หมั่นกำจัด และละวางนิสัยชั่ว ให้ระมัดระวัง ไม่ประมาทละเลย และพยายามทำให้ดี

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงกล่าวถึงการฝึกปัญญาความรอบรู้ และความฉลาดรอบคอบในเหตุในผล ต้องนำเอาหลักวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาใช้ให้เหมาะให้ควรเสมอ คือนำมาประกอบเข้ากับความรู้ความพิจารณาใคร่ครวญ ตามเหตุผลและความถูกต้อง และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ที่ทรงให้ความสำคัญของภารกิจของบัณฑิต ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน และการค้นคว้าวิจัย

4.4 การเรียนกับการทำงาน

บัณฑิต ได้พากเพียรศึกษาจนได้รับปริญญา น่าจะทราบดีกว่าตนเอง ต้องปฏิบัติฝึกฝนมากมายเพียงใด ต้องใช้ความอดทนและความรับผิดชอบ

ความคิดวิจิตร และคุณสมบัติอื่นๆ ประกอบพร้อมกันเพียงไหน จึงจะเล่าเรียนได้สำเร็จและก้าวหน้า (มข./24 ธค.30)

การได้พักเพียรศึกษาจนสำเร็จ ย่อมมาจากการที่ตนเองได้ปฏิบัติฝึกฝนมามากมาย ต้องใช้ความอดสาหะรับผิดชอบ ความคิดวิจิตร และคุณสมบัติอื่นๆ ประกอบพร้อมกันเพียงไหน จึงช่วยให้เล่าเรียนสำเร็จและก้าวหน้ามาได้ (จพ./8 กค.36) การก้าวหน้าในการเล่าเรียนได้อย่างไร ก็ก้าวหน้าในการทำงานได้โดยลักษณะเดียวกัน (จพ./8 กค.36)

การเรียน เป็นงานอย่างหนึ่ง คือ งานสร้างสมความรู้ความคิด ให้เพิ่มพูนและพัฒนาองกามขึ้นในตนเอง จัดเป็นกิจขั้นต้นที่แต่ละคนต้องทำเพื่อประโยชน์เฉพาะตัว (มข./24 ธค.30) (จพ./8 กค.36)

การทำงาน เป็นกิจขั้นต่อไป ได้แก่ การนำวิชาความรู้และความคิดที่มีอยู่ไปประกอบกิจการงาน ให้สำเร็จประโยชน์ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น (มข./24 ธค.30) (จพ./8 กค.36) ทั้งแก่ตน แก่งาน และแก่ส่วนรวม (มข./24 ธค.30)

การทำงานนั้น ผิดกับการเรียนอยู่มาก เพราะจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างจริงจัง ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่นตลอดถึงวิชาชีพของตน ยิ่งเป็นงานระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับความเจริญมั่นคงของชาติบ้านเมืองด้วยแล้ว ก็ย่อมมีภาระรับผิดชอบ พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคเพิ่มขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และอาศัยหลักการปฏิบัติงานที่ดีและมั่นคงเป็นเครื่องช่วยให้สำเร็จ หาไม่จะไม่อาจปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการโดยราบรื่นได้ (มศว./29 กย.31)

ข้อคิดก่อนที่จะออกปฏิบัติงานว่า การทำงานยากลำบากกว่าการเรียน (จพ./3 กค.12)

-การเรียนนั้น เรียนตามหลักสูตร หรือเรียนวิชาต่างๆ ตามที่ทางมหาวิทยาลัยจัดลำดับให้ (จพ./3 กค.12)

-การทำงาน ไม่มีหลักสูตรวางไว้ จำต้องใช้ความคิดริเริ่ม และความคิดพิจารณาด้วยตนเอง ในอันที่จะทำสิ่งใด อย่างไร เมื่อใด หากไม่รู้จักพิจารณาให้ถูกต้อง ถูกโอกาส ถึงมีวิชาอยู่ ก็ไม่เป็นผลแก่งานและแก่ตัวนัก ขออย่าให้บัณฑิตใหม่ต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ (จพ./3 กค.12)

บัณฑิต ไม่ควรจะลืมนำ การออกไปทำงานในหน่วยงานต่างๆ นั้น ต่างกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยมาก ประการสำคัญคือ (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36) (มข./15 ฐค.37) แต่ละคนจะต้อง

1) ลงมือทำงานด้วยตนเอง ด้วยความรู้ ความสามารถความ อุตสาหะ และความคิดวิริยชัยของตนเอง โดยไม่มีครูบาอาจารย์หรือผู้อาวุโสว่า คอยชี้แนะและติดตามไปเป็นที่ปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36) (มข./15 ฐค.37)

2) รับผิดชอบอย่างจริงจังในผลสำเร็จ หรือล้มเหลวของงาน (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36) (มข./15 ฐค.37) บัณฑิต จะได้นำความรู้ของตน ออกทำงานตามแนวทางที่ได้ศึกษา และเตรียมการทำงานนั้น ผิดกับการเรียน อยู่มาก เพราะจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างจริงจัง ทั้งแก่ตัวเองและ ผู้อื่น ตลอดถึงวิชาชีพของตน ยิ่งเป็นงานระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับความเจริญมั่นคง ของชาติบ้านเมืองด้วยแล้ว ก็ย่อมมีภาระรับผิดชอบ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เพิ่มขึ้นอย่างมาก (มม./8 กค.25)

3) รู้จักสมาคมผูกมิตร ต้องสัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่นฝ่ายอื่น ให้ ประสานสอดคล้องกัน ตลอดจนบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวางด้วย จึงจะช่วยให้ ทำงานได้สะดวกราบรื่น และสามารถนำเอาวิชาความรู้มาใช้ปฏิบัติงานได้เต็มที่ ให้ สำเร็จผลดีได้ตามที่มุ่งประสงค์ (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36) (มข./15 ฐค.37)

4) ทำงานร่วมมือกับผู้อื่นฝ่ายอื่นอีกเป็นอันมาก ให้ประสาน สัมพันธ์กันโดยสอดคล้อง ด้วยความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ จากการศึกษา ปฏิบัติในมหาวิทยาลัยอันเป็นพื้นฐานอยู่อาจไม่เพียงพอสำหรับปฏิบัติกิจการงาน ให้สำเร็จประโยชน์แก่ตน แก่งาน และแก่ส่วนรวมได้โดยสมบูรณ์ จึงเกิดความ จำเป็นอย่างยิ่งขึ้น ที่ทุกคนจะต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์ เพิ่มเติมให้แก่ตนให้มาก ด้วยความกระตือรือร้นจนขวนขวายอยู่ตลอดเวลา ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมให้แก่ตัวอีกมาก ด้วยความ กระตือรือร้นจนขวนขวายอยู่ตลอดเวลา (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36) (มข./15 ฐค.37)

จึงจะช่วยให้ทำงานได้สะดวกราบรื่น และสามารถนำเอาวิชาความรู้ ออกใช้ปฏิบัติงานได้เต็มที่ ให้สำเร็จดีตามที่มุ่งประสงค์ (มก./15 กค.36)

ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า การทำงานนั้น ยิ่งใหญ่และยืนยาวกว่าการเล่าเรียนที่ผ่านมาแล้วมาก (มข./24 ธค.30) (จพ./8 กค.36) ขอให้ออกปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็ง (จพ./3 กค.12) จำเป็นต้อง

1) ตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่ยิ่งขึ้น (จพ./8 กค.36) (มข./24 ธค.30) ความตั้งใจจริง (จพ./3 กค.12)

2) ต้องมีความอุตสาหะพยายามมากขึ้น อย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย

3) ต้องมีความคิดอ่านที่กว้างไกล ประกอบด้วย

-ความคิดวิวินิจฉัยที่ยังละเอียดรอบคอบและเฉลียวฉลาด

-ต้องประสานความเข้าใจประสานประโยชน์กับผู้อื่นให้

ยิ่งกว้างขวาง และทั่วถึง

4) ที่สำคัญที่สุด จงรู้จักใช้ความคิดพิจารณา เพราะปัญหาที่เกิดจากความคิดพิจารณาอันรอบคอบแล้ว จะช่วยให้สามารถใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง และเป็นปัจจัยแก้ปัญหาคารงาน รวมทั้งปัญหาในชีวิตที่ประเสริฐกว่าเครื่องคำนวณใดๆ ทั้งหมด (จพ./3 กค.12)

จึงจะปฏิบัติบริหารงานให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์ได้ ขอให้ทุกคนคิดพิจารณาสิ่งที่ได้พูดนี้ ให้เข้าใจชัดเจน และนำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในการที่จะทำงานสร้างอนาคตให้รุ่งเรืองสดใสต่อไป (จพ./8 กค.36) (มข./24 ธค.30)

การเริ่มเข้าทำงาน อาจยังรู้สึกไม่มั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสมบูรณ์ตามที่คาดหวังได้หรือไม่ ความจริงมิใช่เรื่องที่จะต้องวิตกกังวลให้มากมายไป เพราะการทำงานกับการเล่าเรียนนั้น ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก (จพ./8 กค.36) (มข./24 ธค.30) ท่านก้าวหน้าในการเล่าเรียนได้อย่างไร ก็จะทำก้าวหน้าในการทำงานได้โดยทำนองเดียวกัน (มข./24 ธค.30)

ผู้ที่ออกทำงานแรกๆ มักมีปัญหาขัดข้องในการทำงานเสมอ เพราะเหตุนี้ ส่วนมากที่เดียวพากันบ่นว่ากล่าวร้ายถึงระเบียบงาน และหัวหน้างานว่า เก่าแก่ล้าสมัย หรือว่าไม่เหมือนแบบแผนการทำงานของประเทศนั้น ประเทศนี้ แล้วเลยทอดยไม่ทำงาน ไม่รวมงาน หรือซ้ำร้ายวางตัวเป็นปฏิปักษ์ ตกที่นั่งเป็นคนมือไม่พายเท้าราน้ำไป (จพ./3 กค.12)

พระองค์ทรงอธิบายว่า การที่บัณฑิตได้พากเพียรศึกษาจนได้รับปริญญามาแล้วนี้ คงจะทราบดีว่าตนเองต้องปฏิบัติฝึกฝนมามากมายเพียงใด ต้องใช้ความอดทนอดทน ความรับผิดชอบ ความคิดวิจิตร และคุณสมบัติอื่นๆ ประกอบพร้อมกันเพียงไหน จึงจะเล่าเรียนได้ สำเร็จและก้าวหน้า การก้าวหน้าในการเล่าเรียนได้อย่างไร ก็จะก้าวหน้าในการทำงานได้โดย ลักษณะเดียวกัน

ทรงให้ความหมายว่า การเรียน เป็นงานอย่างหนึ่ง คือ งานสร้างสมความรู้ ความคิด ให้เพิ่มพูนและพัฒนาองกามขึ้นในตนเอง จัดเป็นกิจขั้นต้นที่แต่ละคนต้องทำเพื่อ ประโยชน์เฉพาะส่วนการทำงานนั้น เป็นกิจขั้นต่อไป ได้แก่ การนำวิชาความรู้และความคิดที่มี อยู่ไปประกอบกิจการงาน ให้สำเร็จประโยชน์ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งแก่ตน แก่งาน และแก่ ส่วนรวม

การทำงานต่างกับการเรียนอยู่มาก เพราะจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบ อย่างจริงจัง ทั้งต่อตัวเอง ต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตน ต้องพบปัญหาและอุปสรรคเพิ่มขึ้น จึง ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถมากขึ้น ต้องอาศัยหลักการปฏิบัติงานที่ดีและมั่นคงเป็น เครื่องช่วย จึงจะให้การทำงานสำเร็จราบรื่นได้

ทรงฝากข้อคิดก่อนที่จะออกปฏิบัติงานว่า การทำงานยากลำบากกว่าการเรียน การเรียนนั้น เรียนตามหลักสูตร หรือเรียนวิชาตามที่ทางมหาวิทยาลัยจัดลำดับให้ การทำงาน ไม่มีหลักสูตรวางไว้ จะต้องใช้ความคิดริเริ่มและความคิดพิจารณาด้วยตนเอง หากไม่รู้จัก พิจารณาให้ถูกช่อง ถูกโอกาส ถึงมีวิชาอยู่ ก็ไม่เป็นผลแก่งานและแก่ตัวนัก

ทรงเตือนว่า บัณฑิตไม่ควรจะลืมนึกว่า การออกไปทำงานในหน่วยงานต่างๆ นั้น ต่าง กับการศึกษาในมหาวิทยาลัยมาก ประการสำคัญคือ จะต้องลงมือทำงานด้วยตนเอง ด้วย ความรู้ ความสามารถ ความอดทนอดทน และความคิดวิจิตรของตนเอง โดยไม่มีอาจารย์แนะนำ ช่วยเหลือ ต้องรับผิดชอบอย่างจริงจังในผลสำเร็จหรือล้มเหลวของงาน ต้องรู้จักสมาคมผูกมิตร ต้องสัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่นฝ่ายอื่น และต้องทำงานร่วมมือกับผู้อื่นฝ่ายอื่นให้ประสานสัมพันธ์กัน โดยสอดคล้องด้วย จึงจะช่วยให้ทำงานได้สะดวกราบรื่น และสามารถนำเอาวิชาความรู้ออกไปใช้ ปฏิบัติงานได้สำเร็จด้วยดี

ทรงเน้นข้อสำคัญอยู่ที่ว่า การทำงานยิ่งใหญ่และยืนยาวกว่าการเล่าเรียนที่ผ่าน มาแล้วมาก ขอให้ทำด้วยความเข้มแข็ง ตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่ยิ่งขึ้น มีความตั้งใจจริง มีความ อดทนอดทนพยายามมากขึ้น อย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย มีความคิดอ่านที่กว้างไกล ความคิดวิจิตร ฉลาดรอบคอบและเฉลียวฉลาด ต้องประสานความเข้าใจประสานประโยชน์กับผู้อื่นอย่าง กว้างขวางและทั่วถึง สำคัญที่สุดคือ จงรู้จักใช้ความคิดพิจารณา เพราะปัญญาที่เกิดจาก ความคิดพิจารณาอันรอบคอบแล้ว จะช่วยให้สามารถใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง และเป็นปัจจัย

สำคัญในการแก้ปัญหาการงาน เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ ก็จะปฏิบัติบริหารงานให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์ทรงขอให้ทุกคนคิดพิจารณาเรื่องนี้ ให้เข้าใจชัดเจน และประพฤติปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในการที่จะทำงานสร้างอนาคตต่อไป

กระบวนกรคิดแบบนี้ เป็นกระบวนกรคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงสะท้อนว่า การทำงานยิ่งใหญ่และยืนยาวกว่าการเรียนที่ผ่านมา ให้ทำงานด้วยความเข้มแข็ง ตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่ มีความตั้งใจจริง มีความอดสาหะพยายามมากขึ้น อดทนอดไม่ขาดสาย มีความคิดอ่านที่กว้างไกล ความคิดวิจิตรฉะเฉียดรอบคอบและเฉลียวฉลาด สำคัญที่สุดคือ จงรู้จักใช้ความคิดพิจารณา เพราะปัญหาที่เกิดจากความคิดพิจารณาอันรอบคอบแล้ว จะช่วยให้สามารถใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง และเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาการงาน

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ทรงพิจารณาคุณลักษณะทางกายภาพของการเรียนและการทำงาน ทรงสะท้อนให้เข้าใจกันว่า การทำงานยากลำบากกว่าการเรียน การเรียนนั้นเรียนตามหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยจัดลำดับให้ การทำงานไม่มีหลักสูตร ต้องใช้ความคิดริเริ่มและความคิดพิจารณาด้วยตนเอง การเรียนเป็นงานอย่างหนึ่ง คือ งานสร้างสมความรู้ความคิด ให้เพิ่มพูนและพัฒนาองกามขึ้นในตนเอง จัดเป็นกิจขั้นต้นที่แต่ละคนต้องทำเพื่อประโยชน์เฉพาะ ส่วนการทำงานนั้น เป็นกิจขั้นต่อไปได้แก่ การนำวิชาความรู้และความคิดที่มีอยู่ไปประกอบกิจการงาน ให้สำเร็จประโยชน์ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งแก่ตน แก่งาน และแก่ส่วนรวม

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงกล่าวถึงการทำงานที่ต้องประสานความเข้าใจ ประสานประโยชน์กับผู้อื่นอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงอธิบายให้ทุกคนเข้าใจว่าบัณฑิตเป็นผู้มีประสบการณ์มาแล้ว เพราะการที่ได้พากเพียรศึกษาจนได้รับปริญญามาแล้วนี้ ต้องปฏิบัติฝึกฝนมามากมาย ต้องใช้ความอดสาหะ ความรับผิดชอบ ความคิดวิจิตร และคุณสมบัติอื่นประกอบพร้อมกัน จึงจะเรียนได้สำเร็จและก้าวหน้า การก้าวหน้าในการเล่าเรียนได้อย่างไร ก็จะก้าวหน้าในการทำงานในลักษณะเดียวกัน ทรงชี้แนะวิธีการทำงานว่า การทำงานต่างกับการเรียนมาก ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างจริงจัง ทั้งต่อตัวเอง ต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตน ต้องพบปัญหา ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ต้องใช้หลักการปฏิบัติงานที่ดีและมั่นคง ประการสำคัญคือ จะต้องลงมือทำงานด้วยตนเอง ด้วยความรู้ ความสามารถ ความอดสาหะ และความคิดวิจิตรฉะเฉียดของตนเอง โดยไม่มีอาจารย์แนะนำช่วยเหลือ ต้องรับผิดชอบ ต้องรู้จักสมาคมผูกมิตรสัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่นฝ่ายอย่างสอดคล้องกัน เป็นเครื่องช่วยจึงทำให้การงานสำเร็จได้อย่างราบรื่น

4.5 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิต

4.5.1 รากฐานและกลยุทธ์ที่สำคัญในการทำงาน

ผู้ที่ได้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย ก็เพื่อให้มีวิชาความรู้สำหรับเป็นเครื่องมือประกอบการงาน สร้างความเจริญมั่นคง และเกียรติยศชื่อเสียงแก่ตนเองในเวลาต่อไป (มร./11 มีค.24)

การทำงานสร้างชื่อเสียง ความเจริญมั่นคงนี้ นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถในวิชาการแล้ว ยังต้องมีรากฐานที่ดีรองรับ และต้องมีกลยุทธ์ หรือวิธีการอันแยบคายในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมกันด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลแน่นอน ผู้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าควรอย่างยิ่ง ที่จะศึกษาเรื่องรากฐาน และวิธีการนั้น ให้เข้าใจแต่ต้น (มร./11 มีค.24)

1) รากฐานที่สำคัญ คือ รากฐานทางจิตใจ (มร./11 มีค.24) ได้แก่

-ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม (มร./11 มีค.24)

-ความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานใดๆ จนสำเร็จ (มร./11

มีค.24)

เหตุใดจึงมีความสุจริตและความมุ่งมั่น เพราะความสุจริตย่อมกีดกันบุคคลออกจากความชั่วและความเสื่อมเสียทั้งหมดได้ จึงช่วยให้บุคคลมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถแต่ในทางที่ถูกที่เจริญแต่เพียงทางเดียว (มร./11 มีค.24)

ส่วนความมุ่งมั่นในการทำงานนั้น ถ้าขาดไป ก็ทำให้ย่อท้อเหนื่อยหน่าย หรือไม่ก็มักง่ายหยาบคาย ไม่ว่าจะทำอะไร ก็มักไม่สำเร็จเด็ดขาด หรือบกพร่องเสียหาย ที่สุดก็จะมีโอกาสสร้างสรรค์ประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าอันดีให้แก่ตัวเองหรือแก่ใครๆ ได้ (มร./11 มีค.24)

ขอให้วางรากฐานการที่จะใช้วิชาการประกอบการงานให้มันเหมาะสมครบถ้วนเพื่อจักได้มีความเจริญก้าวหน้าสมดังที่ตั้งใจปรารถนาโดยแท้จริง (มร./11 มีค.24)

2) กลยุทธ์ หรือวิธีอันแยบคายในการทำงาน

การที่บัณฑิตจะสร้างความเจริญมั่นคงและเกียรติยศชื่อเสียงให้แก่ตนเองนั้น นอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถทางวิชาการแล้ว และยิ่งไปกว่านั้น ยังต้องอาศัยจิตใจที่สุจริต มุ่งมั่นในความสำเร็จ เป็นรากฐานรองรับ พร้อมกับต้องมีกลยุทธ์ หรือวิธีอันแยบคายในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลได้

แน่นอน (มร./12 มีค.24) (มร./13 มีค.24) (มร./14 มีค.24) (มร./16 มีค.24)
 (มร./17 มีค.24) (มร./18 มีค.24) บรรลุถึงความเจริญมั่นคงได้สมบูรณ์ดังประสงค์
 (มร./14 มีค.24) (มร./16 มีค.24) (มร./17 มีค.24)

กุศโลบายประการแรกคือ วิธีปฏิบัติงานโดยแยบคาย โดยสร้าง ศรัทธา

จะต้องสร้างศรัทธาให้มีขึ้นก่อน เพราะศรัทธา หรือความเชื่อมั่นใน
 ประโยชน์ของงานนั้น เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติ คือทำให้มีการปฏิบัติด้วยใจ
 ทันที่ แม้ก่อนที่จะลงมือกระทำ (มร./12 มีค.24)

ดังนั้น ไม่ว่าจะกระทำการใดๆ จึงต้องสร้างศรัทธาขึ้นก่อน และการ
 สร้างศรัทธานั้น จำเป็นต้องทำให้ถูกต้อง (มร./12 มีค.24)

ศรัทธาที่พึงประสงค์ (มร./12 มีค.24)

-จะต้องไม่เกิดจากความเชื่อง่าย ใจอ่อน ปราศจากเหตุผล

-จะต้องเกิดขึ้นจากความเพ่งพินิจ พิจารณา ใคร่ครวญแล้วด้วย
 ความคิดจิตใจที่หนักแน่นสมบูรณ์ด้วยเหตุผล จนเห็นถ่องแท้ถึงคุณค่าและ
 ประโยชน์อันแท้จริงในผลของการปฏิบัติที่จะบังเกิดตามมา

ศรัทธาลักษณะนี้ เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว ย่อมน้อมนำฉันทะ ความพอใจ
 ความกระตือรือร้น ความพากเพียรขวนขวาย ตลอดจนความฉลาดริเริ่ม ให้เกิดขึ้น
 เกื้อกูลกันอย่างพร้อมเพรียง แล้วสนับสนุนส่งเสริมให้การปฏิบัติงานดำเนิน
 ก้าวหน้าไปโดยราบรื่นจนสัมฤทธิ์ผล (มร./12 มีค.24)

บัณฑิต จึงควรพิจารณาศึกษาเรื่องกำลังศรัทธานี้ให้กระจ่าง ให้ได้
 ประโยชน์ขึ้นมาจริงๆ (มร./12 มีค.24)

กุศโลบายประการที่สอง คือ ไม่ประมาทปัญญาตนเอง ประมาท ปัญญาผู้อื่น

-ประมาทปัญญา คนบางคน แม้มีศรัทธาอดสาหะในการทำงาน
 อยู่มากก็ตาม แต่ก็ประมาทความรู้ความคิดของตนเองว่ามีน้อย ไม่เพียงพอที่จะ
 ทำการงานที่สำคัญๆ ให้ก้าวหน้าไปไกลๆ ได้ เรียกว่า ประมาทปัญญาตนเอง ซึ่ง

ไม่มีคุณอันใดเลย มีแต่โทษ เพราะกีดกันความเจริญและทำให้เสียประโยชน์ต่างๆ ที่จะพึงได้ไปอย่างน่าเสียดาย (มร./13 มีค.24)

-ประมาทปัญญาผู้อื่น บางคนเป็นคนตรงกันข้าม คือมีความหยิ่งผยองในความรู้ความสามารถของตนจนเห็นว่าฉลาดเกินกว่าผู้อื่นไปหมด แล้วไม่ยอมฟังความคิดเห็นของผู้ใด เรียกว่า ประมาทปัญญาผู้อื่น อย่างนี้ ก็ให้โทษเหมือนกัน คือทำให้ความรู้ความคิดคับแคบอยู่เฉพาะตัว ไม่กว้างขวางออกไปได้ ชำร่วยยังจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากคนอื่น ๆ แม้ผู้ที่ใกล้ชิดกันร่วมงานกันด้วย จะทำการงานอันใดก็ไม่ราบรื่นและไม่เจริญก้าวหน้า (มร./13 มีค.24)

จึงสอนทางที่ถูก ควรต้องเข้าใจว่า ทุกคนมีปัญหาอยู่ในตัวแล้ว ซึ่งอาจฝึกฝนให้เจริญงอกงามแข็งแกร่งได้ ถ้าพยายามชวนชววยที่จะรู้จะเห็นให้มาก และนำมาขบคิดพิจารณาให้เห็นเหตุเห็นผลอยู่เนืองๆ แล้ว ปัญญาก็จะเพิ่มพูนขึ้น ช่วยให้ฉลาดสามารถ ทำการงานใดๆ ก็สำเร็จและเจริญก้าวหน้าได้ดังประสงค์ (มร./13 มีค.24)

กุศโลบายประการที่สาม คือ การตามรักษาความจริงใจ ความจริงใจต่อผู้อื่น

เป็นของสำคัญมาก สำหรับผู้ที่ต้องการความสำเร็จและความเจริญ เพราะสามารถกำจัดปัญหาได้มากมาย โดยเฉพาะปัญหาอันเกิดจากความกินแหนงแคลงใจ เอารัดเอาเปรียบกัน และคนที่จริงใจต่อผู้อื่นนั้น ย่อมได้รับความนิยมนับถือไว้วางใจ ร่วมมือสนับสนุนจากสาธุชนอยู่เสมอ จะทำการสิ่งใดก็สำเร็จและราบรื่น (มร./14 มีค.24)

จึงสอนให้รักษาความจริงใจในกันและกันไว้ทุกเมื่อ และให้ยิ่งขึ้นไป คือ เมื่อได้ตั้งใจในความประพฤติปฏิบัติอันใด ตามที่ได้ไตร่ตรองเห็นว่าชอบว่าเป็นประโยชน์แท้จริงแล้ว ก็ให้ติดตามรักษาความตั้งใจที่จะกระทำดั่งนั้นให้ตลอด ทั้งที่เป็นมาแล้วที่กำลังเป็นอยู่ และที่จะเป็นต่อไป (มร./14 มีค.24)

ผู้ที่รักษาความจริงใจต่อตนเองได้มั่นคง จะไม่เป็นคนสับปลับ หากเป็นคนเที่ยงตรง หนักแน่น ทำอะไรตามกฎเกณฑ์ ตามระเบียบ และตามความถูกต้องเป็นธรรม สามารถสร้างสมความดีความเจริญให้เพิ่มทวีขึ้นได้ ไม่มีวันถอยหลัง (มร./14 มีค.24)

บันทึก จิ้งจกรอย่างยิ่งที่จะศึกษาถึงความจริงใจให้ทราบชัด และตั้งใจพยายามรักษาไว้เพื่อโชคดีในชีวิตของท่าน (มร./14 มีค.24)

กุศโลบายประการที่สี่ คือการเพียรพยายามกำจัดความคิดจิตใจที่ต่ำทรามออกจากคน

จิตใจที่ต่ำทรามนั้น เป็นจิตใจที่อ่อนแอ ไม่กล้า และไม่อดทนที่จะเพียรพยายามสร้างสมความดีงาม ความเจริญ ความสำเร็จ ในทางที่ถูกต้องเป็นธรรม มีแต่คิดจะให้ได้มาโดยสะดวกง่ายดาย โดยไม่คำนึงถึงผิดชอบชั่วดี (มร./16 มีค.24)

จิตใจดังนี้ ถ้าปล่อยให้เกิดขึ้นจนเคยชิน อย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้เป็นคนมักง่าย ทำงานบกพร่องเสียหาย อย่างมากก็ทำให้เป็นคนด้านหนาไร้ความอาย หยาบคาย ละโมบ ทำอะไรที่ไหน ก็เกิดอันตรายที่นั่น (มร./16 มีค.24)

จึงสอนให้สังวรระวังใจของตนให้ดี อย่าให้ความชั่วเกิดขึ้นและหากเกิดขึ้นแล้ว ก็จงกำจัดเสียทันที ต้องฝึกหัดบำรุงใจให้เข้มแข็งและประณีตขึ้น เพื่อรับเอาความดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้ก้าวถึงความสุขและความเจริญมั่นคง (มร./16 มีค.24)

การฝึกใจให้เข้มแข็งนั้น ถึงหากจะรู้สึกว่าเป็นการเหน็ดเหนื่อย แต่ถ้าได้ตั้งใจฝึกฝนโดยสม่ำเสมอให้เพิ่มพูนขึ้นตามลำดับ ไม่ช้านาน ก็จะทำให้กำลังแข็งแรงเกิดความชำนาญคล่องแคล่ว จนสามารถทำความดีได้ง่ายขึ้น ไม่เหน็ดเหนื่อยเลย (มร./16 มีค.24)

กุศโลบายประการที่ห้า คือการรู้จักสงบใจ

คนโดยมาก แม้ผู้ที่เคยฝึกฝนมาให้เป็นคนหนักแน่นแล้วก็ตาม บางครั้งเมื่อต้องประสบเหตุประสบปัญหากระทบกระเทือนอย่างหนักเข้า ก็อาจบังเกิดความหวั่นไหว หรือสับสนฟุ้งซ่านได้ และเมื่อเกิดหวั่นไหวฟุ้งซ่าน ความคิดสติปัญญาก็จะสั่นลง หรือดับวูบลง ความหลงและอคติก็เข้ามาแทนที่ ทำให้จนปัญญา คิดไม่ออก ทำไม่ถูก และที่สุดก็อาจผิดพลาดเสียหายได้ต่างๆ (มร./17 มีค.24)

จึงสอนให้ทุกคนรู้จักสงบใจ คือ บังคับใจให้หยุดคิดเรื่องที่กำลังคิด และกำลังทำให้ฟุ้งซ่านหรือสับสนอยู่นั้น เสียชั่วขณะ เมื่อหยุดคิดสับสนได้ ก็จะ

อำนวยความสะดวกอันประเสริฐ ให้สติความระลึกรู้ และปัญญาความเฉลียวฉลาด กลับคืนมาใหม่ ช่วยให้แจ่มใส หนักแน่น เข้มแข็งเข้า ความคิดเห็นก็เข้ารูปเข้ารอย คือมีความเที่ยงตรง เป็นกลาง สุขุมปราศจากอคติ สามารถพิจารณาเห็นเหตุเห็นผลได้กระจ่างแจ่มชัด หาทางปฏิบัติได้ถูกต้องพอเหมาะพอดี (มร./17 มีค.24)

ถึงขั้นนี้ ปัญหาทั้งปวงก็จะคลี่คลาย เรื่องที่จะเสียหายก็จะแก้ได้ตก กลับกลายเป็นดีโดยตลอด (มร./17 มีค.24)

บัณฑิต จึงควรอย่างยิ่ง ที่จะสำเหนียกตระหนักในความรู้จักสงบใจ ยัง คิดเสมอ ในกาล ทุกเมื่อ (มร./17 มีค.24)

สรุปว่า คุณสมบัติหรือคุณธรรมที่กล่าวทั้งห้าประการแล้ว ทั้งที่เป็น ส่วนรากฐาน ทั้งส่วนวิธีการต่างเป็นเหตุเป็นผลอาศัยกัน และเกื้อกูลส่งเสริมกันอยู่ ทั้งหมด จะอาศัยข้อหนึ่งข้อใด หรือเพียงบางส่วนบางข้อมิได้ เพราะจะไม่ช่วยให้ เกิดผล หรือได้ผลน้อย (มร./18 มีค.24)

บัณฑิต จึงจำเป็นที่จะต้องพยายามอบรมสร้างเสริมให้บริบูรณ์ขึ้นแต่ ละข้อ และทุกข้อ ได้แก่ 1) การสร้างศรัทธาความเชื่อถือนางานที่ทำ ซึ่งเป็น ผลกำลังส่งเสริมให้เกิดความพอใจและความเพียรพยายามอย่างสำคัญ ในการทำ การงานให้บรรลุผลเลิศ 2) การไม่ประมาทปัญญาความรู้ความสามารถ 3) การตาม รักษาความจริงใจ ทั้งต่อผู้อื่นทั้งต่อตัวเอง ซึ่งเป็นเครื่องไว้วางใจร่วมมือกัน และทำ ให้งานสำเร็จได้โดยราบรื่น 4) การกำจัดจิตใจที่ต่ำทราม รวมทั้งสร้างเสริม ความคิดจิตใจที่สะอาดเข้มแข็ง ซึ่งจะช่วยให้ฝึกฝนแต่ในสิ่งที่จะปฏิบัติดี ให้เกิด ความก้าวหน้า และ 5) การรู้จักสงบใจ ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ยังคิดได้ในเมื่อมีเหตุทำ ให้เกิดความหวั่นไหวฟุ้งซ่าน และสามารถพิจารณาแก้ไขปัญหาโดยถูกต้อง เมื่อ คุณสมบัติดังกล่าวประชุมพร้อมกันขึ้นแล้ว จึงจะบังเกิดผลเลิศให้เกิดขึ้น สมบูรณ์เป็นประโยชน์ช่วยตัวช่วยผู้อื่นได้อย่างแท้จริง (มร./18 มีค.24)

ในการทำงานให้ได้ผลสมบูรณ์นั้น นอกจากต้องอาศัยความรู้ความสามารถใน วิชาการแล้ว ยังต้องมีรากฐานที่ตรองรับ และต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแนบคายในการ ปฏิบัติงาน ประกอบเข้าด้วยกัน

รากฐานที่สำคัญ คือ รากฐานทางจิตใจ 2 ประการคือ ความหนักแน่นมั่นคงใน สุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานนั้นจนสำเร็จ เพราะความสุจริตธรรมทำให้ บุคคลออกจากความชั่วและความเสื่อมเสีย และช่วยให้บุคคลมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถ แต่ในทางที่ถูกที่เจริญแต่เพียงทางเดียว ส่วนความมุ่งมั่นในการทำงาน ช่วยให้บุคคลไม่ย่อท้อ

เหนื่อยหน่าย มั่งง่าย หยาบคาย บกพร่องเสียหาย สามารถสร้างสรรค์งานให้เกิดประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าต่อตนเอง ส่วนรวม และประเทศชาติ

ในการทำงานต้องมีวิธีการทำงานที่แยบคาย หรือมีกุศโลบาย 4 ข้อ คือ

1) การสร้างศรัทธาความเชื่อถือในงานที่ทำ ซึ่งเป็นพลังกำลังส่งเสริมให้เกิดความพอใจและความเพียรพยายามอย่างสำคัญ ในการทำการงานให้บรรลุผลเลิศ

การสร้างศรัทธา จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นก่อน เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานทั้งปวง โดยจะต้องทำให้มีการปฏิบัติด้วยใจก่อนที่จะลงมือกระทำ การสร้างศรัทธาต้องทำให้ถูกต้อง ซึ่งจะต้องไม่เกิดจากความเชื่อง่าย ใจอ่อน ปราศจากเหตุผล และต้องเกิดขึ้นจากความเพ่งพินิจพิจารณา ไคร่ครวญ ด้วยความคิดจิตใจที่หนักแน่นสมบูรณ์ ด้วยเหตุผลเข้าใจถึงคุณค่า และจะเกิดผลที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงตามมา

เมื่อเกิดศรัทธาขึ้นแล้ว ก็จะเกิดฉันทะในตนเอง เกิดความพอใจ ความกระตือรือร้น ความพากเพียรชวนชวาย ความฉลาดริเริ่ม จะเกิดขึ้นอย่างพร้อมเพรียงและเกื้อกูลกัน ส่งผลต่อเนื่องให้การปฏิบัติงานเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจนประสบความสำเร็จในที่สุด และฝากบัณฑิตทั้งหลายให้พิจารณาศึกษาเรื่องกำลังศรัทธา นี้ อย่างเข้าใจอย่างถ่องแท้ชัดเจน และปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริง

2) การไม่ประมาทปัญญาความรู้ความสามารถ

การประมาทปัญญา ประกอบด้วยสองประเด็นคือ การประมาทปัญญาตนเองหมายถึง คนที่ประเมินค่าตนเองว่ามีความรู้ความสามารถน้อย เห็นว่าตนเองไม่มีความสำคัญ ทำอะไรไม่ได้ การประมาทเช่นนี้ ไม่มีคุณค่าใดเลย มีแต่โทษ ทำให้ขัดขวางความเจริญก้าวหน้า ทำให้เสียประโยชน์ไปอย่างน่าเสียดาย ส่วนการประมาทปัญญาผู้อื่น หมายถึง คนที่มีความหยิ่งผยองในความรู้ความสามารถของตน ไม่ยอมฟังความคิดเห็นของผู้ใด เกิดผลเสียต่อตนเอง ทำให้ความรู้ความคิดคับแคบ ไม่กว้างขวาง และทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากคนอื่น ส่งผลให้ทำงานใดๆ ไม่ราบรื่นและไม่เจริญก้าวหน้า

พระองค์ทรงสอนให้ต้องเข้าใจว่า ทุกคนมีปัญญาอยู่ในตัว อาจฝึกฝนให้เจริญงอกงามแข็งแกร่งได้ ให้พยายามชวนชวายที่จะรู้จะเห็นให้มาก แล้วนำมาขบคิดพิจารณาให้เห็นเหตุเห็นผล ปัญญา ก็จะเกิดขึ้น ทำให้ฉลาดขึ้น ส่งผลให้ทำงานใดๆ สำเร็จ และเจริญก้าวหน้าได้ตามที่ต้องการ

3) การตามรักษาความจริงใจ ทั้งต่อผู้อื่นทั้งต่อตัวเอง ซึ่งเป็นเครื่องไว้วางใจร่วมมือกัน และทำให้งานสำเร็จได้โดยราบรื่น เป็นข้อที่สำคัญมาก เพราะช่วยขจัดปัญหาความกินแหนงแคลงใจ เอารอดเอาเปรียบกัน และคนที่จริงใจต่อผู้อื่นนั้น ช่วยให้เกิดความ

นิยมเชื่อถือไว้วางใจ ร่วมมือสนับสนุนจากผู้อื่น ทั้งยังทำให้ตนเองไม่เป็นคนสับปลับ เป็นคนเที่ยงตรง หนักแน่น ทำอะไรตามกฎเกณฑ์ ตามระเบียบ และตามความถูกต้องเป็นธรรม สามารถสร้างสมความดีความเจริญให้เพิ่มทวีขึ้นได้ ไม่มีวันถอยหลัง ส่งผลให้สามารถทำการสิ่งใดได้สำเร็จราบรื่น

4) การกำจัดจิตใจที่ต่ำทราม รวมทั้งสร้างเสริมความคิดจิตใจที่สะอาดและเข้มแข็ง ซึ่งจะช่วยให้ฝึกฝนแต่ในสิ่งที่จะปฏิบัติดี ให้เกิดความก้าวหน้า เพราะเป็นจิตใจที่อ่อนแอ ไม่กล้า และไม่อดทนเพียรพยายามสร้างสมความดีงาม ความเจริญ ความสำเร็จ ไม่ถูกต้องเป็นธรรม คิดจะให้ได้มาโดยสะดวกง่ายดาย ไม่คำนึงถึงความผิดชอบชั่วดี มักง่ายทำงานบกพร่องเสียหาย ไร้ความอาย หยาบคาย ละโมภ และเกิดอันตรายทุกที

พระองค์ทรงสอนให้ฝึกหัดบำรุ้งใจให้เข้มแข็งและประณีตขึ้น เพื่อรับเอาความดี จะช่วยให้ก้าวถึงความสุขและความเจริญมั่นคงได้

5) การรู้จักสงบใจ ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ยังคิดได้ เมื่อมีเหตุทำให้เกิดความหวั่นไหวฟุ้งซ่าน และสามารถพิจารณาแก้ไขปัญหาได้โดยถูกต้อง เมื่อเกิดความหวั่นไหว สับสน ฟุ้งซ่าน ความคิดสติปัญญาจะสั่นลง ดับวูบลง ความหลงและอคติก็เข้ามาแทนที่ ทำให้จนปัญญา คิดไม่ออก ทำไม่ถูก ที่สุดก็อาจผิดพลาดเสียหายได้ต่างๆ

พระองค์ทรงสอนให้บังคับใจให้หยุดคิดเรื่องที่กำลังคิดฟุ้งซ่านหรือสับสนอยู่นั้นเสียชั่วคราว เมื่อหยุดคิดสับสนได้ ก็ได้สติความระลึกรู้ และเกิดปัญญาความเฉลียวฉลาด ช่วยให้แจ่มใส หนักแน่น เข้มแข็งขึ้น ความคิดก็เข้ารูปเข้ารอย มีความเที่ยงตรง เป็นกลาง สุขุมปราศจากอคติ สามารถพิจารณาเห็นเหตุเห็นผลได้ชัด สามารถหาทางปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม ปัญหาคลี่คลายลง และทำให้เรื่องที่เสียหายดีขึ้น

ซึ่งความสัมพันธ์ของทั้งสองส่วนนี้ คือทั้งส่วนรากฐานและส่วนกุศโลบายหรือวิธีการที่แยกคายนั่น ต่างก็เป็นเหตุเป็นผลอาศัยซึ่งกันและกัน และเกื้อกูลส่งเสริมกันทั้งหมด จะอาศัยข้อหนึ่งข้อใดไม่ได้ จะไม่ช่วยให้เกิดผล หรือได้ผลน้อย จะต้องพยายามอบรมสร้างเสริมให้บริบูรณ์ขึ้นแต่ละข้อ และทุกข้อ จึงจะเกิดผลสมบูรณ์เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมนโคติ พระองค์ทรงสะท้อนถึงรากฐานที่สำคัญในการทำงาน คือ รากฐานทางจิตใจ 2 ประการคือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานนั้นจนสำเร็จ

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงมีแนวคิดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องและเป็นเหตุผลซึ่งกันและกันระหว่างจิตกับการกระทำ ทรงสะท้อนให้เห็นว่า ในการทำงานนอกจากต้องอาศัยความรู้ความสามารถในวิชาการแล้ว ยังต้องมีรากฐานที่ตรองรับ และต้องมีกุศโลบาย หรือวิธีการอันแยบคายในการปฏิบัติงาน ประกอบเข้าด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ของทั้งสองส่วนนี้ คือทั้งส่วนรากฐาน และส่วนกุศโลบายหรือวิธีการที่แยบคายนั้น ต่างเป็นเหตุเป็นผลอาศัยซึ่งกันและกัน และเกื้อกูลส่งเสริมกันทั้งหมด ต้องพยายามอบรมสร้างเสริมให้บริบูรณ์ขึ้นแต่ละข้อและทุกข้อ จึงจะเกิดผลสมบูรณ์เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงกล่าวถึงวิธีการทำงานที่แยบคาย หรือมีกุศโลบาย 4 ข้อ คือ 1) การสร้างศรัทธาความเชื่อถือนางานที่ทำ 2) การไม่ประมาทปัญญาความรู้ความสามารถ 3) การตามรักษาความจริงใจ ทั้งต่อผู้อื่นทั้งต่อตัวเอง 4) การกำจัดจิตใจที่ต่ำทราม และ 5) การรู้จักสงบใจ

4.5.2 หลักการในการทำงาน

การทำงานให้บรรลุผลสำเร็จและความเจริญที่แท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีหลักการ คือ (มศก./12 ตค.21)

1) ในเบื้องต้นจะต้องอ่านงานให้ออกว่า มีลักษณะและขอบเขตอย่างไร เพียงใด มีจุดมุ่งหมายที่แท้เพื่อประโยชน์อะไร (มศก./12 ตค.21)

2) เมื่อทราบชัดเจนนอนแล้ว จึงวางโครงสร้างของงานและแผนการปฏิบัติงานนั้น ว่ามีส่วนใดเป็นหลัก ส่วนใดเป็นส่วนประกอบ และมีแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติเป็นลำดับอย่างไร (มศก./12 ตค.21)

3) เมื่อวางโครงสร้างและแผนงานแล้ว จำเป็นต้องหยุดเพ่งพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะลงมือกระทำ การหยุดเพ่งพิจารณาก่อนนี้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้เห็นโครงสร้างของงานได้กระจ่างชัด สามารถคิดวินิจฉัยได้ถูกต้องแน่นอนว่าจะใช้ความรู้หลักวิชาการในการปฏิบัติได้อย่างไร มีแนวทางและลำดับขั้นปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเต็มที่ทางใดอย่างไร การหยุดเพ่งพินิจนี้ ยังจะช่วยให้สามารถทำงานที่เดียวได้ตลอดโดยรวดเร็วอีกด้วย เป็นการทุ่นเวลายิ่งกว่าที่จะรีบลงมือทำโดยไม่พิจารณาก่อน (มศก./12 ตค.21)

การทำงานให้มีคุณภาพ

ในสมัยเร่งรัดพัฒนา จึงบังเกิดสิ่งต่างๆ ใหม่ๆ ขึ้นมากมาย เป็นผลติดตามมา ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ทรงภูมิปัญญา และส่วนใหญ่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการนั้นด้วยแน่นอน อยากให้พิจารณาบรรดาผลงานที่ได้ลงทุนลงแรงไปแล้ว ว่าคุ้มค่า เป็นประโยชน์ตรงกับความประสงค์เพียงใด ช่วยที่บ้านเมืองเจริญขึ้น และมีความผาสุกมั่นคงขึ้นเพียงใด เชื่อว่าจะได้พบผลได้ที่ไม่เพียงประสงค์อยู่ไม่น้อย แสดงว่าการทำงานของเรายังมีคุณภาพไม่สมบูรณ์ ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุง (มก./19 กค.16)

การทำงานให้มีคุณภาพ ให้ได้ผลบริบูรณ์นั้น จะทำอย่างไร (มก./19 กค.16)

-เบื้องต้น ต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องในงานที่จะทำเสียก่อน โดยใช้ปัญญาไตร่ตรองให้เห็นเหตุที่แท้ ผลที่แท้ ที่ถูกต้อง ตรงตามเป้าหมายที่พึงมุ่งหวัง (มก./19 กค.16)

-แล้ววางแผนการอันแน่นอนที่จะดำเนินการต่อไป ด้วยหลักวิชา ด้วยความร่วมมือปรองดองกัน (มก./19 กค.16)

-สำคัญที่สุด ต้องมีความพากเพียรไม่ย่อหย่อน ในอันที่จะกระทำต่อไปจนกว่าจะเป็นผลสำเร็จ (มก./19 กค.16)

ขอให้ถือว่า การงานที่จะทำนั้น ต้องการเวลา เป็นงานที่มีผู้ดำเนินการมาก่อนแล้ว ท่านเป็นผู้ที่จะเข้าไปเสริมกำลัง จึงต้องมีความอดทนที่จะเข้าไปร่วมมือกับผู้อื่น ต้องปรองดองกับเขาให้ได้ แม้เห็นว่ามีจุดหนึ่งจุดใดจะต้องแก้ไขปรับปรุง ก็ต้องค่อยพยายามแก้ไขไปตามที่ถูกต้องที่ควร อย่าได้ด่วนหักท้าว มิฉะนั้นจะเกิดความรำฉาน จะเกิดความท้อแท้ เป็นอุปสรรคให้งานหยุดชะงักลงกลางคัน (มก./19 กค.16)

เมื่อท่านตั้งใจดี มีแผนงานดี มีหลักวิชา มีเหตุผล มีสติรอบคอบในงานที่ทำแล้ว จะเกิดความทราบตระหนักด้วยตนเองขึ้นว่า งานที่ท่านนั้น จะได้ผลดีแน่นอน แม้อาจยังไม่ปรากฏผลในปัจจุบันทันตาเห็น ก็จะแน่วแน่ใจได้ว่าจะสำเร็จ ลุล่วงด้วยดีในเวลาต่อไป (มก./19 กค.16)

ความแน่วแน่ใจดังนี้ เป็นอานิสงส์สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ท่านภาคภูมิใจ ไม่ท้อแท้ เกิดพลังทั้งกายและใจที่จะกระทำต่อไปจนถึงที่สุด ขอให้ทุกคน

นำถ้อยคำของข้าพเจ้าไปคิดใคร่ครวญให้แน่ชัด ให้เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่การงาน และแก่การครองชีวิตของตนๆ ต่อไป (มก./19 กค.16)

หวังว่า ท่านคงจะนำความรู้ที่ได้มา ไปใช้ให้ชอบด้วยกาลเทศะ โดยมันอยู่ในศีลธรรม ที่ได้รับอบรมมาแล้ว เพื่อเป็นผลดีแก่ชาติบ้านเมือง และแก่ตนเอง สมตามเจตนาจำนงของมหาวิทยาลัย ที่ได้ให้การศึกษาและอบรมแก่ท่านนั้นทุกประการ (มธ./28 พย.98)

ขอให้บัณฑิตได้พิจารณาดูจงดี ว่าจะควรใช้วิธีอย่างไรในการที่จะออกไปทำหน้าที่เพื่อประเทศชาติต่อไป (จพ./11 กค.17)

ผู้ที่ผ่านการศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้ว นอกจากจะมีวิชาความรู้ที่หนักแน่นก้าวหน้า ย่อมจะมีความสามารถในการนำความรู้ ความคิด วิจารณ์ญาณ ไปใช้ปฏิบัติกิจการงานให้เกิดประโยชน์ได้แน่นอนด้วย (จพ./2 สค.34)

การทำงานเพื่อความก้าวหน้า

การปฏิบัติตัวปฏิบัติงานของบุคคล จำเป็นต้องปรับปรุงให้ก้าวหน้า พอเหมาะพอดีอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้นจะไม่สามารถทำงานและทำตัวให้สูงขึ้นได้ (มอ./21 กย.30)

การปรับปรุงเพื่อความก้าวหน้า ว่าการที่แต่ละคนจะออกไปปฏิบัติพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จอย่างสูงสมกับวิทยฐานะนั้น ควรจะอาศัยสิ่งใดเป็นปัจจัยประกอบเกื้อหนุน (มอ./21 กย.30)

การปฏิบัติงานทั้งปวง โดยหลักการย่อมาศัยปัจจัยพื้นฐานประกอบกัน 3 ส่วน (มศก./11 ธค.29) การจะกระทำสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยประกอบพร้อมกันครบสามส่วน (มอ./26 กย.28) (มอ./21 กย.30) คือ

1) ปัจจัยส่วนแรก ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ (มอ./26 กย.28) (มอ./21 กย.30) ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ (มศก./11 ธค.29) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่จะต้องนำมาใช้ปฏิบัติงาน (มอ./26 กย.28) เป็นสิ่งที่ทุกคนมีอยู่แน่นอนหาพอสมควรแล้วขณะนี้ และจำเป็นต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกอย่างตลอดเวลา เพื่อให้ได้ผลงานที่ถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชา (มอ./21 กย.30)

2) ปัจจัยที่สอง ได้แก่ กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ (มศก./11 ธค.29) จิตใจที่มีพลังเข้มแข็ง และก้าวหน้า (มอ./21 กย.30) เป็นเครื่องประกอบส่งเสริม (มศก./11 ธค.29) จิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่นใน

เหตุผลความถูกต้อง ในความสุจริตยุติธรรม และในความเที่ยงตรงรับผิดชอบทั้ง
หนักแน่นมั่นคงในเหตุผลความถูกต้อง ในความรับผิดชอบและในความสุจริต
ปัจจัยข้อนี้คือ พื้นฐานอันแน่นหนา ที่จะรองรับวิชาความรู้และความคิดอ่านทั้งสิ้น
ไว้ให้มั่นคงและเที่ยงตรงถาวร (มอ./21 กย.30) ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนพื้นฐาน ที่จะ
รองรับวิชาความรู้และความคิดอ่านทั้งปวงไว้ให้มั่นคง ไม่ให้หวั่นไหวและผันแปรไป
ในทางที่เสื่อมเสียหาย (มอ./26 กย.28)

แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไป จะเห็นว่างานที่อาศัยปัจจัยหลักเพียงสอง
ข้อเท่านั้น ยังไม่อาจอำนวยผลที่สมบูรณ์ได้เต็มที่ เพราะตัวผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีความรู้
ความสามารถพร้อมแล้วนั้น บางทีก็ยังขาดกำลังและคุณภาพทางด้านจิตใจอยู่
เช่น ใจยังไม่พร้อมที่จะทำงาน หรือไม่ศรัทธา ไม่เข้าใจซึ่งถึงประโยชน์ของงานที่จะ
ทำ เป็นต้น จึงทำให้งานบกพร่องเสียหายไปด้วยประการต่างๆ สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะ
การปฏิบัติงานประเภทใด สาขาใด ใหญ่หรือเล็ก จำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ
อีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติ เป็นเครื่องประกอบ
ส่งเสริม (มศก./11 ธค.29)

**3) ปัจจัยที่สาม ได้แก่ ความรอบรู้และความคิดอ่านที่
กว้างไกลมีหลักเกณฑ์ (มอ./26 กย.28) ระเบียบแบบแผนและวิธีการปฏิบัติที่
กำหนดไว้สำหรับงานนั้นๆ เมื่อใดปัจจัยสองส่วนนี้ประกอบพร้อมกันเข้า (มศก./11
ธค.29) กับทั้งความเฉลียวฉลาดคล่องตัว ประสบการณ์และความรู้รอบตัว ในการ
ติดต่อประสานงานประสานประโยชน์กับทุกฝ่าย ทุกคน ที่เข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้อง
ด้วย ที่ช่วยให้บุคคลมีทัศนคติและความคิดอ่านกว้างไกล เฉลียวฉลาดทันเหตุการณ์
ทั้งคล่องแคล่วประนีประนอมในการติดต่อประสานประโยชน์กับทุกฝ่ายทุกคน
จัดเป็นปัจจัยส่วนที่จะส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติกิจรอบด้านได้โดยราบรื่น รวดเร็ว
และมีประสิทธิภาพ (มอ./21 กย.30) ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนที่จะส่งเสริมให้สามารถ
ปฏิบัติภารกิจทุกด้านได้โดยราบรื่น รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (มอ./26 กย.28)**

ปัจจัยทั้งสามนี้ เมื่อประกอบพร้อมกันครบ ย่อมบันดาลให้การ
ปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลที่พึงประสงค์ได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็งานเล็กใหญ่ง่ายยาก
เพียงใด สำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ทุกอย่าง (มอ./26 กย.28) (มอ./21 กย.30) ผู้ที่
ปรารถนาปรารถนาความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ควรศึกษาพิจารณาให้ชัด เพื่อนำมา
เป็นหลักอาศัยในการพัฒนางานพัฒนาตนเองต่อไป (มอ./26 กย.28)

วิธีทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานให้สำเร็จผลแน่นอนและสมบูรณ์ตามเป้าหมายนั้น จะต้อง (มก./19 กค.28)

-ใช้ความรู้ความสามารถ

-พร้อมทั้งคุณสมบัติที่สำคัญๆ ในตัวบุคคลหลายประการ เช่น ความตั้งใจที่มั่นคง ความคิดสร้างสรรค์ ความอุตสาหะพยายาม ความรับผิดชอบ ความรอบคอบระมัดระวัง ตลอดจนความสุจริตเป็นธรรม นำมาปฏิบัติงานโดยพร้อมสรรพ และโดยเต็มกำลังอย่างสม่ำเสมอ

การปฏิบัติดังนี้ ย่อมจะรู้สึกว่ายาก ว่าหนัก แต่ก็จะเป็นไปเพียงในระยะต้นๆ เมื่อได้พยายามปฏิบัติให้เคยชินจนเป็นปรกติแล้ว ก็จะเกิดความคล่องแคล่วชำนาญ ทำงานได้สะดวกคล่องตัวไม่รู้สึกว่าเป็นภาระหนักกายหนักใจประการใด งานที่เคยเห็นว่ายากหรือมากมาย ก็จะปฏิบัติได้โดยง่ายและรวดเร็วทุกอย่าง ทั้งได้รับผลสมบูรณ์ที่พึงประสงค์ด้วย แต่โดยทางตรงข้าม ถ้าปฏิบัติงานอย่างหย่อนยานตามสบาย ผลร้ายจะเกิดตามมา เพราะการประพฤติดังนั้น จะบั่นทอนความรู้ความสามารถทุกอย่างให้ลดถอยลงเป็นลำดับ รวมทั้งความคิดอ่านก็จะสิ้นตัวเสื่อมทรามลงด้วย งานที่ง่ายก็จะกลายเป็นยาก และที่ยากหน่อยก็จะทำไม่ไหว ลงท้ายจะทำได้ไม่สำเร็จ ต้องเสียนานและเสียคนไปในที่สุด ดังนั้น จึงใคร่ขอให้แต่ละคนสังวรระวังให้มาก ในการที่จะออกไปปฏิบัติงานสร้างความสำเร็จและความมั่นคงของตนเองและบ้านเมืองต่อไป (มก./19 กค.28)

ผู้ผ่านการศึกษาวิทยาการระดับสูงมาแล้ว ย่อมมุ่งหวังที่จะได้ทำการทำงานที่สำคัญ เป็นแก่นสาร เพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นประโยชน์ เป็นความเจริญมั่นคงแก่ชาติบ้านเมืองและแก่ตนเอง

ในการปฏิบัติงานทั้งปวง เช่น เมื่อทำงานใหญ่ๆ ซึ่งประกอบด้วยส่วนย่อยหลายๆ ส่วน หรือมีขั้นตอนปฏิบัติหลายขั้นตอน ก็ต้องถือว่างานทุกชั้นทุกส่วนมีความสำคัญ และต้องพยายามทำงานแต่ละส่วนแต่ละขั้นตอนนั้นให้เสร็จสมบูรณ์ พอเหมาะ พอดีเสมอกัน ไม่ละเว้น หรือไม่เน้นหนักในส่วนหนึ่งส่วนใดให้เกินพอดีไป งานที่ทำจึงจะสำเร็จผลสมบูรณ์แท้จริงโดยไม่มีจุดบกพร่อง (มข./19 ฐค.28)

เหตุปัจจัยที่กล่าวแล้วนั้น ย่อมประกอบพร้อมขึ้นได้ในตัวบุคคล ด้วยการศึกษาศึกษาและฝึกฝนอบรมตนเองด้วยตนเอง จึงเป็นหน้าที่ของแต่ละคน ที่

จะต้องตั้งใจพยายามฝึกตนให้ดีอย่าให้มีข้อบกพร่อง ความเจริญก้าวหน้าทีทุกคน
ปรารถนาปรารถนา ก็จะมีเกิดขึ้นให้ได้ชื่นชมสมเจตนา (มข./19 ฐค.28)

งานสิ่งใดสาขาใดที่ท่านจะออกไปปฏิบัตินั้น (จพ./12 กค.29)

-ไม่มีสักสิ่งเดียวที่จะสำเร็จสมบูรณ์ได้ในตัวเอง หากจะต้อง
เกี่ยวเนื่องถึงงานอื่นๆ อีกหลายๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะงานต่างๆ นั้น เมื่อพิจารณาดู
แล้วจะเห็นว่า (จพ./12 กค.29)

-แท้จริง ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมเกื้อกูลกันอยู่เป็นส่วนมาก และ
ย่อมประกอบกันเข้าเป็นงานส่วนรวมอันเดียวกันของบ้านเมืองด้วย (จพ./12
กค.29)

ดังนั้น งานแต่ละชั้นแต่ละส่วน จึงต้องปฏิบัติให้ประสานสอดคล้องกัน
ทั้งให้สำเร็จและให้พัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยเท่าเทียมกัน เพื่อมิให้ส่วนหนึ่งส่วนใด
หยุดชะงักและพาให้ส่วนรวมรวนเรล่าช้าไปทั้งกระบวนการ (จพ./12 กค.29)

ท่าน ควรจักได้เตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อม ที่จะปฏิบัติงานประสาน
กับบุคคลอื่นฝ่ายอื่นอย่างขะมักเขม้นและฉลาดเหมาะสม ในการนี้ ท่าน จะต้อง
(จพ./12 กค.29)

-ทำความเข้าใจ และจิตใจให้เปิดกว้าง แต่หนักแน่น

-มีเหตุผล มีวิจาร์ณญาณ

-พร้อมกันนั้น ก็ต้องมีความจริงใจเห็นใจ และเมตตาปรองดอง
กัน โดยถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นวัตถุประสงค์เอก

-ที่สำคัญอีกข้อหนึ่ง จะต้องพยายามขจัดความดี้อริ้น ถือตัว
ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อยออกให้ได้ ไม่ปล่อยให้เข้ามาครอบงำ
ทำลายความคิดจิตใจที่ดีงามของตน ท่าน จะสามารถปฏิบัติกิจการงานทุกอย่างได้
ด้วยความราบรื่น เบิกบานใจ อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามที่
ปรารถนาทุกสิ่งในที่สุด (จพ./12 กค.29)

หลักปฏิบัติงานที่ดี 4 ข้อ เพื่อเป็นวินัยประจำตัว

การปฏิบัติงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ
และอาศัยหลักการปฏิบัติงานที่ดี และมันคงเป็นเครื่องช่วยให้สำเร็จหาไม่จะไม่อาจ
ปฏิบัติงานโดยราบรื่น ให้บรรลุผลตามที่ต้องการได้ (มม./8 กค.25)

บันทึก ย่อมมีความหวังตั้งใจอยู่ ที่จะได้นำความรู้ความสามารถของตนออกใช้ประกอบการงาน ตามแนวทางที่ได้ศึกษาเตรียมมา (มศว./29 กย.31) ย่อมปรารถนาที่จะได้ทำงานที่มีความสำคัญเป็นแก่นสาร เพื่อสร้างความสำเร็จมั่นคงให้แก่ตนเองและส่วนรวมต่อไป (มธ./20 กค.31)

หลักปฏิบัติงาน ที่ควรพิจารณา 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว (มม./8 กค.25) ให้ตั้งไว้เป็นแม่บทปฏิบัติประจำตัว (มศว./29 กย.31) ขอให้ท่านทั้งหลายร่วมกันพิจารณาหลักปฏิบัติงานที่เห็นว่าสำคัญรวมสี่ข้อ (มธ./20 กค.31) ดังนี้

1) ข้อแรก ไม่ว่าจะทำการสิ่งใด เมื่อลงมือทำแล้ว ให้ตั้งใจทำให้จริง ให้ถูก ให้ตรง และให้สำเร็จโดยตลอด (มม./8 กค.25) (มธ./20 กค.31)(มศว./29 กย.31)

2) ข้อที่สอง เมื่อจะลงมือทำการสิ่งใด ให้พยายามคิดพิจารณาด้วยความรู้ ด้วยหลักวิชา ด้วยเหตุผล และความฉลาดของตน ให้พยายามคิดพิจารณาด้วยความรู้ ให้เห็นถึงสาระและประโยชน์อันแท้จริงของงานที่ทำนั้น โดยกระจ่างแจ่มชัด จักได้ทราบที่กำลังทำสิ่งใดอยู่ เพื่อประโยชน์อันใด (มม./8 กค.25) (มธ./20 กค.31) (มศว./29 กย.31)

3) ข้อที่สาม เมื่อทำงานอย่างหนึ่งอยู่ จะต้องพยายามละวางสิ่งอื่นๆ ที่มีใช้สาระและเป้าหมายนั้นไว้ก่อน แล้วตั้งหน้ากระทำงานของตนให้ต่อเนื่องจนสำเร็จเรียบร้อย โดยไม่ย่อท้อ ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย (มม./8 กค.25) (มศว./29 กย.31) ต้องพยายามศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับตนด้วยความสุจริตใจและจริงใจ โดยปราศจากอคติ ให้จนรู้จักชัด เพื่อจักสามารถร่วมงานและประสานประโยชน์กันได้ด้วยดี (มธ./20 กค.31)

4) ข้อที่สี่ สำคัญที่สุด ตลอดเวลาที่ทำงาน จะต้องพยายามควบคุมกาย ทั้งความคิดจิตใจให้สงบตั้งมั่น ความหนักแน่นมั่นคงแน่นอน ความมีสติรอบคอบ โดยใช้ความสำรวมรอบคอบควบคุมไปกับปัญหาอุปสรรค ไว้ทุกขณะ โดยตลอด ไม่ปล่อยให้ตื่นเต้น ไม่ปล่อยให้ความคิดความอ่านหวั่นไหวและจิตใจฟุ้งซ่าน ตลอดจนความพอใจและไม่พอใจต่างๆ (มม./8 กค.25) (มธ./20 กค.31) (มศว./29 กย.31)

หลักการปฏิบัติสี่ข้อนี้ ถ้าได้นำไปปฏิบัติให้ครบถ้วนพอเหมาะพอดี เชื่อว่าจะช่วยให้ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการงาน และช่วยให้มีความเจริญก้าวหน้าพร้อมทั้งความผาสุกราบรื่นในชีวิตอย่างสมบูรณ์ (มธ./20 กค.31)

เชื่อว่าผู้ได้นำไปปฏิบัติให้เป็นวินัยสำหรับตัวแล้ว จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า จะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ผิดพลาดบกพร่อง และจะบันดาลให้ประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งความสุขความราบรื่นในการทำงานและในชีวิตอย่างสมบูรณ์ (มม./8 กค.25) (มศว./29 กย.31)

หลักการงานโดยทั่วไป ประกอบด้วยสามขั้นตอนคือ ในเบื้องต้น จะต้องเข้าใจ ลักษณะและขอบเขตของงานว่าเป็นอย่างไร มีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร เมื่อทราบชัดแล้ว จึงวางโครงสร้างและแผนการปฏิบัติงาน ว่าส่วนใดเป็นหลัก ส่วนใดเป็นส่วนประกอบ และมีแนวทาง ขั้นตอนการปฏิบัติเป็นลำดับอย่างไร จากนั้นต้องหยุดเพ่งพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

การหยุดคิดวินิจฉัยเพ่งพิจารณา สำคัญมาก จะช่วยให้เข้าใจโครงสร้างของงาน ชัดเจน ถูกต้องแน่นอนว่าจะใช้ความรู้หลักวิชาการอย่างไร มีแนวทางและลำดับขั้นปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างไร ช่วยให้สามารถทำงานได้รวดเร็ว การทุ่มเวลายิ่งกว่าที่จะรีบลงมือทำโดยไม่พิจารณาก่อน

ในการทำงานให้มีคุณภาพนั้น จากหลักการงานโดยทั่วไปแล้ว จะต้องพิจารณา และปฏิบัติให้ลึกลงไปอีก คือ ในเบื้องต้น จะต้องใช้ปัญญาไตร่ตรองให้เห็นเหตุที่แท้ ผลที่แท้ ที่ถูกต้อง ตรงตามเป้าหมายที่พึงมุ่งหวัง แล้ววางแผนการอันแน่นอนที่จะดำเนินการต่อไป ด้วยหลักวิชา ด้วยความร่วมมือปรองดองกัน สำคัญที่สุด ต้องมีความพากเพียรไม่ย่อหย่อน ในอันที่จะกระทำต่อตามไปจนกว่าจะเป็นผลสำเร็จ

บทบาทของผู้ที่จะเข้าไปทำงาน ต้องเข้าใจว่างานทุกงานต้องการเวลา งานที่จะทำนั้น ถ้าเป็นงานที่มีผู้ดำเนินการมาก่อนแล้ว ท่านก็จะเป็นผู้ที่จะเข้าไปเสริมกำลัง จึงต้องมีความอดทนที่จะเข้าไปร่วมมือกับผู้อื่น ต้องปรองดองกับเขาให้ได้ แม้ว่าท่านจะเห็นจุดบกพร่องต้องแก้ไขปรับปรุง ก็ต้องค่อยพยายามแก้ไขไปตามที่ถูกที่ควร อย่าได้ด่วนหักหาญ มิฉะนั้นจะเกิดความรำฉาน ท้อแท้ มีปัญหาอุปสรรค ทำให้งานหยุดชะงักลง ในทางตรงกันข้าม เมื่อท่านตั้งใจและเข้าใจงานนั้นดี มีแผนงานดี มีหลักวิชา มีเหตุผล มีสติรอบคอบในงานที่ทำแล้ว งานนั้น ก็จะได้ผลดีอย่างแน่นอน ขอให้บัณฑิตได้นำไปคิดพิจารณาดูจงดีว่าจะควรใช้วิธีอย่างไรในการที่จะออกไปทำหน้าที่เพื่อประเทศชาติต่อไป

การปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้า จำเป็นต้องปรับปรุงให้ก้าวหน้าพอเหมาะพอดี อยู่ตลอดเสมอ จะช่วยให้สามารถทำงานและทำตัวให้สูงขึ้นได้ การทำงานจะต้องอาศัยปัจจัยประกอบเกื้อหนุนประกอบกันสามส่วน คือ

1) ปัจจัยแรก เป็นปัจจัยหลัก ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความรู้ และความสามารถของผู้ปฏิบัติ จะต้องนำมาใช้ตลอดเวลา เพื่อให้ได้ผลงานที่ถูกต้องตามหลักวิชา

2) ปัจจัยที่สอง ได้แก่ กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ เพราะจิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่นในเหตุผล ในความถูกต้อง ความสุจริตยุติธรรม ความเที่ยงตรง ความรับผิดชอบ หนักแน่น และมั่นคงในเหตุผล เป็นพื้นฐานอันแน่นหนาที่จะรองรับวิชาความรู้ และความคิดอ่านทั้งสิ้นไว้ให้มั่นคงและเที่ยงตรงถาวร เป็นปัจจัยส่วนพื้นฐานที่จะรองรับวิชาความรู้และความคิดอ่านไว้ให้มั่นคง ไม่ให้หวั่นไหวผันแปร ทำให้งานบกพร่องเสียหายไป

3) ปัจจัยที่สาม ได้แก่ ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกล มีหลักเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนและวิธีการปฏิบัติที่กำหนดไว้สำหรับงานนั้นๆ เมื่อปัจจัยสองส่วนที่กล่าวไปแล้ว ประกอบพร้อมกันเข้า จะช่วยให้มีความคิดอ่านดีรู้ มีระบบ และสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างราบรื่น รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

เมื่อปัจจัยทั้งสามนี้ ประกอบเข้าพร้อมกันจนครบ ย่อมบันดาลให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลที่พึงประสงค์ได้ทุกอย่าง ทรงขอให้ศึกษาพิจารณาให้ชัดเจน เพื่อนำมาเป็นหลักในการพัฒนางานพัฒนาตนเองต่อไป

วิธีทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายนั้น จะต้องใช้ความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติในตัวบุคคลด้วย ได้แก่ ความตั้งใจที่มั่นคง ความคิดสร้างสรรค์ ความอุตสาหะพยายาม ความรับผิดชอบ ความรอบคอบระมัดระวัง และความสุจริตเป็นธรรม นำมาปฏิบัติงานอย่างพร้อมสรรพ เต็มกำลัง และสม่ำเสมอ ทรงขอให้แต่ละคนสังวรระวังให้มาก ในการที่จะออกไปปฏิบัติงานสร้างความสำเร็จและความมั่นคงของตนเองและบ้านเมืองต่อไป

งานใดก็ตาม ไม่สามารถสำเร็จสมบูรณ์ได้ในตัวเอง แต่ต้องเกี่ยวเนื่องถึงงานอื่นๆ อีกหลายด้าน เพราะแท้จริงแล้ว ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมเกื้อกูลกันอยู่ และย่อมประกอบกันเป็นงานส่วนรวมของบ้านเมืองทั้งสิ้น ดังนั้น งานแต่ละชิ้นแต่ละส่วน จึงต้องประสานสอดคล้องกัน ทั้งให้สำเร็จและพัฒนาไปพร้อมๆ กัน มิให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหยุดชะงัก เพราะจะพาให้งานส่วนรวมล่าช้าไปทั้งกระบวนการด้วย

นอกจากนี้แล้ว ทุกคนควรเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมที่จะประสานกับบุคคลอื่น ฝายอื่น อย่างจริงจังและชาญฉลาด ทำความคิดและจิตใจให้เปิดกว้าง หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจรรณญาณ มีความจริงใจ เห็นใจ เมตตา โปร่งดองกัน และถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นสำคัญ ที่สำคัญคือ จะต้องขจัดความดีร้าย ถือตัว ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่ปล่อยให้เข้ามาครอบงำทำลายความคิดจิตใจที่ดีงามของตน ก็จะสามารถปฏิบัติภารกิจงานทุกอย่างได้ด้วยความราบรื่น มีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จในที่สุด

การปฏิบัติงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และหลักการปฏิบัติงานที่ดี เป็นเครื่องช่วยให้งานสำเร็จได้ และตัวบัณฑิตเองก็ต่างมีความหวังตั้งใจที่จะได้นำความรู้ความสามารถของตนออกใช้ประกอบการงาน ตามแนวทางที่ได้ศึกษามา ย่อมปรารถนาที่จะได้ทำงานสร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเองและส่วนรวม

หลักปฏิบัติงาน 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว ได้แก่

- 1) ให้ตั้งใจทำให้จริง ให้ถูก ให้ตรง และให้สำเร็จ
- 2) ให้พยายามคิดพิจารณา ด้วยความรู้ หลักวิชา เหตุผล และความฉลาดของตน ให้พยายามคิดพิจารณาถึงสาระและประโยชน์อันแท้จริงของงานที่ทำอย่างชัดเจน เพื่อจะได้ทราบว่่างานที่ทำอยู่นั้น กำลังทำอะไรและเพื่อประโยชน์อะไร
- 3) ให้พยายามละวางสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง สิ่งที่ไม่ใช่สาระและเป้าหมายนั้นไว้ก่อน แล้วตั้งใจทำงานของตนให้ต่อเนื่องจนสำเร็จเรียบร้อย ไม่ย่อท้อ ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย และพยายามศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับตน ด้วยความสุจริตใจ จริงใจ ปราศจากอคติ ให้รู้ชัด เพื่อจะได้สามารถร่วมงานและประสานประโยชน์กันได้ดีด้วยดี
- 4) สำคัญที่สุด ต้องพยายามควบคุมกาย ทั้งความคิดจิตใจให้สงบ ตั้งมั่น ความหนักแน่น มั่นคง แน่นนอน ความมีสติ รอบคอบ ไม่ตื่นเต้น ไม่หวั่นไหวและจิตใจพุ่งซ่าน ละความพอใจและไม่พอใจต่างๆ ให้ใช้ความสำรวมรอบคอบควบคุมไปกับปัญหาอุปสรรค ไว้ทุกขณะตลอดเวลา

พระองค์ทรงเชื่อว่าผู้ใดนำไปปฏิบัติให้เป็นวินัยสำหรับตัวแล้ว จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า จะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ผิดพลาดบกพร่อง และจะบันดาลให้ประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งความสุขความราบรื่นในการทำงานและในชีวิตอย่างสมบูรณ์อย่างแน่นอน

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดที่จะให้ทุกคนมีคุณสมบัติอย่างครบถ้วน ทรงสอนให้ทำความคิดและจิตใจให้เปิดกว้าง หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจรรณญาณ จริงใจ เห็นใจ เมตตา ประองดองกัน และถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นสำคัญ ที่สำคัญคือ ต้องขจัดความดี้อัน ถือตัว ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่ปล่อยให้เข้ามาครอบงำทำลายความคิดจิตใจที่ตั้งงามของตน การงานทุกอย่างจะได้ราบรื่น ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ทรงให้หลักปฏิบัติงาน 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว และ

ทรงเชื่อว่าผู้ใดนำไปปฏิบัติให้เป็นวินัยสำหรับตัวแล้ว จะช่วยให้ประสบความสำเร็จความเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอน

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงชี้แนะว่าการกระทำใดๆ ย่อมมีเหตุผลและความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ทรงสะท้อนให้เห็นว่า ในการทำงานมีปัจจัยประกอบเกี่ยวพันสามส่วน คือ 1) ปัจจัยหลัก ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ เพื่อความถูกต้องตามหลักวิชา 2) กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ ทำให้จิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่น และ 3) ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกล มีหลักเกณฑ์ระเบียบแบบแผนและวิธีการปฏิบัติ เมื่อประกอบกันทั้งสามส่วน จะช่วยให้มีความคิดอ่านดีรู้ มีระบบ และสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างราบรื่น รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ บทบาทของผู้ที่จะเข้าไปทำงาน ต้องเข้าใจว่างานทุกงานต้องการเวลา งานแต่ละชิ้นแต่ละส่วน จึงต้องประสานสอดคล้องกัน ทั้งให้สำเร็จและพัฒนาไปพร้อมๆ กัน มิให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหยุดชะงัก เพราะจะพาให้งานส่วนรวมล่าช้าไปทั้งกระบวนการ ด้วย ควรพร้อมที่จะประสานกับบุคคลอื่นฝ่ายอื่น อย่างจริงจังและชาญฉลาด

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะถึงหลักการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) เบื้องต้นต้องเข้าใจลักษณะและขอบเขตของงานและจุดมุ่งหมาย แล้วจึงวางโครงสร้างและแผนการปฏิบัติงาน และแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติเป็นลำดับ 3) จากนั้นต้องหยุดฟังพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

4.5.3 หลักการทำงานด้วยความรับผิดชอบ

การทำงานให้ได้ผลดีนั้น แต่ละคน จะต้อง (มธ./20 กค.31)

-มีความรับผิดชอบต่ออย่างแท้จริง ทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตน ยิ่งเป็นงานระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับความเจริญมั่นคงของชาติบ้านเมืองด้วยแล้ว ยิ่งต้องมีภาระรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอีกหลายส่วน (มธ./20 กค.31)

-ทั้งมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักวิชา ความสามารถ และหลักการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเป็นเครื่องประกอบส่งเสริมอย่างครบครันด้วย (มธ./20 กค.31)

-หาไม่จะไม่อาจปฏิบัติงานให้บรรลุผลที่พึงประสงค์โดยสมบูรณ์ และราบรื่นได้ (มธ./20 กค.31)

บัณฑิตของมหาวิทยาลัย มีความรู้ ความสามารถอันเหมาะสมที่จะรับภาระนี้ จึงควรที่จะได้บำเพ็ญตัวเป็นนักวิชาการที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่สามารถ ในอันที่จะใช้วิชาการโดยรอบคอบสุจริต ให้เป็นประโยชน์แก่กุลประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริงต่อไป (มก./16 กค.19)

หลักการทำงานด้วยความรับผิดชอบ การจะทำงานให้มีประสิทธิผล และให้ดำเนินไปได้โดยราบรื่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้อง (มก./16 กค.19)

-ทำด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง (มก./16 กค.19)

-ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง (มก./16 กค.19)

-ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน (มก./16 กค.19)

-สำคัญที่สุด คือ ต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ให้ถูกต้อง ขอให้เข้าใจว่า (มก./16 กค.19)

--“รับผิดชอบ” ไม่ใช่การรับโทษหรือถูกลงโทษ (มก./16 กค.19)

--“รับชอบ” ไม่ใช่รับรางวัลหรือรับคำชมเชย (มก./16 กค.19)

--การรู้จักรับผิดชอบ หรือยอมรับรู้ว่าอะไรผิดพลาดเสียหาย และเสียหายเพราะอะไร เพียงใดนั้น มีประโยชน์ทำให้บุคคลรู้จักพิจารณาตนเอง ยอมรับความผิดของตนเองโดยใจจริง เป็นทางที่จะช่วยแก้ไขความผิดได้ และให้รู้ว่าจะต้องปฏิบัติแก้ไขใหม่ (มก./16 กค.19)

--การรู้จักรับชอบตนเองโดยใจจริง เป็นทางที่จะช่วยแก้ไขความผิดได้ และให้รู้ว่าจะต้องปฏิบัติแก้ไขใหม่ (มก./16 กค.19)

--การรู้จักรับชอบ หรือรู้ว่าอะไรถูก อันได้แก่ ถูกตามความมุ่งหมาย ถูกตามหลักวิชา ถูกตามวิธีการนั้น มีประโยชน์ทำให้ทราบแจ้งว่าจะทำให้งานเสร็จสมบูรณ์ได้อย่างไร จักได้ถือปฏิบัติต่อไป (มก./16 กค.19)

เมื่อเข้าใจความหมายของคำว่า “รับผิดชอบ” ตามนัยดังกล่าวแล้ว ผู้ที่เข้าใจซึ่งในความรับผิดชอบ จะสำนึกตระหนักได้ทันทีว่า ความรับผิดชอบ คือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ จะหลีกเลี่ยงละเลยไม่ได้ จึงขอให้บัณฑิต ศึกษาและสังวรระวังในความรับผิดชอบให้มากที่สุด ผู้ใดมีความรับผิดชอบ จะสามารถประกอบกิจการงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ได้อย่างแน่นอน (มก./16 กค.19)

การทำงานให้ได้ผลดีนั้น จะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตนด้วย และยิ่งเป็นงานระดับสูงก็ยิ่งต้องมีภาระรับผิดชอบอีกหลายส่วนเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้แล้ว จะต้องอาศัยหลักวิชา ความสามารถ และหลักการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเป็น

เครื่องประกอบส่งเสริมอย่างกัน มิฉะนั้นก็จะไม่อาจปฏิบัติงานให้บรรลุผลที่พึงประสงค์โดยสมบูรณ์และราบรื่นได้ ทรงขอให้ทุกคนบำเพ็ญตัวเป็นนักวิชาการที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่สามารถใช้วิชาการโดยรอบคอบสุขุม ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง ทรงขอให้ทุกคนศึกษาเรื่องนี้ และสังวรระวังในความรับผิดชอบให้มากที่สุด

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะวิธีการทำงานให้ได้ผลดีว่า จะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตนด้วย และยังเป็นงานระดับสูงก็ยิ่งต้องมีภาระรับผิดชอบอีกหลายส่วนเพิ่มขึ้นด้วย ต้องอาศัยหลักวิชา ความสามารถ และหลักการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเป็นเครื่องประกอบส่งเสริมอย่างกัน

4.5.4 หลักการแก้ปัญหาการทำงาน

บัณฑิต ต่างมีความหวังและความปรารถนา ที่จะได้รับโอกาสให้เข้าร่วมงานบ้านเมืองในสาขาใดสาขาหนึ่ง ตามที่ได้อุทิศสาหะเล่าเรียนมา ในยามที่ประเทศชาติของเรากำลังพัฒนากิจการทุกด้านนี้ โอกาสย่อมดีสำหรับท่านเสมอ จึงไม่เป็นปัญหาอย่างไร ในข้อที่ไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์ (จพ./13 กค.15)

ข้อที่จะเกิดเป็นปัญหานั้นได้นั้นอยู่ที่ว่า เมื่อได้เข้าปฏิบัติงานแล้ว ท่านอาจมีความรู้สึกที่ไม่สามารถจะใช้วิชาความรู้ได้เต็มที่ แล้วเกิดรู้สึกท้อถอย เข้าใจผิดแตกแยกกับผู้อื่น ซึ่งที่สุดจะกลายเป็นอุปสรรค จะใช้วิชาความรู้ได้เต็มที่ แล้วเกิดรู้สึกท้อถอย เข้าใจผิดแตกแยกกับผู้อื่น ซึ่งที่สุดจะกลายเป็นอุปสรรค ขัดขวางมิให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปโดยราบรื่นได้ (จพ./13 กค.15)

แต่ละคน จึงควรจะได้เตรียมป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ไว้ (จพ./13 กค.15)

-เบื้องต้นจะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างว่า การงานที่เข้าไปทำนั้น เป็นงานที่มีโครงการดำเนินต่อเนื่องกันมาแล้ว ตัวท่านเป็นผู้ที่จะเข้าไปร่วมเสริมกำลังงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

-จำเป็นต้องศึกษางานที่จะทำให้ทราบโดยตลอดก่อน ว่ามีวัตถุประสงค์ และโครงการเป็นอย่างไร มีระเบียบวิธีการปฏิบัติวางไว้อย่างไร ด้วยเหตุผลอะไร

-เมื่อศึกษาพื้นฐานของงานให้เห็นโดยถ่องแท้แล้ว ก็จะสามารถได้อย่างถูกต้องแน่นอนว่า ควรจะเสริมกำลังงาน ณ จุดใด โดยวิธีใด ทำให้สามารถใช้วิชาความรู้ พร้อมทั้งความคิดสติปัญญาได้เต็มภาคภูมิใจ (จพ./13 กค.15)

การทำงานในเวลามีปัญหา มาก ก็จะต้องใช้วิธีการนอกระบบต่างๆ แทนการทำตรงไปตรงมา แม้กระนั้น ผลที่ได้ก็ยังคงพรั่งพร้อมเหลือ สิ้นเปลืองทุนรอน และประโยชน์ไปอย่างน่าเสียดาย (มศว./29 มีย.21)

การทำงานโดยมาก มีปัญหาและอุปสรรคมากมาย จะทำกันตรงไปตรงมามากไม่สำเร็จ (มศว./21 มีย.21)

-ต้องใช้วิธีการพลิกแพลงนอกระบบต่างๆ เข้าแทนที่กระนั้นแล้ว ผลงานที่แท้สมควรประสงค์ ก็ยังคงพรั่งพร้อมเหลือ

-ใครก็ตามที่เป็นคนสุจริตเที่ยงตรงย่อมไม่ต้องการให้เป็นดังนั้น และคงจะปรารถนาจะช่วยกันแก้ไข

การที่จะร่วมมือกันทำให้งานราบรื่นสำเร็จ และดำเนินก้าวหน้าต่อเนื่องกันไปได้นั้น นักปฏิบัติงานทุกคน จะต้องมีความวิสัยทัศน์สำหรับใช้กับตนเอง คือต้องไม่ประมาทปัญญา ต้องรักษาความจริงใจ ต้องสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม อ่อนแอ และต้องทราบตระหนักในความสำรวม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่จะช่วยให้งานเป็นงาน และให้ชีวิตมั่นคงเป็นสุข (มศว./21 มีย.21)

ที่ว่าต้องไม่ประมาทปัญญานั้น ขอให้เข้าใจว่า (มศว./21 มีย.21)

-ปัญญา อันได้แก่ ความรู้ความฉลาดที่เกิดขึ้นได้ด้วยความคิดพิจารณาตามเหตุผลอันถูกต้องแยกคาย เป็นทั้งรากฐาน และปัจจัยสำคัญแท้จริงของการงานทั้งปวง

-ถ้าประมาทปัญญา ไม่ใช้ปัญญาเป็นหลักทำงาน เพราะละเลยหรือเพราะนึกดูหมิ่นตัวเองว่าไฉไลแล้ว อคติ ความลุ่มหลง ความเพ้อฝัน ก็จะเข้ามาแทนที่ แล้วจะหวังอะไรได้จากสิ่งเหล่านั้น นอกจากความวิบัติเสียหาย

ทุกคน จึงจำเป็นต้องใช้ปัญญาตลอดเวลาและตลอดชีวิต การพยายามคิดพิจารณาใคร่ครวญตามเหตุผลและหลักวิชาอยู่เสมอ จะทำให้ฉลาดสามารถ และได้รับความสำเร็จเพิ่มพูนขึ้นเสมอ คนเรานั้น เมื่อทำอะไรได้สำเร็จ ก็ย่อมเกิดกำลังใจที่จะทำให้ได้ดียิ่งๆ ขึ้นไป (มศว./21 มีย.21)

ขอชมเชยและขอให้ทุกคนจงใช้ความรู้ความสามารถที่ได้อบรมมาแล้วนั้น เป็นรากฐานที่จะสร้างความเจริญในชีวิตการงาน และสร้างความมั่นคง

ให้แก่ประเทศไทย ตั้งใจประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ดำรงตนอยู่ในคุณธรรมให้สมกับเป็นผู้มีความรู้ และมีเกียรติ เสมอตลอดไป (มธ./29 ฐค.09)

การแก้ปัญหาทางานล่าช้าซ้ำซ้อน

บัณฑิต คงจะได้ออกปฏิบัติงานในสังกัดหน่วยงานต่างๆ กัน (สก./10 กพ.22)

-เมื่อได้ปฏิบัติงานแล้วคงจะพบว่า งานของหน่วยงานเหล่านั้น หลายๆ ส่วนมักซ้ำและซ้อนกันอยู่ ก่อให้เกิดความล่าช้าและขลุกขลักขัดแย้ง ทำให้เสียประโยชน์ไปได้มากมาย

-ฉะนั้น เมื่อทราบอยู่แล้วว่า จะประสบเหตุการณ์เช่นนี้ แต่ละคน จึงควรต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องแก้ไข คือร่วมใจร่วมมือกันเปลี่ยน “การซ้ำซ้อน” นั้นเสียใหม่ ให้เป็น “การประสานและร่วมมือ”

-เพราะ เท่าที่สังเกตและพิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้าได้พยายามปรับปรุงแก้ไขงานส่วนที่ซ้ำซ้อนกันให้ประสานกันแล้ว จะช่วยงานของทุกฝ่าย ดำเนินก้าวหน้าไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมาก

การที่จะให้งานประสานกันนั้น มีหลักสำคัญอยู่ว่า ทุกฝ่ายจะต้องไม่แบ่งแยกกัน ไม่แย่งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบกัน แต่ละฝ่ายแต่ละคนต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวังผลสำเร็จในการทำงานเป็นใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งอื่น ความบริสุทธิ์ใจและความมุ่งหมายอันเที่ยงตรงเป็นอย่างเดียวกันนั้น จะทำให้เข้าใจกันได้ ผู้ใดมีหน้าที่และความสามารถอย่างไร ก็จะทำตามหน้าที่และความสามารถอย่างนั้น ให้ประสานสอดคล้องกันโดยอัตโนมัติ ความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จก็จะบังเกิดตามมา (สก./10 กพ.22)

จึงขอให้บัณฑิตตั้งความเพียรพยายามที่จะนำความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจอันกระจ่างในประโยชน์และความเจริญของชาติบ้านเมือง ไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงความซ้ำซ้อนในการงานให้กลับเป็นความประสานร่วมมือกันให้ได้ผลอย่างแท้จริง (สก./10 กพ.22)

ขอให้นำไปคิดพิจารณาให้เข้าใจโดยตลอด แล้วเพียรพยายามปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความตั้งใจ มั่นใจ และบริสุทธิ์ใจ เชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตการงานได้สมปรารถนา (จพ./13 กค.15)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน ที่ทุกคนมีความรู้สึกที่ไม่สามารถใช้วิชาความรู้ได้เต็มที่ รู้สึกท้อถอย เข้าใจผิด แตกแยกกับผู้อื่น กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการทำงาน วิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดว่า การงานที่ทำนั้น เป็นงานโครงการต่อเนื่องที่ทำกันมาแล้ว และตัวท่านเองเป็นผู้ที่จะเข้าไปร่วมเสริมกำลังงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากนั้นจะต้องศึกษางานว่ามีวัตถุประสงค์อะไร และโครงการเป็นอย่างไร มีระเบียบวิธีการปฏิบัติวางไว้อย่างไร ด้วยเหตุผล เมื่อทราบพื้นฐานของงานต่อแล้ว ตนเองก็จะเข้าใจเองว่า จะเข้าไปเสริมกำลังในงานนั้นได้อย่างไร ก็จะสามารถใช้วิชาความรู้ ความคิดสติปัญญาได้เต็มที่

การแก้ปัญหาบางบางครั้งอาจต้องใช้วิธีการพลิกแพลงนอกระบบต่างๆ บ้างเพื่อให้งานสำเร็จตามประสงค์ แต่ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย จึงจะทำให้งานราบรื่นสำเร็จ และดำเนินก้าวหน้าต่อเนื่องได้ ทุกคน จะต้องมีความไว้วางใจใช้กับตนเอง คือ ต้องไม่ประมาทปัญญา ต้องรักษาความจริงใจ ต้องสละทิ้งความคิดจิตใจที่ตำราหมิ่นแฉ และต้องทราบตระหนักในความสำรวม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่จะช่วยให้งานเป็นงาน และให้ชีวิตมั่นคงเป็นสุข

ปัญหาที่พบเสมอก็คือ งานมักซ้ำและซ้อนกันอยู่ ก่อให้เกิดความล่าช้า ขลุกขลักขัดแย้ง ทำให้เสียประโยชน์ไปได้มากมาย เมื่อพบเหตุการณ์เช่นนี้ ควรต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องแก้ไข ร่วมใจร่วมมือกันเปลี่ยน “การซ้ำซ้อน” นั้นเสียใหม่ ทำให้เป็น “การประสานและร่วมมือ” ทุกฝ่ายจะต้องไม่แบ่งแยกกัน ไม่แย่งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบกัน แต่ละฝ่าย แต่ละคน ต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวังผลสำเร็จในการงานเป็นสำคัญ มีความบริสุทธิ์ใจและความมุ่งหมายอันเที่ยงตรงเป็นอย่างเดียวกัน ก็จะทำให้เกิดเข้าใจกันได้ ใครมีหน้าที่และความสามารถอย่างไร ก็จะทำตามหน้าที่และความสามารถอย่างนั้น ช่วยกัน ร่วมมือกันประสานสอดคล้องกัน ให้เกิดขึ้นเป็นไปได้อย่างอัตโนมัติ ทรงขอให้บัณฑิตตั้งความเพียรพยายามที่จะนำความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจ เพียรพยายามปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความตั้งใจ มั่นใจ และบริสุทธิ์ใจ ไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงความซ้ำซ้อนในการงานให้กลับเป็นการประสานร่วมมือกันให้ได้ผลที่แท้จริง เพื่อประโยชน์และความเจริญของชาติบ้านเมือง

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงสอนหนทางและชี้แนะวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำงานอย่างละเอียดและเป็นลำดับขั้นตอน ดังสรุปได้ว่า การปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน คือ 1) ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดว่า งานนั้น เป็นงานโครงการต่อเนื่อง และตัวท่านเป็นผู้ที่จะเข้าไปร่วมเสริมกำลังงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) จะต้องศึกษาถึงวัตถุประสงค์และตัวโครงการ ระเบียบวิธีการปฏิบัติวางไว้ ด้วยเหตุผล และ 3) เมื่อเข้าใจงานต่อแล้ว จึงหาวิธีเข้าไปเสริมกำลังในงานนั้น ก็จะสามารถใช้วิชาความรู้ ความคิดสติปัญญา

ได้เต็มที่ ทรงชี้แนะว่า การแก้ปัญหาทางานล่าช้าและซ้อน ต้องร่วมใจร่วมมือกันเปลี่ยน การซ้ำซ้อนนั้นเป็นการประสานและร่วมมือ ทุกฝ่ายจะต้องไม่แบ่งแยกกัน ไม่แย่งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบกัน ต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวังผลสำเร็จในการทำงานเป็นสำคัญ ใครมีหน้าที่และความสามารถอย่างไร ก็จะทำตามหน้าที่และความสามารถอย่างนั้น

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงสะท้อนว่า ในการแก้ปัญหาทางานใดๆ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายหรือทุก จึงจะทำให้งานราบรื่นสำเร็จ ต้องมีวินัยสำหรับใช้กับตนเอง คือ ต้องไม่ประมาทปัญญา ต้องรักษาความจริงใจ ต้องสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทรามอ่อนแอ และต้องทราบตระหนักในความสำรวม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่จะช่วยให้งานเป็นงาน และให้ชีวิตมั่นคงเป็นสุข

4.5.5 ลักษณะและความสามารถของคนทำงาน

ลักษณะของคนทำงาน

บัณฑิต ย่อมมุ่งหวังจะได้ทำการงานที่สำคัญเป็นแก่นสาร เพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นประโยชน์ เป็นความเจริญมั่นคงแก่ชาติบ้านเมืองและตนเองต่อไป (มธ./30 กค.35)

ในการทำงาน พบว่า คนทำงานส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 พวก (มธ./30 กค.35)

1) พวกหนึ่งทำงานด้วยความรวดเร็ว ฉับไว ด้วยความกล้า ไม่คิดลังเลสงสัยให้เกิดเป็นข้อติดขัด เหตุเพราะมีความตื่นตัว ตื่นใจ และมั่นใจในตนเองเป็นเครื่องผลักดัน แต่มักจะมีข้อเสียที่ขาดความละเอียดรอบคอบและสติยังคิด ทำให้งานได้ผลไม่สมบูรณ์ หรือบกพร่องเสียหายได้

2) พวกหนึ่งทำงานด้วยความเฉื่อยช้า ขาดความกล้า ความมั่นใจ เพราะเหตุที่มีความละเอียดรอบคอบและระมัดระวังตัวเกินไป พาให้รีรอ ไม่ลงมือทำ จนเสียเวลา เสียการเสียงาน และเสียประโยชน์ที่จะพึงได้ไปมาก

การทำงานของบุคคลทั้งสองพวกนี้ ควรนำมาเทียบเคียงวินิจฉัย โดยละเอียด (มธ./30 กค.35)

-ด้วยเหตุผลหลักวิชา

-ด้วยความไม่มีอคติยึดถืออย่างผิดๆ ให้เห็นแน่ชัด ทั้งในส่วนที่เสียและส่วนดี

-กลั่นกรองเอาส่วนที่เสียออก เหลือแต่ส่วนที่เป็นแก่นสารและเป็นประโยชน์ไว้

-นำมาตั้งเป็นหลักปฏิบัติขึ้นใหม่ ๆ ว่าในการจะทำงานใดสิ่งใด จำเป็นต้องรักษาแรงผลักดันที่ได้กล่าวแล้วนั้น ให้คงอยู่เสมอ

-นำเอาความสุขุมรอบคอบความมีสติ กับทั้งเหตุผลและหลักวิชาอันถูกแท้ มาประกอบเข้าด้วยกันให้พร้อม

จึงจะส่งเสริมให้สามารถกระทำการงานทุกอย่างได้ถูกถ้วน พอเหมาะพอดี และได้ผลสมบูรณ์เต็มเปี่ยม (มธ./30 กค.35)

ความสามารถในการทำงานของคน ที่สำคัญ 2 ด้าน

เพื่อความสำเร็จและความก้าวหน้าการทำงานทุกประเภท การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญ (มศว./28 กย.30) คือ ต้องอาศัยความสามารถในการปฏิบัติสองอย่างเป็นข้อใหญ่ คือ ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเองอย่างหนึ่ง กับความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่นอีกอย่างหนึ่ง (มธ./23 สค.17) (มศว./28 กย.30)

1) ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง

ในการปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง จำเป็นต้องมีความรู้อันถูกต้อง และแม่นยำในวิชาการเป็นพื้นฐาน มีความตั้งใจจริง ความเพียรพยายาม ความละเอียดรอบคอบ และความอดทนเข้มแข็ง เป็นปัจจัยในการกระทำ (มธ./23 สค.17) (มศว./28 กย.30)

2) ความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น

ความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น ไม่ว่าจะในวงงานเดียวกันหรือต่างวงงานกัน (มธ./23 สค.17) (มศว./28 กย.30)

ส่วนการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่นนั้น เบื้องต้น ต้องมีความสำนึกอันแน่วแน่ ว่าการงานทุกอย่างทุกฝ่ายเกี่ยวโยงถึงกัน ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม จึงจำเป็นต้องศึกษางานของผู้อื่นและติดต่อประสานกับผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา และจำเป็นต้องมีความเข้าใจอันดี ทั้งในงานทั้งในจิตใจของผู้อื่น เพื่อให้มีความปรองดองกันเป็นเครื่องช่วย (มธ./23 สค.17)

แต่ละคน จึงจำเป็นต้องรู้จักประสานประโยชน์กับบุคคลอื่นฝ่ายอื่นทุกฝ่าย ทุกหน้าที่ อย่างเฉลียวฉลาด พอเหมาะพอสม ด้วยความเป็นมิตร ด้วย

ความเข้าใจเห็นใจกัน ด้วยความเมตตาประองตอง งานทุกๆ ส่วน จึงจะดำเนินก้าวหน้าไปพร้อมเสมอกัน และทำความเจริญให้เกิดขึ้นแก่บ้านเมือง ส่วนรวมและบุคคลได้ (มสธ./30 มีค.27)

ทั้งสองประการนี้ จะต้องมี และดำเนินควบคู่กันไป ทั้งจำเป็นจะต้องนำมาใช้ ด้วยจิตใจที่สงบมั่นคง และแจ่มใสสุจริต ด้วยความรู้ความคิดที่เป็นอิสระ กว้างขวาง เป็นกลาง ปราศจากอคติ และเที่ยงตรงในหลักเหตุผลที่ถูกต้อง จึงจะมีปัญญาความกระจ่างแจ่มแจ้งเกิดขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญช่วยให้มองเห็นถึงวิธีและกระบวนการปฏิบัติงานทุกชั้นตอนได้โดยตลอด อันจะยังผลให้สามารถทำงานทุกอย่างให้บรรลุประโยชน์ที่พึงประสงค์ได้ครบถ้วนแท้จริงในที่สุด บัณฑิต ควรฝึกอบรมความสามารถดังที่กล่าวให้เกิดขึ้นพร้อม เพื่อความสำเร็จและความเจริญของตนในวันข้างหน้า (มศว./28 กย.30)

ลักษณะของผู้ที่จะไปประกอบการทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และประเทศชาติ

ผู้ที่จะไปประกอบการทำงานให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาตินั้น (จพ./4 กค.00)

-จะต้องเป็นผู้มีความสามารถ คือ ทำหน้าที่ใดก็ให้งานนั้นสำเร็จดังความมุ่งหมาย (จพ./4 กค.00)

-จะต้องเป็นผู้มีน้ำใจหนักแน่น ใช้ความพิจารณาด้วยเหตุผล ไม่ใช่ไร้สติสัมปชัญญะ พลอยตามหมุ่มมากให้เขานำไปในวิถีทางใดๆ (จพ./4 กค.00)

-จะต้องเป็นตัวของตนเอง ใช้วิทยาการที่ได้ร่ำเรียนมาเลือกปฏิบัติแต่ที่เป็นคุณประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมคือประเทศชาติเสมอไป ไว้เกียรติของท่านด้วยความสุจริตต่อการทำงาน ต่อบุคคล และคนทั่วไปอย่าให้ใครเขาหยามว่าเป็นคนไร้เกียรติ (จพ./4 กค.00)

-ขอให้ตั้งใจพยายามค้นคว้าศึกษา และฝึกฝนปฏิบัติตน ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนยิ่งขึ้นต่อไป ทั้ง (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

-ทางลึก คือ ทางด้านวิชาการ (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

-ทางกว้าง คือ ทางด้านประสบการณ์ และมนุษยสัมพันธ์ (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

เพื่อจักได้ประสบความสำเร็จในการทำงาน และการสร้างความเจริญมั่นคง พร้อมทั้งการสร้างเกียรติยศชื่อเสียง ให้แต่ตนเองได้พร้อมสมตามความ

มุ่งหวังทุกสิ่ง และความเจริญมั่นคงถ้วนทุกสิ่งตามความมุ่งหมาย (มม./3 กค.27)
(มก./15 กค.36)

การเป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติที่ดี

ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติที่ดีดังกล่าว จำเป็นต้อง
(มข./15 ฐค.26)

1) ฝึกฝนตนเองให้มีคุณสมบัติอย่างพอเพียง

-ต้องมีความซื่อตรง จริ่งใจและบริสุทธิ์ใจต่องาน และต่อ
วิชาการของตน

-ไม่สับสน มั๊งง่าย ไม่ประมาท เมินเฉย เพราะจะเป็น
เหตุทำให้เสียหาย และเสียคนพร้อมกันทั้งสองอย่าง

2) ต้องเร่งตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความหมั่นเพียร คือ อุตสาหะ
พากเพียรสร้างสรรค์ผลงาน จากพื้นฐานความเจริญที่มีอยู่แล้ว ให้งอกงาม
ก้าวหน้า และมั่นคงขึ้น ตามลำดับ (มข./15 ฐค.26)

3) เป็นประการสำคัญ จะต้องเฉลียวฉลาดในการปรับปรุงตัว
ปรับปรุงงานให้ทันการทันเวลา และในการประสานสามัคคี ประสานประโยชน์ กับ
ผู้ร่วมงานทุกคนทุกระดับ ตลอดถึงผู้อื่น ฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องถึงทั้งหมดด้วย (มข./15
ฐค.26)

ท่าน จะต้องทำการงานต่อไปอีกมากมายตลอดชีวิต จะต้อง (มศก./11
ฐค.29)

-มีสติระลึกรู้ และพิจารณาความคิดจิตใจตนเอง ด้วยความ
ฉลาดรู้เท่าทันให้เห็นแจ้งว่าตัวท่านเอง

-จะต้องเร่งรัดฝึกหัด และอบรมบำรุงความคิดจิตใจ ให้มีกำลัง
และคุณภาพพร้อมสำหรับงานอยู่เสมอ

จึงจะสามารถทำงานได้ดี และราบรื่น จนบรรลุความสำเร็จที่ตนเอง
พอใจ และผู้อื่นจะยอมรับได้อย่างแท้จริง (มศก./11 ฐค.29)

ลักษณะของคนทำงาน แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ พวกแรกเป็นพวกที่ทำงานเร็ว
กล้า ไม่ลังเลสงสัยให้ติดขัด เป็นคนที่มีความตื่นตัว ตื่นใจ และมั่นใจในตนเอง แต่มักขาดความ
ละเอียดรอบคอบ ไม่ค่อยมีสติที่จะยั้งคิด ทำให้งานไม่สมบูรณ์หรือบกพร่องเสียหาย อีกพวก

หนึ่งทำงานอย่างเฉื่อยช้า ไม่กล้า ไม่มั่นใจ เพราะมีความละเอียดรอบคอบและระมัดระวังตัวมากเกินไป ซอบรีรอไม่ลงมือทำ ทำให้เสียเวลา เสียการเสียงาน และเสียประโยชน์อย่างมาก

เมื่อเปรียบเทียบและพิจารณาการทำงานของบุคคลทั้งสองประเภทนี้ โดยใช้เหตุผลหลักวิชา ไม่อคติ ไม่ยึดถืออย่างผิดๆ เข้าใจให้ชัดทั้งในส่วนดีและส่วนเสีย กลับกรองเอาส่วนดีที่เป็นแก่นแท้ที่เป็นประโยชน์ไว้ นำมาตั้งเป็นหลักปฏิบัติขึ้นมาใหม่ว่า ในการจะทำงานใดสิ่งใด จำเป็นต้องรักษาแรงผลักดันที่ดีไว้ให้คงอยู่เสมอ แล้วนำเอาความสุขุมรอบคอบ ความมีสติ ใช้เหตุผลและใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง มาประกอบเข้าด้วยกันแล้ว จะช่วยส่งเสริมให้สามารถทำงานทุกอย่างได้ถูกถ้วน พอเหมาะพอดี และได้ผลสมบูรณ์เต็มเปี่ยม

การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถสองประการที่สำคัญ คือ ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง กับความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น

1) ในเรื่องความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง ต้องประกอบด้วยปัจจัยในการกระทำ คือ ต้องมีความรู้อันถูกต้อง และแม่นยำในวิชาการเป็นพื้นฐาน มีความตั้งใจจริง ความเพียรพยายาม ความละเอียดรอบคอบ และความอดทนเข้มแข็ง

2) ส่วนความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่นนั้น ในเบื้องต้น ต้องมีความสำนึกอันแน่วแน่ว่าการทำงานทุกอย่างทุกฝ่ายเกี่ยวโยงถึงกัน จะต้องใช้ความปรองดองกันเป็นเครื่องช่วย จึงต้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ทั้งในงานและจิตใจของผู้อื่นด้วย ต้องรู้จักประสานประโยชน์กับบุคคลอื่นฝ่ายอื่น ทุกฝ่าย ทุกหน้าที่ อย่างเฉลียวฉลาด พอเหมาะพอสม เป็นมิตร เข้าใจเห็นใจกัน มีเมตตา ปรองดองกัน งานจึงจะดำเนินก้าวหน้าสร้างความสำเร็จให้เกิดแก่บ้านเมือง ส่วนรวม และบุคคลได้

ความสามารถทั้งสองประการนี้ จะต้องมีความดำเนินควบคู่กันไป จำเป็นจะต้องนำมาใช้ ด้วยจิตใจที่สงบมั่นคง และแจ่มใสสุจริต ด้วยความรู้ความคิดที่เป็นอิสระ เป็นกลาง ไม่มีอคติ และเที่ยงตรงในหลักเหตุผลที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดปัญญาขึ้น ช่วยให้มองเห็นถึงวิธีและกระบวนการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน ส่งผลให้สามารถทำงานให้บรรลุประโยชน์ที่พึงประสงค์ได้ครบถ้วนแท้จริงในที่สุด ทรงขอให้บัณฑิตหมั่นฝึกความสามารถนี้ให้เกิดขึ้น เพื่อจะได้สามารถทำงานด้วยความสำเร็จและสร้างความสำเร็จของตน

คุณลักษณะผู้ที่จะออกไปทำงานที่ดี จะต้องเป็นผู้มีความสามารถ มีน้ำใจหนักแน่น ใช้ความพิจารณาด้วยเหตุผล ไม่ใช่ไร้สติสัมปชัญญะ หรือพลอยตามคนหมู่มากให้เขานำไปในวิถีทางใด ต้องเป็นตัวของตัวเอง ใช้วิชาการเพื่อคุณประโยชน์ที่แท้จริง มีความสุจริตต่อการทำงานต่อบุคคล และคนทั่วไป ทรงขอให้ตั้งใจพยายามค้นคว้าศึกษา และฝึกฝนปฏิบัติตนให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนขึ้นต่อไป ทั้งทางลึก คือทางด้านวิชาการ และทางกว้าง คือทางด้าน

ประสบการณ์และมนุษยสัมพันธ์ เพื่อประสบความสำเร็จในการทำงาน สร้างความเจริญมั่นคง สร้างเกียรติยศชื่อเสียงให้แต่ตนเอง

การเป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติที่ดี ต้องฝึกฝนตนเองให้มีคุณสมบัติอย่างพอเพียง มีความซื่อตรง จริงใจ บริสุทธิ์ใจต่องานและต่อวิชาการ ไม่สับสน มั่งง่าย ไม่ประมาท เมินเฉย เพราะจะทำให้เสียงานและเสียคน ต้องตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความหมั่นเพียร อุทิศหะพากเพียรสร้างสรรค์ผลงาน เฉลียวฉลาดในการปรับปรุงตัว ปรับปรุงงานให้ทันเวลา ประสานสามัคคี ประสานประโยชน์ กับผู้ร่วมงานทุกคนทุกระดับ รวมทั้งผู้อื่นหรือฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งหมดด้วย ทรงขอให้ทุกคนมีสติ ระลึกรู้ พิจารณาความคิดจิตใจตนเอง ด้วยความฉลาดรู้เท่าทัน เห็นแจ้งแก่ตนว่าตนเองจะต้องเร่งรัดฝึกหัด และอบรมบ่มเพาะความคิดจิตใจของตน ให้มีกำลังและคุณภาพ พร้อมทั้งทำงานอยู่เสมอ จึงจะสามารถทำงานได้ดี จนบรรลุความสำเร็จที่ตนพอใจ และเป็นที่ยอมรับ

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมนคติ ทรงมีแนวคิดว่าการเป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติที่ดี จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่ดีของผู้ที่จะทำงานเป็นสำคัญ และทรงขอให้ทุกคนมีสติ ระลึกรู้ พิจารณาความคิดจิตใจตนเอง และทำการใดๆ ให้ดี จนเป็นที่พอใจและเป็นที่ยอมรับของตนเองและผู้อื่น

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัญนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ทรงมีแนวคิดพิจารณาถึงลักษณะทางกายภาพหรือธรรมชาติของคน โดยทรงแบ่งลักษณะของคนทำงานเป็น 2 พวก คือ 1) พวกที่ทำงานเร็ว กล้า ไม่ลังเลสงสัยให้ติดขัด ตื่นตัว ตื่นใจ และมั่นใจในตนเอง แต่ขาดความละเอียดรอบคอบ ไม่ค่อยมีสติ ทำให้งานบกพร่องเสียหาย และ 2) พวกที่ทำงานอย่างเฉื่อยช้า ไม่กล้า ไม่มั่นใจ เพราะมีความละเอียดรอบคอบ ระมัดระวังตัวมากเกินไป รีรอไม่ลงมือทำ เสียเวลา เสียการ เสียงาน และเสียประโยชน์

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงพิจารณาถึงความเกะเกี้ยวสัมพันธ์กันในแง่ความสามารถในการทำงาน สรุปเป็นนัยยะว่า การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถ 2 ประการที่สำคัญ คือ ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง กับความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น จะต้องมีและดำเนินควบคู่กันไป นำมาใช้ ด้วยจิตใจที่สงบมั่นคงและแจ่มใสสุจริต ด้วยความรู้ความคิดที่เป็นอิสระ เป็นกลาง ไม่มีอคติ และเที่ยงตรงในหลักเหตุผลที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดปัญญาขึ้น

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงขอให้ตั้งใจพยายามค้นคว้าศึกษา และฝึกฝนปฏิบัติตนให้มีความรู้

ความสามารถเพิ่มพูนขึ้นไป ทั้งทางลึก คือทางด้านวิชาการ และทางกว้าง คือทางด้านประสบการณ์และมนุษยสัมพันธ์ ฝึกฝนตนเองให้มีคุณสมบัติอย่างพอเพียง มีความซื่อตรงจริงใจ บริสุทธิ์ใจต่องานและต่อวิชาการ ไม่สับสน มั่งง่าย ไม่ประมาท เมินเฉย ทำให้เสียงานเสียคน ต้องตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความหมั่นเพียร อุตสาหะพากเพียรสร้างสรรค์ผลงาน เฉลียวฉลาดในการปรับปรุงตัว ปรับปรุงงานให้ทันเวลา ประสานสามัคคี ประสานประโยชน์ กับผู้ร่วมงานทุกคนทุกระดับ รวมทั้งผู้อื่นหรือฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ทรงพิจารณาแก่ทุกคนเป็นผู้เลือกที่ดี โดยทรงชี้แนะให้ทุกคนถ่วงถ่วงเอาส่วนดีที่เป็นแก่นแท้ที่เป็นประโยชน์ไว้ นำมาตั้งเป็นหลักปฏิบัติใหม่ว่า ในการจะทำงาน ต้องรักษาแรงผลักดันที่ดีไว้ให้คงอยู่เสมอ แล้วนำเอาความสุขุมรอบคอบความมีสติ ใช้เหตุผลและใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง มาประกอบเข้าด้วยกันแล้ว จะช่วยส่งเสริมให้สามารถทำงานได้ถูกถ่วงพอเหมาะพอดี และได้ผลสมบูรณ์เต็มเปี่ยม

4.5.6 วิธีการทำงานที่ถูกต้องและเหมาะสม

การทำงานนั้นคือ การเข้าไปเสริมกำลังงานที่ดำเนินอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (จพ./14 กค.15)

ขอให้พิจารณาว่า ความรู้และสติปัญญาความสามารถของบัณฑิตแต่ละคนนั้น เมื่อนำออกใช้อย่างถูกต้อง อาจสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่างๆ ได้มีใช้น้อยในชั่วชีวิตนี้ หากนำเอากำลังความรู้ความสามารถของแต่ละคนมารวมเข้าด้วยกัน ก็จะเป็นพลังมหาศาล ซึ่งอาจบันดาลคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติได้อย่างกว้างขวางสุดจะประมาณ (มธ./5 สค.13)

หลักสำคัญและวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติงาน

1) ศึกษางานนั้น ให้ทั่วถึง ด้วยเหตุด้วยผล ด้วยความซุ่มรอบคอบ ด้วยความคิดความเห็นที่กว้างขวางและเป็นธรรม จึงเห็นทางที่จะนำหลักวิชามาใช้ปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผลตามประสงค์ได้ (มศว./23 มีย.19)

2) การศึกษาสภาพความจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม ภาวะแวดล้อมอื่นๆ ให้กระจ่างอย่างทั่วถึง (มช./7 ก.พ.16)

3) ศึกษาพิจารณาเรื่องการทำงานประสานประโยชน์ระหว่างกันและกันนี้ ให้ทราบถึงเป้าหมายและความสำคัญโดยแจ้งชัด แล้วถือปฏิบัติให้แน่วแน่และเที่ยงตรงต่อไปในการทำงาน (มช./13 ธค.33)

การออกไปปฏิบัตินั้น ไม่มีงานใดที่จะสำเร็จสมบูรณ์ได้ในตัวเอง หากแต่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงถึงงานอื่นๆ และมีประโยชน์ประสานสอดคล้องกับงานอื่นๆ อีกหลายๆ อย่าง ทั้งนี้เพราะงานทั้งปวงนั้น ย่อมประกอบกันเป็นงานส่วนรวมของบ้านเมือง ซึ่งต้องเจริญพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ให้ทันเทียมกัน ถ้างานส่วนหนึ่งส่วนใดหยุดชะงัก ก็จะทำให้รวนเรล่าช้าไปทั้งกระบวนการ (มก./8สค.27)

การทำงานของตน ให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่น ของผู้อื่น โดยสอดคล้องและได้สมดุลนั้น แต่ละคนจะต้องใช้วิจารณญาณที่ละเอียดทั่วถึง และมีเหตุผล จึงจะพิจารณาเห็นได้ว่า งานมีขอบเขตกว้างขวางเพียงไหน ส่วนใดไปเกี่ยวข้องกับงานอื่นมากน้อยเพียงใดอย่างไร (มธ./31 กค.17)

เมื่อพิจารณาเห็นโดยถ้วนทั่วแล้ว ก็ย่อมจะมีความกระจ่างแจ่มชัดว่า งานส่วนใดสอดคล้องส่งเสริมกัน หรือส่วนใดยังแย้งกัน ช่วยให้สามารถแก้อุปสรรคและแก้ปัญหาความขัดข้องให้ตกไปได้ อีกประการหนึ่ง การติดต่อร่วมมือกันนั้น ก็จะต้องกระทำด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน ด้วยเหตุและผล ด้วยความเป็นธรรมและความหนักแน่น โดยเที่ยงตรงสม่ำเสมอ วิธีการนั้น จึงจะส่งเสริมวิจารณญาณอันถูกต้องของท่านได้จริง และจะยังประโยชน์ที่มุ่งหมายให้บังเกิดขึ้นในที่สุด (มธ./31 กค.17)

หลักการปฏิบัติในการพัฒนาสร้างเสริมงาน ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายสมบูรณ์

หลักการปฏิบัติพัฒนาสร้างเสริมงาน ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายการพัฒนาสูงจุดหมายใดๆ ก็ตาม จำเป็นต้องเริ่มจากพื้นฐาน คือ ต้องพิจารณาสถานะปัจจุบันของงานที่มุ่งจะสร้างเสริม ให้ทราบชัดก่อน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ประมาณกำลังความสามารถและกำหนดแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง ต่อจากนั้นก็ต้องวางขั้นตอนปฏิบัติเป็นไปตามลำดับ ไม่ให้ผิดพลาด แล้วจึงลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความหนักแน่น ให้พอเหมาะพอควรแก่เหตุและสถานะแวดล้อมทั้งปวง ก็จะเป็นหลักประกันความสำเร็จและความเจริญมั่นคงในการปฏิบัติงานทุกอย่างได้ (มร./26 ธค.24)

ในการทำงานให้สำเร็จผลสมบูรณ์ดังประสงค์ มีข้อสำคัญควรคำนึงอยู่ว่า การงานในระดับที่จะได้ทำต่อไปนั้น เป็นงานปฏิบัติทางวิชาการ หมายความว่า ต้องอาศัยหลักวิชาเป็นพื้นฐาน ต้องอาศัยตัวท่านเองเป็นผู้ปฏิบัติ บัณฑิต จึงต้องเป็นนักวิชาการที่ดีด้วย เป็นนักปฏิบัติที่ดีด้วย จึงจะช่วยให้สำเร็จผลสมบูรณ์ได้

จำเป็นต้องศึกษาพื้นฐานโครงการให้ทราบกระจ่างก่อน จึงจะสามารถนำความรู้ความคิดที่มีอยู่ไปใช้ได้เต็มที่ และสามารถกำจัดปัญหาความเข้าใจผิดทั้งในบุคคลทั้งในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่ในการพัฒนาบ้านเมือง ให้หมดสิ้นไปได้ (จพ./14 กค.15)

การเตรียมตัวเตรียมใจตนเองเพื่อความพร้อมในการทำงาน

ควรเข้าใจให้ชัดว่าการที่ได้อุตสาหกรรมศึกษาวิชาความรู้ต่างๆ มาเป็นอันมาก ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร แท้จริงคือการสะสมรวบรวมอุปกรณ์ ความชำนาญชำนาญในการใช้อุปกรณ์นานาชนิดนั้นๆ ไว้ สำหรับนำออกใช้ปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วนั่นเอง (มข./19 ธค.34)

ทุกคนได้เล่าเรียนจนมีวิชา มีสติปัญญาถึงเพียงนี้แล้ว ควรที่จะตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถประกอบการงานให้เป็นแก่นสาร และเป็นผลอันยั่งยืน จะต้องนำพลังความรู้ความสามารถนั้น มาใช้เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองแก่ชาติบ้านเมืองของเรา (มธ./5 สค.13)

งานของบัณฑิตแต่ละคนนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง และปฏิบัติได้โดยยาก ท่านทั้งหลาย จะต้องอาศัยวิชาความรู้ที่กว้างขวาง ถูกต้อง และแม่นยำชำนาญอยู่ตลอดเวลา (มศว./13 กย.22)

ต้องคิดพิจารณาให้เข้าใจให้แน่ตระหนัก ในเหตุที่จะต้องร่วมกันทำงาน เพื่อชาติบ้านเมือง แล้วถือเหตุอันเป็นจุดมุ่งหมายในการทำงานและในชีวิต (มข./20 ธ.ค.17)

การนำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน จะต้องพยายาม

-นำวิชาที่ท่านได้ศึกษามาแล้วทุกสาขา ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการเกษตรและเศรษฐกิจโดยตรง ไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์กับขอให้พยายามแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติม และค้นคว้าวิทยาการแผนใหม่ๆ มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราจักได้เจริญก้าวหน้าทันเทียมกับประเทศที่มีการเกษตรกรรมเจริญแล้วอย่างทันสมัย (มก./17 มิย.97)

-นำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน และดำเนินชีวิตตามทางที่มุ่งประสงค์ ให้ประสบความสำเร็จ ความสุข และความเจริญมั่นคง ณ โอกาสสำคัญที่พบกัน ก่อนจะออกไปเริ่มต้นชีวิตการงานนี้ เมื่อเวลาศึกษาอยู่นั้น วิชาการย่อมมีความสำคัญเป็นเอก เพราะเป็นทั้งตัวงาน ทั้งจุดมุ่งหมายของทุกคน เมื่อออกไปประกอบอาชีพการงานแล้ว จุดหมายสำคัญจะไปอยู่ที่งานกับผลสำเร็จ

ของงาน วิชาการนั้น ต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติ (มข./19
ธค.34)

-หยิบยกวิชาการนั้นขึ้นมาพิจารณาใช้ ให้ถูกต้องเหมาะสมแก่
งาน แก่กาลเทศะ และแก่สภาพการณ์ทั่วไป โดยให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นๆ
อย่างสอดคล้องสมดุลงกัน เพื่อให้งานที่ทำสัมฤทธิ์ผลอันแน่นอนสมบูรณ์ สามารถ
อำนวยประโยชน์แก่ตนแก่บ้านเมืองได้ยั่งยืนและมั่นคง (มธ./31 กค.17)

-ชวนขยายใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิด
วินิจฉัยด้วยเหตุผล เป็นพื้นฐาน (มอ./11 กย.23) โดยเหตุที่งานแต่ละอย่างๆ ไม่
เหมือนกัน เมื่อจะนำหลักวิชาออกใช้ จึงจำเป็นจะต้องเลือกสรรก่อน คือต้อง
พิจารณาหยิบยกมาเฉพาะเรื่องเฉพาะส่วน ที่เหมาะสมตรงกับงานมาใช้ ยิ่ง
ไปกว่านั้น ยังต้องระวังใช้ให้ถูกกับเรื่อง กับโอกาส กับสถานการณ์ และ
ประโยชน์อันพึงประสงค์ของกิจที่ทำด้วย มิใช่จะยึดติดกับทฤษฎีสถานเดียว จะทำ
ให้งานไม่สำเร็จผลสมบูรณ์หวังว่าท่านทั้งหลายจะได้หยิบยกเอาความคิดนี้ไปคิด
วินิจฉัยต่อไป ให้เป็นประโยชน์แก่การงานและชีวิตของตน (มข./19 ธค.34)

การปฏิบัติตนในการปฏิบัติงานที่ดี

บัณฑิต เป็นผู้โชคดี ที่ได้รับการศึกษาฝึกหัดมาให้มีความรู้ และ
คุณสมบัติครบถ้วน ทั้งด้านวิชาการ ทั้งด้านปฏิบัติกร่วมกับหน่วยงานต่างๆ แต่
ละคนมีประสบการณ์ที่ดี ที่กว้างขวาง เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว (มข./13 ธค.33) ก่อนที่
บัณฑิตจะเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย ต่างก็ได้รับการศึกษา มีวิชาความรู้และ
ประสบการณ์มาระดับหนึ่งแล้ว เมื่อมาได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีก ย่อมมีความรู้
ความสามารถกว้างขวางและจัดเจนขึ้น (มข./24 มค.34)

การออกไปประกอบการงานให้สำเร็จประโยชน์อันเป็นแก่นสาร เพื่อ
ความเจริญของตน ของงาน ของบ้านเมือง ต่อไปในวันข้างหน้า (มข./13 ธค.33)
การปฏิบัติงานให้ได้ผลดังปรารถนานั้น จำเป็นต้องมีหลักและวิธีการที่ถูกต้อง
เหมาะสม หลักสำคัญ คือ (มข./7 ก.พ.16)

1) การนำวิชาความรู้ความสามารถของตนมาปฏิบัติ ให้สำเร็จ
ผลที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์อย่างแท้จริงได้ จำเป็นต้องอาศัยความเห็นความ
เข้าใจที่กระจ่างแจ่มแจ้ง อันเรียกว่า ปัญญา (มข./24 มค.34)

2) การทำงานให้ได้ผลเป็นประโยชน์ และเป็นความถูกต้อง ไม่
เจือปนด้วยโทษนั้น บุคคลจะต้องอาศัยปัญญา ความรู้ความเข้าใจอันแจ่มชัด ที่เกิด

จากความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นในความเป็นกลาง ปราศจากอคติ เป็นเครื่องชี้ชัดตัดสิน (มร./26 ฐค.24)

3) จะต้องมีความตั้งใจจริง ที่จะชวนชวายกระทำการให้ตลอดจนแล้วเสร็จ และความมีสติรอบคอบระมัดระวัง เป็นเครื่องควบคุมระดับระคองการคิดของการปฏิบัติของตนอยู่เสมอด้วย (มร./26 ฐค.24)

4) การที่จะดำเนินให้ถึงความสำเร็จในชีวิตและการงานนั้น ต้องอาศัยวิชาความรู้ อาศัยความตั้งใจแล้ว อาศัยความฉลาดรอบคอบและความคิดพิจารณาด้วยเสมอไป (มธ./6 สค.13)

5) การจะทำสิ่งใดโดยใช้ความรู้แต่อย่างเดียวนั้น จะสำเร็จราบรื่นเสมอไปหาได้ไม่ จะต้องมีความรอบคอบ รู้จักกาลเทศะ ยึดหลักศีลธรรม เป็นเครื่องเตือนใจให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม ประกอบด้วย รู้จักใช้คุณสมบัติในตัวให้เป็นประโยชน์ จึงจะบรรลุถึงจุดหมายปลายทาง มีความเจริญรุ่งเรือง บุคคลใด แม้จะมีความรู้สูง แต่ขาดหิริโอตตปปะ คือ ไม่มีความละอายต่อบาป นำความรู้นั้นไปใช้ในทางที่มีชอบ ก็จะทำให้สังคมเดือดร้อน (มธ./22 พค.06)

6) ความรับผิดชอบ สำคัญมาก เพราะเป็นข้อชี้ขาดในความเจริญและความเสื่อมแห่งอดีตปัจจุบันและอนาคต ยิ่งมีความสามารถทางสมอง และมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างกว้างขวางจนสำเร็จปริญญา ยิ่งจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้นและสูงขึ้น (มช./24 มค.37) แต่ละคนควรมีความรับผิดชอบ ที่จะต้องทำการงานสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ตนและส่วนรวม ให้ได้มากและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สมกับภูมิรู้ (มช./24 มค.34)

7) จะต้องทำตัวทำใจให้กว้างขวาง หนักแน่น และเที่ยงตรง ยึดถือเหตุผลความถูกต้อง ความพอเหมาะพอควร และประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน เป็นเป้าหมาย (มก./8สค.27)

8) ประการสำคัญที่สุด จะต้องหัดทำใจให้กว้าง รู้จักรับฟังความคิดความเห็น แม้กระทั่งคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น แท้จริง คือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติบริหารงาน ให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง (จพ./3 สค.34)

9) ต้องพยายามขจัดความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อยให้ได้ อย่าปล่อยให้เข้ามาครอบงำความคิดจิตใจของตนเป็นอันขาด แล้วทำน

จะสามารถปฏิบัติกรงานทุกอย่างได้ด้วยความสะดวกสบาย และประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนาได้ไม่ยากนัก (มก./8สค.27)

10) การละความเครียดในหลักวิชาให้เบาบางลง กล่าวคือ รู้จักพิจารณาใช้หลักวิชาตามความสำคัญและจำเป็น เพื่อมิให้กฎเกณฑ์ต่างๆ ตามหลักวิชากลายเป็นสิ่งกีดขวางการปฏิบัติได้ (มข./7 ก.พ.16)

11) การที่จะประกอบกิจใด ๆ ให้เจริญเป็นผลดีนั้น ย่อมต้องอาศัยความอดสาหะพากเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นรากฐานสำคัญ ประกอบกับจะต้องเป็นผู้มีจิตใจเมตตากรุณาไม่เบียดเบียนผู้อื่น และพร้อมที่จะบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมตามโอกาสอีกด้วย (จพ./12 กค.99)

12) ต้องมีความอดสาหะพยายาม มีสติความระลึกทั่ว มีความสังเกตพิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ (มศว./13 กย.22) จะต้องอดสาหะพยายามดำเนินงานทุกอย่างด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยความละเอียดรอบคอบ ประกอบด้วยเหตุผลและความสุจริตยุติธรรม โดยไม่ท้อถอย จึงจะบรรลุผลสำเร็จที่สมบูรณ์และเป็นเกียรติยั่งยืนอยู่ตลอดไปได้ มิฉะนั้นอาจทำลายส่วนรวมและทำลายคุณความดีต่างๆ จนพินาศย่อยยับไปพร้อมกับผืนแผ่นดิน (มร./27 พย.18)

13) จะต้องประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลทั้งปวง ด้วยความสุจริตจริงใจ ต้องรู้จักประมาณค่าของตนเองอย่างถูกต้องเที่ยงตรง คือไม่ให้สูงเกินไป จนกลายเป็นเย่อหยิ่งจองหอง ทั้งไม่ให้ต่ำเกินไป จนทำให้ถูกสบประมาทเหยียดหยาม ทางที่ถูกควรวางตัวให้พอเหมาะพอสัมกับฐานะหน้าที่ พร้อมกับรักษาความสุภาพอ่อนโยนไว้ให้เห็นยวแน่สม่ำเสมอ (จพ./3 สค.34) จะต้องมีความเสียสละอดทน อดกลั้น รู้จักเกรงใจ ให้อภัย และอ่อนอ่อนผ่อนตามกันและกันด้วยเหตุผล (จพ./3 สค.34)

14) ยิ่งกว่านั้น ทุกคนยังต้องมีคุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความหนักแน่นอดทน ไม่ยอมตัวให้วู่วามไปตามเหตุการณ์ ตามอคติตามอารมณ์ชอบใจหรือไม่ชอบใจ ความหนักแน่นอดทนช่วยให้เกิดการยั้งคิด และธรรมดาคนเรา เมื่อมีการยั้งคิด ย่อมมีโอกาสพิจารณาทบทวนเรื่องต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น บัณฑิต จึงควรพยายามฝึกฝนความหนักแน่นอดทนในตนเอง ให้เจริญมั่นคงยิ่งๆ ขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการงานของตนของชาติ ที่ทุกคนจะต้องรับภาระกระทำในกาลต่อไป (มศว./13 กย.22)

15) แต่ละคน จะต้องกระทำด้วยจิตใจที่สะอาด ปราศจากอคติ และต้องถือเอาความถูกต้องตามเหตุผลเป็นหลัก จึงจะมีความราบรื่น และความกระจำแจ่มแจ้ง สามารถวินิจฉัยข้อปัญหาต่างๆ ได้โดยถูกต้อง สามารถมองเห็นแนวทางและวิธีที่จะปฏิบัติได้โดยตลอด ทำให้งานทั้งปวงดำเนินถึงจุดประสงค์ และบรรลุประโยชน์ที่ต้องการได้โดยครบถ้วน (มธ./23 สค.17)

16) ผู้ปฏิบัติจำต้องทราบ ต้องเข้าใจแจ่มแจ้งถึงปัญหาและวิชาความรู้ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง จึงจะสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสามารถจะเลือกแนวทางปฏิบัติ ให้เกิดผลมากที่สุดได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดความขาดแคลนวัตถุดิบจำเป็นต่างๆ ความขาดแคลนอาจทำให้การพัฒนาหลายอย่างต้องหยุดชะงักไป เพราะไม่สามารถทำงานตามทฤษฎีได้ ท่านจะต้องแสวงหาวัตถุดิบจำเป็น และวิธีการอย่างอื่นมาใช้ในการแทน เพื่อให้ชีวิตและภารกิจของเราสามารถดำเนินต่อไปเป็นปกติ (มธ./22 ม.ค.17) เมื่อคิดทบทวนดีแล้ว ก็จะเห็นและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างกระจ่างชัด คือเห็นและทราบชัดในสิ่งที่เป็นตัวปัญหา พร้อมทั้งลู่ทางและวิธีการที่จะคิดจะปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นโดยตลอด จึงสามารถทำการงานได้โดยราบรื่น ไม่หลงทาง ไม่เสียเวลา ไม่ผิดพลาด หากแต่มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสมบูรณ์ (มธว./13 กย.22)

17) การที่บุคคลจะทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้โดยราบรื่นนั้น ต้องอาศัยความรู้ความสามารถของตนเองแล้ว ต้องได้รับความร่วมมือส่งเสริมจากผู้อื่น มีผู้ร่วมงานเป็นต้นด้วย ควรพยายามอย่างยิ่ง ที่จะประสานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายให้ได้อย่างแนบเนียน สอดคล้อง และกว้างขวาง (จพ./3 สค.34) ดังนี้ เมื่อท่านจะออกไปปฏิบัติงาน ควรจะได้เตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมในอันที่จะทำงานของตน ให้ประสานกับงานอื่น และประสานกับฝ่ายอื่นบุคคลอื่น จะปฏิบัติตัวปฏิบัติงานอย่างคับแคบมิได้เป็นอันขาด (มก./8 สค.27)

18) จะต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้มีความก้าวหน้าอยู่ทุกเมื่อ (มอ./11 กย.23) ปรับปรุงตนเองและการทำงานอยู่ตลอดเวลาเหมือนกัน มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีค่าและมีประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้ การที่อุตสาห์ลงทุนลงแรงศึกษาเล่าเรียนจนถึงขั้นสูงนี้ ก็จะเสียไปเปล่าๆ อย่างน่าเสียดาย (มอ./11 กย.23) มีความตั้งใจและพยายามพัฒนาความรู้ความสามารถของตนจากพื้นฐานที่มีอยู่นี้ ให้งอกงามและเข้มแข็งมั่นคงยิ่งขึ้นไป อย่าได้ท้อถอยหรือหยุดยั้ง ทุกคนจะสามารถเพิ่มพูนศักยภาพในตนเองให้บังเกิดสมบูรณ์ขึ้นทุกส่วน และสามารถใช้ความรู้ ความเจตจำนงสุจริต กับทั้งความเฉลียวฉลาดคล่องตัว

ในการร่วมงานประสานประโยชน์ส่งเสริมกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยม (มข./13 ฐค.33) แต่นอกเหนือจากนั้น ยังมีวิชาความรู้และสิ่งอื่นๆ อีกมากมาย ที่แต่ละคนจำเป็นจะต้องขวนขวายศึกษาและอบรมต่อไปให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อประกอบเกื้อกูลให้มีกำลังปัญญาและความสามารถเต็มที่ สำหรับใช้ปฏิบัติบริหารงาน ให้ประสบความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงถือว่า แม้ทุกคนจะออกไปประกอบอาชีพการงานแล้ว ก็ยังมีหน้าที่ที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมอีก เพราะวิทยาการในโลกมีมากมาย ทั้งยังคลี่คลายพัฒนาต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย ที่สำคัญที่สุด ก็คือ วิทยาการทั้งหลายนั้นส่วนที่สัมพันธ์และประกอบส่งเสริมกันทั่วทุกสาขา ผู้มีวิชาอย่างหนึ่ง จำเป็นต้องทราบถึงวิชาอย่างอื่นด้วย (มข./18 ฐค.29)

19) รู้จักประมาณตน คือต้องรู้ว่าตนมีภูมิปัญญาและความสามารถในด้านใด เพียงใด และควรจะทำงานด้านไหน อย่างไร เมื่อประมาณตนได้ดังนี้ ก็จะทำให้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ได้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน และได้ประโยชน์สูงสุดเต็มตามประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การรู้จักประมาณตนยังทำให้คนเราขวนขวายศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงและเสริมศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้ยิ่งสูงขึ้น ผู้รู้จักประมาณตนจึงสามารถทำงาน ให้ประสบความสำเร็จและก้าวหน้าได้ดีกว่าคนอื่นผู้ที่แม้จะมีความรู้ความสามารถมากกว่าแต่ไม่รู้จักประมาณตน (จพ./16กค.41) (จพ./17กค.41)

20) รู้จักประมาณสถานการณ์ ได้แก่ การรู้จักพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้เห็นชัดถึงความเป็นมา และที่เป็นอยู่ แล้วคาดว่าควรจะเป็นไปอย่างไรในอนาคต (จพ./17 กค.41) การรู้จักประมาณสถานการณ์ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติงาน ยิ่งประมาณการณ์ได้ถูกต้องเพียงใด ก็จะทำให้งานที่ทำสำเร็จผลสมบูรณ์ และได้ประโยชน์คุ้มค่ามากขึ้นเพียงนั้น (จพ./17 กค.41) การรู้ประมาณสถานการณ์ได้นี้ จะทำให้สามารถวางแผนและปฏิบัติการได้ถูกต้องกับปัญหา ทันท่วงทีสถานการณ์และความจำเป็น อันจะทำให้งานที่ทำได้ประโยชน์คุ้มค่า (จพ./17 กค.41) (จพ./18 กค.41) การรู้จักประมาณตนและรู้จักประมาณสถานการณ์ จึงเป็นอุปการะอย่างสำคัญ ที่จะเกื้อกูลให้บุคคลดำเนินชีวิตและกิจการงานไปอย่างราบรื่นและก้าวหน้า โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน (จพ./18 กค.41)

21) การกระทำใดๆ ก็ตาม ถ้ารู้จักประเมินผลดีและผลเสียของการกระทำให้เหมาะแก่กรณีแล้ว ย่อมจะให้ผลดีทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม ดังกล่าวนี้นี้ มิใช่ประสงค์ให้ท่านมีความลังเล หรือให้ท่านทดลองปฏิบัติจนต้อง

เสียเวลาเปล่า เรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราทุกวัน เป็นข้อมูลที่จะประเมินผลได้
 อย่างดีที่สุดแล้ว ท่านจะประเมินผลจากข้อมูลนั้นๆ ได้ไม่ยากนัก เพียงแต่รู้จัก
 นำมาคิดพิจารณาโดยสม่ำเสมอ ท่านก็จะเห็นวิถีทางที่ถูกต้อง และจะสามารถนำ
 ความคิดและวิชาการมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนแก่ชาติบ้านเมืองได้อย่างเต็ม
 เต็ม (มธ./6 สค.13)

พระองค์ทรงให้ความหมายของการทำงานนั้นคือ การเข้าไปเสริมกำลังงานที่
 ดำเนินอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น เมื่อนำเอากำลังความรู้ความสามารถของแต่ละ
 คนที่มีอยู่มารวมเข้าด้วยกัน ก็จะเป็นพลังมหาศาล ที่สามารถบันดาลคุณประโยชน์แก่
 ประเทศชาติได้อย่างกว้างขวางสุดจะประมาณ

หลักสำคัญและวิธีการปฏิบัติงาน ที่ถูกต้องเหมาะสม ควรพิจารณาหลัก 3 ประการ
 คือ 1) ศึกษางานให้ทั่วถึง ด้วยเหตุด้วยผล รอบคอบ มีความคิดความเห็นที่กว้างขวางและเป็น
 ธรรม 2) ศึกษาสภาพความจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม ภาวะแวดล้อมอื่นๆ ให้ชัดและ
 ทั่วถึง และ 3) ศึกษาการร่วมงานประสานประโยชน์ระหว่างกันและกัน ให้ทราบถึงเป้าหมาย
 และความสำคัญอย่างชัดเจน และตั้งใจถือปฏิบัติให้เที่ยงตรง

งานทุกงานต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงถึงงานอื่นๆ ประสานสอดคล้องกับงาน
 อื่นอีกมากมาย แต่ละงานย่อมประกอบกันเป็นงานส่วนรวมของบ้านเมือง ถ้างานส่วนหนึ่งส่วน
 ไตหยุดชะงัก ก็จะทำให้ล่าช้าไปทุกขั้นตอน การทำงานของตนก็เช่นกัน จะต้องสัมพันธ์กับ
 งานด้านอื่นของผู้เกี่ยวข้องสอดคล้องและสมดุลกัน แต่ละคนจะต้องใช้วิจญาณที่ละเอียด
 ทั่วถึง และมีเหตุผล จึงจะพิจารณาเห็นได้ว่า งานมีขอบเขตกว้างขวางเพียงไหน ส่วนใดไป
 เกี่ยวพันกับงานอื่นมากน้อยเพียงใดและอย่างไร พิจารณาให้ทราบชัดว่า งานส่วนใดสอดคล้อง
 ส่งเสริมกัน หรือส่วนใดยังแย้งกัน จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาอุปสรรคและความขัดข้องที่
 เกิดขึ้นได้ ส่วนการร่วมมือกันนั้น ต้องทำด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน ด้วยเหตุและผล ความเป็น
 ธรรม และความหนักแน่น เที่ยงตรงสม่ำเสมอ วิธีการนี้ จะส่งเสริมให้แต่ละคนมีวิจญาณที่
 ถูกต้อง และสามารถทำประโยชน์ได้ตามที่มุ่งหมายไว้

หลักปฏิบัติในการพัฒนาสร้างเสริมงาน ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายสมบูรณ์
 จะต้องเริ่มจากพื้นฐาน คือพิจารณาสภาพปัจจุบันของงานที่มุ่งจะทำนั้นให้ทราบชัดเสียก่อน
 เพราะจะช่วยให้สามารถประมาณกำลังความสามารถของตนได้ และช่วยให้สามารถกำหนด
 แนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง จากนั้นจึงวางขั้นตอนปฏิบัติเป็นไปตามลำดับขั้น ไม่ให้ผิดพลาด
 แล้วลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความมุ่งมั่นหนักแน่น ให้พอเหมาะพอควรแก่เหตุและ
 สภาพแวดล้อมทั้งปวงที่เป็นอยู่นั้น การปฏิบัติงานก็จะความสำเร็จและเจริญมั่นคงได้ในที่สุด

ที่สำคัญ ในการปฏิบัติทางวิชาการนั้น ควรคำนึงเสมอว่า จะต้องอาศัยหลักวิชา เป็นพื้นฐาน ต้องอาศัยตัวท่านเองเป็นผู้ปฏิบัติ อาศัยการเป็นนักวิชาการที่ดี อาศัยการเป็นนักปฏิบัติที่ดีด้วย จึงจะช่วยให้สำเร็จผลสมบูรณ์ได้ และในขั้นตอนแรกเสมอ จะต้องศึกษาพื้นฐาน ใ้โครงการให้ทราบชัดก่อน จึงจะสามารถนำความรู้ความคิดที่มีอยู่ไปใช้ได้เต็มที่ จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาความเข้าใจผิด ทั้งในบุคคลและในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่ให้หมดสิ้นไปได้

ทรงสะท้อนให้เห็นถึง การเตรียมตัวเตรียมใจตนเองเพื่อความพร้อมในการทำงาน ควรเข้าใจตนเองก่อนว่า ที่ตนได้อุตสาหะศึกษาวิชาความรู้มากมายนั้น แท้จริงคือการสะสมรวบรวมอุปกรณ์ ความชำนาญในการใช้อุปกรณ์สำหรับนำออกใช้ปฏิบัติงาน เมื่อทุกคนมีวิชา มีสติปัญญาแล้ว ควรตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถประกอบการทำงานให้เป็นแก่นแท้ และเป็นผลอันยั่งยืน จะต้องนำพลังความรู้ความสามารถนั้น มาสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองแก่ชาติบ้านเมืองของเรา

งานของบัณฑิต มีความสำคัญอย่างยิ่ง และปฏิบัติได้ยาก จะต้องอาศัยวิชาความรู้ที่กว้างขวาง และถูกต้องแม่นยำชำนาญอยู่ตลอดเวลา ต้องคิดพิจารณาให้เข้าใจและตระหนักเห็นว่า ตนจะต้องร่วมกันทำงานเพื่อชาติบ้านเมือง แล้วถือเป็นจุดมุ่งหมายในการทำงานและในชีวิตของตนด้วย

การนำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน จะต้องพยายามนำวิชาที่ได้ศึกษา มาแล้วทุกสาขา ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงานและดำเนินชีวิตตามทางที่มุ่งประสงค์ ให้ประสบความสำเร็จ ความสุข และความเจริญมั่นคง

ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่นั้น จะเห็นว่า วิชาการย่อมมีความสำคัญเป็นเอก เพราะเป็นทั้งตัวงาน และทั้งจุดมุ่งหมายของทุกคน แต่เมื่อออกไปประกอบอาชีพการงานแล้ว จุดหมายสำคัญจะไปอยู่ที่งานกับผลสำเร็จของงาน วิชาการนั้น จึงต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติงาน

การจะหยิบยกวิชาการขึ้นมาพิจารณาใช้นั้น จะต้องทำให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลเทศะ และแก่สภาพการณ์ทั่วไป ให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นอย่างสอดคล้องสมดุล จึงจะต้องชวนขยายใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิดวินิจฉัยด้วยเหตุผลเป็นพื้นฐาน เพราะงานแต่ละงานไม่เหมือนกัน เมื่อจะนำหลักวิชาออกใช้จะต้องเลือกสรรก่อน ต้องพิจารณาเฉพาะเรื่องเฉพาะส่วนที่เหมาะสมตรงกับงานมาใช้ ที่สำคัญจะต้องระวังเรื่องการใช้ให้ถูกกับเรื่อง กับโอกาส กับสถานการณ์ และให้เกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ของกิจที่ทำด้วย ไม่ยึดติดกับทฤษฎีอย่างเดียว จะทำให้งานไม่สำเร็จผลสมบูรณ์

การปฏิบัติตนในการปฏิบัติงานที่ดี จำเป็นต้องมีหลักและวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม หลักสำคัญ คือ อาศัยปัญญา และความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ที่เกิดจากความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นในความเป็นกลาง ปราศจากอคติ เป็นเครื่องชี้ชัดตัดสิน มีความตั้งใจจริงกระทำการให้ตลอดจนแล้วเสร็จ และควรมีสติรอบคอบระมัดระวังเป็นเครื่องควบคุม มีความฉลาดรอบคอบและมีความคิดพิจารณาเสมอ รู้จักกาลเทศะ ยึดหลักศีลธรรมเป็นเครื่องเตือนใจให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม รู้จักใช้คุณสมบัติในตัวให้เป็นประโยชน์

ที่สำคัญมากก็คือ มีความรับผิดชอบสูงสมกับภูมิรู้ ทำตัวทำใจให้กว้างขวาง หนักแน่น และเที่ยงตรง ยึดถือเหตุผลความถูกต้อง ความพอเหมาะพอควร และประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นเป้าหมาย ทำใจให้กว้างเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นและต้องฟังอย่างชาญฉลาด ขจัดความเห็นแก่ตัวอย่าให้เข้ามาครอบงำ ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ละความเคียดลง มีความอดุสาหะ พากเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นรากฐานสำคัญ ประกอบกับต้องเป็นผู้มีจิตใจเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พร้อมทั้งจะบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมตามโอกาส รวมทั้งมีความพยายาม มีสติความระลึกรู้ตัว รู้จักสังเกตพิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ ความละเอียด รอบคอบ เหตุผล ความสุจริต ยุติธรรม และไม่ทอดทิ้ง ประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความสุจริตจริงใจ ต้องรู้จักประมาณค่าของตนเอง และประมาณสถานการณ์ได้อย่างถูกต้องเที่ยงตรง

ยิ่งกว่านั้น ต้องความหนักแน่นอดทน ไม่วู่วามไปตามเหตุการณ์ ตามอคติ ตามอารมณ์ชอบใจหรือไม่ชอบใจ ความหนักแน่นอดทน ยั้งคิด จะต้องกระทำด้วยจิตใจที่สะอาด ปราศจากอคติ ต้องถือเอาความถูกต้องตามเหตุผลเป็นหลัก และต้องทราบและเข้าใจปัญหาเป็นอย่างดีว่า วิชาความรู้ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง สามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ สามารถเลือกแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลมากที่สุด ประสานความร่วมมือกับผู้อื่นทุกฝ่ายให้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้อง และกว้างขวาง พัฒนานตนเองโดยศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้มีความก้าวหน้า และรู้จักประเมินผลดีและผลเสียของการกระทำให้เหมาะแก่กรณีด้วย

พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า เมื่อทุกคนปฏิบัติเช่นนี้ได้ ก็จะพบแต่ความราบรื่น ความกระฉ่างแจ่มแจ้ง สามารถวินิจฉัยข้อปัญหาต่างๆ ได้โดยถูกต้อง สามารถมองเห็นแนวทางและวิธีที่จะปฏิบัติได้โดยตลอด ทำให้งานทั้งปวงดำเนินถึงจุดประสงค์ และบรรลุประโยชน์ที่ต้องการได้โดยครบถ้วน

พระองค์ทรงขอให้พิจารณาถึง วิธีการปฏิบัติตนในการปฏิบัติงานที่ดี จะช่วยให้เห็นวิถีทางที่ถูกต้อง และสามารถนำความคิดและวิชาการมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองแก่ชาติบ้านเมืองได้อย่างเต็มที่

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงพิจารณาถึงหลักสำคัญในการทำงาน ต้องอาศัยปัญญา และความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ที่เกิดจากความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นในความเป็นกลาง ปราศจากอคติ เป็นเครื่องชี้ชัดตัดสิน ที่สำคัญมากคือ มีความรับผิดชอบสูง สมกับภูมิรู้ยิ่งกว่านั้น ต้องมีความหนักแน่นอดทน ไม่่ว่ววามไปตามเหตุการณ์ ตามอคติ ตามอารมณ์ชอบใจหรือไม่ชอบใจ เข้าใจปัญหาและวิชาความรู้ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง ทั้งยังสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัญนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ทรงสะท้อนให้เห็นธรรมชาติของการทำงานที่สำคัญ ต้องอาศัยหลักวิชาเป็นพื้นฐาน ต้องอาศัยตัวท่านเองเป็นผู้ปฏิบัติ อาศัยการเป็นนักวิชาการที่ดี อาศัยการเป็นนักปฏิบัติที่ดีด้วย จึงจะช่วยให้สำเร็จผลสมบูรณ์ได้

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลกัน ทรงสะท้อนว่า วิชาการความสำคัญเป็นเอก เพราะเป็นทั้งตัวงานและทั้งจุดมุ่งหมายของทุกคน และเมื่อออกไปทำงาน จุดหมายสำคัญอยู่ที่งานกับผลสำเร็จของงาน วิชาการนั้นจึงต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติงาน จะต้องใช้วิชาการให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลเทศะ แก่สภาพการณ์ทั่วไป และให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นอย่างสอดคล้องสมดุล จึงจะต้องชวนขยายใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิดวินิจฉัยด้วยเหตุผลเป็นพื้นฐาน และทรงมองเห็นความสัมพันธ์กันของงานทั้งปวงว่า งานทุกงานต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงถึงงานอื่น ประสานสอดคล้องกับงานอื่นอีกมากมาย จะต้องสัมพันธ์กับงานด้านอื่นของผู้อื่นอย่างสอดคล้องและสมดุลกัน

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงมีแนวคิดว่า การทำงานคือ การเข้าไปเสริมกำลังงานที่ดำเนินอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทรงชี้แนะหลักและวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม 3 ประการคือ 1) ศึกษางานให้ทั่วถึง ด้วยเหตุด้วยผล รอบคอบ กว้างขวาง และเป็นธรรม 2) ศึกษาสภาพความจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม และสภาพแวดล้อมให้ชัดเจนและทั่วถึง และ 3) ศึกษาการร่วมงานประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน ให้ทราบถึงเป้าหมายและความสำคัญอย่างชัดเจน และตั้งใจถือปฏิบัติให้เที่ยงตรง การทำงานจะต้องเริ่มจากพื้นฐาน คือพิจารณาสภาพปัจจุบันของงานที่มุ่งจะทำนั้นให้ทราบชัดเสียก่อน เพราะจะช่วยให้สามารถประมาณกำลังความสามารถของตนได้ และช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง จากนั้นจึงวางขั้นตอนปฏิบัติเป็นไปตามลำดับขั้น ไม่ให้ผิดพลาด แล้วลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความหนักแน่น ให้พอเหมาะพอควรแก่เหตุและสภาพแวดล้อมทั้งปวงที่เป็นอยู่นั้น เมื่อทุกคนปฏิบัติ

เช่นนี้ได้ ก็จะพบแต่ความราบรื่น ความกระฉ่างแจ่มแจ้ง สามารถวินิจฉัยข้อปัญหาต่างๆ ได้โดยถูกต้อง สามารถมองเห็นแนวทางและวิธีที่จะปฏิบัติได้โดยตลอด ทำให้งานทั้งปวงดำเนินถึงจุดประสงค์ และบรรลุประโยชน์ที่ต้องการได้โดยครบถ้วน

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ทรงชี้แนะถึงวิธีการเลือกปฏิบัติ โดยให้เฉพาะส่วนที่คิดว่าสามารถเลือกแนวทางปฏิบัติแล้วจะให้เกิดผลมากที่สุด

4.5.7 ฝากความหวังไว้กับบัณฑิต

การทำงานเพื่อบ้านเมืองและส่วนรวม การที่กล่าวอ้างถึงเรื่องนี้ ก็ด้วยความเห็นว่า การที่คนทุกคนจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้า มีความสุขความสำเร็จ แท้จริงได้นั้น ชาตินบ้านเมืองและส่วนรวม อันเป็นที่กำเนิดที่อาศัย จะต้องมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ปราศจากภัยอันตรายคุกคามเป็นเบื้องต้นก่อน หากไม่จะตกอยู่ในสภาพที่ต้องถูกอิทธิพลของผู้อื่นครอบงำ จะไร้ความเป็นไทย ไร้อิสรภาพทุกอย่าง (มช./20 ธค.17)

การทำงานสร้างเนื้อสร้างตัว และทำความเจริญมั่นคงให้แก่สังคมส่วนรวม (มช./24 มค.24) (มช./29 กค.36) อันเป็นที่พึงที่อาศัยของแต่ละคน งานของผู้มีการศึกษาระดับนี้ ย่อมมีความสำคัญมาก มีผลต่อประเทศชาติได้ทั้งทางดีและทางเสีย (มช./24 มค.24) การปฏิบัติงานของผู้มีการศึกษาสูงระดับนี้ ถือว่ามีผลสร้างสรรค์อย่างสำคัญแก่ประเทศชาติ (มช./29 กค.36)

ก่อนที่จะออกไปประกอบการทำงานสร้างฐานะความเจริญให้แก่ชีวิต ใครจะขอให้

1) คิดพิจารณาให้เห็นถึงความจริงข้อหนึ่ง ว่าความเจริญและความเสื่อมของบ้านเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับผลงานการกระทำอันเป็นส่วนรวมของคนทั้งชาติ ซึ่งต่างมีหน้าที่แบ่งปันกันทำตามความรู้ความสามารถ ตามโอกาสและความถนัดของแต่ละบุคคล (มช./24 มค.37)

2) การปฏิบัติงาน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงของแต่ละคน และของประเทศชาติ (มร./26 ธค.24) ขอให้ทุกคนถือว่าการได้รับการศึกษาดี ทำให้บุคคลมีพื้นฐานอันมั่นคงที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ไม่มีสิ้นสุด และทำให้มีโอกาสที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้กว้างขวางอย่างยิ่ง (มม./24 กย.13)

3) บัณฑิต ผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูง เป็นที่หวังของทุกคนในชาติ ว่าจะเป็นผู้สำคัญผู้จะสร้างสรรค์ความสำเร็จและความเจริญให้แก่กิจการ

ด้านต่างๆ ของบ้านเมืองต่อไป การสร้างความสำเร็จในกิจการงานทุกอย่างทุกระดับ รวมทั้งความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคนด้วยนั้น (มก./20 ธค.27)

4) บัณฑิตเป็นผู้โชคดี ที่ได้รับการศึกษาฝึกหัดมาให้มีคุณสมบัติครบถ้วน ทั้งด้านวิชาการ ทั้งด้านปฏิบัติงานกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพการงานตามแนวทางของตน อย่างไรก็ตาม (มข./15 ธค.37)

5) ย่อมมีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะนำความรู้ความสามารถทางวิชาการออกไปปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้ศึกษามาให้สำเร็จผลโดยเร็ว จึงเข้าใจได้ว่าท่านทั้งหลายก็มีความตั้งใจอย่างนั้นเหมือนกัน (มอ./24 กย.20)

6) ย่อมเป็นผู้มีความรู้สูง จะไปประกอบกิจการใดก็คงทำได้ โดยอาศัยความรู้ที่ได้เรียนมา (มธ./22 พค.06)

7) ย่อมต้องปรารถนาจะใช้ความรู้ความสามารถที่อุตสาหะอบรมฝึกฝนมา ปฏิบัติงานให้เป็นผลดีแก่ตัวแก่สังคมอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ (มข./7 ก.พ.16)

8) ต่างก็ตั้งใจที่จะนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ไปใช้ทำการงานให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ย่อมมีความมุ่งหมายที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถทำงานตามถนัด เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ คือ ความเจริญมั่นคงให้แก่ตัวเอง แก่งานและแก่ชาติบ้านเมือง ให้ประจักษ์ผล (มข./15 ธค.26)

9) มีจุดมุ่งหมายประการหนึ่ง ที่จะอำนวยประโยชน์ในด้านสนับสนุนส่งเสริมบุคคลทั่วไป และโดยเฉพาะผู้ที่ทำงานแล้ว ให้ได้ฟื้นฟูเพิ่มพูนความสามารถทางวิชาการของตน เพื่อจักได้นำไปปรับปรุงการงานให้เจริญขึ้น และยกฐานะหน้าที่ให้สูงขึ้น (มร./27 พย.18)

10) มีโอกาสอันงดงามรอท่ายู่ ที่จะได้เข้าไปเสริมกำลังในการพัฒนางานสาขาต่างๆ ของชาติ (จพ./14 กค.15)

11) คงจะมีความหวังตั้งใจที่จะทำงานให้เป็นแก่นสาร เพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญ การจะพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างให้เจริญขึ้นนั้น จะต้องสร้างและเสริมขึ้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อน ถ้าพื้นฐานไม่แน่นหนา หรือบกพร่องคลอนแคลนแล้ว ก็ยากยิ่งที่จะเสริมสร้างขึ้นไปให้มั่นคงได้ (มธ./26 กค.27)

12) จะต้องออกไปทำการงานทั้งนั้น จะเป็นงานส่วนตัว หรือราชการก็ตาม ถ้างานที่ทำนั้นเจริญดีงามก็ย่อมเป็นปัจจัยให้ประเทศชาติรุ่งเรืองขึ้นด้วย (จพ./4 กค.00) ต่างจะมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อตนเองและเพื่อสังคมตามแนววิชาการของตนๆ (มม./24 กย.13)

13) การที่บัณฑิตคณะต่างๆ มีโอกาสได้ออกปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยราชการและหน่วยงานอื่นๆ ในท้องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชนและเจ้าหน้าที่ต่างๆ อย่างใกล้ชิดด้วยตนเองนั้น เป็นการดีอย่างยิ่ง (มช./22 มค.17)

14) ทำให้ความรู้ที่แต่ละคนได้รับจากการศึกษาทางทฤษฎีและการปฏิบัติในห้องทดลองเกิดเป็นผล เป็นประโยชน์ขึ้น ประจักษ์แก่ตาแก่ใจจริงๆ (มช./22 มค.17)

15) ทำให้เห็นว่า การจะให้วิชาความรู้ทางทฤษฎีให้ได้ผลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพื้นฐานและสภาพของชีวิต ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ในท้องถื่น อย่างเพียงพอ (มช./22 มค.17)

16) ผู้เข้าทำงานใหม่ มักประสบอุปสรรคต่างๆ เสมอ แต่ถ้าทำด้วยน้ำใจรักและหวังผลงานเป็นสำคัญแล้ว ก็ย่อมมีทางคลี่คลายความติดขัดได้ทุกอย่าง รวมทั้งปัญหาในการประสานงานด้วย (จพ./2 กค.07) วิทยาการทุกสาขาทุกระดับมีความสำคัญมาก สำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงาน โบราณท่านเปรียบกับอาวุธอันคมกล้า ซึ่งมีคุณอนันต์ แต่ก็อาจมีโทษมหันต์ ถ้านำไปใช้ไม่ถูกทาง (มก./7 สค.27)

พระองค์ทรงฝากความหวังไว้กับบัณฑิต ก่อนที่จะออกไปประกอบภารกิจการสร้างฐานะความเจริญ ทรงขอให้คิดพิจารณาว่า ความเจริญและความเสื่อมของบ้านเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับผลงานการกระทำอันเป็นส่วนรวมของคนทั้งชาติ ซึ่งต่างมีหน้าที่แบ่งปันกันทำตามความรู้ความสามารถ ตามโอกาสและความถนัดของแต่ละบุคคล ขอให้ทุกคนถือว่าการได้รับการศึกษาดี ทำให้บุคคลมีพื้นฐานอันมั่นคง ที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ไม่มีสิ้นสุด เป็นโอกาสของตนแล้วที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นที่หวังของทุกคนในชาติ เป็นบุคคลสำคัญ ผู้ที่จะสร้างสรรค์ความสำเร็จและความเจริญให้แก่ชาติบ้านเมือง

พระองค์ทรงหวังว่า ในตัวของบัณฑิตเอง ต่างก็มีความปรารถนาอันแรงกล้า และมีความหวังตั้งใจที่จะทำงานให้เป็นแก่นแท้ ที่จะนำความรู้ความสามารถทางวิชาการออกไปปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้ศึกษามาให้สำเร็จผล นำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ไปใช้ทำการงานให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ มีความมุ่งหมายที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถทำงานตามถนัด โดยใช้หลักวิชาความรู้ทางทฤษฎี ศึกษาภูมิสังคม ตลอดจนพื้นฐานและสภาพของชีวิต ปัญหาต่างๆ

ที่มีอยู่ในสังคมในท้องถิ่นอย่างเพียงพอ เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ ความเจริญมั่นคงให้แก่ตัวเอง แก่งาน และแก่ชาติบ้านเมืองให้ประจักษ์ผล ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อตนเองและเพื่อสังคมตามแนววิชาการของตน

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงฝากความหวังไว้กับบัณฑิต ที่จะเป็นผู้ความเจริญและความเสื่อมของบ้านเมือง ขอให้ถือว่าการได้รับการศึกษาดี ทำให้บุคคล มีพื้นฐานอันมั่นคงที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ไม่มีสิ้นสุด เป็นโอกาสของตนแล้วที่จะ ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม พระองค์ทรงหวังว่า บัณฑิตเองต่างก็มีความปรารถนาอัน แรงกล้า และมีความหวังตั้งใจที่จะทำงานให้เป็นแก่นแท้ ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อ ตนเองและเพื่อสังคมตามแนววิชาการของตน

4.6 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิต เฉพาะสาขาวิชาชีพ

4.6.1 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านการแพทย์

การแพทย์ และวิชาที่เกี่ยวกับการแพทย์ ย่อมทราบแก่ใจมาตั้งแต่ต้น แล้วว่า การศึกษาและการทำงานด้านการแพทย์ทั้งหมดนั้น กระทำได้ด้วยความ ยากลำบากอย่างยิ่ง จำต้องมีความอดสาหะพากเพียร และอดทน มีความตั้งใจที่ มั่นคงแน่นอน พร้อมทั้งความเมตตา และความเสียสละอย่างสูงด้วย จึงจะได้รับ ความสำเร็จที่แท้จริง ที่จะพึงภูมิใจและพอใจ (มม./24 กย.17)

วิชาการแพทย์ พร้อมทั้งวิชาสาขาอื่นๆ ที่จัดดำเนินการสอนใน มหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยอันสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการสร้างสรรค์ความ เจริญก้าวหน้า ความผาสุก และความมั่นคงของประเทศและประชาชน (มม./24 กย.17)

ทางราชการและเอกชน จึงได้ทุ่มเททุนรอนเป็นอันมากเพื่อการศึกษา ด้านการแพทย์ ทั้งเพื่อสนับสนุนส่งเสริมผู้ศึกษาวิชาการด้านนี้ให้ได้มีโอกาสได้ ศึกษา และได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเต็มที่ (มม./24 กย.16)

นิสิตนักศึกษา

ผู้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย เชื่อแน่ว่าทุกคนได้ทราบตระหนักแล้ว ว่า การเรียนวิชาแพทย์และวิชาที่เกี่ยวกับการแพทย์ทั้งหมดนั้น คือการเล่าเรียน

วิชาเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นยิ่งกว่าของตน เพราะโดยฐานะหน้าที่ที่จะมีมา (มม./24 กย.16)

นักศึกษา ได้อุตสาหะเล่าเรียนฝึกฝนตนจนสำเร็จ และถึงคราวที่จะ ปฏิบัติการงานตามที่ได้ตั้งความมุ่งหมายไว้แล้ว ควรจักได้ทำความมั่นใจในหน้าที่ ของตน ให้แน่นแฟ้นอีกครั้งหนึ่ง พยายามรักษาความสามารถและอุดมคติไว้ให้ มั่นคง แล้วตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนๆ จนเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความ เข้มแข็งอดทน พร้อมทั้งความเมตตากรุณา เพื่อให้ภารกิจทุกอย่างสัมฤทธิ์ผลที่ บริสุทธิ์และบริบูรณ์ บังเกิดเป็นคุณประโยชน์แก่สาธารณชน ตลอดจนประเทศชาติ ให้เป็นเกียรติเป็นความเจริญแก่ตัวท่าน แก้ววิชาการของท่านยังยืนสืบไป (มม./24 กย.16)

บัณฑิต ผู้ที่ศึกษาวิชาการได้สำเร็จ

ผู้ที่ศึกษาวิชาการนั้น ได้สำเร็จ (มอ./31 สค.15) แสดงว่า เป็นผู้ที่

-มีความสามารถ (มอ./31 สค.15)

-มีคุณสมบัติต่างๆ ในจิตใจอยู่ครบถ้วนในตัว ในการที่จะ ออกไปรับหน้าที่ตามแนวทางที่ได้ฝึกฝนมา (มอ./31 สค.15)

บัณฑิต ผู้ศึกษาสำเร็จวิทยาการทั้งนี้ จึงจัดเป็นบุคคลสำคัญของชาติ เพราะเป็นผู้ที่จะนำเอาวิทยาการไปปฏิบัติให้บังเกิดผลขึ้นมา ในฐานะเป็นบุคคลที่มีกำลังกายใจและกำลังสติปัญญาอยู่แล้วโดยพร้อมมูล (มม./24 ก.ย.17)

บัณฑิต ผู้ที่ออกไปประกอบการงานทางการแพทย์

การออกไปประกอบการงานตามแนวทางที่ได้ศึกษามา ขอให้ถือว่า แต่ละคนเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีแล้ว มีโอกาสดี ที่จะได้อุทิศตนเป็นกำลัง และเป็นผู้นำสำคัญ ในการทำงานความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ โดยเฉพาะใน ด้านการแพทย์ (มม./24 กย.12)

ในการออกไปประกอบการงานทางการแพทย์ ขอให้

-ถือว่า งานของท่านมีส่วนผูกพัน และรับผิดชอบต่อประชาชน ส่วนรวม และต่อความเจริญของการแพทย์ของไทยอยู่อย่างสำคัญ จะต้อง (มพ./6 เมย.10) (มพ./6 เมย.11) (มม./24 ก.ย.16) (มม./24 ก.ย.17)

-ต้องมีอุดมคติ และมีจรรยาอันสูง และหนักแน่นในหน้าที่และวิชาชีพของตน จึงจะทำให้สำเร็จ (มม./24 ก.ย.16) ขอให้ยึดมั่นในอุดมคติอันสูงของวิชาชีพอันมีเกียรตินี้ (มพ./6 เมย.10)

-จะต้องอุทิศตน อุทิศเวลา แม้กระทั่งความสุขส่วนตัว เพื่อปฏิบัติการเช่นนี้อยู่ตลอดชีวิต (มม./24 ก.ย.16)

-จงบำเพ็ญกรณียกิจอันดีงาม ในการที่จะได้ประกอบอาชีพประเภทต่างๆ เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพให้แก่ประชาชนต่อไป (มพ./6 เมย.03)

-คิดพิจารณาให้เห็นถ่องแท้ ถึงความสำคัญในตนเองและหน้าที่ของตนเอง ที่มีอยู่ต่อส่วนรวม (มม./24 ก.ย.17)

-ตั้งใจประกอบกิจการงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ (มพ./6 เมย.03) จะต้องตั้งใจให้แน่วแน่ที่จะใช้ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในทางวิชาการ ทั้งหมดที่มีอยู่ ซึ่งได้อุตสาหะเพียรศึกษามาด้วยความยากลำบากนั้น ให้เป็นประโยชน์แก่การสร้างสรรค์ของชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง (มพ./6 เมย.03) (มม./24 ก.ย.16) สงเคราะห์อ่อนุเคราะห์ผู้อื่น มีผู้ป่วยเจ็บเป็นสำคัญ (มม./24 ก.ย.16) โดยสุดกำลัง เพื่อวัตถุประสงค์ร่วมกันของเรา ในการที่จะใช้วิชาการเพื่อความวัฒนาของชาติ จักได้บรรลุถึงเป้าหมายได้ประจักษ์จริง (มม./24 ก.ย.17)

-จะต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่าง โดยเต็มความสามารถ ด้วยอุดมคติ และด้วยความเข้มแข็งเสียสละ (มพ./6 เมย.10) (มพ./6 เมย.11) (มม./24 ก.ย.12)

-จะต้องพยายามศึกษาหาความรู้ ความชำนาญ ฝึกฝนตนเอง ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าของวิชาการ (มพ./6 เมย.10) (มพ./6 เมย.11) (มม./24 ก.ย.12) พยายามเพิ่มพูนความรู้ในศิลปวิทยาการให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ การทำความดีเท่านั้น ที่จะนำความสุขเจริญมาสู่ตนเอง และเป็นการเชิดชูเกียรติแก่วิชาชีพ และแก่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ (มพ./6 เมย.03)

-จงระลึกไว้เสมอเป็นนิตย์ว่า

-จรรยาแพทย์เป็นวินัยที่มีได้มีการบังคับให้ทำตาม (มพ./6 เมย.11)

-การบำบัดบรรเทาทุกข์แก่เพื่อนมนุษย์ถนัดหน้าโดย
เต็มใจไม่เห็นแก่อาณัติ เป็นทั้งจรรยาและหน้าที่ที่สำคัญที่สุด (มพ./6 เมย.10)

-ความเที่ยงตรงต่อหน้าที่และความสามารถในการงาน
เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณ ความเชื่อถือ ให้แก่ตัวท่านและ
สถาบันของท่าน (มม./24 กย.12)

-จะต้องบังคับตัวท่านเองให้ปฏิบัติตามให้ได้ และหากเมื่อใด
ท่านละเมิดจรรยาแพทย์ เมื่อนั้นจะเกิดความเสื่อมเสียแก่ตัว แก่การแพทย์ และแก่
ประเทศชาติเป็นที่สุด (มพ./6 เมย.11)

-ขอให้แต่ละคนพยายามรักษาความสามารถและจิตใจตั้งนี้ไว้
ให้มั่นคงตลอดไป เพื่อให้การงานที่ทำสัมฤทธิ์ผลอันบริสุทธิ์บริบูรณ์ บังเกิดเป็นคุณ
เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม แก่วิชาการแพทย์ แก่ผู้ป่วย และแก่ตนเองโดยเที่ยงแท้
แน่นอน (มอ./31 สค.15)

การศึกษาวิชาการแพทย์และวิชาที่เกี่ยวกับการแพทย์นั้น มียากลำบากมาก
จะต้องใช้ความอดุสาหะ อดทน ความตั้งใจ และต้องมีความเมตตา เสียสละด้วย การจัด
ดำเนินการสอนในมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยอันสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการสร้างสรรค์
ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก และความมั่นคงของประเทศและประชาชน ภาครัฐและเอกชน
จึงได้ลงทุนเพื่อการศึกษาด้านการแพทย์เป็นอย่างมาก และสนับสนุนส่งเสริมทุนการศึกษา
ให้แก่บัณฑิตนักศึกษาด้านนี้ ได้มีโอกาสได้ศึกษา เพื่อให้มาช่วยกันสร้างความเจริญก้าวหน้า
ให้กับประเทศชาติ

นิสิตนักศึกษา ควรตระหนักแล้วว่า การศึกษาวิชาการแพทย์นี้ ก็เพื่อประโยชน์ของ
ผู้อื่นยิ่งกว่าของตน การปฏิบัติกรงานด้านนี้ ควรทำความมั่นใจในหน้าที่ของตน พยายาม
รักษาความสามารถและอุดมคติไว้ แล้วตั้งใจปฏิบัติหน้าที่จนเต็มกำลังความสามารถ ด้วย
ความเข้มแข็ง อดทน มีความเมตตากรุณา เพื่อให้ภารกิจทุกอย่างสัมฤทธิ์ผลที่บริสุทธิ์และ
บริบูรณ์ บังเกิดเป็นคุณประโยชน์แก่สาธารณชนและประเทศชาติ ให้เป็นเกียรติเป็นความ
เจริญแก่ตนเองและแก่วิชาการ

บัณฑิต เป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีคุณสมบัติต่างๆ ในจิตใจอยู่ครบถ้วนในตัว
เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีแล้ว มีโอกาสดี ที่จะได้อุทิศตนเป็นกำลัง และเป็นผู้นำสำคัญ

ขอให้อีกว่า งานของท่านมีส่วนผูกพัน และรับผิดชอบต่อประชาชนส่วนรวม และ
ต่อความเจริญของการแพทย์เป็นสำคัญ จะต้องยึดมั่นในอุดมคติอันสูงของวิชาชีพอันมีเกียรตินี้

มีจรรยาบรรณหนักแน่นในหน้าที่และวิชาชีพ อุทิศตน อุทิศเวลา และความสุขส่วนตัว ตั้งใจประกอบหน้าที่อย่างเต็มที่ ใช้ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในทางวิชาการทั้งหมดที่มีอยู่ ให้เป็นประโยชน์แก่การชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง ให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้อื่นและผู้ป่วยเจ็บเป็นสำคัญโดยสุดกำลัง ต้องเข้าถึงประชาชนและช่วยบรรเทาทุกข์ประชาชนโดยทั่วถึง ทั้งต้องมั่นพยายามศึกษาหาความรู้ ความชำนาญ ฝึกฝนตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าของวิชาการ ระลึกเสมอว่าจรรยาแพทย์เป็นวินัยที่มีได้มีการบังคับให้ทำตาม

การบำบัดบรรเทาทุกข์แก่เพื่อนมนุษย์ถ้วนหน้าโดยเต็มใจไม่เห็นแก่อาณัตินั้น เป็นทั้งจรรยาและหน้าที่ที่สำคัญที่สุด ความเที่ยงตรงต่อหน้าที่และความสามารถในการงานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ที่จะสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณ และความเชื่อถือให้แก่ตัวท่านและสถาบันของท่าน จะต้องบังคับตัวท่านเองให้ปฏิบัติตามให้ได้ และหากท่านละเมิดจรรยาแพทย์เมื่อใด เมื่อนั้นก็จะเกิดความเสื่อมเสียแก่ตัวเอง แก่การแพทย์ และแก่ประเทศชาติเป็นที่สุด ขอให้พยายามรักษาความสามารถและจิตใจตั้งนี้ไว้ให้มั่นคงตลอดไป เพื่อให้การทำงานสัมฤทธิ์ผลเกิดเป็นคุณเป็นประโยชน์มากที่สุด

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงสะท้อนให้เห็นลัทธิศึกษาตระหนักในอาชีพแพทย์ของตนว่า การศึกษาวิชาแพทย์นี้ ก็เพื่อประโยชน์ของผู้อื่นยิ่งกว่าของตน ควรทำความมั่นใจในหน้าที่ของตน พยายามรักษาความสามารถและอุดมคติไว้ แล้วตั้งใจปฏิบัติหน้าที่จนเต็มกำลังความสามารถ ขอให้ถือว่า งานของท่านมีส่วนผูกพัน และรับผิดชอบต่อประชาชนส่วนรวม และต่อความเจริญของการแพทย์เป็นสำคัญ จะต้องยึดมั่นในอุดมคติอันสูงของวิชาชีพ อันมีเกียรตินี้ มีจรรยาบรรณหนักแน่นในหน้าที่และวิชาชีพ อุทิศตน อุทิศเวลา และความสุขส่วนตัว ทรงสะท้อนให้ทุกคนระลึกเสมอว่าจรรยาแพทย์เป็นวินัยที่มีได้มีการบังคับให้ทำตาม

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะแก่แพทย์ทั้งหลายว่า จะต้องเข้าถึงประชาชนและช่วยบรรเทาทุกข์ประชาชนโดยทั่วถึง ทั้งต้องมั่นพยายามศึกษาหาความรู้ ความชำนาญ ฝึกฝนตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าของวิชาการ

4.6.2 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านครูอาจารย์

ความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชน (วศ.ประสานมิตร/18 ธค.10)

การศึกษา เป็นงานหลักของแต่ละคนต่อไป ไม่ว่าจะศึกษาเพื่อตน หรือจะให้แก่อื่น สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ จึงจะได้ผล เป็นคุณประโยชน์ มิฉะนั้น จะต้องมีการผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น ทำให้เสียเวลา และเสียผลประโยชน์ไปเปล่าๆ (มศว./25 มีย.23)

ไทยเราเคารพยกย่องครูมาก สงเคราะห์ครูเข้าในบุพการีรองจาก บิดามารดา ไม่ว่าผู้ใด แม้มียศศักดิ์ มีอำนาจเพียงใด ก็ยังยำเกรงเชื่อฟังครู ไม่ลบ หลู่ ไม่ลื้มครู เพราะถือว่า ครู เป็นผู้ปลูกฝังทั้งความรู้และความดีให้แก่เรา เป็นผู้ที่ บัณฑิตเราให้เป็นคนดีมีประโยชน์ (วศ/19 ฐค.11)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ การทำให้บุคคลมีปัจจัยหรือมีอุปกรณ์ สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วนเพียงพอ (มศว./25 มีย.23) ทั้งใน

-ส่วนวิชาความรู้

-ส่วนความคิดวินิจฉัย

-ส่วนจิตใจและคุณธรรมความประพฤติ

-ส่วนความขยันอดทน และความสามารถ ในอันที่จะนำความรู้ ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ได้จริงๆ เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วย ความสุขความเจริญมั่นคง และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมและบ้านเมืองได้ ตามควรแก่ฐานะด้วย (มศว./25 มีย.23)

เกียรติภูมิของครู

ทุกวันนี้ รู้สึกว่า นักเรียนมีท่าทีแสดงว่า เสื่อมคลายความเคารพเชื่อ ฟังครูลง อยากให้บัณฑิตทางการศึกษาพิจารณาดูว่าเป็นเพราะเหตุใด เป็นเหตุ เพราะนักเรียน เพราะสิ่งอื่นๆ หรือเพราะตัวครู (วศ/19 ฐค.11)

จิตใจของครูนั้น แต่ก่อนมากด้วยเมตตา ความเมตตาทำให้ครูเห็นแก่ ศิษย์ยิ่งกว่าเห็นแก่ตัว จึงมุ่งที่จะสั่งสอนและอบรมศิษย์ให้มี ทั้งความดี และความรู้ สามารถเสียสละความสุข ความสะดวกสบาย และแม้ความสนุกความคะนองได้เพื่อ ประโยชน์ของศิษย์ ครูของไทยจึงผูกมัดใจศิษย์ให้เคารพรักใคร่ได้มั่นคง (วศ/19 ฐค.11)

นิสิตนักศึกษา บัณฑิต ครูอาจารย์

การเข้ารับหน้าที่ให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติตามแนวทางที่ได้รับ
การ อบรมมา ขอให้

-พิจารณาให้เห็นโดยถ่องแท้ และตระหนักว่า ประเทศชาติจะ
เจริญ หรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ
(วศ./2 ฐค.08) (วศ./18 ฐค.10) ท่านจะต้องทำงานในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ
อย่างสำคัญต่อประเทศชาติ เพราะท่านจะต้องเป็นผู้ให้การศึกษาแก่เยาวชน ผู้จะ
เติบโตขึ้นมาเป็นเจ้าของปกครองประเทศในกาลข้างหน้า (วศ./18 ฐค.10)

-ขอให้เข้าใจในความเป็นครู และตั้งใจเป็นครูให้ได้จริง จงมี
เมตตาต่อศิษย์ มีความมุ่งมั่นมุ่งเจริญต่อศิษย์ มีความกล้าหาญที่จะเอาชนะอุปสรรค
ทั้งปวง และร่วมกันปั้นศิษย์ให้ดีพร้อมทั้งวิชาความรู้ และศีลธรรมจรยา เพื่อ
ประเทศชาติและสถาบันของครูจักได้เจริญมั่นคงอยู่ตลอดไป (วศ./19 ฐค.11)

-พยายามทำหน้าที่ของท่าน ให้สำเร็จโดยสมบูรณ์ ด้วยความ
ตั้งใจจริงให้สมกับที่มีหน้าที่อันสำคัญและให้สมกับค่าปฏิญาณที่ให้ไว้แก่ที่ประชุมนี้
(วศ./2 ฐค.08)

-ควรนำเอาความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ออกไปใช้ปฏิบัติงาน
ด้านการศึกษาให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมืองจริงๆ ด้วยความ
จุดประสงค์ที่จะสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ความฉลาดในทางที่ถูก ที่สร้างสรรค์แก่
เยาวชน ให้อนุชนรุ่นหลังสามารถสร้างตนสร้างส่วนรวมให้มั่นคงและตั้งตัวได้ด้วย
ความเจริญและก้าวหน้า (ข้อความที่ว่า “ให้อนุชนรุ่นหลังสามารถสร้างตนสร้าง
ส่วนรวมให้มั่นคงและตั้งตัวได้ด้วยความเจริญและก้าวหน้า” นี้ ชีตเส้นใต้) (มศว.
สงขลา/4 ก.ย.18) คราวนี้ก็ขอพูดเรื่องนี้เพิ่มเติมอีกเพียงเล็กน้อยว่า ถ้าเห็นและ
ยอมรับว่าข้อความที่ขีดเส้นใต้เป็นความปรารถนาแท้ และตกลงใจจะทำตาม
แน่นอนแล้ว ก็ขอให้ทำไป ไม่ต้องรังรองเลเพราะท่านมีความรู้ความชัดเจนพร้อม
อยู่แล้ว (มศว.สงขลา/4 ก.ย.18)

-ทราบซึ่ง และสำนึกตระหนัก ที่จะให้การศึกษาให้ตรงตาม
วัตถุประสงค์ และถ้าพยายามตั้งใจทำให้บรรลุผลถูกต้อง และครบถ้วนตาม
เป้าหมายแล้ว เชื่อกันว่าปัญหาสารพัด ที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องในการให้ จะ
คลี่คลายเบาบางลง และดีขึ้นได้ไม่เนิ่นนานนัก (มศว./25 มีย.23)

ความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชน ดังนั้น การศึกษาและการทำงานด้านครูอาจารย์ จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่ง การศึกษาจึงเป็นงานหลักของแต่ละคนต่อไป ไม่ว่าจะศึกษาเพื่อตน หรือจะให้แก่อื่น สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ จึงจะได้ผลเป็นคุณประโยชน์ มิฉะนั้น จะต้องมีการผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น ทำให้เสียเวลา และเสียผลประโยชน์ไปเปล่าๆ

ครูอาจารย์ เป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบุพการีรองจากบิดามารดา ทุกคนไม่ว่าจะเป็นใครต้องให้ความยำเกรงเชื่อฟังครู ไม่ลบหลู่ ไม่ลื้มครู เพราะถือว่า ครู เป็นผู้ปลูกฝังทั้งความรู้และความดีให้แก่เรา เป็นผู้ที่บั้นเราให้เป็นคนดีมีประโยชน์

ครูอาจารย์ เป็นผู้ให้การศึกษา เป็นผู้ที่ทำให้บุคคลมีปัจจัยหรือมีอุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วนเพียงพอ ทั้งวิชาความรู้ ความคิดวินัย จิตใจและคุณธรรม ความประพฤติ ความขยันอดทน และความสามารถ ในอันที่จะนำความรู้ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ได้จริงๆ เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุขความเจริญมั่นคง และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมและบ้านเมืองได้ตามควรแก่ฐานะด้วย

เกียรติภูมิของครูจะเสื่อมคลายความเคารพเชื่อฟังครูลงทุกวันๆ อาจเป็นเพราะจิตใจของครูเปลี่ยนไปมาก แต่ก่อนมีแต่ความเมตตา ทำให้ครูเห็นแก่ศิษย์ยิ่งกว่าเห็นแก่ตัว มุ่งสั่งสอนและอบรมศิษย์ให้มีทุกอย่างครบถ้วน จึงทำให้ศิษย์เคารพรัก ขอให้บัณฑิตช่วยกันคิดพิจารณาดูว่าเป็นเพราะเหตุใด เป็นเหตุเพราะนักเรียน เพราะสิ่งอื่นๆ หรือเพราะตัวครู

การเข้ารับหน้าที่ครูอาจารย์ ควรพิจารณาและตระหนักว่า ประเทศชาติบ้านเมืองจะเจริญ หรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ จะต้องทำงานในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบอย่างสำคัญต่อประเทศชาติ เพราะท่านเป็นผู้ให้การศึกษาแก่เยาวชน ผู้จะเติบโตขึ้นมาเป็นเจ้าของปกครองประเทศในกาลข้างหน้า

ขอให้ครูอาจารย์เข้าใจในความเป็นครูอย่างลึกซึ้ง และตั้งใจเป็นครูให้ได้จริง มีเมตตาต่อศิษย์ มีความมุ่งมั่น มุ่งเจริญต่อศิษย์ มีความกล้าหาญที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง บันศิษย์ให้ดีพร้อมทั้งวิชาความรู้และศีลธรรมจรยา ทำหน้าที่ให้สำเร็จโดยสมบูรณ์ ด้วยความตั้งใจจริง นำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมือง ตามจุดประสงค์ที่จะสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ความฉลาดในทางที่ถูก ที่จะสร้างสรรค์แก่เยาวชนให้อนุชนรุ่นหลังสามารถสร้างตนสร้างส่วนรวมให้มั่นคงและตั้งตัวได้ด้วยความเจริญและก้าวหน้าเพื่อประเทศชาติและสถาบันของครูจักได้เจริญมั่นคงอยู่ตลอดไป

ขอให้ครูอาจารย์ทราบซึ่งและสำนึกตระหนัก ที่จะให้การศึกษาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อท่านมีความพยายามและตั้งใจทำให้บรรลุผลถูกต้อง และครบถ้วนตาม

เป้าหมายแล้ว เชื่อมั่นว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความบกพร่อง ก็จะคลี่คลายเบาบางลง และดีขึ้นได้ไม่เนิ่นนานนัก

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงสะท้อนถึงความสำคัญของอาชีพครู อาจารย์ว่า การศึกษาและการทำงานด้านครูอาจารย์ เป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่ง ครูอาจารย์ เป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบุพการีรองจากบิดามารดา ทุกคนต้องให้ความยำเกรงเชื่อฟังครู ไม่ลบหลู่ ไม่ลื้มครู เพราะถือว่า ครู เป็นผู้ปลูกฝังทั้งความรู้และความดีให้แก่เรา เป็นผู้ที่บ้านเรา ให้เป็นคนดีมีประโยชน์ครูอาจารย์ เป็นผู้ให้การศึกษา เป็นผู้ที่ทำให้บุคคลมีปัจจัยหรือมีอุปการณ์ สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วนเพียงพอ ทั้งวิชาความรู้ ความคิดวินัย จิตใจและคุณธรรม ความประพฤติ ความขยันอดทน และความสามารถ

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะถึงการเข้ารับหน้าที่ครูอาจารย์ว่า ควรพิจารณาและตระหนักว่า ประเทศชาติจะเจริญ หรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ จะต้องทำงานในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบอย่างสำคัญต่อประเทศชาติ เพราะท่านเป็นผู้ให้การศึกษาแก่เยาวชน ผู้จะเติบโตขึ้นมาเป็นเจ้าของปกครองประเทศในกาลข้างหน้า ทรงขอให้เข้าใจในความเป็นครูอย่างลึกซึ้ง และตั้งใจเป็นครูให้ได้จริง มีเมตตาต่อศิษย์ มีความมุ่งมั่น เจริญต่อศิษย์ มีความกล้าหาญที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง บั่นแต่งศิษย์ให้ดีพร้อม ทั้งวิชาความรู้และศีลธรรมจรรยา ทำหน้าที่ให้สำเร็จโดยสมบูรณ์ ด้วยความตั้งใจจริง นำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมือง ทราบซึ่งและสำนึกตระหนักที่

4.6.3 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านการเกษตร

ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ เรากำลังต้องเร่งรัดปรับปรุงและยกฐานะทางเศรษฐกิจของเราอย่างรีบด่วน เพื่อให้ประเทศดำรงอยู่ต่อไปได้ด้วยความปลอดภัย และมั่นคง สิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ ก็คือผลผลิตทางเกษตรกรรม และกสิกรรม (มก./7 กค.09)

ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม วิชาที่ท่านได้ศึกษามาทุกสาขาล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์แก่การกสิกรรม และการเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง (มก./9 กค.96) (มธ./28 พย.98) (มก./19 กค.99) โอกาสที่ท่าน จะช่วยกันทะนุบำรุงบ้านเมืองในด้านนี้ จึงมีอยู่มาก (มก./19 กค.99)

บ้านเมืองไทยของเรา นี้ ถึงมีรายได้ทางอื่นอยู่มาก แต่ก็ต้องถือว่า เลี้ยงตัวอยู่ด้วยการเกษตร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นตลอดไป ที่จะต้องทำนุบำรุง เกษตรกรรมทุกสาขาพร้อมกับเกษตรกรทุกระดับ ให้พัฒนาก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อให้การผลิตมีคุณภาพสูงขึ้นโดยไม่ผลาญทรัพยากรให้เปลืองเปล่า หากแต่ให้ ได้ผลผลิตเพียงพอเลี้ยงตัวและจำหน่ายได้ดี มีรายได้ทวีขึ้นจึงจะช่วยให้เกษตรกร ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่และเป็นกำลังสำคัญประเทศ มีฐานะความเป็นอยู่ ที่มั่นคงแจ่มใส แล้วทำให้ประเทศชาติสุขสมบูรณ์ขึ้นได้ (สก./5 กพ.24)

นิสิตนักศึกษา และบัณฑิต ผู้ศึกษาทางด้านเกษตร

ท่านทั้งปวง เป็นผู้ที่รัฐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือประชาชนส่วนรวม ได้อุดหนุนส่งเสริมให้ศึกษามาจนสำเร็จเทคโนโลยีการเกษตรขั้นสูง ครบถ้วนทุก สาขาตั้งแต่การลงมือผลิต ตลอดไปจนถึงการจำหน่ายจ่ายค่าหาผลประโยชน์เป็น รายได้ (สก./5 กพ.24)

การออกไปประกอบกิจการงานด้านการเกษตร ขอกล่าวเตือนว่า (มก./7 กค.09)

-วิชาการที่ทุกคนได้ศึกษาสำเร็จจากมหาวิทยาลัยนี้ ล้วนเป็นวิชาการ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งแก่บ้านเมือง (มก./9 กค.96) (มธ./28 พย.98) (มก./19 กค.99)

-ท่านได้เลือกศึกษาทางนี้แล้ว ต้องถือเป็นหน้าที่ และเป็นอุดมคติด้วย ว่า จะต้องบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่การเกษตร และการกสิกรรม ยกฐานะของ เกษตรกร กสิกรไทย ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าท่านจะมีหน้าที่การงาน ใดๆ ขอให้ใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง มีความร่วมมือ กันทุกๆ ฝ่าย ยึดถือความตั้งใจจริงที่จะทำงานเพื่อประเทศบ้านเมืองนี้ เป็นหลัก ปฏิบัติโดยเคร่งครัดเสมอตลอดไป (มก./7 กค.09)

การปฏิบัติหน้าที่การเกษตรที่ดี

โอกาสที่ท่านทั้งหลายจะช่วยกันสร้างชาติบ้านเมืองในด้านนี้ จึงมีอยู่ มากมาย ขอให้จงพยายามช่วยทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด (มก./17 กค.01) (มก./9 กค.96) (มธ./28 พย.98) ขอให้ท่านทั้งหลาย

-จงพยายามช่วยกัน ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด การที่จะปฏิบัติหน้าที่ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้นั้น นอกจากความรู้ความสามารถแล้ว ยังต้องเป็นผู้ ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต และการตั้งตนไว้ในทางที่ชอบที่ควร สมเกียรติ ด้วย (มก./19 กค.99)

-จงพยายามเอาวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ (มก./9 กค.96) (มธ./28 พย.98) (มก./19 กค.99) (มก./17 กค.01) (มก./19 กค.05) แก่ชาติบ้านเมืองให้เต็มที่

-แม้ท่านจะได้เรียนสำเร็จตามหลักสูตรจนได้รับปริญญาแล้วก็ดี ขอให้เข้าใจว่านี่ เป็นเพียงขั้นต้นของการศึกษาเท่านั้น จงพยายามศึกษาและฝึกฝนตนเองต่อไป เพราะสรรพวิทยาการด้านสาขาวิทยาศาสตร์ทั้งหลายนั้น การทดลองค้นคว้าช่วยให้ได้ความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมาอยู่เสมอ ถ้าไม่ศึกษาเพิ่มเติมไว้ต่อไป ไม่เข้าท่านก็จะล้าสมัย (มก./9 กค.96) (มก./19 กค.99) เพราะบรรดาวิทยาการทุกแขนงย่อมวิวัฒนาการต่อไปอยู่เสมอ อันเป็นผลจากการค้นคว้าเพิ่มเติม (มก./17 กค.01)

-จงมีความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีเพื่อเป็นเกียรติ และเป็นศรีแก่ตัวท่านเองและสถานศึกษา (มก./17 กค.01)

-จงพยายามใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามานี้แล้ว และช่วยกันเผยแพร่วิทยาการ ตามแบบที่ท่านได้ศึกษามานี้ ให้เป็นคุณประโยชน์แก่ประชากรราษฎรผู้ดำเนินอาชีพในการกสิกรรมอันเป็นประหนึ่งกระดูกสันหลังของประเทศอยู่บัดนี้ด้วย (มก./25 พค.93) แก่พี่น้องกสิกรและเกษตรกร ให้ได้ทราบถึงวิธีปฏิบัติอันถูกต้องตามหลักวิชาอีกด้วย จึงจะเกิดประโยชน์แก่สังคมในด้านนี้ และเป็นผลดีแก่ประเทศชาติสืบไป (มก./19 กค.05)

-พยายามนำความรู้ที่ได้เรียนมา ไปถ่ายทอดแก่เกษตรกร และชี้แจงให้ทราบถึงคุณค่าของวิธีการเกษตรแบบใหม่ ซึ่งได้ค้นคว้าทดลองเป็นผลดีโดยแน่นอนด้วย และแนะนำให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชา เพื่อได้รับผลแห่งการผลิตเพิ่มพูนขึ้น ทั้งปริมาณและคุณภาพ (วศ./13 ธค.05)

-ขอให้พยายามทำการค้นคว้าทดลองหาวิชาความรู้ สำหรับปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพและภูมิประเทศของเรา อันที่จะเป็นผลดีมาสู่ประเทศชาติสืบไป (วศ./13 ธค.05)

การปฏิบัติงานเกษตร บัณฑิตและนักวิชาการเกษตร ควรจะ

1) ศึกษาวงวัฏจักรของงานเกษตร ซึ่งสัมพันธ์กับงานอื่นสิ่งอื่น ให้ทราบกระจ่างโดยละเอียดทั่วถึง จักได้สามารถทำงานให้บรรลุความสำเร็จได้ตามประสงค์ กล่าวคือ

ในการปฏิบัติงานเกษตรนั้น นักวิชาการเกษตร ควรจะศึกษาสังเกตให้ทราบชัดว่า เกษตรกรรมยอมเป็นไป หรือดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็น

วงจร และเป็นส่วนหนึ่งของวงจรธรรมชาติ ซึ่งมีการเกิดสืบเนื่องทดแทนกันอย่างต่อเนื่อง (สก./19 กพ 25)

-จากปัจจัยอย่างหนึ่ง เช่น พันธุ์พืช เมื่อได้อาศัยปัจจัยอื่นๆ มีดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น เข้าปรุงแต่งทำให้เกษตรกรได้พืชผลขึ้นมา (สก./19 กพ 25)

-พืชผลที่ได้มานั้น เมื่อนำไปบริโภคเป็นอาหาร ทำให้ได้พลังแรงมาทำงาน (สก./19 กพ 25)

-เมื่อนำออกจำหน่าย ก็ทำให้เกิดผลทางเศรษฐกิจขึ้น ทั้งแก่ผู้ซื้อและผู้ผลิต คือ ผู้ซื้อยอมนำไปทำผลประโยชน์ในห่วงงายต่อไปได้ ผู้ผลิตก็ได้เงินทองมาใช้จ่ายใช้สอยยังชีพ รวมทั้งซื้อหาปัจจัยสำหรับสนับสนุนการผลิตของตนให้เกิดผลหมุนเวียนเพิ่มพูนขึ้น (สก./19 กพ 25)

เห็นได้ว่าแม้เพียงงานเกษตรอย่างเดียว ยังจำเป็นต้องเกี่ยวพันกับงานต่างๆ กับเหตุปัจจัยต่างๆ มากมายหลายข้อบ่งชี้ที่ต้องเกี่ยวพันอาศัยกันอย่างถูกต้องสมดุลด้วย จึงจะช่วยให้งานดำเนินต่อเนื่องและเจริญมั่นคงได้ (สก./19 กพ 25)

นักการเกษตร ควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาวงวัฏฏะของงานของตน ซึ่งสัมพันธ์กับงานอื่นสิ่งอื่น ให้ทราบกระจ่างโดยละเอียดทั่วถึง จักได้สามารถทำงานให้บรรลุความสำเร็จได้ตามประสงค์ (สก./19 กพ 25)

2) ควรมีวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ประเทศอย่างยิ่ง กล่าวคือ

เกษตรกรรมทุกสาขา กล่าวสรุปโดยวัตถุประสงค์ คือ การผลิตเพื่อเลี้ยงดูชาวโลกและส่งเสริมความสุขสมบูรณ์ของชาวโลกนั่นเอง ผู้สำเร็จวิชาการเกษตร จึงมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องนำเอาความรู้ความสามารถของตน ออกปฏิบัติบำเพ็ญประโยชน์ ให้เกิดแก่เพื่อนมนุษย์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สก./19 กพ 25)

-แต่ละคนและทุกคน จึงมีหน้าที่อย่างสำคัญเกิดขึ้น ที่จะต้องนำความรู้ความสามารถไปใช้ช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกรให้เต็มที่ ให้สมกับที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมาก่อน จากความเสียสละของคนส่วนรวม (สก./5 กพ.24)

-ในสภาพการณ์ปัจจุบันนี้ วิธีการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ประเทศอย่างยิ่ง ก็คือการพยายามดัดแปลงปรับปรุง นำสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติมาใช้ โดย

สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่และพื้นฐานของเกษตรกร ให้ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่สูญเปล่า (สก./5 กพ.24) การพัฒนาการเกษตร รวมทั้งการเสริมสร้างความเจริญมั่นคงของชาติ ก็จะต้องบังเกิดผลเป็นจริงขึ้นตามที่ใฝ่ฝันกัน (สก./5 กพ.24)

ทรงสะท้อนความคิดว่า ประเทศไทยเราเป็นประเทศกสิกรรม และคนไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงเป็นโอกาสของบัณฑิตที่จะนำวิชาความรู้ที่ท่านได้ศึกษามาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่การกสิกรรมและการเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง จึงช่วยกันทะนุบำรุงบ้านเมืองในด้านนี้ ช่วยกันปรับปรุงและยกฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น เพื่อให้ประเทศดำรงอยู่ต่อไปได้ด้วยความปลอดภัยและมั่นคง

สิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ คือผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม และกสิกรรม ทำอย่างไรจึงจะมีการผลิตมีคุณภาพสูงขึ้น โดยไม่ผลาญทรัพยากรให้เปลืองเปล่า มีผลผลิตเพียงพอเลี้ยงตัวและจำหน่ายได้ดีมีรายได้ทวีขึ้น จึงจะช่วยให้เกษตรกร ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่และเป็นกำลังสำคัญประเทศ มีฐานะความเป็นอยู่ที่มั่นคงส่งผลให้ประเทศชาติยั่งยืน

การออกไปประกอบภารงานด้านการเกษตร ต้องถือเป็นหน้าที่ และเป็นอุดมคติด้วยว่า จะต้องบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่การเกษตรและการกสิกรรม ยกฐานะของเกษตรกร กสิกรไทย ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง มีความร่วมมือกับทุกฝ่าย ยึดถือความตั้งใจจริงที่จะทำงานเพื่อประเทศบ้านเมือง

การไปปฏิบัติหน้าที่การเกษตรที่ดี ขอให้จงพยายามช่วยทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด ใช้ความรู้ความสามารถ และยังคงเป็นผู้ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต และการตั้งตนไว้ในทางที่ชอบที่ควร สมเกียรติด้วย พยายามเอาหลักวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองให้เต็มที่ พยายามศึกษาและฝึกฝนตนเอง ทดลองค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ จะได้ไม่ล้าหลังล้าสมัย มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี ช่วยกันเผยแพร่วิทยากร ไปถ่ายทอดแก่เกษตรกร ชี้แจงให้ทราบถึงคุณค่าของวิธีการเกษตรแบบใหม่ ให้ได้ทราบถึงวิธีปฏิบัติอันถูกต้องตามหลักวิชาเพื่อได้รับผลแห่งการผลิตเพิ่มพูนขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ประชาราษฎร์ผู้ดำเนินอาชีพกสิกรรมในที่สุด

การปฏิบัติงานเกษตร บัณฑิตและนักวิชาการเกษตร ควรจะศึกษาวงวัฏจักรของงานเกษตร ซึ่งสัมพันธ์กับงานอื่นสิ่งอื่น ให้ทราบอย่างละเอียดและชัดเจน เพราะเกษตรกรรมย่อมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร และเป็นส่วนหนึ่งของวงจรธรรมชาติ ซึ่งมีการเกิดสืบเนื่องทดแทนกันอย่างพิศดาร งานเกษตรอย่างเดี๋ยวจะเกี่ยวพันกับงานต่างๆ กับเหตุปัจจัย

ต่างๆ อีกมากมายหลาย ต้องอาศัยกันอย่างถูกต้องสมดุล ควรมีวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ประเทศอย่างยิ่ง แต่ละคนและทุกคน จึงมีหน้าที่อย่างสำคัญเกิดขึ้น ที่จะต้องนำความรู้ความสามารถไปใช้ช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกรให้เต็มที่ ให้สมกับที่ได้รับส่งเสริมสนับสนุนมาก่อน จากความเสียสละของคนส่วนรวม หาวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ประเทศ พยายามตัดแปลงปรับปรุง นำสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติมาใช้ โดยสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่และพื้นฐานของเกษตรกร ให้ได้ผลไม่สูญเปล่า

เมื่อปฏิบัติเช่นนี้ได้ การพัฒนาการเกษตร และการเสริมสร้างความเจริญมั่นคงของประเทศชาติบ้านเมืองเรา ก็จะบังเกิดผลเป็นจริงขึ้น อันที่จะเป็นผลดีมาสู่ประเทศต่อไป

กระบวนกรคิดแบบนี้ เป็นกระบวนกรคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า สิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ ก็คือผลผลิตทางเกษตรกรรมและกสิกรรม บัณฑิตต้องถือเป็นหน้าที่ เป็นอุดมคติ จะต้องบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่การเกษตรและการกสิกรรม ยกฐานะของเกษตรกร กสิกรไทย ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง มีความร่วมมือกับทุกฝ่าย ยึดถือความตั้งใจจริงที่จะทำงานเพื่อประเทศบ้านเมือง

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์สะท้อนถึงการศึกษาคความเกาะเกี่ยวกันของศาสตร์ต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์เกื้อหนุนซึ่งกันและกันได้ โดยทรงให้ศึกษาวงวัฏจักรของงานเกษตร ซึ่งสัมพันธ์กับงานอื่นสิ่งอื่นให้ทราบอย่างละเอียดและชัดเจน เพราะเกษตรกรรมย่อมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร และเป็นส่วนหนึ่งของวงจรธรรมชาติ ซึ่งมีการเกิดสืบเนื่องทดแทนกันอย่างพิศดาร

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะวิธีการปฏิบัติหน้าที่การเกษตรที่ดี จึงพยายามทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด ใช้ความรู้ความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรในการงาน มั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี และการตั้งตนไว้ในทางที่ชอบที่ควร สมเกียรติด้วย พยายามเอาวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองให้เต็มที่ พยายามศึกษาและฝึกฝนตนเอง ทดลองค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ไม่ล้าหลังล้าสมัย ทรงขอให้ช่วยกันเผยแพร่วิทยากรไปถ่ายทอดแก่เกษตรกร ให้รู้ถึงคุณค่าของวิธีการเกษตรแบบใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพและภูมิประเทศของเรา

4.6.4 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านศิลปะ

งานศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งส่วนหนึ่ง ในการสร้างสรรค์ความเจริญของประเทศ เพราะงานด้านการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม นั้น คือ งานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุ ทั้งองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ ของความเจริญด้านอื่นๆ ทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้สืบไป (มศก./12 ตค.13)

ความสำคัญของงานศิลปะ

การทำงานทุกอย่างไม่ว่าสาขาใด จำเป็นที่จะต้องใช้ หรือต้องอาศัย วิทยาการที่ถูกต้องเป็นหลัก จึงจะสำเร็จผลแน่นอนได้ แต่ถ้าได้พิจารณาให้ละเอียด ลึกซึ้งลงไปอีกชั้นหนึ่งแล้วก็จะเห็นว่า งานทั้งปวงที่ทำสำเร็จแล้วนั้น สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยศิลปะ คือ ต้องอาศัยศิลปะเข้าประกอบส่งเสริมด้วย เพื่อช่วยให้เสร็จสมบูรณ์อย่างประณีตแนบเนียน ดังนั้น เมื่อผู้หนึ่งผู้ใดทำการสิ่งใดได้ผลสมบูรณ์ จึงมีสำนวนพูดกันว่า “สำเร็จอย่างงดงาม” แสดงว่าศิลปะนี้ มีความสำคัญมาก (มศก./15 ตค.24)

ในการที่จะเกื้อกูลให้ทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จสมบูรณ์ด้วยความประณีตงดงาม น่าพึงพอใจ ทั้งแสดงความหมายสำคัญด้วยว่า เมื่อบุคคลได้อาศัย วิทยาการเป็นรากฐานเป็นประธานในการปฏิบัติงานแล้ว ยังจะต้องใช้ศิลปะเป็น เครื่องประกอบตกแต่งงานให้บริบูรณ์ขึ้น จึงจะได้รับผลเลิศที่ทุกฝ่ายทุกคนจะพึงประสงค์ และพอใจรับเอา (มศก./15 ตค.24)

นิสิตนักศึกษา บัณฑิตทางด้านศิลปะ ควรจะ

-ศึกษาความหมายและความสำคัญของศิลปะให้ตระหนักชัด (มศก./15 ตค.24)

-ตั้งใจพยายามใช้ ทั้งวิทยาการ ทั้งศิลปะในการทำกิจการงาน ของตนให้ครบถ้วนถูกต้อง (มศก./15 ตค.24)

-ให้วิทยาการกับศิลปะเกื้อกูลส่งเสริมกันอย่างสอดคล้อง พอเหมาะพอควรกัน กิจการงานที่ทำจักได้บรรลุผลอันไพบูรณ์ และเป็นผลเป็น ประโยชน์ เป็นความเจริญมั่นคงแก่ตนแก่ส่วนรวมแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่เสื่อมถอย (มศก./15 ตค.24)

ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับศิลปะโดยตรง จะต้อง

-ต้องสำนึกตระหนักในหน้าที่ ในความผูกพัน ในความรับผิดชอบ อันมีอยู่ต่อบ้านเมืองและสังคม แล้วพร้อมกันปฏิบัติงานของตนๆ ด้วยความตั้งใจ จริ่งใจ และพากเพียร เพื่อให้บังเกิดผลเป็นประโยชน์เป็นความเจริญแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง (มศก./12 ตค.13)

-มีหน้าที่การงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรม เป็นส่วนใหญ่ จึงต้องทำความเข้าใจในความสำคัญข้อนี้ให้ถ่องแท้ (มศก./12 ตค.13)

-การทำงานเกี่ยวข้องโดยตรงกับศิลปะ บางท่านจะทำงานในด้านการค้นคว้าศึกษาศิลปะของเก่า เพื่อรักษาไว้มิให้ขาดสาย บางท่านจะทำงานในด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะต่าง ๆ เพื่อให้ศิลปะของเราเจริญงอกงามสืบไป ไม่ว่าท่านจะทำหน้าที่ใด ขอให้ (มศก./12 ตค.09)

-ทำงานด้วยความตั้งใจจริง (มศก./12 ตค.09)

-พยายามศึกษาค้นคว้าให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ให้สามารถรักษามาตรฐานศิลปะของเราไว้ ทั้งสามารถยกให้สูงขึ้นด้วย (มศก./12 ตค.09) เพราะความเจริญ หรือความเสื่อมของศิลปะนั้น (มศก./12 ตค.09)

1) ศิลปะ เป็นเครื่องแสดงความเจริญ หรือความเสื่อมของชาติด้วย โดยแท้ (มศก./12 ตค.09)

2) อีกประการหนึ่ง จะต้องมึศิลปะในการครองชีวิต คือ ต้องรู้จักทำตัวให้มีค่าและมีประโยชน์ รู้จักรักษาตัวมิให้ต้องตกไปในทางที่เสื่อมด้วย จึงจะสมกับที่ได้รับความยกย่องว่าเป็นศิลปินบัณฑิต (มศก./12 ตค.09)

งานศิลปะและวัฒนธรรม เป็นงานที่สร้างสรรค์ความเจริญของประเทศ เป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ เป็นทั้งต้นเหตุและองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นๆ และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้สืบไป

งานศิลปะมีความสำคัญมาก เพราะงานทั้งปวงที่ทำสำเร็จแล้วนั้น ต้องอาศัยศิลปะเป็นเครื่องประกอบเสริมด้วย เพื่อช่วยให้เสร็จสมบูรณ์อย่างประณีต ที่เรียกกันว่า “สำเร็จอย่างงดงาม” ศิลปะจึงเป็นเครื่องประกอบตกแต่งงานให้บริบูรณ์ขึ้น ทำให้ทุกคนได้รับผลเลิศตามที่พึงประสงค์ และพอใจ

นิสิตนักศึกษา บัณฑิตทางด้านศิลปะ ควรศึกษาความหมายและความสำคัญของศิลปะให้ตระหนักชัด ตั้งใจพยายามใช้ทั้งวิทยาการและศิลปะในการทำการงานให้ครบถ้วน

ถูกต้อง โดยจะต้องทำให้วิทยาการกับศิลปะเกื้อกูลส่งเสริมกันอย่างสอดคล้องพอเหมาะพอควรกันด้วย จึงจะทำให้กิจการงานที่ทำได้บรรลุผลสมบูรณ์ บังเกิดผลและประโยชน์ ที่เป็นความเจริญมั่นคงแก่ตนและส่วนรวม

ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับศิลปะโดยตรง จะต้องสำนึกตระหนักในหน้าที่ ความผูกพัน ความรับผิดชอบ ที่มีอยู่ต่อบ้านเมืองและสังคม ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ จริจใจ และต้องทำความเข้าใจในความสำคัญให้ต้องแท้ เพื่อให้บังเกิดผลเป็นประโยชน์เป็นความเจริญแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง ทำงานด้วยความตั้งใจจริง พยายามศึกษาค้นคว้าให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถรักษามาตรฐานศิลปะของเราไว้ สามารถยกให้สูงขึ้นด้วย เพราะศิลปะเป็นเครื่องแสดงความเจริญหรือความเสื่อมของชาติ และมีศิลปะในการครองชีวิต รู้จักทำตัวให้มีค่า และมีประโยชน์ รู้จักรักษาตัวมิให้ต้องตกไปในทางที่เสื่อมด้วย ให้สมกับที่ได้รับคามยกย่องว่าเป็นศิลปินชั้นดี

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงสะท้อนความหมายว่า งานศิลปะและวัฒนธรรม เป็นงานที่สร้างสรรค์ความเจริญของประเทศ เป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ งานทั้งปวงที่ทำสำเร็จต้องอาศัยศิลปะ ที่เรียกกันว่า “สำเร็จอย่างงดงาม” ศิลปะจึงเป็นเครื่องประกอบตกแต่งงานให้บริบูรณ์ขึ้น ทำให้ทุกคนได้รับผลเลิศตามที่พึงประสงค์และพอใจ ทรงขอให้สำนึกตระหนักในหน้าที่ ความผูกพัน ความรับผิดชอบที่มีอยู่ต่อบ้านเมืองและสังคม ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริงใจ และต้องทำความเข้าใจในความสำคัญให้ต้องแท้ ให้สมกับปริญญาที่ได้รับ

นอกจากนี้ ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงชี้แนะถึงการนำความรู้จากศาสตร์หนึ่งไปใช้กับอีกศาสตร์หนึ่งว่า จะต้องทำให้วิทยาการกับศิลปะเกื้อกูลส่งเสริมกันอย่างสอดคล้องพอเหมาะพอควรกันด้วย และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะวิธีปฏิบัติว่า ควรศึกษาความหมายและความสำคัญของศิลปะให้ตระหนักชัด ตั้งใจพยายามใช้ทั้งวิทยาการและศิลปะในการทำกิจการงานให้ครบถ้วนถูกต้อง

4.6.5 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานเทคโนโลยี

การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทุกด้านทุกระดับ ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อความรวดเร็วและถูกต้องมั่นคง บัณฑิตที่เรียนสำเร็จออกไป จึงนับว่าจะได้เป็นกำลังและเป็นหลักในงานพัฒนาประเทศและ

ชุมชนในทุกๆ วงการ (สจ./30 ตค.21) บัณฑิต ต่างมีความมุ่งมั่นและความกระตือรือร้น ที่จะพัฒนาบ้านเมืองของเราให้มีความเจริญสมบรูณ์ขึ้นทันตาเห็น ด้วยการนำเอาหลักวิชาและเทคโนโลยีอันทันสมัยมาใช้ในงานต่างๆ ให้มากที่สุด และคงจะเตรียมตัวพร้อมแล้ว ที่จะเข้าช่วยร่วมมือกันทำงานให้แก่ชาติ (สจ./18 ตค.23)

หลักการใช้เทคโนโลยี

หลักการใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในงานต่างๆ นั้น ควรจะให้ผลมาก ในเรื่อง (สจ./18 ตค.23)

-ประสิทธิภาพ

-การประหยัด (สจ./18 ตค.23)

-การลงทุนแรงงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งอื่นอันเป็นพื้นฐาน และส่วนประกอบของงานที่ทำด้วย (สจ./18 ตค.23)

ในประเทศของเรา ประชาชนทำมาหาเลี้ยงตัว ด้วยการกสิกรรมและการลงแรงทำงานเป็นพื้น การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปแบบ หรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศ ย่อมจะมีปัญหา เช่น อาจทำให้ต้องลงทุนมากมาย สิ้นเปลืองเกินกว่าเหตุ อาจก่อให้เกิดการว่างงานอย่างรุนแรงขึ้นเป็นต้น ผลที่เกิดขึ้นก็จะพลาดเป้าหมายไปห่างไกล และกลับกลายเป็นผลเสีย ดังนั้น จึงต้องมีความระมัดระวังมากในการใช้เทคโนโลยีปฏิบัติงาน คือ ควรจะพยายามใช้ให้พอเหมาะพอดีแก่สภาวะของบ้านเมืองและการทำกินของราษฎร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลด้วย เกิดความประหยัดอย่างแท้จริงด้วย (สจ./18 ตค.23)

การสร้างความเร็วก้าวหน้าของบ้านเมือง มักจะคิดกันถึงงานที่ใหญ่โตมากๆ เช่น การสร้างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นต้น สำหรับประเทศของเรา ขอให้หนักวิชาการ และปฏิบัติการทางเทคโนโลยี หันมาพิจารณาถึงการสร้างสรรค์อีกแบบหนึ่งด้วย คือ (สจ./18 ตค.20)

-การใช้หลักวิชาและความริเริ่มสร้างงานที่อาจดูไม่ใหญ่โตนัก แต่มีประสิทธิภาพสูง และอำนวยความสะดวกโดยตรงได้มาก โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนแรงงานของคนส่วนใหญ่ให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย และให้เกิดการเสียหาย หรือความสูญเปล่าให้น้อยที่สุด (สจ./18 ตค.20)

-การสร้างความสำเร็จในลักษณะนี้ จะช่วยสร้างเสริมความ
 เจริญของกิจการส่วนรวมได้แน่นอน เมื่อเราค่อยๆ สร้างความสำเร็จมั่นคงให้เพิ่มทวี
 ขึ้นแก่ทุกคนในชาติได้จริงๆ แล้ว ความสำเร็จยิ่งใหญ่ที่ปรารถนา ก็จะเกิดตามมาเอง
 ในไม่ช้านัก (สจ./18 ตค.20)

การใช้เทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีนั้น ย่อมกระทำได้หลายแง่หลายมุม (สจ./30
 ตค.21)

-แง่หนึ่งที่ควรพึงสังเกตเป็นพิเศษคือ ใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้าน
 ประหยัด เพราะการประหยัดเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในที่ทุกแห่งและในทุกกาล
 ทุกเมื่อ เท่าที่ปรากฏแล้ว เทคโนโลยีช่วยให้ประหยัดได้อย่างดีเลิศ ในการสร้าง
 เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ แต่ก่อนเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ทำได้ยากยิ่งและมีราคาสูง
 มาก คนส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากเครื่องมือดังกล่าว (สจ./30 ตค.21)

-แต่ปัจจุบัน เทคโนโลยีช่วยให้สร้างและผลิตได้โดยง่ายและ
 สะดวกด้วยราคาต่ำ อย่างเครื่องรับวิทยุทรานซิสเตอร์ เวลานี้ใช้กันได้อย่าง
 แพร่หลาย ทำให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์ด้านข่าวสารและการบันเทิงโดยทั่วถึง ใน
 ด้านอื่นๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม แม้จะเป็นเพียงงานระดับชาวบ้าน
 เทคโนโลยีก็อาจช่วยได้เป็นอย่างดี (สจ./30 ตค.21)

-ยกตัวอย่าง เช่น การทำยางพารา ถ้าทำตามแบบพื้นบ้าน ซึ่ง
 ทำกันตามมีตามเกิด ขาดความระมัดระวังในความสะอาดเรียบร้อยก็มักได้ยาง
 แผ่นที่มีคุณภาพต่ำ ทำให้ขายไม่ได้เต็มราคา แต่ถ้านำเทคโนโลยีอย่างง่ายๆ มาใช้
 ให้มีการใช้กรรมวิธีที่ถูกต้องและแน่นอนสม่ำเสมอ ก็จะได้ยางแผ่นที่มีคุณภาพได้
 มาตรฐาน ขายได้เต็มราคา การใช้ความระมัดระวัง และกรรมวิธีที่ละเอียดแน่นอน
 เพียงเล็กน้อย โดยมีทำให้ต้องสิ้นเปลืองเกินกว่าปรกติ แล้วได้ผลประโยชน์เพิ่ม
 สูงขึ้นเช่นนี้ นับว่าเป็นการประหยัดด้วยอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ชาวสวนยาง
 มาก (สจ./30 ตค.21)

ผู้ที่รับปริญญาแล้ว กำลังมีความปรารถนาที่จะได้นำเอาวิชาความรู้
 ซึ่งได้ศึกษาและฝึกหัดมาเป็นอย่างดี ไปปฏิบัติพัฒนาประเทศให้ก้าวไกลไปโดย
 รวดเร็ว เพื่อความเจริญและความมั่นคงของชาติบ้านเมือง (สจ./18 ตค.20) ในการ
 ที่ท่านทั้งหลาย จะออกไปทำหน้าที่ต่างๆ ทางด้านเทคนิคต่อไป ขอให้คำนึงถึง
 ผลดีที่จะเกิดขึ้นจากการประหยัดนี้ให้มาก (สจ./30 ตค.21)

จึงขอให้บัณฑิตพยายามใช้วิชาการและเทคโนโลยีด้วยความฉลาดรอบคอบทุกแง่ทุกประเด็น ประเทศชาติและประชาชนชาวไทยของเราจักได้มีความผาสุกสมบูรณ์ได้สมใจนี้ (สจ./18 ตค.23)

เทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทุกด้านทุกระดับ เพื่อความรวดเร็วและถูกต้องมั่นคง บัณฑิต จึงเป็นกำลังและเป็นหลักในงานพัฒนาประเทศและชุมชนในทุกๆ วงการ

ในการทำงานใดๆ ควรพิจารณาหลักการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐาน 3 หลักการคือ หลักประสิทธิภาพ หลักการประหยัด และหลักการทุ่มแรงงาน

การใช้เทคโนโลยี จะต้องมีความระมัดระวังให้มาก พยายามใช้ให้พอเหมาะพอดีแก่สภาวะของบ้านเมืองและการทำกินของราษฎร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลด้วย เกิดความประหยัดอย่างแท้จริง การประหยัดเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในที่ทุกแห่งและในกาลทุกเมื่อ ทำให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์เป็นส่วนใหญ่นั้นเป็นสิ่งดี

บัณฑิต ผู้ที่จะเป็นนักเทคโนโลยี ขอให้คำนึงถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นจากการประหยัดนี้ให้มาก ขอให้พยายามใช้วิชาการและเทคโนโลยีด้วยความฉลาดรอบคอบทุกแง่ทุกประเด็น

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและคุณประโยชน์ของเทคโนโลยีว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทุกด้านทุกระดับ เพื่อความรวดเร็วและถูกต้องมั่นคง

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงให้ทุกคนนำหลักการใช้เทคโนโลยีไปใช้ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐาน 3 หลักการคือ หลักประสิทธิภาพ หลักการประหยัด และหลักการทุ่มแรงงาน ทรงเน้นย้ำว่าสำคัญที่สุดคือการใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านประหยัด เพราะการประหยัดเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในที่ทุกแห่งและในกาลทุกเมื่อ และทรงชี้แนะถึงการใช้เทคโนโลยีว่า จะต้องมีความระมัดระวังมากในการใช้เทคโนโลยีปฏิบัติงาน คือ พยายามใช้ให้พอเหมาะพอดีแก่สภาวะของบ้านเมืองและการทำกินของราษฎร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลด้วย เกิดความประหยัดอย่างแท้จริง

4.6.6 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านกฎหมาย

การออกไปประกอบอาชีพ ทั้งในทางราชการและส่วนตัว ใช้วิชาความรู้อันได้รับอบรมจากมหาวิทยาลัยให้มีคุณลักษณะสมแก่ผู้ที่มีความรับผิดชอบ และ

กระทำตนให้เป็นตัวอย่างของประชาชนที่วราชอาณาจักรให้รู้จักดำรงชีวิตด้วย
คุณธรรมอันดีงาม (มธ./23 พค.96)

สำหรับในวิชากฎหมายนั้น ความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมหมายถึง การ
รักษาความเป็นธรรม ไม่บิดเบือนความหมายของตัวบทกฎหมาย เพื่อประโยชน์
ของตนเองด้วย (มธ./23 พค.96)

ความซื่อสัตย์สุจริต จะเป็นเสมือนหนึ่งเกราะคุ้มภัยแก่ท่านตลอดไป ดัง
บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า “สุจริตคือ
เกราะบัง สัตว์พ้อง” (มธ./23 พค.96)

ในการใช้วิชาความรู้ประกอบอาชีพไม่ว่าอย่างใด (มธ./23 พค.96)

ขอให้ท่านทั้งหลายจงมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ถือเอาประโยชน์
ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพราะคุณธรรมอันนี้ เป็นมูลฐานอันสำคัญที่จะยังความเจริญ
และความเป็นปึกแผ่นแก่สังคม เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีกลมเกลียว ความ
ซื่อสัตย์สุจริตที่ว่านี้ หมายถึง (มธ./23 พค.96)

-ความสุจริตซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน

-ต่อตนเอง

-ต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ไม่เอารัดเอาเปรียบ

บัณฑิต นัยกฎหมาย

การใช้วิชาความรู้ดำเนินอาชีพต่อไปข้างหน้า ควร

-คำนึงถึงเกียรติแห่งวิชาชีพนั้นๆ ให้มาก จงได้เฟื่องถึง
ประโยชน์ของส่วนรวมด้วย ไม่ว่าจะรับราชการ หรือดำเนินอาชีพเป็นส่วนตัว
(มธ./30 ธค.97)

-การใช้วิชาความรู้ที่ได้ศึกษาจากมหาวิทยาลัยนี้ ด้วยความ
ซื่อตรงสุจริต จะเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองของเราได้มาก เฉพาะท่านที่จะมีส่วน
เกี่ยวข้องกับวิชากฎหมายและอาชีพทนายความนั้น ถ้าได้ช่วยกันใช้วิชาชีพด้วยดี
แล้ว ยังจะเป็นทางส่งเสริมให้การศาลยุติธรรมของเราอยู่ในระดับสูงอันพึง
ปรารถนา (มธ./30 ธค.97)

-ควรถือว่าเป็นผู้มีความรู้ดีและควรจะได้รับใช้ชาติโดยใช้
ความรู้ให้เป็นประโยชน์จริงๆ ความรู้ เปรียบเหมือนศาสตราวุธ ย่อมจะเป็น

คุณหรือเป็นโทษได้เท่ากัน สำคัญอยู่ที่การใช้วิชาความรู้ คือ (มธ./20 สค.07)

-ถ้าใช้ถูกทาง ก็จะป้องกันอันตรายได้ (มธ./20 สค.07)

-ถ้าใช้ไม่ถูกทาง ก็จะกลับเป็นอันตรายประหารตัวเอง และผู้อื่นด้วย (มธ./20 สค.07)

-ถ้าใช้ในทางดี ด้วยความรู้เท่ากัน จะช่วยป้องกัน ประเทศชาติให้พ้นภัยอันตรายจากศัตรู และสามารถช่วยการพัฒนาบ้านเมืองให้ทัน กับความเจริญของโลกในปัจจุบันได้ (มธ./20 สค.07)

-ถ้าใช้ด้วยความหลง จะเป็นอันตรายแก่ตัวเอง และแก่ ชาติบ้านเมืองอย่างร้ายกาจที่สุด (มธ./20 สค.07)

จึงขอให้บัณฑิตทุกคนสังวรระวังในการที่จะออกไปประกอบภารงาน ต่อไปในกาลข้างหน้า (มธ./20 สค.07)

ทรงสะท้อนแนวคิดให้เห็นว่า การทำงานด้านกฎหมาย ทั้งในราชการและส่วนตัว ควรใช้วิชาความรู้ให้สมกับเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ กระทำตนให้เป็นตัวอย่างของประชาชน และรู้จักดำรงชีวิตด้วยคุณธรรมอันดีงาม

ในวิชากฎหมายนั้น ความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมหมายถึง การรักษาความเป็นธรรม ไม่บิดเบือนความหมายของตัวบทกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของตนเอง ความซื่อสัตย์สุจริต จะเป็นเสมือนหนึ่งเกราะคุ้มภัยแก่ท่านตลอดไป ดังบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า “สุจริตคือเกราะบัง ศาสตราพ้อง”

ในการใช้วิชาความรู้ประกอบอาชีพ ขอให้จงมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ถือเอา ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง คุณธรรมข้อนี้ เป็นมูลฐานอันสำคัญที่จะยังความเจริญ และความ เป็นปึกแผ่นแก่สังคม เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีกลมเกลียว

ความซื่อสัตย์สุจริตที่ว่านี้ หมายถึง ความสุจริตซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อ ตนเองต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ไม่เอารัดเอาเปรียบ

ดังนั้น ในการใช้วิชาความรู้ดำเนินอาชีพนักกฎหมาย จะต้องคำนึงถึงเกียรติแห่ง วิชาชีพให้มาก จงได้พึงเล็งถึงประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ว่าจะรับราชการ หรือดำเนินอาชีพ เป็นส่วนตัว ใช้วิชาความรู้ด้วยความซื่อตรงสุจริต เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง โดยเฉพาะนัก

กฎหมายและทนายความ ขอให้ได้ช่วยกันใช้วิชาชีพด้วยดี และช่วยกันส่งเสริมศาลยุติธรรมให้สูงขึ้น

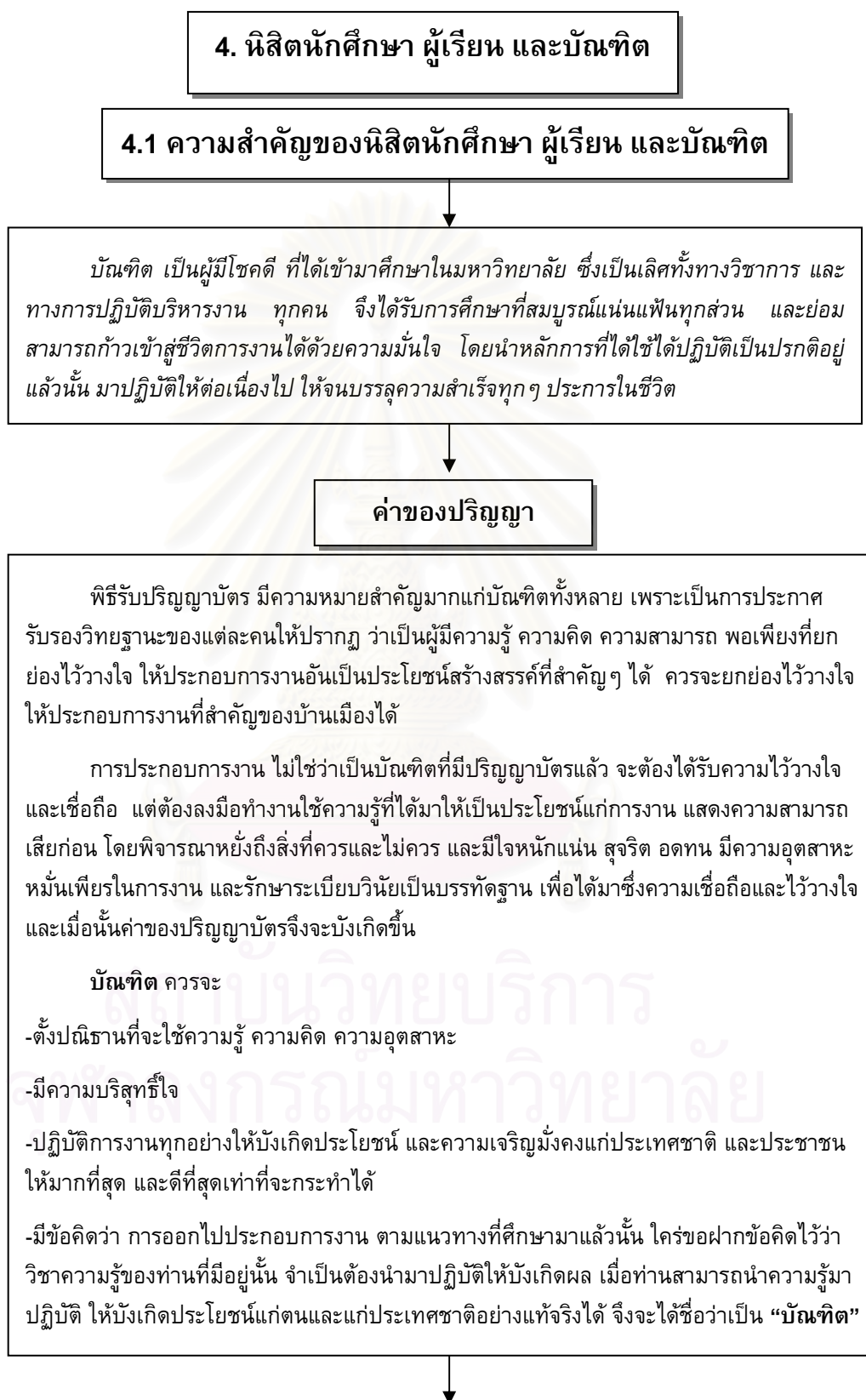
“ความรู้ เปรียบเหมือนสาตราวุธ ย่อมจะเป็นคุณหรือเป็นโทษได้เท่ากัน” ควรใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์และให้ถูกทางจริงๆ เพราะถ้าใช้ถูกทางก็จะป้องกันอันตรายได้ ถ้าใช้ไม่ถูกทาง ก็จะกลับเป็นอันตรายต่อตัวเองและผู้อื่น ถ้าใช้ในทางดี ด้วยความรู้เท่าทัน จะช่วยป้องกันประเทศชาติให้พ้นภัยอันตรายจากศัตรู และสามารถช่วยการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันกับความจริงได้ ถ้าใช้ด้วยความหลง จะเป็นอันตรายแก่ตัวเองและชาติบ้านเมืองอย่างร้ายกาจที่สุด ขอให้สังวรระวังในการที่จะออกไปประกอบการงานต่อไปในกาลข้างหน้า

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงสะท้อนถึงหลักคุณธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตว่า เป็นมูลฐานอันสำคัญที่จะยังความเจริญ และความเป็นปึกแผ่นแก่สังคม เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีกลมเกลียวในวิชากฎหมาย ทรงให้ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริตว่า หมายถึง การรักษาความเป็นธรรม ไม่บิดเบือนความหมายของตัวบทกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของตนเอง เป็นความสุจริตซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อตนเองต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ไม่เอารัดเอาเปรียบ นักกฎหมายจะต้องคำนึงถึงเกียรติแห่งวิชาชีพให้มาก จงมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ช่วยกันใช้วิชาชีพด้วยดี และช่วยกันส่งเสริมศาลยุติธรรมให้สูงขึ้น

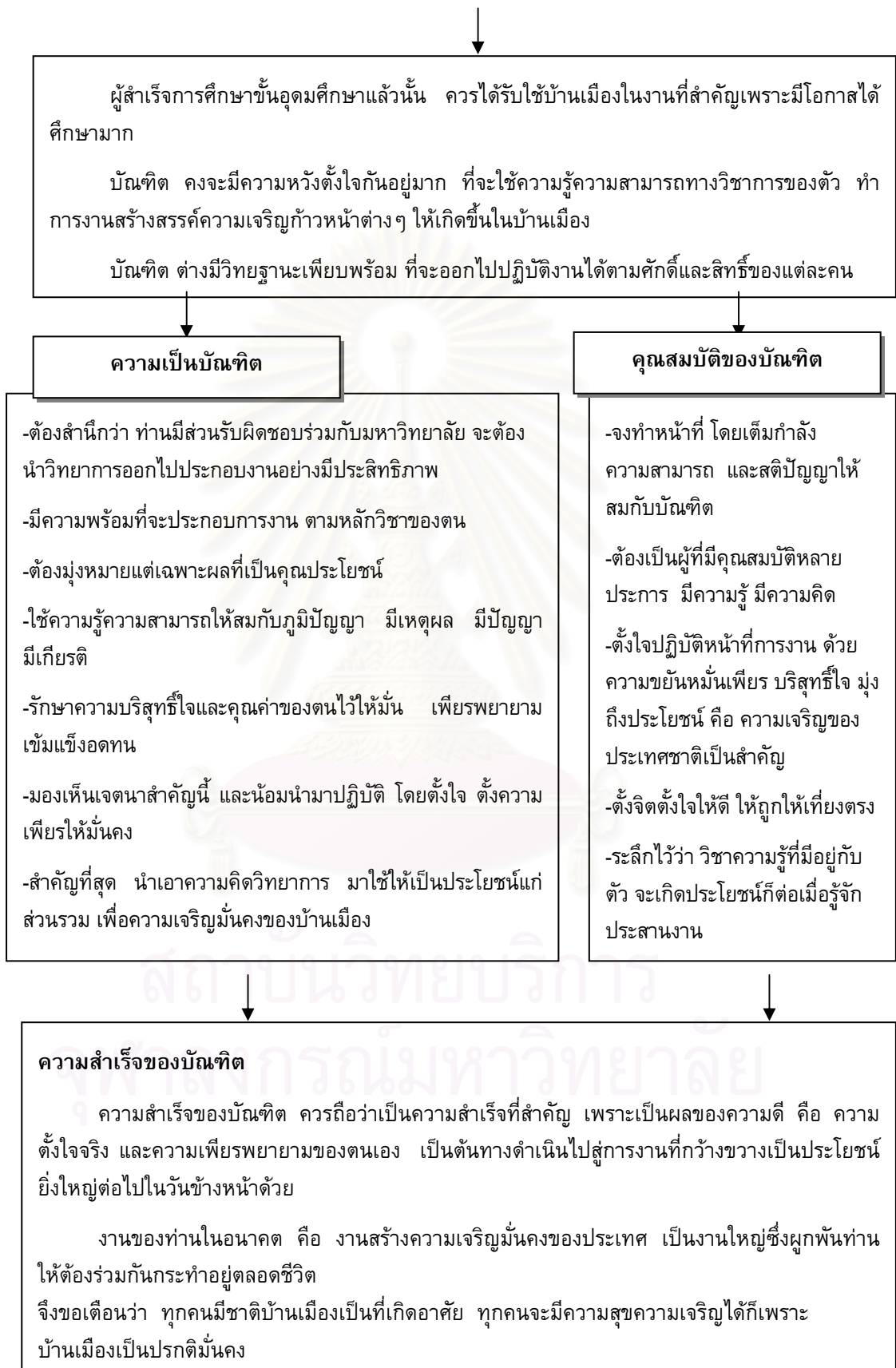
ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล เป็นแนวคิดที่เห็นว่าผู้เรียนเป็นผู้มีเหตุผล พระองค์ทรงเปรียบเทียบความหมายตามนัยยะต่างๆ กับคำพังเพย ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต จะเป็นเสมือนหนึ่งเกราะคุ้มภัยแก่ท่านตลอดไป ดังบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า “สุจริตคือเกราะบัง สาตราพ้อง” และ “ความรู้ เปรียบเหมือนสาตราวุธ ย่อมจะเป็นคุณหรือเป็นโทษได้เท่ากัน” ควรใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์และให้ถูกทางจริงๆ

แก่นแท้และสาระในเรื่อนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต อาจสรุปและแสดงภาพความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.2 หน้าที่ของบัณฑิต

การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยสำคัญ ที่เปิดทางให้บุคคลสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความชำนาญ ในวิทยาการอันกว้างขวางลึกซึ้ง ซึ่งจะนำมาสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นความจริง ให้แก่ตนเองและสังคมได้ โดยไม่มีเขตจำกัด

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นนี้ จึงนับเป็นคนสำคัญ เป็นความหวังของชาติที่จะเป็นต้นคิดและผู้นำ นำพางานของชาติทุกสาขา และนำพาประชาชนทุกเหล่าทุกคน ให้ก้าวไปสู่ความเจริญ ความเป็นอิสระ และความผาสุกมั่นคง

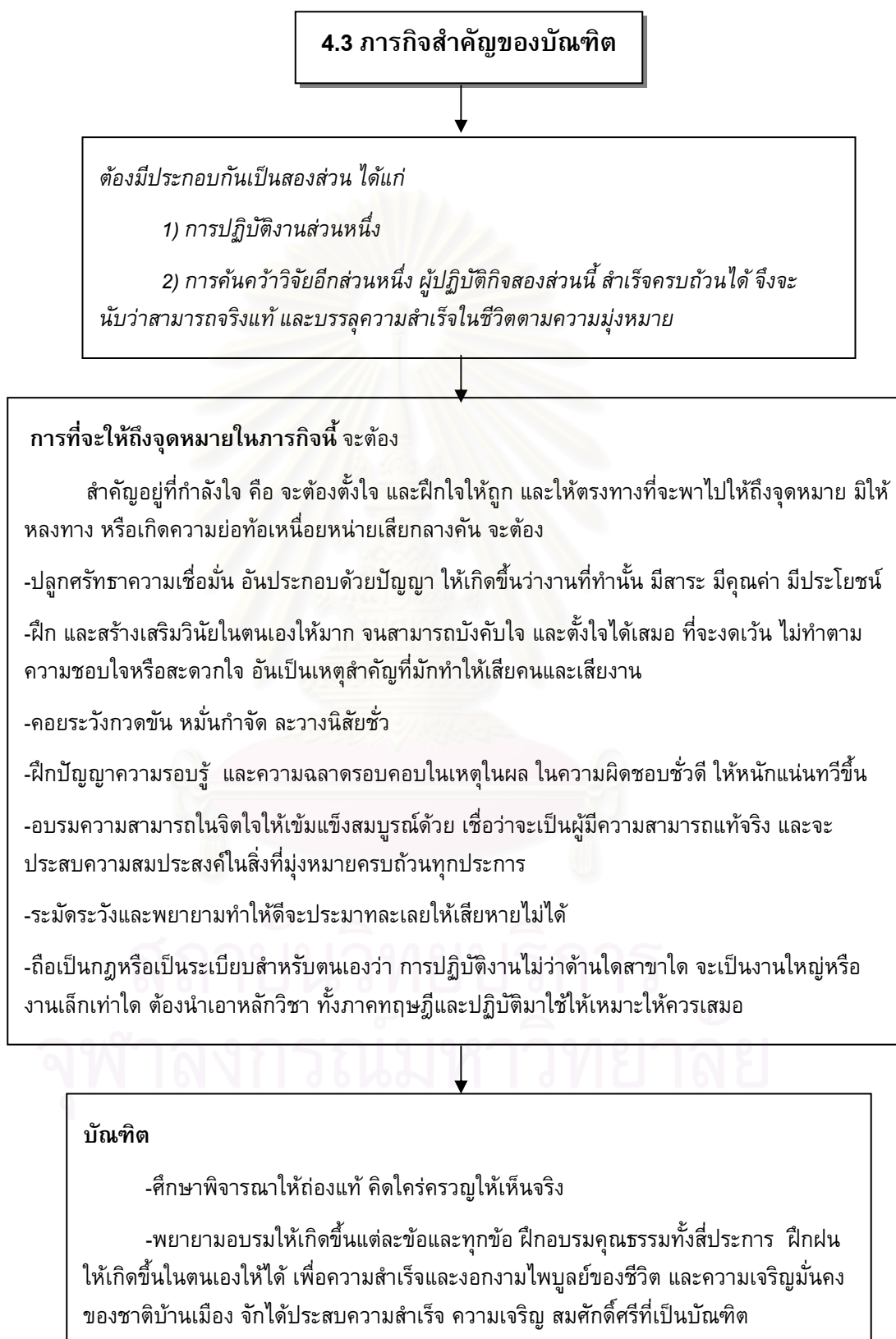
ถ้าประพฤติตนดี มีสัมมาอาชีวะ เป็นหลักฐานเป็นที่เชิดชูวงศ์ตระกูล เป็นการได้ทดแทนคุณบิดามารดา ถ้าหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการให้ได้มีความรู้ความสามารถเหมาะแก่กาลสมัย ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์ และถ้าท่านตั้งใจทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวม ยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน

หน้าที่ความรับผิดชอบของบัณฑิต 3 ประการคือ 1) หน้าที่ในงานอาชีพ จะต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี 2) หน้าที่ที่จะต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม 3) หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติรับใช้ชาติบ้านเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย

การประพฤติตนที่ดีของบัณฑิต จะต้อง

- ตระหนักในฐานะหน้าที่ และความสำคัญของตน สำนึกถึงความอุปการะเกื้อกูลจากผู้อื่นอีกด้วย
- ระลึกว่า ผลการปฏิบัติของท่านเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณ ให้เป็นที่เชื่อถือยกย่อง
- ถือว่าหน้าที่รับผิดชอบในการงานสูงขึ้น ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์ความจริง
- ประพฤติตนดี มีสัมมาอาชีวะ เป็นหลักฐานเป็นที่เชิดชูวงศ์ตระกูล ทดแทนคุณบิดามารดา
- หมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการให้ได้มีความรู้ความสามารถเหมาะแก่กาลสมัย
- ตั้งใจและมั่นใจ เพียรพยายาม ใช้ความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งกำลังกาย กำลังใจ รอบคอบ
- จำเป็นต้องอาศัยกำลังของผู้มีความรู้ความสามารถทุกๆ ฝ่าย จะขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้
- ต้องทำประโยชน์สร้างสรรค์ให้มากขึ้นด้วย ให้สมควรแก่วิทยฐานะของตัว
- ตั้งใจทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นการได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน
- ต้องตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือการทดแทนคุณนั้น

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.4 การเรียนกับการทำงาน

การเรียน เป็นงานอย่างหนึ่ง คือ งานสร้างสมความรู้ความคิด ให้เพิ่มพูนและพัฒนาองงามขึ้นในตนเอง จัดเป็นกิจขั้นต้นที่แต่ละคน ต้องทำเพื่อประโยชน์เฉพาะตัว

การทำงาน เป็นกิจขั้นต่อไป ได้แก่ การนำวิชาความรู้และ ความคิดที่มีอยู่ไปประกอบกิจการงาน ให้สำเร็จประโยชน์ที่กว้างขวาง ยิ่งขึ้น ทั้งแก่ตน แก่งาน และแก่ส่วนรวม

การทำงานต่างจากการเรียน คือ การทำงานจะต้อง

-ลงมือทำงานด้วยตนเอง ด้วยความรู้ ความสามารถ ความอดุสาหะ และความคิด วินิจฉัยของตนเอง

-รับผิดชอบในผลสำเร็จ หรือล้มเหลวของงาน

-รู้จักสมาคมผูกมิตร สัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่น ให้ประสานสอดคล้องกัน

-ทำงานร่วมมือกับผู้อื่น ให้ประสานสัมพันธ์สอดคล้อง

จึงจะช่วยให้ทำงานได้สะดวกราบรื่น สามารถนำเอาวิชาความรู้ออกไปใช้ปฏิบัติงาน ได้เต็มที่ สำเร็จตามประสงค์

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.5 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิต

4.5.1 รากฐานและกุศโลบายที่สำคัญในการทำงาน

การทำการงานสร้างชื่อเสียง ความเจริญมั่นคงนี้ นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถในวิชาการแล้ว ยังต้องมีรากฐานที่ตีรองรับ และต้องมีกุศโลบาย หรือวิธีการอันแยบคายในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมกันด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลแน่นอน ผู้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าควรอย่างยิ่ง ที่จะศึกษาเรื่องรากฐาน และวิธีการนั้น ให้เข้าใจแต่ต้น

รากฐานที่สำคัญ คือ รากฐานทางจิตใจ 2 ประการคือ

- ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม ความสุจริตย่อมกีดกันบุคคลออกจากความชั่วและความเสื่อมเสียทั้งหมดได้
- ความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานใดๆ จนสำเร็จ ถ้าขาดไป ก็ทำให้ย่อท้อเหนื่อยหน่าย

กุศโลบาย หรือวิธีอันแยบคายในการทำงาน ประกอบด้วย 5 ประการ คือ

- 1) การสร้างศรัทธาความเชื่อถือนางานที่ทำ ซึ่งเป็นพลังส่งเสริมให้เกิดความพอใจและความเพียรพยายามอย่างสำคัญ ในการทำการงานให้บรรลุผลเลิศ
- 2) การไม่ประมาทปัญญา ความรู้ ความสามารถ
- 3) การตามรักษาความจริงใจ ทั้งต่อผู้อื่นทั้งต่อตัวเอง ซึ่งเป็นเครื่องไว้วางใจร่วมมือกัน และทำให้งานสำเร็จได้โดยราบรื่น
- 4) การกำจัดจิตใจที่ต่ำทราม รวมทั้งสร้างเสริมความคิดจิตใจที่สะอาดเข้มแข็ง ซึ่งจะช่วยให้ฝ่าฝืนแต่ในสิ่งที่จะปฏิบัติดี ให้เกิดความก้าวหน้า
- 5) การรู้จักสงบใจ ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ยังคิดได้ในเมื่อมีเหตุทำให้เกิดความหวั่นไหว ฟุ้งซ่าน และสามารถพิจารณาแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกต้อง

บัณฑิต ต้องพยายามอบรมสร้างเสริมให้บริบูรณ์ขึ้นแต่ละข้อ และทุกข้อ จึงจะบังเกิดผลเลิศให้เกิดขึ้นสมบูรณ์เป็นประโยชน์ช่วยตัวช่วยผู้อื่นได้อย่างแท้จริง

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.5.2 หลักการในการทำงาน

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.5.3 หลักการทำงานด้วยความรับผิดชอบ

การทำงานให้ได้ผลดี จะต้อง

- มีความรับผิดชอบต่ออย่างแท้จริง ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตน
- ทั้งมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักวิชา ความสามารถ และหลักการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เป็นเครื่องประกอบส่งเสริมอย่างครบครัน หากไม่อาจไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลที่พึงประสงค์โดยสมบูรณ์และราบรื่นได้

การทำงานด้วยความรับผิดชอบ

การทำงานให้มีประสิทธิผลและให้ดำเนินไปได้โดยราบรื่น จะต้อง

- ทำด้วยความรับผิดชอบต่ออย่างสูง
  - ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง
  - ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน
  - สำคัญที่สุด คือ ต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ให้ถูกต้อง ขอให้เข้าใจว่า
    - “รับผิดชอบ” ไม่ใช่การรับโทษ หรือถูกลงโทษ
    - “รับชอบ” ไม่ใช่รับรางวัล หรือ รับคำชมเชย
    - การรู้จักรับผิดชอบ ยอมรับรู้ว่าอะไรผิดพลาดเสียหาย เสียหายเพราะอะไร เพียงใดนั้น มีประโยชน์ทำให้บุคคลรู้จักพิจารณาตนเอง ยอมรับความผิดของตนเองโดยใจจริง เป็นทางที่จะช่วยแก้ไขความผิดได้ และให้รู้ว่าจะต้องปฏิบัติแก้ไขใหม่
    - การรู้จักรับชอบตนเองโดยใจจริง เป็นทางที่จะช่วยแก้ไขความผิดได้ และให้รู้ว่า จะต้องปฏิบัติแก้ไขใหม่
    - การรู้จักรับชอบ หรือรู้ว่าอะไรถูก อันได้แก่ ถูกตามความมุ่งหมาย ถูกตามหลักวิชา ถูกตามวิธีการนั้น มีประโยชน์ทำให้ทราบแจ้งว่า จะทำให้งานเสร็จสมบูรณ์ได้อย่างไร จักได้ถือปฏิบัติต่อไป
- ผู้ที่เข้าใจซึ่งในความรับผิดชอบ จะสำนึกตระหนักได้ทันทีว่า ความรับผิดชอบ คือ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ จะหลีกเลี่ยงละเลยไม่ได้

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.5.4 หลักการแก้ปัญหาการทำงาน

การแก้ปัญหาการทำงาน

เมื่อได้เข้าปฏิบัติงานแล้ว อาจารย์รู้สึกว่าไม่สามารถจะใช้วิชาความรู้ กลายเป็นอุปสรรค รู้สึกท้อถอย เข้าใจผิดแตกแยกกับผู้อื่น ซึ่งที่สุดจะกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปโดยราบรื่นได้

แต่ละคน จึงควรจะได้เตรียมป้องกัน และแก้ไขปัญหานี้ไว้

-เบื้องต้นจะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างว่า การงานที่เข้าไปทำนั้น เป็นงานที่มีโครงการดำเนินต่อเนื่องกันมาแล้ว ตัวท่านเป็นผู้ที่จะเข้าไปร่วมเสริมกำลังงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

-จำเป็นต้องศึกษางานที่จะทำให้ทราบโดยตลอดก่อน ว่ามีวัตถุประสงค์ และโครงการเป็นอย่างไร มีระเบียบวิธีการปฏิบัติวางไว้อย่างไร ด้วยเหตุผลอะไร

-เมื่อศึกษาพื้นฐานของงานให้เห็นโดยถ่องแท้แล้ว ก็จะทำให้ทราบได้อย่างถูกต้องแน่นอนว่า ควรจะเสริมกำลังงาน ณ จุดใด โดยวิธีใด ทำให้สามารถใช้วิชาความรู้ พร้อมทั้งความคิดสติปัญญาได้เต็มภาคภูมิ

การแก้ปัญหาทางานล่าช้าซ้ำซ้อน

การปฏิบัติงาน มักพบว่า งานของหน่วยงานเหล่านั้น มักซ้ำและซ้อนกันอยู่ ก่อให้เกิดความล่าช้าและขลุกขลักขัดแย้ง ทำให้เสียประโยชน์ไปได้มากมาย

-บัณฑิต จึงต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องแก้ไข คือร่วมใจร่วมมือกันเปลี่ยน “การซ้ำซ้อน” นั้นเสียใหม่ ให้เป็น “การประสานและร่วมมือ”

-การที่จะให้งานประสานกัน มีหลักว่า ทุกฝ่ายจะต้องไม่แบ่งแยกกัน ไม่แย่งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบกัน แต่ละฝ่ายแต่ละคนต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวังผลสำเร็จในการทำงาน เป็นใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งอื่น ความบริสุทธิ์ใจและความมุ่งหมายอันเที่ยงตรงเป็นอย่างเดียวกันนั้น จะทำให้เข้าใจกันได้

-ผู้ใดมีหน้าที่และความสามารถอย่างไร ก็จะทำตามหน้าที่และความสามารถอย่างนั้น ให้ประสานสอดคล้องกันโดยอัตโนมัติ ความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จก็จะบังเกิดตามมา

ขอให้ตั้งความเพียรพยายามที่จะนำความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจอันกระจ่างในประโยชน์และความเจริญของชาติบ้านเมือง ไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงความซ้ำซ้อนในการทำงานให้กลับเป็นความประสานร่วมมือกันให้ได้ผลอย่างแท้จริง

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.5.5 ลักษณะและความสามารถของคนทำงาน

ลักษณะของคนทำงาน แบ่งเป็น 2 พวก คือ

1) พวกทำงานด้วยความรวดเร็ว ฉับไว ด้วยความกล้า ไม่คิดลังเลสงสัยให้เกิดเป็นข้อติดขัด เหตุเพราะมีความตื่นตัว ตื่นใจ และมั่นใจในตนเองเป็นเครื่องผลักดัน แต่มักจะมีข้อเสียที่ขาดความละเอียดรอบคอบและสติยั้งคิด ทำให้งานได้ผลไม่สมบูรณ์ หรือบกพร่องเสียหายได้

2) พวกหนึ่งทำงานด้วยความเนือยช้า ขาดความกล้า ความมั่นใจ มีความละเอียดรอบคอบและระมัดระวังตัวเกินไป พาให้รือร้อ ไม่ลงมือทำ จนเสียเวลา เสียการเสียงาน และเสียประโยชน์ที่จะพึงได้ไปมาก

การทำงานของบุคคลทั้งสองพวกนี้ ควรนำมาเทียบเคียงวินิจฉัยโดยละเอียด

- ด้วยเหตุผลหลักวิชา

- ด้วยความไม่มีอคติยึดถืออย่างผิดๆ ให้เห็นแน่ชัด ทั้งในส่วนที่เสียและส่วนดี

- กลับกรองเอาส่วนที่เสียออก เหลือแต่ส่วนที่เป็นแก่นสารและเป็นประโยชน์ไว้

- นำเอาความสุ่มรอบคอบ ความมีสติ กับทั้งเหตุผลและหลักวิชา มาประกอบเข้าด้วยกันให้พร้อม

จึงจะส่งเสริมให้สามารถกระทำการงานทุกอย่างได้ถูกถ้วน พอเหมาะพอดี และได้ผลสมบูรณ์

ความสามารถในการทำงานของคน

การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถ 2 ประการ คือ

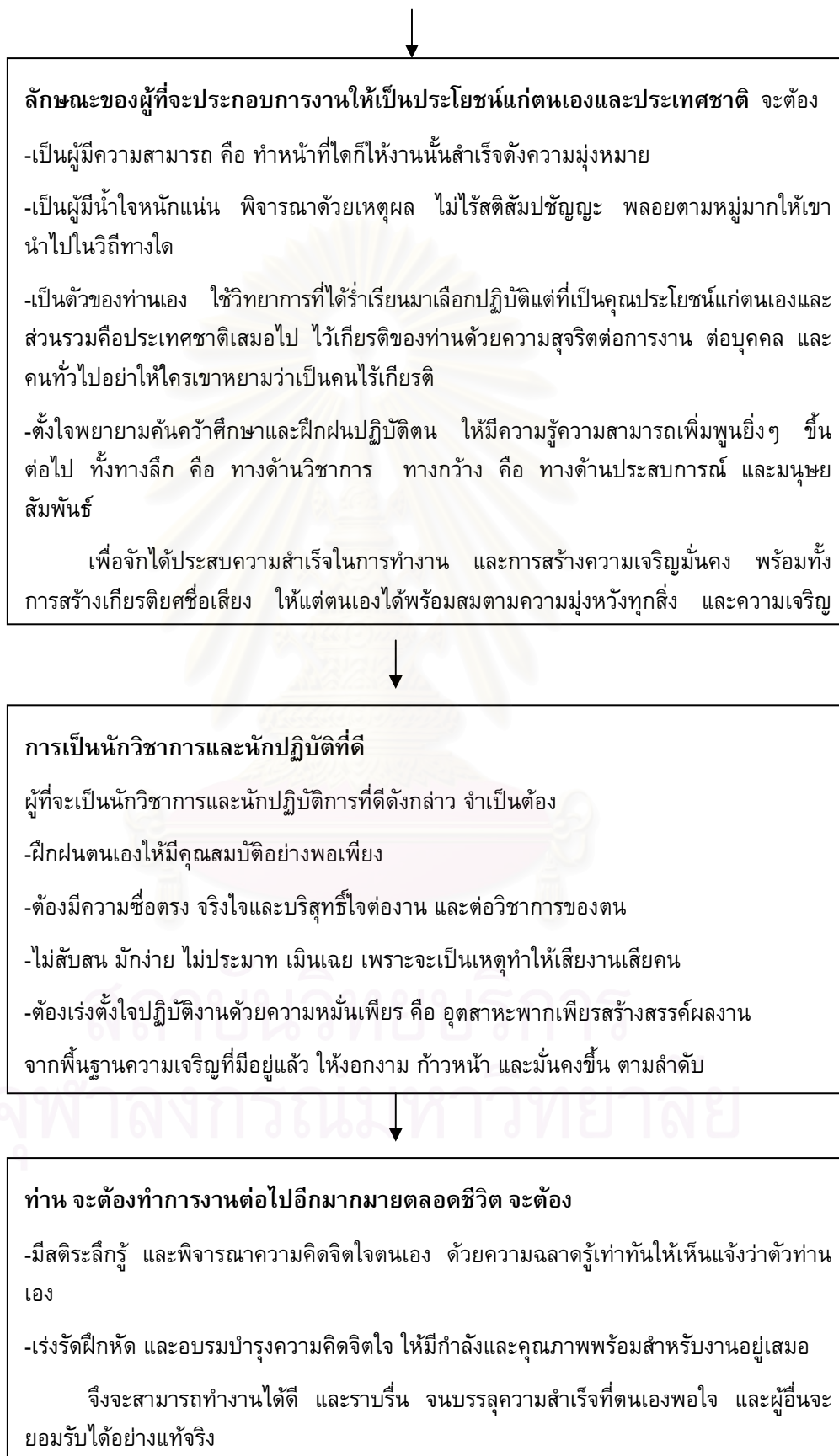
1) ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง

2) ความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น

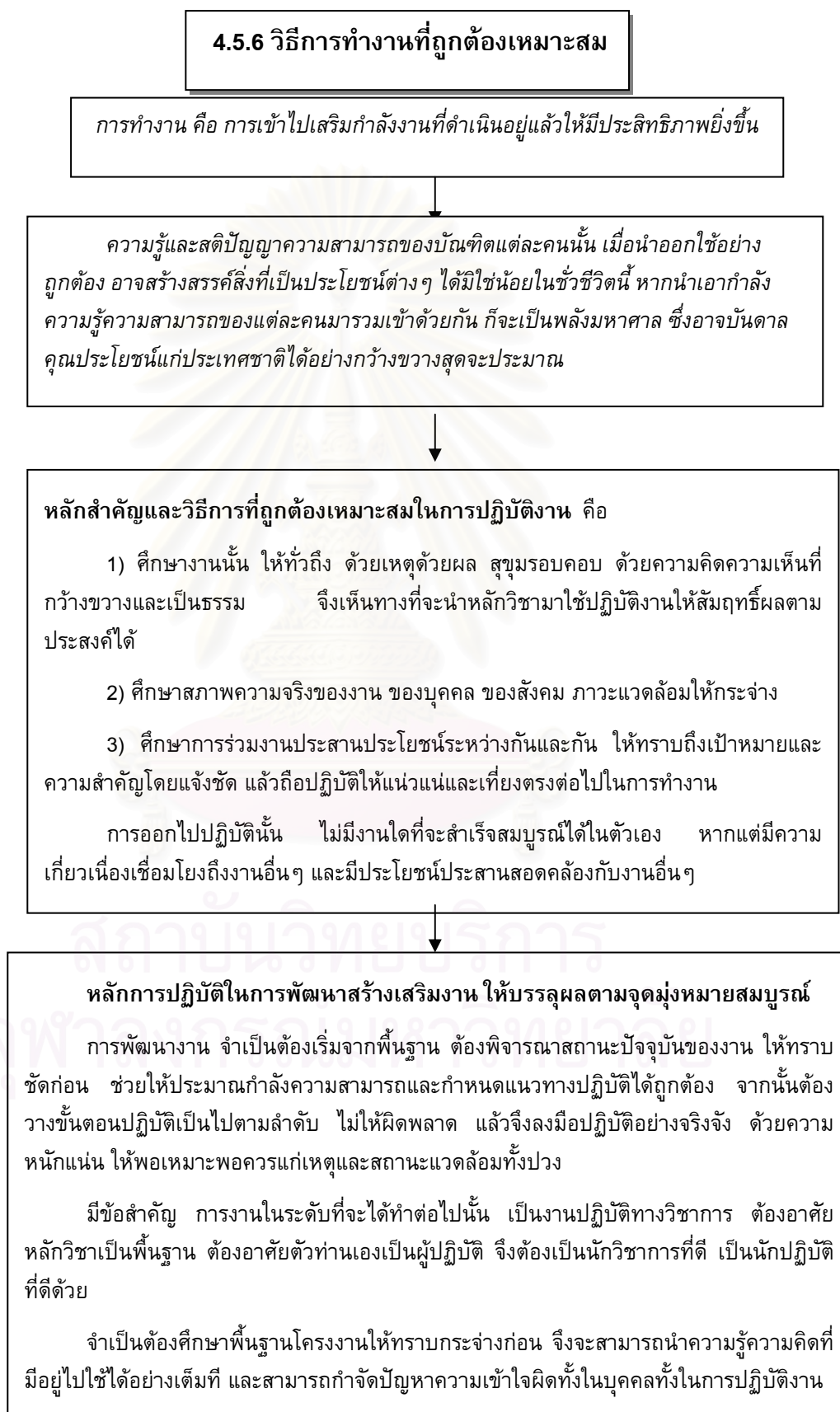
ทั้งสองประการนี้ จะต้องดี และดำเนินควบคู่กันไป ใช้ด้วยจิตใจที่สงบมั่นคงและแจ่มใส สุจริต ด้วยความรู้ความคิดที่เป็นอิสระกว้างขวาง เป็นกลาง ปราศจากอคติ และเที่ยงตรงในหลักเหตุผลที่ถูกต้อง จึงจะมีปัญญาความกระจ่างแจ่มแจ้งเกิดขึ้น ช่วยให้เห็นถึงวิธีและกระบวนการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนได้โดยตลอด จะยังผลให้สามารถทำงานทุกอย่างให้บรรลุประโยชน์ที่พึงประสงค์

บัณฑิต ควรฝึกอบรมความสามารถดังกล่าวให้เกิดขึ้นพร้อม เพื่อความสำเร็จและความเจริญของตนในวันข้างหน้า

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

การนำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน จะต้องพยายาม

- นำวิชาที่ท่านได้ศึกษามาแล้วทุกสาขา ไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์
- นำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน และการดำเนินชีวิตตามทางที่มุ่งประสงค์ ให้ประสบความสำเร็จ ความสุข และความเจริญมั่นคง
- หยิบยกริชาการมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน กาละเทศะ และสภาพทั่วไป โดยให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นอย่างสอดคล้องสมดุลกัน เพื่อให้งานที่ทำสัมฤทธิ์ผลสมบูรณ์ สามารถอำนวยประโยชน์ได้ยั่งยืนและมั่นคง
- ขวนขวายใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิดวินิจฉัย ด้วยเหตุผล จะต้องเลือกสรรก่อน พิจารณายิบยกรมาเฉพาะเรื่องเฉพาะส่วน ที่เหมาะสมตรงกับงาน

การเตรียมตัวเตรียมใจตนเองเพื่อความพร้อมในการทำงาน

- ควรเข้าใจชัดว่า การที่ได้อุตสาหะศึกษาวิชาความรู้ต่างๆ มาเป็นอันมาก ทั้งในหลักสูตร และนอกหลักสูตร แท้จริงคือการสะสมรวบรวมอุปกรณ์ ความชำนาญชำนาญในการใช้อุปกรณ์นานาชนิดนั้นๆ ไว้ สำหรับนำออกใช้ปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วนั่นเอง
- ทุกคนได้เล่าเรียนจนมีวิชา มีสติปัญญาถึงเพียงนี้แล้ว ควรที่จะตั้งใจใช้ความรู้ ความสามารถประกอบการงานให้เป็นแก่นสาร และเป็นผลอันยั่งยืน จะต้องนำพลังความรู้ ความสามารถนั้น มาใช้เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองแก่ชาติบ้านเมือง
- งานของบัณฑิตแต่ละคนนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง และปฏิบัติได้โดยยาก ท่านจะต้องอาศัยวิชาความรู้ที่กว้างขวาง ถูกต้อง และแม่นยำชำนาญอยู่ตลอดเวลา
- ต้องคิดพิจารณาให้เข้าใจให้แน่ตระหนัก ในเหตุที่จะต้องร่วมกันทำงาน เพื่อประเทศชาติ บ้านเมือง แล้วถือเหตุนั้นเป็นจุดมุ่งหมายในการทำงานและในชีวิต

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

การปฏิบัติตนในการปฏิบัติงานที่ดี จะต้อง

- อาศัยความเห็นความเข้าใจที่กระจ่างแจ่มแจ้ง อันเรียกว่า ปัญญา
- อาศัยปัญญา ความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากความคิดจิตใจที่เป็นกลาง ไม่อคติ
- มีความตั้งใจจริง ขวนขวายกระทำการให้แล้วเสร็จ มีสติรอบคอบระมัดระวัง เป็นเครื่องควบคุม
- อาศัยความฉลาดรอบคอบและความคิดพิจารณาด้วยเสมอไป
- มีความรอบคอบ รู้จักกาลเทศะ ยึดหลักศีลธรรม เป็นเครื่องเตือนใจให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม
- มีความรับผิดชอบ สำคัญมาก เพราะเป็นข้อชี้ขาดในความเจริญและความเสื่อมแห่งอดีตปัจจุบัน และอนาคต จะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้นและสูงขึ้น ให้สมกับภูมิรู้
- ทำตัวทำใจให้กว้างขวาง สำคัญมาก ต้องหนักแน่น และเที่ยงตรง ยึดถือเหตุผลความถูกต้อง ความพอเหมาะพอควร และประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นเป้าหมาย
- หัดทำใจให้กว้าง รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด
- จัดความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อย อย่าให้เข้ามาครอบงำความคิดจิตใจเป็นอันขาด
- การละความเครียดในหลักวิชาให้เบาบางลง
- อาศัยความอดุสาหะ พากเพียร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นรากฐานสำคัญ และพร้อมที่จะบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมตามโอกาสอีกด้วย
- มีความอดุสาหะพยายาม สติความระลึกตัว ความสังเกตพิเคราะห์พิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ
- ประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลทั้งปวง ด้วยความสุจริตจริงใจ รู้จักประมาณค่าของตนเอง
- มีความหนักแน่นอดทน ไม่ยอมตัวให้วู่วามไปตามเหตุการณ์ ตามอคติตามอารมณ์ชอบใจหรือไม่ชอบใจ ความหนักแน่นอดทนช่วยให้เกิดการยั้งคิด รู้จักประมาณตน ประมาณสถานการณ์
- กระทำด้วยจิตใจที่สะอาด ปราศจากอคติ และต้องถือเอาความถูกต้องตามเหตุผลเป็นหลัก
- เข้าใจปัญหาและวิชาความรู้ทั้งปวง อันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง คิดทบทวนให้ดี หาเส้นทางและวิธีการที่จะคิดจะปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นโดยตลอด จะไม่หลงทาง ไม่เสียเวลา ไม่ผิดพลาด
- การทำงานของตน ให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นของผู้อื่น โดยสอดคล้องและได้สมดุล
- พยายามแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติม และค้นคว้าวิทยาการแผนใหม่ๆ มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- รู้จักประเมินผลดีและผลเสียของการกระทำ ย่อมให้ผลดีทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.5.7 ฝากความหวังไว้กับบัณฑิต

การที่คนทุกคนจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้า มีความสุขความสำเร็จแท้จริงได้นั้น ชาติ บ้านเมืองและส่วนรวม อันเป็นที่กำเนิดที่อาศัย จะต้องมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ปราศจากภัย อันตรายคุกคามเป็นเบื้องต้นก่อน หากไม่ จะตกอยู่ในภาพที่ต้องถูกอิทธิพลของผู้อื่นครอบงำ จะไร้ ความเป็นไทย ไร้อิสรภาพทุกอย่าง

ฝากความหวังไว้กับบัณฑิต ก่อนออกไปประกอบการงาน ขอให้

- คิดว่า ความเจริญและความเสื่อมของบ้านเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับผลงานการกระทำอันเป็นส่วนรวมของคนทั้ง ชาติ ซึ่งต่างมีหน้าที่แบ่งปันกันทำตามความรู้ความสามารถ ตามโอกาสและความถนัดของแต่ละบุคคล
- ถือว่า การได้รับการศึกษาดี ทำให้บุคคลมีพื้นฐานอันมั่นคงที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ไม่มี สิ้นสุด และทำให้มีโอกาสที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้กว้างขวางอย่างยิ่ง
- ตนเป็นที่หวังของทุกคนในชาติ เป็นบุคคลสำคัญผู้จะสร้างสรรค์ความสำเร็จและความเจริญแก่บ้านเมือง
- เป็นผู้โชคดี ที่ได้รับการศึกษา มีคุณสมบัติครบถ้วน ทั้งด้านวิชาการ ทั้งด้านปฏิบัติงาน
- มีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะนำความรู้ความสามารถทางวิชาการไปปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้ศึกษามา
- ยอมเป็นผู้มีความรู้สูง จะไปประกอบกิจการใดก็ทำได้โดยอาศัยความรู้ที่ได้เรียนมา
- ปรารถนาจะใช้ความรู้ความสามารถที่อุตสาหะอบรมฝึกฝนมา ปฏิบัติงานให้เป็นผลดีแก่ตัวแก่สังคม
- ต่างก็ตั้งใจนำความรู้ความสามารถไปใช้ทำการงานให้เกิดประโยชน์
- เพิ่มพูนความสามารถของตน นำไปปรับปรุงการงาน และยกฐานะหน้าที่ให้สูงขึ้น
- มีโอกาสอันงดงามรอท่ายู่ ที่จะได้เข้าไปเสริมกำลังในการพัฒนางานสาขาต่างๆ ของชาติ
- มีความหวังตั้งใจที่จะทำงานให้เป็นแก่นสาร เพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญ
- งานส่วนตัว หรือราชการ ถ้างานที่ทำนั้นเจริญดีงามก็ยอมเป็นปัจจัยให้ประเทศชาติรุ่งเรืองขึ้นด้วย
- ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานในท้องที่ กับประชาชนและเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดด้วยตนเองเป็นการดี
- ทำให้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาทางทฤษฎีและการปฏิบัติในห้องทดลองเกิดเป็นผลเป็นประโยชน์ขึ้น
- จะใช้ทฤษฎีให้ได้ผล จำเป็นต้องศึกษาถึงพื้นฐานและสภาพของชีวิต ปัญหาสังคม ท้องถิ่น
- อุปสรรค ถ้าทำด้วยน้ำใจรักและหวังผลงานเป็นสำคัญ ก็ย่อมมีทางคลี่คลายความติดขัดได้ทุกอย่าง

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.6 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิต เฉพาะสาขาวิชาชีพ

4.6.1 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านการแพทย์

การแพทย์ และวิชาที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ ย่อมทราบแก่ใจมาตั้งแต่ต้นแล้วว่า การศึกษาและการทำงานด้านการแพทย์ทั้งหมดนั้น กระทำได้ด้วยความยากลำบากอย่างยิ่ง จำต้องมีความอดทน พากเพียร และอดทน มีความตั้งใจที่มั่นคงแน่นอน พร้อมทั้งความเมตตา และความเสียสละอย่างสูงด้วย จึงจะได้รับความสำเร็จที่แท้จริง ที่จะพึงภูมิใจและพอใจ

วิชาการแพทย์ และวิชาสาขาอื่นที่จัดดำเนินการสอนในมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยอันสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก และความมั่นคงของประเทศและประชาชน

ทางราชการและเอกชน จึงได้ทุ่มเททุนรอนเป็นอันมากเพื่อการศึกษาด้านการแพทย์ ทั้งเพื่อสนับสนุนส่งเสริมผู้ศึกษาวิชาการด้านนี้ให้ได้มีโอกาสได้ศึกษา และได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเต็มที่

นิสิตนักศึกษา

ผู้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย เชื่อแน่ว่าทุกคนได้ทราบตระหนักแล้วว่า การเรียนวิชาแพทย์ และวิชาที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ทั้งหมดนั้น คือการเล่าเรียนวิชาเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นยิ่งกว่าของตน เพราะโดยฐานะหน้าที่ที่จะมีมา

นิสิตนักศึกษา ได้อุตสาหะเล่าเรียนฝึกฝนตนจนสำเร็จ และถึงคราวที่จะปฏิบัติกิจการงานตามที่ได้ตั้งความมุ่งหมายไว้แล้ว ควรจักได้ทำความมั่นใจในหน้าที่ของตน ให้แน่นแฟ้น อีกครั้งหนึ่ง พยายามรักษาความสามารถและอุดมคติไว้ให้มั่นคง แล้วตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนๆ จนเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความเข้มแข็งอดทน พร้อมทั้งความเมตตากรุณา เพื่อให้ภารกิจทุกอย่างสัมฤทธิ์ผลที่บริสุทธิ์และบริบูรณ์ บังเกิดเป็นคุณประโยชน์แก่สาธารณชน ตลอดจนประเทศชาติ ให้เป็นเกียรติเป็นความเจริญแก่ตัวท่าน แก่วิชาการของท่านยิ่งขึ้นสืบไป

บัณฑิต ผู้ที่ศึกษาวิชาการได้สำเร็จ แสดงว่า เป็นผู้

-มีความสามารถ มีคุณสมบัติในจิตใจอยู่ครบถ้วนในตัว ในการทำงานที่จะออกไปรับหน้าที่

บัณฑิต ผู้ศึกษาสำเร็จวิทยการทั้งนี้ จึงจัดเป็นบุคคลสำคัญของชาติ เพราะเป็นผู้ที่จะนำเอาวิทยาการไปปฏิบัติให้บังเกิดผลขึ้นมา ในฐานะเป็นบุคคลที่มีกำลังกายใจและกำลังสติปัญญาอยู่แล้วโดยพร้อมมูล

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

บัณฑิต ผู้ที่ออกไปประกอบการทำงานทางการแพทย์

ขอให้ถือว่าแต่ละคนเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีแล้ว มีโอกาสที่จะได้อุทิศตนเป็นกำลัง และเป็นผู้นำสำคัญ

ในการทำงานความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ โดยเฉพาะในด้านการแพทย์ จะต้องยึดมั่นในอุดมคติอันสูงของวิชาชีพอันมีเกียรตินี้

-ถือว่า งานทางการแพทย์ มีส่วนผูกพัน และรับผิดชอบต่อประชาชนส่วนรวม และต่อความเจริญของการแพทย์ของไทยอยู่อย่างสำคัญ

-มีอุดมคติ และมีจรรยาอันสูง และหนักแน่นในหน้าที่และวิชาชีพของตน จึงจะทำให้สำเร็จ

-อุทิศตน อุทิศเวลา แม้กระทั่งความสุขส่วนตัว เพื่อปฏิบัติการเช่นนี้อยู่ตลอดชีวิต

-บำเพ็ญกรณียกิจอันดีงาม ในการที่จะได้ประกอบอาชีพเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพให้แก่ประชาชน

-คิดพิจารณาให้เห็นถึงแก่ ถึงความสำคัญในตนเองและหน้าที่ของตนเอง ที่มีอยู่ต่อส่วนรวม

-ตั้งใจทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ตั้งใจใช้ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในทางวิชาการ ทำประโยชน์สร้างสรรค์ของชาติบ้านเมือง สงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้อื่น ผู้ป่วยเจ็บเป็นสำคัญ

-พยายามเพิ่มพูนศึกษาหาความรู้ ความชำนาญ ฝึกฝนตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าของวิชาการ

-พึงระลึกไว้เป็นนิตย์เสมอว่า

-จรรยาแพทย์ เป็นวินัยที่มีได้มีการบังคับให้ทำตาม

-การบำบัดบรรเทาทุกข์แก่เพื่อนมนุษย์ถ้วนหน้าโดยเต็มใจไม่เห็นแก่อาณัติ เป็นทั้งจรรยาและหน้าที่ที่สำคัญที่สุด

-ความเที่ยงตรงต่อหน้าที่และความสามารถในการงานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ที่จะสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณ ความเชื่อถือ ให้แก่ตัวท่านและสถาบันของท่าน

-บังคับตัวท่านเองให้ปฏิบัติตามให้ได้ และหากเมื่อใดท่านละเมิดจรรยาแพทย์ เมื่อนั้นจะเกิดความเสื่อมเสียแก่ตัว แก่การแพทย์ และแก่ประเทศชาติเป็นที่สุด

-พยายามรักษาความสามารถและจิตใจตั้งนี้ ไว้ให้มั่นคงตลอดไป

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.6.2 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านครูอาจารย์

ความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชน

การศึกษา เป็นงานหลักของแต่ละคนต่อไป ไม่ว่าจะศึกษาเพื่อตน หรือจะให้แก่อื่น สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ จึงจะได้ผลเป็นคุณประโยชน์ มิฉะนั้น จะต้องมีการผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น ทำให้เสียเวลา และเสียผลประโยชน์ไปเปล่าๆ

ไทยเราเคารพยกย่องครูมาก สงเคราะห์ครูเข้าในบุพการีรองจากบิดามารดา ไม่ว่าผู้ใด แม้มียศศักดิ์ มีอำนาจเพียงใด ก็ยังยำเกรงเชื่อฟังครู ไม่ลบหลู่ ไม่ลืมนคร เพราะถือว่า ครู เป็นผู้ปลูกฝังทั้งความรู้และความดีให้แก่เรา เป็นผู้ที่ปั้นเราให้เป็นคนดีมีประโยชน์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

คือ การทำให้บุคคลมีปัจจัยหรือมีอุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วนเพียงพอ ทั้งในส่วนตัววิชาความรู้ ส่วนความคิดวินัยจิต ส่วนจิตใจและคุณธรรมความประพฤติ ส่วนความขยันอดทนและความสามารถในการนำความรู้ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ได้จริงๆ เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วย สุขความเจริญมั่นคง และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมและบ้านเมืองได้ตามควรแก่ฐานะด้วย

เกียรติภูมิของครู ทุกวันนี้ รู้สึกว่า นักเรียนมีท่าทีแสดงว่า เสื่อมคลายความเคารพเชื่อฟังครูลง อยากให้บัณฑิตทางการศึกษาพิจารณาดูว่าเป็นเพราะเหตุใด เป็นเหตุเพราะนักเรียน เพราะสิ่งอื่นๆ หรือเพราะตัวครู

จิตใจของครูนั้น แต่ก่อนมากด้วยเมตตา ความเมตตาทำให้ครูเห็นแก่ศิษย์ยิ่งกว่าเห็นแก่ตัว จึงมุ่งที่จะสั่งสอนและอบรมศิษย์ให้มี ทั้งความดี และความรู้ สามารถเสียสละความสุข ความ

นิสิตนักศึกษา บัณฑิต ครูอาจารย์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา ขอให้

- ตระหนักว่า ประเทศจะเจริญหรือเสื่อมลงย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ
- เข้าใจในความเป็นครู และตั้งใจเป็นครูให้ได้จริง มีเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อศิษย์ กล่าวหาญที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง และร่วมกันปั้นศิษย์ให้ดีพร้อม
- พยายามทำหน้าที่ครู ด้วยกาย ด้วยใจ โดยเต็มกำลัง ให้สมกับที่มีหน้าที่อันสำคัญ
- นำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ไปปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศ และสร้างสรรค์แก่เยาวชน

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.6.3 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านการเกษตร

เรากำลังต้องเร่งรัดปรับปรุงและยกฐานะทางเศรษฐกิจของเราอย่างรีบด่วน เพื่อให้ประเทศดำรงอยู่ต่อไปได้ด้วยความปลอดภัยและมั่นคง สิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ ก็คือผลผลิตทางเกษตรกรรม และกสิกรรม

ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม วิชาที่ท่านได้ศึกษามาทุกสาขา ล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์แก่การกสิกรรม และการเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง

บ้านเมืองไทย ถึงมีรายได้ทางอื่นอยู่มาก แต่ก็ต้องถือว่าเสี่ยงตัวอยู่ด้วยการเกษตร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นตลอดไป ที่จะต้องทำนุบำรุงเกษตรกรรมทุกสาขาพร้อมกับเกษตรกรรมทุกระดับ ให้พัฒนาก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อให้การผลิตมีคุณภาพสูงขึ้นโดยไม่ผลาญทรัพยากรให้เปลืองเปล่า

นิสิตนักศึกษา บัณฑิต ผู้ที่ศึกษาทางด้านการเกษตร

- ต้องถือเป็นหน้าที่ พยายามช่วยกันทำหน้าที่ให้ดีที่สุด
- ถือเป็นอุดมคติ
- จะต้องยึดหลักปฏิบัติโดยเคร่งครัด 5 ประการ ดังนี้
  - 1) บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่การเกษตร และการกสิกรรม
  - 2) ยกฐานะของเกษตรกร กสิกรไทย ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
  - 3) ขอให้ใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง
  - 4) มีความร่วมมือกันทุกๆ ฝ่าย
  - 5) ยึดถือความตั้งใจจริงที่จะทำงานเพื่อประเทศเป็นหลัก

การปฏิบัติหน้าที่การเกษตรที่ดี

- ต้องเป็นผู้ประกอบ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สมเกียรติ
- พยายามเอาวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ไปใช้ให้เป็นแก่ชาติบ้านเมืองให้เต็มที่
- พยายามศึกษาและฝึกฝนตนเองต่อไป
- มีความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี เพื่อเป็นเกียรติ และเป็นศรีแก่ตัวท่านเองและสถานศึกษา
- ช่วยกันเผยแพร่วิทยาการ ให้เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรและกสิกร ให้ได้ทราบถึงวิธีปฏิบัติอันถูกต้องตามหลักวิชา

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

การปฏิบัติงานเกษตร บัณฑิตและนักวิชาการเกษตร ควรจะ

-ศึกษาวงวัฏจักรของงานเกษตร ซึ่งสัมพันธ์กับงานอื่นสิ่งอื่น ให้ทราบกระจ่างโดยละเอียด
 ทัวถึง จักได้สามารถทำงานให้บรรลุความสำเร็จได้ตามประสงค์ คือ

-งานเกษตร จำเป็นต้องเกี่ยวพันกับงานต่างๆ กับเหตุปัจจัยต่างๆ มากมายหลายขอบข่ายที่
 ต้องเกี่ยวพันอาศัยกันอย่างถูกต้องสมดุลด้วย

-เกษตรกรรมย่อมเป็นไป หรือดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร และเป็นส่วนหนึ่งของวงจร
 ธรรมชาติ ซึ่งมีการเกิดสืบเนื่องทดแทนกันอย่างพิศดาร จากปัจจัยอย่างหนึ่ง เช่น พันธุ์พืช เมื่อได้
 อาศัยปัจจัยอื่นๆ มีดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น เข้าปรุงแต่งทำให้เกษตรกรได้พืชผลขึ้นมา

-พืชผลที่ได้มานั้น เมื่อนำไปบริโภคเป็นอาหาร ทำให้ได้พลังงานมาทำงาน

-เมื่อนำออกจำหน่าย ก็ทำให้เกิดผลทางเศรษฐกิจขึ้น ทั้งแก่ผู้ซื้อและผู้ผลิต

-วิถีวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ประเทศอย่างยิ่ง คือ

เกษตรกรรมทุกสาขา โดยวัตถุประสงค์ คือ การผลิตเพื่อเลี้ยงดูชาวโลกและส่งเสริมความสุขสมบูรณ์
 ของชาวโลกนั่นเอง ผู้สำเร็จวิชาการเกษตร จึงมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องนำเอาความรู้
 ความสามารถของตน ออกปฏิบัติบำเพ็ญประโยชน์ ให้เกิดแก่เพื่อนมนุษย์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

-การพยายามดัดแปลงปรับปรุง นำสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติมาใช้ โดยสอดคล้องกลมกลืนกับ
 สภาพพื้นที่และพื้นฐานของเกษตรกร ให้ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่สูญเปล่า

-การพัฒนาการเกษตร รวมทั้งการเสริมสร้างความเจริญมั่นคงของชาติ ก็จะต้องบังเกิดผลเป็นจริง
 ขึ้นตามที่ใฝ่ฝันกัน

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.6.4 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านศิลปะ

งานศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งส่วนหนึ่ง ในการสร้างสรรค์ความเจริญของประเทศ เพราะงานด้านการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมนั้น คือ งานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุ ทั้งองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ ของความเจริญด้านอื่นๆ ทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้สืบไป

ความสำคัญของงานศิลปะ

งานทั้งปวงที่ทำสำเร็จแล้วนั้น สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยศิลปะ คือ ต้องอาศัยศิลปะเข้าประกอบส่งเสริมด้วย เพื่อช่วยให้เสร็จสมบูรณ์อย่างประณีตแนบเนียน ดังนั้น เมื่อผู้หนึ่งผู้ใดทำการสิ่งใดได้ผลสมบูรณ์ จึงมีสำนวนพูดกันว่า “สำเร็จอย่างงดงาม” แสดงว่าศิลปะนี้ มีความสำคัญมาก ศิลปะ เป็นเครื่องแสดงความเจริญ หรือความเสื่อมของชาติด้วย โดยแท้

นิสิตนักศึกษา และบัณฑิตทางด้านศิลปะ ควรจะ

- ศึกษาความหมายและความสำคัญของศิลปะให้ตระหนักชัด
- ตั้งใจพยายามใช้ ทั้งวิทยาการ ทั้งศิลปะในการทำกิจการงานของตนให้ครบถ้วนถูกต้อง
- ให้วิทยาการกับศิลปะเกื้อกูลส่งเสริมกันอย่างสอดคล้องพอเหมาะพอควรกัน กิจการงานที่ทำจักได้บรรลุผลอันไพบูรณ์ และเป็นผลเป็นประโยชน์ เป็นความเจริญมั่นคงแก่ตนแก่ส่วนรวม

ผู้ทำงานเกี่ยวข้องโดยตรงกับศิลปะ จะต้อง

- ต้องสำนึกตระหนักในหน้าที่ ในความผูกพัน ความรับผิดชอบ ต่อบ้านเมืองและสังคม
- ทำความเข้าใจในความสำคัญอย่างถ่องแท้
- ทำงานด้วยความตั้งใจ จริงใจ และพากเพียร เพื่อประโยชน์เป็นความเจริญแก่ประเทศชาติ
- ศึกษาค้นคว้าให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ยกให้สูงขึ้น ให้สามารถรักษามาตรฐานศิลปะของเราไว้
- มีศิลปะในการครองชีวิต คือ ต้องรู้จักทำตัวให้มีค่าและมีประโยชน์ รู้จักรักษาตัวมิให้ต้องตกไปในทางที่เสื่อมด้วย จึงจะสมกับที่ได้รับความยกย่องว่าเป็น “ศิลปินบัณฑิต”

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.6.5 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานเทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยี ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านประหยัด

- การประหยัด เป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในที่ทุกแห่ง และในกาลทุกเมื่อ
- เทคโนโลยี ช่วยให้ประหยัดได้อย่างดีเลิศ

ในอดีตนั้น การสร้างเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ทำได้ยากยิ่งและมีราคาสูง
คนส่วนน้อยได้รับประโยชน์

ปัจจุบัน เทคโนโลยีช่วยให้สร้างและผลิตได้โดยง่ายและสะดวก ด้วยราคาต่ำ
ทำให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์

หลักการใช้เทคโนโลยี ควรให้ผลในเรื่อง

- ประสิทธิภาพ
- การประหยัด
- การทุ่มแรงงาน
- ส่วนประกอบของงานที่ทำ

บัณฑิต นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติทางเทคโนโลยีที่ดี

ควรพิจารณาถึงการสร้างสรรค์ คือ

การใช้หลักวิชา และความริเริ่มสร้างงาน ที่ไม่ใหญ่โตนัก แต่มี
ประสิทธิภาพสูง และอำนวยความสะดวกโดยตรงได้มาก โดยนำเอา
ทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนแรงงานของคนส่วนใหญ่ให้
ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย และให้เกิดการเสียหาย หรือความสูญเปล่า น้อยที่สุด

การสร้างความสำเร็จในลักษณะนี้ จะช่วยสร้างเสริมความสำเร็จของกิจการ
ส่วนรวมได้แน่นอน

แผนภาพที่ 9 แก่นแท้และสาระในเรื่องนิสัยนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต (ต่อ)

4.6.6 หลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานด้านกฎหมาย

การออกไปประกอบอาชีพ ทั้งในทางราชการและส่วนตัว ใช้วิชาความรู้ที่ได้รับ
อบรมจากมหาวิทยาลัยให้มีคุณลักษณะสมแก่ผู้ที่มีความรับผิดชอบ และกระทำตนให้
เป็นตัวอย่างของประชาชนที่ราชอาณาจักรให้รู้จักดำรงชีวิตด้วยคุณธรรมอันดีงาม

สำหรับในวิชากฎหมายนั้น ความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมหมายถึง การรักษาความเป็น
ธรรม ไม่บิดเบือนความหมายของตัวบทกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของตนเองด้วย

ความซื่อสัตย์สุจริต จะเป็นเสมือนหนึ่งเกราะคุ้มภัยแก่ท่านตลอดไป ดังบทพระราช
นิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า “สุจริตคือเกราะบัง สาตราพ้อง”

ในการใช้วิชาความรู้ประกอบอาชีพไม่ว่าอย่างใด

จงมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพราะคุณธรรมอันนี้
เป็นมูลฐานอันสำคัญที่จะยังความเจริญ และความเป็นปึกแผ่นแก่สังคม เป็นบ่อเกิดแห่งความ
สามัคคีกลมเกลียว ความซื่อสัตย์สุจริตที่ว่านี้ หมายถึง ความสุจริตต่อหน้าที่การงาน ต่อ
ตนเอง ต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง และมีเจตนาบริสุทธิ์ไม่เอารัดเอาเปรียบ

บัณฑิต นักกฎหมาย การใช้วิชาความรู้ดำเนินอาชีพต่อไปข้างหน้า ควร

- คำนึงถึงเกียรติแห่งวิชาชีพ เฟื่องเลี้ยงถึงประโยชน์ของส่วนรวม
- การใช้วิชาความรู้ด้วยความซื่อตรงสุจริต ช่วยกันใช้วิชาชีพด้วยดี ส่งเสริมให้การศาลยุติธรรม
ของเราอยู่ในระดับสูงอันพึงปรารถนา
- รับใช้ชาติโดยใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์จริงๆ ความรู้ เปรียบเหมือนศาสตราวุธ ย่อมจะ
เป็นคุณหรือเป็นโทษได้เท่ากัน สำคัญอยู่ที่การใช้ความรู้

ขอให้บัณฑิตทุกคนสังวรระวังในการที่จะออกไปประกอบการทำงานต่อไปในกาลข้างหน้า

5. อาจารย์ ผู้ให้การศึกษา

พระบรมราชาโฆวาท ที่พระองค์ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องอาจารย์ และผู้ให้การศึกษาเพื่อสะท้อนให้อาจารย์ทั้งหลาย ฟังน้อมนำไปปฏิบัตินั้น สามารถประมวลได้ 8 หัวข้อ ได้แก่ ความหมายของการให้การศึกษา องค์ประกอบอันสำคัญครบถ้วนของการศึกษา ลักษณะการปฏิบัติงาน หน้าที่ของอาจารย์ การทำหน้าที่ที่ดีของอาจารย์ คุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับอาจารย์และผู้ให้การศึกษา การสร้างเสริมความเป็นครู และอาจารย์และผู้ให้การศึกษา โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

5.1 ความหมายของการให้การศึกษา

การให้การศึกษา คือ การแนะนำส่งเสริมบุคคล ให้มีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ การคิดอ่าน การกระทำตามอัธยาศัยของตนๆ โดยมีจุดหมายสูงสุดในที่สุดให้สามารถนำเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เกื้อกูลตน เกื้อกูลผู้อื่นได้โดยสอดคล้อง ไม่ขัดแย้งเบียดเบียนกัน เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นประเทศได้ (วศ./21 พย.16)

จากยินเสียงกล่าววิจารณ์ถึงครูอยู่บ่อยๆ ว่า สถาบันฝ่ายครูเสื่อมลงไป คำกล่าวนั้น อ้างด้วยว่าเป็นเพราะผู้ที่เข้ามาเล่าเรียนทางครูส่วนมากทีเดียว เป็นผู้ที่ยึดด้วยกำลังปัญญาและกำลังทางอื่นๆ ไม่สามารถ หรือไม่มีโอกาสจะเรียนวิชาทางอื่นได้แล้ว บ้านเมืองของเรา จึงมีแต่ครูที่มีคุณภาพไม่ถึงขนาด ทั้งทางด้านความรู้ ทางด้านการทำงาน และทางด้านความประพฤติ ทำให้การศึกษาของเด็กเรียวลงทุกที ข้อวิจารณ์นี้ จะเป็นความจริงหรือไม่ มิใช่เรื่องสำคัญที่ท่านหรือผู้ใดจะต้องโต้แย้ง สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า ผู้ที่เป็นครูและเป็นผู้บริหารการศึกษาทุกฝ่ายทุกคน จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าสถาบันครูมิได้เป็นเช่นนั้น (วศ./11 ธค.13)

การให้การศึกษาถือว่าเป็นการให้สิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการหล่อหลอมวางรูปแบบให้แก่อนุชน ทั้งทางความรู้ความสามารถ ทั้งทางจิตวิญญาณ (วศ./21 พย.16)

ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาทุกตำแหน่งหน้าที่ (มศว./29 มีย.20) ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่อนุชนโดยตรง ควรจะวางหลักปฏิบัติงานให้ถูกต้องว่า ทำอย่างไรจึงจะบรรลุผลที่มุ่งหมายไว้นั้นสำเร็จได้ (วศ./21 พย.16) งานของครู จึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง (วศ./13 ธค.05) การปฏิบัติหน้าที่ครู ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างอนาคตของชาติด้านหนึ่ง (วศ./14 ธค.04)

พระองค์ทรงพระราชทานความหมายของการให้การศึกษาว่า เป็นการการแนะนำส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญงอกงามในสามด้านคือ ด้านการเรียนรู้ ด้านการคิดอ่าน และด้านการกระทำ ตามอัธยาของตน หรือตามศักยภาพของแต่ละคนที่เขาได้อยู่ และจุดมุ่งหมายสุดท้ายในการให้ศึกษาก็คือ ให้บุคคลนั้นสามารถนำเอาคุณสมบัติเหล่านี้ที่มีในตัว ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ โดยสอดคล้องและไม่ขัดแย้งเบียดเบียนกัน เพื่อให้ได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมและเป็นประเทศที่ดี

ในเรื่องปัญหาครู พระองค์ทรงชี้แนะว่า จากข่าวที่วิจารณ์ว่าสถาบันฝ่ายครูเสื่อมลงไป เพราะผู้ที่เข้ามาเล่าเรียนทางครูส่วนมาก เป็นผู้ที่ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสจะเรียนวิชาทางอื่นได้แล้ว ไม่รู้จะเรียนอะไรจึงมาเรียนครู คนเหล่านี้จึงล้วนแต่เป็นผู้ที่ด้อยด้วยกำลังปัญญาและกำลังทางอื่น ๆ เป็นผลทำให้บ้านเมืองของเราแม้แต่ครูที่มีคุณภาพไม่ถึงขนาด ทั้งความรู้ การทำงาน และความประพฤติ ทำให้การศึกษาของเด็กเรียวลงทุกที ข้อวิจารณ์นี้ ควรแก้ไขไม่ใช่จะต้องโต้แย้ง สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า ผู้ที่เป็นครูและเป็นผู้บริหารการศึกษาทุกฝ่ายทุกคน จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าสถาบันครูมิได้เป็นเช่นนั้น แต่มีคุณภาพจริง ดังนั้น การให้ศึกษาก็คือ การช่วยให้บุคคลค้นพบวิธีดำเนินชีวิตโดยทางที่ชอบ ไปสู่ความเจริญ และความสุขตามอัธยาของตน

พระองค์ทรงชี้แนะให้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูบาอาจารย์เข้าใจว่า การให้ศึกษาแก่นุชนรุ่นหลังเป็นการให้สิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการหล่อหลอมวางรูปแบบให้แก่อนุชน ทั้งทางด้านความรู้ความสามารถและจิตวิญญาณ ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาทุกตำแหน่งหน้าที่ ควรจะวางหลักปฏิบัติงานให้ถูกต้อง ทำให้บรรลุผลที่มุ่งหมายไว้ งานของครู จึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง การปฏิบัติหน้าที่ครู ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างอนาคตของชาติด้านหนึ่ง

กระบวนการคิดในเรื่อง ความหมายของการให้การศึกษา มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ และมีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงให้ความหมายตามนัยยะของการเรียนรู้ การคิด และการกระทำ เป็นสำคัญ ด้วยวิธีการหล่อหลอม โดยการวางรูปแบบที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา เพื่อนำหลักปฏิบัติที่ถูกต้องไปใช้

5.2 องค์ประกอบอันสำคัญครบถ้วนของการศึกษา

การศึกษา ประกอบด้วยองค์ 4 คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา แต่ละส่วนล้วนพอเหมาะกัน และคงจะหมายความว่า ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดบกพร่องไป ก็ใช้การไม่ได้ดี ถ้าบกพร่องมาก ก็ใช้การไม่ได้ ซึ่งก็พอจะทราบพอจะเห็นกันอยู่แล้ว (มศว./22 มีย.22)

พระองค์ทรงอธิบายถึงเรื่ององค์ประกอบของการศึกษาว่า ประกอบด้วย องค์ 4 คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา แต่ละส่วนล้วน พอเหมาะกัน จะมีส่วนหนึ่งส่วนใดบกพร่องไปก็ใช้การไม่ได้ดี และยิ่งบกพร่อง มากก็ใช้การไม่ได้เลย จะต้องมีครบทุกส่วนเป็นสำคัญ

ในเรื่ององค์ประกอบของการศึกษา เป็นแนวคิดตามปรัชญาหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล โดยกล่าวถึงการให้การศึกษาที่สมบูรณ์แบบองค์รวม ดังนั้น บทบาทของอาจารย์ จึงเปรียบเสมือนเป็นผู้ควบคุมปัญญา เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา มีความสมบูรณ์ทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อย่างเต็มศักยภาพ

5.3 ลักษณะการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานต่างๆ นั้น มีอยู่สองลักษณะ (วศ./21 พย.16)

-ลักษณะหนึ่ง คือ ทำโดยมิได้เข้าถึงจุดประสงค์ เช่นมุ่งแต่จะ สอนนักเรียน เพียงให้สอบไล่ได้ แต่มิได้เห็นว่านักเรียนจะนำวิชาการไปใช้ได้ อย่างไร หรือทำงานให้เสร็จไปตามเรื่อง โดยไม่เข้าใจว่าทำไปเพื่อประโยชน์อะไร

-อีกลักษณะหนึ่งนั้น ตรงกันข้าม ไม่ว่าจะสั่งสอนหรือทำสิ่งใด ก็ทราบถึงความมุ่งหมายอย่างแจ่มชัด เมื่อรับภาระสิ่งใดมากระทำแล้ว ก็นำมา พิจารณาโดยละเอียดรอบคอบไม่ตื่นตระหนกหรือวู่วาม แล้วพยายามปฏิบัติโดย เต็มความสามารถ ให้สมเหตุสมผล คำหนึ่งถึงวัตถุประสงค์ตลอดจนผลดีหรือผลร้าย ที่จะเกิดตามมาภายหลังเป็นสำคัญ

ลักษณะการทำงาน สองประการนี้ พิจารณาแล้ว ทุกคนย่อมทราบได้ ว่า ควรเลือกเอาลักษณะใด ในการที่จะได้รับตำแหน่งหน้าที่ต่อไป

ทรงกล่าวถึงลักษณะการปฏิบัติงาน มีสองลักษณะคือ และทราบถึงความมุ่งหมาย อย่างแจ่มชัด ทุกคนควรรู้ว่าควรเลือกใช้ลักษณะใดในการทำหน้าที่ตามตำแหน่งของตน

ในเรื่องลักษณะการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแนวคิดสองแนวคิด คือแนวคิดแรก เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ โดย ทรงเปรียบเทียบลักษณะและผลของงานที่จะได้รับการทำงานสองแบบ และยังมีลักษณะแนวคิด ตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ที่ทรงกล่าวถึงการ ชี้นำให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง และในทางที่ผิดอย่างชัดเจน

5.4 หน้าที่ของอาจารย์

วิทยาการทุกอย่าง มิใช่มีขึ้นในคราวหนึ่งคราวเดียวได้ หากแต่ค่อยๆ สะสมกันขึ้นมาทีละเล็กละน้อยจนมากมายกว้างขวาง การเรียนวิทยาก็เช่นกัน บุคคล จำจะต้องค่อยๆ เรียนรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นมาตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้น เกิดเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้นต่อไป วิธีแสวงหา และเพิ่มเติมความรู้ ไม่มีวิธีใดที่จะสะดวกรวดเร็วไปกว่าเรียนจากผู้ที่เขารู้มาก่อน เขาได้คิดพิจารณามาก่อน (มศว.บางแสน/30 มีย.19)

เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีครู และครูจึงต้องสอนอนุชนผู้เป็นศิษย์ จึงจะเรียนและสะสมเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ไปได้ เมื่อไรศิษย์มีความรู้เป็นรากฐาน พอเพียงแล้วก็จะสามารถนำมาขบคิดพิจารณาต่อไป ให้เป็นความรู้ของตนที่ค้นคิดขึ้นด้วยตนเองได้ ความคิดริเริ่มจะเกิดขึ้นเองโดยไม่อาศัยรากฐานความรู้เดิม ไม่ได้เป็นอันขาด ท่านทั้งหลาย ควรจะได้มองเห็นความจริงข้อนี้ และควรจะได้เตรียมตัวเตรียมใจรับปฏิบัติหน้าที่ครูของท่านโดยเต็มกำลังต่อไป (มศว.บางแสน/30 มีย.19)

การให้การศึกษา นั้น โดยความหมายรวบยอด ได้แก่ การช่วยให้บุคคลค้นพบวิธีดำเนินชีวิตโดยทางที่ชอบ ไปสู่ความเจริญและความสุขตามอัธยาศัยของตนๆ (มศว./13 กย.22) (มศว./20 มีย.22)

พระองค์ทรงกล่าวถึงเรื่องหน้าที่ของอาจารย์ไว้ว่า จำเป็นต้องมีครู และครูจึงต้องสอนศิษย์ให้สามารถเรียนและสะสมเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ไปได้ เมื่อศิษย์มีความรู้เป็นรากฐานพอเพียงแล้วก็จะสามารถนำมาขบคิดพิจารณาต่อไปได้ ครูจึงจำเป็นต้องคิดค้นหาและเพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอ เพราะวิทยาการทุกอย่าง ไม่ได้มีขึ้นในคราวเดียวกัน แต่ค่อยๆ สะสมกันขึ้นมาทีละเล็กละน้อยจนมากมายกว้างขวาง การเรียนก็เช่นกัน บุคคลจะต้องค่อยๆ เรียนรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นมาตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้น เกิดเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้นไป วิธีแสวงหาความรู้ที่ดีที่สุดคือ การเรียนรู้จากผู้ที่เขารู้มาก่อน เพราะผ่านการคิดพิจารณามาก่อนแล้ว และความรู้ของตนที่ค้นคิดขึ้นด้วยตนเองได้นั้น จะเป็นความคิดริเริ่มที่เกิดขึ้นเองโดยอาศัยรากฐานความรู้เดิม ทุกคนควรจะได้มองเห็นความจริงข้อนี้ และควรเตรียมตัวเตรียมใจรับปฏิบัติหน้าที่ครูโดยเต็มกำลัง

กระบวนการคิดในเรื่องหน้าที่ของอาจารย์นี้ มีลักษณะแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ โดยทรงชี้แนะให้เห็นความสำคัญ

ของหน้าที่ของอาจารย์ และอาจารย์ต้องมีหน้าที่อะไรบ้าง และทรงชี้แนะให้รู้จักการทำตนให้เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้ แสวงหาความรู้ใหม่อย่างเพียงพอ เพื่อเตรียมตนเองถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

5.5 การทำหน้าที่ที่ดีของอาจารย์

หน้าที่ครู มีความสำคัญอย่างยิ่ง การทำหน้าที่ในการที่ดีของครู คือ

1) ทำในทางที่จะให้ชาติบ้านเมืองมีความมั่นคง มีความเจริญ และมีความผาสุกสงบอันยั่งยืน ซึ่งจะต้องทำด้วยสัจจะ คือความจริงใจ ไม่ใช่ปิดบัง ฉาบเทาไว้ด้วยเจตนาชั่วทุจริตและหลอกลวง อันแต่ละคนจะรู้ได้ด้วยใจของตนเอง ถ้าบริสุทธิ์ทำแล้วก็จะปลื้มปิติ เบาใจและสบายใจ ถ้าไม่บริสุทธิ์ ทำแล้วมีแต่ซึ่ง เครียด ร้อนใจหนักใจ จะมองหน้าผู้ใดหรือแม้แต่ตนเองก็ไม่สนิท (มศว.มหาสารคาม /15 มีย.19)

2) ปฏิบัติความรู้ ความคิด และจิตใจเยวาวชน (มศว.มหาสารคาม /15 มีย.19)

3) หาวิชาความรู้ และวิธีดำเนินชีวิตการครองชีวิตที่ดีมาให้ ศิษย์ เพื่อให้ศิษย์สามารถเรียนรู้ได้ก้าวหน้า และดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยดีตาม ทำนองคลองธรรมจนบรรลุจุดหมาย (มศว./13 กย.22) (มศว./19 มีย.22) (มศว./20 มีย.22) 6)

4) ส่งสอนแนะนำศิษย์ และศิษย์มีหน้าที่ที่จะต้องเรียนรู้จากครู การที่ให้ศิษย์เรียนรู้จากครู หาได้ทำให้ศิษย์ขาดความคิดริเริ่ม หรือขาดอิสระภาพ ไปได้ประการใดไม่ (มศว.บางแสน/30 มีย.19)

5) มีวิธีการอันแนบคาย ทั้งในด้านให้วิชาการและในด้านอบรม ความประพฤติปฏิบัติทุกชั้นตอนโดยลำดับ จึงจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลสมบูรณ์ กล่าวคือสามารถทำให้การศึกษาแก่ศิษย์ได้ครบ ทุกส่วน (มศว./13 กย.22) กล่าวคือ

-ต้องหาความรู้กับทั้งวิธีการที่ต้องการนั้น มีอยู่แล้ว ครบถ้วนพร้อมมูล ผู้ใดมีอุปายหรือมีกระบวนการคิดการปฏิบัติอันแนบคาย ย่อม แสวงหาและหยิบยกมาใช้ได้ โดยถูกต้องพอเหมาะพอดีตามต้องการอุปายอัน แนบคาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสุด ทั้งในการแสวงหาความรู้ ทั้งในการถ่ายทอด ความรู้นี้ เกิดจากความระลึกได้ถึงความรู้ที่ได้ผ่านพบมาแล้ว ประกอบกับ ความรู้ตัว ตื่นตัว และความคิดอ่านที่่องไวเฉลียวฉลาด ซึ่งปรกติชนทุกคนจะฝึกฝนให้

เกิดขึ้นได้ ไม่เกินวิสัย แล้วนำมาใช้ควบเข้ากับความรู้ความถนัดของตน ให้เป็นประโยชน์ได้ทุกโอกาส (มศว./19 มีย.22)

-ตัวอย่างเช่น ผู้สันตติภาษาที่รู้จักใช้อุบายอันแยบคาย ย่อมหาความรู้จากตำราทั้งเก่าใหม่ได้กว้างขวาง หลายน่งหลายนุ่ม และย่อมเลือกเฟ้นส่วนที่พอเหมาะพอดี นำมาใช้ให้เกิดผลที่สมบูรณ์ได้ (มศว./19 มีย.22)

6) มีอุบายหรือวิธีการอันแยบคายแล้ว จะช่วยให้การสอนได้ผลและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ การใช้อุบายอันแยบคายในการใช้ตำราซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการเรียนการสอน (มศว./20 มีย.22)

7) การใช้ตำราตามที่ถูกต้อง ด้วยอุบายอันแยบคาย (มศว./21 มีย.22) กล่าวคือ

-ความหมายของการให้การศึกษา และได้อธิบายว่า การให้การศึกษาจำต้องอาศัยอุบายหรือวิธีการที่แยบคายเป็นเครื่องช่วยด้วย จึงจะได้ผลและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์

-ตำราว่าด้วยวิชาการต่างๆ แต่ละวิชา ย่อมมีอยู่มากมายในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะ มีผู้ชำนาญการต่างๆ มาก ผู้รู้ผู้ชำนาญการเหล่านั้น แต่ละพวก แต่ละคน ยังรู้ถนัดจัดเจนไปในแง่มุมต่างๆ อีก จึงต่างเขียนต่างแต่งตำราออกมาเผยแพร่กันจนอ่านไม่หมด ใช้ไม่ทั่ว กระทั่งเกิดปัญหาขึ้น เช่นว่ากันว่า ตำราสอนอ่านเขียนแบบเก่าไม่สร้างความสนใจ ต้องเลิกใช้ มาใช้ตำราใหม่ที่น่าสนใจ เป็นต้น ซึ่งทำความลำบากให้พอสมควร ทั้งในแง่วิชาการและแง่การประหยัด

-ที่จริงควรจะคิดกันบ้างว่า ผู้ที่เขียนตำราใหม่ ก็รู้หนังสือมาได้ด้วยตำราเก่านั่นเอง และการให้เปลี่ยนใช้ตำราใหม่โดยมิได้แจกให้เปล่า นั้น บางกรณีเด็กๆ ไม่มีโอกาสจะซื้อหามาเรียนได้จริงๆ ที่ถูก

-ควรจะได้คิดกันให้ดีๆ วิชาการนั้นเป็นเรื่องของความจริง ที่มีอยู่เป็นกลาง ตำราเล่มไหนก็เก็บเอาความจริงนั้นมากล่าว ด้วยเนื้อหาสาระอันมีอยู่โดยนัยเดียวกัน จะต่างกันไปที่ด้วยผู้แต่งวิธีอธิบายต่างกัน หรือเน้นหนักในบางแง่มุมต่างกัน หรือแทรกเสริมส่วนหนึ่งส่วนใดให้พิสดารออกไปบ้างเท่านั้น

-เพราะฉะนั้น ผู้มีอุบายอันแยบคาย ย่อมไม่เห็นความสำคัญของตำรายิ่งไปกว่าเนื้อหาวิชา เมื่อมีตำราเล่มหนึ่งอยู่แล้วย่อม

สามารถใช้ตำราเล่มเดิมนั้นเป็นหลักต่อไปได้ ส่วนใดเกินต้องการ ก็ข้ามเสีย ส่วนใดขาดตกบกพร่อง ก็เสริมให้ ก็จะทำให้ตำราเล่มเดิมคงประโยชน์อยู่เต็มที่ ทั้งจะขจัดปัดเป่าปัญหาเรื่องขาดตำรา หรือขาดเงินซื้อตำราใหม่ไปได้ (มศว./20 มีย.22)

-ขอให้หาวิธีการปฏิบัติตามนี้ไปพิจารณาใช้ให้ได้ผล
ในงานของท่าน (มศว./20 มีย.22)

8) การฝึกหัดอบรมศิษย์ ด้วยอุบายอันแยบคาย (มศว./21 มีย.22)

9) ต้องฝึกฝนอบรมความประพฤติปฏิบัติให้แก่ศิษย์ (มศว./21 มีย.22)

-งานประการหลังนี้ รู้สึกกันในเวลานี้ว่าได้ลำบากยากยิ่ง เลยเป็นเหตุให้หลายคนพากันละวางความสนใจไปเสียเฉยๆ (มศว./21 มีย.22)

-ผู้ที่รู้อุบายอันแยบคาย จะไม่มองข้ามการอบรมความประพฤติของเด็กเป็นอันขาด และย่อมจะพยายามทำงานด้านนี้ มิให้ย่อหย่อนไปกว่าการสอนวิชา เพราะเขาสามารถทำได้ (มศว./21 มีย.22) คือ

10) ธรรมชาติของเด็ก ว่าเด็กวัยใด ลักษณะใด ชอบการฝึกหัดอบรมแบบใด เขาย่อมสังเกตทราบ ว่าเด็กวัยหนึ่งต้องหัด ต้องกระดัดประคองให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งต้องเคี่ยวเข็ญต้องบังคับ ต้องกวดขันให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งต้องแสดงเหตุผลผิตชอบชั่วดีให้เห็นก่อน เพื่อชักนำให้ทำ จึงจะได้ผล แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด (มศว./21 มีย.22)

11) ลงมือประพฤติเป็นตัวอย่างด้วยตนเอง ให้ได้เห็นได้ดูลู่ตลอดเวลา โดยไม่ละเลยความประพฤติปฏิบัติที่ต้องการจะให้เกิดมีในตัวเด็กเป็นอันขาด ไม่ว่าจะป็นข้อปฏิบัติเล็กน้อยปลีกย่อยเพียงใด ยิ่งในเรื่องความขยันหมั่นเพียร ยิ่งต้องเน้นเป็นพิเศษ เพื่อให้เห็นว่าความเพียรนั้นเป็นประธานของของการงานทุกอย่าง (มศว./21 มีย.22)

12) ฝึกฝนความเพียร จนเป็นนิสัย การงานทั้งหลาย ก็สำเร็จได้โดยง่ายตายและรวดเร็ว กล่าวคือ

-การทำงานใดๆ ไม่ว่าเล็กใหญ่ ง่าย ยาก ถ้าย่อหย่อนจากความเพียรแล้ว ยากที่จะให้สำเร็จเรียบร้อยทันเวลาได้ (มศว./21 มีย.22)

-การฝึกฝนความเพียร ถ้าหากแรกๆ จะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยลำบาก แต่พอได้เพียรจนเป็นนิสัยแล้ว ก็จะกลับเป็นพลังอย่างสำคัญ ที่

คอยกระตุ้นเตือนให้ทำงานอย่างจริงจัง ด้วยใจว่าเริง และเมื่อใดพลังของความ
เพียรนี้เกิดขึ้น เมื่อนั้น การงานทั้งหลาย ก็สำเร็จได้โดยง่ายตายและรวดเร็ว (มศ.
/21 มีย.22)

พระองค์ทรงชี้แนะผู้ที่เป็นอาจารย์ ให้ทราบถึงการทำหน้าที่ที่ดีของอาจารย์ไว้
หลายประการ ได้แก่ การทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองมีความมั่นคง มีความเจริญ
และมีความผาสุกสงบอันยั่งยืนเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องทำงานด้วยความสัจจะคือความจริงใจ มี
หน้าที่ปลูกฝังความรู้ความคิดและจิตใจให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง หาวิชาความรู้และวิธีการครอง
ชีวิตที่ดีมาให้ศิษย์ สั่งสอนแนะนำศิษย์และศิษย์มีหน้าที่ที่จะต้องเรียนรู้จากครู มีวิธีการอันแยบ
คาย ทั้งในด้านให้วิชาการและอบรมความประพฤติปฏิบัติทุกชั้นตอนโดยลำดับ ต้องหาความรู้
และวิธีการที่ต้องการอย่างครบถ้วนพร้อมมูล มีอุปายหรือวิธีการอันแยบคายเพื่อให้การสอน
ได้ผลและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ การใช้อุปายอันแยบคายในการใช้ตำรา ฝึกหัดอบรมศิษย์
ด้วยอุปายอันแยบคาย ฝึกฝนอบรมความประพฤติปฏิบัติให้แก่ศิษย์ รัชธรรมชาติของเด็ก ลงมือ
ประพฤติเป็นตัวอย่างด้วยตนเอง ให้ศิษย์ได้เห็นได้รู้ได้อยู่ตลอดเวลา ฝึกฝนความเพียรจนเป็น
นิสัย พระองค์ทรงขอให้หาวิธีการปฏิบัติตามนัยนี้ ไปพิจารณาใช้ให้ได้ผลในงานของอาจารย์
ทุกคน

การทำหน้าที่ที่ดีของอาจารย์นี้ พระองค์ทรงมีกระบวนการคิดที่ผสมผสานแนวคิด
สี่แบบ คือ ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และ
มโนคติ โดยทรงกล่าวเน้นย้ำถึงการปลูกฝังความรู้ความคิดและจิตใจ การลงมือประพฤติให้
เป็นตัวอย่างที่ การใช้ตำราว่าด้วยวิชาการต่างๆ และการแสวงหาความรู้กับทั้งวิธีการที่
ต้องการ ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ และการ
มองเห็นข้อเท็จจริง ทรงกล่าวถึงการรู้สภาพและธรรมชาติของผู้เรียน และการทำงานด้วย
ความสัจจะจริงใจโดยแท้จริง นอกจากนี้ ยังทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม
(Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ที่ทรงเน้นวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ การฝึกฝน
ความเพียร การอบรมความประพฤติ การอบรมศิษย์ด้วยอุปายอันแยบคาย และการให้
การศึกษาด้วยอุปายหรือวิธีการที่แยบคาย และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม
(Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ทรงกล่าวถึงการหาวิชาความรู้และวิธีการครอง
ชีวิตที่ดีมาให้ศิษย์ เพื่อให้ศิษย์สามารถเรียนรู้ได้อย่างก้าวหน้า และสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้
ด้วยดีตามทำนองคลองธรรม รวมทั้งการมีอิสรภาพในการเรียนรู้และการคิดที่สร้างสรรค์ด้วย

5.6 คุณสมบัตินักเรียนที่จำเป็นสำหรับอาจารย์ผู้ให้การศึกษา

คนเรา จะแสวงหาแต่วิชาการฝ่ายเดียวไม่ได้ ผู้มีวิชาการ จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติในตัวเอง นอกจากวิชาความรู้ด้วย จึงจะนำตนนำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น

ที่สำคัญได้แก่ ความรู้จักผิดชอบชั่วดี ความละเอียดซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ความไม่มั่งง่าย หยาบคาย

ที่สำคัญเป็นพิเศษ คือ ความขยันหมั่นเพียร พยายามฝึกหัดประกอบกิจการทุกอย่างด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง

คุณสมบัติเหล่านี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะทำให้การศึกษาสมบูรณ์ เป็นประโยชน์จริง เป็นสิ่งซึ่งครูจะต้องปลูกฝังให้เจริญขึ้นในตัวนักเรียนให้ครบถ้วน เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นคนเต็มคน เป็นคนที่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและประเทศชาติได้

ขอให้เอาใจใส่ศึกษาในความจริงข้อนี้ และถือเอาเป็นหน้าที่ ที่จะต้องพยายามทำให้ถูกต้องครบถ้วน โดยจดจำรำลึกไว้เสมอตลอดเวลาว่า คนชั่ว คนคร้าน คนหยาบ คนไม่มีอายนั้น ถึงจะมีความรู้ท่วมท้นเท่าใด ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะสร้างสรรค์อะไรไม่ได้ ได้แต่ทำลายอย่างเดียว (มศว./22 มีย.22)

สำหรับเรื่องคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับอาจารย์ผู้ให้ศึกษานี้ พระองค์ทรงชี้แนะว่า นอกจากวิชาความรู้แล้ว ทุกคนจะต้องมีคุณสมบัติในตัวเองด้วย จึงจะนำตนนำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญได้แก่ ความรู้จักผิดชอบชั่วดี ความละเอียดซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ความไม่มั่งง่าย หยาบคาย และที่สำคัญเป็นพิเศษ คือ ความขยันหมั่นเพียร พยายามฝึกหัดประกอบกิจการทุกอย่างด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง

กระบวนการคิดตามแนวนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงกล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีที่พึงมีอยู่ในตัวของบุคคล ทรงเน้นย้ำว่าคุณสมบัติเหล่านี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะทำให้การศึกษาสมบูรณ์และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ขอให้ทุกคนศึกษาในความจริงข้อนี้ และถือเอาเป็นหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน

5.7 การสร้างเสริมความเป็นครู

การที่จะสร้างเสริมความเป็นครู ความเป็นครูนี้ เป็นของดีมีค่า และถ้าได้พิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปด้วยแล้ว ก็จะเป็นความสำคัญยิ่งขึ้นไปอีก ความเป็นครู หมายถึงมีความรู้ดี (มธ./25 ตค.22) ประกอบด้วย

-หลักวิชาถูกต้องแน่นแฟ้นและแจ่มแจ้งแก่ใจ รวมทั้งคุณค่าความดีและความเอื้ออารี ปรารถนาที่จะถ่ายทอดเผื่อแผ่ให้ผู้อื่นได้มีความรู้ความเข้าใจที่ดีด้วย ความแจ่มแจ้งแน่ชัดในใจย่อมทำให้สามารถส่งแสดงความรู้ ออกมาให้เข้าใจตามได้โดยง่าย ทั้งในการปฏิบัติงานก็ย่อมทำให้ผู้ร่วมงานได้เข้าใจโดยแจ่มชัด

-ส่วนความหวังดีโดยบริสุทธิ์ใจนั้น จะน้อมนำไปเกิดศรัทธาแจ่มใส มีใจพร้อมที่จะรับความรู้ด้วยความเบิกบาน ทั้งพร้อมที่จะร่วมงานกับผู้ที่มีความสมบัติของครูโดยเต็มใจ และมั่นใจ ดังนี้ ก็จะทำให้กิจการใดๆ ที่กระทำอยู่ ดำเนินไปโดยสะดวกราบรื่นและสำเร็จประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสมบูรณ์

-ความเป็นครู จึงมิใช่คุณสมบัติเฉพาะของครูเท่านั้น หากแต่เป็นคุณสมบัติที่จะอำนวยประโยชน์เกื้อกูลมาก แก่คนทุกคนและแก่กิจการทุกอย่าง

บัณฑิต ล้วนเป็นผู้มีพื้นฐานวิชาการแน่นแฟ้นดีอยู่แล้ว น่าจะศึกษาเรื่องความเป็นครูให้เห็นจริง และอบรมให้บังเกิดขึ้นพร้อมในตนเองบ้าง เพื่อประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันในชาติบ้านเมืองของเรา (มธ./25 ตค.22)

ในการสร้างเสริมความเป็นครู ทรงกล่าวว่า ความเป็นครูเป็นของดีมีค่า ความเป็นครูหมายถึงมีความรู้ดี ซึ่งประกอบด้วย หลักวิชาถูกต้องแน่นแฟ้นและแจ่มแจ้งแก่ใจ คุณค่าความดีและความเอื้ออารี ความหวังดีโดยบริสุทธิ์ใจ ความเป็นครู มิใช่คุณสมบัติเฉพาะของครูเท่านั้น หากแต่เป็นคุณสมบัติที่จะอำนวยประโยชน์แก่คนทุกคนและแก่กิจการทุกอย่างด้วย ทรงขอให้ทุกคนศึกษาเรื่องความเป็นครูให้ชัด และอบรมให้บังเกิดขึ้นพร้อมในตนเอง เพื่อประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันในชาติบ้านเมือง

กระบวนการคิดตามแนวนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมนคติ ทรงกล่าวถึงความรู้ที่มีอยู่ในตัวอาจารย์เพื่อถ่ายทอดให้

ผู้อื่น เปรียบเสมือนอาจารย์ต้องเป็นผู้สละิตตนเอง ดังนั้น ผู้เป็นอาจารย์จึงต้องแสวงหาความรู้ เพื่อเสริมความเป็นอาจารย์ให้บังเกิดในตน

5.8 อาจารย์ ผู้ให้การศึกษา จะต้อง

- 1) ขอให้พิจารณาให้ทราบชัด ถึงความรับผิดชอบและความสำคัญของหน้าที่ที่มีอยู่นั้น โดยตระหนัก (มศว./29 มีย.20)
- 2) ต้องทราบและตระหนักว่า ผู้เป็นครู จึงจัดได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ในการสร้างสรรค์บัณฑิตอนาคตของชาติบ้านเมือง
- 3) มีความรับผิดชอบต่ออย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมือง ในการสร้างพลเมืองที่ดี (มศว./29 มีย.20)
- 4) เมื่อได้ตัดสินใจเลือกทางเดินทางนี้ และได้เตรียมตัวมาเพื่อทำหน้าที่อันสำคัญนี้แล้ว จะต้องเดินหน้าต่อไปจนบรรลุความสำเร็จ การที่จะทำหน้าที่ให้สำเร็จนั้น พื้นฐานอยู่ที่ความบริสุทธิ์ใจในเจตนาที่แต่ละคนได้ตั้งไว้ (มศว./29 มีย.20)
- 5) เมื่อมีความบริสุทธิ์ใจแล้ว ความมั่นใจ และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติก็จะเกิดตามมา ทำให้สามารถทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากต่างๆ ได้ ทั้งเกิดความเสียสละ คือ สละความตามใจตัว ความสะดวกสบาย อันเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียได้ เพื่อที่จะถนอมรักษาความดี ความสำคัญ ความศักดิ์สิทธิ์ของหน้าที่ไว้ สำหรับอนาคตของอนุชน และความวัฒนาถาวรของประเทศของชาติในกาลข้างหน้า (มศว./29 มีย.20)
- 6) พยายามฝึกฝนตนเองและอบรมสั่งสอนศิษย์ ให้ทราบถึงลักษณะการปฏิบัติงานที่ถูกที่แท้ไว้เสมอตลอดเวลา จักได้สามารถทำตัวและทำการงานโดยมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยม สมกับที่ได้รับการศึกษาชั้นสูงมาแล้ว (วศ./21 พย.16)
- 7) บำเพ็ญตนเป็นผู้ที่สนใจในวิชาการ โดยไม่หยุดยั้ง เพื่อรักษาเกียรติแห่งความเป็นบัณฑิตตลอดไป (วศ./14 ธค.04)
- 8) มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ ให้สมกับเป็นผู้ที่ได้รับ ความไว้วางใจจากผู้ปกครองของนักเรียน (วศ./14 ธค.04) ขอให้บำเพ็ญตนให้สมกับเกียรติที่ได้รับนี้สืบไป (วศ./14 ธค.04)

- 9) พยายามถ่ายทอดวิชาความรู้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะทำได้
(วศ./13 ธค.05)
- 10) จงวางตนให้สมกับที่เป็นครูให้นักเรียนมีความเคารพนับถือ และเป็นທີ່เลื่อมใสไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียนด้วย (วศ./13 ธค.05)
- 11) ต้องทำให้ใจให้เข้มแข็ง (วศ./11 ธค.13) ตั้งใจให้มั่นคงในงานในความเป็นครูของตน จักได้สามารถร่วมกันสร้างสรรค์อนาคตอันผาสุกและเจริญมั่นคงให้แก่ชาติของเราได้ตามที่เราทุกคนมุ่งปรารถนา (มศว.มหาสารคาม/15 มีย.19)
- 12) ต้องมั่นคงในอุดมคติ (วศ./11 ธค.13) และตั้งมั่นอยู่ในหลักแห่งศีลธรรม (วศ./13 ธค.05) (วศ./14 ธค.04)
- 13) ต้องรวบรวมกำลังกาย กำลังความคิด และสติปัญญา (วศ./11 ธค.13)
- 14) ต้องต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ด้วยความกล้าหาญอดทน และสุจริตปฏิบัติงาน (วศ./11 ธค.13)
- 15) ต้องปฏิบัติตนให้ดีที่สุด ให้สมเป็นครูที่แท้และที่สามารถ (วศ./11 ธค.13)
- 16) ทราบแจ้งแก่ใจด้วยว่า การให้การศึกษานี้เป็นงานที่ละเอียดซับซ้อนและกว้างขวางมาก (มศว.มหาสารคาม/15 มีย.19) จะต้อง
- กระทำโดยอาศัยความรู้ ความสังเกตจดจำ และความฉลาดรอบคอบอย่างสูง
  - ต้องอาศัยความเสียสละอดทน ความเพียรพยายาม ความสุจริต และความเมตตาอันกว้างขวางด้วยพร้อม จึงจะสำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ (มศว.มหาสารคาม/15 มีย.19)
- ท่านจะต้อง เป็นผู้อบรมผู้อื่นต่อไปในกาลข้างหน้า ขอให้ศึกษาวิธีการอันแยบคายนี้ไว้ให้ได้ และนำออกใช้ให้สำเร็จผลจงสมบูรณ์ (มศว./21 มีย.22)
- จงทำหน้าที่ของตัวในทางที่ถูกต้อง ให้ได้ผลสมบูรณ์ที่สุด จะยอมหรือปล่อยตัวให้หย่อนเพราะเหตุใดๆ ไม่ได้ อาจมีปัญหากเกิดขึ้น (มศว.มหาสารคาม/15 มีย.19)

เพื่อสร้างคุณค่าให้ตัวท่าน เพื่อเชิดชูจรรยาบรรณสถาบันอันมี
เกียรติของท่าน และเพื่อช่วยให้ศิษย์ของท่าน ซึ่งจะเติบโตขึ้นมาเป็นเจ้าของ
ประเทศ ได้เป็นผู้มีความรู้ดี มีความประพฤติดี สามารถที่จะปกครองบริหาร
บ้านเมืองให้เจริญมั่นคงสืบไป (วศ./11 ธค.13)

พระองค์ทรงชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนปฏิบัติงาน ให้แก่อาจารย์ผู้ให้การศึกษา
ว่า ควรจะต้อง ตระหนักและพิจารณาถึงความรับผิดชอบและความสำคัญของหน้าที่ของตนให้
ทราบชัด ว่าผู้เป็นครู จึงจัดได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการสร้างสรรค์บัณฑิตอนาคต
ของชาติบ้านเมือง มีความรับผิดชอบอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่ชาติบ้านเมือง ต้อง
เตรียมตัวเตรียมใจทำหน้าที่อันสำคัญนี้ ต้องเดินหน้าต่อไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ ความมั่นใจ
และความมุ่งมั่น ทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากได้ มีความเสียสละคือสละความตามใจ
ตัวความสะดวกสบาย พยายามฝึกฝนตนเองและอบรมสั่งสอนศิษย์ให้ดี บำเพ็ญตนเป็นผู้ที่
สนใจในวิชาการโดยไม่หยุดยั้ง มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ให้สมกับที่ได้รับความ
ไว้วางใจ บำเพ็ญตนให้สมกับเกียรติที่ได้รับ พยายามถ่ายทอดวิชาความรู้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะ
ทำได้ วางตนให้สมกับที่เป็นครูให้นักเรียนมีความเคารพนับถือ ต้องทำใจให้เข้มแข็ง ตั้งใจให้
มั่นคง มั่นคงในอุดมคติ และตั้งมั่นอยู่ในหลักแห่งศีลธรรม รวบรวมกำลังกาย กำลังความคิด
และสติปัญญา ต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคด้วยความกล้าหาญอดทนและสุจริต ต้องปฏิบัติตนให้ดีที่สุด
ให้สมเป็นครูที่แท้และที่สามารถ กระทำโดยอาศัยความรู้ ความสังเกตจดจำ และความฉลาด
รอบคอบอย่างสูง อาศัยความเสียสละอดทน ความเพียรพยายาม ความสุจริต และความเมตตา
จึงจะสำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ ทรงขอให้ศึกษาวิธีการอันแยบคายนี้ไว้ให้ได้ และนำออกใช้ให้
สำเร็จผลจงสมบูรณ์

การชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนการปฏิบัติงานให้แก่อาจารย์ มีลักษณะ
กระบวนการคิดที่ผสมผสานแนวคิดสามแบบ คือ มีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism)
ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงชี้แนะให้ผู้ที่เป็นอาจารย์มีความสำนึกรับผิดชอบใน
หน้าที่ให้สมกับเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ บำเพ็ญตนให้สมกับเกียรติที่ได้รับ ต้องมั่นคงในอุดม
คติและหลักแห่งศีลธรรม ต้องปฏิบัติตนสมเป็นครูที่แท้ สร้างคุณค่าให้ตัวตน เพื่อเชิดชูจรรยา
แก่สถาบันและศิษย์ของตน วางตนให้สมกับที่เป็นครูให้นักเรียนมีความเคารพนับถือและเป็น
ที่เลื่อมใส ต้องทำใจให้เข้มแข็ง มั่นคงในงาน ในความเป็นครูของตน ต้องสนใจในวิชาการโดยไม่
หยุดยั้ง โดยพยายามฝึกฝนตนเองและอบรมสั่งสอนศิษย์อยู่เสมอ ต้องตระหนักถึงหน้าที่ ความ
รับผิดชอบ ความสำคัญ ความเป็นครูในตน การมีความรับผิดชอบอย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมืองใน
การสร้างพลเมืองที่ดี และการมีความบริสุทธิ์ใจในเจตนาที่ได้ตั้งไว้ด้วย ทรงมีแนวคิดตาม
ปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ โดยมีนัยยะอาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดวิชา

ความรู้ให้ดีที่สุด นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงกล่าวถึงการศึกษาและใช้วิธีการอันแยบคาย และเน้นการกระทำโดยอาศัยความรู้ ความสังเกตจดจำ ความฉลาด ความเสียสละอดทน ความเพียรพยายาม ความสุจริต และความเมตตา และทำหน้าที่ของตัวในทางที่ถูกต้องสมบูรณ์ ด้วยความกล้าหาญ อดทนและสุจริต พร้อมทั้งได้ทรงชี้แนะถึงปฏิบัติงาน โดยให้ใช้กำลังกาย กำลังความคิด และสติปัญญาเป็นสำคัญ

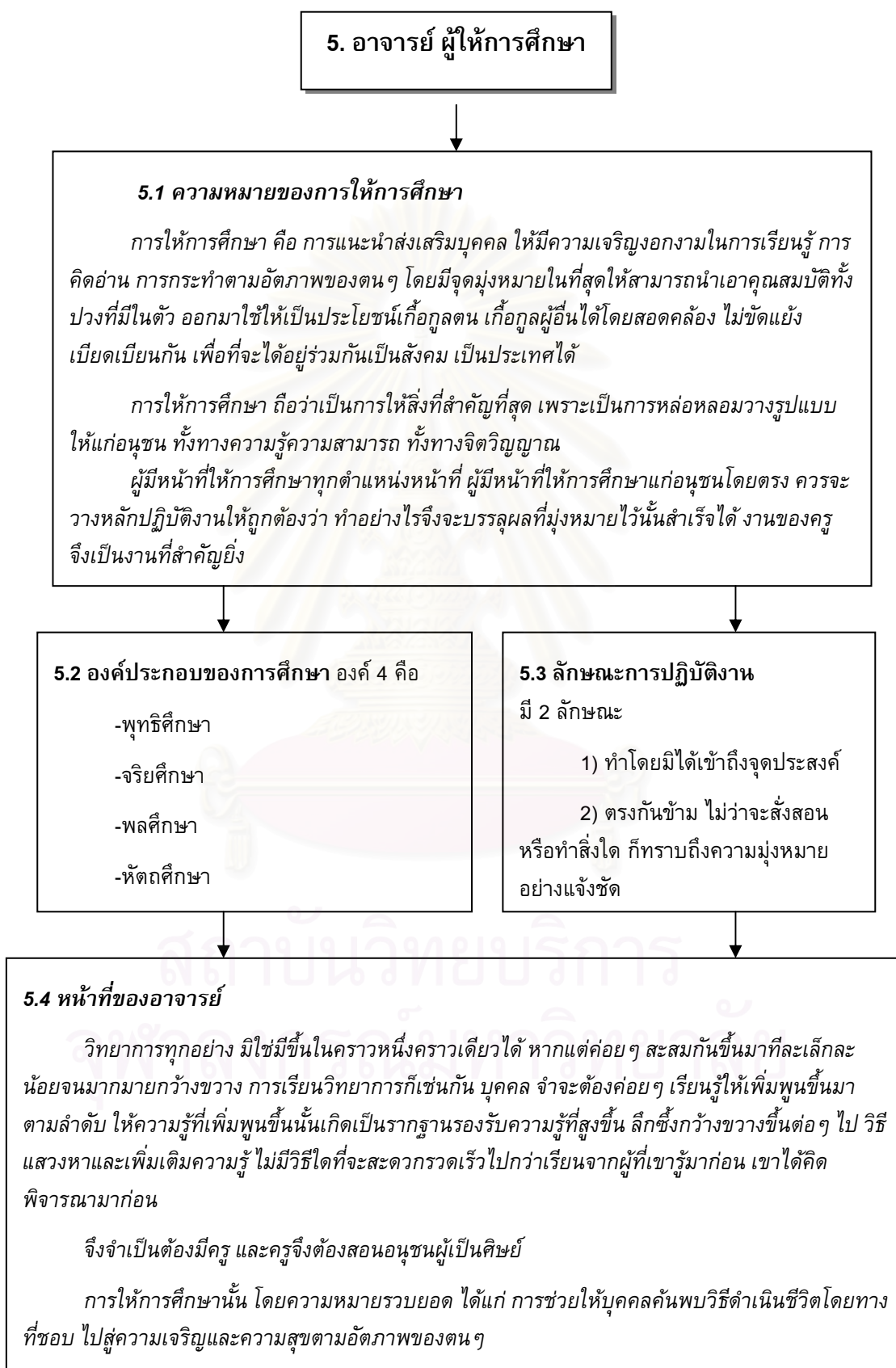
แก่นแท้และสาระในเรื่องอาจารย์และผู้ให้การศึกษา
ความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

อาจารย์รูปและแสดงภาพ

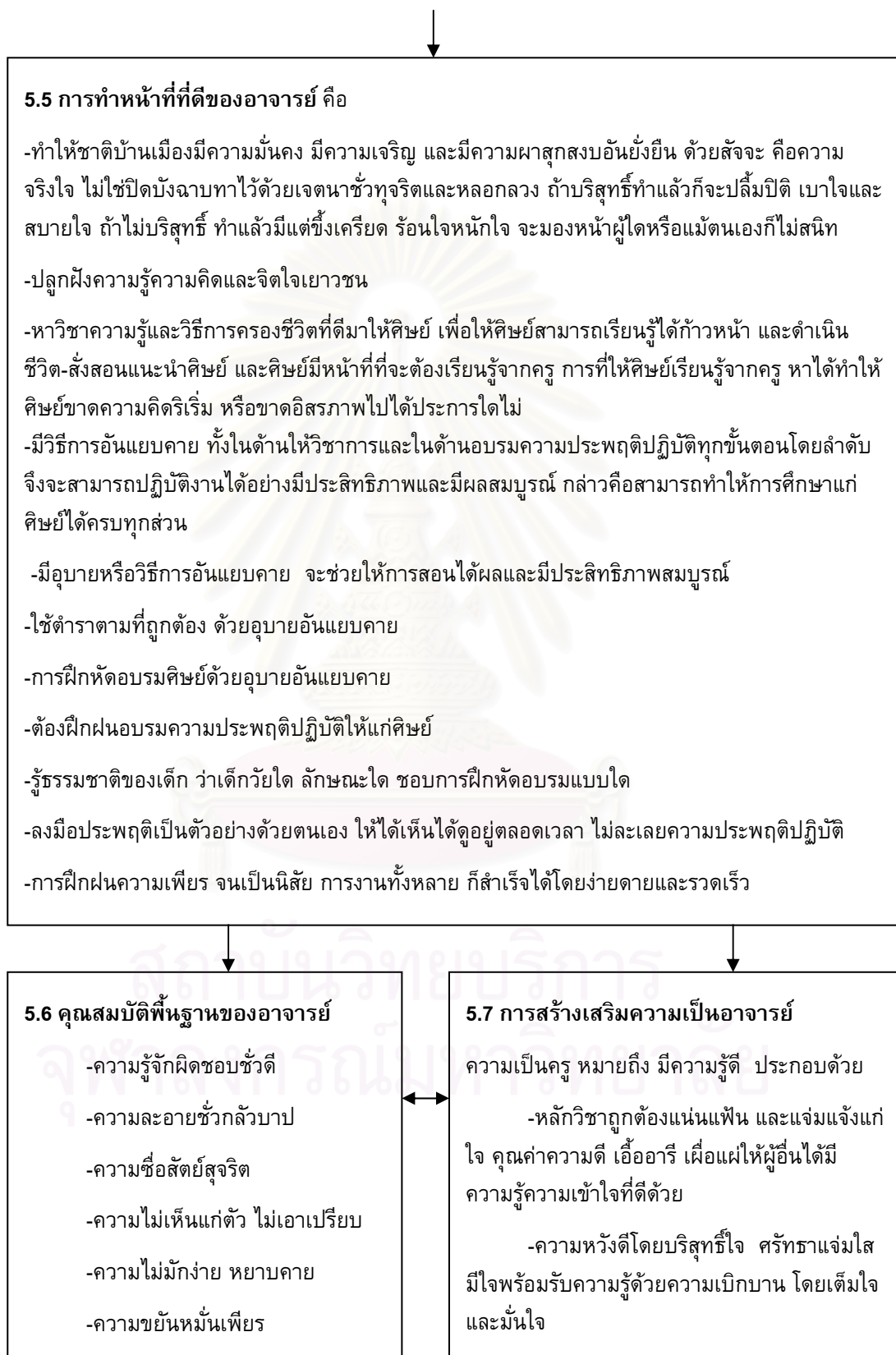

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 10 แก่นแท้และสาระในเรื่องราวอาจารย์ ผู้ให้การศึกษา

แผนภาพที่ 10 แก่นแท้และสาระในเรื่องอาจารย์ ผู้ให้การศึกษา (ต่อ)

แผนภาพที่ 10 แก่นแท้และสาระในเรื่องอาจารย์ ผู้ให้การศึกษา (ต่อ)

5.8 อาจารย์ ผู้ให้การศึกษา จะต้อง

- พิจารณาให้ทราบชัด ถึงความรับผิดชอบและความสำคัญของหน้าที่ โดยตระหนัก
- ตระหนักว่า ผู้เป็นครู เป็นผู้มีความสำคัญมาก ในการสร้างสรรค์บัณฑิตอนาคตของชาติ
- มีความรับผิดชอบอย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมือง ในการสร้างพลเมืองที่ดี
- เตรียมตัวเพื่อทำหน้าที่ที่จะต้องเดินทางไปจนบรรลุความสำเร็จ บนพื้นฐานอยู่ที่
ความบริสุทธิ์ใจในเจตนาที่แต่ละคนได้ตั้งไว้
- มีความมั่นใจ มุมานะในการปฏิบัติ ทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากได้ เสียสละ
- ฝึกฝนตนเองและอบรมสั่งสอนศิษย์ ให้ทราบถึงลักษณะการปฏิบัติงานที่ถูกที่แท้ไว้เสมอ
- บำเพ็ญตนเป็นผู้ที่สนใจในวิชาการโดยไม่หยุดยั้ง
- สำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ให้สมกับเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองของนักเรียน
- พยายามถ่ายทอดวิชาความรู้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะทำได้
- วางตนให้สมกับที่เป็นครู ให้นักเรียนมีความเคารพนับถือ เป็นที่เลื่อมใสไว้วางใจ
- จะต้องทำใจให้เข้มแข็ง ตั้งใจให้มั่นคงในงาน ในความเป็นครูของตน
- ต้องมั่นคงในอุดมคติ ตั้งมั่นอยู่ในหลักแห่งศีลธรรม
- ต้องรวบรวมกำลังกาย กำลังความคิด และสติปัญญา
- ต้องต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยความกล้าหาญอดทน และสุจริตปฏิบัติงาน
- ต้องปฏิบัติตนให้ดีที่สุด ให้สมเป็นครูที่แท้และที่สามารถ
- ต้องทราบแจ้งแก่ใจด้วยว่า การให้การศึกษาเป็นงานที่ละเอียดซับซ้อนและกว้างขวางมาก
จะต้อง
- กระทำโดยอาศัยความรู้ ความสังเกตจดจำ และความฉลาดรอบคอบอย่างสูง
- ต้องอาศัยความเสียสละอดทน ความเพียรพยายาม ความสุจริต และความเมตตาอัน
กว้างขวางด้วย จึงจะสำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้

6. หลักสูตรอุดมศึกษา

พระบรมราชาโฆวาท ที่พระองค์ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา เพื่อสะท้อนให้มหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ และนักการอุดมศึกษาทั้งหลาย พึง น้อมนำไปปฏิบัติ นั้น สามารถประมวลได้ 4 หัวข้อ ได้แก่ หลักสูตรต้องสร้างคนอย่างครบถ้วน แบบองค์รวม หลักสูตรต้องสร้างคนที่เป็นคนที่สมบูรณ์ หลักสูตรต้องสร้างคนให้มีประสิทธิภาพ การทำงาน และหลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำงานเพื่อชาติและสังคม โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

หลักสูตร และโครงการวิจัย

การที่มหาวิทยาลัย มีหลักสูตรและโครงการการวิจัยในภาควิชา ต่างๆ เป็นอันมาก แสดงว่าผู้ที่สำเร็จหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยโดย สมบูรณ์แล้ว จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีพอตัว ทั้งทางด้านวิชาการและ ทางด้านการปฏิบัติ พร้อมและเหมาะที่จะออกไปปฏิบัติงานในแนวทางของแต่ละ คน (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

การศึกษาในมหาวิทยาลัย ช่วยให้บัณฑิตมีวิชาความรู้ที่หนักแน่น ก้าวหน้า และมีความสามารถที่จะใช้ความคิดวิจารณ์ญาณได้อย่างถูกต้องมี เหตุผล ซึ่งถ้าแต่ละคนได้นำไปใช้ในการปฏิบัติบริหารงานของตนต่อไป ด้วยจิตใจ ที่หนักแน่นเป็นกลาง และด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ ก็จะส่งเสริมให้ประสบ ความสำเร็จและความเจริญ (จพ./3 สค.34)

มหาวิทยาลัย ได้รับความสำเร็จอย่างงดงามมากในการดำเนิน โครงการค้นคว้าวิจัยทางเทคโนโลยี และการค้นคิดประดิษฐ์และผลิตอุปกรณ์การ ทำงานอันมีคุณภาพสูงออกสู่ประชาชน ความสำเร็จทั้งนี้ เห็นได้ว่าเป็นประโยชน์ อย่างสำคัญ ในการที่จะช่วยให้บ้านเมืองของเรามีเครื่องมือที่ดี ที่มีคุณค่าจริง ใช้งาน อย่างทั่วถึง (สจ./12 ตค.24)

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การที่มหาวิทยาลัยและภาควิชาต่างๆ เปิดสอน หลักสูตรและมีการทำโครงการวิจัยมากมายนั้น จะทำให้สามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถดี ทั้งทางด้านวิชาการและการปฏิบัติ มีความรู้ที่หนักแน่นก้าวหน้า สามารถใช้ความคิดวิจารณ์ญาณได้อย่างถูกต้อง มีเหตุผล พร้อมและเหมาะที่จะออกไป ปฏิบัติงานของตน หรือนำไปใช้ในการปฏิบัติบริหารงานของตน ด้วยจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง และด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า มหาวิทยาลัยประสบความสำเร็จอย่าง

งดงามในการดำเนินโครงการค้นคว้าวิจัยทางเทคโนโลยี การค้นคิดประดิษฐ์ และผลผลิตอุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูงออกสู่ประชาชน ช่วยให้บ้านเมืองของเรามีเครื่องมือที่ดีมีคุณค่าจริงใช้กันอย่างทั่วถึง นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงคิดพิจารณาให้บุคคลทำงานด้วยจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง และการพัฒนาความคิดของคนให้เป็นระบบระเบียบ และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะให้มหาวิทยาลัยเน้นการทำวิจัยทางเทคโนโลยีเป็นสำคัญ

6.1 หลักสูตรต้องสร้างคนอย่างครบถ้วนแบบองค์รวม

การให้การศึกษานั้น กล่าวโดยวัตถุประสงค์ที่แท้จริง คือ การสร้างสรรคความรู้ ความคิด พร้อมทั้งคุณสมบัติและจิตใจที่สมบูรณ์ ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถบำเพ็ญประโยชน์สุข เพื่อตน เพื่อส่วนรวมได้ตามควรแก่อัตภาพ (วศ./27 พย.15)

พระองค์ทรงให้ความหมายตามวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษานั้น คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติรอบด้าน เพียงพอที่จะสามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคงราบรื่น และสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและส่วนรวมได้ตามศักยภาพของตนที่มีอยู่

กระบวนการคิดลักษณะนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการพัฒนาคนครบทุกด้าน และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ที่ทรงมีความคิดที่ให้คนสามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุข

6.1.1 หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกาย

วิชาการที่สอนเป็นหลักในมหาวิทยาลัยมหิดลนี้ ก็คือวิชาแพทยศาสตร์ กับทั้งวิชาวิทยาศาสตร์นานาชาติซึ่งเป็นอุปการะแก่วิชาแพทย์ จึงพอจะกล่าวได้ว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากที่นี่ จะได้เป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญใน

งานด้านการแพทย์และอนามัย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการสร้างเสริมความเข้มแข็งสมบูรณ์แห่งสุขภาพนั่นเอง (มม./22 ตค.22)

การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย เป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดี และสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้น โดยปรกติ จะอำนวยความสะดวกให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ด้วย (มม./22 ตค.22)

เมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังใจทำประโยชน์สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นแต่ผู้สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ (มม./22 ตค.22)

ดังนั้น จึงใคร่ขอร้องให้ทุกๆ คน ตั้งใจและพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลสมบูรณ์จริงๆ อย่าปล่อยให้กำลังของชาติต้องเสื่อมถอยลงเพราะประชาชนเสียสุขภาพอนามัย จะทำให้การสร้างความมั่นคงก้าวหน้าทางสังคมและทางเศรษฐกิจทุกอย่างเป็นไปได้โดยยาก (มม./22 ตค.22)

บัณฑิต ควรระลึกให้ได้เสมอว่าสุขภาพสมบูรณ์ในร่างกายและจิตใจนั้นเป็นรากฐานของการสร้างสรรค์จรโลงประเทศ อันจะเป็นทางขจัดปัญหาของสังคมส่วนสำคัญลงได้ และจะทำให้การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศบรรลุถึงความสำเร็จมั่นคง และเจริญก้าวหน้า ประกอบพร้อมไปด้วยความเป็นอิสระ ยุติธรรม และความผาสุก (มม./22 ตค.22)

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านจิตใจ

ชาตินั้น เปรียบได้กับชีวิตคน กล่าวตามหลักความจริง คนเราประกอบด้วย ร่างกายส่วนหนึ่งจิตใจส่วนหนึ่ง ทั้งสองส่วนค้ำกันอยู่บริบูรณ์ชีวิตก็คงอยู่ ส่วนใดส่วนหนึ่งทำลายไป ชีวิตก็แตกดับ เพราะอีกส่วนหนึ่งจะต้องแตกทำลายไปด้วย (มอ./22 กย.21)

ชาติของเรานั้น มีผืนแผ่นดินและประชากรอันรวมกันอยู่เป็นส่วนร่างกาย มีศิลปวิทยา มีธรรมเนียมประเพณี มีความเชื่อถือและความคิดจิตใจที่จะสามัคคีกันอยู่เป็นปึกแผ่น ซึ่งร่วมเรียกว่า “ความเป็นไทย” เป็นส่วนจิตใจ (มอ./22 กย.21)

ชาติไทยเราดำรงมั่นคงอยู่ ก็เพราะยังมีทั้งบ้านเมืองและความเป็นไทยพร้อมบริบูรณ์ แต่ถ้าความเป็นไทยของเรามีอันเป็นต้องเสื่อมสลายไปด้วยประการใดแล้ว ชาติก็ต้องสิ้นสูญ เพราะถึงหากบ้านเมืองและผู้คนจะยังอยู่ ก็ไม่มีสิ่งใดประสานยึดเหนี่ยวให้รวมกันอยู่ได้ จะต้องแตกแยกจากกันไปในที่สุด เหมือนส่วนต่างๆ ของร่างกายที่ต้องแตกจากกันเมื่อสิ้นชีวิต (มอ./22 กย.21)

บัณฑิตแต่ละคน ต่างมีศิลปวิทยาการ กับทั้งความสำนึกในชาติชูป ย่อมกายใจไว้เป็นอย่างดีแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะตั้งใจพยายามนำไปใช้ประกอบการ งานของตนๆ ด้วยความสุจริตและบริสุทธิ์ใจโดยเต็มกำลัง เพื่อให้ชาติบ้านเมือง ของเรามีความอิสระมั่นคงและเป็นผาสุกสวัสดิ์ยั่งยืนอยู่ตลอดไป (มอ./22 กย.21)

งานด้านการศึกษา เป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะ ความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อ ใหญ่ตามข้อเท็จจริงที่ท่านกั้นดีแล้ว ขณะนี้ บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า (วศ/12 ธค.12)

-พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติ และจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตกว่า (วศ/12 ธค.12)

-ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจเอาตัวไม่รอด (วศ/12 ธค.12)

ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุมาจากการจัด การศึกษาด้วยอย่างแน่นอน จึงพูดได้เต็มปากแล้วว่า (วศ/12 ธค.12)

-จะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น (วศ/12 ธค.12)

-ผู้มีหน้าที่ทางด้านนี้ทุกฝ่าย ทุกระดับ ทุกคนจะต้องทำงาน กันจริงๆ ใ้หนักแน่นขึ้นอีกมากๆ (วศ/12 ธค.12)

บัณฑิต จะต้องเข้าไปร่วมงานอันหนักนี้ จึงขอให้ทำความเข้าใจใน งานและความรับผิดชอบให้กระจ่างเสียแต่ต้น จักได้ปฏิบัติหน้าที่ของท่านได้ ถูกต้องครบถ้วน สมควรกับที่จะมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารการศึกษา และเป็น ตัวอย่าง เป็นผู้นำของเยาวชน งานของท่านและของชาติจะได้สำเร็จลุกลงไป ด้วยดี (วศ/12 ธค.12)

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านอารมณ์

แบบแผน และหลักเกณฑ์นั้น ย่อมต้องมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน และ เหตุผลที่จะทำให้พื้นฐานมั่นคงไม่สั่นสะเทือนได้ ก็ต้องเป็นเหตุผลตามความจริง แท้ ที่ได้พิสูจน์เห็นจริงแล้ว ด้วยความละเอียดรอบคอบ ปราศจากความลำเอียง และความหลงผิดตามอารมณ์ (จพ./16 กค.20)

ผู้ที่เคร่งครัดตามแบบแผนที่อาศัยเหตุผลแท้และมั่นคง ย่อมสามารถ ติดตามกระบวนการของเหตุผล ซึ่งเชื่อมโยงกันตลอดทุกแง่มุมและขั้นตอนได้

อย่างสะดวกสบายมาก จึงปฏิบัติการทั้งปวงได้โดยกระฉ่งใจ เบาใจ มั่นใจ และมีประสิทธิภาพ (จพ./16 กค.20)

เปรียบเหมือนคนที่ยืนบนพื้นที่ราบเรียบและแน่นอนหา ย่อมทรงตัวให้ตรงอยู่ หรือขยับเขยื้อนตัวไปทางไหนๆ ได้ตามความประสงค์ ไม่พลัดพลั้ง แต่ถ้าเหตุผลที่จะนำมาเป็นพื้นฐานมิใช่เหตุผลที่ถูกต้องที่แท้ (จพ./16 กค.20)

-หากเป็นแต่เหตุผลตามอารมณ์ ตามความลำเอียงและหลงผิดแล้ว ก็หาเป็นพื้นฐาน มิใช่เหตุผลที่ถูกต้องที่แท้ (จพ./16 กค.20)

-หากเป็นแต่เหตุการณ์ตามอารมณ์ ตามความลำเอียงและหลงผิดแล้ว ก็หาเป็นพื้นฐานที่หนักแน่นมั่นคงมิได้เลย (จพ./16 กค.20)

ผู้ที่ปฏิบัติการบนพื้นฐานอันคลอนแคลนเช่นนี้ ย่อมไม่มีความมั่นใจสบายใจ เพราะไม่สามารถดำเนินตามกระบวนการของเหตุผล จำเป็นต้องตั้งเหตุตั้งผลใหม่ด้วยการบิดเบือนความจริง ต่อสู้ขัดขวางความจริงอยู่ร่ำไป เพื่อให้คล้อยตามอคติและอารมณ์ชั่วแล่นของตน แทนที่จะทำสิ่งใดได้อย่างคล่องใจและแนใจ ก็กลับมีแต่ความขัดข้อง กัดดัน คับแค้น และซึ่งโกรธ เพราะทำให้สำเร็จดังใจตัวไม่ได้ (จพ./16 กค.20)

กล่าวสั้นก็คือมีความเครียดหรือเคร่งเครียดอยู่ตลอดเวลา เปรียบเสมือนคนที่ยืนอยู่บนพื้นเลน หรือในเรือที่โคลง ย่อมทรงตัวหรือขยับตัวอย่างเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า แสนลำบาก เพราะต้องคอยเลี้ยงตัวมิให้ล้มคว่ำอยู่ตลอดเวลา (จพ./16 กค.20)

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคม

การงานในชีวิตนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหมายถึงการปฏิบัติตัวปฏิบัติภาระหน้าที่ต่างๆ อย่าง เพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองโดยรอบด้าน ทั้งด้านหลักฐานอาชีพ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง ด้านสังคม และด้านการรับใช้ชาติบ้านเมือง (มช./27 มค.23)

การดำรงตนในภายหน้า จะต้องประพฤติให้ดีให้เหมาะสมแก่ฐานะ รู้จักผิดและชอบ ประกอบอาชีพโดยสัมมาอาชีพะ ไม่เสเพล และไม่ปล่อยตนให้เป็นทาสแห่งอบายมุขต่างๆ ก็จะสามารถเป็นที่พึ่งแก่ตนเองและครอบครัว และจะเป็นที่นับถือของบุคคลอื่น (จพ./25 มีย.96)

ในวงสังคม จะต้องรักษามารยาทอันดีงามสำหรับสุภาพชน รู้จักสัมมาการวะ ไม่แข็งกระด้าง มีความอ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ พร้อมจะเสียสละ

ประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม วางตนให้ดีเพื่อเป็นแบบอย่างให้สมเกียรติที่เป็นบัณฑิต และพยายามบำเพ็ญกรณียกิจ เพื่อเป็นกำลังแก่ชาติบ้านเมือง เป็นทางส่งเสริมเกียรติคุณของตนเอง และของสถานศึกษาอันมีเกียรติของท่าน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้สืบไปด้วย (จพ./25 มีย.96)

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกาย

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การจัดหลักสูตรการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย ทางด้านการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพสาขาต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิชาที่สร้างเสริมการพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกายและความเข้มแข็งสมบูรณ์แห่งสุขภาพทั้งนั้น การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย เป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดี และสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงจะช่วยให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ไปด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายจิตใจแล้ว ย่อมทำให้เกิดกำลังใจที่จะช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเราได้เต็มที่ ทำตัวเป็นผู้สร้าง ไม่เป็นผู้ถ่วงความเจริญที่เป็นภาระแก่สังคม

ทรงขอให้ทุกคน ตั้งใจและพยายามปฏิบัติหน้าที่ อย่าปล่อยให้ผู้ที่กำลังของชาติต้องเสื่อมถอยลงเพราะประชาชนเสียสุขภาพอนามัย ทรงขอให้ระลึกเสมอว่า สุขภาพสมบูรณ์ในร่างกายและจิตใจนั้น เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์จรรโลงประเทศอันจะเป็นทางขจัดปัญหาของสังคมส่วนสำคัญลงได้ ทำให้การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศบรรลุถึงความสำเร็จ มั่นคง และเจริญก้าวหน้า ประกอบพร้อมไปด้วยความเป็นอิสระ ยุติธรรม และความผาสุกแก่ชาติบ้านเมืองของเรา

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านจิตใจ

พระองค์ทรงเปรียบเทียบความหมายว่า ชาติเปรียบเสมือนชีวิตคน คนเราประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ ทั้งสองส่วนควบคุมกันอยู่บริบูรณ์ชีวิตก็คงอยู่ ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งถูกทำลายไป ชีวิตก็แตกดับ ชาติก็เช่นกัน ประกอบด้วยผืนแผ่นดินและประชากร ทั้งสองส่วนรวมกันอยู่เป็นส่วนร่างกาย ส่วนจิตใจ ประกอบด้วย การมีศิลปวิทยา ธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือ และความคิดจิตใจ สิ่งเหล่านี้จะผสมผสานกันอยู่เป็นปึกแผ่น เรียกว่า ความเป็นไทย

งานด้านการศึกษา เป็นงานสำคัญที่สุด เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมือง ทุกวันนี้ พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลง ทั้งความประพฤติและจิตใจ ซึ่งน่าวิตกว่า ถ้าเป็นเช่นนี้จะเอาตัวไม่รอด ต้องมีเหตุมาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน จึงจำเป็นจะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ผู้มีหน้าที่ทางด้านนี้ ทุกฝ่าย ทุกระดับ และทุกคนจะต้องทำงานกันจริงจังหนักแน่นขึ้นอีกมาก และทรง

ขอให้บัณฑิต เข้าไปช่วยกันพัฒนา ทำความเข้าใจในงาน และร่วมความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องครบถ้วน สมควรกับที่จะมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารการศึกษา และเป็นตัวอย่าง เป็นผู้นำของเยาวชน

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านอารมณ์

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การที่จะทำการใดๆ ก็ตาม ไม่ควรกระทำด้วยความหลงผิดตามอารมณ์และความลำเอียง ให้กระทำด้วยแบบแผนและหลักเกณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย การมีเหตุผลเป็นพื้นฐานที่มั่นคง ไม่สั่นสะเทือน ต้องเป็นเหตุผลตามความจริงแท้ที่ได้พิสูจน์ให้เห็นจริงแล้ว และมีความละเอียดรอบคอบ ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ จะสามารถปฏิบัติงานได้โดยกระฉับกระเฉง ใจ เบาใจ มั่นใจ และมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม การนำเหตุผลมาใช้ก็เช่นกัน ถ้าเหตุผลนำมาใช้เป็นพื้นฐานนั้น ไม่ใช่เหตุผลที่ถูกต้องแท้ แต่เป็นแต่เหตุผลตามอารมณ์ ตามความลำเอียงและหลงผิดแล้ว ก็ไม่เป็นพื้นฐาน ไม่ใช่เหตุผลที่ถูกต้องแท้

พระองค์ ทรงเปรียบเทียบว่าเสมือนกับคนที่ยืนบนพื้นที่ราบเรียบและแน่นอน ย่อมทรงตัวให้ตรงได้ดี สามารถจะขยับเขยื้อนไปทางไหนได้ตามความประสงค์ ไม่พลาดพลั้ง และไม่เคียด ส่วนผู้ที่ยืนอยู่บนผิวที่ขรุขระไม่ราบเรียบ ก็จะปฏิบัติภารกิจใดๆ บนพื้นฐานอันคลอนแคลน ไม่สามารถดำเนินตามกระบวนการของเหตุผล เพราะต้องบิดเบือนความจริง เพื่อให้คล้อยตามอคติและอารมณ์ชั่วแล่นของตน ย่อมไม่มีความมั่นใจสบายใจ แทนที่จะทำสิ่งใดได้อย่างคล่องใจ และแนใจ กลับมีแต่ความขัดข้อง กัดดัน คับแค้น และซึ่งโกรธ เพราะทำให้สำเร็จดังใจไม่ได้

การพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคม

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า ในชีวิตการทำงานของแต่ละคนนั้น ไม่ว่าจะทำงานการใดๆ ต่างมุ่งเพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองโดยรอบด้าน รวมทั้งทางด้านสังคมเป็นสำคัญด้วย เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในวงสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งการปฏิบัติตนให้สามารถอยู่ในสังคมได้ดีนั้น จะต้องรักษา มารยาทอันดีงามสำหรับสุภาพชน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่แข็งกระด้าง มีความอ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ พร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม วางตนให้ดี เพื่อเป็นแบบอย่างให้สมเกียรติที่เป็นบัณฑิต และพยายามบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อเป็นกำลังแก่ชาติบ้านเมือง รวมทั้งส่งเสริมเกียรติคุณของตนเอง และสถานศึกษาอันมีเกียรติของตนด้วย

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะหลายแนวคิด ได้แก่ แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการพัฒนาคนทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของคน ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ที่เน้นการพัฒนาคนทางร่างกาย เป็นลักษณะที่การมองเห็นข้อเท็จจริงและความสำคัญที่เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่า

ด้วยโลกของประสบการณ์ ที่เน้นการพัฒนาคนทางสังคม โดยมุ่งการจัดสาระด้านประสบการณ์ทางสังคมให้กับผู้เรียน

6.1.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิด สติและปัญญา

การศึกษาขั้นอุดมศึกษา กล่าวโดยย่อ คือ การฝึกฝนสร้างเสริมความสามารถ และความเจริญงอกงามในวิทยาการส่วนหนึ่ง ในวิธีใช้ความคิดส่วนหนึ่ง ซึ่งเมื่อรวมกันเข้าแล้วยังผลให้บุคคลมีความสามารถเต็มที่ อาจนำเอาวิทยาการทั้งปวงไปใช้ได้อย่างถูกต้องและบังเกิดประโยชน์อันสมบูรณ์ (จพ./11 กค.17)

ความรู้และสติปัญญาความสามารถของบัณฑิตแต่ละคนนั้น เมื่อนำออกใช้อย่างถูกต้อง อาจสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่างๆ ได้มีใช้น้อยในชีวิตนี้ หากนำเอากำล้างความรู้ความสามารถของแต่ละคนมารวมเข้าด้วยกัน ก็จะเป็นพลังมหาศาล ซึ่งอาจบันดาลคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติได้อย่างกว้างขวางสุดจะประมาณ (มธ./5 สค.13)

ความคิด เป็นตัวนำวิชาการ ทำให้ใช้วิชาการได้สมบูรณ์ แต่ละคนจำเป็นต้องใช้ความคิดอย่างกว้างขวาง และเป็นอิสระ จึงจะสามารถนำวิทยาการไปใช้ปรับปรุงส่งเสริมงานด้านต่างๆ ให้เจริญและก้าวหน้าได้จริง (จพ./12 กค.17)

หลักการของการศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลในทางวิชาการ และในทางความคิดอ่าน ซึ่งเมื่อประกอบกันแล้ว จะทำให้บุคคลมีความสามารถสูง คือสามารถจะปฏิบัติงานสำคัญๆ ของส่วนรวมให้สำเร็จได้ (มธ./2 สค.33)

วิชากับความคิดนี้ จึงเป็นปัจจัยคู่กันสำหรับใช้ทำงาน ความรู้วิชาการเป็นศักยภาพพื้นฐานในตัวบุคคล ความคิดอ่านเป็นตัวชักนำเอาวิชาการออกมาใช้ ถ้าคิดดี คิดเป็น ก็ใช้วิชาได้ผลเป็นการสร้างสรรค์ ถ้าคิดไม่ถูก ไม่เป็นก็ใช้วิชาผิดๆ พลาดๆ ก่อเกิดผลเป็นความเสียหาย (มธ./2 สค.33) จึงเป็นปัจจัยสำคัญคู่กัน จำเป็นต้องใช้ประกอบกัน และหากจะพิจารณาให้ถี่กลงไปก็จะได้เห็นว่าความคิดเป็นตัวนำวิชาการ เพราะต้องมีความคิดก่อน จึงจะใช้วิชาการได้ ดังนั้น จะต้องใช้ความคิดโดยอิสระอย่างกว้างขวาง จึงจะทำงานได้สุดฝีมือ (จพ./11 กค.17)

ปัญญา คือ “ความรู้ชัด” ที่เกิดขึ้นจากความฉลาดสามารถคิดพิจารณาอย่างถูกต้องแยกแยะตามเหตุตามผล และการที่ว่า “ความสุจริตและความมุ่งมั่นจะบังเกิดยั่งยืนอยู่ได้เพราะสติกับปัญญา” นั้น หมายความว่า เมื่อบุคคลมีสติรู้ตัว มีปัญญารู้ชัดในคุณค่าของความสุจริต และการสร้างสรรค์ความเจริญบนพื้นฐานของความสุจริต แล้วก็จะเกิดเป็นความนิยม เชื่อมั่น และพึงใจในความดีสิ่งดี และการกระทำดี แล้วความมั่นใจพึงใจนั้น ก็จะอุดหนุนประคองความสุจริต พร้อมทั้งความมุ่งมั่นที่จะทำดี ให้คงอยู่ได้ตลอดไปไม่เสื่อมถอย (จพ./13 กค.22)

ปัญญา ความรู้ชัด จึงเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพิจารณาวินิจฉัย ตัดสินใจปัญหา และเรื่องราวต่างๆ ที่จะต้องผ่านพบในการปฏิบัติงาน (มร./12 ๕ค.22)

ความรู้ชัด หมายถึง ความรู้ที่กระจ่าง ถูกต้องตามเหตุตามผลและตามจริง เกิดขึ้นได้โดยอาศัยความรู้อันกว้างขวาง ที่ได้รู้ได้เห็น ได้ศึกษาสังเกตมาแล้ว เป็นเนื้อหา อาศัยสติ ความระลึกรู้ และความมีใจสงบตั้งมั่นในความเป็นกลาง ไม่หวั่นไหวด้วยอคติ เป็นพื้นฐานรองรับ และเป็นเครื่องพิจารณากลับกรอง สำเร็จเป็นความรู้ความเห็นที่ชัดเจนถูกต้อง ทำให้สามารถวินิจฉัยชี้ชัดในกรณีทั้งปวงได้แม่นยำถูกต้อง (มร./12 ๕ค.22)

ความสุจริตก็ดี ความมุ่งมั่นในประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี จะเกิดขึ้นและยั่งยืนอยู่ได้ด้วยอะไร ความสุจริตและความมุ่งมั่นในประโยชน์นั้น จะเกิดขึ้นยังยืนอยู่ได้ด้วยสติ กับ ปัญญา สติ คือความระลึกรู้ (จพ./13 กค.22)

วิชาความรู้ที่แต่ละคนมีอยู่ เป็นตั้งเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพ ที่จะนำออกใช้การได้ทันที แต่ที่จะนำมาใช้ทำการที่สำคัญให้เป็นประโยชน์แท้จริงได้นั้น จำต้องมีรากฐานรองรับ และมีวิธีใช้ที่ถูกต้องประกอบด้วย รากฐานนั้น ได้แก่ ความสุจริต และความมุ่งมั่นของแต่ละบุคคล ที่จะต้องมีเป็นเบื้องต้น (จพ./13 กค.22)

ผู้มีกำลังปัญญา จึงรู้จริงและรู้ซึ่ง มองเห็นปัญหาและภารกิจของตน ได้ชัดเจนโดยตลอดหมดทุกอย่าง และสามารถปฏิบัติบริหารให้สำเร็จเรียบร้อยได้ โดยยุดิธรรมถูกต้อง (มร./12 ๕ค.22)

ทรงให้ความหมายของการศึกษาชั้นอุดมศึกษาว่า หมายถึง การฝึกฝนสร้างเสริมความสามารถ และความเจริญงอกงามในวิทยาการส่วนหนึ่ง และวิธีใช้ความคิดส่วนหนึ่ง เมื่อ

รวมกันเข้าแล้วจะยังผลให้บุคคลมีความสามารถเต็มที่ อาจนำเอาวิทยาการทั้งปวงไปใช้ได้
อย่างถูกต้องและบังเกิดประโยชน์อันสมบูรณ์

ความรู้และสติปัญญาความสามารถของบัณฑิตแต่ละคนนั้น ถ้าใช้อย่างถูกต้องอาจ
สร้างสรรค์ประโยชน์ได้ไม่น้อย หากถ้าของแต่ละคนมารวมเข้าด้วยกัน ก็จะเป็นพลังมหาศาล
และบันดาลคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติได้อย่างกว้างขวางสุดจะประมาณ

ความคิด เป็นตัวนำวิชาการ ทำให้ใช้วิชาการได้สมบูรณ์ ต้องใช้ความคิดอย่าง
กว้างขวางและเป็นอิสระ จึงจะสามารถนำวิทยาการไปใช้ปรับปรุงส่งเสริมงานให้เจริญก้าวหน้า
ได้จริง

หลักการของการศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเจริญ
งอกงามของบุคคลในทางวิชาการ และในทางความคิดอ่าน ซึ่งเมื่อประกอบกันแล้ว จะทำให้
บุคคลมีความสามารถสูง คือสามารถจะปฏิบัติงานสำคัญๆ ของส่วนรวมให้สำเร็จได้

วิชากับความคิด จึงเป็นปัจจัยคู่กันสำหรับใช้ทำงาน ความรู้วิชาการเป็นศักยภาพ
พื้นฐานในตัวบุคคล ความคิดอ่านเป็นตัวชักนำเอาวิชาการออกมาใช้ ถ้าคิดดี คิดเป็น ก็ใช้วิชา
ได้ผลเป็นการสร้างสรรค์ ถ้าคิดไม่ถูก ไม่เป็นก็ใช้วิชาผิดพลาด ก็ก่อเกิดผลเสียหาย จึงเป็น
ปัจจัยสำคัญคู่กันต้องใช้ประกอบกัน และต้องใช้ความคิดโดยอิสระอย่างกว้างขวางด้วย

ปัญญา คือ “ความรู้ชัด” ความรู้ชัด หมายถึง ความรู้ที่กระจ่าง ถูกต้องตามเหตุ
ตามผลและตามจริง เกิดขึ้นได้โดยอาศัยความรู้อันกว้างขวาง ที่ได้รู้ได้เห็น ได้ศึกษามาแล้ว
เป็นเนื้อหา อาศัยสติ ความระลึกถึง และความมีใจสงบตั้งมั่นในความเป็นกลาง ไม่หวั่นไหวด้วย
อคติ เป็นพื้นฐานรองรับ และเป็นเครื่องพิจารณาถ่วงถ่วง ความสุจริตก็ดี ความมุ่งมั่นใน
ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี จะเกิดขึ้นยังยืนอยู่ได้ด้วยสติ กับ ปัญญา สติ คือความระลึกถึง

ทรงชี้แนะว่า วิชาความรู้ที่แต่ละคนมีอยู่ เป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพที่จะนำ
ออกใช้การได้ทันที แต่ที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้นั้น จำต้องมีรากฐานรองรับ และมีวิธีใช้
ที่ถูกที่ดีได้แก่ ความสุจริต ความมุ่งมั่น รู้จริงและรู้ซึ้ง มองเห็นปัญหาและภารกิจของตนได้
ชัดเจนโดยตลอดหมดทุกอย่าง

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะหลายแนวคิด ได้แก่ แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิต
นิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงเน้นการพัฒนาคนทางด้าน
ความคิดและสติปัญญาเป็นสำคัญ โดยให้จัดสาระการเรียนรู้ทางด้านความรู้ความคิดให้ผู้เรียนมี
ความสามารถทางวิชาการ มุ่งให้เกิดสติและปัญญา และมุ่งให้มีการจัดสาระให้คนคิดดี คิดเป็น

และคิดพิจารณาวิชาการเป็น จนเกิดเป็นปัญญาความรู้ชัดเป็นฐานรองรับ และเป็นศักยภาพ
พื้นฐานในตน

6.1.3 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัย ได้รับความสำเร็จอย่างงดงามมากในการดำเนิน
โครงการค้นคว้าวิจัยทางเทคโนโลยี และการค้นคิดประดิษฐ์และผลิตอุปกรณ์การ
ทำงานอันมีคุณภาพสูงออกสู่ประชาชน ความสำเร็จทั้งนี้ เห็นได้ว่าเป็นประโยชน์
อย่างสำคัญ ในการที่จะช่วยให้บ้านเมืองของเรามีเครื่องมือที่ดี ที่มีคุณค่าจริงใช้
กันอย่างทั่วถึง (สจ./12 ตค.24)

วิธีและแบบแผนการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ย่อมปรากฏชัดแก่
ผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติ คือ นักศึกษา นำให้นักศึกษาของสถาบันนี้ประจักษ์ว่า การ
ปฏิบัติทุกอย่าง จำเป็นต้อง (สจ./12 ตค.24)

-คิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา (สจ./12 ตค.24)

-แล้วนำมาพัฒนาตัดแปลงด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบ
แหลมว่องไว ให้สำเร็จเป็นผลเป็นประโยชน์ที่ต้องการ (สจ./12 ตค.24)

เมื่อแต่ละคนได้น้อมนำเอาแนวทางนี้ไปปฏิบัติด้วยตนเองในงานของ
ตนๆ จนบรรลุเป้าหมายแล้ว ก็จะพลอยให้ส่วนรวม คือบ้านเมือง ได้รับประโยชน์
ด้วย (สจ./12 ตค.24)

บัณฑิต ได้เรียนรู้แบบแผนการทำงานอันถูกแท้ และมีประสิทธิภาพ
อย่างสูงมาแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะได้พยายามขวนขวายทำงานที่จะมีมาให้เต็ม
กำลังความรู้ความสามารถ ด้วยความตั้งใจจริง ด้วยความริเริ่ม ด้วยความคิดค้น
อย่างชาญฉลาด ให้สมกับความรู้ที่มีคุณลักษณะดีพร้อมอยู่แล้ว ชาติไทยของเราจัก
ได้จำเริญก้าวหน้าไปในโลกได้อย่างปลอดภัยและมั่นคง (สจ./12 ตค.24)

พระองค์ทรงชื่นชมกับการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัย ทางด้านการ
ค้นคว้าวิจัยทางเทคโนโลยี การค้นคิดประดิษฐ์และผลิตอุปกรณ์การทำงานต่างๆ ที่มี
คุณภาพสูง มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม เป็นผลมาจากการ
ดำเนินงานอย่างมีวิธีและแบบแผนการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ทำให้เห็นประจักษ์ที่ตัว
นักศึกษาแล้ว

ทรงชี้แนะว่า การปฏิบัติงานทุกอย่าง ต้องคิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมาแล้วนำมาพัฒนาดัดแปลง ด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลมว่องไว ให้สำเร็จเป็นผลเป็นประโยชน์ที่ต้องการ และทำให้ส่วนรวมคือบ้านเมืองได้รับประโยชน์ด้วย เมื่อบัณฑิตได้เรียนรู้แบบแผนการทำงานอันถูกต้องและมีประสิทธิภาพอย่างสูงจากมหาวิทยาลัยมาแล้ว ควรได้พยายามชวนชวายทำงานให้เต็มกำลังความรู้ความสามารถ ด้วยความตั้งใจจริง ด้วยความริเริ่ม ด้วยความคิดค้นอย่างชาญฉลาด และให้สมกับที่มีคุณลักษณะดีพร้อมนี้ เพื่อประเทศชาติจะได้เจริญก้าวหน้าอย่างปลอดภัยและมั่นคง

กระบวนการคิดในเรื่องนี้ มีลักษณะกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงมุ่งเน้นการวิจัยและกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ โดยจัดสาระให้ผู้เรียนสามารถคิดค้นจากหลักเทคโนโลยี แล้วนำมาพัฒนาดัดแปลง ด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลม

6.1.3 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรม

การออกไปประกอบอาชีพ ทั้งในทางราชการและส่วนตัว ใช้วิชาความรู้อันได้รับอบรมจากมหาวิทยาลัยให้มีคุณลักษณะสมแก่ผู้ที่มีความรับผิดชอบ และกระทำตนให้เป็นตัวอย่างของประชาชนทั่วราชอาณาจักรให้รู้จักดำรงชีวิตด้วยคุณธรรมอันดีงาม (มธ./23 พค.96)

การที่มหาวิทยาลัยมีแผนการพัฒนาคุณธรรมตามแผนพัฒนา มหาวิทยาลัย และได้ดำเนินงานเร่งรัด และมีความพยายามที่จะสร้างชุมชนวิชาการที่สมบูรณ์แบบ นั้นนับเป็นการเหมาะสม และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง (จพ./9 กค.35)

หลักของคุณธรรม คือ การคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง (จพ./9 กค.35) (จพ./10 กค.35) (จพ./11 กค.35) หมายถึง ก่อนจะทำสิ่งใด จำเป็นต้องหยุดคิดเสียก่อน เพื่อรวบรวมสติให้มั่น ไม่โอนเอน และให้จิตสว่างแจ่มใส ซึ่งแรกๆ หัด อาจต้องใช้เวลาบ้าง และอาจรู้สึกว่ายาก แต่เมื่อฝึกหัดจนคุ้นเคยชำนาญแล้ว จะช่วยให้สามารถแสดงความรู้ความคิดในเรื่องใด แก่ใคร ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ได้ชัด ไม่ผิดทั้งหลักวิชาทั้งหลักคุณธรรม ซึ่งเท่ากับได้ปฏิบัติถูกต้องตรงตามคุณธรรมของนักวิชาการอย่างครบถ้วน และถ้าทุกคนปฏิบัติได้ จะทำให้สามารถเผยแพร่วิชาการที่เรียนมาได้อย่างสอดคล้อง และมีประสิทธิภาพ ทั้งจะเอื้ออำนวย

ให้กิจการทั้งปวงที่ทำ ลุ่่วงไปได้โดยราบรื่นและถูกต้อง (จพ./9 กค.35) (จพ./10 กค.35) (จพ./11 กค.35)

ดังนี้ หากทุกคนปฏิบัติได้สำเร็จ จะทำให้สามารถเผยแพร่วิชาการ ทั้งหลายที่ร่ำเรียนมา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน ทั้งจะเอื้ออำนวย ให้กิจการทั้งปวงที่ทำ ลุ่่วงไปได้โดยราบรื่น และถูกต้อง (จพ./9 กค.35)

ขอให้ท่านทั้งหลายคิดใคร่ครวญให้เห็นจริง พร้อมทั้งให้พยายาม ระมัดระวังตั้งใจ ที่จะไม่นำเอาวิชาการมาใช้เป็นอุบายโต้เถียงเอาชนะกันแต่อย่าง เดียว เพราะการกระทำ จะกลับเป็นเหตุก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและขัดแย้งกันใน สังคม (จพ./9 กค.35)

พระองค์ทรงชื่นชมที่ทางมหาวิทยาลัยมีแผนการพัฒนาคุณธรรมตามแผนพัฒนา มหาวิทยาลัยที่ดี มีการสร้างชุมชนวิชาการที่สมบูรณ์แบบ และดำเนินการอย่างเคร่งครัดและ เหมาะสมเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ทรงชี้แนะว่า หลักของคุณธรรม คือ การคิดด้วยจิตใจที่เป็น ก่อนจะพูดก่อนทำต้อง หยุดคิดเสียก่อน เพื่อรวบรวมสติให้มันไม่โอนเอน และให้จิตสว่างแจ่มใส หากทุกคนปฏิบัติได้ สำเร็จ จะทำให้สามารถเผยแพร่วิชาการทั้งหลายที่ร่ำเรียนมา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ สอดคล้องกัน ทั้งจะเอื้ออำนวยให้กิจการทั้งปวงที่ทำ ลุ่่วงไปได้โดยราบรื่นและถูกต้อง ทรง ขอให้กระทำตนให้เป็นตัวอย่างของประชาชนทั่วราชอาณาจักร ให้รู้จักดำรงชีวิต ด้วยคุณธรรม อันดีงาม

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่า ด้วยโลกของจิต ความคิด และมนคติ ที่ทรงเน้นการจัดสาระเพื่อการพัฒนาคนทางคุณธรรม และจริยธรรมเป็นหลัก เพื่อมุ่งให้เป็นคนดี มีจิตใจดี และมีการคิดด้วยจิตใจเป็นกลาง เมื่อเป็น คนดีเช่นนี้แล้ว ก็ให้ทำตนเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้อื่นด้วย

6.1.4 หลักสูตรต้องส่งเสริมศักยภาพของคน

การให้การศึกษา คือ การแนะนำและส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญ อกงามในการเรียนรู้คิดอ่าน และการกระทำตามอัตภาพของแต่ละคน โดย จุดประสงค์ในที่สุด ให้บุคคลสามารถนำเอาความสามารถต่างๆ ที่มีในตัว ออกมา

ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่กุลชน เกื้อกูลผู้อื่นอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งเบียดเบียน
แก่งแย่งกัน เพื่อสามารถอยู่รวมกันเป็นสังคม เป็นประเทศได้ (วศ./13 พย.16)

พระองค์ทรงให้ความหมายตามวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษา นั้น คือการ
พัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของผู้เรียน ให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และทำประโยชน์
ให้แก่ตนเองและส่วนรวมได้ตามศักยภาพของตนที่มีอยู่

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วย
โลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการพัฒนาคนตามศักยภาพที่มีอยู่ ทรงมีแนวคิดตาม
ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ที่ทรงมีความคิดที่
ให้คนสามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุข และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม
(Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ที่ทรงคิดพิจารณาถึงศักยภาพของคนแต่ละคนที่มีไม่เหมือนกัน
ตามกายภาพ หรือกฎเกณฑ์ธรรมชาติที่แต่ละคนมีอยู่

6.1.5 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีเหตุผล

ขอให้ทุกคนนึกถึง กฎแห่งเหตุผล ว่าผลเกิดขึ้นเพราะ เหตุ คือ การ
กระทำ ผลนั้น จะเป็นผลดี หรือผลเสีย ก็เพราะกระทำให้ดีหรือให้เสีย ดังนั้น การที่
จะทำงานใดให้บรรลุผลที่พึงประสงค์ จะต้องพิจารณาถึง วิธีการที่เหมาะสมก่อน
เป็นเบื้องต้น แล้วลงมือกระทำตามหลักเหตุผล ด้วยความตั้งใจจริง และด้วย
ความสุจริต งาน จึงจะเป็นผลดี และเชื่อได้ว่า ผลงานของแต่ละคนจะประมวลกัน
เป็นความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองได้ตั้งปรารถนา (จพ./9 กค.13)

เรื่องเหตุผล เป็นความว่า การพิจารณาถึงการกระทำของเราทุก
อย่างในปัจจุบันให้ละเอียดถี่ถ้วน เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะการกระทำของเราใน
ปัจจุบันนั้น เป็นเหตุให้เกิดผลต่อไปในอนาคต หากไม่ระมัดระวังทำสิ่งที่ดีที่
ถูกต้องในวันนี้ วันหน้าหรืออนาคตของเรา อาจผิดพลาดหรือตกต่ำลงไปได้ง่ายๆ
(จพ./9 กค.19)

เหตุและผลนี้ เป็นสิ่งที่ละเอียด เป็นขั้นเป็นตอน และบางทีก็ซับซ้อน
มาก ยากที่จะมองเห็นได้ ถ้าไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบจริงๆ (จพ./9 กค.19)

หลักสำคัญสำหรับการคิดพิจารณาหาเหตุและผล (จพ./9 กค.19)
สองประการ คือ

-ประการแรก ขอให้เข้าใจว่า ผล ทุกอย่างต้องมาจากเหตุ เมื่อมีเหตุแล้วต้องมีผล และผลที่สำคัญๆ ที่เป็นผลรวบยอด เช่น การที่บัณฑิตสำเร็จ การศึกษาครั้งนี้ ย่อมเป็นผลที่เกิดจากเหตุและผลอื่นๆ ที่มีต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับ หลายชั้นหลายตอน จึงจำเป็นที่จะต้องระวังจับเหตุจับผลให้ได้โดยถูกต้อง ทุกชั้นทุกตอน ไม่ให้สับสน (จพ./9 กค.19)

-ประการที่สอง เหตุที่จะให้ผลอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นนั้น ปรกติจะเห็นว่ามีหลายเหตุ เช่น การเรียนรู้อวิชาได้ดี ย่อมเป็นผลมาจากการมีที่เรียนดี มีครูดี มีโอกาสเหมาะ และตัวเองตั้งอกตั้งใจเล่าเรียน หรืออาจมีเหตุอื่นๆ มากกว่านี้ (จพ./9 กค.19)

เหตุผล เป็นใจความว่าผลทั้งหลาย เกิดจากเหตุ การกระทำของเรา สำคัญมาก เพราะเป็นเหตุบันดาลอนาคตให้แก่เรา จึงควรพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันให้ดี (จพ./10 กค.19)

บัณฑิต ผู้ซึ่งปรารถนาผลสำเร็จในชีวิต ในการทำงานอีกมากมายในกาลข้างหน้า จึงควรอย่างยิ่งที่จะเพ่งเล็งในเหตุภายใน คือการกระทำของตนเอง เป็นสำคัญ แล้วเร่งกระทำเหตุที่สำคัญนั้น ให้ถูกต้องครบถ้วน ผลสำเร็จที่มุ่งหมายไว้ในอนาคต จึงจะมาถึงมือท่านได้ (จพ./9 กค.19)

พระองค์ทรงชี้แนะถึงเรื่อง กฎแห่งเหตุผล ว่าผลเกิดขึ้นเพราะ เหตุ คือ การกระทำ ผลนั้น จะเป็นผลดี หรือผลเสีย ก็เพราะกระทำให้ดีหรือให้เสีย ดังนั้น การที่จะทำงานใดให้บรรลุผลที่พึงประสงค์ จะต้องพิจารณาถึง วิธีการที่เหมาะสมก่อนเป็นเบื้องต้น แล้วลงมือกระทำตามหลักเหตุผล ด้วยความตั้งใจจริง และด้วยความสุจริต งานจึงจะเป็นผลดี และเชื่อได้ว่าผลงานของแต่ละคนจะประมวลกัน เป็นความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองได้ตั้งปรารถนา

ดังนั้น ในการพิจารณาถึงการกระทำของเราให้ละเอียดถี่ถ้วน เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะการกระทำของเราในปัจจุบันนั้น เป็นเหตุให้เกิดผลต่อไปในอนาคต หากไม่ระมัดระวังทำสิ่งที่ดีที่ถูกต้องในวันนี้ วันหน้าหรืออนาคตของเรา อาจผิดพลาดหรือตกต่ำลงไปได้ง่าย เพราะเหตุและผล เป็นสิ่งที่ละเอียด เป็นขั้นเป็นตอน และซับซ้อนมาก ถ้าไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วน รอบคอบจริงๆ ก็ยากที่จะมองเห็นและเข้าใจ

ทรงขอให้ทุกคนเข้าใจหลักสำคัญ สำหรับการคิดพิจารณาหาเหตุและผลว่า ผล ทุกอย่างต้องมาจากเหตุ เมื่อมีเหตุแล้วต้องมีผล ผลที่สำคัญเป็นผลรวบยอด เหตุที่จะให้ผลมีหลายเหตุ และผลทั้งหลายเกิดจากเหตุเป็นสำคัญ ขอให้เพ่งเล็งในเหตุภายใน คือการกระทำ

ของตนเองเป็นสำคัญ แล้วเร่งกระทำให้ถูกต้องครบถ้วน ผลสำเร็จที่มุ่งหมายไว้ในอนาคต จึงจะสำเร็จ

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล โดยมุ่งการจัดสรรการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาทั้งความคิดและการกระทำ ด้วยเหตุ ผล และความมีเหตุผล เป็นหลักสำคัญ

6.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่เป็นคนที่สมบูรณ์

6.2.1 หลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำความดี

การทำความดีนั้น สำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวเอง ผู้อื่นไม่สำคัญ และไม่มี ความจำเป็นอันใดที่จะต้องเป็นห่วงหรือต้องรอคอยเขาด้วย (มธ./20 ตค.21)

เมื่อได้ลงมือลงแรงกระทำแล้ว ถึงแม้จะมีใครร่วมมือด้วยหรือไม่ก็ตาม ผลดีที่กระทำจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน และยิ่งทำมากเข้านานเข้า ยิ่งยืนเข้า ผลดีก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น และแผ่ขยายกว้างออกไปทุกที (มธ./20 ตค.21)

คนที่ไม่เคยทำดี เพราะเขาไม่เคยเห็นผล ก็จะได้เห็น และหันเข้ามา ตาม อย่าง (มธ./20 ตค.21)

หลักประกันสำคัญในการทำดี จึงอยู่ที่ว่า แต่ละคนต้องทำใจให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวกับสิ่งแวดล้อมที่เห็นอยู่ทราบอยู่มากเกินไป จนเกิดความท้อถอย เมื่อใจมั่นคงแล้ว ก็ขอให้ตั้งอกตั้งใจสร้างนิมิตและค่านิยมใหม่ขึ้นสำหรับตัว ตามที่พิจารณาเห็นดีด้วยเหตุผลอันถูกต้องเที่ยงตรงแล้ว แล้วมุ่งหน้าปฏิบัติดำเนินไป ให้เต็มกำลังจนบรรลุผลสำเร็จ ในที่สุด ความดีความเจริญที่ปรารถนาก็จะเกิดขึ้น และจะเอาชนะความเสื่อมทรามต่างๆ ได้ไม่นานเกินรอ (มธ./20 ตค.21)

ขอตั้งเตือนให้บรรดาผู้ที่สำเร็จการศึกษาใหม่ทุกคน จงตั้งใจ ประกอบกิจการงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ พยายามเพิ่มพูนความรู้ใน ศิลปวิทยาการให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ การทำความดีเท่านั้น ที่จะนำความสุข เจริญมาสู่ตนเอง และเป็นการเชิดชูเกียรติเกียรติแก่วิชาชีพ และแก่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ (มพ./6 เมย.03)

การให้การศึกษา ถึงความสำคัญของผู้ให้การศึกษา พร้อมทั้งขอให้ บัณฑิตทางการศึกษารักษาความสำคัญและคุณค่าของงานและของตนเองไว้ (วศ./30 พย.14)

การรักษาคุณค่า และความสำคัญของสิ่งที่ตั้งงามนั้น ในทุกวันนี้ มักเห็นกันว่าเป็นสิ่งเกินวิสัยที่จะทำ เพราะสภาพชีวิตความเป็นอยู่รวม ทั้งความคิด ความต้องการของคนเปลี่ยนไปจากเดิมมาก สิ่งที่เคยรับนับถือ ก็เล่เลยกันเสีย โดยมาก เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่ท่านทั้งหลายจะต้องขบคิด และแก้ไข (วศ./30 พย.14)

ผู้เป็นบัณฑิต (วศ./30 พย.14)

-จะต้องเชื่อมั่น และยืนหยัดในเหตุผลและความดี (วศ./30 พย.14)

-ถ้าทุกคนมีความมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อความวิปริตผันผวนของสังคม ช่วยกันปลูกฝังความรู้ ความคิด ความมีเหตุผล ให้เกิดมีในอนุชนสังคมของเรา ก็จะเข้ารูปเข้ารอยดีขึ้นเป็นลำดับ และจะสามารถรักษาคุณค่าความตั้งงาม โดยเฉพาะของงานของท่านและตัวของท่านไว้ได้ตามประสงค์ (วศ./30 พย.14)

ในเรื่อง การสร้างสรรค์และเพิ่มพูนความดีความเจริญให้แก่ตน แก่บ้านเมือง ความเจริญนั้น จะเกิดขึ้นได้ด้วยอาศัยปัจจัยสำคัญประกอบพร้อมกัน 4 อย่าง (จพ./10 กค.35)

1) ต้องมีคนดี มีปัญญา มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ประกอบการ (จพ./10 กค.35)

2) ต้องมีวิทยาการที่ดีเป็นเครื่องใช้ประกอบการ (จพ./10 กค.35)

3) ผู้ประกอบการต้องมีความวิริยะอุตสาหะ ความเพ่งพินิจอย่างละเอียดรอบคอบในการทำงาน (จพ./10 กค.35)

4) ต้องรู้จักทำงานให้พอเหมาะ พอดี และพอควรแก่งานและแก่ประโยชน์ที่พึงประสงค์ (จพ./10 กค.35)

ปัจจัยแห่งความเจริญนี้ จะประกอบพร้อมกันขึ้นมิได้ หากบุคคลไม่พยายามศึกษาอบรมตนเองด้วยตนเองอยู่เป็นนิตย์ (จพ./10 กค.35)

พระองค์ทรงพิจารณาว่า การทำความดีสำคัญที่ตัวเอง ผู้อื่นไม่สำคัญ เมื่อได้ลงมือกระทำแล้ว ผลดีต้องเกิดขึ้นแน่นอน ยิ่งทำมากเข้านานเข้า ยิ่งยืนเข้า ผลดีก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น

และแผ่ขยายกว้างออกไปทุกที่ คนที่ไม่เคยทำดีเพราะไม่เคยเห็นผล ควรจะได้เห็นตัวอย่างจากผู้ที่ทำดี และหันเข้ามาตามอย่างบ้าง

หลักสำคัญในการทำความดี ต้องทำใจให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวกับสิ่งแฉล้มที่เห็นไม่ถ้อยถอย ตั้งใจสร้างนิมิตและค่านิยมใหม่สำหรับตัวเอง พิจารณาเห็นดีด้วยเหตุผลอันถูกต้องเที่ยงตรง มุ่งหน้าปฏิบัติดำเนินไปให้เต็มกำลังจนบรรลุผลสำเร็จในที่สุด ความดีความเจริญจะเกิดทวีขึ้น และเอาชนะความเสื่อมทรามได้

ทรงขอให้ตั้งใจทำงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ การกระทำความดีเท่านั้น ที่จะนำความสุขเจริญมาสู่ตนเอง และเป็นการเชิดชูเกียรติแก่วิชาชีพ และแก่มหาวิทยาลัย ขอให้รักษาความสำคัญและคุณค่าของงานและของตนเองไว้ ต้องเชื่อมั่นและยืนหยัดในเหตุผลและความดี

การสร้างสรรคและเพิ่มพูนความดีความเจริญให้แก่ตนและบ้านเมือง จะเกิดขึ้นได้ด้วยอาศัยปัจจัยสำคัญประกอบกัน 4 อย่าง คือ ต้องมีคนดี มีปัญญา และความรับผิดชอบ ต้องมีวิทยาการที่ดี ต้องมีความวิริยะอุตสาหะ ความเพ่งพินิจอย่างละเอียดรอบคอบ และต้องรู้จักทำงานให้พอเหมาะ พอดี และพอควร ปัจจัยแห่งความเจริญนี้ จะประกอบพร้อมกันเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลพยายามศึกษาอบรมตนเองด้วยตนเองอยู่เสมอ

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการพัฒนาคนที่ทำความดี 4 ประการ ได้แก่ เป็นคนดีที่มีปัญญามีความรับผิดชอบ เป็นคนที่มีวิทยาการที่ดี เป็นคนที่มีความวิริยะอุตสาหะ มีความเพ่งพินิจอย่างละเอียดรอบคอบถึงถ่วงดี และเป็นคนที่รู้จักทำงานให้พอเหมาะพอดีและพอควร

6.2.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรับผิดชอบ

บัณฑิตของมหาวิทยาลัย มีความรู้ ความสามารถอันเหมาะสมที่จะรับภาระนี้ จึงควรที่จะได้บำเพ็ญตัวเป็นนักวิชาการที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่สามารถในอันที่จะใช้วิชาการโดยรอบคอบสุขุม ให้เป็นประโยชน์แก่อุทิศประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริงต่อไป (มก./16 กค.19)

การจะทำงานให้มีประสิทธิภาพและให้ดำเนินไปได้โดยราบรื่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้อง ทำด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน สำคัญที่สุด คือ ต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ให้ถูกต้อง (มก./16 กค.19)

เมื่อเข้าใจความหมายของคำว่า “รับผิดชอบ” ตามนัยดังกล่าวแล้ว ผู้ที่เข้าใจซึ่งในความรับผิดชอบ จะสำนึกตระหนักได้ทันทีว่า ความรับผิดชอบ คือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ จะหลีกเลี่ยงละเลยไม่ได้ จึงขอให้บัณฑิต ศึกษาและสังวรระวังในความรับผิดชอบให้มากที่สุด ผู้ใดมีความรับผิดชอบ จะสามารถประกอบการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ได้อย่างแน่นอน (มก./16 กค.19)

ทรงสะท้อนให้เห็นเรื่อง การจะทำงานให้มีประสิทธิผลโดยราบรื่น จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบต่ออย่างสูง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน ที่สำคัญที่สุดต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ให้ถูกต้อง การรู้จักรับผิดชอบหรือยอมรับรู้ว่าอะไรผิดพลาดเสียหาย เสียหายเพราะอะไรเพียงใด ทำให้รู้จักพิจารณาตนเองยอมรับความผิดของตนเองโดยจริงใจ ช่วยแก้ไขความผิด รู้ว่าต้องปฏิบัติแก้ไขใหม่อย่างไร และการรู้จักรับผิดชอบตนเองโดยจริงใจ ดังนั้น ความรับผิดชอบ คือ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ จะหลีกเลี่ยงละเลยไม่ได้

ทรงขอให้ศึกษาและสังวรระวังในความรับผิดชอบให้มากที่สุด ผู้ใดมีความรับผิดชอบต่อ จะสามารถประกอบการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ได้อย่างแน่นอน

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการพัฒนาคนให้มีความรับผิดชอบต่อสูง ไม่หลีกเลี่ยง ไม่บิดเบือนความจริง โดยจริงใจ และรู้ว่าอะไรถูกต้อง

6.2.3 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิดความตั้งใจ

ความคิดความตั้งใจของเราเป็นตัวนำสำคัญ เป็นตัวต้นเหตุแท้ที่จะนำให้เราทำการต่างๆ วิชาความรู้นั้นเป็นเพียงส่วนประกอบ หรืออุปกรณ์ที่เราจะนำมาใช้ปฏิบัติการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยมีความตั้งใจก่อน จึงจะมองเห็นทางปฏิบัติ แล้วจะสามารถนำเอาวิชาการมาใช้โดยถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพได้ (มธ./27 ตค.20)

ดังนั้น ในการที่ท่านจะออกไปประกอบการทำงานต่อไป ขอให้ยึดการที่จะทำงานตามจริงของตนเองไว้เป็นหลัก แล้วพยายามเลือกสรรนำเอาวิชาความรู้

ที่มีอยู่ มาใช้ให้ตรงกับความต้องการนั้นด้วยคามวิริยะอุตสาหะ ความสุจริตและความละเอียดรอบคอบ ประกอบด้วยเหตุผลแต่ละคนก็จะประสบความสำเร็จและความสำเร็จในชีวิตและกิจการงานทุกอย่างได้ตามที่ปรารถนา (มธ./27 ตค.20)

ทรงคิดพิจารณาว่า ความคิดความตั้งใจของคนเรานั้น เป็นตัวนำสำคัญ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนเราทำงานต่างๆ ได้ วิชาความรู้เป็นอุปกรณ์ส่วนประกอบที่จะนำมาใช้ปฏิบัติงาน การทำงานทุกอย่างต้องอาศัยความตั้งใจก่อน จึงจะมองเห็นทางปฏิบัติ แล้วจึงจะสามารถนำเอาวิชาการมาใช้โดยถูกต้องเหมาะสม ทรงขอให้ทุกคนทำงานตามความตั้งใจจริงของตนเองไว้เป็นหลัก แล้วเลือกสรรวิชาความรู้มาใช้ให้ตรงกับความต้องการนั้น ด้วยคามวิริยะอุตสาหะ ความสุจริต และความละเอียดรอบคอบ ด้วยเหตุผล งานก็จะประสบความสำเร็จและความสำเร็จในชีวิตและกิจการงานได้ตามที่ตนต้องการ

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการพัฒนาคนที่มีความคิดความตั้งใจ เป็นการมุ่งมองการพัฒนาคนให้สามารถปรับจิตคือความตั้งใจให้เข้ากับความคิดของตน

6.2.4 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสุขความเจริญที่แท้

ความเจริญที่แท้ มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนาจประโยชน์ถึงผู้อื่นและส่วนรวมด้วย ตรงกันข้ามกับความเจริญอย่างเท็จเทียม ที่เกิดขึ้นมาด้วยความประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมของบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นการทำลายล้าง เพราะให้โทษบ่อนเบียนทำลายผู้อื่นและส่วนรวม มีบ่อนเบียนทำลายนั้นที่สุดก็จะกลับมาทำลายตน ด้วยเหตุที่เมื่อส่วนรวมถูกทำลายเสียแล้ว ตนเองก็จะยืนตัวอยู่ไม่ได้ จะต้องล่มจมลงไปเหมือนกัน (จพ./10 กค.18)

ความสุขความเจริญที่แท้จริงๆ จะเกิดขึ้นได้จากการประพฤติปฏิบัติที่เป็นธรรม ซึ่งมีลักษณะสร้างสรรค์ คือ มีผลเป็นประโยชน์สุขและความเจริญมั่นคงแก่ตัว แก่ผู้อื่น ตลอดถึงชาติบ้านเมืองโดยส่วนรวม อันเป็นสิ่งตรงข้ามกับความสุขความเจริญที่เท็จเทียม ซึ่งเกิดจากกลอุบายชั่วทั้งหลาย และมีผลบ่อนทำลายทุกสิ่งทุกคนรวมทั้งตนเองให้ล้มจม (จพ./11 กค.18)

การกระทำสิ่งสร้างสรรค์นั้น คือ การกระทำที่ได้ผลประโยชน์แก่ทุกฝ่ายได้เต็มเปี่ยมตรงตามจุดประสงค์ ไม่มีการสูญเสียเปล่า หรือหากจะเสีย ก็เสียให้น้อยที่สุด การที่จะกระทำให้ได้เช่นนั้น บุคคล จำเป็นต้องอาศัยความมีสติพิจารณาให้เห็นถึงเหตุผลที่แท้ คือ แก่นแท้ หรือหลักการของเรื่องต่างๆ จับเหตุ

จับผลอันต่อเนื่องกันทั้งหมดให้ถูกต้อง คือจัดระเบียบการของเรื่องให้ดี (จพ./11 กค.18)

พระองค์ทรงพิจารณาว่า ความเจริญที่แท้ เป็นการสร้างสรรค์และอำนวยประโยชน์ถึงผู้อื่นและส่วนรวม ความเจริญอย่างเท็จเทียม เป็นการทำลายล้าง เกิดขึ้นมาด้วยความประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมของบุคคล ให้โทษทำลายผู้อื่นและส่วนรวม ตนเองก็อยู่ไม่ได้ และล่มจมลงในที่สุด

เช่นเดียวกัน ความสุขความเจริญที่แท้จริง เกิดขึ้นได้จากการประพฤติปฏิบัติที่เป็นธรรม มีลักษณะสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์สุขและความเจริญมั่นคงแก่ตัวแก่ผู้อื่นและแก่ชาติบ้านเมือง ความสุขความเจริญที่เท็จเทียม เกิดจากกลอุบายชั่วทั้งหลาย และบ่อนทำลายทุกสิ่งทุกคนและตนเองให้ล่มจมไป

ดังนั้น การกระทำสิ่งสร้างสรรค์นั้น คือ การกระทำที่ได้ผลประโยชน์แก่ทุกฝ่ายได้เต็มเปี่ยมตรงตามจุดประสงค์ ไม่สูญเปล่า อาจจะมีเสียก็น้อยที่สุด ทรงชี้แนะว่า ทุกคนจะต้องอาศัยความมีสติพิจารณาให้เห็นถึงเหตุผลที่แท้ คือแก่นแท้หรือหลักการของเรื่อง จับเหตุจับผลให้ถูกต้อง เข้าใจความต่อเนื่องกันทั้งหมด และพยายามจัดระบบระเบียบการของเรื่องให้ดี ก็จะสามารถกระทำสิ่งสร้างสรรค์นั้นได้สำเร็จ เกิดเป็นความสุขความเจริญที่แท้

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่เน้นการพัฒนาคนที่มีความสุขความเจริญที่แท้ โดยการพัฒนาจิต ความคิด และการกระทำ ให้สามารถมีสติพิจารณาให้เข้าใจแก่นแท้หลักการของเรื่องนั้นๆ อย่างเป็นระบบระเบียบ จนเป็นการกระทำสิ่งสร้างสรรค์ และเป็นความสุขความเจริญที่แท้แก่ตนเองในที่สุด

6.3 หลักสูตรต้องสร้างคนให้มีประสิทธิภาพการทำงาน

6.3.1 หลักสูตรต้องสร้างคนให้รู้ท้องถิ่นรัฐสากล

การที่กิจการของมหาวิทยาลัย มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และขยายให้ก้าวหน้าโดยเหมาะสมอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประโยชน์นานาแก่มหาวิทยาลัยแก่นักศึกษา ตลอดจนท้องถิ่นและประเทศชาติโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง (มอ./11 กย.23)

ขอเตือนว่า ในการที่จะเอาหลักวิชาที่ได้เล่าเรียนไปใช้เพื่อประกอบกิจการงานต่อไปนั้น ควรจะคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น และถึงผล

สะท้อนอันอาจมีขึ้น โดยเฉพาะในประการต่างๆ จะได้เป็นหลักประกันว่า กิจกรรมงานที่จะทำขึ้นนั้น ได้พิจารณาศึกษาโดยรอบคอบในทุกๆ ด้านแล้ว ซอบด้วยหลักปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของประเทศเรา (มก./11 กค.00)

มีความคิดทฤษฎีอยู่มาก ทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้ปฏิบัติ ผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นบัณฑิต เป็นผู้รู้ ควรจะมีหลักในการเลือก การประสม และการปฏิบัติทฤษฎีนั้นๆ อย่างมีเหตุ เช่น (มศว.พิษณุโลก/20 พย.17)

-ไม่นำทฤษฎีนั้น มาใช้เพื่อทฤษฎี โดยมุ่งจะให้สำเร็จผลแห่งทฤษฎีนั้น เป็นที่ตั้งเพียงประการเดียว เพราะผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้ (มศว.พิษณุโลก/20 พย.17)

-ทางที่ถูก จะต้องใช้ความเป็นบัณฑิต ผู้รู้ดีรู้ชั่ว และความรู้จักศึกษาพิจารณา เลือกเฟ้นทฤษฎีเหล่านั้นก่อน แล้วนำเอาแต่ส่วนที่เชื่อได้ว่าดีกว่าถูกต้องมาใช้การ ให้ได้ผลที่พึงประสงค์ จึงจะเกิดเป็นผลดีแก่การศึกษาของชาติ ทำให้การศึกษาเจริญงอกงามและมั่นคง ทั้งเหมาะและสอดคล้องแก่สภาพการณ์ทุกอย่างของประเทศของโลกอย่างสมบูรณ์ (มศว.พิษณุโลก/20 พย.17)

การที่บัณฑิตคณะต่างๆ มีโอกาสได้ออกปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยราชการและหน่วยงานอื่นๆ ในท้องที่ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชนและเจ้าหน้าที่ต่างๆ อย่างใกล้ชิดด้วยตนเองนั้น เป็นการดีอย่างยิ่ง (มช./22 มค.17)

-ทำให้ความรู้ที่แต่ละคนได้รับจากการศึกษาทางทฤษฎีและการปฏิบัติในห้องทดลองเกิดเป็นผล เป็นประโยชน์ขึ้น ประจักษ์แก่ตาแก่ใจจริง (มช./22 มค.17)

-ทำให้เห็นว่าการจะให้วิชาความรู้ทางทฤษฎีให้ได้ผลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพื้นฐานและสภาพของชีวิต ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ในท้องถิ่น อย่างเพียงพอ (มช./22 มค.17)

-ผู้ปฏิบัติจำต้องทราบ ต้องเข้าใจแจ่มแจ้ง ถึงปัญหาและวิชาความรู้ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง จึงจะสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสามารถจะเลือกแนวทางปฏิบัติ ให้เกิดผลมากที่สุดได้ (มช./22 มค.17)

-ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดความขาดแคลนวัตถุดิบปัจจัยต่างๆ ความขาดแคลนอาจทำให้การพัฒนาหลายอย่างต้องหยุดชะงักไป เพราะไม่สามารถ

ทำงานตามทฤษฎีได้ ท่าน จะต้องแสวงหาวัตถุปัจจัย และวิธีการอย่างอื่นมาใช้ การแทน เพื่อให้ชีวิตและภารกิจของเราสามารถดำเนินต่อไปเป็นปกติ (มช./22 มค.17)

ขอฝากข้อคิดนี้ เพื่อนำไปพิจารณาสำหรับช่วยตน ช่วยส่วนรวม ใน การพัฒนาการงานและพัฒนากันเมืองในเบื้องต้น (มช./22 มค.17)

ทรงชื่นชมที่ทางมหาวิทยาลัย มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และขยายให้ก้าวหน้า โดยเหมาะสมอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประโยชน์นานาแก่มหาวิทยาลัย แก่นักศึกษา ตลอดจน ท้องถิ่นและประเทศชาติโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

ทรงเตือนว่า การนำหลักวิชาไปใช้เพื่อประกอบกิจการงานนั้น ควรจะคำนึงถึงภูมิ สังคม สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางสังคมศาสตร์ สภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น และผล สะท้อนที่จะเกิดขึ้นในประการต่างๆ ควรได้พิจารณาศึกษาโดยรอบคอบในทุกด้าน และมีหลัก ปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของประเทศเราเป็นสำคัญ

ทรงสะท้อนให้เห็นว่า มีความคิดทฤษฎีอยู่มากทั้งเก่าและใหม่ ควรจะมีหลักในการ เลือก การประสม และการปฏิบัติทฤษฎีนั้นๆ อย่างมีเหตุ ไม่นำทฤษฎีมาใช้เพื่อทฤษฎี โดยมุ่ง จะให้สำเร็จผลแห่งทฤษฎีนั้นเพียงประการเดียว เพราะผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้ ทางที่ถูก จะต้องใช้ความเป็นบัณฑิต ผู้รู้ดีรู้ชั่ว และความรู้จักศึกษาพิจารณา เลือกเฟ้น ทฤษฎีเหล่านั้นก่อน แล้วนำเอาแต่ส่วนที่เชื่อว่าดีกว่าถูกต้องมาใช้ จึงจะเกิดเป็นผลดี

การปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยราชการและหน่วยงานในท้องที่ มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับประชาชนและเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดด้วยตนเองนั้น เป็นการดียิ่ง ทำให้ ความรู้ที่แต่ละคนได้รับจากการศึกษาทางทฤษฎีและการปฏิบัติในห้องทดลองเกิดเป็นผล เป็น ประโยชน์ขึ้น

การจะให้วิชาความรู้ทางทฤษฎีให้ได้ผลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงภูมิ สังคม คือพื้นฐานและสภาพของชีวิต ตลอดจนปัญหาที่มีอยู่ในสังคม ในท้องถิ่น อย่างเพียงพอ ผู้ปฏิบัติจะต้องทราบ ต้องเข้าใจชัดเจน ถึงปัญหาและวิชาความรู้ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิต มนุษย์อย่างทั่วถึง จึงจะสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสามารถจะเลือกแนวทางปฏิบัติ ให้เกิดผลมากที่สุดได้

กระบวนกรคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่ทรงเน้นการพัฒนาคนให้สามารถนำความรู้ที่เป็น

สากลมาปรับใช้กับสภาพทางภูมิสังคมและความเป็นท้องถิ่นไทยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกัน

6.3.2 หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ

การศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ ด้านวิชาการเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบกิจการงานในชีวิตนั้น ถือว่าเป็น การศึกษาในระบบ ผู้ศึกษาจะได้รับความรู้ถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ และจาก การศึกษาค้นคว้าทางตำรับตำราเป็นหลัก ต่อเมื่อได้ออกไปทำการงาน ได้ประสบ เหตุการณ์และปัญหาต่างๆ ให้ต้องขบคิดมากมายแล้ว จึงเกิดความรู้ความเข้าใจที่ ถ่องแท้ในสิ่งทั้งปวง ที่เรียกว่า ประสบการณ์ชีวิต เพิ่มขึ้น (มข./16 ธค.36)

การศึกษา ในส่วนการอบรมความสามารถในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การหาโอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎีมาลงมือปฏิบัติที่ดี การฝึกหัดปฏิบัติงานเพื่อใช้ แรง ใช้ฝีมือ ใช้ความละเอียดถี่ถ้วนที่ดี เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และต้องกระทำมิ ให้น้อยไปกว่าภาคทฤษฎี (มศว./27 มิย.23)

บัณฑิต ได้รับปริญญาเครื่องแสดงวิทยฐานะความสามารถแล้ว กำลัง ก้าวออกไปสู่วิชาการงาน อยากจะให้คิดเห็นและเข้าใจกันให้ชัดว่า เมื่อกำลังเรียน นั้น ทุกคนมีวิชาการเป็นที่หมาย แต่ต่อไปนี้จะมิงานกับผลสำเร็จของงานเป็น จุดประสงค์ (มก./23 กค.30)

วิชาการทั้งหลาย ถือว่าเป็นปัจจัย หรืออุปกรณ์ที่สร้างสมไว้สำหรับ ใช้ปฏิบัติงาน จึงใคร่ขอให้แต่ละคน ตั้งใจลงที่สถานะปัจจุบันของตน ที่จะต้อง พยายามนำเอาวิชาการ พร้อมทั้งความสามารถที่มีอยู่ ขึ้นมาใช้ปฏิบัติงานให้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มก./23 กค.30)

ข้อปฏิบัติที่ควรพิจารณาอยู่สามข้อ (มก./23 กค.30)

-ข้อแรก เมื่อจะใช้วิชาการ จำเป็นต้องเลือกสรรเฉพาะแต่ส่วน ที่ถูกต้องตรงกับงานที่ทำ มิใช่นำมาใช้พร้อมกันทั้งหมด หรือนำมาใช้ด้วยอาการที่ เรียกว่าเถรตรง เพราะการทำงานดังนั้นจะทำให้ความคิดเกิดสับสน ตึงเครียด และ ลังเลสงสัยจนทำงานไม่ได้ หรือทำได้ไม่สำเร็จ เนื่องจากตกเป็นทาสของวิชา (มก./23 กค.30)

-ข้อสอง เพื่อให้แน่ใจว่าควรจะนำวิชาการส่วนมาใช้กับงานใด
อย่างไร จำเป็นอย่างยิ่งที่หยุดคิดพิจารณาก่อนทุกครั้ง ให้จหนักแน่นใจว่างานนั้นๆ มี
เป้าหมาย ขอบเขต และลักษณะพื้นฐานเป็นอย่างไร ก็จะช่วยให้มองเห็นและ
ตัดสินใจได้ว่าควรจะเลือกสรรวิชาส่วนไหนมาบ้างมาใช้เป็นปัจจัยปฏิบัติ (มก./23
กค.30)

-ข้อที่สำคัญที่สุด จะต้องพยายามและระมัดระวังใช้วิชาการที่
เลือกสรรมาแล้วนั้นให้พอเหมาะพอดี ด้วยเหตุผลไหวพริบ ด้วยความเฉลียวฉลาด
อะลุ่มอล่วย เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น คล่องตัว และบรรลุผลที่สมบูรณ์
ทันการณ์ทันเวลา (มก./23 กค.30)

การเรียนรู้วิทยาการขั้นสูงต่างๆ เป็นประโยชน์ช่วยตัวได้กว้างขวาง
มาก ในการที่จะดำเนินงานต่อไปให้เจริญก้าวหน้า บุคคล ต้อง

1) ควบคุมตัวมิให้ติดอยู่กับตำรา หรือทฤษฎีมากเกินไป
เพราะมีฉะนั้น เมื่อไปพบข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่ตรง หรือไม่สอดคล้อง
กับตำราเข้า จะเกิดความสนเท่ห์สงสัยใจ ทำให้งานที่กำลังทำอยู่หยุดชะงัก หรือไม่
ก็จะไปคว้าเอาความคิดที่ไม่ถูกต้องทั้งทางทฤษฎีทั้งทางปฏิบัติ มาใช้ทำงานอย่าง
ผิดๆ ทั้งสองอย่างนี้ เป็นโทษเสียหายแก่งานแก่ตน และแก่ส่วนรวมอย่างใหญ่
หลวง (มก./18 กค.18)

2) เมื่อต้องเผชิญปัญหาความขัดกันระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติ
เข้า ควรจะต้อง

-ดำเนินงานในส่วนที่เห็นว่าถูกต้องต่อไป ไม่ให้ชะงัก

-รีบคิดพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน

-หาทางปรับหลักวิชาที่มีอยู่ให้เข้ากับปัญหา

-ประสานงานเข้ากับวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ให้เห็น

ปัญหาโดยแจ่มชัด

-เมื่อได้วิธีที่ถูกมาแล้ว ก็นำไปใช้การให้เป็นผลด้วย

ความแน่วแน่และมั่นใจ

เรื่องความสนเท่ห์สงสัย เมื่อได้ลงมือทำงาน ก็ย่อมจะต้องประสบ
ปัญหาการปฏิบัติงาน ที่นำเอาทฤษฎีมาใช้ตรงๆ ไม่ได้อยู่เสมอ ทำให้เกิดความ
ลังเลสงสัยไม่สนใจขึ้น และต้องหยุดชะงัก ซึ่งเป็นผลเสีย คือ เสียเวลา เสียการเสีย
งาน และเสียประโยชน์ที่พึงจะได้ไปมาก และโดยที่งานต้องดำเนินต่อไปโดยไม่

ขาดสาย ก็เกิดความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีแก้ไขโดยเร็ว ความต้องการให้งานเสร็จๆ ไปนั้น (มก./18 กค.18)

การไปหยิบไปฉวยเอาวิธีปฏิบัติและทฤษฎีของคนอื่นมาใช้ โดยที่เขามีสำเร็จรูปอยู่แล้ว และเขาหยิบยื่นมาให้ ถ้าทำเช่นนั้นทฤษฎีที่รับของเขามาใช้ ทั้งดุ้น มีหวังไม่เหมาะไม่ตรงกับงาน กับปัญหา และกับสภาพการณ์แวดล้อมต่างๆ ที่เรากำลังเผชิญอยู่ ก็มีหวังเสียหายใหญ่ (มก./18 กค.18)

วิธีที่ถูกต้อง ที่เราจะต้องทำ (มก./18 กค.18) คือ

-ดำเนินงานส่วนที่ทำได้ต่อไป แล้วรีบขบคิดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยทฤษฎีของเรามีอยู่แล้วเป็นหลัก โดยคิดว่าทฤษฎีทั้งหลายวางไว้เป็นหลักใหญ่สำหรับงานโดยส่วนรวม (มก./18 กค.18)

-เมื่อเรามาปฏิบัติงานที่เฉพาะลงไป เราจำเป็นต้องใช้ความสามารถของตน นำเอาทฤษฎีนั้นๆ มาปรุงกับวิทยาการ แล้วรับให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เผชิญอยู่ด้วยตนเอง ให้ปัญหาคลี่คลายลุล่วงไปโดยเร็ว (มก./18 กค.18)

-การแก้ปัญหาเพื่อกำจัดปลดเปลื้องความสงสัยลังเลนี้ จำเป็นที่จะต้องฝึกหัดให้กระทำได้โดยฉับไวชัดเจน เพราะในชีวิตเรานั้น เราจะต้องประสบปัญหาขัดข้องอยู่ตลอดเวลา ถ้าสร้างความพร้อมและความมั่นใจตั้งนี้ได้ เราก็จะสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์แก่งานแก่ตัวเองได้อย่างแน่นอน (มก./18 กค.18)

จึงขอให้ท่าน ผู้มีวิชาความรู้พร้อมอยู่ ตั้งใจปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่ของท่านตามแนวทางที่กล่าว เพื่อจักได้สามารถใช้พลังความรู้และความคิดสร้างสรรค์ความเจริญวัฒนาให้แก่บ้านเมืองโดยส่วนรวมได้สำเร็จตามปรารถนา (มก./23 กค.30)

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการเป็นพื้นฐาน ให้ความรู้ที่ถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ และจากการศึกษาค้นคว้าทางตำรับตำราเป็นหลัก เมื่อออกไปทำงานก็จะได้ประสบการณ์ชีวิต คือ ความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ในสิ่งทั้ง ดังนั้น การหาโอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎีมาลงมือปฏิบัติที่ดี การฝึกหัดปฏิบัติงานเพื่อใช้แรง ใช้ฝีมือ ใช้ความละเอียดถี่ถ้วนก็ดี เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และต้องกระทำมิให้น้อยไปกว่าภาคทฤษฎี วิชาการ ถือว่าเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์ที่สร้างสมไว้

สำหรับใช้ปฏิบัติงาน จะต้องพยายามนำเอาวิชาการพร้อมทั้งความสามารถที่มีอยู่ ขึ้นมาใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ทรงชี้แนะถึง ข้อควรปฏิบัติ 3 ข้อ คือ 1) เมื่อจะใช้วิชาการ จำเป็นต้องเลือกสรร เฉพาะแต่ส่วนที่ถูกต้องตรงกับงานที่ทำ ไม่ใช่นำมาใช้พร้อมกันทั้งหมด 2) หยุดคิดพิจารณาถึง เป้าหมาย ขอบเขต และลักษณะพื้นฐานของงานให้ชัดเจน เพื่อช่วยให้มองเห็นและตัดสินใจได้ ว่าควรเลือกทฤษฎีใดมาใช้เป็นปัจจัยปฏิบัติ 3) ข้อที่สำคัญที่สุด ต้องพยายามและระมัดระวัง ใช้วิชาการที่เลือกสรรมาแล้วนั้นให้พอเหมาะพอดี ด้วยเหตุผล ใหว่พริบ ความเฉลียวฉลาด อะลุ้มอล่วย เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น คล่องตัว และบรรลุผลที่สมบูรณ์ทันการณ ์ทันเวลา

ทรงชี้แนะว่า นักปฏิบัติ ต้องควบคุมตัวมิให้ติดยึดอยู่กับตำรา หรือทฤษฎีมาก เกินไป และเมื่อต้องเผชิญปัญหาความขัดกันระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติเข้า ควรจะต้อง ดำเนินงานในส่วนที่เห็นว่าถูกต้องต่อไป ไม่ลังเลสงสัยจะทำให้ล่าช้า วิชาทางปรับหลักวิชาที่มี อยู่ให้เข้ากับปัญหา ประสานงานเข้ากับวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ให้เห็นปัญหาโดยแจ่มชัด และ นำไปใช้การให้เป็นผลด้วยความแน่วแน่และมั่นใจ

ทรงให้ทุกคนสังวรว่า การนำวิธีปฏิบัติและทฤษฎีของคนอื่นมาใช้ ที่มีสำเร็จรูป แล้ว อาจไม่เหมาะไม่ตรงกับงาน กับปัญหา และกับสภาพการณ์แวดล้อมที่เรากำลังเผชิญอยู่ อาจเสียหายได้ วิธีที่ถูก จะต้องทำในส่วนที่ทำได้ต่อไป แล้วริบขบคิดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัย ทฤษฎีของเราที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก ต้องใช้ความสามารถของตน นำเอาทฤษฎีนั้นมาปรุงกับ วิทยาการ แล้วปรับให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เผชิญอยู่ด้วยตนเอง เพื่อให้ปัญหาคลี่คลายลุล่วงไป โดยเร็ว

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่ทรงพิจารณาถึงการพัฒนาคนให้เป็นนักทฤษฎีที่ สามารถการนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติได้ ประยุกต์ใช้หรือปรับใช้ ด้วยเหตุผลของ ความเหมาะสมสอดคล้องกัน เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่า ด้วยโลกของประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันนั้น ได้มุ่งพิจารณาถึงการพัฒนาคนให้เป็นนักปฏิบัติ ที่สามารถค้นหาแหล่งทฤษฎีมาอ้างอิง และนำมาปฏิบัติอย่างมีหลักการเหตุผลและถูกต้องตาม หลักทฤษฎีเป็นสำคัญ

6.3.3 หลักสูตรต้องสร้างคนที่รู้ทั้งทางลึกและทางกว้าง

การเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเอง จำเป็นต้องกระทำทั้งทางลึกและทางกว้าง ให้ประกอบพร้อมกัน จึงจะนำไปปฏิบัติงานให้สำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ (จพ./21 กค.27)

ความรู้ที่ใช้ได้ผลนั้น (มธ./25 กค.34) ต้อง

-เป็นความรู้ที่ถูกต้อง แน่นหนา และแม่นยำชำนาญ เป็นความรู้ในด้านลึกในวิชาเฉพาะสาขา (มธ./25 กค.34)

-ความรู้ด้านกว้าง หรือวิชาการอย่างอื่น ๆ ที่เรียกว่าความรู้รอบตัว เป็นปัจจัยประกอบส่งเสริมอีกส่วนหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะวิชาการทั้งปวงนั้น มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ไม่มากก็น้อย ถ้าขาดความรู้ด้านกว้าง จะทำให้บุคคลมีความรู้ความคิดจำกัดคับแคบ ทำการงานได้ไม่คล่องตัว (มธ./25 กค.34)

ขอให้ตั้งใจพยายามค้นคว้าศึกษาและฝึกฝนปฏิบัติตน ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนยิ่งขึ้นต่อไป ทั้ง (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

-ทางลึก คือ ทางด้านวิชาการ (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

-ทางกว้าง คือ ทางด้านประสบการณ์ และมนุษยสัมพันธ์ (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

เพื่อจักได้ประสบความสำเร็จในการทำงาน และการสร้างความเจริญมั่นคง พร้อมทั้งการสร้างเกียรติยศชื่อเสียง ให้แต่ตนเองได้พร้อมสมตามความมุ่งหวังทุกสิ่ง และความเจริญมั่นคงถาวรทุกสิ่งตามความมุ่งหมาย (มม./3 กค.27) (มก./15 กค.36)

ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การเพิ่มพูนความรู้ ต้องกระทำทั้งทางลึกและทางกว้าง ให้ประกอบพร้อมกัน จึงจะนำไปปฏิบัติงานให้สำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ ความรู้ที่ใช้ได้ผลนั้น ต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้อง แน่นหนา และแม่นยำชำนาญ เป็นความรู้ในด้านลึกในวิชาเฉพาะสาขา ความรู้ด้านกว้าง หรือวิชาการอย่างอื่น ๆ ที่เรียกว่าความรู้รอบตัว เป็นปัจจัยประกอบส่งเสริมอีกส่วนหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะวิชาการทั้งปวงนั้น มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ไม่มากก็น้อย ถ้าขาดความรู้ด้านกว้าง จะทำให้บุคคลมีความรู้ความคิดจำกัดคับแคบ ทำการงานได้ไม่คล่องตัว

ทรงขอให้ตั้งใจพยายามค้นคว้าศึกษาและฝึกฝนปฏิบัติตน ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนยิ่งขึ้นต่อไป ทั้งทางลึกคือวิชาการ และทางกว้างคือประสบการณ์และมนุษยสัมพันธ์ เพื่อประสบความสำเร็จในการทำงานและการสร้างความเจริญมั่นคง

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่มุ่งพัฒนาให้มีความคิดและสติปัญญาที่มีความรู้ ความคิดทั้งทางกว้างและทางลึก โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งวิชาทั่วไปและวิชาเฉพาะ และสามารถมองเห็นความสัมพันธ์การเกาะเกี่ยวโยงกันได้อย่างถูกต้องชัดเจน

6.3.4 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสามารถพึ่งตนเองได้

การพึ่งตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวบุคคลสองอย่าง คือ (มธ./18 ฐค.12)

1) ความสามารถนำวิชาการที่ได้ศึกษามาใช้ในการปฏิบัติงาน ประการแรก เป็นเรื่องของการให้การศึกษา เช่นที่ท่านได้รับมาเป็นลำดับจนจบชั้นอุดมศึกษา (มธ./18 ฐค.12)

2) ความฉลาดที่จะวินิจฉัยให้เห็นทางเสื่อมทางเจริญพร้อม ทั้งทางที่จะให้พ้นความเสื่อม ดำเนินไปให้ถึงความเจริญอีก (ประการที่สองเป็นเรื่องของการฝึกหัดคิดใคร่ครวญ ให้เข้าใจแจ้งชัดในเหตุที่แท้ในผลที่แท้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการงานทั้งปวง และเป็นเครื่องบันดาลผลสำเร็จที่ดี เป็นประโยชน์แท้จริงทุกอย่าง (มธ./18 ฐค.12)

การออกไปประกอบการงานสร้างฐานะความเจริญแก่ชีวิต จะฝากข้อคิดไว้สำหรับเตือนใจว่า ชาตินี้ไทยของเราได้พึ่งตนเองมาโดยตลอด จึงยืนหยัดมาในโลกได้โดยอิสระจนถึงทุกวันนี้ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงเช่นท่านทั้งหลาย เป็นผู้มีส่วนบริหารประเทศทั้งในวันหน้าด้วยกันทุกคน จึงต้องรู้จัก และต้องสามารถพึ่งตนเอง มิฉะนั้นประเทศชาติอาจเป็นอันตรายไปได้ เพราะการบริหารงานของท่าน (มธ./18 ฐค.12)

การปฏิบัติงานทั้งปวง โดยหลักการย่อมาศัปปัจจัยพื้นฐานประกอบกัน 3 ส่วน (มศก./11 ฐค.29) การจะกระทำให้สำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยประกอบพร้อมกันครบสามส่วน (มอ./26 กย.28) (มอ./21 กย.30) คือ

1) ปัจจัยส่วนแรก ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ (มอ./26 กย.28) (มอ./21 กย.30) ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ (มศก./11 ฐค.29) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่จะต้องนำมาใช้ปฏิบัติงาน (มอ./26 กย.28) เป็นสิ่งที่ทุกคนมีอยู่แน่นอนหนาพอสมควรแล้วขณะนี้ และจำเป็นต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกอย่างตลอดเวลา เพื่อให้ได้ผลงานที่ถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชา (มอ./21 กย.30)

2) ปัจจัยที่สอง ได้แก่ กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ (มศก./11 ธค.29) จิตใจที่มีพลังเข้มแข็ง และก้าวหน้า (มอ./21 กย.30) เป็นเครื่องประกอบส่งเสริม (มศก./11 ธค.29) จิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่นในเหตุผล ความถูกต้อง ในความสุจริตยุติธรรม และในความเที่ยงตรงรับผิดชอบทั้งหนักแน่นมั่นคงในเหตุผลความถูกต้อง ในความรับผิดชอบและในความสุจริต ปัจจัยข้อนี้คือ พื้นฐานอันแน่นหนา ที่จะรองรับวิชาความรู้และความคิดอ่านทั้งสิ้นไว้ให้มั่นคงและเที่ยงตรงถาวร (มอ./21 กย.30) ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนพื้นฐาน ที่จะรองรับวิชาความรู้และความคิดอ่านทั้งปวงไว้ให้มั่นคง ไม่ให้หวั่นไหวและผันแปรไปในทางที่เสื่อมเสียหาย (มอ./26 กย.28)

แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไป จะเห็นว่่างานที่อาศัยปัจจัยหลักเพียงสองข้อเท่านั้น ยังไม่อาจอำนวยผลที่สมบูรณ์ได้เต็มที่ เพราะตัวผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีความรู้ความสามารถพร้อมแล้วนั้น บางทีก็ยังขาดกำลังและคุณภาพทางด้านจิตใจอยู่ เช่น ใจยังไม่พร้อมที่จะทำงาน หรือไม่ศรัทธา ไม่เข้าใจซึ่งถึงประโยชน์ของงานที่จะทำ เป็นต้น จึงทำให้งานบกพร่องเสียหายไปด้วยประการต่างๆ สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะการปฏิบัติงานประเภทใด สาขาใด ใหญ่หรือเล็ก จำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ อีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ เป็นเครื่องประกอบส่งเสริม (มศก./11 ธค.29)

3) ปัจจัยที่สาม ได้แก่ ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกล มีหลักเกณฑ์ (มอ./26 กย.28) ระเบียบแบบแผนและวิธีการปฏิบัติที่กำหนดไว้สำหรับงานนั้นๆ เมื่อใดปัจจัยสองส่วนนี้ประกอบพร้อมกันเข้า (มศก./11 ธค.29) กับทั้งความเฉลียวฉลาดคล่องตัว ประสบการณ์และความรู้รอบตัว ในการติดต่อประสานงานประสานประโยชน์กับทุกฝ่าย ทุกคน ที่เข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย ที่ช่วยให้บุคคลมีทักษะและความคิดอ่านกว้างไกล เฉลียวฉลาดทันเหตุการณ์ ทั้งคล่องแคล่วประนีประนอมในการติดต่อประสานประโยชน์กับทุกฝ่ายทุกคน จัดเป็นปัจจัยส่วนที่จะส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติกิจรอบด้านได้โดยราบรื่น รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (มอ./21 กย.30) ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนที่จะส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติภารกิจทุกด้านได้โดยราบรื่น รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (มอ./26 กย.28)

ปัจจัยทั้งสามนี้ เมื่อประกอบพร้อมกันครบ ย่อมบันดาลให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลที่พึงประสงค์ได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็งานเล็กลใหญ่่างยากเพียงใด สำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ทุกอย่าง (มอ./26 กย.28) (มอ./21 กย.30) ผู้ที่ปรารถนารอดความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ควรศึกษาพิจารณาให้ชัด เพื่อนำมาเป็นหลักอาศัยในการพัฒนางานพัฒนาตนเองต่อไป (มอ./26 กย.28)

ขอให้บัณฑิตได้ตั้งใจใช้ความฉลาดคิดวินิจฉัยนี้ ประกอบกับความรู้ทางวิชาการด้วยเสมอ เพื่อจักได้สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถนำพาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปได้ด้วยสวัสดิ (มธ./18 ธค.12)

การพึ่งตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวบุคคลสองอย่าง คือ 1) ความสามารถนำวิชาการที่ได้ศึกษามาใช้ในการปฏิบัติงาน ประการแรก เป็นเรื่องของการให้การศึกษา เช่นที่ท่านได้รับมาเป็นลำดับจนจบชั้นอุดมศึกษานี้ 2) ความฉลาดที่จะวินิจฉัยให้เห็นทางเชื่อมทางเจริญพร้อม ทั้งทางที่จะให้พ้นความเสื่อม ดำเนินไปให้ถึงความเจริญอีก ซึ่งเป็นเรื่องของการฝึกหัดคิดใคร่ครวญ ให้เข้าใจแจ้งชัดในเหตุที่แท้ในผลที่แท้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำงานทั้งปวง และเป็นเครื่องบันดาลผลสำเร็จที่ดี เป็นประโยชน์แท้จริงทุกอย่าง

ทรงฝากข้อคิดว่า ในการออกไปประกอบการทำงานสร้างฐานะความเจริญแก่ชีวิตชาติไทยของเราได้พึ่งตนเองมาโดยตลอด จึงยืนหยัดมาในโลกได้โดยอิสระจนถึงทุกวันนี้ ท่านเป็นผู้มีส่วนบริหารประเทศทั้งในวินวินหน้า ด้วยกันทุกคน จึงต้องรู้จัก และต้องสามารถพึ่งตนเอง มิฉะนั้น การบริหารงานของท่านอาจทำให้ประเทศชาติอาจเป็นอันตรายได้

ทรงชี้แนะว่า การปฏิบัติงานทั้งปวง โดยหลักการยอมอาศัยปัจจัยพื้นฐานประกอบกัน 3 ส่วน คือ 1) ความรู้ความสามารถทางวิชาการ 2) กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ จิตใจที่มีพลังเข้มแข็ง และก้าวหน้า และ 3) ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกลมีหลักเกณฑ์

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่มุ่งพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น การค้นพบตัวเอง ความเป็นตัวของตัวเอง และสามารถสร้างอาชีพของตนได้

6.3.5 หลักสูตรต้องสร้างคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

ผู้มีความรู้ความสามารถสูง ไม่อาจทำการงานสร้างความเจริญความสำเร็จให้สมบูรณ์ได้โดยลำพังตนเอง หากต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากผู้อื่นฝ่ายอื่น อย่างพร้อมปรักและถูกต้องพอเหมาะด้วย (มธ./13 ธค.33)

ขอให้บัณฑิตใหม่ระลึกไว้ว่า วิชาความรู้ที่มีอยู่กับตัวนั้น จะเกิดประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อรู้จักประสานงาน คือรู้จักติดต่อ (จพ./2 กค.07)

-กับผู้อื่น

-กับบัณฑิตด้วยกัน

-กับผู้ที่ทำงานอยู่ก่อน และช่วยเหลือผู้ที่จะมาภายหลังด้วย ก็จะช่วยทำให้สามารถทำงานด้วยกันได้โดยราบรื่น บังเกิดผลดีแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม (จพ./2 กค.07)

บัณฑิต จะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นมากมาย แต่ละคน จึงควรจะทราบให้แน่ชัด ว่าคนที่ร่วมงานกันในหน่วยงานทั้งหลายนั้น อาจแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ (จพ./15 กค.32) คือ

-กลุ่มที่มีความรู้ในเชิงทฤษฎีสูง

-กลุ่มที่มีความชัดเจนชำนาญ เพราะมีประสบการณ์ในทางปฏิบัติมาก เมื่อมาทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย ควรเล็งเห็นความสำคัญในกันและกัน และยอมรับว่าความรู้ความสามารถที่ละคนมี เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ความเข้าใจชัดเจนระหว่างกันนี้ จะทำให้แต่ละคนยกย่องให้เกียรติกัน และยินดีที่จะเรียนรู้จากกันและกัน เพื่อพัฒนาความสามารถของตนในการทำงานให้สูงขึ้น (จพ./15 กค.32)

เมื่อผู้ทำงานมีสมรรถนะสมบูรณ์ และปฏิบัติร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดี ก็จะเกื้อกูลให้การทำงานทุกอย่างดำเนินไปได้โดยราบรื่น มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลอันพึงประสงค์ทุกส่วน (จพ./15 กค.32)

จึงขอให้บัณฑิต

-พยายามปฏิบัติฝึกฝนในเรื่องการปรับตัวปรับความคิดให้

สอดคล้องกับผู้ร่วมงาน ตามที่กล่าวนี้ให้ได้สำเร็จ (จพ./15 กค.32)

-เตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อม ที่จะปฏิบัติงานประสานกับบุคคล

อื่นฝ่ายอื่นอย่างชะมัดเขม้นและฉลาดเหมาะสม ในกรณี ท่าน จะต้อง (จพ./12 กค.29)

-ทำความเข้าใจ และจิตใจให้เปิดกว้าง แต่หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจรรย์ญาณ พร้อมกันนั้น ก็ต้องมีความจริงใจเห็นใจ และเมตตาปรองดองกัน โดยถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นวัตถุประสงค์เอก (จพ./12 กค.29)

-ที่สำคัญอีกข้อหนึ่ง จะต้องพยายามขจัดความดี้อัน

ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อยออกให้ได้ ไม่ปล่อยให้เข้ามาครอบงำทำลายความคิดจิตใจที่ตั้งงามของตน (จพ./12 กค.29)

ท่าน จะสามารถปฏิบัติการงานทุกอย่างได้ด้วยความราบรื่น เบิกบานใจ อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามที่ปรารถนาทุกสิ่งในที่สุด (จพ./12 กค.29)

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า บุคคลไม่อาจทำงานสำเร็จสมบูรณ์ได้โดยลำพังตนเอง หากต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากผู้อื่นฝ่ายอื่น อย่างพร้อมเพียงกันและถูกต้องพอเหมาะด้วย

ทรงขอให้ระลึกว่า วิชาความรู้ที่มีอยู่กับตัวนั้น จะเกิดประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อรู้จักประสานงาน คือรู้จักติดต่อ กับผู้อื่น กับบัณฑิตด้วยกัน กับผู้ที่ทำงานอยู่ก่อน และช่วยเหลือผู้ที่จะมาภายหลังด้วย ก็จะช่วยให้สามารถทำงานด้วยกันได้โดยราบรื่น บังเกิดผลดีแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม

ทุกคนจะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นมากมาย ทรงขอให้เล็งเห็นความสำคัญซึ่งกันและกัน และยอมรับว่าความรู้ความสามารถที่ละคนมีอยู่ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า จะทำให้เกิดการยกย่องให้เกียรติกัน และยินดีที่จะเรียนรู้จากกันและกัน เพื่อพัฒนาความสามารถของตนในการทำงานให้สูงขึ้น เกื้อกูลให้การทำงานทุกอย่างดำเนินไปได้โดยราบรื่น มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลอันพึงประสงค์ทุกส่วน

ทรงขอให้พยายามปฏิบัติฝึกฝนการปรับตัวปรับความคิดให้สอดคล้องกับผู้ร่วมงาน ตัวเตรียมใจให้พร้อม ที่จะปฏิบัติงานประสานกับบุคคลอื่นฝ่ายอื่น อย่างขะมักเขม้น ฉลาด และเหมาะสม ต้องทำความคิด และจิตใจให้เปิดกว้าง แต่หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจรรณญาณ มีความจริงใจ เห็นใจ และเมตตาปรองดองกัน ถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญ และที่สำคัญต้องพยายามขจัดความดี้อัน ถือตัว ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อยออกให้ได้ ไม่ปล่อยให้ครอบงำทำลายความคิดจิตใจที่ตั้งงามของตน ก็จะสามารถปฏิบัติการงานทุกอย่างได้อย่างราบรื่น เบิกบานใจ มีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จในที่สุด

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงคิดพิจารณาถึงการพัฒนาคนให้มีทักษะทางสังคม โดยการฝึกประสบการณ์ทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน ทำให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

6.4. หลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำงานเพื่อชาติและสังคม

6.4.1 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีอุดมคติแห่งชีวิตและวิชาชีพ

ผู้ที่ได้ศึกษาวิชาการชั้นสูงจนสำเร็จแล้วเช่นนี้ เป็นผู้รักความเจริญ มีความคิดก้าวหน้า มีความกระตือรือร้นและความหวังที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถที่อุตสาหะเล่าเรียนอบรมมาด้วยยากนั้น ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความเจริญและความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติและสังคม ความมุ่งมั่นของท่านทั้งนี้ แท้จริง คือ อุดมคติที่ต่างคนได้วางไว้ในชีวิต และเป็นพลังยิ่งใหญ่ที่จะส่งเสริมให้สามารถก้าวไปถึงความสำเร็จในกิจทุกสิ่ง (จพ./11 กค.11)

“อุดมคติ” คือ มโนภาพ หรือความนึกคิดถึงความดีความงามอันเลอเลิศในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งถ้าเป็นไปตามมโนภาพนั้นแล้ว ก็จะจัดว่าเป็นของที่ดีที่งามเลิศด้วยประการทั้งปวง กล่าวโดยทั่วไป มนุษย์เราย่อมปรารถนาจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามเจริญตาเจริญใจ (มธ./29 พย.00)

จึงควรจะได้มีอุดมคติด้วยกันทั้งนั้น แต่หากควรเป็นไปในทางไม่ก่อความเบียดเบียนแก่ผู้อื่น โดยมุ่งถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือส่วนรวมด้วยการเล็งผลดีหรืองามเลิศตั้งว่านี้ ถ้าหากเป็นไปเพียงแต่เพื่อประโยชน์สุขของตนเองเท่านั้น และเป็นการเบียดเบียนประโยชน์สุขของผู้อื่นแล้ว ก็จะกลายเป็นความเห็นแก่ตัวหาควรได้ชื่อว่า “อุดมคติ” ไม่ (มธ./29 พย.00)

เมื่อทุกคนมีอุดมคติ และความตั้งใจดีพร้อมแล้ว ต้องรักษาไว้ให้หนักแน่นมั่นคงต่อไป อย่ายอมให้กาลเวลา ความเห็นแก่ตัว หรือสถานการณ์ใดๆ มาทำลายเสียได้ (จพ./11 กค.11) เชื่อว่า บัณฑิตผู้สามารถรักษาความจริงใจที่มีอยู่ขณะนี้ไว้ได้โดยตลอด จะประสบความสำเร็จในการทำงานทุกอย่าง อย่างแน่นอน (จพ./11 กค.11)

พระองค์ ทรงตั้งความหวังไว้ว่า บัณฑิตเป็นผู้รักความเจริญ มีความคิดก้าวหน้า มีความกระตือรือร้น และความหวัง ที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความเจริญและความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติและสังคม ความมุ่งมั่นนี้แท้จริงคือ อุดมคติที่ต่างคนได้วางไว้ในชีวิต และเป็นพลังยิ่งใหญ่ที่จะส่งเสริมให้สามารถก้าวไปถึงความสำเร็จในกิจทุกสิ่ง

ทรงให้ความหมายว่า อุดมคติคือมโนภาพ หรือความนึกคิดถึงความดีความงามในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งถ้าเป็นไปตามมโนภาพนั้นแล้ว ก็จะจัดว่าเป็นของที่ดีที่งามเลิศด้วยประการทั้ง

ปวง ทุกคนควรมีอุดมคติ โดยเพ่งเล็งถึงผลดีหรืองามเลิศ ให้เกิดประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือส่วนรวม และไม่ก่อความเบียดเบียนแก่ผู้อื่น แต่ถ้าเพื่อประโยชน์สุขของตนเองเท่านั้น ก็เป็นการเบียดเบียนประโยชน์สุขของผู้อื่นแล้ว เป็นความเห็นแก่ตัวที่ไม่ใช่อุดมคติ

เมื่อทุกคนมีอุดมคติและความตั้งใจดีพร้อมแล้ว ทรงขอให้รักษาไว้ให้หนักแน่น มั่นคงต่อไป อย่ายอมให้กาลเวลา ความเห็นแก่ตัว หรือสถานการณ์ใดมาทำลายเสียได้

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีอุดมคติหรือมโนภาพในตน โดยคนรู้ตัวตนของตน สามารถสร้างสัญลักษณ์และความคิดของตนเองได้

6.4.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีจิตสำนึกเพื่อสังคมและ

ประเทศชาติ

การทำงานเพื่อบ้านเมืองและส่วนรวม การที่กล่าวอ้างถึงเรื่องนี้ ก็ด้วยความเห็นว่า การที่คนทุกคนจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้า มีความสุขความสำเร็จ แท้จริงได้นั้น ชาติบ้านเมืองและส่วนรวม อันเป็นที่กำเนิดที่อาศัย จะต้องมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ปราศจากภัยอันตรายคุกคามเป็นเบื้องต้นก่อน หากไม่จะตกอยู่ในสภาพที่ต้องถูกอิทธิพลของผู้อื่นครอบงำ จะไร้ความเป็นไทย ไร้อิสรภาพทุกอย่าง (มช./20 ธค.17)

การทำการงานสร้างเนื้อสร้างตัว และทำความเจริญมั่นคงให้แก่สังคมส่วนรวม (มช./24 มค.24) (มช./29 กค.36) อันเป็นที่พึงที่อาศัยของแต่ละคนงานของผู้มีการศึกษาระดับนี้ ย่อมมีความสำคัญมาก มีผลต่อประเทศชาติได้ทั้งทางดีและทางเสีย (มช./24 มค.24) การปฏิบัติงานของผู้มีการศึกษาสูงระดับนี้ ถือว่ามีผลสร้างสรรค์อย่างสำคัญแก่ประเทศชาติ (มช./29 กค.36)

การปฏิบัติงาน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงของแต่ละคน และของประเทศชาติ (มร./26 ธค.24) ขอให้ทุกคนถือว่าการได้รับการศึกษาดี ทำให้บุคคลมีพื้นฐานอันมั่นคงที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ไม่มีสิ้นสุด และทำให้มีโอกาสที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้กว้างขวางอย่างยิ่ง (มม./24 กย.13)

วิชาการ ที่แต่ละคนได้ศึกษาค้นคว้าตามแนวทางของตนจนได้
ปริญญา นั้น เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำางานสร้างฐานะความเจริญมั่นคงของ
ตนเองและของชาติบ้านเมือง (จพ./15 กค.26)

งานของท่านในอนาคต คือ งานสร้างฐานะความเจริญมั่นคงของประเทศ
เป็นงานใหญ่ซึ่งผูกพันท่าน ให้ต้องร่วมกันกระทำอยู่ตลอดชีวิต (มช./16 มค.12)

งานนี้ จะกระทำสำเร็จได้โดยที่ทุกคนเข้าใจซาบซึ้งถึงคุณของชาติ
บ้านเมือง และทำงานทุกอย่างด้วยสติสำนึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อส่วนรวม จึง
ขอเตือนบัณฑิตให้เข้าใจในเรื่องชาติบ้านเมืองว่า (มช./16 มค.12)

-ทุกคนมีชาติบ้านเมืองเป็นที่เกิดอาศัย

-ทุกคนจะมีความสุขความเจริญได้ ก็เพราะบ้านเมืองเป็น
ปรกติมั่นคง

-ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมย่อมได้รับประโยชน์
เป็นส่วนของตนด้วย

-ผู้ที่ทำงานโดยเห็นแก่ตัวเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวม ย่อม
บั่นทอนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ และที่สุดตนเองก็จะเอาตัวไม่รอด

ขอให้ทุกคนเตรียมกายเตรียมใจทำงานเพื่ออนาคตของชาติไทยของ
เราต่อไป (มช./16 มค.12)

บัณฑิต มีวิชาความรู้ที่ได้จากการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย เป็น
พื้นฐานอันมั่นคงสำหรับการทำงานพร้อมแล้ว ในทางปฏิบัติ ควรจะต้องถือเป็น
หน้าที่ ที่จะต้อง (มธ./31 กค.17) (มร./27 พย.18) (มช./21 ธค.21) (มช./18 ธค.29)

-สำนักให้ได้เสมอว่า ท่านเองก็มีส่วนรับผิดชอบร่วมกับ
มหาวิทยาลัยอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง เมื่อได้มีโอกาสฝึกฝนอบรมวิชาการชั้นสูงมาแล้ว
ดังนี้ ก็จะต้องนำออกใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะไปประกอบการ
งานใดๆ ณ ที่ใด (มช./21 ธค.21)

-ก่อนที่จะออกไปประกอบการงานสร้างฐานะความเจริญให้แก่
ชีวิต ใครจะขอให้คิดพิจารณาให้เห็นถึงความจริงข้อหนึ่ง ว่าความเจริญและความ
เสื่อมของบ้านเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับผลงานการกระทำอันเป็นส่วนรวมของคนทั้งชาติ
ซึ่งต่างมีหน้าที่แบ่งปันกันทำตามความรู้ความสามารถ ตามโอกาสและความมั่งคั่ง
ของแต่ละบุคคล (มช./24 มค.37)

-มีความพร้อมอยู่พอสมควรในการที่จะออกไปประกอบการ
งานในหน้าที่ต่างๆ ตามหลักวิชาของตน เพราะมหาวิทยาลัยได้ประสิทธิ์ประสาท
วิทยาการที่ดีให้ไปแล้วส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ (มข./18 ธค.29)

-ในการทำงานใดๆ ก็ตาม ผู้ปรารถนาความสำเร็จที่แท้จริง
จะต้องมุ่งหมายแต่เฉพาะผลที่เป็นคุณประโยชน์ (มร./27 พย.18)

-ขอให้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้สมกับภูมิปัญญา จงทำ
ตัวทำงานให้มีเหตุผลสมกับที่เป็นผู้มีหลักวิชา มีปัญญาและมีเกียรติ (มข./21
ธค.21)

-จงรักษาความบริสุทธิ์ใจและคุณค่าของตนไว้ให้มั่นคงเป็น
นิตย์ พร้อมทั้งเพียรพยายามทำหน้าที่ที่มีอยู่ทุกอย่างทุกด้านด้วยความเข้มแข็ง
อดทน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตให้จงได้ (มข./21 ธค.21)

-มองเห็นเจตนาสำคัญนี้ และน้อมนำมาเป็นแนวทางในการ
ปฏิบัติดำเนินชีวิตและการงานโดยตั้งใจ และตั้งความเพียรให้มั่นคง ในอันที่จะ
ฝึกฝนปรับปรุงตนในการทำงาน ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอยู่เสมอ (มร./27
พย.18)

-สำคัญที่สุด จะต้องพยายามหาทางนำเอาความคิดวิทยาการ
ที่อุตสาหกรรมศึกษาด้วยยากขึ้น มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมให้ได้มาก
ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อความเจริญมั่นคงของบ้านเมือง (มร./27 พย.18)

ทรงกล่าวถึงเรื่องการทำงานเพื่อบ้านเมืองและส่วนรวมว่า การที่ทุกคนจะมี
โอกาสเจริญก้าวหน้า มีความสุขความสำเร็จแท้จริงได้นั้น ชาติด้านเมืองและส่วนรวมอันเป็นที่
กำเนิดที่อาศัย จะต้องมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ปราศจากภัยอันตรายคุกคามเป็นเบื้องต้นก่อน
หาไม่จะตกอยู่ในสภาพที่ต้องถูกอิทธิพลของผู้อื่นครอบงำ จะไร้ความเป็นไทย และไร้อิสรภาพ
ทุกอย่าง

ทรงเตือนใจแก่บัณฑิตว่า วิชาการศึกษาที่ได้เรียนมา เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำงาน
สร้างฐานะความเจริญมั่นคงของตนเองและของชาติด้านเมือง และการทำการงานสร้างเนื้อ
สร้างตัว และทำความเจริญมั่นคงให้แก่สังคมส่วนรวม อันเป็นที่พึงที่อาศัยของแต่ละคน งาน
ของผู้มีการศึกษาระดับนี้ ย่อมมีความสำคัญมาก มีผลต่อประเทศชาติได้ทั้งทางดีและทางเสีย
การปฏิบัติงานของผู้มีการศึกษาสูงระดับนี้ ถือว่ามีผลสร้างสรรค์อย่างสำคัญแก่ประเทศ

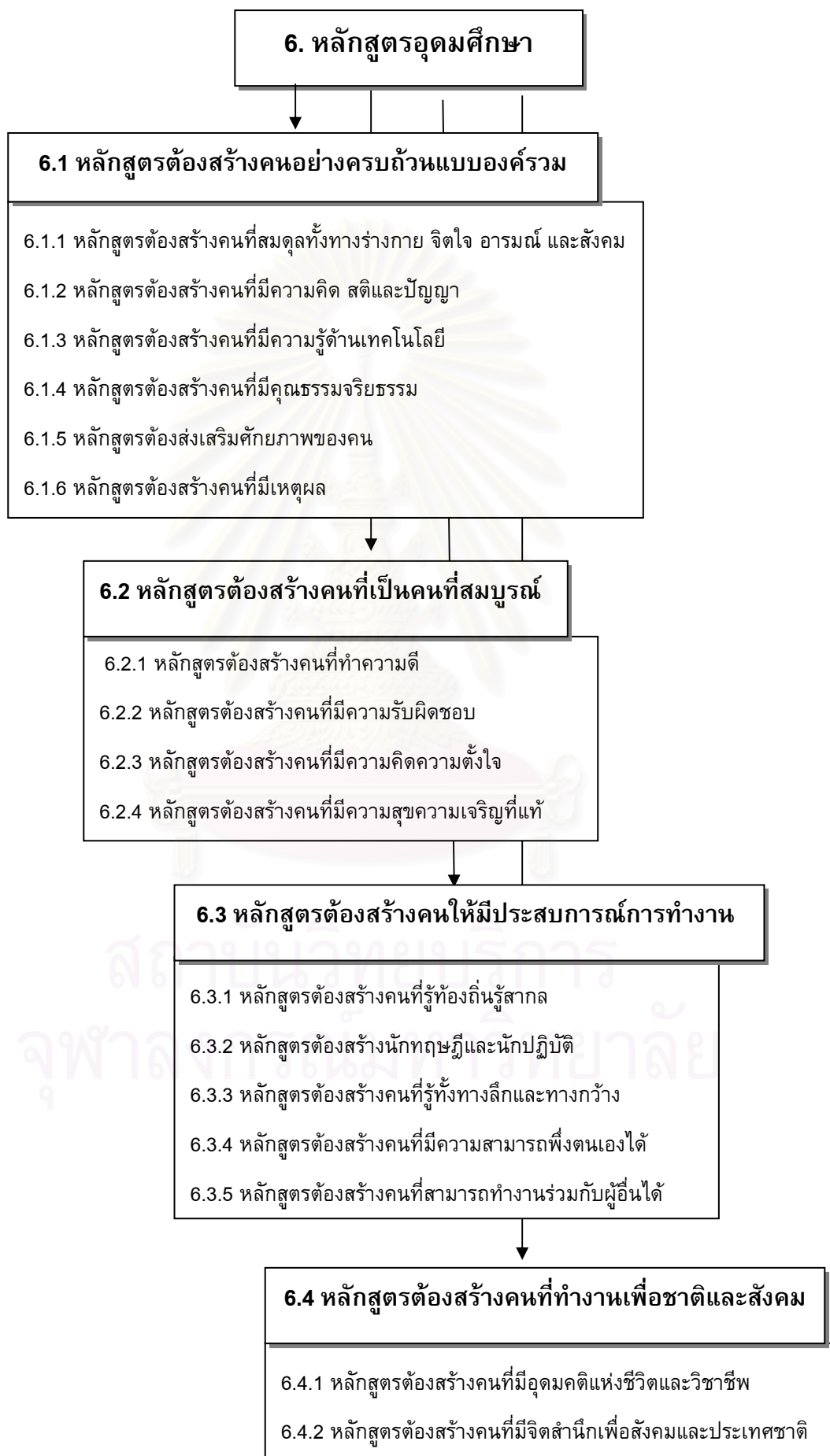
ทรงขอให้ถือว่าการได้รับการศึกษาดี ทำให้บุคคลมีพื้นฐานอันมั่นคงที่จะสร้าง ความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ไม่มีสิ้นสุด และทำให้มีโอกาสที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ ส่วนรวมได้กว้างขวางอย่างยิ่ง ทุกคนมีชาติบ้านเมืองเป็นที่เกิดอาศัย ทุกคนจะมีความสุขความ เจริญได้ก็เพราะบ้านเมืองเป็นปรกติมั่นคง ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมย่อมได้รับ ประโยชน์เป็นส่วนของตนด้วย ผู้ที่ทำงานโดยเห็นแก่ตัวเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวม ย่อมบั่น ทอนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ และที่สุดตนเองก็จะเอาตัวไม่รอด เพราะความเจริญ และความเสื่อมของบ้านเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับผลงานการกระทำอันเป็นส่วนรวมของคนทั้งชาติ ซึ่ง ต่างมีหน้าที่แบ่งปันกันทำตามความรู้ความสามารถ ตามโอกาสและความถนัดของแต่ละบุคคล

งานของท่านในอนาคต คืองานสร้างความเจริญมั่นคงของประเทศ เป็นงานใหญ่ที่ ผูกพันท่าน ให้ต้องร่วมกันกระทำอยู่ตลอดชีวิต งานนี้จะกระทำสำเร็จได้โดยที่ทุกคนเข้าใจ ซาบซึ้งถึงคุณของชาติบ้านเมือง และทำงานทุกอย่างด้วยสติสำนึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อ ส่วนรวม ควรจะต้องถือเป็นหน้าที่ และต้องสำนึกให้ได้เสมอว่า ท่านก็มีส่วนรับผิดชอบร่วมกับ มหาวิทยาลัย ต้องนำความรู้วิชาการออกมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ขอให้เตรียมกาย เตรียมใจทำงาน มีความพร้อมที่จะทำงานตามหลักวิชาของตน มุ่งหมายแต่เฉพาะผลที่เป็น คุณประโยชน์ ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้สมกับภูมิปัญญา ให้มีเหตุผลสมกับที่เป็นผู้มี หลักวิชามีปัญญาและมีเกียรติ จงรักษาความบริสุทธิ์ใจและคุณค่าของตนไว้ให้มั่นคงเป็นนิตย์ พร้อมทั้งเพียรพยายามทำหน้าที่ที่มีอยู่ทุกอย่างทุกด้านด้วยความเข้มแข็งอดทน และสำคัญ ที่สุดจะต้องนำเอาความคิดวิद्यการมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมให้ได้มากที่สุด เพื่อ ความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองและอนาคตของชาติบ้านเมืองต่อไป

กระบวนกรคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่มุ่งพัฒนาคนให้ทำเพื่อประโยชน์ของสังคมและ ประเทศชาติเป็นสำคัญ โดยเน้นสาระของการฝึกปัญญาและจิตวิญญาณ เพื่อพัฒนาคนให้มี จิตใจมุ่งฟื้นฟูและยกระดับสังคมโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ

แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรการอุดมศึกษา อาจสรุปและแสดงภาพ ความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6. หลักสูตรอุดมศึกษา

หลักสูตร โครงการวิจัย

การที่มหาวิทยาลัย มีหลักสูตรและโครงการการวิจัยในภาควิชาต่าง ๆ เป็นอันมาก แสดงว่าผู้ที่สำเร็จหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยสมบูรณ์แล้ว จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีพอตัว ทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการปฏิบัติ พร้อมและเหมาะที่จะออกไปปฏิบัติงานในแนวทางของแต่ละคน

การศึกษาในมหาวิทยาลัย ช่วยให้นักศึกษามีวิชาความรู้ที่หนักแน่น ก้าวหน้า และมีความสามารถที่จะใช้ความคิดวิจารณ์ญาณได้อย่างถูกต้องมีเหตุผล ซึ่งถ้าแต่ละคนได้นำไปใช้ในการปฏิบัติบริหารงานของตนต่อไป ด้วยจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง และด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ ก็จะสามารถให้ประสบความสำเร็จและความเจริญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา

6.1 หลักสูตรต้องสร้างคนรอบด้าน

6.1.1 หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

การให้การศึกษา คือ การสร้างสรรค์ความรู้ ความคิด พร้อมทั้งคุณสมบัติและจิตใจที่สมบูรณ์ ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถบำเพ็ญประโยชน์สุข เพื่อตน เพื่อส่วนรวมได้ตามควรแก่สภาพ

ทางด้านร่างกาย

การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย เป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดี และสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้น โดยปรกติจะอำนวยความสะดวกให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ด้วย

เมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังใจทำประโยชน์สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นแต่ผู้สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ

บัณฑิต ควรระลึกให้ได้เสมอว่าสุขภาพสมบูรณ์ในร่างกายและจิตใจ เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์จรรโลงประเทศ เป็นทางขจัดปัญหาของสังคม ทำให้การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของ

ทางด้านจิตใจ

ชาตินั้น เปรียบได้กับชีวิตคน คนเรา ประกอบด้วย ร่างกายส่วนหนึ่งจิตใจส่วนหนึ่ง ทั้งสองส่วนคุ่มกันอยู่บริบูรณ์ชีวิตก็คงอยู่ ส่วนใดส่วนหนึ่งทำลายไป ชีวิตก็แตกดับ เพราะอีกส่วนหนึ่งจะต้องแตกทำลายไปด้วย

ชาติของเรานั้น มีผืนแผ่นดินและประชากรอันรวมกันอยู่เป็นส่วนร่างกาย มีศิลปวิทยา มีธรรมเนียมประเพณี มีความเชื่อถือ และความคิดจิตใจที่จะสามัคคีกันอยู่เป็นปึกแผ่น ซึ่งร่วมเรียกว่า “ความเป็นไทย” เป็นส่วนจิตใจ

บ้านเมืองเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติกจิตใจ ต้องมีเหตุมาจากการจัดการศึกษาอย่างแน่นอน

งานด้านการศึกษา เป็นงานสำคัญที่สุดของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่

-จะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

-ผู้มีหน้าที่ทุกฝ่าย ทุกระดับ ทุกคนจะต้องทำงานกันจริง และหนักแน่น

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

ทางด้านอารมณ์

แบบแผน และหลักเกณฑ์ ย่อมต้องมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน และเหตุผลที่จะทำให้พื้นฐานมั่นคงไม่สั่นสะเทือนได้ ก็ต้องเป็นเหตุผลตามความจริงแท้ ที่ได้พิสูจน์เห็นจริงแล้ว ด้วยความละเอียดรอบคอบ ปราศจากความลำเอียง และความหลงผิดตามอารมณ์

ผู้ที่เคร่งครัดตามแบบแผนที่อาศัยเหตุผลแท้และมั่นคง ย่อมสามารถติดตามกระบวนการของเหตุผล ซึ่งเชื่อมโยงกันตลอดทุกแง่มุมและขั้นตอนได้อย่างสะดวกสบายมาก จึงปฏิบัติการทั้งปวงได้โดยกระจ่างใจ เบาใจ มั่นใจ และมีประสิทธิภาพ

เปรียบเหมือนคนที่ยืนบนพื้นที่ราบเรียบและแน่นอนหา ย่อมทรงตัวให้ตรงอยู่ หรือขยับเขยื้อนตัวไปทางไหนๆ ได้ตามความประสงค์ ไม่พลาดพลั้ง แต่ถ้าเหตุผลที่จะนำมาเป็นพื้นฐานมิใช่เหตุผลที่ถูกต้องแท้ หากเป็นแต่เหตุผลตามอารมณ์ ตามความลำเอียงและหลงผิดแล้ว ก็หาเป็นพื้นฐาน มิใช่เหตุผลที่ถูกต้องแท้

ผู้ที่ปฏิบัติการบนพื้นฐานอันคลอนแคลนเช่นนี้ ย่อมไม่มีความมั่นใจสบายใจ เพราะไม่สามารถดำเนินตามกระบวนการของเหตุผล จำเป็นต้องตั้งเหตุตั้งผลใหม่ด้วยการบิดเบือนความจริง ต่อสู้ขัดขวางความจริงอยู่ร่ำไป เพื่อให้คล้อยตามอคติและอารมณ์ชั่วแค้นของตน แทนที่จะทำสิ่งใดได้อย่างคล่องใจและแนใจ ก็กลับมีแต่ความขัดข้อง กัดดัน คับแค้น และซึ่งโกรธ เพราะทำให้สำเร็จตั้งใจตัวไม่ได้

ทางด้านสังคม

การทำงานในชีวิตนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหมายถึงการปฏิบัติตัวปฏิบัติภาระหน้าที่ต่างๆ อย่าง เพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองโดยรอบด้าน ทั้งด้านหลักฐานอาชีพ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง ด้านสังคม และด้านการรับใช้ชาติบ้านเมือง

การดำรงตนในภายหน้า จะต้องประพฤติให้ดีให้เหมาะสมแก่ฐานะ รู้จักผิดและชอบ ประกอบอาชีพโดยสัมมาอาชีพะ ไม่เสเพล และไม่ปล่อยตนให้เป็นทาสแห่งอบายมุขต่างๆ ก็จะสามารถเป็นที่พึ่งแก่ตนเองและครอบครัว และจะเป็นที่นับถือของบุคคลอื่น

ในวงสังคม จะต้องรักษามารยาทอันดีงามสำหรับสุภาพชน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่แข็งกระด้าง มีความอ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ พร้อมจะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม วางตนให้ดีเพื่อเป็นแบบอย่างให้สมเกียรติที่เป็นบัณฑิต และพยายามบำเพ็ญกรณียกิจ เพื่อเป็นกำลังแก่ชาติบ้านเมือง เป็นทางส่งเสริมเกียรติคุณของตนเอง และของสถานศึกษาอันมีเกียรติของ ท่าน คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้สืบไปด้วย

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.1.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิด สติและปัญญา

หลักการของการศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลในทางวิชาการ และในทางความคิดอ่าน ซึ่งเมื่อประกอบกันแล้ว จะทำให้บุคคลมีความสามารถสูง คือสามารถจะปฏิบัติงานสำคัญๆ ของส่วนรวมให้สำเร็จได้

ความรู้และสติปัญญาความสามารถของบัณฑิตแต่ละคนนั้น เมื่อนำออกใช้อย่างถูกต้อง อาจสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่างๆ ได้มีใช้น้อยในชีวิตนี้ หากนำเอากำล้าง ความรู้ความสามารถของแต่ละคนมารวมเข้าด้วยกัน ก็จะเป็นพลังมหาศาล ซึ่งอาจบันดาลคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติได้อย่างกว้างขวางสุดจะประมาณ

ความคิด เป็นตัวนำวิชาการ ทำให้ใช้วิชาการได้สมบูรณ์ แต่ละคนจำเป็นต้องใช้ความคิดอย่างกว้างขวาง และเป็นอิสระ จึงจะสามารถนำวิทยาการไปใช้ปรับปรุงส่งเสริมงานด้านต่างๆ ให้เจริญและก้าวหน้าได้จริง

ผู้มีกำลังปัญญา จึงรู้จักและรู้ซึ่ง มองเห็นปัญหาและภารกิจของตนได้ชัดเจนโดยตลอดหมดทุกอย่าง และสามารถปฏิบัติบริหารให้สำเร็จเรียบร้อยได้โดยยุติธรรมถูกต้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.1.3 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัย ได้รับความสำเร็จอย่างงดงามมากในการดำเนินโครงการค้นคว้าวิจัยทางเทคโนโลยี และการค้นคิดประดิษฐ์และผลิตอุปกรณ์การทำงานอันมีคุณภาพสูงออกสู่ประชาชน ความสำเร็จทั้งนี้ เห็นได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างสำคัญ ในการที่จะช่วยให้บ้านเมืองของเรามีเครื่องมือที่ดี ที่มีคุณค่าจริงใช้กันอย่างทั่วถึง

วิธีและแบบแผนการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ย่อมปรากฏชัดแก่ผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติ คือ นักศึกษา นำให้นักศึกษาของสถาบันนี้ประจักษ์ว่า การปฏิบัติทุกอย่างจำเป็นต้อง

-คิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา

-แล้วนำมาพัฒนาตัดแปลง ด้วยความคิดริเริ่ม และความเฉียบแหลม ว่องไว ให้สำเร็จเป็นผลเป็นประโยชน์ที่ต้องการ

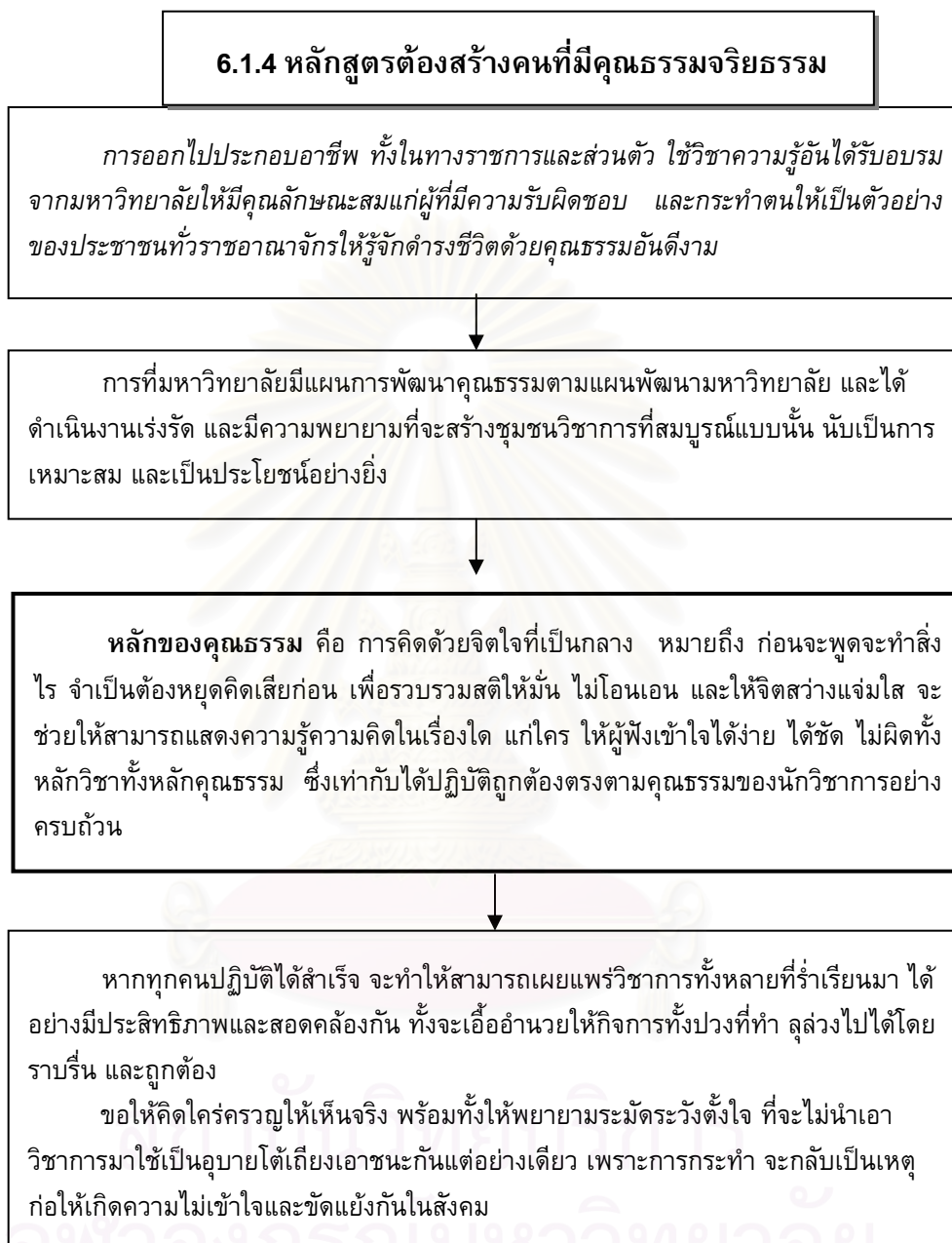
เมื่อแต่ละคนได้น้อมนำเอาแนวทางนี้ไปปฏิบัติด้วยตนเองในงานของตนๆ จนบรรลุเป้าหมายแล้ว ก็จะพลอยให้ส่วนรวม คือบ้านเมือง ได้รับประโยชน์ด้วย

บัณฑิต ได้เรียนรู้แบบแผนการทำงานอันถูกแท้ และมีประสิทธิภาพอย่างสูงมาแล้ว ควรพยายามชวนชวนทำงานที่จะมีมาให้เต็มกำลังความรู้ ความสามารถ ด้วยความตั้งใจจริง ด้วยความริเริ่ม ด้วยความคิดค้นอย่างชาญฉลาด ให้สมกับความรู้ที่มีคุณลักษณะดีพร้อมอยู่แล้ว ชาติไทยของเราจักได้เจริญก้าวหน้าไปในโลกได้อย่างปลอดภัยและมั่นคง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.1.5 หลักสูตรต้องสร้างคนตามศักยภาพ

การให้การศึกษา คือ การแนะนำและส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้คิดอ่าน และการกระทำตามอัตภาพของแต่ละคน โดยจุดประสงค์ในที่สุด ใ้บุคคลสามารถนำเอาความสามารถต่างๆ ที่มีในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่อุศลตน แก่ผู้อื่นอย่างสอดคล้อง ไม่ขัดแย้งเบียดเบียนแก่งแย่งกัน เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นประเทศได้

6.1.6 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีเหตุผล

การที่จะทำงานใดให้บรรลุผลที่พึงประสงค์ จะต้องพิจารณาถึง วิธีการที่เหมาะสมก่อน เป็นเบื้องต้น แล้วลงมือกระทำตามหลักเหตุผล ด้วยความตั้งใจจริง และด้วยความสุจริต งานจึงจะเป็นผลดี และเชื่อได้ว่าผลงานของแต่ละคนจะประมวลกัน เป็นความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองได้ตั้งปรารถนา

หลักสำคัญสำหรับการคิดพิจารณาหาเหตุและผล 2 ประการ คือ

1) ขอให้เข้าใจว่า ผลทุกอย่างต้องมาจากเหตุ เมื่อมีเหตุแล้วต้องมีผล และผลที่สำคัญๆ ที่เป็นผลรวบยอด

2) เหตุที่จะให้ผลอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นนั้น ปรกติจะเห็นว่ามีหลายเหตุ

เหตุผล เป็นใจความว่าผลทั้งหลาย เกิดจากเหตุ การกระทำของเราสำคัญมาก เพราะเป็นเหตุบันดาลอนาคตให้แก่เรา จึงควรพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันให้ดี

บัณฑิต ผู้ซึ่งปรารถนาผลสำเร็จในชีวิต ในการทำงานอีกมากมายในกาลข้างหน้า จึงควรอย่างยิ่งที่จะเพ่งเล็งในเหตุภายใน คือการกระทำของตนเองเป็นสำคัญ แล้งเร่งกระทำเหตุที่สำคัญนั้น ให้ถูกต้องครบถ้วน ผลสำเร็จที่มุ่งหมายไว้ในอนาคต จึงจะมาถึงมือท่านได้

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่เป็นคนที่สมบูรณ์

6.2.1 หลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำความดี

ปริญญาบัตร และครุวิทยฐานะ เป็นเครื่องหมายแห่งความรู้และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ได้กล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้เป็นเจ้าของ เป็นบุคคลที่สามารถในวิชาการ แรกงานในเหตุผล และการปฏิบัติชอบปฏิบัติดี ผู้ฉลาดจึงควรอย่างยิ่งที่จะทำตัวให้สอดคล้องเหมาะสมแก่เครื่องหมายแห่งความดีนั้น ตลอดมาและตลอดไป

การทำความดีนั้น สำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวเอง ผู้อื่นไม่สำคัญ และไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องเป็นห่วงหรือต้องรอคอยเขาด้วย

เมื่อได้ลงมือลงแรกกระทำแล้ว ถึงแม้จะมีใครร่วมมือด้วยหรือไม่ก็ตาม ผลดีที่ทำได้จะต้องเกิดขึ้นแน่นอน และยิ่งทำมากเข้านานเข้า ยิ่งยืเข้า ผลดีก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น และแผ่ขยายกว้างออกไปทุกที

หลักประกันสำคัญในการทำดี จึงอยู่ที่ว่า แต่ละคนต้องทำใจให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวกับสิ่งแวดล้อมที่เห็นอยู่ทราบอยู่มากเกินไป จนเกิดความท้อถอย เมื่อใจมั่นคงแล้ว ก็ขอให้ตั้งอกตั้งใจสร้างนิมิตและค่านิยมใหม่ขึ้นสำหรับตัว ตามที่พิจารณาเห็นดีด้วยเหตุผลอันถูกต้องเที่ยงตรงแล้ว แล้วมุ่งหน้าปฏิบัติดำเนินไปให้เต็มกำลังจนบรรลุผลสำเร็จ ในที่สุด ความดี ความเจริญที่ปรารถนาก็จะเกิดทวีขึ้น และจะเอาชนะความเสื่อมทรามต่างๆ ได้ไม่นานเกินรอ

ผู้เป็นบัณฑิต

-จะต้องเชื่อมั่น และยืนหยัดในเหตุผลและความดี

-ขอให้ตั้งใจประกอบกิจการงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ พยายามเพิ่มพูนความรู้ในศิลปวิทยาการให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ การทำความดีเท่านั้น ที่จะนำความสุขเจริญมาสู่ตนเอง และเป็นการเชิดชูเกียรติแก่วิชาชีพ และแก่มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.2.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรับผิดชอบ

การจะทำงานให้มีประสิทธิผลและให้ดำเนินไปได้โดยราบรื่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องทำด้วยความรับผิดชอบต่ออย่างสูง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน

สำคัญที่สุด คือ ต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ให้ถูกต้อง ขอให้เข้าใจว่า “รับผิดชอบ” ไม่ใช่การรับโทษ หรือถูกลงโทษ “รับชอบ” ไม่ใช่รับรางวัล หรือ รับคำชมเชย “การรู้จักรับผิดชอบ” หรือยอมรับรู้ว่าอะไรผิดพลาดเสียหาย และเสียหายเพราะอะไร เพียงใด ทำให้บุคคลรู้จักพิจารณาตนเอง ยอมรับความผิดของตนเองโดยใจจริง ช่วยแก้ไขความผิดนั้นได้ “รู้จักรับชอบ” หรือรู้ว่าอะไรถูก อันได้แก่ ถูกตามความมุ่งหมาย ตามหลักวิชา ตามวิธีการทำให้ทราบว่า จะทำให้งานเสร็จสมบูรณ์ได้อย่างไร ถือปฏิบัติต่อไป

เมื่อเข้าใจความหมายของคำว่า “รับผิดชอบ” ตามนัยดังกล่าวแล้ว ผู้ที่เข้าใจซึ่งในความรับผิดชอบ จะสำนึกตระหนักได้ทันทีว่า ความรับผิดชอบ คือ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ จะหลีกเลี่ยงละเลยไม่ได้

ขอให้ศึกษาและสังวรระวังในความรับผิดชอบต่อให้มากที่สุด ผู้ใดมีความรับผิดชอบต่อจะสามารถประกอบการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.2.3 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิดความตั้งใจ

ความคิดความตั้งใจของเราเป็นตัวนำสำคัญ เป็นตัวต้นเหตุแท้ที่จะนำให้เราทำการต่างๆ วิชาความรู้นั้นเป็นเพียงส่วนประกอบ หรืออุปกรณ์ที่เราจะนำมาใช้ปฏิบัติการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยมีความตั้งใจก่อน จึงจะมองเห็นทางปฏิบัติ แล้วจะสามารถนำเอาวิชาการมาใช้โดยถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพได้

ในการทำงาน ขอให้ยึดการที่จะทำงานตามจริงของตนเองไว้เป็นหลัก แล้วพยายามเลือกสรรนำเอาวิชาความรู้ที่มีอยู่ มาใช้ให้ตรงกับความตั้งใจนั้น ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ความสุจริตและความละเอียดรอบคอบ ประกอบด้วยเหตุผลแต่ละคนก็จะประสบความสำเร็จพอใจและความสำเร็จในชีวิตและกิจการงานทุกอย่างได้ตามที่ปรารถนา

6.2.4 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสุขความเจริญที่แท้

ความเจริญที่แท้ มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนาจประโยชน์ถึงผู้อื่นและส่วนรวมด้วย

ตรงกันข้ามกับความเจริญอย่างเท็จเทียม ที่เกิดขึ้นมาด้วยความประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมของบุคคล มีลักษณะเป็นการทำลายล้าง เพราะให้โทษทำลายผู้อื่นและส่วนรวม ที่สุดก็จะกลับมาทำลายตน

ความสุขความเจริญที่แท้จริงๆ จะเกิดขึ้นได้จากการประพฤติปฏิบัติที่เป็นธรรม ซึ่งมีลักษณะสร้างสรรค์ คือ มีผลเป็นประโยชน์สุขและความเจริญมั่นคงแก่ตัว แก่ผู้อื่น ตลอดถึงชาติบ้านเมืองโดยส่วนรวม อันเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับความสุขความเจริญที่เท็จเทียม

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.3 หลักสูตรต้องสร้างคนมีประสบการณ์การทำงาน

6.3.1 หลักสูตรต้องสร้างคนที่รู้ท้องถิ่นรัฐสากล

การจะเอาหลักวิชาไปใช้เพื่อประกอบกิจการงานนั้น ควรจะคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น และถึงผลสะท้อนอันอาจมีขึ้น โดยเฉพาะในประการต่างๆ จะได้เป็นหลักประกันว่า กิจการงานที่จะทำขึ้นนั้น ได้พิจารณาศึกษาโดยรอบคอบในทุกๆ ด้านแล้ว ขอบด้วยหลักปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของประเทศเรา

การที่บัณฑิต มีโอกาสได้ออกปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยราชการและหน่วยงานในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชนและเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดด้วยตนเองนั้น เป็นการดีอย่างยิ่ง ทำให้ความรู้ที่แต่ละคนได้รับจากการศึกษาทางทฤษฎีและการปฏิบัติในห้องทดลองเกิดเป็นผลเป็นประโยชน์ขึ้น ประจักษ์แก่ตาแก่ใจจริงๆ ทำให้เห็นว่าการจะให้วิชาความรู้ทางทฤษฎีให้ได้ผลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพื้นฐานและสภาพของชีวิต ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ในท้องถิ่น อย่างเพียงพอ

มีความคิดทฤษฎีอยู่มาก ทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้ปฏิบัติ ผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นบัณฑิต เป็นผู้รู้ ควรจะมีหลักในการเลือก การประสม และการปฏิบัติทฤษฎีนั้นๆ อย่างมีเหตุผล

การจะให้วิชาความรู้ทางทฤษฎีให้ได้ผลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพื้นฐานและสภาพของชีวิต ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ในท้องถิ่น อย่างเพียงพอ

ผู้ปฏิบัติ จะต้องทราบ ต้องเข้าใจแจ่มแจ้ง ถึงปัญหาและวิชาความรู้ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง จึงจะสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสามารถจะเลือกแนวทางปฏิบัติ ให้เกิดผลมากที่สุดได้

ขอฝากข้อคิดนี้ เพื่อนำไปพิจารณาสำหรับช่วยตน ช่วยส่วนรวม ในการพัฒนาการทำงานและพัฒนาบ้านเมืองในเบื้องต้น

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.3.2 หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ

การศึกษาในส่วนการอบรมความสามารถในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การหาโอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎีมาลงมือปฏิบัติที่ดี การฝึกหัดปฏิบัติงานเพื่อใช้แรง ใช้ฝีมือ ใช้ความละเอียดถี่ถ้วนที่ดี เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และต้องกระทำมิให้น้อยไปกว่าภาคทฤษฎี

การเลือก การประสม และการปฏิบัติทฤษฎี

-ไม่นำทฤษฎีนั้น มาใช้เพื่อทฤษฎี โดยมุ่งจะให้สำเร็จผลแห่งทฤษฎีนั้น เป็นที่ตั้งเพียงประการเดียว เพราะผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้

-ทางที่ถูก ต้องเลือกเฟ้นทฤษฎี นำเอาส่วนดีกว่าถูกต้องมาใช้ให้ได้ผล

ข้อปฏิบัติ ควรพิจารณา 3 ข้อ

- 1) เมื่อจะใช้วิชาการ ต้องเลือกสรรเฉพาะแต่ส่วนที่ถูกต้องตรงกับงานที่ทำ
- 2) หยุดคิดพิจารณาก่อนทุกครั้ง ให้จนแน่ใจว่า
- 3) สำคัญที่สุด ต้องพยายามและระมัดระวังวิชาการที่เลือกสรรมาแล้วนั้น ให้พอเหมาะสมดี

การใช้ทฤษฎีสู่ปฏิบัติ บุคคล ต้อง

-ควบคุมตัวมิให้ติดอยู่กับตำรา หรือทฤษฎีมากเกินไป

-เมื่อเผชิญปัญหาความขัดกันระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติ ควรจะต้อง

--ดำเนินงานส่วนที่ต้องต่อไป ไม่ให้ชะงัก

--รีบพิจารณาปัญหาอย่างเร่งด่วน

--หาทางปรับหลักวิชาที่มีอยู่ให้เข้ากับปัญหา

--ประสานงานเข้ากับวิชา ให้เห็นปัญหาโดยแจ่มชัด

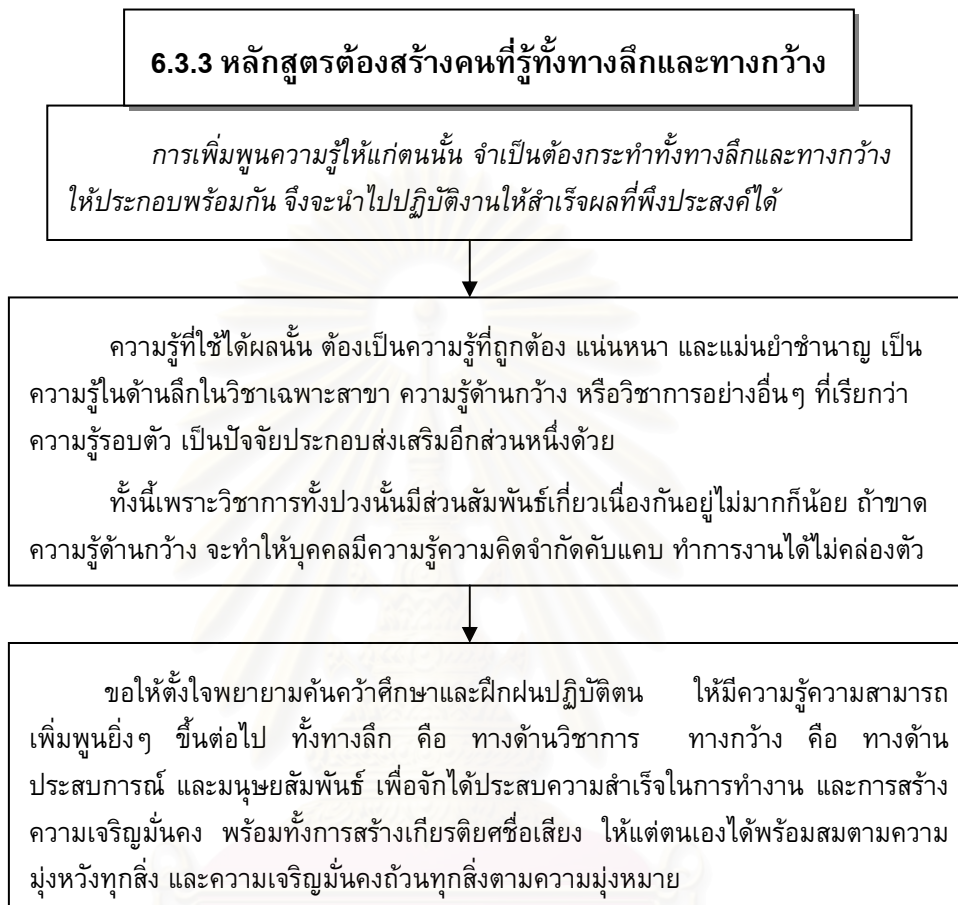
--เมื่อได้วิธีที่ถูกมาแล้ว นำไปใช้ให้เป็นผล ด้วยความแน่วแน่มั่นใจ

-พยายามนำวิชาการ ความสามารถที่มีอยู่ มาใช้ปฏิบัติงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

-ขอให้ตั้งใจปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่ เพื่อจักได้สามารถใช้พลังความรู้และความคิด

สร้างสรรค์ความเจริญวัฒนาให้แก่บ้านเมือง

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.3.4 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสามารถพึ่งตนเองได้

ชาติไทยของเราได้พึ่งตนเองมาโดยตลอด จึงยืนหยัดมาในโลกได้โดยอิสระ จนถึงทุกวันนี้ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงเช่นท่านทั้งหลาย เป็นผู้มีส่วนบริหารประเทศ ทั้งในวันนี้วันหน้า ด้วยกันทุกคน จึงต้องรู้จัก และต้องสามารถพึ่งตนเอง มิฉะนั้น ประเทศชาติอาจเป็นอันตรายเป็นได้ เพราะการบริหารงานของท่าน

การพึ่งตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวบุคคลสองอย่าง คือ

- 1) ความสามารถนำวิชาการที่ได้ศึกษามาใช้ในการปฏิบัติงาน ประการแรก เป็นเรื่องของการให้การศึกษา เช่นที่ท่านได้รับมาเป็นลำดับจนจบชั้นอุดมศึกษา
- 2) ความฉลาดที่จะวินิจฉัยให้เห็นทางเสื่อมทางเจริญพร้อม ทั้งทางที่จะให้พ้นความเสื่อม ดำเนินไปให้ถึงความเจริญอีก (ประการที่สองเป็นเรื่องของการฝึกหัดคิดใคร่ครวญ ให้เข้าใจแจ่มชัดในเหตุที่แท้ในผลที่แท้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำงานทั้งปวง และเป็นเครื่องบันดาลผลสำเร็จที่ดี เป็นประโยชน์แท้จริงทุกอย่าง

การจะกระทำให้สำเร็จได้ ต้องอาศัยปัจจัย 3 ส่วน คือ

- 1) ปัจจัยส่วนแรก ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ
- 2) ปัจจัยที่สอง ได้แก่ กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ
- 3) ปัจจัยที่สาม ได้แก่ ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกลมีหลักเกณฑ์

ขอให้บัณฑิตได้ตั้งใจใช้ความฉลาดคิดวินิจฉัยนี้ ประกอบกับความรู้ทางวิชาการด้วยเสมอ เพื่อจักได้สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถนำพาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปได้ด้วยสวัสดิ

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.3.5 หลักสูตรต้องสร้างคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

ผู้มีความรู้ความสามารถสูง ไม่อาจทำการงานสร้างความสำเร็จให้สมบูรณ์ได้โดยลำพังตนเอง หากต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากผู้อื่นฝ่ายอื่น อย่างพร้อมปรักและถูกต้องพอเหมาะด้วย

วิชาความรู้ที่มีอยู่กับตัวนั้น จะเกิดประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อรู้จักประสานงาน คือรู้จักติดต่อ กับผู้อื่น กับบัณฑิตด้วยกัน กับผู้ที่ทำงานอยู่ก่อน และช่วยเหลือผู้ที่จะมาภายหลังด้วย ก็จะช่วยทำให้สามารถทำงานด้วยกันได้โดยราบรื่น บังเกิดผลดีแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม

คนที่ร่วมงานกันในหน่วยงานทั้งหลาย แบ่ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีความรู้ในเชิงทฤษฎีสูง และกลุ่มที่มีความรู้เชิงปฏิบัติชำนาญ เมื่อมาทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย ควรเล็งเห็นความสำคัญในกันและกัน และยอมรับว่าความรู้ความสามารถที่ละคนมี เป็นสิ่งที่มีคุณค่า

การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญ ต้องอาศัยความสามารถในการปฏิบัติสองอย่างเป็นสิ่งใหญ่ คือ ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเองอย่างหนึ่ง กับความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น อีกอย่างหนึ่ง

ขอให้บัณฑิต

-พยายามปฏิบัติฝึกฝนในเรื่องการปรับตัวปรับความคิดให้สอดคล้องกับผู้ร่วมงานตามที่กล่าวนี้ให้ได้สำเร็จ

-ควรเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อม ที่จะปฏิบัติงานประสานกับบุคคลอื่นฝ่ายอื่นอย่างขะมักเขม้นและฉลาดเหมาะสม

-ต้องทำความคิด และจิตใจให้เปิดกว้าง แต่หนักแน่น

-ที่สำคัญ ขจัดความดี้อัน ถือตัว ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อย

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.4. หลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำงานเพื่อชาติและสังคม

6.4.1 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีอุดมคติแห่งชีวิตและวิชาชีพ

ผู้สำเร็จการศึกษานี้ เป็นผู้รักความเจริญ มีความคิดก้าวหน้า มีความกระตือรือร้น และความหวังที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถที่อุตสาหกรรมเหล่าเรียนอบรมมาด้วยยากนั้น ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความเจริญและความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติและสังคม ความมุ่งมั่นของท่านทั้งนี้ แท้จริงคือ อุดมคติที่ต่างคนได้วางไว้ในชีวิต และเป็นพลังยิ่งใหญ่ที่จะส่งเสริมให้สามารถก้าวไปถึงความสำเร็จในกิจทุกสิ่ง

“อุดมคติ” คือ มโนภาพ หรือความนึกคิดถึงความดีความงามอันเลอเลิศในสิ่งหนึ่งสิ่งใด จึงควรจะได้มีอุดมคติด้วยกันทั้งนั้น เพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือส่วนรวมด้วยการเล็งผลดีหรืองามเลิศตั้งว่านี้ ถ้าหากเป็นไปเพียงแต่เพื่อประโยชน์สุขของตนเองเท่านั้น และเป็นการเบียดเบียนประโยชน์สุขของผู้อื่นแล้ว ก็จะกลายเป็นความเห็นแก่ตัว หากควรได้ชื่อว่า “อุดมคติ” ไม่

เมื่อทุกคนมีอุดมคติ และความตั้งใจดีพร้อมแล้ว

-จะต้องรักษาไว้ให้หนักแน่นมั่นคงต่อไป อย่ายอมให้กาลเวลา ความเห็นแก่ตัว หรือสถานการณ์ใดๆ มาทำลายเสียได้

-เชื่อว่า บัณฑิตผู้สามารถรักษาความจริงใจที่มีอยู่ขณะนี้ไว้ได้โดยตลอด จะประสบความสำเร็จในการทำงานทุกอย่าง อย่างแน่นอน

แผนภาพที่ 11 แก่นแท้และสาระในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

6.4.2 หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีจิตสำนึกเพื่อสังคมและประเทศชาติ

วิชาการ ที่แต่ละคนได้ศึกษาค้นคว้าตามแนวคิดของตนจนได้ปริญญา นั้น เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำงานสร้างฐานะความเจริญมั่นคงของตนเองและของชาติบ้านเมือง

งานของท่านในอนาคต คือ งานสร้างความเจริญมั่นคงของประเทศ เป็นงานใหญ่ซึ่งผูกพันท่าน ให้ต้องร่วมกันกระทำอยู่ตลอดชีวิต

งานนี้ จะกระทำสำเร็จได้โดยที่ทุกคนเข้าใจซาบซึ้งถึงคุณของชาติบ้านเมือง และทำงานทุกอย่างด้วยสติสำนึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อส่วนรวม

จึงขอเตือนให้เข้าใจในเรื่องชาติบ้านเมืองว่า

- ทุกคนมีชาติบ้านเมืองเป็นที่เกิดอาศัย
- ทุกคนจะมีความสุขความเจริญได้ก็เพราะบ้านเมืองเป็นปรกติมั่นคง
- ผู้ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมย่อมได้รับประโยชน์เป็นส่วนของตนด้วย
- ไม่เห็นแก่ตัวเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวม บั่นทอนทำลายความมั่นคงของประเทศ

ขอให้ทุกคนเตรียมกายเตรียมใจทำงานเพื่ออนาคตของชาติไทย จะต้อง

- สำนึกเสมอว่า ท่านมีส่วนรับผิดชอบร่วมกับมหาวิทยาลัย ต้องใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์
- คิดพิจารณาความจริงว่า ความเจริญและความเสื่อมของบ้านเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับผลงานการกระทำอันเป็นส่วนรวมของคนทั้งชาติ
- พร้อมที่จะทำงานในหน้าที่ ตามหลักวิชาของตน
- การทำงานใดๆ ต้องมุ่งหมายแต่เฉพาะผลที่เป็นคุณประโยชน์
- ใช้ความรู้ความสามารถสมกับภูมิปัญญา มีเหตุผลสม มีหลักวิชา มีปัญญา และมีเกียรติ
- รักษาความบริสุทธิ์ใจและคุณค่าของตนไว้ให้มั่นคงเป็นนิตย์ เพียรพยายามทำหน้าที่เข้มแข็งอดทน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตให้จงได้
- มองเห็นเจตนาสำคัญนี้ น้อมนำปฏิบัติดำเนินชีวิตและการทำงาน
- สำคัญที่สุด นำวิทยาการมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เพื่อความเจริญมั่นคงของชาติ

7. การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

พระบรมราโชวาท ที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงาม ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทุกด้าน และสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ และเป็นผู้คุณประโยชน์ให้กับบ้านเมืองต่อไป ในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลแก่นแท้และสาระ โดยแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ การให้การศึกษาหรือการสอน การจัดการเรียนรู้ การทำงานด้านการศึกษา การสร้างเสริมความรู้หรือการสร้างเสริมทางด้านวิชาการ และการศึกษาอบรมด้านความคิดวินิจฉัยและความประพฤติปฏิบัติที่ดี โดยมีแก่นแท้และสาระดังนี้

7.1 ความหมายและความสำคัญของการศึกษาให้การศึกษา หรือการสอน

การให้การศึกษา คือ การแนะนำและส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้คิดอ่าน และการกระทำตามอัตภาพของแต่ละคน โดยจุดประสงค์ในที่สุด ให้บุคคลสามารถนำเอาความสามารถต่างๆ ที่มีในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่อุศลตน แก่กุศลผู้อื่นอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งเบียดเบียนแก่งแย่งกัน เพื่อสามารถอยู่รวมกันเป็นสังคม เป็นประเทศได้ (วศ./13 พย.16)

การปฏิบัติงานสอน

การสอนให้นักเรียนมีความรู้ดี เป็นสิ่งสำคัญมาก แต่มีสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นอีก คือ จะต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักคิดพิจารณา นำวิชาความรู้นั้นไปใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแก่งานได้ด้วย (วศ./15 ธค.09)

ผลการอบรมเยาวชนของท่าน ถือได้ว่าเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของบ้านเมืองโดยแท้ เมื่อท่านได้เลือกหน้าที่ของท่านเช่นนี้แล้ว ท่านต้องพยายามทำทั้งด้วยกายและด้วยใจ โดยเต็มกำลัง เพื่อให้สำเร็จผลโดยสมบูรณ์ ให้สมกับที่มีหน้าที่อันสำคัญ และให้สมกับคำปฏิญาณที่ได้ให้ไว้ (วศ./18 ธค.10)
(วศ./2 ธค.08)

การศึกษาที่ให้ ทั้งวิชาการ และวิธีใช้วิชาโดยถูกต้องเช่นนี้ จึงจะเป็นการศึกษาที่ดี ที่ทำให้บุคคลและการทำงานเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง จึงควรนำความคิดนี้ ไปไตร่ตรองใช้ให้บังเกิดผลดีแก่การปฏิบัติงานของท่านต่อไป (วศ./15 ธค.09)

ประโยชน์ของการให้การศึกษาตามหลักการ

การให้การศึกษาแก่ศิษย์โดยหลักการนี้ จะทำให้ได้ประโยชน์ถึงสองชั้น (มศว./23 มีย.20)

-อย่างหนึ่ง คือ ให้ครูได้ฝึกฝนตนเองให้มีความชำนาญในการใช้ทั้งหลักวิชาครูทั้งหลักวิชาสามัญ (มศว./23 มีย.20)

-อีกอย่างหนึ่ง จะทำให้ผู้เป็นศิษย์เรียนวิชาการได้อย่างถูกต้อง ได้ประโยชน์ตรงกับความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ต่อไปภายหน้าก็จะเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญา และมีความสามารถ ที่จะใช้ความรู้และปัญญาให้ได้ผลได้ประโยชน์เต็มเปี่ยม (มศว./23 มีย.20)

บัณฑิต ครูอาจารย์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา

บัณฑิตทางการศึกษาส่วนใหญ่ ก็จะไปรับหน้าที่เป็นครู เป็นอาจารย์ หรือไปทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา

บัณฑิต ควรจะถือเป็นหลักการว่า ในการสั่งสอนศิษย์นั้น มีความจำเป็นอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากด้วย ที่จะต้องพยายามหาทางใช้หลักวิชาและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถคิด เข้าใจ และเห็นจริงด้วยตนเอง ในเนื้อหาสาระ ตลอดจนกฎและหลักเกณฑ์ในวิชาต่างๆ ที่เรียน ทั้งสามารถนำกฎหรือหลักเกณฑ์ที่ได้เรียนรู้อันแล้ว ไปใช้ได้เอง โดยมองเห็นและทราบถึงประโยชน์ของการใช้ หรือการทำตามบทเรียนนั้นๆ อย่างแน่ใจด้วย (มศว./23 มีย.20)

พระองค์ทรงให้ความหมายของการให้การศึกษาว่า เป็นการแนะนำและส่งเสริมคนให้มีความเจริญงอกงามในด้านการเรียนรู้ การคิดอ่าน และการกระทำตามอัตภาพของแต่ละคน มีอยู่ โดยมีจุดประสงค์สุดท้าย เพื่อให้สามารถนำเอาคุณสมบัติที่มีในตัวออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่กุลตนและแก่กุลผู้อื่นอย่างสอดคล้อง ไม่ขัดแย้งเบียดเบียนแก่งแย่งกัน และสามารถอยู่รวมกันเป็นสังคมเป็นประเทศที่ดีได้

ดังนั้น ในการปฏิบัติการสอนของอาจารย์ จึงต้องการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ดีเป็นสิ่งสำคัญมาก และที่สำคัญไปกว่านั้น จะต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดพิจารณา สามารถใช้วิชาความรู้ไปใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน ผลของฝึกฝนอบรมนี้ ก็จะถือได้ว่าเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของบ้านเมืองโดยแท้ เพราะการสอนที่ให้ทั้งวิชาการ และวิธีใช้วิชาโดยถูกต้อง เช่นนี้ เป็นการศึกษาที่ดี ทำให้คนและกิจการงานเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง ทรงขอให้ทำความคิดนี้ ไปไตร่ตรองใช้ให้บังเกิดผลดีแก่งานสอนของทุกคน

ประโยชน์ที่จะได้รับตามหลักการ มีสองประการคือ ช่วยให้อาจารย์ได้ฝึกฝนตนเองให้มีความชำนาญในการใช้ทั้งหลักวิชาครูและหลักวิชาสามัญ และช่วยทำให้ผู้เป็นศิษย์เรียนวิชาการได้อย่างถูกต้อง ได้ประโยชน์ตรงกับความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ในอนาคตก็จะเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญา และมีความสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

พระองค์ทรงขอให้บัณฑิต ครูอาจารย์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา ยึดถือเป็นหลักการสำคัญในการสอนว่า จะต้องพยายามหาทางใช้หลักวิชาและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิด เข้าใจ และเห็นจริงด้วยตนเอง ทั้งในเนื้อหาสาระ กฎ และหลักเกณฑ์ที่ได้เรียน สามารถนำไปใช้ได้เอง สามารถมองเห็นและทราบถึงประโยชน์ของการใช้ หรือการทำตามบทเรียนนั้นๆ อย่างแน่ใจด้วย

กระบวนการคิดในเรื่องนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่มีแนวคิดในการพัฒนาความคิดและจิตใจของคนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ที่ทรงมีแนวคิดในการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละคนที่มีอยู่ในตน เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะถึงการให้หลักวิชาและวิธีการปฏิบัติการสอนของอาจารย์อย่างไร จึงจะให้ผู้เรียนมีความรู้ดี รู้จักคิดพิจารณา และสามารถใช้วิชาความรู้ไปใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแก่งานที่แต่ละคนทำ ทั้งยังมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่ทรงกล่าวถึงเหตุผลและประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อปฏิบัติตามหลักการที่ทรงชี้แนะนี้อย่างชัดเจน

7.2 การจัดการเรียนรู้

7.2.1 การเรียนรู้เพื่อพัฒนาแบบองค์รวม

วัตถุประสงค์สำคัญของการให้การศึกษา คือ การฝึกฝนอบรมให้บุคคลมีปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบครันเพียงพอ (มศว./26 มีย.23) ทั้งใน

-ส่วนวิชาความรู้

-ส่วนความคิดวินิจฉัย

-ส่วนจิตใจและความประพฤติ

ส่วนความขยันอดทนและความสามารถ ในอันที่จะนำความรู้ ความคิดไปใช้ไปปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์แห่งการสร้าง ความสุขความเจริญและความมั่นคงในชีวิต (มศว./26 มีย.23)

การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนทุกมิติ ซึ่งเป็น ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของคนอย่างมีความสุข ความเจริญ และความมั่นคง ในชีวิตและชีวิตการทำงาน

การจัดการเรียนรู้ จึงต้องเป็นการสร้างความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมให้กับ ผู้เรียนด้วย โดยให้การศึกษาฝึกฝนอบรมทั้งด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และความประพฤติ ปฏิบัติควบคู่กันไป การละเลยหรือขาดการพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่ง จะทำให้ผู้เรียนขาดสำนึก เพื่อสังคมและส่วนร่วม ในทางกลับกันหากผู้เรียนได้รับการพัฒนาฝึกฝนอบรมซัดเกล้าทุกด้าน อย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีบุคลิกดี มีความรู้ความคิดที่ดี มีวิจารณญาณ มีเหตุผล รู้จักความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีการตัดสินใจที่ถูกต้องและเป็นธรรม มีความสุข มี ชีวิตที่พอเพียง และทำประโยชน์ให้สังคมและประเทศชาติในที่สุด

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่แนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านปัญญาและจิตวิญญาณ และสามารถนำความรู้ทั่วไปของตนไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพ และการดำเนินชีวิตของตนที่ดีได้

7.2.2 การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ

บ้านเมืองที่มั่นคงนั้น เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งและประเสริฐสุดสำหรับ รองรับบุคคล ให้บุคคลสามารถคิดอ่าน นำเอาศิลปวิทยาการทั้งปวงมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ ทั้งแก่ตนเอง ทั้งแก่ส่วนรวมได้ ด้วยความมั่นใจและปลอดภัย แม้ ปรารถนาจะแผ่ขยายวงกว้างไกลออกไปให้เป็นประโยชน์ถึงชาวโลกด้วย ก็ย่อม ทำให้เต็มภาคภูมิ แต่ถ้าไม่ยึดมั่นในประเทศชาติ ปล่อยให้ชาติประเทศหมดความ มั่นคง บุคคลก็จะไม่มีโอกาส ไม่มีหนทาง ที่จะใช้ความรู้ความคิดวิทยาการให้เป็น ประโยชน์อย่างใดแก่ผู้ใดตามความมุ่งหวังได้เลย (มศก./25 พย.18)

การศึกษาขั้นอุดม กล่าวโดยย่อ คือ การฝึกฝนสร้างเสริม ความสามารถ และความเจริญงอกงามในวิทยาการส่วนหนึ่ง ในวิธีใช้ความคิด

ส่วนหนึ่ง ซึ่งเมื่อรวมกันเข้าแล้วจะยังผลให้บุคคลมีความสามารถเต็มที่ อาจนำเอา
วิทยาการทั้งปวงไปใช้ได้อย่างถูกต้องและบังเกิดประโยชน์อันสมบูรณ์ (จพ./11
กค.17)

วิชานั้น (มธ./3 ต.ค.18)

-เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ ตามภาวะและความ
จำเป็นของโลก ก็ต้องแตกสาขากว้างขวางมากหลายเป็นธรรมดา จนบางทีทำให้
แลไม่เห็นว่ วิชาสาขาต่างๆ มาจากต้นตออันเดียวกัน และลืมนไปว่า วิชาแต่ละ
สาขานั้น มีความสัมพันธ์กันสอดคล้องกันอยู่ เมื่อเป็นดังนี้ ที่สุด วิชาที่ขาดตอน
จากกัน (มธ./3 ต.ค.18)

-คนที่เรียนและที่ใช้วิชานั้นๆ ก็ไม่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ไม่
ปรองดองกัน ยังผลให้การทำงานติดขัดบกพร่อง และเสียประโยชน์ที่พึงได้ไปด้วย
ประการต่างๆ (มธ./3 ต.ค.18)

-ดังนั้น ผู้ฉลาด จึงควรต้องพยายามศึกษาให้เห็นจริง และให้
เข้าใจแจ่มแจ้งว่า วิชาทั้งหลายเกี่ยวโยงถึงกันเป็นส่วนประกอบของกันและกัน
เป็นปัจจัยอุดหนุนกันและกันอย่างแน่นแฟ้น แล้วพยายามดึงเอาวิชาการ บุคคล
กับทั้งกิจการที่เกี่ยวข้องกัน มารวมกัน ส่งเสริมกัน เพื่อผลประโยชน์อันเลิศ
ร่วมกันของเรา (มธ./3 ต.ค.18)

โดยหลักการแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า วิทยาการ
ทั้งปวงต่างสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และสนับสนุนส่งเสริมกันและกันอยู่ทั้งสิ้น
(มม./27 กค.24)

บัณฑิต หรือนักวิชาการ จำเป็นต้องทำงานด้วยกัน ให้ประสาน
สอดคล้องและส่งเสริมสนับสนุนกันอย่างเหมาะสมถูกต้อง ในทางปฏิบัตินั้น ไม่ว่าจะ
จะปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใด จำเป็นต้องรวมหลักวิชาหลายๆ สาขา นำมาใช้
เป็นเครื่องช่วยปฏิบัติโดยครบถ้วนเสมอ จึงจะบังเกิดผลที่สมบูรณ์ขึ้นมาได้
(มม./27 กค.24)

หลักการสำคัญ ที่จะส่งเสริมให้ปฏิบัติงานสำเร็จและเจริญก้าวหน้า
ได้แท้จริง (จพ./18 กค.30) คือ

-การไม่ทำตัวทำความคิดให้คับแคบ หากให้มีเมตตาและไม่ตรี
ยินดีประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ร่วมงานอย่างจริงใจ

-พร้อมกันนั้น ก็เปิดตาเปิดใจให้กว้างขวาง เพื่อศึกษา สังเกต การกระทำ และความคิดอ่านของผู้เข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ด้วยใจที่เป็นกลาง และด้วยความคิดพิจารณาที่ฉลาดรอบคอบ

-ที่กำหนดให้ทำดังนี้ ก็เพราะเห็นว่าวิทยาการทั้งปวงนั้น มีความเกี่ยวเนื่องและประกอบส่งเสริมกันอยู่เป็นอันมาก

-จึงจำเป็นที่ผู้ทำงานในระดับสูง จะต้องศึกษาในวิทยาการของ กันและกันให้เข้าใจ และให้มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง เพื่อจักได้มีทางทำงานให้ ประสานกันโดยสอดคล้อง ทั้งให้ประโยชน์ของงานที่ทำประกอบเกื้อกูลกันขึ้นเป็น ประโยชน์อันยั่งยืนของชาติบ้านเมือง (จพ./18 กค.30)

ขอให้ท่านทั้งหลาย ทำความเข้าใจให้กระจ่างแจ่มแจ้งเสียตั้งแต่ เบื้องต้นว่า นอกจากจะต้องสามารถเชี่ยวชาญในวิชาเฉพาะของตัวแล้ว ยังจำเป็น อย่างยิ่งที่แต่ละคนจะต้องสามารถประสานประโยชน์กันนักวิชาการอื่นและบุคคล อื่นๆ ด้วย สำคัญอย่างยิ่ง ในเมื่อปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้ใด จะต้อง พยายามร่วมกันคิดพิจารณาให้เข้าใจกัน พร้อมทั้งต้องระมัดระวังปฏิบัติการให้ สอดคล้องสนับสนุนกันให้ได้โดยตลอด จนกว่างานนั้น จะบรรลุผลเลิศ และเกิด ประโยชน์ที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหมาย (มม./27 กค.24)

วิชาความรู้ในสาขาต่างๆ ล้วนมีความเชื่อมโยง สัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันอย่างแน่น แฝง และเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันทั้งสิ้น ปัญหาหนึ่งปัญหาใดอาจมีความกว้างมากเกิน กว่าที่จะนำศาสตร์เดียวหรือทฤษฎีเดียวมาแก้ปัญหาหนึ่งได้ บุคคลก็เช่นกันไม่อาจนำความรู้ เพียงสาขาเดียวมาใช้ในการทำงานหรือดำรงชีวิตประจำวันได้เช่นกัน

ในการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ต้องมุ่งสร้างผู้เรียนให้มีความสามารถคิด พิจารณาอย่างเป็นสหวิทยาการ สามารถคิดพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง อย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยหลักวิชาความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้บูรณาการได้ อย่างสมดุล และอย่างถูกต้องแม่นยำด้วย ทั้งยังมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ นั้น ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เสริมกัน หรือขัดแย้งกันอย่างไร เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความคิดที่ กว้างไกล ฉลาดรอบคอบ ไม่คับแคบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ บรรลุผลเลิศและเกิด ประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองในที่สุด

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่แนวคิดในการจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นเหตุผลและความสัมพันธ์เกี่ยวข้งกันของศาสตร์วิทยาการสาขาต่างๆ โดยมองเห็นความจริงแท้เป็นเหตุผลและคุณค่าด้วย

7.2.3 การเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

การมีความรู้ความถนัดทางทฤษฎีประการเดียว ไม่เพียงพอที่จะทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ ผู้ที่ฉลาดสามารถแต่ในหลักวิชา โดยปรกติวิสัย จะได้แต่เพียงชี้นำให้ผู้อื่นทำ ซึ่งเป็นการไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่อาจทำให้ผู้ใดเชื่อถือหรือเชื่อฟังอย่างสนิทใจได้ เหตุด้วยไม่แน่ใจว่า ผู้ชี้นำเองจะรู้จริง ทำได้จริง หรือหาไม่ (สจ./18 ต.ค.17)

ผู้ไม่มีทฤษฎีเป็นผู้ไม่มีความรู้ ผู้มีทฤษฎีไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้ เป็นทุนรอนสำหรับทำการงาน แต่ผู้ที่มีทฤษฎีที่ไม่หัดปฏิบัติหรือไม่ยอมปฏิบัตินั้นก็ผู้หนักทฤษฎีที่ปฏิบัติด้วยไม่ได้ นักทฤษฎีที่ไม่ยอมปฏิบัติทำให้ตัวเองพร้อมทั้งวิชาความรู้ทั้งหมดเป็นหมันไป ไม่ได้ประโยชน์ ไม่ได้เป็นที่ต้องการของใคร ผู้ที่มีความรู้ด้วยใช้ความรู้ทำงานได้จริงๆ จึงเป็นประโยชน์และเป็นที่ต้องการ (มศว. ประสานมิตร/22 มีย.20)

ในการทำงานทั้งปวง ผู้ที่สามารถนำความรู้ทางภาคทฤษฎีมาใช้สร้างกรอบแนวคิดหรือแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จะสามารถทำให้เกิดประโยชน์และประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นๆ ได้ ผู้ที่รู้แต่ทางทฤษฎีแต่ไม่ยอมปฏิบัติ ก็จะทำให้ความรู้ทางทฤษฎีนั้นเสื่อมสูญในที่สุด และผู้ที่ลงมือปฏิบัติอย่างเดียวแต่ไม่สนใจความรู้ทางทฤษฎีเลย ก็จะไม่สามารถทำงานได้ดีเท่ากับผู้ที่รู้ทั้งทฤษฎีและลงมือปฏิบัติด้วย

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสร้างผู้เรียนให้มีการเรียนรู้ที่รู้จริง ถูกต้อง และแม่นยำ ซึ่งการเรียนรู้จริง ถูกต้อง และแม่นยำนั้น ย่อมเกิดจากการมีความรู้ทั้งทางภาคทฤษฎีและการปฏิบัติที่สมดุลกัน คือสามารถนำทฤษฎีไปทดลองใช้ หรือนำไปใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติ และลงมือกระทำจนเกิดความคล่องแคล่วชำนาญ จนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพราะเป็นผู้รู้จริง ถูกต้อง และแม่นยำ

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ที่ทรงชี้แนะให้เห็นถึงกระบวนการและแนวทางวิธีการคิด การทำทฤษฎี และการนำสู่ปฏิบัติอย่างชัดเจน

7.2.4 การเรียนรู้อย่างเข้าใจในหลักเหตุผล

การทำงานพัฒนาบ้านเมืองให้สำเร็จนั้น ขอบที่จะถือหลักของเหตุผล เป็นสำคัญ (จพ./10 กค.13)

บัณฑิต จึงควรจะได้เป็นผู้นำและตัวอย่างในการทำเช่นนั้น พร้อมกับร่วมกันสร้างสังคมที่ถือเหตุผลในการดำเนินชีวิต (จพ./10 กค.13)

ความเจริญของประเทศชาติ เป็นความเจริญส่วนรวม ซึ่งเกิดจากผลงาน หรือผลของการกระทำของคนทั้งชาติ ถือได้ว่า ทุกคนแบ่งหน้าที่กันทำ ประโยชน์ให้แก่ชาติ ตามความถนัดและความสามารถ และต่างคนต่างก็ได้เกื้อกูลกันและกัน ไม่มีผู้ใดจะอยู่ได้ และทำงานให้แก่ประเทศชาติได้โดยลำพังตนเอง (จพ./10 กค.13)

การออกไปประกอบการงานต่อไป ขอให้คำนึงถึงความจริงข้อนี้ให้มาก พิจารณา (จพ./10 กค.13)

-ให้เห็นความสำคัญของผู้อื่นให้รู้จักนับถือผู้อื่น

-ใช้ความมีเหตุผล และความร่วมมือกัน ในการบริหารงานทั้งปวง เพื่อจักได้สามารถสร้างความเจริญให้แก่ตนเองและจรรโลงประเทศชาติของเราให้ดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไป

ในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานจะต้องเข้าใจชัดเจนถึงหลักของเหตุผล ไม่ว่าจะทำการใดๆ ทำงานอะไร จะต้องมิเหตุผลทั้งสิ้น มิฉะนั้นก็ไม่สามารถนำวิชาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเหตุคือต้นเหตุที่เกิดขึ้น และผลคือสิ่งที่ต่อเนื่องและเกิดตามมาภายหลัง จึงต้องมีการคิดพิจารณาด้วยเหตุผล จึงจะค้นพบสิ่งที่ถูกต้อง

ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องให้ผู้ได้เรียนรู้แก่นแท้ของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก โดยอาจเริ่มจากรู้แก่นความรู้ในสิ่งที่ตนกำลังศึกษา รู้ที่มาที่ไปของทฤษฎีอย่างชัดเจน เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถนำมาดัดแปลงและประยุกต์ใช้ได้อย่างมีเหตุผล สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถเลือกสรรในสิ่งที่จะเกิดผลได้ดีที่สุดด้วย

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้อย่างเข้าใจในหลักเหตุผล สามารถมองเห็นเหตุผลและความสัมพันธ์ สามารถประยุกต์ใช้ และแก้ปัญหาต่างๆ ได้โดยใช้เหตุผลเป็นสำคัญ

7.2.5 การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการต่อยอดความรู้

วิทยาการทุกอย่าง มิใช่มีขึ้นในคราวหนึ่งคราวเดียวได้ หากแต่ค่อยๆ สะสมกันขึ้นมาทีละเล็กละน้อยจนมากมายกว้างขวาง การเรียนวิทยาการก็เช่นกัน บุคคล จำจะต้องค่อยๆ เรียนรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นมาตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้น เกิดเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้นต่อไป วิธีแสวงหา และเพิ่มเติมความรู้ ไม่มีวิธีใดที่จะสะดวกรวดเร็วไปกว่าเรียนจากผู้ที่เขารู้มาก่อน เขาได้คิดพิจารณามาก่อน (มศว.บางแสน/30 มีย.19)

จึงจำเป็นต้องมีครู และครูจึงต้องสอนอนุชนผู้เป็นศิษย์ จึงจะเรียน และสะสมเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ไปได้ เมื่อไรศิษย์มีความรู้เป็นรากฐานพอเพียง แล้วก็จะสามารถนำมาขบคิดพิจารณาต่อไป ให้เป็นความรู้ของตนที่ค้นคิดขึ้นด้วยตนเองได้ ความคิดริเริ่มจะเกิดขึ้นเองโดยไม่อาศัยรากฐานความรู้เดิมไม่ได้เป็นอันขาด (มศว.บางแสน/30 มีย.19)

การให้ผู้เรียนเรียนรู้จากครูที่เป็นผู้ให้แต่เพียงฝ่ายเดียวนั้น ไม่เพียงพอ เพราะวิชาความรู้ต่างๆ มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่เรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ในการจัดการเรียนรู้นั้น จะให้ผู้เรียนเรียนรู้จากอาจารย์ผู้เป็นผู้ให้เพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่เพียงพอ จะต้องสอนผู้เรียนให้รู้วิธีการแสวงหาเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการต่อยอดความรู้ให้เพิ่มขึ้นเองด้วย และสะสมอย่างต่อเนื่อง วิชาความรู้ต่างๆ ก็จะกว้างขวางขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสามารถรองรับความรู้ที่สูงขึ้น สามารถนำความรู้เดิมที่มีอยู่ในตนมาคิดพิจารณาต่อจนกลายเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้ใหม่ที่สร้างด้วยตนเอง

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนสามารถการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดย

การต่อยอดความรู้ โดยมุ่งสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามต้นแบบที่ดี แล้วนำมาทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อค้นหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

7.2.6 การเรียนรู้อย่างสมดุลของความเป็นสากลกับความเป็นไทย

มีความคิดทฤษฎีอยู่มาก ทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้ปฏิบัติ ผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นบัณฑิต เป็นผู้รู้ ควรจะมีหลักในการเลือก การประสม และการปฏิบัติทฤษฎีนั้นๆ อย่างมีเหตุ เช่น (มศว.พิษณุโลก/20 พย.17)

-ไม่นำทฤษฎีนั้น มาใช้เพื่อทฤษฎี โดยมุ่งจะให้สำเร็จผลแห่งทฤษฎีนั้น เป็นที่ตั้งเพียงประการเดียว เพราะผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้ มศว.พิษณุโลก/20 พย.17)

-ทางที่ถูก จะต้องใช้ความเป็นบัณฑิต ผู้รู้ดีรู้ชั่ว และความรู้จักศึกษาพิจารณา เลือกเฟ้นทฤษฎีเหล่านั้นก่อน แล้วนำเอาแต่ส่วนที่เชื่อได้ว่าดีกว่าถูกต้องมาใช้ในการ ให้ได้ผลที่พึงประสงค์ จึงจะเกิดเป็นผลดีแก่การศึกษาของชาติ ทำให้การศึกษาเจริญงอกงามและมั่นคง ทั้งเหมาะและสอดคล้องแก่สภาพการณ์ทุกอย่างของประเทศของโลกอย่างสมบูรณ์ มศว.พิษณุโลก/20 พย.17)

การที่จำเป็นต้องสร้างและเสริมความมั่นคงทั้งประเทศ ก็เพื่อที่จะธำรงรักษาชาติรักษาแผ่นดิน รักษาจิตใจ พร้อมทั้งความสุขความร่มเย็น ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิตไว้ ให้เราทุกคนมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความหมาย มีความสำคัญ มีความเป็นอิสระ และการรู้ซึ่งถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตนี้ จะทำให้มีพลัง ทั้งทางใจทางกาย ที่จะทำการงานของตนของชาติให้ลุ่สว่างได้ (มศว.มหาสารคาม/27 พย.17)

ทฤษฎีและองค์ความรู้จากต่างประเทศนั้นเป็นสิ่งดี แต่การนำมาใช้นั้นต้องใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของสังคมไทยด้วย การนำมาใช้โดยการขาดการประยุกต์ย่อมก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี การเลือกแนวคิดทฤษฎีของสากลมาใช้จะต้องคิดวิเคราะห์ พิจารณาอย่างรอบคอบ กลั่นกรองอย่างมีเหตุผล ต้องคัดสรรและเลือกสรรเฉพาะส่วนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับบ้านเมืองเรา โดยปรับแนวคิดที่เป็นสากลนั้นให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยอย่างแท้จริง และจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศและโลกด้วย

การจัดการเรียนรู้ นั้น ต้องมุ่งสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งความเป็นสากลและความเป็นไทย รู้เขา รู้เรา สามารถนำความรู้และแนวคิดทฤษฎีที่เป็นสากลมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับภูมิสังคม อันได้แก่ บริบทของวิถีชีวิตคนไทย ท้องถิ่นไทย สังคมไทย และประเทศไทย อย่างสมดุล เหมาะสม และสอดคล้องซึ่งกันและกัน

กระบวนการคิดในเรื่องนี้ เป็นกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ที่แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถการเรียนรู้อย่างสมดุลของความเป็นสากลกับความเป็นไทย สามารถเลือกใช้หรือคิดพิจารณาความรู้ แนวความคิด และทฤษฎีที่เป็นสากลมาใช้ในสภาพหรือสถานะที่ตนเป็นอยู่ ได้อย่างมีเหตุผล มองเห็นความสัมพันธ์ และความเหมาะสม ทั้งความคิดและการกระทำ และทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ที่ให้มุ่งพิจารณาภูมิสังคม ตามกายภาพหรือสภาพสรรพสิ่งทั้งหลาย อันได้แก่ ท้องถิ่น ชุมชน และความเป็นไทยที่เป็นอยู่เป็นสำคัญด้วย

7.3 การทำงานด้านการศึกษา

การที่จำเป็นต้องสร้างและเสริมความมั่นคงทั้งประเทศ ก็เพื่อที่จะธำรงรักษาชาติรักษาแผ่นดิน รักษาจิตใจ พร้อมทั้งความสุขความร่มเย็น ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิตไว้ ให้เราทุกคนมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความหมาย มีความสำคัญ ความเป็นอิสระ และการรู้ซึ่งถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตนี้ จะทำให้มีพลัง ทั้งทางใจทางกาย ที่จะทำการงานของตนของชาติให้ลุล่วงได้ (มศว.มหาสารคาม/27 พย.17)

การทำงานด้านการศึกษานั้น มีแนวความคิด และทฤษฎีทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้เลือกปฏิบัติอยู่มากมาย นักการศึกษาจำเป็นจะต้องศึกษาวิเคราะห์วิจัยทฤษฎีเหล่านั้น อย่างละเอียดลึกซึ้งและมีเหตุผล ให้เห็นส่วนที่เป็นประโยชน์ และส่วนที่มีใช้ประโยชน์เพื่อเลือกเฟ้นส่วนที่ดี ที่ถูกต้อง นำมาประกอบกัน ใช้การให้ได้ผลอันสมบูรณ์ที่พึงประสงค์ ทั้งต้องระวังไม่นำทฤษฎีมาใช้เพื่อผลแห่งทฤษฎีเพียงประการเดียว เพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้โดยง่าย (มศว.มหาสารคาม/27 พย.17)

การปฏิบัติตนปฏิบัติงาน

การปฏิบัติตนปฏิบัติงานนั้น ยังจะต้องมีความเพียรพยายามที่มั่นคง โดยไม่ขาดสายด้วย ความสำเร็จในการกิจทั้งปวง จึงจะบังเกิดขึ้นโดยบริสุทธิ์บริบูรณ์แท้จริง (มศว.มหาสารคาม/27 พย.17)

มีความพอใจที่ทางการมหาวิทยาลัย มีความมุ่งมั่น พร้อมทั้งความพยายามอันแน่วแน่ ที่จะดำเนินกิจการทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีรากฐานที่มั่นคง หนักแน่น ให้เป็นแหล่งวิชาการที่นักศึกษาจะสามารถศึกษาหาความรู้ในวิทยาการสาขาต่างๆ ได้อย่างพร้อมมูล (มธ./16 มีย.20)

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า ในการทำงานด้านการศึกษา นั้น จำเป็นต้องสร้างและเสริมความมั่นคงทั้งประเทศ เพื่อธำรงรักษาชาติรักษาแผ่นดิน รักษาจิตใจ พร้อมทั้งความสุขความร่มเย็นเป็นสำคัญ และเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิตทุกคน เพราะคนเราทุกคนมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความหมาย มีความสำคัญ มีความเป็นอิสระ และการรู้ซึ่งถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตนี้ จะทำให้มีพลัง ทั้งทางใจและทางกาย ที่จะช่วยให้การงานของตนและของชาติให้ลุล่วงด้วยดี

พระองค์ทรงย้ำเตือนว่า การทำงานด้านการศึกษา จะมีแนวความคิดและทฤษฎีทั้งเก่าและใหม่ให้เลือกปฏิบัติอยู่มากมาย นักการศึกษาจำเป็นจะต้องศึกษาวิเคราะห์วิจัยทฤษฎีเหล่านั้น อย่างละเอียดสุขุมและมีเหตุผล ให้เห็นส่วนที่เป็นประโยชน์และส่วนที่มีใช้ประโยชน์ เพื่อเลือกใช้แต่ส่วนที่ดีส่วนที่ถูกต้องให้ได้ผลอันสมบูรณ์ที่ต้องการ และต้องระวังไม่นำทฤษฎีมาใช้เพื่อผลแห่งทฤษฎี เพราะเกิดความเสียหายได้โดยง่าย

ทรงชี้แนะว่า การปฏิบัติตนปฏิบัติงานจะต้องมีความเพียรพยายามที่มั่นคงโดยไม่ขาดสายด้วย ความสำเร็จในการกิจทั้งปวง จึงจะบังเกิดขึ้นโดยบริสุทธิ์บริบูรณ์แท้จริง และทรงแสดงความพอใจในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ที่มีความมุ่งมั่นชัดเจน และมีความพยายามอันแน่วแน่ที่จะดำเนินงาน เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีรากฐานที่มั่นคงหนักแน่น เป็นแหล่งวิชาการที่นักศึกษาจะสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกสาขา

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ที่ทรงพิจารณาถึงการดำรงชีวิตของคนแต่ละคนนั้น ต่างก็มีความหมาย มีความสำคัญ มีอิสระ สามารถเลือกใช้และเลือกปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และสามารถค้นพบและกระทำการด้วยตนเองตามจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของตน และเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ที่ทรงชี้แนะให้เห็นถึงกระบวนการปฏิบัติตนปฏิบัติงานสำหรับอาจารย์และนักการศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติได้ อย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน

7.4 การสร้างเสริมความรู้ หรือการสร้างเสริมทางด้านวิชาการ

การสร้างเสริมความรู้ หรือการสร้างเสริมทางด้านวิชาการ วิชา ความรู้อันพึงประสงค์ ได้แก่ วิชาและความรู้ที่ถูกต้อง จัดเจน แม่นยำ ชำนาญ นำไปใช้การเป็นประโยชน์ได้พอเหมาะพอควร ทันท่วงทีเหตุการณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ (มศว./26 มีย.23)

การจะสร้างเสริมวิชาความรู้แบบนี้ขึ้นได้อย่างไร เบื้องต้นจะต้อง

-เลิกคิดว่า เรียนวิชาไว้เพื่อสอบไล่ เพราะในชีวิตของเรา ไม่ได้ อยู่กับการกาผิดกาถูกในข้อสอบ หากแต่อยู่กับการทำงานและการวินิจฉัยปัญหา สารพัด (มศว./26 มีย.23)

-ทางที่ถูกเราจะต้องชวนขยายเปิดตาเปิดใจให้เรียนรู้อยู่เสมอ ทั้งโดยทางกว้าง และทางลึก คือ (มศว./26 มีย.23)

--เมื่อจะศึกษาเรื่องใด ให้พยายามจัดเค้าโครงของเรื่อง นั้นให้ได้ก่อน แล้วจึงพยายามมองลงไปในส่วนละเอียดที่ละส่วน ให้เห็นชัดโดยถี่ ถ้วน

--เมื่อรู้แล้ว ก็นำมาคิดพิจารณาให้เห็นประเด็น ให้เห็น ส่วนที่เป็นเหตุ ส่วนที่เป็นผล ให้เห็นลำดับความเกาะเกี่ยวต่อเนื่องแห่งเหตุและผล นั้นๆ ไปจนตลอด ให้เข้าใจโดยชัดเจนแน่นอน เพื่อให้สามารถสำเนียงกำหนด และจดจำไว้ได้ ทั้งส่วนที่เป็นหลักเป็นทฤษฎี ทั้งส่วนเรื่องราวหรือรายละเอียดจัก ได้สามารถนำไปสั่งสอนผู้อื่น และนำไปเทียบเคียงใช้ให้เป็นประโยชน์ในการงาน หรือการคิดอ่านแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตต่อไป (มศว./26 มีย.23)

ถ้าตั้งใจพยายามศึกษา พร้อมทั้งให้การศึกษแก่ศิษย์ของท่านดังนี้ เป็นอันหวังได้ว่าอนาคตอันแจ่มใสของตน ของชาติบ้านเมือง จะรออยู่ในเบื้อง หน้าเป็นแน่นอน (มศว./26 มีย.23)

พระองค์ทรงพระราชทานข้อคิดในเรื่องการสร้างเสริมความรู้ หรือการสร้างเสริม ทางด้านวิชาการและวิชาความรู้อันพึงประสงค์ให้แก่อาจารย์ผู้ให้การศึกษาว่า จะต้องมึลักษณะ เป็นวิชาและความรู้ที่ถูกต้อง จัดเจน แม่นยำ ชำนาญ นำไปใช้การเป็นประโยชน์ได้พอเหมาะ พอควร ทันท่วงทีเหตุการณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการจะสร้างเสริมวิชาความรู้ นั้น เบื้องต้น ทุก คน จะต้องเลิกคิดว่า เรียนวิชาไว้เพื่อสอบไล่ แต่ทางที่ถูกจะต้องชวนขยายเรียนรู้ทั้งโดยทาง กว้าง และทางลึก โดยเริ่มจากต้องพยายามจัดเค้าโครงของเรื่องนั้นให้ได้ก่อน แล้วจึงพยายาม

มองลงไปในส่วนละเอียดที่ละส่วน ให้เห็นชัดเจนอย่างถ่องแท้ เมื่อรู้และเข้าใจแล้วให้นำมาคิดพิจารณาให้เห็นประเด็น เห็นเหตุและผล ให้เห็นลำดับการเกาะเกี่ยวกันอย่างต่อเนื่องในเหตุและผลนั้นๆ ต้องเข้าใจอย่างชัดเจนแน่นอน สามารถกำหนดและจดจำไว้ได้ ทั้งหลักการ ทฤษฎี และเรื่องราวในรายละเอียด เพื่อจะได้สามารถนำไปสั่งสอนผู้อื่นได้ และนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน หรือการคิดอ่านแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตต่อไปได้ และทรงตั้งความหวังให้ทุกคนทำ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและชาติบ้านเมืองด้วย

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงมีแนวทางการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนรอบรู้ทั้งทางกว้างและทางลึก ทั้งที่เป็นวิชาทั่วไปและวิชาเฉพาะ โดยสามารถนำมาคิดพิจารณาใช้ด้วยเหตุผล และรู้ถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ สามารถนำวิชาความรู้ในวิชาทั่วไปมาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพของตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

7.5 การศึกษาอบรมด้านความคิดวิจิตร และความประพฤติปฏิบัติที่ดี

การศึกษา ที่มุ่งทำเพื่อส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ สร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิต และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ นั้น ต้องจัดอบรมให้ได้พร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ ด้านความคิดวิจิตรและความประพฤติปฏิบัติ (มศว./28 มีย.23)

การศึกษอบรมด้านความคิดวิจิตร และความประพฤติปฏิบัติที่ดีนี้เป็นเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผลประกอบกัน และส่งเสริมสนับสนุนกัน ทั้งเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตที่ดี ที่เจริญ ที่มั่นคง อย่างสำคัญยิ่ง (มศว./28 มีย.23)

หลักการปฏิบัติฝึกฝน

หลักที่จะปฏิบัติฝึกฝนมีอยู่ว่า เบื้องต้น (มศว./28 มีย.23)

-บุคคล จะต้องหัดทำความคิดจิตใจให้หนักแน่นเป็นกลาง ไม่ปล่อยให้หันเหไปตามอำนาจอคติก่อน (มศว./28 มีย.23)

-เมื่อจะมอง จะพิจารณาเรื่องใด ปัญหาใด ตลอดจนบุคคลใดๆ ก็พยายามพิจารณาด้วยใจที่หนักแน่นเป็นกลางนั้นทุกครั้ง ให้สม่ำเสมอและเที่ยงตรง ให้เป็นวินัยประจำตัว ก็จะแลเห็นสิ่งที่เพิ่งพิจารณาโดยชัดเจนกระจ่างแจ่มแจ้ง ทำให้สามารถวินิจฉัยได้ถูกต้อง ตรงตามความจริง เป็นเหตุส่งเสริมให้

ประพฤติปฏิบัติต่อปัญหา สถานการณ์ และบุคคล ได้อย่างถูกต้องพอเหมาะพอดี (มศว./28 มีย.23)

เมื่อประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องพอเหมาะพอดีได้สม่ำเสมอ จนเกิดความชัดเจนชำนาญแล้ว ความประพฤติปฏิบัตินั้นก็ส่งเสริมส่งความคิดอ่านให้แจ่มแจ้ง คล่องแคล่วรวดเร็วขึ้นจะวินิจฉัยสิ่งใดก็ง่ายดาย และถูกต้องแน่นอนยิ่งขึ้น แล้วอุดหนุนความประพฤติปฏิบัติให้ดีขึ้นสูงขึ้นไปอีก ผู้ที่คิดดีทำดี จึงมีแต่จะเจริญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ไม่มีทางที่จะตกต่ำลงได้ (มศว./28 มีย.23)

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า ในการศึกษาอบรมด้านความคิดวินิจฉัยและความประพฤติปฏิบัติที่ดีให้แก่ผู้เรียนนั้น จะต้องเน้นจัดการเรียนรู้ให้พร้อมทั้งสามด้าน คือ ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ และด้านความคิดวินิจฉัยและความประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผลประกอบกันและส่งเสริมสนับสนุนกัน และที่สำคัญก็เป็นรากฐานของการดำรงชีวิตที่ดี นำไปสู่ความเจริญและความมั่นคงในที่สุด

ทรงชี้แนะถึงหลักการปฏิบัติฝึกฝนว่า ในเบื้องต้นจะต้องหัดทำความคิดจิตใจให้หนักแน่นเป็นกลาง ไม่อคติ พยายามพิจารณาด้วยใจที่หนักแน่นเป็นกลางทุกครั้ง ด้วยความสม่ำเสมอและเที่ยงตรง ทำจนติดเป็นนิสัยเป็นวินัยในตน ถ้าปฏิบัติได้เช่นนี้ จะทำให้สามารถเห็นสิ่งที่เฟื่องพิจารณาโดยชัดเจน ถูกต้อง ตรงตามความจริง จะช่วยทำให้สามารถแก้ปัญหาปฏิบัติต่อสถานการณ์และบุคคล ได้อย่างถูกต้องพอเหมาะพอดี ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ จนเกิดความชัดเจนชำนาญแล้ว จะช่วยส่งเสริมส่งความคิดอ่านให้แจ่มแจ้ง คล่องแคล่วรวดเร็ว ง่ายดาย และถูกต้องแน่นอนยิ่งขึ้น ทำให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติของตนที่ดีและสูงขึ้นไปอีก เจริญยิ่งขึ้น และไม่มีทางที่จะตกต่ำลงได้

กระบวนการคิดลักษณะนี้ มีลักษณะเป็นกระบวนการคิดที่หลากหลาย ได้แก่ แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของความคิด ที่มุ่งพัฒนาความคิดของคนและความประพฤติของคน เน้นการพัฒนาความคิดจิตใจของคน และมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ที่มุ่งการลงมือปฏิบัติที่ดีของคนควบคู่ด้วย คือการฝึกให้ชินจนเป็นนิสัยและสามารถกระทำตัวเองโดยอัตโนมัติ โดยที่ไม่ต้องให้ใครมาสั่งสอนตักเตือนอีก

แก่นแท้และสาระในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา อาจสรุปและแสดงภาพความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 12 แก่นแท้และสาระในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

7. การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

7.1 ความหมายและความสำคัญของการให้การศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้

7.1.1 ความหมายของการให้การศึกษา

การให้การศึกษา คือ การแนะนำและส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้คิดอ่าน และการกระทำตามอัตภาพของแต่ละคน โดยจุดประสงค์ในที่สุด ให้บุคคลสามารถนำเอาความสามารถต่างๆ ที่มีในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่อุทิศตน แก่บุคคลผู้อื่นอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งเบียดเบียนแก่งแย่งกัน เพื่อสามารถอยู่รวมกันเป็นสังคม เป็น

7.1.2 การปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้

การสอนให้นักเรียนมีความรู้ดี เป็นสิ่งสำคัญมาก แต่มีสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นอีก คือ จะต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักคิดพิจารณา นำวิชาความรู้นั้นไปใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแก่งานได้ด้วย การศึกษาที่ให้ทั้งวิชาการ และวิธีใช้วิชาโดยถูกต้อง จึงจะเป็นการศึกษาที่ดี ที่ทำให้บุคคลและการงานเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง

7.1.3 ประโยชน์ของการให้การศึกษาตามหลักการ

- 1) ทำให้ครูได้ฝึกฝนตนเองให้มีความชำนาญในการใช้ ทั้งหลักวิชาครู และหลักวิชาสามัญ
- 2) ทำให้ผู้เป็นศิษย์เรียนวิชาการได้อย่างถูกต้อง ได้ประโยชน์ตรงกับความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ต่อไปภายหน้า ก็จะเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญา และมีความสามารถ ที่จะใช้ความรู้ และปัญญาให้ได้ผลได้ประโยชน์เต็มเปี่ยม

7.1.4 บทบาท ครูอาจารย์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา

ควรถือเป็นหลักการสอนว่าในการสั่งสอนศิษย์ มีความจำเป็นและสำคัญมาก จะต้องพยายามหาทางใช้หลักวิชาและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนสามารถคิด เข้าใจ และเห็นจริง ด้วยตนเอง ในเนื้อหาสาระ กฎ และหลักเกณฑ์ในวิชาที่เรียน สามารถนำกฎหรือหลักเกณฑ์ที่ได้เรียนรู้แล้ว ไปใช้ได้เอง โดยมองเห็นและทราบถึงประโยชน์ของการใช้หรือการทำตามบทเรียนอย่างแนใจด้วย

แผนภาพที่ 12 แก่นแท้และสาระในการให้การศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

7.2 การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

7.2.1 การเรียนรู้แบบองค์รวม

ปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบครันเพียงพอ ทั้งในสาขาวิชาความรู้ ส่วนความคิดวินิจจัย ส่วนจิตใจและความประพฤติ ส่วนความขยันอดทนและความสามารถ ในอันที่จะนำความรู้ความคิดไปใช้ไปปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์แห่งการสร้างความสุขความเจริญ และความมั่นคงในชีวิต

7.2.2 การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ

การศึกษาขั้นอุดม กล่าวโดยย่อ คือ การฝึกฝนสร้างเสริมความสามารถ และความเจริญงอกงามในวิทยาการส่วนหนึ่ง ในวิธีใช้ความคิดส่วนหนึ่ง ซึ่งเมื่อรวมกันเข้าแล้วจะยังผลให้บุคคลมีความสามารถเต็มที่ อาจนำเอาวิทยาการทั้งปวงไปใช้ได้อย่างถูกต้องและบังเกิดประโยชน์อันสมบูรณ์

7.2.3 การเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

การมีความรู้ความถนัดทางทฤษฎีประการเดียว ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ ผู้ที่ฉลาดสามารถแต่ในหลักวิชา โดยปรกติวิสัย จะได้แต่เพียงซึ่งนี้ให้ผู้อื่นทำ ซึ่งเป็นการไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่อาจทำให้ผู้ใดเชื่อถือหรือเชื่อฟังอย่างสนิทใจได้ เหตุด้วยไม่แน่ใจว่า ผู้ซึ่งนี้เองจะรู้จริง ทำได้จริงหรือหาไม่

7.2.4 การเรียนรู้อย่างเข้าใจในหลักเหตุผล

การทำงานพัฒนาบ้านเมืองให้สำเร็จนั้น ชอบที่จะถือหลักของเหตุผลเป็นสำคัญ

7.2.5 การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการต่อยอดความรู้

วิทยาการทุกอย่าง มิใช่มีขึ้นในคราวหนึ่งคราวเดียวได้ หากแต่ค่อยๆ สะสมกันขึ้นมาทีละเล็กทีละน้อยจนมากมายกว้างขวาง การเรียนวิทยาก็เช่นกัน บุคคล จำจะต้องค่อยๆ เรียนรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นมาตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้น เกิดเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้นต่อไป วิธีแสวงหาและเพิ่มเติมความรู้ ไม่มีวิธีใดที่จะสะดวกรวดเร็วไปกว่าเรียนจากผู้ที่เขารู้มาก่อน เพราะเขาได้คิดพิจารณามาก่อนแล้ว

7.2.6 การเรียนรู้อย่างสมดุลในความเป็นสากลกับความเป็นไทย

มีความคิดทฤษฎีอยู่มาก ทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้ปฏิบัติ ผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นบัณฑิต เป็นผู้ควรจะมีหลักในการเลือก การประสม และการปฏิบัติทฤษฎีนั้นๆ อย่างมีเหตุผล

แผนภาพที่ 12 แก่นแท้และสาระในการให้การศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

7.3 การทำงานด้านการอุดมศึกษา

7.3.1 การทำงานด้านการศึกษา นั้น มีแนวความคิด และทฤษฎีทั้งเก่าและใหม่ สำหรับให้เลือกปฏิบัติอยู่มากมาย นักการศึกษาจำเป็นจะต้องศึกษา วิเคราะห์วิจัยทฤษฎีเหล่านั้น อย่างละเอียดถี่ถ้วน และมีเหตุผล ให้เห็นส่วนที่เป็นประโยชน์ และส่วนที่มีใช้ประโยชน์ เพื่อเลือกเฟ้นส่วนที่ดี ที่ถูกต้อง นำมาประกอบกัน ใช้การให้ได้ผลอันสมบูรณ์ที่พึงประสงค์ ทั้งต้องระวังไม่นำทฤษฎีมาใช้เพื่อผลแห่งทฤษฎีเพียงประการเดียว เพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้โดยง่าย

7.3.2 การปฏิบัติตนปฏิบัติงาน

จะต้องมีความเพียรพยายามที่มั่นคงโดยไม่ขาดสายด้วย ความสำเร็จในภารกิจทั้งปวง จึงจะบังเกิดขึ้นโดยบริสุทธิ์บริบูรณ์แท้จริง

7.4 การสร้างเสริมความรู้ หรือทางด้านวิชาการ

7.4.1 การสร้างเสริมความรู้ หรือการสร้างเสริมทางด้านวิชาการ วิชาความรู้อันพึงประสงค์ ได้แก่ วิชาและความรู้ที่ถูกต้อง จัดเจน แม่นยำ ชำนาญ นำไปใช้การเป็นประโยชน์ได้ พอเหมาะพอควร ทันทต่อเหตุการณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ

7.4.2 การจะสร้างเสริมวิชาความรู้เช่นนี้ขึ้นได้อย่างไร จะต้อง

- เลิกคิดว่า เรียนวิชาไว้เพื่อสอบไล่ เพราะในชีวิตของเรา ไม่ได้อยู่กับการศึกษาในห้องสอบ หากแต่อยู่กับการทำงานและการวินิจฉัยปัญหาสารพัด
- ทางที่ถูกต้องเราจะต้องชวนช่วยเปิดตาเปิดใจให้เรียนรู้อยู่เสมอ ทั้งโดยทางกว้าง และทางลึก
- เมื่อจะศึกษาเรื่องใด ให้พยายามจัดเค้าโครงของเรื่องนั้นให้ได้ก่อน แล้วจึงพยายามมองลงไปในส่วนละเอียดทีละส่วน ให้เห็นชัดโดยถี่ถ้วน
- เมื่อรู้แล้ว ก็นำมาคิดพิจารณาให้เห็นประเด็น ให้เห็นส่วนที่เป็นเหตุ ส่วนที่เป็นผล ให้เห็นลำดับความเกี่ยวเนื่องแห่งเหตุและผลนั้นๆ ไปจนตลอด ให้เข้าใจโดยชัดเจนแน่นอน

ถ้าตั้งใจพยายามศึกษา พร้อมทั้งให้การศึกษาแก่ศิษย์ของท่านดังนี้ เป็นอันหวังได้ว่าอนาคตอันแจ่มใสของตน ของชาติบ้านเมือง จะรออยู่ในเบื้องหน้าเป็นแน่นอน

แผนภาพที่ 12 แก่นแท้และสาระในการให้การศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

7.5 การศึกษาอบรมด้านความคิด และความประพฤติที่ดี

7.5.1 การศึกษา ที่มุ่งทำเพื่อส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ สร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิต และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ นั้น ต้องจัดอบรมให้ได้พร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ ด้านความคิดวิจรรย์และความประพฤติปฏิบัติ

การศึกษาอบรมด้านความคิดวิจรรย์ และความประพฤติปฏิบัติที่ดีนี้ เป็นเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผลประกอบกัน และส่งเสริมสนับสนุนกัน ทั้งเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตที่ดี ที่เจริญ ที่มั่นคง อย่างสำคัญยิ่ง

7.5.2 หลักการปฏิบัติฝึกฝน เบื้องต้นจะต้อง

- หัดทำความเข้าใจให้หนักแน่น เป็นกลาง ไม่ปล่อยให้หันเหไปตามอำนาจอคติก่อน
- เมื่อจะมอง จะพิจารณาเรื่องใด ปัญหาใด ตลอดจนบุคคลใดๆ ต้องพยายามพิจารณาด้วยใจที่หนักแน่นเป็นกลางนั้นทุกครั้ง ให้สม่ำเสมอและเที่ยงตรง ให้เป็นวินัยประจำตัว ก็จะแลเห็นสิ่งที่เฟื่องพิจารณาโดยชัดเจนกระจ่างแจ่มแจ้ง ทำให้สามารถวิจรรย์ได้ถูกต้อง ตรงตามความจริง เป็นเหตุส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติต่อปัญหา สถานการณ์ และบุคคล ได้อย่างถูกต้องพอเหมาะพอดี
- ผู้ที่คิดดีทำดี จึงมีแต่จะเจริญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ไม่มีทางที่จะตกต่ำลงได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8. จรรยาบรรณวิชาการ

พระบรมราชาโฆวาท ที่พระองค์ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องจรรยาบรรณวิชาการ เพื่อสะท้อนให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ และนักการอุดมศึกษาทั้งหลาย ฟังน้อมนำไป ปฏิบัตินั้น สามารถประมวลได้ 4 หัวข้อ ได้แก่ หลักของคุณธรรม วินัยของชีวิตและการทำงาน การศึกษาอบรมด้านความคิดวิจจัย และความประพฤติปฏิบัติที่ดี และการพัฒนาคุณธรรม โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

8.1 หลักของคุณธรรม

หลักของคุณธรรม คือ การคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง (จพ./9 กค.35) (จพ./10 กค.35) (จพ./11 กค.35) หมายถึง ก่อนจะพูดจะทำสิ่งไร จำเป็นต้องหยุดคิดเสียก่อน เพื่อรวบรวมสติให้มั่น ไม่โอนเอน และให้จิตสว่างแจ่มใส ซึ่งแรกๆ หัดอาจต้องใช้เวลาบ้าง และอาจรู้สึกว่ายาก แต่เมื่อฝึกหัดจนคุ้นเคยชำนาญแล้ว จะช่วยให้สามารถแสดงความรู้ความคิดในเรื่องใด แก่ใคร ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ได้ชัด ไม่ผิดทั้งหลักวิชาทั้งหลักคุณธรรม ซึ่งเท่ากับได้ปฏิบัติถูกต้องตรงตามคุณธรรมของนักวิชาการอย่างครบถ้วน และถ้าทุกคนปฏิบัติได้ จะทำให้สามารถเผยแพร่วิชาการที่เรียนมาได้อย่างสอดคล้อง และมีประสิทธิภาพ ทั้งจะเอื้ออำนวยให้กิจการทั้งปวงที่ทำ ลุล่วงไปได้โดยราบรื่นและถูกต้อง (จพ./9 กค.35) (จพ./10 กค.35) (จพ./11 กค.35)

การออกไปรับราชการ หรือประกอบอาชีพเป็นส่วนตัว อย่งไรก็ดี ท่านจะใช้แต่ความรู้ที่ท่านได้ไปน้ออย่างเดียวนเป็นเครื่องมือสำหรับประกอบการทำงานเท่านั้น หากพอไม่ (จพ./7 กค.98) การออกไปประกอบการทำงานเริ่มต้นชีวิตใหม่ ควรมิตติไว้เป็นเครื่องกำกับใจ มีคุณธรรมข้อหนึ่งที่สำคัญ จะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อยู่เสมอ คือ **ความสัตย์สุจริต** ประเทศบ้านเมืองจะวัฒนาถาวรอยู่ได้ ก็ยอมอาศัยความสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐาน (จพ./12 มีย.97)

การยึดคุณธรรม เป็นเครื่องกำกับใจไม่ว่าจะทำอะไร คุณธรรมข้อนั้นคือ **ความสุจริต** (จพ./7 กค.98) การออกไปรับราชการ หรือประกอบกิจการงานส่วนตัวก็ดี ขอให้มั่นอยู่ในคุณธรรมทั้ง 3 ประการ คือ (จพ./12 มีย.97)

- 1) สุจริตต่อบ้านเมือง
- 2) สุจริตต่อประชาชน

3) สุจริตต่อหน้าที่ จึงจะเป็นผู้ที่ควรแก่การสรรเสริญของมวลชน
ทั่วไป (จพ./12 มีย.97)

คุณธรรม เพื่อความสำเร็จในการทำงาน

คุณธรรม เป็นกำลังส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติงานให้บรรลุถึง
ความสำเร็จและความเจริญในชีวิต (มร./12 ๕ค.22) คุณธรรมที่เป็นพลังกำลัง
ส่งเสริมและหนุนนำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการทำงาน คือ (มร./12 ๕ค.22)
(มร./13 ๕ค.22) ความสำเร็จอันดีงามในการกระทำทุกอย่างนั้น ยังต้องอาศัยกำลัง
แห่งคุณธรรมที่สำคัญประกอบเกื้อกูลด้วย (มร./24 ๕ค.24) คือ

1) **คุณธรรมข้อแรก คือ ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง** ได้แก่
ความเชื่อถืออันประกอบด้วย ความเพ่งพินิจด้วยใจที่มั่นคงเป็นกลาง จนเกิดความ
กระจ่างแจ่มแจ้ง (มร./13 ๕ค.22) ศรัทธา ความเชื่อถือ ที่เกิดจากจิตใจที่หนักแน่น
เป็นกลาง ประกอบด้วยเหตุผลซึ่งเป็นกำลังกระตุ้นให้เกิดความนิยมยินดีในงาน
ของตน และกระตือรือร้นขวนขวายที่จะกระทำด้วยความพึงพอใจ (มร./12 ๕ค.22)

2) **คุณธรรมข้อที่สอง คือ ความอดสาหะพากเพียร** ที่กล้า
แข็งไม่ขาดสาย ในอันที่จะกำจัดความเสื่อมและเสริมสร้างที่ดี ความเจริญ
(มร./13 ๕ค.22) ความเพียรที่มีลักษณะกล้าแข็งไม่ขาดสาย ซึ่งเป็นเหตุทำให้
เหนียวแน่นอดทน ไม่ท้อถอย ช่วยให้งานก้าวหน้าเรื่อยไปเป็นลำดับ
(มร./12 ๕ค.22)

3) **คุณธรรมข้อที่สาม คือ ความระลึกรู้เท่าทัน** ระมัดระวัง
การกระทำของตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ให้ประมาทพลาดพลั้งจนการงานต้องบกพร่อง
เสียหาย (มร./13 ๕ค.22) สติ ความระลึกรู้สถานะหน้าที่ของตัว รู้เหตุการณ์ ความ
เป็นไป ซึ่งทำให้เกิดความรอบคอบระมัดระวังตัว ป้องกันมิให้การงานผิดพลาด
บกพร่อง เสียหาย (มร./12 ๕ค.22)

4) **คุณธรรมข้อที่สี่ คือ ความตั้งใจมั่นคง** ให้ความคิดอ่าน
เป็นระเบียบ รวมลงในกิจการงานที่ต้องการจะทำ ไม่ฟุ้งซ่านไปในเรื่องอื่นๆ ที่มีไข
จุดประสงค์

5) **คุณธรรมข้อที่ห้า คือ ปัญญาความรู้ชัด** หรือความรู้
ตลอดแจ่มแจ้งในงานและวิธีที่จะปฏิบัติบริหารงานโดยถูกต้องเที่ยงตรง (มร./13
๕ค.22) ซึ่งช่วยให้สามารถควบคุมความคิดจิตใจสงบอยู่ในระเบียบ ตั้งมั่นในการ
งานได้ตลอดเวลา ไม่หวั่นไหว เผลอพลั้ง และลังเลสงสัย (มร./12 ๕ค.22)

6) **คุณธรรมข้อที่หก คือ ความตั้งใจจริง** ที่จะทำให้จนสำเร็จ ในเมื่อเล็งเห็นประโยชน์และความถูกต้องในสิ่งที่ทำโดยชัดแจ้งแล้ว (มร./24 ธค.24)

7) **คุณธรรมข้อที่เจ็ด คือ ความมีสติรอบคอบ** ซึ่งจะคอยติดตาม ควบคุม ระวังประคองความคิดและการกระทำทุกอย่าง ทุกขั้นทุกตอน ให้อยู่ในหลักเกณฑ์และแนวทาง (มร./24 ธค.24)

คุณสมบัตินี้ ถ้านักปฏิบัติงานได้ “เจริญ” คือ ผักผ่อนให้มีขึ้นพร้อมบริบูรณ์แล้ว จะเป็นหลักประกันได้แน่นอนกว่าหลักประกันทั้งปวง ว่าชีวิตนี้ จะประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งความสุขและความเจริญโดยสมบูรณ์ทุกๆ ประการ (มร./24 ธค.24)

ผู้หวังความเจริญ และความมั่นคงสวัสดิ์ จึงควรอบรมฝึกฝนปัญญาให้เกิดขึ้นในตัว ด้วยการสำรวม ระวังตั้งตัวอยู่ในระเบียบอันดีงาม และตั้งใจให้มั่นคง เป็นกลาง ไม่ปล่อยให้อคติต่างๆ เข้าครอบงำ (มร./24 ธค.24)

คุณธรรมนี้ พิจารณาให้ดีแล้ว จะเห็นว่าต่างก็เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องอาศัยกันและเกื้อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกันอยู่ทั้งหมด เช่น ศรัทธาความเชื่อถือ ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความพากเพียรชวนชวายนั้น จะต้องอาศัยความยั้งคิดและปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาวินิจฉัย ปัญญา ความรู้ชัด จะเกิดมีได้ก็ต้องอาศัยความตั้งใจเพ่งพินิจ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างเสริมคุณธรรมทุกๆ ข้อให้ครบ ให้เป็นฐานอันแผ่กว้าง สำหรับรองรับการงานได้ทั่วถึงมั่นคง จึงจะสามารถทำงานสำเร็จผลเลิศได้โดยสมบูรณ์บริบูรณ์และเป็นประโยชน์ช่วยตัวช่วยผู้อื่นและส่วนรวมได้ด้วย (มร./13 ธค.22)

คุณธรรม ที่ช่วยส่งเสริมภูมิรู้ทางวิชาการ

วิชาความรู้ที่แต่ละคนมีอยู่ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำงานสร้างฐานะความเจริญมั่นคงของตนเองและบ้านเมือง แต่นอกจากนั้น บุคคล ยังต้องอาศัยคุณธรรมอีกหลายอย่างเป็นพื้นฐานรองรับและส่งเสริมวิชาการ เพื่อให้สำเร็จความมุ่งหมายได้โดยสมบูรณ์ (จพ./16 กค.26) ทุกคน จำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติพิเศษอย่างอื่นๆ เป็นพื้นฐานรองรับ และประกอบส่งเสริมภูมิรู้ทางวิชาการด้วยคุณสมบัติ หรือจะเรียกให้ตรงว่า **คุณธรรม** ที่ทุกคนควรจะต้องตั้งไว้ประจำตัวประจำใจให้มั่นเสมอ (จพ./14 กค.26)

คุณธรรม ที่สำคัญ ที่ควรจะต้องไว้ประจำตัวประจำใจ คือ

1) คุณธรรมประการแรก คือ ปัญญา ความฉลาด สามารถคิดพิจารณาเรื่องต่างๆ สิ่งต่างๆ ได้อย่างกระจ่างแจ่มชัด ซึ่งเกิดจากจิตใจที่มั่นคง เป็นกลาง ไม่ตกอยู่ในอำนาจอคติ และช่วยให้บุคคลสามารถค้นหาสาเหตุผลของเรื่องทั้งปวงได้อย่างถูกต้องเที่ยงตรง ทั้งสามารถจำแนกแจกแจงความผิดถูก ชั่วดี ควรไม่ควร ในกิจที่ทำ คำที่พูด เรื่องที่คิดทุกอย่างได้ (จพ./15 กค.26)

การรู้จักคิดพิจารณาให้จนกระจ่างชัด ไม่ว่าจะพิจารณาเรื่องราว ปัญหา สถานการณ์ หรือแม้บุคคลใดๆ ก็ตาม ก็พยายามพิจารณาด้วย (จพ./14 กค.26) ขั้นตอนดังนี้

-ตั้งจิตใจที่มั่นคงเป็นกลาง ไม่หวั่น ไม่สะเทือนด้วยอคติ เพื่อจิตใจที่มั่นคงเป็นกลาง (จพ./14 กค.26)

-ประทับระครองความคิดความเห็นให้พุ่งตรงเข้าสู่สาระ คือ แก่น และความสำคัญของเรื่อง (จพ./14 กค.26)

-จับเหตุจับผลของเรื่องนั้นๆ ซึ่งเกี่ยวเนื่องถึงกันและกัน เป็นกระบวนการ ได้ทั้งหมดทุกขั้นตอน (จพ./14 กค.26)

-ทำให้ความรู้ความเห็นในเรื่องที่พิจารณากระจ่างแจ่มแจ้ง (จพ./14 กค.26)

-สามารถจำแนกแจกแจงประเด็นได้โดยถูกต้องแม่นยำ ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว สิ่งใดควรทำไม่ควรทำ อย่างไร เพียงใด (จพ./14 กค.26)

การทำความรู้ความคิดให้แจ้งนี้ คือ **ปัญญา** ซึ่งมีอุปการะแก่การปฏิบัติตัวปฏิบัติงานเป็นอันมาก เพราะเป็นปัจจัยสร้างสรรค์ความดีความเจริญทุกอย่างได้อย่างวิเศษสุด (จพ./14 กค.26)

2) คุณธรรมประการที่สอง คือ ความจริงใจ

ความผิดพลาดล้มเหลวของบุคคล หรือภารกิจต่างๆ นั้น ส่วนมากเกิดจากมูลเหตุข้อใหญ่ คือ ความหลอกตัวเอง หลอกกันและกัน และเมื่อทำการงานโดยไม่อาศัยความจริงเป็นหลัก การดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขก็ผิดพลาด ไม่อาจทำให้งานให้ตนเองประสบผลสำเร็จที่ดีได้ (จพ./15 กค.26)

ปัจจัย ที่สำคัญในการปฏิบัติงานสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้า คือ ความจริงใจ (จพ./11 กค.35) ได้แก่

2.1) ความจริงใจต่อผู้อื่น

ความจริงใจต่อผู้อื่น เป็นคุณธรรมสำคัญมากสำหรับผู้ที่ต้องการความสำเร็จและความเจริญ เพราะ (จพ./11 กค.35)

-ช่วยให้สามารถจัดปัดเป่าปัญหาได้มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาอันเกิดจากความกินแหนงแคลงใจและเอารัดเอาเปรียบกัน (จพ./11 กค.35)

-ยังทำให้ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และความร่วมมือสนับสนุนจากทุกคน ทุกฝ่าย ที่เชื่อมั่นในเหตุผลและความดี ผู้มีความจริงใจ จะทำการสิ่งใด ก็มักสำเร็จได้โดยราบรื่น (จพ./11 กค.35)

2.2) ความจริงใจต่อตนเอง และต่อกันและกัน

ความจริงใจอย่างสำคัญ คือ ความจริงใจต่อตนเอง เช่น (จพ./11 กค.35)

-เมื่อได้ตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติในความดีอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จะต้องติดตามรักษาความตั้งใจที่จะกระทำดั่งนั้นให้ได้ตลอดไป (จพ./11 กค.35)

-คนที่รักษาความจริงใจต่อตนเองไว้ได้มั่นคง จะไม่เป็นคนสลับปลับ หากแต่เป็นคนที่หนักแน่นเที่ยงตรง ทำอะไรตามกฎเกณฑ์ตามระเบียบ ตามเหตุผลและความถูกต้องเป็นธรรม จึงเป็นผู้สามารถสร้างสรรค์และสร้างสมความดีความเจริญให้งอกงามเพิ่มพูนยิ่งๆ ขึ้นได้ ไม่มีวันถอยหลัง (จพ./11 กค.35)

นักปฏิบัติงาน เพื่อความสำเร็จและความเจริญ จึงต้อง (จพ./15 กค.26)

-ยอมรับความจริง และยึดมั่นในความจริง (จพ./15 กค.26)

-มีความจริงใจต่อตัวเอง และต่อกันและกัน อย่างมั่นคงตลอดเวลา (จพ./15 กค.26)

แต่ละคน จึงจะปฏิบัติตัวปฏิบัติงานได้อย่างสะดวกใจ มั่นใจถูกต้องเที่ยงตรง ตามเป้าหมาย และพอเหมาะพอดี แก่ฐานะ แก่หน้าที่ แก่โอกาส พร้อมทุกอย่างได้ยังผลให้การสร้างสรรค์ความดีความเจริญบรรลุสุภผลอันพึงประสงค์ (จพ./15 กค.26)

3) คุณธรรมข้อสาม คือ การระมัดระวังพิจารณาเรื่องราวและปัญหาทุกอย่าง ด้วยจิตใจที่มั่นคง และเป็นกลางปราศจากอคติ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นเหตุ เห็นผล เห็นสาระของเรื่องได้อย่างถูกต้อง ทำให้สามารถจำแนกความถูกต้อง ดีชั่ว และปฏิบัติตนปฏิบัติงานได้ถูกต้องเที่ยงตรง พอเหมาะพองาม (จพ./16 กค.26)

4) คุณธรรมข้อที่สี่ คือ ความจริงใจต่อฐานะหน้าที่ของตน ไม่หลอกลวงตนเอง ไม่หลอกลวงกันและกัน อันเป็นมูลเหตุสำคัญของความผิดพลาดล้มเหลวของภารกิจทั้งปวง ความจริงใจนี้ทำให้บุคคลเข้าถึงกัน เข้าถึงงาน เข้าถึงเป้าประสงค์ได้โดยตรง และช่วยให้สามารถสร้างสรรค์ความดี ความเจริญได้โดยอิสระ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ (จพ./16 กค.26)

5) คุณธรรมข้อที่ห้า คือ การรู้จักละ รู้จักวาง สิ่งที่ได้คิดพิจารณาเห็นชัดแล้วว่าเป็นโทษผิด เป็นอันตราย เป็นความชั่วความเสื่อม และเป็นสิ่งตรงข้ามกับความจริงใจที่กล่าวแล้ว เมื่อละวางสิ่งที่เป็นเหตุของความเสื่อมได้ โอกาสก็ย่อมเปิดให้สำหรับทำความเจริญแต่ฝ่ายเดียว การละวางเหตุแห่งความเสื่อมนี้ จึงเป็นคุณธรรมสำคัญสำหรับผู้ปรารถนาความดีอีกประการหนึ่ง (จพ./16 กค.26)

6) คุณธรรมข้อที่หก คือ การตั้งอยู่ในความสงบ รู้จักบังคับกายและใจให้สงบนิ่งได้ แม้อยู่ในเหตุการณ์อาจก่อให้เกิดความสับสนตื่นตระหนกก็ตาม ความพยายามระงับกายระงับใจมิให้ฟุ้งซ่านจะทำให้เกิดสติ ระลึก รู้ถึงเหตุถึงผล ถึงข้อเท็จจริงและความถูกต้อง อันเป็นต้นทางให้สามารถคิดพิจารณาหาทางออกแห่งปัญหาได้ไม่อับจน (จพ./16 กค.26)

จึงขอฝากคุณธรรมนี้ ให้บัณฑิตนำไปคิดพิจารณา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการที่จะสร้างอนาคตอันแจ่มใสและมั่นคงต่อไป (จพ./15 กค.26)

พระองค์ทรงพระราชทานให้ทุกคนเข้าใจอย่างซาบซึ้งในหลักของคุณธรรมว่า คือ การคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ซึ่งหมายถึง ก่อนจะพูดจะทำสิ่งไร จำเป็นต้องหยุดคิดเสียก่อน เพื่อรวบรวมสติให้มั่น ไม่โอนเอน และให้จิตสว่าง ทุกคนจะต้องฝึกหัดจนชำนาญ จะช่วยให้สามารถแสดงความรู้ความคิดในเรื่องใดแก่ใคร ได้ง่ายและชัดเจน ไม่ผิดทั้งหลักวิชาและหลักคุณธรรม เป็นการปฏิบัติตามคุณธรรมของนักวิชาการได้ถูกต้องครบถ้วน ถ้าปฏิบัติได้เช่นนี้ จะทำให้สามารถเผยแพร่วิชาการได้อย่างสอดคล้อง มีประสิทธิภาพ สามารถทำกิจการทั้งปวงได้อย่างราบรื่นและถูกต้อง

ในการปฏิบัติตนปฏิบัติงาน ทุกคนควรมีคติไว้เป็นเครื่องกำกับใจและต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ คุณธรรมข้อหนึ่งที่สำคัญ คือ **ความสัตย์สุจริต** 3 ประการ คือ 1) สุจริตต่อบ้านเมือง 2) สุจริตต่อประชาชน และ 3) สุจริตต่อหน้าที่ เมื่อผู้ปฏิบัติได้เช่นนี้ จะเป็นผู้ที่ควรแก่การสรรเสริญของมวลชนทั่วไป เพราะประเทศชาติของเราจะวัฒนาถาวรอยู่ได้ ก็ย่อมอาศัยความสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐาน

ส่วนหลักปรัชญาด้านคุณธรรมของนักวิชาการ ที่พระองค์ทรงพระราชทานไว้ ซึ่งแสดงความเป็นปราชญ์ในพระองค์คือ คุณธรรมของนักวิชาการ 7 ประการ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

ความหมายของคุณธรรมนั้น เป็นกำลังส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติงานให้บรรลุถึงความสำเร็จและความเจริญในชีวิต กำลังแห่งคุณธรรมนั้น เป็นพลังกำลังที่ช่วยส่งเสริมและหนุนนำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการทำงาน คือ คุณธรรมของนักวิชาการ 7 ประการ

คุณธรรมของนักวิชาการ 7 ประการ ได้แก่

คุณธรรมข้อแรก คือ ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง ได้แก่ ความเชื่อถือ ที่เกิดจากจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง ประกอบด้วยเหตุผล และกระตือรือร้นชวนชวนที่จะกระทำด้วยความพึงพอใจ

คุณธรรมข้อที่สอง คือ ความอดุสาหะพากเพียร ที่กล้าแข็งไม่ขาดสาย จะช่วยกำจัดความเลื่อม ช่วยเสริมสร้างที่ดี ความเจริญ และความเพียร ช่วยทำให้เกิดอดทน ไม่ท้อถอย และสามารถดำเนินการงานก้าวหน้าเป็นลำดับ

คุณธรรมข้อที่สาม คือ ความระลึกรู้เท่าทัน ระมัดระวังการกระทำของตัว อยู่ตลอดเวลา ไม่ประมาท ไม่ผิดพลาด ทำให้มีสติความระลึกรู้สถานะหน้าที่ของตัว รู้เหตุการณ์ความเป็นไป และช่วยทำให้เกิดความรอบคอบระมัดระวังตัว

คุณธรรมข้อที่สี่ คือ ความตั้งใจมั่นคง ช่วยให้ทุกคนมีความคิดอ่านเป็นระเบียบ ทำตามจุดประสงค์ของงาน ไม่ฟุ้งซ่านหรือออกนอกเรื่อง

คุณธรรมข้อที่ห้า คือ ปัญญาความรู้ชัด คือความรู้ตลอดชัดเจนในงาน และวิธีปฏิบัติบริหารงานอย่างถูกต้องเที่ยงตรง ช่วยควบคุมความคิดจิตใจสงบอยู่ในระเบียบ ตั้งมั่นในการทำงาน ไม่หวั่นไหว เผลอพลั้ง และลั้งเลงสงสัย

คุณธรรมข้อที่หก คือ ความตั้งใจจริงที่จะทำให้จนสำเร็จ เล็งเห็นประโยชน์และความถูกต้องในสิ่งที่ทำโดยชัดเจน

คุณธรรมข้อที่เจ็ด คือ ความมีสติรอบคอบ จะช่วยให้มีสติที่จะคอยติดตาม ควบคุม ควบคุม ประคับประคองความคิดและการกระทำทุกอย่าง ทุกชั้นทุกตอน ให้อยู่ในหลักเกณฑ์และแนวทาง

คุณธรรมทุกข้อนี้ ต่างก็เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่อง อาศัยกันและเกื้อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกันอยู่ทั้งหมด

กระบวนการคิดตามแก่นแท้และสาระทางด้านคุณธรรมของนักวิชาการ 7 ประการนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ที่มีแก่นแท้ของความจริงแท้ขั้นสูงสุดคือ จิต ที่เป็นจิตสมบูรณ์ ด้วยความคิดที่ว่า จิตเป็นพลังแห่งชีวิต และเป็นแก่นแท้ของมนุษย์ จุดมุ่งหมายของชีวิตย่อมมีอยู่ในสภาวะทางจิต มนุษย์จึงพัฒนาตนเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ หมายความว่า คุณธรรมก็คือจิต การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในตนเป็นแก่นแท้ของบุคคล โดยบุคคลเราจึงต้องพัฒนาคุณธรรมของตนเอง เพื่อบรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากที่สุด

แก่นแท้และสาระเรื่องคุณธรรมของนักวิชาการที่พระองค์ทรงให้คำสอนนี้ บ่งถึงลักษณะค่านิยมในการสร้างคุณธรรมในตน โดยการสร้างเกณฑ์ในจิตของตน ด้านต่างๆ ทั้งความเป็นปรีชาญาณ ความคงเส้นคงวา ความเที่ยงธรรม และมีการปรับตนให้เข้ากับจิตและความคิดของตน

ในความเป็นนักปราชญ์ตามแนวลัทธิจิตนิยมนั้น พระองค์ทรงเป็นนักปราชญ์ตามแนวปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ โดยทรงเน้นการกระทำและการปฏิบัติเป็นหลักด้วย พระองค์ทรงสนพระทัยตั้งแต่รายละเอียดต่างๆ ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้น ทรงคิดโดยแยกย่อยอย่างต่อเนื่องและครบวงจร ทรงมีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นเหตุเป็นผล และทำได้จริงในทางปฏิบัติอย่างที่คิดไว้เป็นสำคัญ

8.2 วินัยของชีวิตและการทำงาน

วิชาความรู้ หรือศิลปวิทยาการต่างๆ นั้น เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการสร้างความเจริญ แต่นอกจากวิชาความรู้แล้ว บุคคลยังจำเป็นจะต้องมีวินัยที่ดีด้วยอีกอย่างหนึ่ง เป็นพื้นฐานรองรับวิชาการ (มศว./27 มีย.21) (มสช./29 มีค.27) เพราะถ้าขาดวินัยเป็นพื้นฐาน ถึงมีวิชาอยู่ ก็อาจไม่นำมาใช้ หรือนำไปใช้ไม่ถูกทาง อย่างไรก็ดีประโยชน์ (มศว./27 มีย.21)

วินัยสำคัญของชีวิต จะช่วยให้แต่ละคนสามารถทำงานให้สำเร็จราบรื่น และเจริญก้าวหน้าได้โดยแท้จริง (มศว./27 มีย.21) มิฉะนั้นถึงมีวิชาอยู่ ก็อาจไม่นำมาใช้หรือนำไปใช้ไม่ถูกทาง ไม่ได้ประโยชน์ จึงได้กล่าวถึงวินัยข้อหนึ่ง

เพื่อให้พิจารณา สำหรับช่วยในการปฏิบัติงานให้ได้ผล คือ การตั้งใจให้แน่วแน่ที่จะทำงานทุกอย่างให้จริงจนสำเร็จ ด้วยความรับผิดชอบ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และมุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงอันพึงประสงค์ของงานนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้งานที่ทำสำเร็จลุล่วงได้โดยไม่ชักช้า และได้ผลสมบูรณ์พร้อมตรงตามวัตถุประสงค์ (มสธ./29 มีค.27)

วิชาการกับวินัย

วิชาการกับวินัย เป็นปัจจัยสำคัญคู่กันในการสร้างความเจริญ (มสธ./30 มีค.27) (มสธ./31 มีค.27) คือ วิชาความรู้ เป็นปัจจัยสำหรับใช้ทำงาน วินัยเป็นรากฐานรองรับความรู้ และระดับปกครองส่งเสริมให้ใช้ความรู้ไปในทางที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์แท้จริงแต่ฝ่ายเดียว (มสธ./31 มีค.27) วินัย จึงเป็นรากฐานรองรับความรู้ และระดับปกครองส่งเสริมให้ใช้ความรู้ไปในทางที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์แท้จริงแต่ฝ่ายเดียว (มสธ./30 มีค.27)

ลักษณะของวินัย

ลักษณะของวินัยนั้น เมื่อนำมาฝึกหัดปฏิบัติจะเป็นดังข้อบังคับที่ควบคุมบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติเป็นระเบียบ จึงอาจทำให้เกิดความอึดอัดลำบากใจ เพราะต้องฝืนกระทำ แต่เมื่อปฏิบัติไปให้ชิน จนรู้สึกว่าเป็นโดยอัตโนมัติแล้ว ก็จะได้ผลทำให้คนมีระเบียบและเป็นระเบียบ คือ (มสธ./31 มีค.27)

-คิดเป็นระเบียบ (มสธ./31 มีค.27)

-ทำเป็นระเบียบ ตามลำดับขั้นตอน ตามกาลเทศะ ตามความเหมาะสมพอควร หายสับสน หายลังเล และหายขัดแย้ง ทั้งในความคิด ทั้งในการทำงาน สามารถนำวิชาความรู้และความชำนาญต่างๆ ประการไปใช้ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว สำเร็จผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย ช่วยให้เกิดประโยชน์สมบูรณ์บริบูรณ์ตามจุดหมาย ทั้งจะเกื้อกูลรักษาผู้มีวินัยให้เจริญสวัสดิ์ทุกเมื่อ (มสธ./31 มีค.27)

อิสราภาพกับวินัย

อิสราภาพกับวินัย จะต้องใช้ควบคู่ไปในการกระทำทุกอย่าง เพื่อให้เกิดประโยชน์ การทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ การที่บุคคลจะทำได้ จำเป็นจะต้องเข้าใจถึงความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมแจ้งชัดก่อน จึงจะทราบชัดถึงวิถีทางที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ของชาติ ให้สำเร็จได้ตามจุดหมายที่มุ่งประสงค์ (มร./22 ธค.20)

วินัย แห่งความสำเร็จในการทำงาน

การสร้างความสำเร็จในกิจการงานทุกอย่าง ทุกระดับ รวมทั้งความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคนด้วยนั้น ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญประกอบกันถึงสามส่วน (มร./22 ธค.20)

1) ส่วนที่หนึ่ง คือ ความรู้และความชำนาญทางวิชาการ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน หรือเป็นเครื่องมือปฏิบัติงานแท้ๆ (มร./22 ธค.20)

2) ส่วนที่สอง คือ ความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจ และความอุตสาหะพยายาม ซึ่งเป็นเครื่องช่วยทำให้การได้ไม่ผิดพลาดบกพร่องและสำเร็จลุล่วงได้ตลอด ไม่ทิ้งขว้างและวางเสียดกลางคัน (มร./22 ธค.20)

3) ส่วนที่สาม ได้แก่ สติความระลึกตัว และปัญญาความรู้ชัด หรือความเฉลียวฉลาดที่จะหยุดคิดพิจารณากิจที่จะทำดำเนินชีวิตและการงานไปในทางเจริญ และบรรลุความสำเร็จที่สมบูรณ์ได้ในการที่แต่ละคนจะออกไปประกอบการงานสร้างความเจริญความสำเร็จแก่ตนแก่ส่วนรวมต่อไป จึงขอให้ตั้งใจพยายามใช้ปัจจัยทั้งสามส่วนให้ครบถ้วนทุกกรณีไป (มร./22 ธค.20)

วินัยที่ควรปฏิบัติ 4 ประการคือ

1) วินัยข้อที่หนึ่ง คือ การไม่ประมาทปัญญา

การไม่ประมาทปัญญา และการใช้ปัญญาให้เป็นหลักเป็นปัจจัยในการทำงาน อันเป็นวินัยข้อแรกที่จะช่วยให้งานทุกอย่างดำเนินไปได้โดยราบรื่น และสำเร็จประโยชน์ได้โดยสมบูรณ์แท้จริง (มศว./22 มิย.21) (มศว./27 มิย.21)

2) วินัยข้อที่สอง คือ การรักษาความจริงใจ

ความจริงใจ เป็นอย่างไรเป็นเรื่องไม่ต้องอธิบาย และไม่เป็นปัญหา เพราะทราบกันอยู่แล้วและมีกันอยู่ทั่วทุกคน ปัญหาอยู่ตรงที่ว่า ความจริงใจนั้นเรามากมีกันไม่ตลอด ไม่ช้าไม่นานก็หลงลืมละทิ้งกันเสียแล้ว เป็นเหตุให้เกิดปัญหาได้มากมาย เนื่องมาจากความระแวงสงสัยเข้าใจผิดกันในวงงานทั้งปวง จึงต้องสอนกันให้ติดตามรักษาความจริงใจ และให้ถือเป็นวินัยในชีวิต (มศว./22 มิย.21) (มศว./27 มิย.21)

ความจริงใจที่ขาดไม่ได้ในการทำงาน มีสองประการ คือ

(มศว./22 มีย.21)

-**ประการที่หนึ่ง** ได้แก่ **ความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน** ซึ่งมีลักษณะประกอบด้วยความซื่อตรง เมตตา หวังดี พร้อมเสมอที่จะร่วมมือช่วยเหลือและส่งเสริมกันทุกขณะ ทั้งในฐานะผู้มีจุดประสงค์ที่ดีร่วมกัน และในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ร่วมชาติร่วมโลกกัน (มศว./22 มีย.21)

-**ประการที่สอง** ได้แก่ **ความจริงใจต่องาน** มีลักษณะเป็นการตั้งสัตย์อธิษฐาน หรือการตั้งใจจริงที่จะทำงานให้เต็มกำลัง กล่าวคือ เมื่อได้พิจารณาด้วยปัญญาเป็นที่แน่ชัดแล้ว วางานที่จะทำนั้นเป็นประโยชน์จริง ก็ตั้งสัตย์สัญญาแก่ตัวเอง ผู้กพันบังคับตัวเองให้กระทำเต็มกำลังความรู้ความสามารถให้ได้ผลดีที่สุด (มศว./22 มีย.21)

ความจริงใจสองประการนี้ พิจารณาดูแล้ว จะเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะป้องกันกำจัดปัญหาขัดแย้งและความย่อหย่อนล่าช้าได้สิ้นเชิง วางานใดมีผู้ร่วมงานที่รักษาความจริงใจไว้ได้มั่นคงก็เป็นอันเชื่อได้ว่าจะได้รับผลสำเร็จที่สมบูรณ์เต็มเปี่ยมทุกเมื่อ (มศว./22 มีย.21)

การไม่ประมาทปัญญา และการรักษาความจริงใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวินัยสำคัญในชีวิตและในการทำงาน (มศว./23 มีย.21)

3) วินัยข้อที่สาม คือ การสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม

ส่วนจิตใจอันต่ำทรามนั้น (มศว./23 มีย.21) คือ

-จิตใจที่อ่อนแอ ไม่กล้า และไม่อดทนที่จะประกอบความเพียรพยายามเพื่อความดีและความสำเร็จในทางที่ถูกต้องเป็นธรรม (มศว./23 มีย.21)

-หากแต่เห็นแก่ความสะดวก เอาแต่ง่ายเข้าว่า โดยไม่คำนึงถึงคุณความดี จิตใจเช่นนี้ จึงทำให้บุคคลเป็นคนมักง่าย ยอมเกลือกกลั้วอยู่กับสิ่งเลวทรามและทุจริต ไม่ว่าจะทำการสิ่งใดก็หาแต่ทางที่ง่ายที่ต่ำ เพราะเห็นไปว่าจะได้ผลโดยสะดวก รวดเร็วด้วยวิธีการอย่างนั้น ซึ่งความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ (มศว./23 มีย.21)

คนมักง่าย ผู้เห็นแต่กับความสะดวกนี้ ยิ่งทำงานไปก็ยิ่งก่อปัญหา เพราะไม่เคยชินกับงานที่ยากลำบาก ไม่เคยฝึกเผชิญกับความอดทนกับความจริง และการแก้ปัญหาในทางที่ถูก ผลที่สุดจะเอาตัวไม่รอด จะต้องจมอยู่

ในตน คือ ความต่ำทรามนั่นเอง งานที่ตนทำก็ต้องพลอยทรุดต่ำลงไปด้วย จึงใคร่จะให้ทุกคนลองคิดพิจารณาดู หากผู้ใดมีความคิดจิตใจตั้งกล้าอยู่ จะได้ละทิ้งเสียแต่ต้นมือ (มศว./23 มีย.21)

4) วินัยข้อที่สี่ คือ การสำเหนียกตระหนักในความสงบ สำรวม

การสำเหนียกตระหนักในความสงบสำรวม หมายถึง ความเรียบร้อยเป็นปกติ ทั้งในจิตใจและการกระทำ (มศว./27 มีย.21) (มศว./28 มีย.21)

-อันประกอบด้วย ความไม่ตื่นเต้นหัวนั้ว ความหนักแน่นเป็นกลาง ความมีสติ และความรู้ตัว การรู้จักสำรวมระวังกายใจให้สงบเป็นปกติ (มศว./27 มีย.21)

-จะช่วยให้มีการยั้งคิด ก่อนหน้าที่จะลงมือกระทำการทุกอย่างเมื่อยั้งคิดได้ ก็จะมีโอกาสอันประเสริฐ ที่จะใช้ปัญญาพิจารณางานที่ทำโดยกระจ่างชัด ให้เห็นแนวทางและวิธีการที่จะปฏิบัติได้โดยถูกต้องเที่ยงตรงพอเหมาะพอดี ให้เกิดประโยชน์อันสมบูรณ์แก่งาน (มศว./27 มีย.21)

-ในทางตรงข้าม งานใดๆ ก็ตาม ถ้าไม่ทำด้วยใจและด้วยอาการที่สงบสำรวม ความรีบร้อน ฟุ้งซ่าน หลงผิด และอคติต่างๆ อย่างก็จะเข้าปิดบังหนทางที่จะนำปัญญามาให้เกิดประสิทธิภาพจนหมดสิ้น และเมื่อนำปัญญามาใช้ไม่ได้ ก็ยากที่จะทำงานให้ถูกต้องได้ ความผิดพลาดและความเสียหายนานาประการก็อยู่ในวิสัยที่จะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ (มศว./27 มีย.21)

จึงใคร่จะให้บัณฑิตแต่ละคนศึกษาพิจารณาความสงบสำรวมนี้ ให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญโดยถ่องแท้ (มศว./27 มีย.21)

วินัยในการปฏิบัติงาน

วินัยในการปฏิบัติงาน 3 ประการ (มสธ./30 มีค.27) (มสธ./31 มีค.27)

คือ

1) วินัยข้อแรก คือ ให้ตั้งใจทำงานให้จริง ให้จนสำเร็จด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงของงานเป็นสำคัญ (มสธ./30 มีค.27) เป็นวินัยข้อแรก สำหรับปฏิบัติงานให้ได้ผลคือ ไม่ว่าจะทำงานใดสิ่งใด ต้องตั้งใจกระทำให้จริงให้จนสำเร็จ ด้วยความรับผิดชอบ ด้วยความจริงใจบริสุทธิ์ใจ และมุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงอันพึงประสงค์ของงานนั้นสิ่งนั้นเป็นสำคัญ ไม่ผ่อนผัน ไม่ย่อหย่อนท้อถอย ไม่มีกลอุบายแอบแฝง ไม่เฟื่องเลี้ยง

ผลประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้จุดหมายโดยตรงของงาน (มสธ./27 มีค.27) (มสธ./31 มีค.27)

เชื่อว่า ถ้าท่านได้นำไปคิดพิจารณาให้รอบคอบแล้ว และถือ วินัยข้อนี้ได้สม่ำเสมอโดยเคร่งครัด จะช่วยให้งานที่ทำสำเร็จลุล่วงได้ตลอดโดยไม่ ชักช้า และบรรลุผลสมบูรณ์ตรงตามจุดประสงค์ ซึ่งย่อมจะยังความเจริญก้าวหน้า ของกิจการที่ทำให้บังเกิดขึ้นได้ทันการณ์ ทันเวลาอย่างแน่นอน (มสธ./27 มีค.27)

2) วินัยข้อสอง คือ ให้ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของ งาน ตลอดถึงความเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่น ๆ ให้แจ่มแจ้งทั่วถึง

วินัยข้อที่สอง เป็นการเสริมวินัยข้อแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (มสธ./29 มีค.27) คือให้ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ตลอดถึงความ เกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่น ๆ ให้แจ่มแจ้งทั่วถึง เพื่อสามารถวางรูปงานวางขั้นตอนการ ปฏิบัติงาน และนำวิชาการไปใช้ได้โดยถูกต้อง ได้ประโยชน์ที่สุด (มสธ./30 มีค.27) (มสธ./31 มีค.27)

กล่าวคือ เมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่การงานใดมา จะต้อง (มสธ./29 มีค.27)

-ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงานนั้น ตลอดจน ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่น ๆ ให้เข้าใจแจ่มแจ้งทั่วถึงตามจริงเสียก่อนทุก กรณี เพื่อที่จะได้ (มสธ./29 มีค.27)

-สามารถวางรูปงาน วางขั้นตอนการปฏิบัติงาน (มสธ./29 มีค.27)

-สามารถนำหลักวิชา พร้อมทั้งความรู้ความชำนาญของ ตน มาใช้โดยถูกต้องพอเหมาะพอดี (มสธ./29 มีค.27)

-หากเป็นการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น ก็ควรจักได้ใช้ ได้แสดง ความคิดเห็นร่วมกับผู้ที่ร่วมงานอยู่เสมอ โดยถือว่าการใช้ความคิดเห็นและเหตุผล ร่วมกันนั้น เป็นเหตุสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความกระจำแจ้ง ทั้งในวิถีทาง ทั้งใน วิธีการที่จะปฏิบัติงาน ซึ่งย่อมเป็นทางนำไปสู่ผลสำเร็จอันสมบูรณ์ ผู้ปรารถนา ความสำเร็จและความเจริญ จึงควรจัดได้พยายามฝึกฝนปฏิบัติงานปฏิบัติตนให้ได้ ดังกล่าวมาทั้งนี้ (มสธ./29 มีค.27)

3) วินัยข้อสาม คือ ทุกคนควรได้ทำความเข้าใจให้ กระจำ

ทุกคนควรได้

-ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง ว่างานของตนที่ทำนั้น เป็นเพียงงานส่วนหนึ่งที่อยู่ในส่วนรวม และงานทุกสิ่ง ทุกสาขา ย่อมสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นปัจจัยเกื้อกูลส่งเสริมกันและกันอยู่ (มสธ./30 มีค.27) แต่ละคน ทุกคน ทุกฝ่าย

-จำเป็นจะต้องรู้จักประสานประโยชน์กับบุคคลอื่นฝ่ายอื่น อย่างเฉลียวฉลาดและเหมาะสม พอเหมาะพอสม ด้วยความเป็นมิตร ด้วยความเข้าใจเห็นใจกัน ด้วยความเมตตาปรองดอง (มสธ./30 มีค.27) รู้จักประสานประโยชน์ทุกฝ่าย ทุกหน้าที่ อย่างเฉลียวฉลาด งานทุกๆ สาขาจึงจะก้าวหน้าไปพร้อมเสมอกัน และสร้างความเจริญมั่นคงให้เกิดขึ้นได้ (มสธ./31 มีค.27) งานทุกๆ ส่วน จึงจะดำเนินก้าวหน้าไปพร้อมเสมอกัน และทำความเจริญให้เกิดขึ้นแก่บ้านเมือง ส่วนรวมและบุคคลได้ (มสธ./30 มีค.27)

ผลของการอบรมวินัยในตน

ผลของการที่ได้อบรมวินัยให้เกิดขึ้นในตัวเอง จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถพิเศษขึ้นสองประการ คือ (มศว./28 มีย.21)

1) **ประการแรก คือ ผู้ที่ใช้ความฉลาดเป็นหลักในการทำงาน** มีความจริงใจทั้งต่องาน และต่อผู้ร่วมงาน โดยปราศจากความคิดจิตใจที่มักง่ายใฝ่ต่ำ ทั้งรู้จักสำรวมกายใจ ให้ยังคิดด้วยปัญญาอยู่เสมอเป็นปกติ ก่อนที่จะทำการทั้งปวงนั้น จะสามารถมองเห็นประโยชน์ที่แท้อันพึงประสงค์ของงานได้ อย่างกระจ่างแจ้ง ไม่สับสน สงสัย และสำคัญผิดในประโยชน์ คือ ไม่เห็นว่าผลได้ อย่างอื่นจะสำคัญควรมุ่งหมายยิ่งไปกว่าประโยชน์โดยตรงแท้ของงานนั้น (มศว./28 มีย.21)

2) **ประการที่สอง คือ เมื่อลงมือกระทำโดยเพ่งเล็งประโยชน์เป็นสำคัญ** ก็จะสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้ถูกต้องตรงกับจุดมุ่งหมาย ไม่ต้องล่าช้าเสียประโยชน์ไปกับความหลงผิดและกระบวนการปฏิบัติ นอกกระบวนการต่างๆ อันจะทำให้ต้องเปลืองเปล่านั้นทั้งความคิด กำลังแรง ทุนรอน และโอกาสอันมีค่า อย่างน่าเสียดาย (มศว./28 มีย.21)

การประกอบกิจการงานสิ่งใดอยู่ ณ ที่ใด (มก./18 กค.34)

1) อันดับแรก ควรตั้งเจตนาของตนไว้ให้มั่นคงที่จะอบรมบำรุงกำลังกายกำลังใจให้เข้มแข็ง ไว้เป็นพลังและพื้นฐานอันหนักแน่นสำหรับการปฏิบัติบริหารงาน (มก./18 กค.34)

2) ควรพยายามใช้หลักวิชา ความสุจริต และความฉลาดรอบคอบ เป็นเครื่องพิจารณาวินิจฉัยปัญหาและกรณีต่างๆ เพื่อให้งานทุกสิ่ง ทุกส่วน สำเร็จลุล่วงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (มก./18 กค.34)

3) ข้อสำคัญ เมื่อทำงานร่วมกัน ควรพยายามนำความรู้ ความคิดของแต่ละคนที่มีอยู่มาเชื่อมโยงประสานกันให้สอดคล้องและพร้อมเพรียง แล้วนำออกปฏิบัติด้วยเหตุผลและวิจรรณญาณ ให้บรรลุผลที่สมบูรณ์แท้จริง ทั้งในการแก้ไขจุดบกพร่อง และการส่งเสริมจุดเด่นให้ยิ่งดีเด่นขึ้น (มก./18 กค.34)

ถ้าผู้ที่มีความรู้ดีมีความสามารถสูง คิดเห็นและปฏิบัติได้ดังที่กล่าวนี้กันทั่วหน้า เชื่อว่าปัญหาและความขัดข้องต่างๆ ในบ้านเมืองจะค่อยคลี่คลายไปทุกสิ่งทุกอย่างจะดีขึ้นเป็นลำดับ ประเทศชาติก็จะเจริญมั่นคงต่อไปได้โดยสวัสดิ (มก./18 กค.34)

บัณฑิต

บัณฑิต ควรถือเป็นวินัย และหน้าที่สำคัญประจำตัว จะต้องเอาใจใส่สำรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เป็นเสมอ (มก./18 กค.34) เพื่อ

-ให้มีความรู้ ความสามารถ และความคิดอ่านที่สมบูรณ์ ทันการณ์ทันสมัย (มก./18 กค.34)

-ต้องระมัดระวังตั้งใจที่จะใช้วิชาและความคิดอย่างรอบคอบทางที่ดี (มก./18 กค.34)

บัณฑิต ผู้มีวิชาความรู้ที่สร้างเสริมขึ้นดีแล้ว จึงควรอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังบำรุงวินัยในตนเองให้องงามขึ้น ควบคู่เท่าเทียมกับวิชาการ เพื่อช่วยให้สามารถนำพาตนเองและชาติบ้านเมืองไปสู่ความวัฒนาผาสุกอันแท้จริงได้อย่างแน่นอน (มสธ./27 มีค.27)

ขอให้บัณฑิต นำเอาเรื่องวินัย 3 ข้อ ไปพิจารณา ด้วยความคิดไตร่ตรองที่เที่ยงตรง ปราศจากอคติ จักได้เห็นแจ่มแจ้ง และสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้สำเร็จประโยชน์อันพึงประสงค์ในชีวิตได้ต่อไป (มสธ./30 มีค.27)

ในเรื่องวินัยของชีวิตและการทำงาน พระองค์ทรงสะท้อนถึงเรื่องการมีวินัยในตนเองว่าวิชาความรู้หรือวิทยาการต่างๆ นั้น เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ บุคคล แต่นอกจากวิชาความรู้แล้ว ยังต้องมีวินัยที่ดีด้วย เพื่อเป็นพื้นฐานรองรับวิชาการ เพราะถ้าขาดวินัยแล้ว ก็อาจไม่นำมาใช้ หรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่ถูกทาง

วิชาการกับวินัย เป็นปัจจัยสำคัญคู่กัน เพราะวิชาความรู้ เป็นปัจจัยสำหรับใช้ทำงาน ส่วนวินัยเป็นรากฐานรองรับความรู้ ช่วยส่งเสริมให้ใช้ความรู้ไปในทางที่ถูกต้อง

วินัยสำคัญของชีวิต ที่จะช่วยให้ทุกคนสามารถทำงานให้สำเร็จราบรื่น คือ การตั้งใจให้แน่วแน่ที่จะทำงานทุกอย่างให้จริงจนสำเร็จ ด้วยความรับผิดชอบ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และมุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงอันพึงประสงค์ของงานนั้นเป็นสำคัญ

ส่วนในเรื่องอิสรภาพกับวินัย จะต้องใช้ควบคู่ไปในการกระทำทุกอย่าง เพื่อให้เกิดประโยชน์ การทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ทุกคนจะต้องเข้าใจถึงความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมแจ้งชัดก่อน และทราบถึงวิถีทางที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ของชาติด้วย จึงจะสามารถทำได้สำเร็จได้ตามจุดหมายมุ่งไว้

พระองค์ทรงสะท้อนให้ทุกคนเข้าใจถึงลักษณะของวินัยว่า เมื่อจะฝึกวินัยในตนเองจะเป็นดังข้อบังคับที่ควบคุมตนให้ประพฤติปฏิบัติเป็นระเบียบ อาจเกิดความอึดอัดลำบากใจต้องฝืนกระทำ แต่เมื่อปฏิบัติได้ชินแล้ว จะกระทำได้โดยอัตโนมัติ จะทำให้เป็นคนมีระเบียบและเป็นระเบียบ คือ คิดเป็นระเบียบ ทำเป็นระเบียบ ตามลำดับขั้นตอน ตามกาลเทศะ ตามความเหมาะสมพอควร หายสับสน หายลังเล และหายขัดแย้ง ทั้งในความคิด ทั้งในการทำงานสามารถนำวิชาความรู้และความชำนาญไปใช้ได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว เพื่อให้สำเร็จผลและเกิดประโยชน์สมบูรณ์บริบูรณ์ตามจุดหมาย ทั้งจะเกื้อกูลรักษาผู้มีวินัยให้เจริญสวัสดิ์ทุกเมื่อ

ในเรื่องวินัยแห่งความสำเร็จในการทำงาน จะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญประกอบกันถึงสามส่วน คือ ความรู้และความชำนาญทางวิชาการ ความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจ และความอดสาหะพยายาม และสติความระลึกตัว และปัญญาความรู้ชัดเป็นสำคัญ

พระองค์ทรงขอให้ทุกคนบันทึกพิจารณาวินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ 4 ประการ และวินัยในการปฏิบัติงาน 3 ประการ ดังนี้

วินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ 4 ประการ คือ

1) การไม่ประมาทปัญญา การใช้ปัญญาให้เป็นหลักเป็นปัจจัยในการทำงาน จะช่วยให้งานทุกอย่างดำเนินไปได้โดยราบรื่น และสำเร็จประโยชน์ได้โดยสมบูรณ์แท้จริง

2) วินัยข้อที่สอง คือ การรักษาความจริงใจ ที่ขาดไม่ได้มีสองประการ ความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน และความจริงใจต่องาน

3) วินัยข้อที่สาม คือ การสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม ได้แก่ จิตใจที่อ่อนแอ ไม่กล้า และไม่อดทนที่จะประกอบความเพียรพยายาม

4) วินัยข้อที่สี่ คือ การสำเหนียกตระหนักในความสงบสำรวม ได้แก่ ความเรียบร้อยเป็นปกติ ทั้งในจิตใจและการกระทำ และวิธีการที่จะปฏิบัติได้โดยถูกต้องเที่ยงตรงพอเหมาะพอดี ให้เกิดประโยชน์อันสมบูรณ์แก่งาน

วินัยในการปฏิบัติงาน 3 ประการ คือ

1) ให้ตั้งใจทำงานให้จริง ให้จนสำเร็จ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงของงานเป็นสำคัญ

2) ให้ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน และความเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่นให้ชัดเจน

3) ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง คือ ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง

ผลของการที่ได้อบรมวินัยให้เกิดมีขึ้นในตัว ที่จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถพิเศษขึ้นสองประการ ประการแรก คือ ผู้ที่ใช้ความฉลาดเป็นหลักในการทำงาน ประการที่สองคือ เมื่อลงมือกระทำให้เพลิงประโยชน์เป็นสำคัญ จะสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้ถูกต้องตรงกับจุดมุ่งหมาย ไม่ต้องล่าช้าเสียประโยชน์

พระองค์ทรงชี้แนะถึงเรื่องการประกอบกิจการงานเป็นลำดับขั้นตอน คือ อันดับแรก ควรตั้งเจตนาของตนไว้ให้มั่นคง ที่จะอบรมบำรุงกำลังกายกำลังใจให้เข้มแข็ง ไว้เป็นพลังและพื้นฐานอันหนักแน่นสำหรับการปฏิบัติบริหารงาน ควรพยายามใช้หลักวิชา ความสุจริต และความฉลาดรอบคอบ เป็นเครื่องพิจารณาวินิจฉัยปัญหา และข้อสำคัญ เมื่อทำงานร่วมกัน ควรพยายามนำความรู้ความคิดของแต่ละคนที่มีอยู่มาเชื่อมโยงประสานกันให้สอดคล้องและพร้อมเพรียง แล้วนำออกปฏิบัติด้วยเหตุผลและวิจารณ์ญาณ ให้บรรลุผลที่สมบูรณ์แท้จริง ผู้ปฏิบัติได้เช่นนี้ เชื่อว่าปัญหาและความขัดข้องในบ้านเมืองจะค่อยคลี่คลายไป จะดีขึ้นเป็นลำดับ ประเทศชาติเจริญมั่นคง

พระองค์ขอให้ทุกคนถือเป็นวินัย และหน้าที่สำคัญประจำตัว จะต้องเอาใจใส่สำรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เป็นเสมอ ให้มีความรู้ ความสามารถ และความคิดอ่านที่สมบูรณ์ ทันทการณ์ทันสมัย ต้องระมัดระวังตั้งใจที่จะใช้วิชาและความคิดอย่างรอบคอบทางที่ดี ปลูกฝังบำรุงวินัยในตนเองให้งอกงามขึ้น ควบคู่เท่าเทียมกับวิชาการ เพื่อช่วยนำพาตนเองและชาติบ้านเมืองไปสู่ความวัฒนาผาสุกอันแท้จริงได้อย่างแน่นอน และนำเอาเรื่องวินัยไปพิจารณาด้วยความคิดไตร่ตรองที่เที่ยงตรง ปราศจากอคติ จักได้เห็นแจ้งจริง และสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้สำเร็จประโยชน์อันพึงประสงค์ในชีวิตต่อไป

พระองค์ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทองค์นี้ เพื่อทรงแสดงความหมายว่า ใน การที่บุคคลจะใช้วิชาความรู้ วิชาการ และวิทยาการต่างๆ จะต้องอาศัยวินัยที่มีอยู่ในตนของ บุคคลนั้นๆ คือ การกระทำการใดๆ ด้วยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความบริสุทธิ์ใจเป็น สำคัญ จึงจะสามารถใช้ความรู้และวิทยาการต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์ตาม ความมุ่งหมายได้อย่างสมบูรณ์ กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงเน้นย้ำความสำคัญของการมีวินัยใน ตน โดยสร้างเกณฑ์ทางวินัยของตนให้เกิดขึ้น จนสามารถปรับจิตและแนวคิดของตนออกในรูป ของการกระทำที่มุ่งความสำเร็จของงานอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน

กระบวนการคิดตามแก่นแท้และสาระในเรื่องอิสรภาพวินัย เป็นกระบวนการคิด ตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ที่ทรงแสดงให้เห็นว่า บุคคลจะต้องมีอิสรภาพที่จะสร้าง เลือก และใช้วินัยในตน นำไปสู่การกระทำใดๆ ให้ เกิดผลประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และชาติบ้านเมือง จนเกิดเป็นเป็นจรรยาบรรณในวิชาชีพของ ตน โดยไม่มีอคติ และการตัดสินใจของผู้อื่น

กระบวนการคิดตามแก่นแท้และสาระในเรื่องลักษณะของวินัย เป็นกระบวนการ คิดตามปรัชญาจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงมีแนวคิด เชื่อมโยงกับการสร้างวินัยในตนของบุคคล โดยที่บุคคลสามารถกำหนดเกณฑ์การสร้างวินัยใน ตนได้โดยอัตโนมัติ ไม่ได้เกิดจากการบังคับ หากเกิดจากการฝึกฝนตนเองจนเคยชิน ติดเป็น นิสัย คงเส้นคงวา และถาวร

กระบวนการคิดในเรื่องวินัยแห่งความสำเร็จในการทำงาน มีลักษณะเป็นแนวคิด ตามลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงพิจารณา แยกแยะองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญของวินัย โดยพิจารณาแบ่งเป็นองค์ประกอบ 3 ลำดับ ชั้น คือ ส่วนที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ความชำนาญทางวิชาการ ส่วนที่สองคือปัจจัย เป็นตัวช่วยเสริมและป้องกันปัญหา ได้แก่ ความความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจ และความ อุตสาหะพยายาม และส่วนที่สามคือปัจจัยที่ช่วยทบทวนการกระทำ จนนำไปสู่ความสำเร็จที่ สมบูรณ์ แนวคิดลักษณะนี้เป็นแนวคิดตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ทำ สามารถพิสูจน์ได้ตามขั้นตอน และเป็นโลกของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในตัวของแต่ละบุคคล

กระบวนการคิดในเรื่อง วินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิ จิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงให้ความหมายของวินัยที่ควร ปฏิบัติ 4 ข้อ ตามนัยยะของคุณลักษณะ พร้อมทั้งทรงแสดงการเปรียบเทียบส่วนที่ดีควรแก่การ ปฏิบัติ กับส่วนที่ไม่ดีไม่ควรปฏิบัติ จึงเป็นการส่งสัญญาณเพื่อเตือนใจบุคคลทั้งหลายให้ปฏิบัติ ตามต้นแบบที่ดี ซึ่งตรงกับแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอรรถวิทยา (AXIOLOGY) ที่ว่าด้วย

ธรรมชาติของคุณค่าทางด้านจริยศาสตร์ (ETHICS) คือการเลียนแบบตัวตนที่แท้จริงที่เป็นต้นแบบที่ดี จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จได้

กระบวนการคิดในเรื่องวินัยในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญา ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นลำดับขั้นตอน สอนหนทางในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานกับผู้อื่นอย่างถูกต้อง เน้นการฝึกให้เกิดประสบการณ์แก่บุคคล การส่งเสริมเชื่อมโยงเกี่ยวกลั่นกันของงานต่าง และบุคคลต่างๆ พร้อมทั้งได้ชี้ให้เห็นผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นด้วย แนวความคิดเหล่านี้เป็นแนวคิดที่ให้บุคคลนำไปฝึกประสบการณ์ตรงในการอยู่ร่วมกัน หรือทำงานร่วมกัน และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ และมีลักษณะแนวคิดที่สอนหนทางในแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ซึ่งเป็นแนวคิดที่พิจารณาตรวจสอบผลของการอบรมวินัยหรือจรรยาบรรณของตนเอง โดยมีลักษณะแนวคิดในเชิงเหตุผล เป็นการดูแลเหตุผล และการกระทำของตน ว่าอะไรคือวินัยในตนเองที่ตนเองได้กระทำและผลที่จะเกิดขึ้นคืออะไร

กระบวนการคิดที่เป็นลำดับตามขั้นตอน เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน คือสอนหนทางในการปฏิบัติตน 3 อันดับ โดยบ่งบอกว่าอะไรควรทำก่อนหลัง จะต้องปฏิบัติอย่างไร จะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างไร และผลอันจะเกิดขึ้นคืออะไร

กระบวนการคิดในลักษณะการแนะนำและชี้แนวทางให้บุคคลปฏิบัติตามนี้ เป็นลักษณะแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ เป็นการอบรมและถ่ายทอดความรู้ในเชิงปฏิบัติและการกระทำตามสภาพจริง โดยอบรมชี้แนะให้บุคคลเห็นข้อเท็จจริงของการกระทำ สอนแบบแก้ปัญหา แนะนำวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามชีวิตจริง และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น

8.3 การศึกษาอบรมด้านความคิดวินิจัย และความประพฤติปฏิบัติ

ที่ดี

การศึกษา ที่มุ่งทำเพื่อส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ สร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิต และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ นั้น ต้องจัดอบรมให้ได้พร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ ด้านความคิดวินิจัยและความประพฤติปฏิบัติ (มศว./28 มีย.23)

การศึกษาอบรมด้านความคิดวิจฉัย และความประพฤติปฏิบัติที่ดีนี้เป็นเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผลประกอบกัน และส่งเสริมสนับสนุนกัน ทั้งเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตที่ดี ที่เจริญ ที่มีมั่นคง อย่างสำคัญยิ่ง (มศว./28 มีย.23)

หลักปฏิบัติฝึกฝน

หลักที่จะปฏิบัติฝึกฝนมีอยู่ว่า เบื้องต้น (มศว./28 มีย.23)

-บุคคลจะต้องหัดทำความคิดจิตใจให้หนักแน่น เป็นกลาง ไม่ปล่อยให้หันเหไปตามอำนาจอคติก่อน (มศว./28 มีย.23)

-เมื่อจะมอง จะพิจารณาเรื่องใด ปัญหาใด ตลอดจนบุคคลใดๆ ก็พยายามพิจารณาด้วยใจที่หนักแน่นเป็นกลางนั้นทุกครั้ง ให้สม่ำเสมอและเที่ยงตรง ให้เป็นวินัยประจำตัว ก็จะแลเห็นสิ่งที่เฟื่องพิจารณาโดยชัดเจนกระจ่างแจ่มแจ้ง ทำให้สามารถวิจฉัยได้ถูกต้อง ตรงตามความจริง เป็นเหตุส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติต่อปัญหา สถานการณ์ และบุคคล ได้อย่างถูกต้องพอเหมาะพอดี (มศว./28 มีย.23)

-เมื่อประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องพอเหมาะพอดีได้สม่ำเสมอ จนเกิดความชัดเจนชำนาญแล้ว ความประพฤติปฏิบัตินั้นก็ส่งเสริมส่งความคิดอ่านให้แจ่มแจ้ง คล่องแคล่วรวดเร็วขึ้นจะวิจฉัยสิ่งใดก็ง่ายดาย และถูกต้องแน่นอนยิ่งขึ้น แล้วอุดหนุนความประพฤติปฏิบัติให้ดีขึ้นสูงขึ้นไปอีก (มศว./28 มีย.23)

ผู้ที่ดีดีทำดี จึงมีแต่จะเจริญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ไม่มีทางที่จะตกต่ำลงได้ (มศว./28 มีย.23)

พระองค์ สะท้อนถึงเรื่องการศึกษาอบรมด้านความคิดวิจฉัย และความประพฤติปฏิบัติที่ดี โดยทรงให้ความหมายของการให้การศึกษา และหลักปฏิบัติฝึกฝนไว้อย่างชัดเจน การศึกษา เป็นส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ สร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิต และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ ดังนั้น จึงต้องฝึกฝนอบรมให้มีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ ด้านความคิดวิจฉัย และด้านความประพฤติปฏิบัติ

หลักปฏิบัติฝึกฝนคือ เบื้องต้น บุคคลจะต้องหัดทำความคิดจิตใจให้หนักแน่นเป็นกลาง ไม่ปล่อยให้หันเหไปตามอำนาจอคติก่อน เมื่อจะพิจารณาเรื่องใด ปัญหาใด ตลอดจนบุคคลใดๆ ต้องพิจารณาด้วยใจที่หนักแน่นเป็นกลาง ให้เป็นวินัยประจำตัว จะทำให้พิจารณาได้ชัดเจนถูกต้องตรงตามความจริง เมื่อเกิดความชำนาญแล้ว ความประพฤติปฏิบัตินั้นก็

เสริมส่งความคิดอ่านให้แจ่มแจ้ง คล่องแคล่วรวดเร็วขึ้น จะวินิจฉัยเรื่องใดก็ง่าย และถูกต้องแน่นอน จะช่วยให้เป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติที่ดี ไม่มีทางที่จะตกต่ำลงได้

กระบวนการคิดในลักษณะการแนะนำและชี้แนวทางให้บุคคลเข้าใจข้อเท็จจริงตามสภาพจริง และพร้อมทั้งให้รู้จักวิธีการปฏิบัติเพื่อฝึกฝนตนเอง ลักษณะแนวคิดแบบนี้ เป็นลักษณะของการผสมผสานแนวคิดสองแนวคิด คือแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงถ่ายทอดความรู้ในเชิงปฏิบัติและการกระทำตามสภาพจริง โดยอบรมชี้แนะให้บุคคลเห็นข้อเท็จจริงของการกระทำ ว่าเมื่อทำสิ่งนี้แล้วผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และเมื่อกระทำอีกแบบแล้วผลจะเกิดขึ้นนั้นต่างกันอย่างไร เพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน นอกจากนี้แล้ว ยังมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ที่ทรงแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน บ่งบอกว่าอะไรควรปฏิบัติอย่างไร จะช่วยแก้ปัญหาอะไร และผลอันจะเกิดขึ้นเป็นอย่างไร

8.4 การพัฒนาคุณธรรม

การที่มหาวิทยาลัยมีแผนการพัฒนาคุณธรรมตามแผนพัฒนา มหาวิทยาลัย และได้ดำเนินงานเร่งรัด และมีความพยายามที่จะสร้างชุมชนวิชาการที่สมบูรณ์แบบนั้น นับเป็นการเหมาะสม และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง (จพ./9 กค.35)

บัณฑิต ย่อมมีความหวังตั้งใจที่จะได้ทำการงานสร้างฐานะความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง ตลอดถึงชาติบ้านเมืองเป็นส่วนรวมด้วย วิชาการชั้นสูง ที่แต่ละคนได้ค้นคว้าศึกษามาตามแนวที่ถนัด จะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับช่วยตัวในการนั้น ดังนั้น จะต้องตั้งใจและพยายามใช้หลักวิชาของตนๆ ให้ได้ผลสมบูรณ์ที่สุด (จพ./14 กค.26) ยังต้องอาศัยคุณสมบัติ หรือคุณธรรมอีกหลายอย่าง เป็นรากฐานรองรับ และประกอบส่งเสริมวิชาความรู้ของตนด้วย จึงจะช่วยให้ประสบความสำเร็จที่มุ่งหมายได้โดยสมบูรณ์ (จพ./15 กค.26)

การสร้างเสริมความเจริญของกิจการต่างๆ จะสำเร็จได้ (จพ./11 กค.35)

-ถ้ามีคนดีเป็นผู้ประกอบการ (จพ./11 กค.35)

-มีวิทยาการดีเป็นเครื่องใช้ประกอบการ (จพ./11 กค.35)

-มีความอุตสาหะวิริยะ และความละเอียดรอบคอบ เป็นพื้นฐานในตัวผู้ปฏิบัติ (จพ./11 กค.35)

-และมีการรู้จักทำงานให้พอเหมาะพอดีแก่ประโยชน์ที่ประสงค์
เป็นหลักปฏิบัติการ (จพ./11 กค.35)

ดังนี้ หากทุกคนปฏิบัติได้สำเร็จ จะทำให้สามารถเผยแพร่วิชาการ
ทั้งหลายที่ร่ำเรียนมา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน ทั้งจะเอื้ออำนวยให้
กิจการทั้งปวงที่ทำ ลุล่วงไปได้โดยราบรื่น และถูกต้อง (จพ./9 กค.35)

บันทึก

ขอให้บันทึก จง

-ศึกษาพิจารณาให้ถ่องแท้ (มร./13 ธค.22) (จพ./14 กค.26) คิด
ใคร่ครวญให้เห็นจริง พร้อมทั้งให้พยายามระมัดระวังตั้งใจ ที่จะไม่นำเอาวิชาการ
มาใช้เป็นอุบายโต้เถียงเอาชนะกันแต่อย่างเดียว เพราะการกระทำ จะกลับเป็นเหตุ
ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและขัดแย้งกันในสังคม (จพ./9 กค.35)

-พยายามอบรมให้เกิดขึ้นแต่ละข้อและทุกข้อ ฝึกอบรม
คุณธรรมทั้งสี่ประการ ให้สมบูรณ์พร้อม (จพ./16 กค.26) ฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตนเอง
ให้ได้ เพื่อความสำเร็จและงอกงามไพบูลย์ของชีวิต และความเจริญมั่นคงของชาติ
บ้านเมือง (จพ./14 กค.26) เพื่อน้อมนำไปใช้ในกรณีอื่นๆ ทั้งปวงด้วย จักได้ประสบ
ความสำเร็จ ความเจริญ สมศักดิ์ศรีที่เป็นบันทึก (มร./13 ธค.22) เพื่อจักได้เป็นผู้
สามารถมั่นในการสร้างอนาคตอันแจ่มใสของบ้านเมืองอย่างแท้จริง (จพ./16
กค.26)

พระองค์ทรงชื่นชมที่มหาวิทยาลัยได้มีแผนการพัฒนาคุณธรรมตามแผนพัฒนา
มหาวิทยาลัย และได้มีการดำเนินงานเร่งรัด ทั้งยังมีความพยายามที่จะสร้างชุมชนวิชาการที่
สมบูรณ์แบบ นับเป็นการเหมาะสม และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

พระองค์ทรงสะท้อนให้บันทึกเห็นว่า ตัวบันทึกเองต่างย่อมมีความหวังตั้งใจที่จะ
ได้ทำกรงานสร้างฐานะแก่ตนเอง และชาติบ้านเมืองเป็นส่วนรวมแล้ว วิชาการชั้นสูงที่แต่ละคน
ได้ค้นคว้าศึกษามาตามแนวที่ถนัด จะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับช่วยตัวในการนั้น ดังนั้น
จึงจะต้องตั้งใจและพยายามใช้หลักวิชาของตนให้ได้ผลสมบูรณ์ที่สุด ต้องอาศัยคุณสมบัติหรือ
คุณธรรมเป็นรากฐานรองรับ และประกอบส่งเสริมวิชาความรู้ของตนด้วย จึงจะช่วยให้ประสบ
ความสำเร็จที่มุ่งหมายได้โดยสมบูรณ์

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างเสริมความเจริญของกิจการที่ทำ จะสำเร็จ
ได้ ถ้ามีคนดีเป็นผู้ประกอบการ มีวิทยาการดีเป็นเครื่องใช้ประกอบการ มีความอดุสาหะวิริยะ

และความละเอียดรอบคอบ เป็นพื้นฐานในตัวผู้ปฏิบัติ และมีการรู้จักทำงานให้พอเหมาะพอดีแก่ประโยชน์ที่ประสงค์ เป็นหลักปฏิบัติการ จะสามารถเผยแพร่วิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกัน จะเอื้ออำนวยให้กิจการที่สำเร็จลุล่วงอย่างราบรื่นและถูกต้อง

ทรงขอให้บัณฑิต จงศึกษาพิจารณาให้ถ่องแท้ คิดใคร่ครวญให้เห็นจริง พร้อมระมัดระวังตั้งใจ ไม่นำเอาวิชาการมาใช้เพื่อเอาชนะกัน ฝึกรบรณคุณธรรมให้สมบูรณ์พร้อมฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตนเองให้ได้ เพื่อความสำเร็จและองกงามไพบูลย์ของชีวิต และความเจริญมั่นคงของชาติบ้านเมือง

กระบวนการคิดในลักษณะการแนะนำและชี้แนะแนวทางให้มหาวิทยาลัย

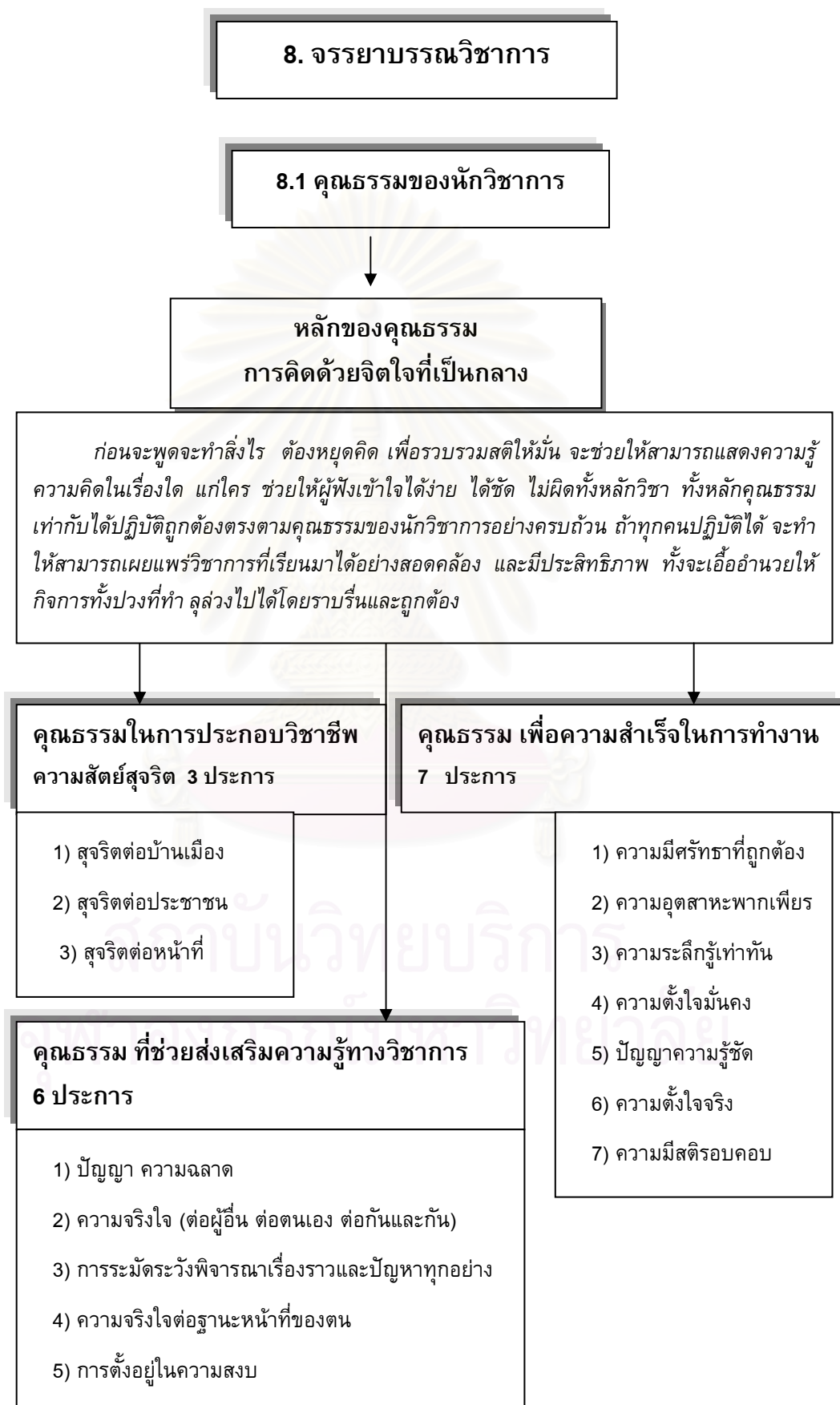
ดำเนินการพัฒนาด้านคุณธรรมให้แก่บุคคลในมหาวิทยาลัย เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นคนดี ลักษณะแนวคิดแบบนี้ เป็นลักษณะของการผสมผสานแนวคิดสองแนวคิด คือแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ และแนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ โดยการชี้แนะให้เข้าใจข้อเท็จจริงตามสภาพจริง รู้จักวิธีการปฏิบัติเพื่อการอบรมฝึกฝนด้านคุณธรรม ถ่ายทอดความรู้ในเชิงปฏิบัติและการกระทำ แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจน บ่งบอกว่าอะไรควรปฏิบัติอย่างไร จะช่วยแก้ปัญหาอะไร จะช่วยส่งผลที่เกิดขึ้นอย่างไร

แก่นแท้และสาระในเรื่องจรรยาบรรณวิชาการ
ความสัมพันธ์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

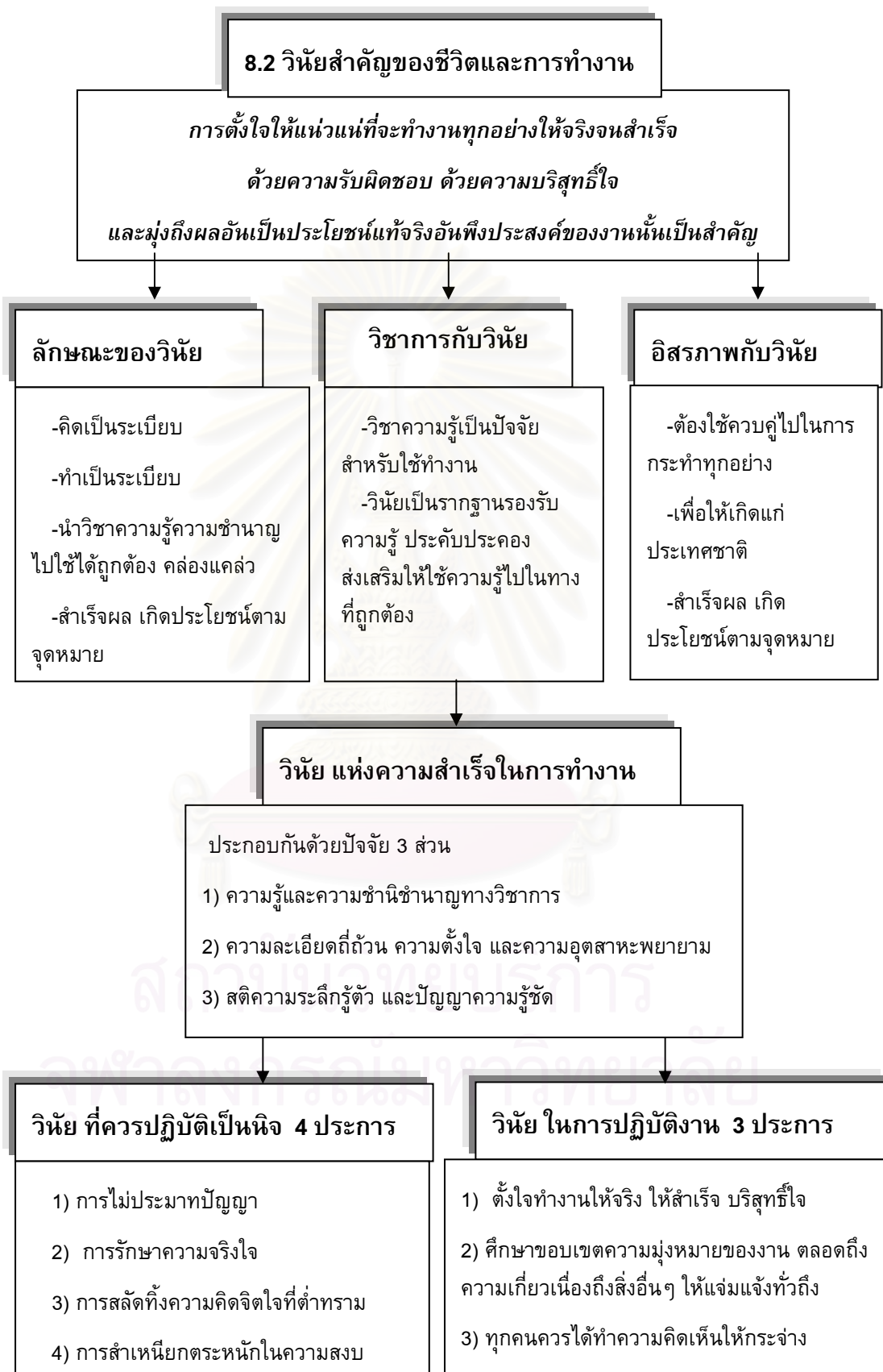
อาจสรุปและแสดงภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 13 แก่นแท้และสาระในเรื่องราวบรรณวิชาการ

แผนภาพที่ 13 แก่นแท้และสาระในเรื่องราวบรรณวิชาการ (ต่อ)

แผนภาพที่ 13 แก่นแท้และสาระในเรื่องราวบรรณวิชาการ (ต่อ)

แผนภาพที่ 13 แก่นแท้และสาระในเรื่องราวบรรณวิชาการ (ต่อ)

8.3 การศึกษาอบรมด้านความคิด และความประพฤติที่ดี

การศึกษา ที่มุ่งทำเพื่อส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ สร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิต และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ นั้น ต้องจัดอบรมให้ได้พร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ ด้านความคิดวินัยและความประพฤติปฏิบัติ

การศึกษอบรมด้านความคิดวินัย และความประพฤติปฏิบัติที่ดีนี้ เป็นเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผลประกอบกัน และส่งเสริมสนับสนุนกัน ทั้งเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตที่ดี ที่เจริญ ที่มั่นคง สำคัญยิ่ง

หลักการปฏิบัติฝึกฝน เบื้องต้นจะต้อง

- หัดทำความเข้าใจให้หนักแน่น เป็นกลาง ไม่ปล่อยให้หันเหไปตามอำนาจอคติก่อน
- เมื่อจะมอง จะพิจารณาเรื่องใด ปัญหาใด ตลอดจนบุคคลใดๆ ต้องพยายามพิจารณาด้วยใจที่หนักแน่นเป็นกลางนั้นทุกครั้ง ให้สม่ำเสมอและเที่ยงตรง ให้เป็นวินัยประจำตัว ก็จะแลเห็นสิ่งที่เฟื่องพิจารณาโดยชัดเจนกระจ่างแจ่มแจ้ง ทำให้สามารถวินิจฉัยได้ถูกต้อง ตรงตามความจริง เป็นเหตุส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติต่อปัญหา สถานการณ์ และบุคคล ได้อย่างถูกต้องพอเหมาะพอดี
- ผู้ที่คิดดีทำดี จึงมีแต่จะเจริญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ไม่มีทางที่จะตกต่ำลงได้
- เมื่อประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องพอเหมาะพอดีได้สม่ำเสมอ จนเกิดความจัดเจนชำนาญแล้ว ความประพฤติปฏิบัตินั้นก็ส่งเสริมส่งความคิดอ่านให้แจ่มแจ้ง คล่องแคล่วรวดเร็วขึ้นจะวินิจฉัยสิ่งใดก็ง่ายตาย และถูกต้องแน่นอนยิ่งขึ้น แล้วอุดหนุนความประพฤติปฏิบัติให้ดีขึ้นสูงขึ้นไปอีก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 13 แก่นแท้และสาระในเรื่องราวบรรณวิชาการ (ต่อ)

8.4 การพัฒนาคุณธรรม

การที่มหาวิทยาลัยมีแผนการพัฒนาคุณธรรมตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัย และได้ดำเนินงานเร่งรัด และมีความพยายามที่จะสร้างชุมชนวิชาการที่สมบูรณ์แบบนั้น นับเป็นการเหมาะสม และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

บัณฑิต ย่อมมีความหวังตั้งใจที่จะได้ทำการงานสร้างฐานะความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง ตลอดถึงชาติบ้านเมืองเป็นส่วนรวมด้วย วิชาการชั้นสูง ที่แต่ละคนได้ค้นคว้าศึกษามาตามแนวที่ ถนัด จะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับช่วยตัวในการนั้น ดังนั้น จะต้องตั้งใจและพยายามใช้หลักวิชาของตนๆ ให้ได้ผล สมบูรณ์ที่สุด ยังต้องอาศัยคุณสมบัติ หรือคุณธรรมอีกหลายอย่าง เป็นรากฐานรองรับ และ ประกอบส่งเสริมวิชาความรู้ของตนด้วย จึงจะช่วยให้ประสบความสำเร็จที่มุ่งหมายได้โดย สมบูรณ์

การสร้างเสริมความเจริญของกิจการต่าง ๆ จะสำเร็จได้ จะต้อง มี

- มีคนดีเป็นผู้ประกอบการ
- มีวิทยาการดีเป็นเครื่องใช้ประกอบการ
- มีความอุตสาหะวิริยะ และความละเอียดรอบคอบ เป็นพื้นฐานในตัวผู้ปฏิบัติ
- มีการรู้จักทำงานให้พอเหมาะพอดีแก่ประโยชน์ที่ประสงค์ เป็นหลักปฏิบัติการ

บัณฑิต

- ศึกษาพิจารณาให้ถ่องแท้ คิดใคร่ครวญให้เห็นจริง

- พยายามอบรมให้เกิดขึ้นแต่ละข้อและทุกข้อ ฝึกอบรมคุณธรรมทั้งสี่ประการ ฝึกฝน ให้เกิดขึ้นในตนเองให้ได้ เพื่อความสำเร็จและงอกงามไพบูลย์ของชีวิต และความเจริญมั่นคง ของชาติบ้านเมือง จักได้ประสบความสำเร็จ ความเจริญ สมศักดิ์ศรีที่เป็นบัณฑิต

9. นโยบายสังคม

พระบรมราชาโฆวาท ที่พระองค์ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องนโยบายสังคม เพื่อสะท้อนให้มหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และนักการอุดมศึกษาทั้งหลาย ฟังน้อมนำไปปฏิบัตินั้น สามารถประมวลได้ 5 หัวข้อ ได้แก่ การอุดมศึกษาเพื่อการสงวนรักษาความสืบทอดเรื่องความรักชาติ การอุดมศึกษาเพื่อการถ่ายทอดรากฐานความรู้ การอุดมศึกษาเพื่อการฟื้นฟูและยกระดับสังคม การอุดมศึกษาเพื่อการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง และการอุดมศึกษาเพื่อเน้นความเป็นอิสระและเสรีภาพในการคิด

โดยมีแก่นแท้และสาระ ดังนี้

9.1 การอุดมศึกษาเพื่อการสงวนรักษาความสืบทอดเรื่องความรักชาติ

บัณฑิต ย่อมมุ่งหมายที่จะทำงานให้ก้าวหน้า เพื่อสร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ฐานะและชีวิต แต่ขณะเดียวกัน ก็มักจะได้ยินเสียงตำหนิตติงอยู่ด้วยว่า คนทุกคนนี้ ส่วนใหญ่ทำอะไร ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวฝ่ายเดียว คนอื่นหรือส่วนรวมจะเป็นอย่างไร ไม่คำนึงถึง (มธ./4 สค.26)

คำตำหนินี้ ฟังดูเหมือนจะห้ามไว้ไม่ให้ถึงตัวเอง หากให้นึกถึงส่วนรวมก่อนอะไรอื่น ซึ่งอาจทำให้เกิดท้อถอยได้อย่างมาก ดังนั้น ทุกคนควรเข้าใจเสียให้ถูกตั้งแต่บัดนี้ว่า เราจะต้องคิดต้องทำอะไร จึงจะถูกจะควร ความเจริญมั่นคงของส่วนรวมนั้น ต้องอาศัยความเจริญมั่นคงของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวม ไม่มีความเจริญและมั่นคงแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงไม่ได้ (มธ./4 สค.26)

แต่ละคน จึงควรจะมุ่งสร้างความมั่นคงให้แก่ฐานะ และสร้างความก้าวหน้าให้แก่การงานของตัวเป็นข้อแรก และข้อใหญ่ การทำงาน จะต้องถือหลักปฏิบัติสำคัญสองข้ออย่างเคร่งครัด (มธ./4 สค.26) คือ

1) จะต้องมุ่งหมายกระทำแต่เฉพาะกิจการงานที่สุจริต ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยเท่านั้น จะต้องไม่ประพฤติปฏิบัติการสิ่งใด ที่ทวนกระแสความถูกต้องเป็นธรรม และบ่อนทำลายผู้อื่นเป็นเด็ดขาด ครั้นเมื่อทำดีมีผลแล้ว (มธ./4 สค.26)

2) จะต้องมุ่งหมายที่จะประสานประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าของแต่ละคนเข้าด้วยกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญ ไม่เฟื่องเลี้ยง

ประโยชน์เฉพาะตัวมากเกินไป จนปิดบังมิให้เห็นความสำคัญของคนอื่น (มธ./4 สค.26)

เมื่อตั้งตัวตั้งใจให้มั่นคงเหนียวแน่นอยู่ในหลักการตั้งนี้ได้ ก็เป็นอันหวังได้แน่นอนว่าจะสามารถสร้างหลักฐานความเจริญให้แก่ตัว พร้อมทั้งส่งเสริมส่วนรวมให้มีความผาสุก มั่นคงเพิ่มพูนขึ้นด้วยได้ (มธ./4 สค.26)

จึงขอให้บัณฑิตใหม่ ให้นำไปคิดวินิจฉัยให้ได้ประโยชน์สำหรับตัว สำหรับชาติบ้านเมืองต่อไป (มธ./4 สค.26)

พระองค์ทรงสะท้อนให้ทุกคนตระหนักถึง ความรักชาติและการทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติบ้านเมืองสำคัญที่สุด ทรงชี้ให้เห็นว่าความเจริญมั่นคงของส่วนรวมนั้น ต้องอาศัยความเจริญมั่นคงของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวม ไม่มีความเจริญและมั่นคงแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงไม่ได้ ดังนั้น แต่ละคน จึงควรสร้างความมั่นคงให้แก่ฐานะ และสร้างความก้าวหน้าให้แก่การงานของตนให้สำเร็จเสียก่อน

ทรงชี้แนะถึงหลักในการปฏิบัติงาน 2 ข้อ ที่ควรยึดถือและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือ

- 1) มุ่งกระทำแต่งานที่สุจริต ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมเท่านั้น ไม่ประพฤติปฏิบัติที่ทวนกระแสความถูกต้องเป็นธรรม และบ่อนทำลายผู้อื่นโดยเด็ดขาด
- 2) มุ่งประสานประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าของแต่ละคนเข้าด้วยกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญ ไม่เฟื่องเลี้ยงประโยชน์เฉพาะตัวมากเกินไป จนปิดบังมิให้เห็นความสำคัญของคนอื่น

ทรงเน้นย้ำว่า เมื่อทุกคนสามารถปฏิบัติได้เช่นนี้แล้ว ก็จะสามารถสร้างหลักฐานความเจริญให้แก่ตัว พร้อมทั้งส่งเสริมส่วนรวมให้มีความผาสุก มั่นคงเพิ่มพูนขึ้นด้วยได้ และทรงขอให้ทุกคนนำหลักการนี้ ไปคิดวินิจฉัยให้เกิดประโยชน์สำหรับตัวและชาติบ้านเมืองต่อไป

พระองค์ทรงสะท้อนถึงแนวนโยบายการอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเจริญมั่นคงของส่วนตัวและส่วนรวม โดยมุ่งหมายที่จะผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานให้ก้าวหน้า และสร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ฐานะและชีวิตของตนเองได้ เพราะถ้าเมื่อทุกคนสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับตนเองได้แล้ว เมื่อนำมาประกอบรวมกันเข้า ก็จะทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองในที่สุด

กระบวนการคิดในเรื่องนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ ทรงมุ่งหวังให้ทุกคนมีความรักชาติและปฏิบัติงานเพื่อ

ประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ ทรงพิจารณาในภาพรวมของการอุดมศึกษาเพื่อการสร้างฐานะความเจริญให้แก่คนเป็นสำคัญก่อน ทั้งนี้เพราะ ความเจริญมั่นคงของส่วนรวมนั้น ต้องอาศัยความเจริญมั่นคงของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวมไม่มีความเจริญและมั่นคงแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงไม่ได้ ทรงชี้แนะถึงการปฏิบัติงานเพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ ทรงชี้แนะถึงหลักที่ควรยึดถือและปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด 2 ข้อ คือ 1) การมุ่งกระทำแต่งงานที่สุจริต ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมเท่านั้น และ 2) มุ่งประสานประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าของแต่ละคนเข้าด้วยกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญ

9.2 การอุดมศึกษาเพื่อการถ่ายทอดรากฐานความรู้

ควรจะเข้าใจให้แจ่มชัดว่า นอกจากจะมุ่งสร้างความเจริญแล้ว ยังจะต้องพยายามรักษาพื้นฐานให้สมบูรณ์มั่นคงพร้อมๆ กันไปด้วย การรักษาพื้นฐานนั้น ภาระส่วนสำคัญ คือ การปฏิบัติบริหารงานประจำไม่ให้เกิดบกพร่อง ซึ่งบางที่อาจเห็นว่าเป็นงานที่น่าเบื่อหน่าย เพราะไม่น่าสนใจเหมือนทำงานพิเศษหรืองานจรที่มีเข้ามาใหม่ๆ (มธ./26 กค.27)

จึงจะต้องอดุทธสาหะอดทนให้มาก เพื่อที่จะประคับประคองรักษาพื้นฐาน คือ มาตรฐานและคุณภาพงานประจำไว้ให้ได้ โดยสมบูรณ์ พร้อมทั้งรักษาเจตนาความมุ่งหมายและฉันทะความพอใจในงานที่ทำ ให้มั่นคงอยู่ได้โดยตลอด (มธ./26 กค.27)

เมื่อมีพื้นฐานแน่นอนหาบริบูรณ์พร้อมแล้ว ก็ตั้งต้นพัฒนางานต่อไป ให้เป็นการทำไป พิจารณาไปและปรับปรุงไป ไม่ควรกระทำด้วยอาการเร่งรีบตามความกระหาย ที่จะสร้างของใหม่ สิ่งใหม่ เพื่อความแปลกใหม่ เพราะความจริงสิ่งใดที่ใหม่แท้ๆ นั้นไม่มี สิ่งใหม่ทั้งปวงย่อมสืบเนื่องมาจากสิ่งเก่า และต่อไปย่อมจะต้องกลายเป็นสิ่งเก่า ในเมื่อมีวิวัฒนาการคืบหน้าไปอีกลำดับหนึ่ง (มธ./26 กค.27)

พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดในเรื่อง การรักษาพื้นฐานให้สมบูรณ์มั่นคง เพื่อที่จะประคับประคองรักษาพื้นฐาน คือ มาตรฐานและคุณภาพงานไว้ให้ได้อย่างสมบูรณ์ พร้อมทั้งรักษาเจตนาความมุ่งหมายและฉันทะความพอใจในงานที่ทำ ให้มั่นคงอยู่ได้โดยตลอดด้วย เมื่อมีพื้นฐานแน่นอนหาสมบูรณ์แล้ว ก็เริ่มต้นพัฒนางานต่อไป โดยต้องทำไป พิจารณาไปและปรับปรุงไป ไม่ควรเร่งรีบ หรือกระหายที่จะสร้างของใหม่ สิ่งใหม่ เพื่อความแปลกใหม่ เพราะที่

จริงแล้วสิ่งใหม่แท้ๆ นั้นไม่มี สิ่งใหม่ทั้งปวงย่อมสืบเนื่องมาจากสิ่งเก่า และต่อไปย่อมจะต้องกลายเป็นสิ่งเก่า

กระบวนการคิดแบบนี้ มีลักษณะเป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงสะท้อนถึงการถ่ายทอดความรู้เดิมหรือแนวทางเดิมมาใช้เป็นฐานในการสร้างความรู้ใหม่หรือเปลี่ยนแนวทางใหม่ โดยให้ศึกษารากฐานเดิมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน แล้วจึงค่อยพิจารณาสิ่งใหม่เข้าไปเสริมให้ดีขึ้น เพราะถ้าปรับเปลี่ยนทั้งหมดโดยไม่ศึกษารากฐานความรู้เดิม ก็จะทำให้ความรู้เดิมหรือของเดิมที่สั่งสมมานานเสียหายไปอย่างเปล่าประโยชน์

9.3 การอุดมศึกษาเพื่อการฟื้นฟูและยกระดับสังคม

การนำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน จะต้องพยายาม

-นำวิชาที่ท่านได้ศึกษามาแล้วทุกสาขา ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการเกษตรและเศรษฐกิจโดยตรง ไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์กับขอให้พยายามแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติม และค้นคว้าวิทยาการแผนใหม่ๆ มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราจักได้เจริญก้าวหน้าทันเทียมกับประเทศที่มีการเกษตรกรรมเจริญแล้วอย่างทันสมัย (มก./17 มีย.97)

-นำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน และดำเนินชีวิตตามทางที่มุ่งประสงค์ ให้ประสบความสำเร็จ ความสุข และความเจริญมั่นคง ณ โอกาสสำคัญที่พบกัน ก่อนจะออกไปเริ่มต้นชีวิตการงานนี้ เมื่อเวลาศึกษาอยู่นั้น วิชาการย่อมมีความสำคัญเป็นเอก เพราะเป็นทั้งตัวงาน ทั้งจุดมุ่งหมายของทุกคน เมื่อออกไปประกอบอาชีพการงานแล้ว จุดหมายสำคัญจะไปอยู่ทำงานกับผลสำเร็จของงาน วิชาการนั้น ต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติ (มช./19 ฐค.34)

-หยิบยกวิชาการนั้นขึ้นมาพิจารณาใช้ ให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลเทศะ และแก่สภาพการณ์ทั่วไป โดยให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นๆ อย่างสอดคล้องสมดุลกัน เพื่อให้งานที่ทำสัมฤทธิ์ผลอันแน่นอนสมบูรณ์ สามารถอำนวยประโยชน์แก่ตนแก่บ้านเมืองได้ยั่งยืนและมั่นคง (มธ./31 กค.17)

-ชวนชวชาญใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิด วิจัยด้วยเหตุผล เป็นพื้นฐาน (มอ./11 กย.23) โดยเหตุที่งานแต่ละอย่างๆ ไม่เหมือนกัน เมื่อจะนำหลักวิชาออกใช้ จึงจำเป็นจะต้องเลือกสรรก่อน คือต้องพิจารณาหยิบยกมาเฉพาะเรื่องเฉพาะส่วน ที่เหมาะสมตรงกับงานมาใช้ ยิ่ง

ไปกว่านั้น ยังจะต้องระวังใช้ให้ถูกกับเรื่อง กับโอกาส กับสถานการณ์ และ ประโยชน์อันพึงประสงค์ของกิจที่ทำด้วย มิใช่จะยึดติดกับทฤษฎีสถานเดียว จะทำ ให้งานไม่สำเร็จผลสมบูรณ์หวังว่าท่านทั้งหลายจะได้หยิบยกเอาความคิดนี้ไปคิด วิจัยต่อไป ให้เป็นประโยชน์แก่การงานและชีวิตของตน (มข./19 ธค.34)

พระองค์ทรงสะท้อนถึง การนำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน เพื่อการ พัฒนาเศรษฐกิจและการเกษตรของประเทศให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น จะต้องพยายามนำวิชาที่ได้ศึกษา มาแล้วทุกสาขา ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงานและดำเนินชีวิตตามทางที่มุ่งประสงค์ ให้ประสบ ความสำเร็จ ความสุข และความเจริญมั่นคง

ทรงชี้แนะว่า ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่นั้น จะเห็นว่า วิชาการย่อมมีความสำคัญเป็น เอก เพราะเป็นทั้งตัวงาน และทั้งจุดหมายของทุกคน แต่เมื่อออกไปประกอบอาชีพการงาน แล้ว จุดหมายสำคัญจะไปอยู่ที่งานกับผลสำเร็จของงาน วิชาการนั้น จึงต้องถือเป็นปัจจัยหรือ อุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติงาน

การจะหยิบยกวิชาการขึ้นมาพิจารณาใช้นั้น จะต้องทำให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลเทศะ และแก่สภาพการณ์ทั่วไป ให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นอย่างสอดคล้องสมดุล จึง จะต้องชวนขยายใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิดวินิจฉัยด้วยเหตุผลเป็น พื้นฐาน เพราะงานแต่ละงานไม่เหมือนกัน เมื่อจะนำหลักวิชาออกใช้จะต้องเลือกสรรก่อน ต้อง พิจารณาเฉพาะเรื่องเฉพาะส่วนที่เหมาะสมตรงกับงานมาใช้ ที่สำคัญจะต้องระวังเรื่องการใช้ให้ ถูกกับเรื่อง กับโอกาส กับสถานการณ์ และให้เกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ของกิจที่ทำด้วย ไม่ ยึดติดกับทฤษฎีอย่างเดียว จะทำให้งานไม่สำเร็จผลสมบูรณ์

กระบวนการคิดแบบนี้ ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงพิจารณาถึงผลลัพธ์สุดท้ายของการทำงานทั้งปวง ต่างมี ความมุ่งหมายที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและการเกษตรของประเทศให้ดีขึ้น เพื่อฟื้นฟูและยกระดับ ของสังคมและประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ ทรงสะท้อนว่าถึงการใช้วิชาในการทำงานให้ สำเร็จตามความมุ่งหมายได้นั้น จะต้องเข้าใจเสียก่อนว่า วิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นทั้งตัวงานและทั้งจุดหมายของทุกคน และเมื่อออกไปทำงาน จุดหมายสำคัญอยู่ที่ งานกับผลสำเร็จของงาน วิชาการนั้นจึงต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติงาน จะต้องใช้วิชาการให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลเทศะ แก่สภาพการณ์ทั่วไป และให้ สัมพันธ์กับงานด้านอื่นอย่างสอดคล้องสมดุล จึงจะต้องชวนขยายใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิดวินิจฉัยด้วยเหตุผลเป็นพื้นฐาน และทรงมองเห็นความสัมพันธ์กันของงาน

ทั้งปวงว่า งานทุกงานต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงถึงงานอื่น ประสานสอดคล้องกับงานอื่น อีกรวมมาย จะต้องสัมพันธ์กับงานด้านอื่นของผู้อื่นอย่างสอดคล้องและสมดุลกัน

9.4 การอุดมศึกษาเพื่อการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลง คือการแก้ไขให้ได้ผลดี

พิธีมอบปริญญาบัตรครั้งนี้ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง เพราะ ต้องการให้ได้ผลสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของพิธี และให้ปฏิบัติได้เหมาะสมแก่ สภาพและโอกาส การแก้ไขในสิ่งต่างๆ ให้ได้ผลดี และเหมาะสม ควรแก้ไขให้ดีขึ้น อย่างไร กล่าวโดยทั่วไป (มธ./29 ธค.09)

-การทำสิ่งใดก็ตาม ต้องคำนึงถึงผลอันสมบูรณ์ตาม สถานการณ์เป็นสำคัญ มิฉะนั้นงานอาจเสียผล (มธ./29 ธค.09)

-การแก้ไขสิ่งที่กระทำ เพื่อประโยชน์อันสมบูรณ์ตามเหตุการณ์ นั้น จึงเป็นสิ่งที่สมควรจะคำนึงถึงอย่างยิ่ง (มธ./29 ธค.09)

ขอให้ระลึกให้ได้ว่าการพัฒนาปรับปรุงงานทุกอย่างควรจะได้กระทำด้วย (มธ./26 กค.27)

-ความมีสติรู้เท่าทัน

-ด้วยความเฉลียวฉลาด

-ความรอบคอบสุขุม

ผลที่บังเกิดขึ้นจึงจะแน่นอนมีหลักเกณฑ์ และเป็นประโยชน์แท้ ซึ่งจะ เกื้อกูลให้สรรพกิจการงาน บุคคล และชาติบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าได้ (มธ./26 กค.27)

ขอให้ท่านนำความคิดนี้ ไปพิจารณาใช้ เพื่อความเจริญในการงาน และในการดำเนินชีวิตของท่านต่อไป (มธ./29 ธค.09)

ในการแก้ไขในสิ่งต่างให้ได้ผลดีและเหมาะสมนั้น ควรต้องคำนึงถึงผลอันสมบูรณ์ ตามสถานการณ์เป็นสำคัญ ทรงขอให้ความคิดนี้ ไปพิจารณาใช้ เพื่อความเจริญในการงานและ การดำเนินชีวิตต่อไป

พระองค์ทรงขอให้ระลึกให้ได้ว่า การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงงานทุกอย่าง ควรจะได้กระทำด้วย ความมีสติรู้เท่าทัน ความเฉลียวฉลาด ความรอบคอบสุขุม มีหลักเกณฑ์ และเป็นประโยชน์แท้ ทำให้กิจการงาน บุคคล และชาติบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าได้

กระบวนการคิดแบบนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวคิดปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ ทรงชี้แนะถึงหลักการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น จะต้องพยายามรักษามาตรฐานและคุณภาพงานไว้ให้ได้อย่างสมบูรณ์ ทรงขอให้ระลึกว่า การพัฒนาปรับปรุงงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง ควรทำด้วยความมีสติรู้เท่าทัน ความเฉลียวฉลาด ความรอบคอบสุขุม มีหลักเกณฑ์ และเป็นประโยชน์แท้ และในการแก้ไขในสิ่งต่างๆ ให้ได้ผลดีและเหมาะสมนั้น ควรต้องคำนึงถึงผลอันสมบูรณ์ตามสถานการณ์เป็นสำคัญ ทรงขอให้ความคิดนี้ ไปพิจารณาใช้ เพื่อความเจริญในการงานและการดำเนินชีวิตต่อไป

9.5 การอุดมศึกษาเพื่อเน้นความเป็นอิสระภาพและเสรีภาพในการคิด

คติในการดำเนินกิจการงานใดๆ ให้เจริญรุดหน้านั้น จะต้องอาศัยความคิดริเริ่มและความอิสระเป็นแรงผลักดันอย่างสำคัญ (มช./24 มค.35)

ความคิดริเริ่มนั้น ฟังดูเผินๆ ดูเหมือนจะผุดเกิดขึ้นมาเอง แต่ที่จริงความคิดชนิดนี้ (มช./24 มค.35)

-จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจากพื้นฐาน หมายความว่า ก่อนที่ความคิดริเริ่มในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจะเกิดขึ้น บุคคลจะต้องมีความรู้ที่ชัดเจนและกว้างขวางในเรื่องนั้นๆ เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว (มช./24 มค.35)

-ต้องมีความคิดพิจารณาที่ดีมีระบบ มีหลักเกณฑ์ และเหตุผล พร้อมอยู่ด้วย (มช./24 มค.35)

-เมื่อได้นำความรู้ความคิดพิจารณานั้น มาประสานกันเข้าอย่างถูกต้อง พอเหมาะพอดี จึงจะสามารถสร้างความคิดใหม่ที่พร้อมมูลด้วยสาระและหลักการอันเรียกว่า คนคิดริเริ่ม ขึ้นมาได้ สำหรับใช้แก้ปัญหาการปฏิบัติบริหารงาน (มช./24 มค.35)

ความคิดอิสระ คือความคิดที่เต็มเปี่ยมไปด้วยอิสระภาพเสรีภาพ อันไม่มีขีดจำกัด หรือว่าเป็นความคิดที่แปลกประหลาด ไม่มีของใครเหมือน (มช./24 มค.35)

ความคิดอิสระที่แท้ (มช./24 มค.35) ควรจะหมายถึง

-ความคิดอันเป็นอิสระจากความเห็นแก่ตัวและอคติทุกๆ อย่าง (มช./24 มค.35)

-เป็นความคิดที่กระจ่างแจ่มใสพร้อมมูล ด้วยเหตุผลอันถูกต้อง
(มช./24 มค.35)

-มีเป้าหมายอันเที่ยงตรง ที่มุ่งให้สำเร็จผลเป็นประโยชน์ยั่งยืน ทั้ง
แก่ตนแก่ส่วนรวม (มช./24 มค.35)

การออกไปประกอบกิจการงานสร้างอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสให้แก่ตนแก่
บ้านเมือง ควรจะได้ศึกษาเรื่องความคิดริเริ่มและความคิดอิสระนี้ ให้ทราบแน่ชัด
จักได้สามารถหยิบยกมาใช้ได้ไม่ผิดพลาด (มช./24 มค.35)

พระองค์ทรงสะท้อนถึง ความสำคัญของการให้ความเป็นอิสระภาพและเสรีภาพใน
การคิดของบุคคล ทรงให้คติในการดำเนินกิจการงานใดๆ ให้เจริญรุดหน้าว่า จะต้องอาศัย
ความคิดริเริ่มและความคิดอิสระเป็นแรงผลักดันอย่างสำคัญ ความคิดริเริ่มจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้า
ปราศจากพื้นฐาน ซึ่งบุคคลจะต้องมีความรู้ที่ชัดเจนและกว้างขวางในเรื่องนั้นเป็นพื้นฐานอยู่
แล้ว และจะต้องมีความคิดพิจารณาที่ดี มีระบบ มีหลักเกณฑ์และเหตุผลพร้อมอยู่ด้วย เมื่อนำ
ความรู้ความคิดพิจารณาเหล่านี้ มาประสานกันเข้าอย่างถูกต้อง พอเหมาะพอดี จึงกลายเป็นผู้
ที่คิดริเริ่ม ที่สามารถสร้างความคิดใหม่ที่พร้อมมูลด้วยสาระและหลักการ เป็นประโยชน์ต่อการ
ปฏิบัติบริหารงาน

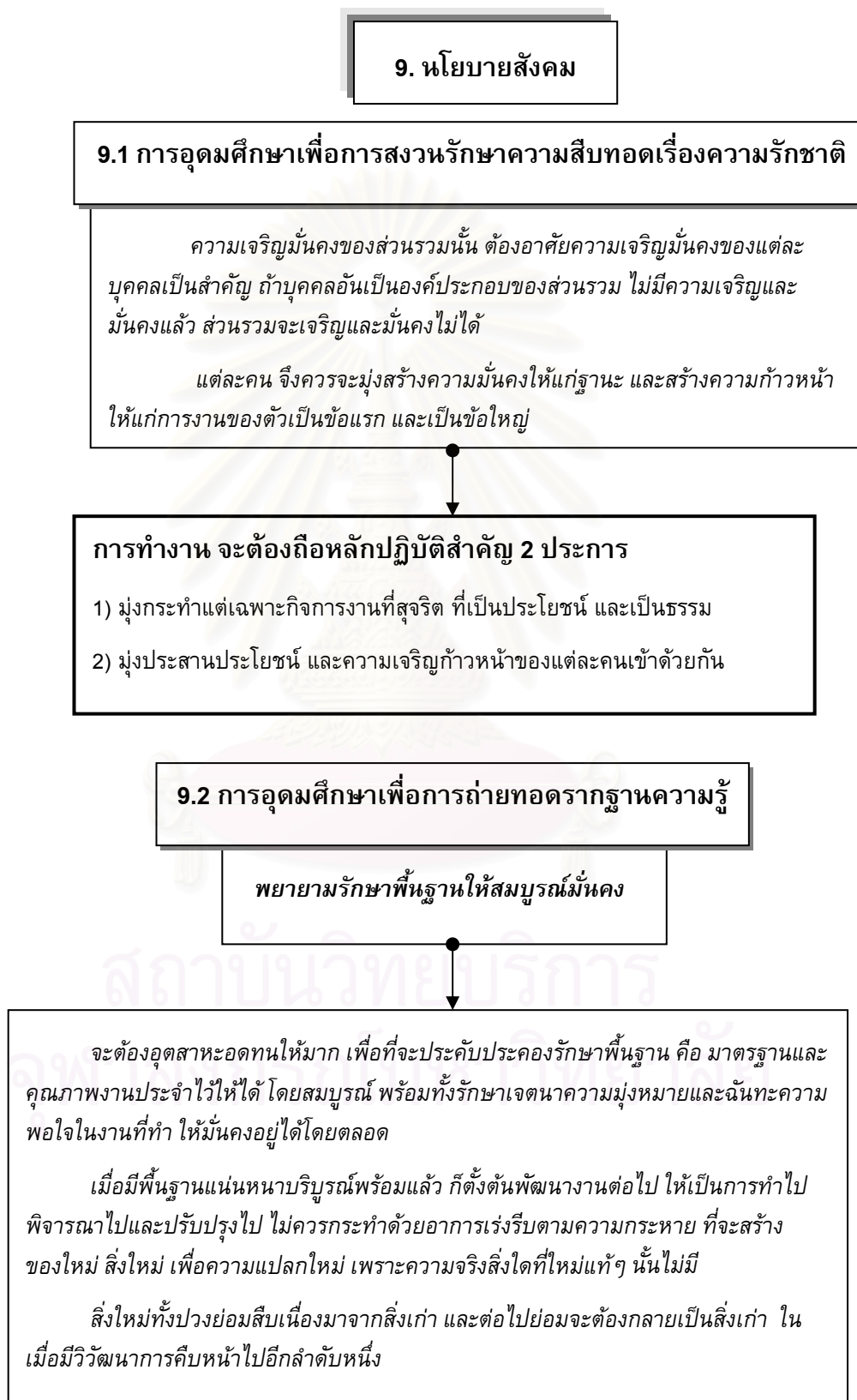
ทรงให้ความหมายว่า ความคิดอิสระ คือ ความคิดที่เต็มเปี่ยมไปด้วยอิสรภาพ
เสรีภาพ ไม่มีขีดจำกัด เป็นความคิดที่แปลกประหลาดและไม่เหมือนใคร ส่วนความคิดอิสระที่
แท้ หมายถึง ความคิดอันเป็นอิสระจากความเห็นแก่ตัวและอคติ เป็นความคิดที่กระจ่างแจ่มใส
พร้อมมูล ด้วยเหตุผลอันถูกต้อง มีเป้าหมายอันเที่ยงตรง มุ่งให้สำเร็จผลเป็นประโยชน์ยั่งยืน
ทั้งแก่ตนและแก่ส่วนรวม

ทรงขอให้ทุกคน ควรได้ศึกษาเรื่องความคิดริเริ่มและความคิดอิสระนี้ ให้ทราบแน่
ชัด เพื่อจะได้หยิบยกมาใช้ได้ไม่ผิดพลาด และสามารถออกไปทำงานสร้างอนาคตที่มั่นคง
แจ่มใสให้แก่ตน และแก่ประเทศชาติบ้านเมืองต่อไป

ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการ
ดำรงชีวิต ทรงพิจารณาแ่งให้ทุกคนมีอิสรภาพและเสรีภาพในการคิด โดยทรงชี้แนะให้ทุกคนมี
ความคิดเป็นตัวของตัวเอง สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่
เหมือนใคร ซึ่งความคิดที่จะเกิดขึ้นนั้น จะต้องเป็นความคิดที่กระจ่างใส ไม่เห็นแก่ตัว ไม่อคติ มี
เป้าหมายเที่ยงตรง และมุ่งประโยชน์ที่ยั่งยืน

แก่นแท้และสาระในเรื่องนโยบายสังคม สามารถสรุปและแสดงภาพความสัมพันธ์
ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 14 แก่นแท้และสาระในเรื่องนโยบายสังคม

แผนภาพที่ 14 แก่นแท้และสาระในเรื่องนโยบายสังคม (ต่อ)

9.3 การอุดมศึกษากับการฟื้นฟูและยกระดับสังคม

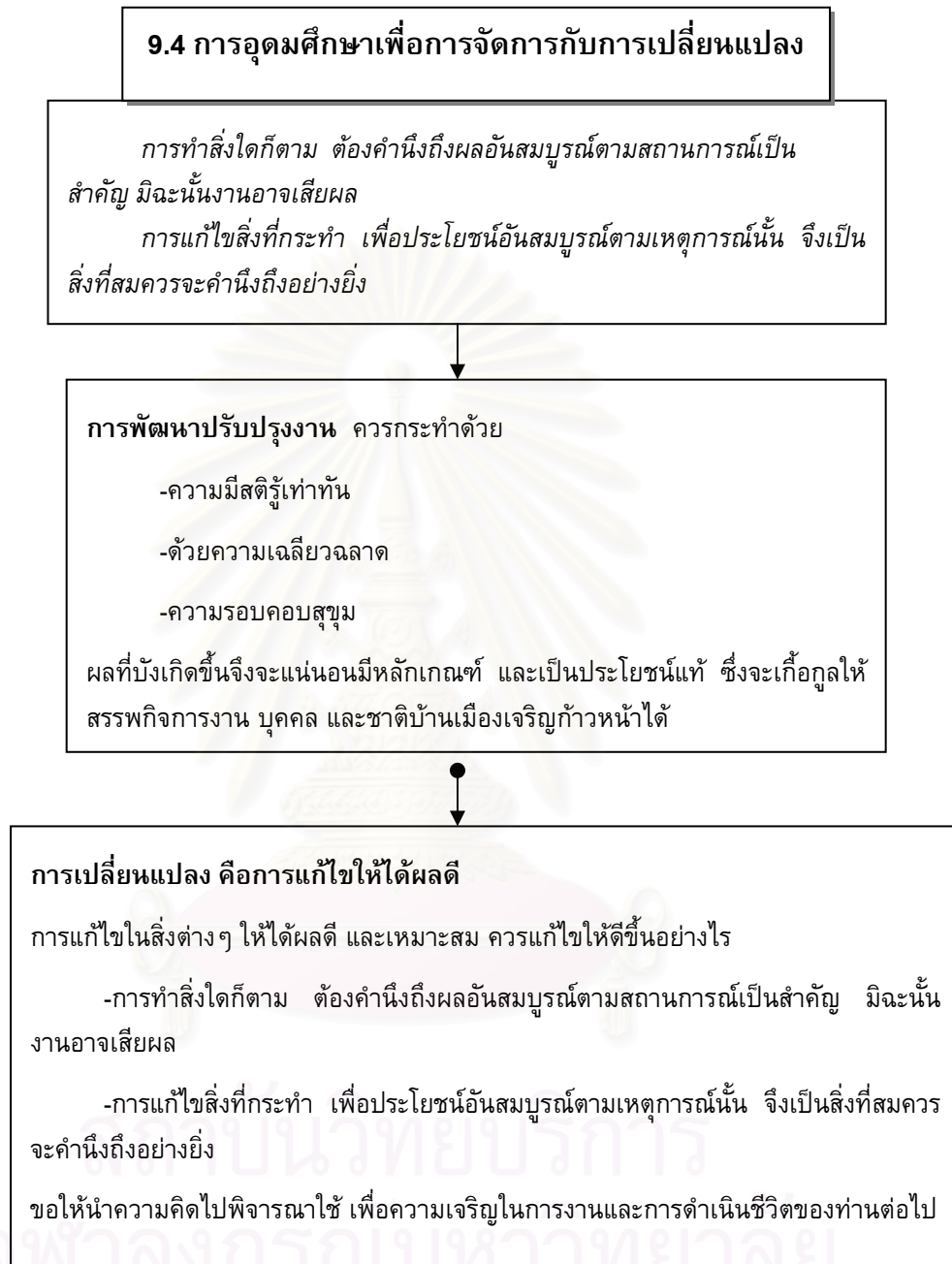
วิชาที่ท่านได้ศึกษามาแล้วทุกสาขา ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการเกษตรและเศรษฐกิจโดยตรง ไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์ กับขอให้พยายามแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติม และค้นคว้าวิทยาการแผนใหม่ๆ มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราจักได้เจริญก้าวหน้าทันสมัยกับประเทศที่มีการเกษตรกรรมเจริญแล้วอย่างทันสมัย

การนำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน จะต้องพยายาม

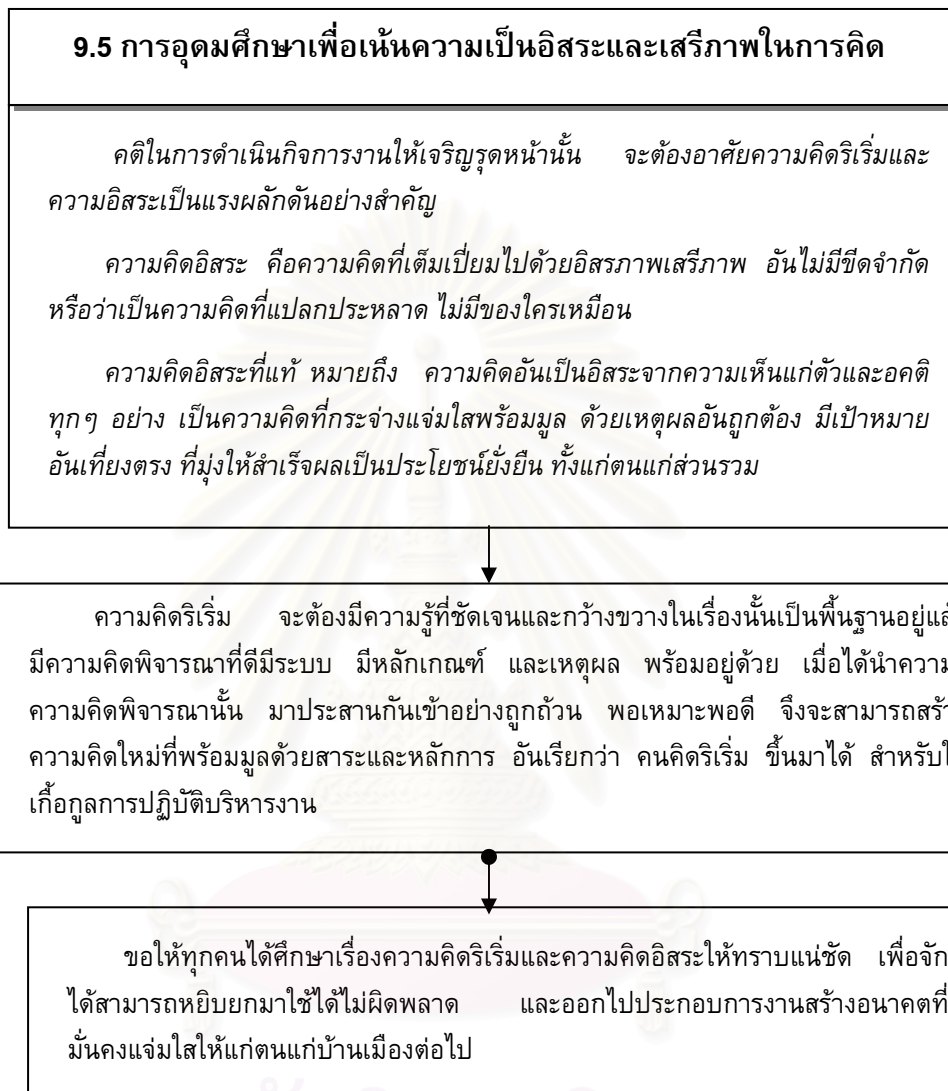
- นำวิชาที่ท่านได้ศึกษามาแล้วทุกสาขา ไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์
- นำวิชาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติกิจการงาน และการดำเนินชีวิตตามทางที่มุ่งประสงค์ ให้ประสบความสำเร็จ ความสุข และความเจริญมั่นคง
- หิยบยกวิชาการมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน กาลเทศะ และสภาพทั่วไป โดยให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นอย่างสอดคล้องสมดุลกัน เพื่อให้งานที่ทำสัมฤทธิ์ผลสมบูรณ์ สามารถอำนวยประโยชน์ได้ยั่งยืนและมั่นคง
- ชวนชวยใช้หลักวิชา ความสามารถ ประกอบกับความคิฉินิจฉัยด้วยเหตุผล ต้องเลือกสรรก่อน พิจรณาหิยบยกมาเฉพาะเรื่องเฉพาะส่วนที่เหมาะสมตรงกับงานมาใช้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 14 แก่นแท้และสาระในเรื่องนโยบายสังคม (ต่อ)

แผนภาพที่ 14 แก่นแท้และสาระในเรื่องนโยบายสังคม (ต่อ)

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การจัดการระบบปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา

จากการประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา ในตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำได้มาจัดการระบบปรัชญาการอุดมศึกษา ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา สามารถจำแนกเป็นประเด็นต่างๆ 9 ประเด็น ได้แก่ 1) พันธกิจมหาวิทยาลัย 2) การบริหารการอุดมศึกษา 3) เป้าหมายการอุดมศึกษา 4) นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต 5) อาจารย์ และผู้ให้การศึกษา 6) หลักสูตรอุดมศึกษา 7) การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา 8) จรรยาบรรณวิชาการ และ 9) นโยบายสังคม

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้แบ่งสาระในตอนนี้ เป็น 3 หัวข้อ คือ การจัดการระบบปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ แนวโน้มปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ และฉายพระอัจฉริยภาพปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การจัดการระบบปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

ในการจัดการระบบปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ได้จำแนกเป็น 9 ประเด็น ดังนี้

1. พันธกิจมหาวิทยาลัย

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 4 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) มหาวิทยาลัย ถือว่าวิชาการเป็นหัวใจหรือแกนกลางก่อน และให้ประสบการณ์ด้านอื่น เพื่อให้เกิดความรอบรู้และความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทัน โดยดำเนินพันธกิจของมหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริง และให้ความสำคัญต่อความเป็นวิชาการเป็นหลัก

1.2) มหาวิทยาลัย มีความมุ่งหมายที่จะวางรากฐานทางปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้กับนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญของชาติ

1.3) จัดการอุดมศึกษาแบบสอนวิชาการ เพื่อพัฒนาความคิดและคิดเรื่องที่ยากได้ โดยเน้นการสอนวิชาการให้ผู้เรียนเรียนในเรื่องที่ยาก เมื่อเรียนได้สำเร็จก็จะช่วยพัฒนาความคิดของคนให้สามารถคิดในเรื่องอื่นๆ ได้

1.4) จัดการอุดมศึกษาแบบให้ความรู้วิธีการศึกษาที่ถูกต้องตามต้นแบบที่ดี เพื่อเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีตามต้นแบบ ทรงยกตัวอย่างการสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน อันจะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับอาจารย์ที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ของตน เป็นกระบวนการคิดที่เน้นการจัดการศึกษา เพื่อให้จิตดีตามต้นแบบที่ดี

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงมีแนวคิดที่ให้มหาวิทยาลัยมุ่งการจัดการศึกษาตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารเป็นสำคัญ

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

3.1) จัดการอุดมศึกษาโดยเน้นกระบวนการแก้ปัญหาของคน เพื่อการแก้ปัญหาของสังคมและประเทศ

3.2) ให้มีระบบการให้รางวัลเกียรติยศ ซึ่งเป็นระบบการตรวจพิสูจน์ของสาธารณชน ผู้ที่ผ่านระบบนี้แล้ว จะเกิดความภาคภูมิใจในตน เกิดความคิดสร้างสรรค์และแรงจูงใจที่จะทำวิจัยหาความรู้ใหม่ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่สิ่งดีให้กับสังคมและประเทศชาติ

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 4 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) จัดการอุดมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนรู้วิธีการค้นคว้าที่ถูกต้อง เป็นผู้มีความประสพการณ์ เน้นการฝึกด้วยตนเองโดยอาจารย์เป็นผู้สอนวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นคนที่มีความรอบรู้เท่าทันผู้อื่นในทุกเรื่อง

4.2) จัดการอุดมศึกษา เพื่อสร้างผู้คิดแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยต้องคิดวิชาการเป็น สร้างทฤษฎีได้ และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ เป็นผู้ที่มีการคิดเป็นลำดับขั้นตอนก่อน-หลังตามลำดับของปรากฏการณ์ที่จะบังเกิดขึ้น ทั้งได้สะท้อนให้เห็นถึงผลที่จะตามมา พร้อมทั้งวิธีการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นด้วยอย่างชัดเจน

4.3) จัดทำโครงการวิจัยและโครงการพัฒนา เพื่อหาความรู้ใหม่ ทรงชี้แนะถึงเรื่องกระบวนการพัฒนา และทรงยกตัวอย่างโครงการที่ดีและชี้แนะให้เห็นถึงหลักการเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการดำเนินการตามโครงการ วิธีการแก้ปัญหา และผลประโยชน์ที่จะได้รับ พร้อมทั้งทรงชี้แนะถึงการปฏิบัติตนปฏิบัติงานที่ถูกต้องควรทำ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ทั้งในแง่วิธีการปฏิบัติงาน และด้านจรรยาบรรณวิชาการอย่างละเอียดชัดเจน

5) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดตามปรัชญานี้ 2 แนวคิด คือ

5.1) มหาวิทยาลัยจัดการอุดมศึกษาแบบให้นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาหาความรู้ในวิทยาการสาขาต่างๆ ได้อย่างพร้อมมูล เป็นแหล่งวิชาการที่มีลักษณะที่ให้นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเรียนรู้อย่างหลากหลาย ตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง

5.2) มุ่งพิจารณาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคน โดยการสร้างคนทุกระดับความรู้และทุกอาชีพ ให้มีจุดหมายของชีวิตและมีอาชีพที่ดี เพื่อให้มีจุดหมายในชีวิตและการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีความรอบคอบและสร้างสรรค์สังคมได้

2. การบริหารการอุดมศึกษา

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) การบริหารการอุดมศึกษาแบบมุ่งโครงการพัฒนา โดยให้พิจารณาดำเนินการทำโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการเป็นหลัก

1.2) การบริหารการอุดมศึกษาแบบสมบูรณ์ เพื่อการเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์เต็มรูปแบบ และเป็นองค์กรวิชาการที่แท้จริง

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

2.1) การบริหารการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาคน และให้คนกลับมาพัฒนาชาติบ้านเมือง พระองค์ทรงมุ่งหวังให้คนที่ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีจากมหาวิทยาลัยแล้วกลับไปพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศของตนต่อไป

2.2) การบริหารการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เห็นคุณค่าของการลงทุนทางการอุดมศึกษา พระองค์ทรงมุ่งหวังให้ บัณฑิตเข้าใจและเห็นคุณค่าของการลงทุนเพื่อการอุดมศึกษา และมีความปรารถนาที่จะทำงานอุทิศตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และให้สมกับที่ประชาชนของชาติได้ให้ออกาสทางการศึกษากับตนเอง

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

3.1) การบริหารการอุดมศึกษาแบบสหวิทยาการ ทรงกล่าวถึงการใช่วิชาการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยใช้หลักวิชาหลายๆ สาขา มาประกอบกันแบบสหวิทยาการ ต้องศึกษาให้เชี่ยวชาญในสาขาอื่นๆ ด้วย แนวคิดแบบนี้ เป็นการคิดโดยใช้เหตุผลความรู้จากวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่ง ทั้งนี้เพราะวิชาการทั้งปวงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และต่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอยู่ จะต้องนำมาใช้ผสมประสานกันอย่างถูกต้องทั่วถึงพอเหมาะพอดีอยู่เสมอ และจะต้องเรียนรู้สาขาอื่นๆ ให้ทั่วถึงด้วย รวมทั้งประสานกัน

นักวิชาการอื่นๆ อย่างสอดคล้อง ร่วมกันพิจารณาปรึกษาทำความเข้าใจกัน และเกื้อกูล ส่งเสริมกัน

3.2) การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นคุณภาพบัณฑิต ทรงสะท้อน ด้วยเหตุผลว่า เมื่อมีหลักสูตรและโครงการการวิจัยดีแล้ว ย่อมทำให้สามารถผลิตบัณฑิตที่ดีมีคุณภาพได้

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของ ประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นนโยบายและแผน ทรงกล่าวถึง กระบวนการทบทวนวิเคราะห์นโยบายและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้ดีขึ้น และเพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ และทรงมีแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อมหาวิทยาลัยมีการดำเนินงานตามแบบแผนที่ดีและเป็นระบบระเบียบแล้ว จะส่งผลให้บัณฑิตเป็นคนมีระบบ ระเบียบที่ดีตามไปด้วย

4.2) การบริหารการอุดมศึกษาแบบร่วมมือร่วมใจ ทรงชี้แนะว่า ใน การปฏิบัติงานของบุคคลก็เช่นกัน จะต้องปฏิบัติงานต่อผู้อื่น ด้วยความเข้าใจ ความร่วมมือ และสนับสนุนส่งเสริมงานของแต่ละสาขา แต่ละระดับชั้น โดยปราศจากความขัดแย้งและ เบียดเบียนกัน

4.3) การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นการผลิตและการใช้เทคโนโลยี ทรงมีแนวคิดในเรื่องการผลิตและการใช้เทคโนโลยี ที่ต้องคิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา แล้วนำมาพัฒนาดัดแปลงด้วยความคิดริเริ่มและความเจียมแหลมที่มีอยู่ในตน ต้องเรียนรู้แบบ แผนการทำงานอันถูกแท้และมีประสิทธิภาพ ให้สมกับเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดีพร้อมอยู่แล้ว

5) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดให้มีการบริหารการอุดมศึกษาแบบทางเลือก โดยมุ่งให้มีความ เชี่ยวชาญในขอบข่ายเฉพาะวิชาของตน หรือตามอาชีพที่ตนเลือก โดยมีสิทธิและโอกาสเลือก เรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ

3. เป้าหมายการอุดมศึกษา

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนากระบวนการทางปัญญา และความสามารถของคน เพื่อสร้างปัญญาชน พระองค์ทรงพิจารณาถึงความมุ่งหมายของการ อุดมศึกษา โดยพิจารณาในภาพรวมของการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาความสามารถของคน

เป็นสำคัญ และทรงกล่าวถึงกระบวนการทางปัญญา และว่าด้วยคุณค่าทางด้านจริยศาสตร์ การจัดการศึกษาตามแบบแผน มุ่งให้เกิดคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ศึกษานำเอาหลักวิชาไปปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

1.2) เป้าหมายการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาความรู้ทั่วไป เพื่อสร้างคนดีและมีคุณสมบัติครบถ้วน ทรงให้เน้นการสอนความรู้ที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ผลิตศึกษานำไปปฏิบัติงานต่อไปได้ เพื่อสร้างคนให้เป็นคนดีและมีคุณสมบัติครบถ้วน โดยเน้นสาระด้านความรู้ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมและประเทศ

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงมีแนวคิดที่ให้เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนาคน ให้สามารถความเข้าใจในตนเองและสภาวะแวดล้อมอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นความสามารถของคนที่ยอมรับข้อเท็จจริงปรากฏอยู่ในสถานการณ์ทางธรรมชาติ

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ทรงมีแนวคิดให้เป้าหมายการอุดมศึกษาเพื่อฝึกฝนอบรมคนให้มีเหตุผล ทรงมีแนวคิดในภาพรวมของการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อการฝึกฝนอบรมคนให้อยู่ในโลกของเหตุผล เป็นคนที่มีเหตุผลทั้งความคิดและการกระทำ โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ รับผิดชอบชั่วดี และการแก้ปัญหาต่างๆ เป็นสำคัญ

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการศึกษาวิจัยชั้นสูง เพื่อสร้างองค์ความรู้ และสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ

4.2) เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นฝึกประสบการณ์ เพื่อพัฒนาคนให้มีความถนัดและความชำนาญในวิชาชีพ สามารถการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นและบุคคลอื่นๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3) เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงาน เพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ ทรงชี้แนะให้มหาวิทยาลัยและบัณฑิตรู้จักวิธีคิด วิธีการทำงาน และวิธีการปฏิบัติตน อย่างมีระบบและมีขั้นตอนชัดเจน

5) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดให้เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนาให้คนมีความสุขความเจริญและความมั่นคงในชีวิต ทรงพิจารณาถึงผลลัพธ์สุดท้ายที่จะเกิดขึ้นในการพัฒนาคน คือความสามารถอยู่ได้ในโลกของการดำรงชีวิตที่ดี

4. นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 6 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) บัณฑิต เป็นผู้มีความเป็นเลิศ ทั้งทางวิชาการ การปฏิบัติ และการบริหารงาน สามารถก้าวเข้าสู่ชีวิตการงานด้วยความมั่นใจ

1.2) บัณฑิต ต้องปฏิบัติตนปฏิบัติงานให้สมกับค่าของปริญญาและความเป็นบัณฑิต ทรงอธิบายถึงค่าของปริญญาว่าบัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ ความคิด และความสามารถพอเพียงที่จะให้การยกย่องไว้วางใจให้ทำงานที่สำคัญ และเป็นประโยชน์สร้างสรรค์ของชาติบ้านเมือง ให้สมกับที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต

1.3) บัณฑิต ต้องตั้งปณิธานและตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อมุ่งความเจริญของประเทศชาติ ทรงขอให้ทุกคนตั้งปณิธานและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานของตน ด้วยความขยันหมั่นเพียร ความบริสุทธิ์ใจ ตั้งจิตตั้งใจให้ดี มุ่งถึงแต่ประโยชน์คือความเจริญของประเทศชาติเป็นสำคัญ และหน้าที่สำคัญที่ผูกพันทุกคนอยู่คือ การตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือ

1.4) รากฐานที่สำคัญในการทำงาน คือ รากฐานทางจิตใจ ได้แก่ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานใดๆ จนสำเร็จ ทรงสะท้อนถึงรากฐานที่สำคัญในการทำงาน ให้ทำความคิดและจิตใจให้เปิดกว้าง หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจรรณญาณ จริงใจ เห็นใจ เมตตา ประองตองกัน และถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน เป็นสำคัญ ที่สำคัญคือ ต้องขจัดความดี้อริ้น ถือตัว ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่ปล่อยใจให้เข้ามาครอบงำทำลายความคิดจิตใจที่ตั้งงามของตน

1.5) หลักปฏิบัติงาน 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว ได้แก่ (1) เมื่อลงมือทำแล้ว ให้ตั้งใจทำให้จริง ให้ถูก ให้ตรง และให้สำเร็จโดยตลอด (2) พยายามคิดพิจารณา ด้วยความรู้ ด้วยหลักวิชา ด้วยเหตุผล และความฉลาดของตน (3) พยายามละวางสิ่งอื่นๆ ที่มีใช้สาระและเป้าหมายนั้นไว้ก่อน แล้วตั้งหน้ากระทำงานของตนให้ต่อเนื่องจนสำเร็จเรียบร้อย โดยไม่ย่อท้อ ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย และ (4) สำคัญที่สุด พยายามควบคุมกาย ทั้งความคิด จิตใจให้สงบตั้งมั่น ความหนักแน่นมั่นคงแน่นอน ความมีสติรอบคอบ ทรงเชื่อว่าผู้ใดนำไปปฏิบัติให้เป็นวินัยสำหรับตัวแล้ว จะช่วยให้ประสบความสำเร็จความเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอน ที่สำคัญมากก็คือ มีความรับผิดชอบสูงสมกับภูมิรู้ ยิ่งกว่านั้น ต้องมีความหนักแน่นอดทน ไม่รู้วามไปตามเหตุการณ์ตามอคติ สามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ

1.6) ตระหนักในอาชีพ มั่นใจในหน้าที่ และรักษาความสามารถและอุดมคติของตนไว้ ทรงสะท้อนให้นิสิตนักศึกษาตระหนักในอาชีพของตน โดยเฉพาะแพทย์ ครู

อาจารย์ นักการเกษตร นักศิลปะ นักเทคโนโลยี และนักกฎหมาย ว่า ควรตระหนักในหน้าที่ของตน ทำความมั่นใจในหน้าที่ของตน พยายามรักษาความสามารถและอุดมคติไว้ แล้วตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

2.1) การทำงานยากลำบากกว่าการเรียน การเรียนนั้นเรียนตามหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยจัดลำดับให้ การทำงานต้องใช้ความคิดริเริ่มและความคิดพิจารณาด้วยตนเอง

2.2) ลักษณะของคนทำงานแบ่งเป็นสองพวก คือพวกที่ทำงานเร็ว แต่ขาดความละเอียดรอบคอบ และพวกที่ทำงานช้า แต่มีความละเอียดรอบคอบ

2.3) การทำงานที่สำคัญ ต้องอาศัยหลักวิชาเป็นพื้นฐาน ต้องอาศัยตัวท่านเองเป็นผู้ปฏิบัติ อาศัยการเป็นนักวิชาการที่ดี อาศัยการเป็นนักปฏิบัติที่ดีด้วย จึงจะช่วยให้สำเร็จผลสมบูรณ์ได้ดี

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 8 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

3.1) ถ้าประพัตตินดี มีสัมมาอาชีวะ เป็นหลักฐานเป็นที่เชิดชูวงศ์ตระกูล เป็นการได้ทดแทนคุณบิดามารดา ถ้าหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการให้ได้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมแก่กาลสมัย ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์ และถ้าท่านตั้งใจทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน

3.2) การฝึกปัญญาความรอบรู้ และความฉลาดรอบคอบในเหตุในผล ต้องนำเอาหลักวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาใช้ให้เหมาะให้ควร คือนำมาประกอบเข้ากับ ความพิจารณาใคร่ครวญ ตามเหตุผลและความถูกต้อง

3.3) การทำงานที่ต้องประสานความเข้าใจ ประสานประโยชน์กับผู้อื่น อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

3.4) การทำงาน จะต้องมียุทธศาสตร์ทางจิตใจ และกุศโลบายหรือวิธีการ อันแนบคายในการปฏิบัติงาน ประกอบเข้าด้วย ต่างเป็นเหตุเป็นผลอาศัยซึ่งกันและกัน และเกื้อกูลส่งเสริมกันให้บริบูรณ์ทุกข้อ จึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

3.5) การทำงาน มีปัจจัยประกอบเกื้อหนุนสามส่วน คือ (1) ปัจจัยหลัก คือ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ เพื่อความถูกต้อง

ตามหลักวิชา (2) กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ ทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่น และ (3) ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกล มีหลักเกณฑ์ระเบียบแบบแผนและวิธีการปฏิบัติ เมื่อประกอบกันทั้งสามส่วน จะช่วยให้มีความคิดอ่านดี มีระบบ และสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างราบรื่น รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ทรงมีแนวคิดว่าการกระทำใดๆ ย่อมมีเหตุผลและความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน มีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องและเป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน ระหว่างจิตกับการกระทำเป็นหลัก

3.6) การแก้ปัญหาทางงานใดๆ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย หรือทุกระดับ จึงจะทำให้งานสำเร็จราบรื่น ต้องมีวินัยสำหรับใช้กับตนเอง คือ ต้องไม่ประมาท ปัญหา ต้องรักษาความจริงใจ ต้องสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทรามอ่อนแอ และต้องทราบตระหนักในความสำรวม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่จะช่วยให้งานเป็นงาน และให้ชีวิตมั่นคง เป็นสุข พระองค์ทรงสะท้อนว่า งานทุกงานต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงถึงงานอื่น ประสานสอดคล้องสัมพันธ์กับงานของผู้อื่นอย่างสอดคล้องและสมดุลกัน

3.7) การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถ 2 ประการที่สำคัญ คือ (1) ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง และ (2) ความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น จะต้องมีการมีและดำเนินควบคู่กันไป ให้นำมาใช้ด้วยจิตใจที่สงบมั่นคงและแจ่มใสสุจริต ด้วยความรู้ ความคิดที่เป็นอิสระ เป็นกลาง ไม่มีอคติ และเที่ยงตรงในหลักเหตุผลที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดปัญหาขึ้น ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง และร่วมกับผู้อื่น จะต้องมีการมีและดำเนินควบคู่กันไป

3.8) ในการทำงาน จุดหมายสำคัญอยู่ที่งานกับผลสำเร็จของงาน วิชาการนั้นจึงต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติงาน จะต้องใช้วิชาการให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลเทศะ แก่สภาพการณ์ทั่วไป และให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่น อย่างสอดคล้องสมดุล

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 13 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) การนำวิชาความรู้ไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์แก่การงาน ทรงชี้แนะให้พิจารณาถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ มีใจหนักแน่น สุจริต อดทน มีความอดสาหะหมั่นเพียรในการงาน รักษาระเบียบวินัย ทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ และปฏิบัติการณ์ให้บังเกิดประโยชน์และความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติ และประชาชนให้มากที่สุด น้อมนำมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติดำเนินชีวิต

4.2) หน้าที่ความรับผิดชอบของบัณฑิต 3 ประการคือ (1) หน้าที่ในงานอาชีพ จะต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (2) หน้าที่ที่จะต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคมใน

ฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และ (3) หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติรับใช้ชาติบ้านเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย

4.3) ภารกิจของบัณฑิต ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน และการค้นคว้าวิจัย

4.4) การทำงานต่างจากการเรียน คือ การทำงานจะต้องลงมือทำงานด้วยตนเอง ด้วยความรู้ ความสามารถ ความอดุสาหะ และความคิดวิจิตรของตนเอง รับผิดชอบในผลสำเร็จ หรือล้มเหลวของงาน รู้จักสมาคมผูกมิตร สัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่น ให้ประสานสอดคล้องกัน ทำงานร่วมมือกับผู้อื่น ให้ประสานสัมพันธ์สอดคล้อง จึงจะช่วยให้ทำงานได้สะดวกราบรื่น สามารถนำเอาวิชาความรู้ออกไปใช้ปฏิบัติงานได้เต็มที่ สำเร็จตามประสงค์

4.5) วิธีการทำงานที่แยกกาย หรือมีกุศโลบาย 4 ข้อ คือ (1) การสร้างศรัทธาความเชื่อถือในงานที่ทำ (2) การไม่ประมาทปัญญาความรู้ความสามารถ (3) การตามรักษาความจริงใจ ทั้งต่อผู้อื่นทั้งต่อตัวเอง (4) การกำจัดจิตใจที่ต่ำทราม และ (5) การรู้จักสงบใจ

4.6) หลักการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ (1) เบื้องต้นต้องเข้าใจลักษณะ และขอบเขตของงานและจุดมุ่งหมาย (2) วางโครงสร้างและแผนการปฏิบัติงาน และแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติเป็นลำดับ และ (3) จากนั้นต้องหยุดเพ่งพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

4.7) หลักปฏิบัติงานที่ดี 4 ข้อ เพื่อเป็นวินัยประจำตัว ได้แก่

(1) ไม่ว่าจะทำการสิ่งใด เมื่อลงมือทำแล้ว ให้ตั้งใจทำให้จริง ให้ถูก ให้ตรง และให้สำเร็จโดยตลอด

(2) เมื่อจะลงมือทำการสิ่งใด ให้พยายามคิดพิจารณาด้วยความรู้ ด้วยหลักวิชา ด้วยเหตุผล และความฉลาดของตน ให้เห็นถึงสาระและประโยชน์อันแท้จริงของงานที่ทำนั้น โดยกระจ่างแจ่มชัด จักได้ทราบที่กำลังทำสิ่งใดอยู่ เพื่อประโยชน์อันใด

(3) เมื่อทำงานอย่างหนึ่งอยู่ จะต้องพยายามละวางสิ่งอื่นๆ ที่มีใช้สาระและเป้าหมายในเรื่องนั้นไว้ก่อน แล้วตั้งหน้ากระทำงานของตนให้ต่อเนื่องจนสำเร็จเรียบร้อย โดยไม่ย่อท้อ ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ต้องพยายามศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับตนด้วยความสุจริตใจและจริงใจ ปราศจากอคติ ให้จนรู้จักชัด เพื่อจักสามารถร่วมงานและประสานประโยชน์กันได้ด้วยดี

(4) สำคัญที่สุด ตลอดเวลาที่ทำงาน จะต้องพยายามควบคุมกาย ทั้งความคิดจิตใจให้สงบตั้งมั่น ความหนักแน่นมั่นคงแน่นอน ความมีสติรอบคอบ โดยใช้

ความสำเร็จรอบคอบควบคุมไปกับปัญหาอุปสรรค ไร้ทุกขณะโดยตลอด ไม่ปล่อยให้ตื่นเต้น ไม่ปล่อยให้ความคิดความอ่านหวั่นไหวและจิตใจฟุ้งซ่าน ตลอดจนความพอใจและไม่พอใจ ต่างๆ หลักการปฏิบัติทั้งสี่ข้อนี้ ถ้าได้นำไปปฏิบัติให้ครบถ้วนพอเหมาะพอดี ก็จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเช่นกัน

4.8) วิธีการทำงานให้ได้ผลดีว่า จะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตนด้วย และยังเป็นงานระดับสูงก็ยิ่งต้องมีภาระรับผิดชอบอีกหลายส่วนเพิ่มขึ้นด้วย ต้องอาศัยหลักวิชา ความสามารถ และหลักการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเป็นเครื่องประกอบส่งเสริมอย่างกัน

4.9) การปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน ได้แก่

(1) ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดว่า งานนั้น เป็นงาน โครงการต่อเนื่อง และตัวท่านเป็นผู้ที่จะเข้าไปร่วมเสริมกำลังงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) จะต้องศึกษาถึงวัตถุประสงค์และตัวโครงการ ระเบียบวิธีการปฏิบัติวางไว้ ด้วยเหตุผล

(3) เมื่อเข้าใจงานถ่องแท้แล้ว จึงหาวิธีเข้าไปเสริมกำลังในงานนั้น ก็จะสามารถใช้วิชาความรู้ ความคิดสติปัญญาได้เต็มที่ ทรงชี้แนะว่า การแก้ปัญหาทางานล่าช้าและซ้ำซ้อน ต้องร่วมใจร่วมมือกันเปลี่ยน การซ้ำซ้อนนั้นเป็นการประสานและร่วมมือ ทุกฝ่ายจะต้องไม่แบ่งแยก ไม่แย่งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบ ต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวังผลสำเร็จในการทำงานเป็นสำคัญ ใครมีหน้าที่และความสามารถอย่างไร ก็จะทำตามหน้าที่และความสามารถอย่างนั้น

4.10) การพัฒนาปรับปรุงงานทุกอย่าง ควรทำด้วยความมีสติรู้เท่าทัน ความเฉลียวฉลาด ความรอบคอบสุขุม มีหลักเกณฑ์ และเป็นประโยชน์แท้ และในการแก้ไขในสิ่งต่างๆ ให้ได้ผลดีและเหมาะสมนั้น ควรต้องคำนึงถึงผลอันสมบูรณ์ตามสถานการณ์เป็นสำคัญ ทรงขอให้ความคิดนี้ ไปพิจารณาใช้ เพื่อความเจริญในการงานและการดำเนินชีวิตต่อไป

4.11) ตั้งใจพยายามค้นคว้าศึกษา และฝึกฝนปฏิบัติตนให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนขึ้นต่อไป ทั้งทางลึก คือทางด้านวิชาการ และทางกว้าง คือทางด้านประสบการณ์และมนุษยสัมพันธ์ ฝึกฝนตนเองให้มีคุณสมบัติอย่างพอเพียง มีความซื่อตรงจริงใจ บริสุทธิ์ใจต่องานและต่อวิชาการ ไม่สับสน มั่งง่าย ไม่ประมาท เมินเฉย ทำให้เสียงานและเสียคน ต้องตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความหมั่นเพียร อุทิศสละพักเพียรสร้างสรรค์ผลงาน เฉลียวฉลาดในการปรับปรุงตัว ปรับปรุงงานให้ทันเวลา ประสานสามัคคี ประสานประโยชน์ กับผู้ร่วมงานทุกคนทุกระดับ รวมทั้งผู้อื่นหรือฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

4.12) การทำงานคือ การเข้าไปเสริมกำลังงานที่ดำเนินอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทรงชี้แนะหลักและวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม 3 ประการคือ

(1) ศึกษางานให้ทั่วถึง ด้วยเหตุด้วยผล ความรอบคอบ ขอบเขตกว้างขวาง และความเป็นธรรม

(2) ศึกษาสภาพความจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม และสภาพแวดล้อมให้ชัดเจนและทั่วถึง

(3) ศึกษาการร่วมงานประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน ให้ทราบถึงเป้าหมายและความสำคัญอย่างชัดเจน และตั้งใจถือปฏิบัติให้เที่ยงตรง

4.13) การทำงานจะต้องเริ่มจากพื้นฐาน คือพิจารณาสภาพปัจจุบันของงานที่มุ่งจะทำนั้นให้ทราบชัดเสียก่อน จะช่วยให้สามารถประมาณกำลังความสามารถของตนได้ และช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง จากนั้นจึงวางขั้นตอนปฏิบัติเป็นไปตามลำดับขั้น ไม่ให้ผิดพลาด แล้วลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความหนักแน่น ให้พอเหมาะพอควรแก่เหตุและสภาพแวดล้อมทั้งปวงที่เป็นอยู่นั้น ดังนั้น เมื่อทุกคนปฏิบัติเช่นนั้นได้ ก็จะพบแต่ความราบรื่น ความกระฉ่างแจ่มแจ้ง สามารถวินิจฉัยข้อปัญหาต่างๆ ได้โดยถูกต้อง สามารถมองเห็นแนวทางและวิธีที่จะปฏิบัติได้โดยตลอด ทำให้งานทั้งปวงดำเนินถึงจุดประสงค์ และบรรลุประโยชน์ที่ต้องการได้โดยครบถ้วน

5) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดให้ทุกคนสามารถกลั่นกรองเอาส่วนดีที่เป็นแก่นแท้ที่เป็นประโยชน์มาใช้ประโยชน์ นำมาตั้งเป็นหลักปฏิบัติใหม่ว่า ในการจะทำงาน ต้องรักษาแรงผลักดันที่ดีไว้ให้คงอยู่เสมอ แล้วนำเอาความสุขุมรอบคอบความมีสติ ใช้เหตุผลและใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง มาประกอบเข้าด้วยกันแล้ว จะช่วยส่งเสริมให้สามารถทำงานได้ถูกถ้วนพอเหมาะพอดี และได้ผลสมบูรณ์เต็มเปี่ยม และทรงชี้แนะถึงวิธีการเลือกปฏิบัติ โดยให้เฉพาะส่วนที่คิดว่าสามารถเลือกแนวทางปฏิบัติแล้วจะให้เกิดผลมากที่สุดด้วย

5. อาจารย์ และผู้ให้การศึกษา

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) อาจารย์เป็นผู้แบบอย่างที่ดี ทรงเน้นย้ำถึงการปลูกฝังความรู้ ความคิดและจิตใจ การเป็นตัวอย่างที่ดี อาจารย์ต้องมีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ให้สมกับเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ บำเพ็ญตนให้สมกับเกียรติที่ได้รับ มั่นคงในอุดมคติและหลักแห่งศีลธรรม

1.2) อาจารย์เป็นผู้สาธิตตนเอง อาจารย์ต้องเปรียบเสมือนเป็นผู้สาธิตตนเอง ทรงพิจารณาให้ความหมายตามนัยยะของการเรียนรู้ การคิด และการกระทำเป็นสิ่งสำคัญ โดยการวางรูปแบบที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา ด้วยวิธีการหล่อหลอม เพื่อนำหลักปฏิบัติที่ถูกต้องไปใช้

1.3) อาจารย์เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้ จึงต้องแสวงหาความรู้ให้บังเกิดในตนเสมอ ทรงชี้แนะถึงการใช้ตำราและหน้าที่ของอาจารย์ให้รู้จักการทำตนให้เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้ อาจารย์ต้องแสวงหาความรู้ใหม่อย่างเพียงพอ เพื่อเตรียมตนเองถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นิสิตนักศึกษา

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

2.1) อาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี ทรงคิดพิจารณาว่าอาจารย์มีนัยยะเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ดีที่สุด และการทำงานด้วยความซื่อจะจริงใจโดยแท้จริง

2.2) อาจารย์เป็นผู้รู้ธรรมชาติของผู้เรียน ทรงกล่าวถึงผู้ให้การศึกษาจะต้องรู้และเข้าใจถึงสภาพและธรรมชาติของผู้เรียนอย่างถ่องแท้ และสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้เรียน

3)) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ทรงมีแนวคิดให้อาจารย์เป็นผู้ควบคุมทางปัญญา ทรงมีแนวคิดให้อาจารย์เป็นผู้ให้การศึกษาที่สมบูรณ์แบบองค์รวม เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษามีความสมบูรณ์ทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) อาจารย์เป็นผู้ฝึกประสบการณ์ ทรงชี้แนะวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ การให้การศึกษาด้วยอุปมาหรือวิธีการที่แยบคาย เน้นการกระทำโดยอาศัยความรู้ การสังเกต จดจำ และความฉลาดเป็นสิ่งสำคัญ

4.2) อาจารย์เป็นผู้อำนวยความสะดวก ทรงชี้แนะให้อาจารย์ฝึกอบรมบ่มนิสัยที่ดีแก่ศิษย์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ อันได้แก่ การฝึกฝนความเพียร การอบรมความประพฤติ ความเสียสละอดทน ความเพียรพยายาม ความสุจริต และความเมตตา

4.3) อาจารย์เป็นผู้ที่ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องทำนองครองธรรม ทรงย้ำเตือนอาจารย์ให้ทำหน้าที่ของตัวในทางที่ถูกต้องสมบูรณ์ ด้วยความกล้าหาญอดทนและสุจริต และทรงชี้แนะให้ปฏิบัติงาน โดยใช้กำลังกาย กำลังความคิด และสติปัญญาเป็นสิ่งสำคัญ

5) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

5.1) อาจารย์เป็นผู้ชี้แนะทางเลือก ทรงคิดพิจารณาว่า อาจารย์ต้องเป็นผู้ชี้แนะผู้เรียนให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง และในทางที่ผิดอย่างชัดเจน

5.2) อาจารย์เป็นผู้ช่วย/ยุยง ทรงชี้แนะถึงให้อาจารย์หาวิชาความรู้ และวิธีการครองชีวิตที่ดีมาให้ศิษย์ ด้วยวิธีการสนับสนุนและส่งเสริม เพื่อให้ศิษย์สามารถเรียนรู้ได้อย่างก้าวหน้า สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยดี และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ทรงเน้นถึงการมีอิสรภาพในการเรียนรู้และการคิดที่สร้างสรรค์ด้วย

6. หลักสูตรการอุดมศึกษา

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 10 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

1.2) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิด สติและปัญญา

1.3) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม

1.4) หลักสูตรต้องสร้างคนอย่างมีศักยภาพ

1.5) หลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำความดี

1.6) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรับผิดชอบ

1.7) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิดความตั้งใจ

1.8) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสุขความเจริญที่แท้

1.9) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีทั้งทางลึกและทางกว้าง

1.10) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีอุดมคติแห่งชีวิตและวิชาชีพ

ทรงชี้แนะให้บุคคลทำงานด้วยจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง ทรงสะท้อนให้จัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาความคิดของคนให้เป็นระบบระเบียบ เน้นการพัฒนาคนครบทุกด้าน การพัฒนาคนทางด้านจิตใจและอารมณ์ของคน การพัฒนาคนทางด้านความคิดและสติปัญญา และการพัฒนาคนทางคุณธรรมและจริยธรรม

เป็นหลัก เพื่อมุ่งให้เป็นคนดี มีจิตใจดี และมีการคิดด้วยจิตใจเป็นกลาง และทำตนเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้อื่น การพัฒนาคนตามศักยภาพที่มีอยู่ การพัฒนาคนให้ทำแต่ความดี มีความรับผิดชอบ มีความคิดความตั้งใจ มีความสุขความเจริญที่แท้ มีความคิดและสติปัญญา มีความรู้ ความคิดทั้งทางกว้างและทางลึก มีอุดมคติหรือมโนภาพในตน โดยเป็นผู้รู้ตัวตนของตนเอง สามารถสร้างสัญลักษณ์ และความคิดของตนเองได้ โดยเน้นการพัฒนาจิต ความคิด และการกระทำเป็นหลัก

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ ซึ่งพระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

2.1) หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

2.2) หลักสูตรต้องสร้างคนตามศักยภาพ

พระองค์ทรงสะท้อนถึง การจัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนทางร่างกาย ซึ่งเป็นลักษณะที่การมองเห็นข้อเท็จจริงและความสำคัญที่เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และพิจารณาในแง่ศักยภาพของคนแต่ละคนที่มีไม่เหมือนกันตามกายภาพ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติที่แต่ละคนมีอยู่

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 5 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

3.1) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีเหตุผล

3.2) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีท้องถื่นรู้สากล

3.3) หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ

3.4) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสามารถพึ่งตนเองได้

3.5) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีจิตสำนึกเพื่อสังคมและประเทศชาติ

พระองค์ทรงสะท้อนถึง การจัดสาระของหลักสูตรที่พัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพิจารณา ทั้งความคิดและการกระทำ ด้วยเหตุ ผล และความมีเหตุผลเป็นหลักสำคัญ เน้นการพัฒนาคนให้สามารถนำความรู้ที่เป็นสากล มาปรับใช้กับสภาพความเป็นท้องถื่นไทยได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกัน การพัฒนาคนให้เป็นนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ พัฒนาการที่ ทำเพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติเป็นสำคัญ การพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น การค้นพบตัวเอง ความมีตัวตนของนิสิตนักศึกษา และสามารถสร้างอาชีพของตนเองได้

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 4 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

4.2) หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี

4.3) หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ

4.4) หลักสูตรต้องสร้างคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

พระองค์สะท้อนถึง การจัดการของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนทางด้านสังคม โดยมุ่งการจัดการด้านประสบการณ์และทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียน ทรงชี้แนะให้มหาวิทยาลัยเน้นการทำวิจัยทางเทคโนโลยี การคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเฉียบแหลม การพัฒนาคนให้เป็นนักปฏิบัติที่สามารถค้นหาแหล่งทฤษฎีมาอ้างอิง และนำมาปฏิบัติอย่างมีหลักการเหตุผลและถูกต้องตามหลักทฤษฎีเป็นสำคัญ

5) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ทรงชี้แนะให้จัดการของหลักสูตรที่สร้างคนตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อพัฒนาคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุข ตามแต่อัตภาพของตน

7. การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิด จิตใจ และความประพฤติ ทรงมีแนวคิดที่มุ่งพัฒนาความคิด จิตใจ และความประพฤติของคนเป็นสำคัญ

1.2) การจัดการเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตนเอง ทรงมีแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการต่อยอดความรู้

1.3) การจัดการเรียนรู้ตามต้นแบบที่ดี ทรงเน้นวิธีสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามต้นแบบที่ดี แล้วนำมาทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อค้นหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบรู้ข้อเท็จจริงและสารสนเทศของตน ทรงสะท้อนถึงการจัดการเรียนรู้ที่สอนให้ผู้เรียนพิจารณาสภาพของสรรพสิ่งทั้งหลาย ตามลักษณะ

ทางกายภาพที่เป็นอยู่ อย่างถูกต้องและต่อแก่ อันได้แก่ รัฐท้องถิ่น รัฐชุมชน รัฐสังคม และรัฐความเป็นไทยของตนเองเป็นสำคัญ

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 7 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

3.1) การจัดการเรียนรู้แบบรู้เหตุ รู้ผล และรู้ประโยชน์ ทรงสะท้อนแนวคิดให้รู้จักการคิดพิจารณาถึงเหตุ ผล และประโยชน์ที่จะได้รับ

3.2) การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนาปัญญาและจิตวิญญาณ ทรงมีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านปัญญาและจิตวิญญาณ และสามารถนำความรู้ทั่วไปของตนไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพและการดำเนินชีวิตของตนได้ดีได้

3.3) การจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ ทรงมีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ เพื่อให้สามารถนำความรู้ในสาขาวิชาหนึ่งไปใช้กับอีกสาขาหนึ่ง หรือนำไปใช้กับงานที่ปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3.4) การจัดการเรียนรู้แบบรอบรู้ทั้งทางกว้างและทางลึก ทรงมุ่งให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นเหตุผล และความสัมพันธ์เกี่ยวกันของศาสตร์วิทยาการสาขาต่างๆ โดยมองเห็นความจริงแท้ที่เป็นเหตุผลและคุณค่า

3.5) การจัดการเรียนรู้แบบรู้หลักเหตุผล ทรงสะท้อนความคิดให้จัดเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจในหลักเหตุผล สามารถมองเห็นเหตุผลและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถนำวิชาความรู้ในวิชาทั่วไปมาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพของตน สามารถประยุกต์ใช้ และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยใช้หลักการของเหตุผลเป็นสำคัญ

3.6) การจัดการเรียนรู้แบบรู้สากลรู้ความเป็นไทย ทรงสะท้อนให้จัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมดุลในความเป็นสากลกับความเป็นไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3.7) การจัดการเรียนรู้แบบรู้ทฤษฎีปฏิบัติ ทรงสะท้อนให้เข้าใจถึงการเลือกใช้หรือนำความรู้ความคิดและทฤษฎี มาใช้ในสภาพความเป็นไทยอย่างมีเหตุผล สามารถมองเห็นความสัมพันธ์และความเหมาะสม ทั้งความคิดและการกระทำ

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญานี้ 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) การจัดการเรียนรู้แบบรู้วิธีคิด ทำทฤษฎี และนำไปปฏิบัติ ทรงมีแนวคิดพิจารณาถึงการนำหลักวิชาและวิธีการปฏิบัติการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ดี ทรงชี้แนะให้เห็นถึงกระบวนการและแนวทางวิธีการคิด การทำทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน

4.2) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการ ทรงชี้แนะให้เห็นกระบวนการปฏิบัติตนปฏิบัติงาน และสะท้อนให้นำไปปฏิบัติ อย่างเป็นลำดับและมีขั้นตอนชัดเจน

4.3) การจัดการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ ทรงเน้นย้ำถึงการลงมือปฏิบัติที่ดี คือการฝึกให้ชินจนเป็นนิสัยและสามารถกระทำตัวเองโดยอัตโนมัติ

5) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 3 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

5.1) การจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพ ทรงสะท้อนถึงการพัฒนาผู้เรียนตามอัตภาพและศักยภาพของแต่ละคนที่มีอยู่ของแต่ละคน

5.2) การจัดการเรียนรู้แบบทางเลือก ทรงสะท้อนความคิดว่า การดำรงชีวิตของคนแต่ละคนนั้น ต่างก็มีความหมาย มีความสำคัญ มีอิสระ และต้องสามารถเลือกใช้และเลือกปฏิบัติได้เป็นอย่างดี การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงต้องมุ่งเน้นให้มีทางเลือก ที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้เอง ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน เพื่อความเป็นตัวของตัวเองและความเป็นเอกัตบุคคลของผู้เรียน

5.3) การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบด้วยตนเอง ทรงสะท้อนถึงการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถค้นพบและกระทำการด้วยตนเอง ตามจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของตน

8. จรรยาบรรณวิชาการ

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 6 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

1.1) ยึดหลักคุณธรรม คือการคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ทรงมีแนวคิดพิจารณาว่า ก่อนจะทำหรือจะทำสิ่งใดต้องหยุดคิดเสียก่อน เพื่อรวบรวมสติให้มั่น ไม่โอนเอน และทำให้จิตสว่าง

1.2) คุณธรรมนักวิชาการ 7 ประการ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน ได้แก่ (1) ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง (2) ความอดุสาหะพากเพียร (3) ความระลึกรู้เท่าทัน (4) ความตั้งใจมั่นคง (5) ปัญญาความรู้ชัด (6) ความตั้งใจจริงที่จะทำให้จนสำเร็จ และ (7) ความมีสติรอบคอบ คุณธรรมทุกข้อนี้ ต่างก็เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่อง อาศัยกันและเกื้อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทรงมีแนวคิดพิจารณาว่า ทุกคนต้องสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในตน การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในตนเป็นแก่นแท้ของคน คนจึงพัฒนาตนเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ หมายความว่าถึง คุณธรรมก็คือจิต การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในตนเป็นแก่นแท้ของบุคคล โดยบุคคลเราต้องพัฒนาคุณธรรมของตนเอง เพื่อบรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากที่สุด คำสอนนี้บ่งถึงลักษณะค่านิยมในการสร้างคุณธรรมในตน

1.3 ความสัจธรรมสุจริต 3 ประการ คือ (1) สุจริตต่อบ้านเมือง (2) สุจริตต่อประชาชน และ (3) สุจริตต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมที่สำคัญในการปฏิบัติตนปฏิบัติงาน ทุกคนควรมีไว้เป็นเครื่องกำกับใจและต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

1.4) วินัยสำคัญของชีวิต คือ การกระทำด้วยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความบริสุทธิ์ใจเป็นสำคัญ ทรงมีแนวคิดพิจารณาว่า ผู้ที่จะใช้วิชาความรู้ วิชาการ และวิทยาการต่างๆ จะต้องอาศัยวินัยที่มีอยู่ในตนของบุคคลนั้นๆ ทุกคนต้องมีวินัยในตน โดยสร้างเกณฑ์ทางวินัยของตนให้เกิดขึ้น จนสามารถปรับจิตและแนวคิดของตนออกมาในรูปของการกระทำที่มุ่งความสำเร็จของงานอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทรงสะท้อนว่าการสร้างวินัยในตนของบุคคล จะเกิดขึ้นได้ต้องฝึกฝนจนชำนาญ ดัดเป็นนิสัยถาวร กระทำได้โดยอัตโนมัติ และไม่ได้เกิดจากการบังคับ

1.5) วินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ 4 ข้อ คือ (1) การไม่ประมาทปัญญา (2) การรักษาความจริงใจ (3) การสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม และ (4) การสำเนียงตระหนักในความสงบสำรวม ทรงให้ความหมายของวินัยที่ควรปฏิบัติ 4 ข้อ ตามนัยยะของคุณลักษณะชี้แนะส่วนดีควรปฏิบัติ กับส่วนไม่ดีไม่ควรปฏิบัติ เพื่อเตือนใจบุคคลทั้งหลายให้ปฏิบัติตามต้นแบบที่ดี คือการเลียนแบบตัวตนที่แท้จริงที่เป็นต้นแบบที่ดี จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด

1.6) วิชาการเป็นปัจจัยสำหรับใช้ทำงาน วินัยเป็นรากฐานรองรับความรู้

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญา 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

2.1) มหาวิทยาลัย ควรดำเนินการพัฒนาด้านคุณธรรมให้แก่บุคคลในมหาวิทยาลัย เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นคนดี ทรงชี้แนะว่า ถ้าหากบุคลากรทุกประเภทในมหาวิทยาลัยได้รับการพัฒนาทางด้านคุณธรรมดีแล้ว ก็จะเป็นต้นแบบที่ดีและส่งผลทำให้กับนิสิตนักศึกษาและบัณฑิตมีคุณธรรมที่ดีในที่สุด

2.2) การฝึกวินัย ไม่ใช่การบังคับการควบคุม แต่ต้องปฏิบัติจนเกิดความเคยชินและกระทำเองโดยอัตโนมัติ ทรงสะท้อนให้เห็นตามสภาพจริงในธรรมชาติของคนแล้ว ถ้าถูกบังคับให้ทำตามวินัยแล้วจะกระทำไม่ได้ ต้องคิดและปฏิบัติเองจนเกิดความเคยชินและติดตัวไปตลอด ทรงชี้ให้บุคคลเข้าใจข้อเท็จจริงและพร้อมทั้งให้รู้จักวิธีการปฏิบัติเพื่อฝึกฝนตนเอง ทรงถ่ายทอดความรู้ในเชิงปฏิบัติและการกระทำตามสภาพจริง เน้นวิธีการฝึกฝนอบรมสั่งสอนแบบแก้ปัญหา ชี้แนะวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามชีวิตจริง และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น โดยทรงชี้แนะให้เห็นข้อเท็จจริงของการกระทำว่า เมื่อกระทำสิ่งนี้แล้วผลที่เกิดเป็นอย่างไร และเมื่อกระทำอีกแบบแล้ว ผลจะเกิดขึ้นนั้นต่างกันอย่างไร เพื่อสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) แนวคิดปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญาที่ 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

3.1) ทุกคนจะต้องตรวจสอบวินัยและจรรยาบรรณของตน ทรงสะท้อนให้เห็นว่า การตรวจสอบผลของการอบรมวินัยหรือจรรยาบรรณของตนเอง หมายถึง คนจะต้องดูแลเหตุผลและการกระทำของตน ว่าอะไรคือวินัยในตนที่ตนเองได้กระทำ และผลที่จะเกิดขึ้นคืออะไร

3.2) ผลการอบรมวินัยเป็นนิจ 2 ประการคือ เป็นผู้ที่ใช้ความฉลาดเป็นหลักในการทำงาน มีความรู้ ความสามารถ และความคิดอ่านที่สมบูรณ์ ทักษะการค้นคว้าและสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้ถูกต้องตรงกับจุดมุ่งหมาย พระองค์ทรงพิจารณาถึงการตรวจสอบผลของการอบรมวินัยหรือจรรยาบรรณในตนเองของบุคคล โดยมีลักษณะแนวคิดในเชิงเหตุผล เป็นการดูแลเหตุผล และการกระทำของตน ว่าอะไรคือวินัยในตนที่ตนเองได้กระทำและผลที่จะเกิดขึ้นคืออะไร

4) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดตามหลักปรัชญาที่ 2 แนวคิด โดยมีแก่นแท้ดังนี้

4.1) วินัยแห่งความสำเร็จในการทำงาน 3 ส่วน คือ

(1) ส่วนที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ความชำนาญทางวิชาการ

(2) ส่วนที่เป็นปัจจัยตัวช่วยเสริม และป้องกันปัญหา ได้แก่ ความความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจ และความอดสาหะพยายาม

(3) ส่วนที่เป็นปัจจัยที่ช่วยทบทวนการกระทำ จนนำไปสู่ความสำเร็จที่สมบูรณ์ โดยทรงเน้นการกระทำและการปฏิบัติเป็นหลักด้วย พระองค์ทรงเอาพระทัยใส่ตั้งแต่รายละเอียดต่างๆ ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้น ทรงคิดโดยแยบยลอย่างต่อเนื่องและครบวงจร ทรงมีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นเหตุเป็นผล และทำได้จริงในทางปฏิบัติ อย่างที่คิดไว้เป็นสำคัญ แนวคิดลักษณะนี้เป็นแนวคิดตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ทำ สามารถพิสูจน์ได้ตามขั้นตอน และเป็นโลกของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในตัวของแต่ละบุคคล

4.2) วินัยในการปฏิบัติงาน 3 ข้อ คือ

(1) ให้ตั้งใจทำงานให้จริง ให้จนสำเร็จ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงของงานเป็นสำคัญ

(2) ให้ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ความเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่นให้ชัดเจน

(3) ให้ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง คือทำความคิดเห็นให้กระจ่าง ทรงแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นลำดับขั้นตอน สอนหนทางในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานกับผู้อื่นอย่างถูกต้อง เน้นการฝึกให้เกิดประสบการณ์แก่บุคคล การส่งเสริมเชื่อมโยงเกื้อกูลกันของงานต่างๆ และบุคคลต่างๆ พร้อมทั้งได้ชี้ให้เห็นผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นด้วย ทรงชี้แนะว่าอะไรควรทำก่อนหลัง จะต้องปฏิบัติอย่างไร จะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างไร และผลอันจะเกิดขึ้นคืออะไร ทรงสอนรู้จักวิธีการปฏิบัติเพื่อการอบรมฝึกฝนด้านคุณธรรม ถ่ายทอดความรู้ในเชิงปฏิบัติและการกระทำ แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

5) แนวคิดตามแนวปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ทรงแสดงให้เห็นว่า บุคคลจะต้องมีอิสรภาพที่จะสร้าง เลือก และใช้วินัยในตน นำไปสู่กระทำการใดๆ ให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และชาติบ้านเมือง จนเกิดเป็นเป็นจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน โดยไม่มีอคติ และไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจของผู้อื่น

9. นโยบายสังคม

1) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมนคติ ทรงมีแนวคิดที่ ความเจริญมั่นคงของส่วนรวมนั้น ต้องอาศัยความเจริญมั่นคงของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ โดยทรงมุ่งหวังให้ทุกคนมีความรักชาติและปฏิบัติงานเพื่อประเทศชาติ บ้านเมืองเป็นสำคัญ ทรงพิจารณาในภาพรวมของการอุดมศึกษาเพื่อการสร้างฐานะความเจริญให้แก่คนเป็นสำคัญก่อน ทรงชี้แนะถึงการปฏิบัติงานเพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ ทรงชี้แนะถึงหลักสำคัญที่ควรยึดถือและปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด 2 ข้อ คือ (1) การมุ่งกระทำแต่งงานที่สุจริต ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมเท่านั้น และ (2) มุ่งประสานประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าของแต่ละคนเข้าด้วยกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญ

2) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ พระองค์ทรงมีแนวคิดที่ การทำางานใดๆ ให้พยายามรักษาพื้นฐานให้สมบูรณ์มั่นคง ทรงสะท้อนถึงการถ่ายทอดความรู้เดิมหรือแนวทางเดิมมาใช้เป็นฐานในการสร้างความรู้ใหม่หรือเปลี่ยนแนวทางใหม่ โดยให้ศึกษารากฐานเดิมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน แล้วจึงเข้าไปเสริมสิ่งใหม่ให้ดีขึ้น ถ้าปรับเปลี่ยนทั้งหมด ก็จะทำให้ความรู้เดิมหรือของเดิมที่สั่งสมมานานเสียหายไปอย่างเปล่าประโยชน์

3) แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล ทรงมีแนวคิดที่ วิชาทุกสาขาล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการเกษตรและเศรษฐกิจโดยตรง ให้พยายามแสวงหาค้นคว้าวิชาความรู้มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศชาติ

อันเป็นที่รักของเราจักได้เจริญก้าวหน้าทันเทียม โดยทรงพิจารณาถึงผลลัพธ์สุดท้ายของการทำงานทั้งปวง ต่างมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและการเกษตรของประเทศให้ดีขึ้น เพื่อฟื้นฟูและยกระดับของสังคมและประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ

4) แนวคิดปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ พระองค์ทรงมีแนวคิดว่าการแก้ไขสิ่งที่กระทำ เพื่อประโยชน์อันสมบูรณ์ตามเหตุการณ์นั้น จึงเป็นสิ่งที่สมควรจะคำนึงถึงอย่างยิ่ง ทรงชี้แนะถึงหลักการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ว่าจะต้องพยายามรักษามาตรฐานและคุณภาพงานไว้ให้ได้อย่างสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง ควรทำด้วยความมีสติรู้เท่าทันความเฉลียวฉลาด ความรอบคอบสุขุม มีหลักเกณฑ์ และเป็นประโยชน์แท้ และในการแก้ไขในสิ่งต่างๆ ให้ได้ผลดีและเหมาะสมนั้น ควรต้องคำนึงถึงผลอันสมบูรณ์ตามสถานการณ์เป็นสำคัญ

5) ทรงมีแนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต พระองค์ทรงมีแนวคิดว่า ทุกคนควรพึงมีความคิดอิสระ คือความคิดที่เต็มเปี่ยมไปด้วยอิสรภาพเสรีภาพ อันไม่มีขีดจำกัด ทรงพิจารณาแง่ที่ให้ทุกคนมีอิสรภาพและเสรีภาพในการคิดแก่ทุกคน โดยทรงชี้แนะให้ทุกคนมีความคิดเป็นตัวของตัวเอง สามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ๆ ที่มีความแปลกใหม่และไม่เหมือนใคร ที่สำคัญคือ ความคิดที่จะเกิดขึ้นนั้น จะต้องเป็นความคิดที่กระจ่างใส ไม่เห็นแก่ตัว ไม่อคติ มีเป้าหมายที่เที่ยงตรง และมุ่งประโยชน์ที่ยั่งยืน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 15 หลักปรัชญาการอุดมศึกษา

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Morris, 1961) และอื่น ๆ					
กรอบแนวคิดตามหลักปรัชญา					
แก่นแท้/สาระ		ภววิทยา (Ontology) (ว่าด้วย ธรรมชาติของ ภาวะแห่งความ มีอยู่)	ญาณวิทยา (Epistemology) (ว่าด้วยธรรมชาติ ของความรู้)	อรรถวิทยา (Axiology) (ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า)	
				จริยศาสตร์ (Ethics)	สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)
ลัทธิจิตนิยม (Idealism)		ความจริงคือ โลกของจิต	ความแท้คือ ความคิด/มนะคติ	การเลียนแบบ ตัวตนที่แท้จริง	การสะท้อนกลับ ของความคิด
ลัทธิสังคมนิยม (Realism)		ความจริงคือ โลกของวัตถุ	ความแท้คือ การมองเห็น ข้อเท็จจริง	กฎของ ธรรมชาติ	การสะท้อนกลับ ของธรรมชาติ
ลัทธิ หลักการ นิยมใหม่ (Neo- Thomism)	ฆราวาส (Lay)	ความจริงคือ โลกของเหตุผล	ความแท้คือ เหตุผล	เหตุผลใน การกระทำ	ความรู้สึก สร้างสรรค์
	สังฆฆราวาส (Eccl.)	ความจริงคือ ตัวตน /พระเจ้า	ความแท้คือ การรู้โดย ความรู้สึกที่เกิดขึ้น		
ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism)		ความจริงคือ โลกของ ประสบการณ์	ความแท้คือ อะไรเป็นสิ่งที่ทำ	การตรวจ พิสูจน์ของ สาธารณชน	รสนิยมของ สาธารณชน
ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)		ความจริงคือ โลกของ การดำรงชีวิต	ความแท้คือ การเลือกใน การดำรงชีวิต	อิสรภาพ/ เสรีภาพ	การปฏิบัติจาก เกณฑ์ของ สาธารณชน

หลักปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

แก่นแท้ สาระ และคำสอนทางการอุดมศึกษา

	พันธกิจ มหาวิทยาลัย	การบริหาร การอุดมศึกษา	เป้าหมาย การอุดมศึกษา
สารัตถนิยม Essentialism	-ถือว่าวิชาการศึกษาเป็นหัวใจหรือแกนกลางก่อน และให้ประสบการณ์ด้านอื่น เพื่อให้เกิดความรอบรู้และความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทัน -วางรากฐานทางปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้กับนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญของชาติ -จัดการอุดมศึกษาแบบสอนวิชาการ เพื่อพัฒนาความคิดและคิดเรื่องที่ยากได้ -จัดการอุดมศึกษาแบบให้ความรู้วิธีการศึกษา ตามต้นแบบที่ดี เพื่อเป็นผู้รู้เท่าทันผู้อื่นทุกเรื่อง และจิตดีตามต้นแบบ	-การบริหารการอุดมศึกษาแบบมุ่งโครงการพัฒนา -การบริหารการอุดมศึกษาแบบสมบูรณ์	-เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนากระบวนการทางปัญญาและความสามารถของคน เพื่อสร้างปัญญาชน -เป้าหมายการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ทั่วไป เพื่อสร้างคนดีและมีคุณสมบัติครบถ้วน
	-จัดการอุดมศึกษาตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารเป็นสำคัญ	-การบริหารการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาคน และให้คนกลับมาพัฒนาชาติบ้านเมือง -การบริหารการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคน ให้เห็นคุณค่าของการลงทุนทางการอุดมศึกษา	-เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนาคนให้สามารถความเข้าใจตนเองและสภาวะแวดล้อมอย่างชัดเจน
ถาวรนิยม Perennialism	-พันธกิจมหาวิทยาลัยคือ การทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและแก้ปัญหาของประเทศ โดยเน้นกระบวนการแก้ปัญหาคนเพื่อการแก้ปัญหาสังคมและประเทศ -จัดระบบการให้รางวัลเกียรติยศ	-การบริหารการอุดมศึกษาแบบสหวิทยาการ -การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นคุณภาพบัณฑิต	-เป้าหมายการอุดมศึกษาเพื่อฝึกฝนอบรมคนให้มีเหตุผล
	-	-	-
ก้าวหน้านิยม Progressivism	-จัดการอุดมศึกษาให้ผู้เรียนรู้อะไรที่ถูกต้อง เป็นผู้มีประสบการณ์ เน้นการฝึกด้วยตนเองโดยอาจารย์เป็นผู้สอนวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นคนที่มีความรอบรู้เท่าทันผู้อื่นในทุกเรื่อง -จัดการอุดมศึกษาเพื่อสร้างผู้คิดแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยต้องคิดวิชาการเป็น สร้างทฤษฎีได้ และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ -จัดทำโครงการวิจัยและโครงการพัฒนา เพื่อหาความรู้ใหม่	-การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นนโยบายและแผน -การบริหารการอุดมศึกษาแบบร่วมมือร่วมใจ -การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นการผลิตและการใช้เทคโนโลยี	-เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการศึกษาระดับชั้นสูง -เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นฝึกประสบการณ์ -เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงาน
	-จัดการอุดมศึกษาแบบให้นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาหาความรู้ในวิทยาการสาขาต่างๆ ได้อย่างพร้อมมูล เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายตามความสนใจและความต้องการ -เน้นการดำรงชีวิต โดยสร้างคนทุกระดับและทุกอาชีพให้มีจุดมุ่งหมายของชีวิตและอาชีพที่ดี	-การบริหารการอุดมศึกษาแบบทางเลือก	-เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนาให้คนมีความสุข ความเจริญและความมั่นคงในชีวิต

แผนภาพที่ 15 หลักปรัชญาการอุดมศึกษา (ต่อ)

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Morris, 1961) และอื่น ๆ					
กรอบแนวคิดตามหลักปรัชญา					
แก่นแท้/สาระ		ภววิทยา (ONTOLOGY) (ว่าด้วย ธรรมชาติของ ภาวะแห่งความ มีอยู่)	ญาณวิทยา (EPISTEMOLOGY) (ว่าด้วยธรรมชาติ ของความรู้)	อรรถวิทยา (AXIOLOGY) (ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า)	
				จริยศาสตร์ (ETHICS)	สุนทรียศาสตร์ (AESTHETICS)
ลัทธิจิตนิยม (Idealism)		ความจริงคือ โลกของจิต	ความแท้คือ ความคิด/มโนคติ	การเลียนแบบ ตัวตนที่แท้จริง	การสะท้อนกลับ ของความคิด
ลัทธิสัจนิยม (Realism)		ความจริงคือ โลกของวัตถุ	ความแท้คือการ มองเห็นข้อเท็จจริง	กฎของ ธรรมชาติ	การสะท้อนกลับ ของธรรมชาติ
ลัทธิ หลักการ นิยมใหม่ (Neo- Thomism)	ฆราวาส (Lay)	ความจริงคือ โลกของเหตุผล	ความแท้คือ เหตุผล	เหตุผลใน การกระทำ	ความรู้สึกร สร้างสรรค์
	สังฆฆราวาส (Eccl.)	ความจริงคือ ตัวตน /พระเจ้า	ความแท้คือ การรู้โดย ความรู้สึกรที่เกิดขึ้น		
ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism)		ความจริงคือ โลกของ ประสบการณ์	ความแท้คือ อะไรเป็นสิ่งที่ทำ	การตรวจ พิสูจน์ของ สาธารณชน	รสนิยมของ สาธารณชน
ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)		ความจริงคือ โลกของ การดำรงชีวิต	ความแท้คือ การเลือกใน การดำรงชีวิต	อิสรภาพ/ เสรีภาพ	การปฏิบัติจาก เกณฑ์ของ สาธารณชน

หลักปรัชญาการอุดมศึกษา

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

แก่นแท้ สาระ และคำสอนทางการอุดมศึกษา

นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต	
<p>Essentialism</p> <p>สาระถุณิยม</p>	<p>-บัณฑิต เป็นผู้มีความเป็นเลิศ ทั้งทางวิชาการ การปฏิบัติ และการบริหารงาน สามารถก้าวเข้าสู่ชีวิตการทำงานด้วยความมั่นใจ</p> <p>-บัณฑิต ต้องปฏิบัติตนปฏิบัติงานให้สมกับค่าของปริญญาและความเป็นบัณฑิต -บัณฑิต ต้องตั้งปณิธานและตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อมุ่งความเจริญของประเทศ</p> <p>-รากฐานที่สำคัญในการทำงาน คือ รากฐานทางจิตใจ ได้แก่ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานจนสำเร็จ</p> <p>-หลักปฏิบัติงาน 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว -ตระหนักในอาชีพ มุ่งใจในหน้าที่ และรักษาความสามารถและอุดมคติของตนไว้</p> <p>-การเรียนนั้นเรียนตามหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยจัดลำดับให้ การทำงานต้องใช้ความคิดริเริ่มและความคิดพิจารณาด้วยตนเอง</p> <p>-ลักษณะของคนทำงานแบ่งเป็นสองพวก คือพวกที่ทำงานเร็ว แต่ขาดความละเอียดรอบคอบ และพวกที่ทำงานช้า แต่มีความละเอียดรอบคอบ</p> <p>-การทำงานที่สำคัญ ต้องอาศัยหลักวิชาเป็นพื้นฐาน การเป็นนักวิชาการที่ดี และการเป็นนักปฏิบัติที่ดีด้วย จึงจะช่วยให้สำเร็จผลสมบูรณ์ได้ดี</p>
<p>Perennialism</p> <p>ถาวรนิยม</p>	<p>-ถ้าประพุดิตินดีมีสัมมาอาชีวะ เป็นการเชิดชูวงศ์ตระกูล ทดแทนคุณบิดามารดา ถ้าหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการ ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์ และถ้าตั้งใจทำงานโดยถือประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน</p> <p>-การฝึกปัญหาความรู้ และความฉลาดรอบคอบในเหตุในผล ต้องนำเอาหลักวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาใช้ให้เหมาะให้ควรเสมอ</p> <p>-การทำงานที่ดี ต้องประสานความเข้าใจ ประสานประโยชน์กับผู้อื่นอย่างกว้างขวางและทั่วถึง</p> <p>-การทำงานต้องมีรากฐานทางจิตใจและกุศโลบายหรือวิธีการอันแยกย่อยประกอบกัน ต่างเป็นเหตุผลกัน และเกื้อกูลส่งเสริมกัน จึงจะเกิดประโยชน์</p> <p>-การทำงาน มีปัจจัยประกอบเกือหน่น 3 ส่วน คือ (1) ความรู้ ความสามารถทางวิชาการ เพื่อความถูกต้องตามหลักวิชา (2) กำลังและคุณภาพด้านจิตใจ ทำให้จิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่น และ (3) ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกล มีหลักเกณฑ์ระเบียบแบบแผนและวิธีการปฏิบัติ</p> <p>-การแก้ปัญหาทางงานจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายหรือทุกระดับ -การทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถปฏิบัติงานของตนเอง กับความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น</p> <p>-วิชาการ ต้องถือเป็นปัจจัยสำคัญ ต้องใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลเทศะ แก่สภาพการณ์ และสัมพันธ์กับงานอื่นอย่างสอดคล้องสมดุล</p>
<p>Progressivism</p> <p>ก้าวหน้านิยม</p>	<p>-การใช้วิชาความรู้ ต้องพิจารณาสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ หนักแน่น สุจริต อุตสาหะ หมั่นเพียร มีระเบียบวินัย ทำดีที่สุด เกิดประโยชน์</p> <p>-หน้าที่ของบัณฑิต คือ หน้าที่ในงานอาชีพ หน้าที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม และหน้าที่ปฏิบัติรับใช้ชาติ -ภารกิจของบัณฑิต คือ การปฏิบัติงาน และการวิจัย</p> <p>-การทำงานต้องทำด้วยตนเอง ด้วยความรู้ ความสามารถ อุตสาหะ คิดวินิจฉัย รับผิดชอบ ผูกมิตร ร่วมมือกับผู้อื่น ประสานสัมพันธ์ สอดคล้อง</p> <p>-วิธีการทำงานที่แยกย่อย หรือมีกุศโลบาย 4 ข้อ คือ (1) การสร้างศรัทธาความเชื่อถือในงานที่ทำ (2) การไม่ประมาทปัญหาความรู้ความสามารถ (3) การตามรักษาความจริงใจ ทั้งต่อผู้อื่นทั้งต่อตัวเอง (4) การกำจัดจิตใจที่ต่ำทราม และ (5) การรู้จักสงบใจ</p> <p>-หลักการการทำงาน 3 ขั้นตอนคือ (1) เข้าใจลักษณะขอบเขตและจุดหมาย (2) วางโครงสร้างแผน และแนวทาง (3) หยุดพิจารณาอีกครั้ง ก่อนลงมือทำ</p> <p>-หลักปฏิบัติงานที่ดี 4 ข้อ เพื่อเป็นวินัยประจำตัว ได้แก่ (1) ตั้งใจทำให้จริงใจให้ถูกให้ตรงและให้สำเร็จโดยตลอด (2) พิจารณาด้วยความรู้ หลักวิชา เหตุผล และความฉลาด (3) ละวางสิ่งที่มีโทษและเป้าหมาย (4) สำคัญที่สุด พยายามควบคุมกาย ความคิดจิตใจให้สงบตั้งมั่น หนักแน่น และรอบคอบ</p> <p>-วิธีการทำงานให้ได้ผลดี จะต้องมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อวิชาชีพของตน</p> <p>-การปัญหาในการทำงาน คือ (1) ทำความเข้าใจในงานว่าเป็นงานโครงการต่อเนื่อง และตัวท่านเป็นผู้เข้าไปร่วมเสริมกำลังในงานนั้น (2) ศึกษาถึงวัตถุประสงค์และตัวโครงการ ระเบียบวิธีการปฏิบัติด้วยเหตุผล และ (3) หาวิธีเข้าไปเสริมกำลังในงานนั้น ใช้วิชาความรู้ และความคิดสติปัญญาได้เต็มที่</p> <p>-การพัฒนาปรับปรุงงาน ควรทำด้วยความมีสติรู้เท่าทัน เฉลียวฉลาด รอบคอบ สุขุม มีหลักเกณฑ์ และเป็นประโยชน์</p> <p>-การทำงาน ต้องตั้งใจศึกษาฝึกฝน ปฏิบัติตน หาความรู้ทั้งทางลึกและทางกว้าง ซื่อตรง จริใจ บริสุทธิ์ใจ ไม่ลับสน มั่งง่าย ไม่ประมาท เมินเฉย ขยันหมั่นเพียร อุตสาหะ สร้างสรรค์ เฉลียวฉลาด ปรับปรุงตัว ปรับปรุงงานให้ทันเวลา ประสานสามัคคี และประสานประโยชน์</p> <p>-การทำงานคือ การเข้าไปเสริมกำลังงานที่ดำเนินอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักและวิธีการปฏิบัติงาน 3 ประการคือ (1) ศึกษางาน ด้วยเหตุด้วยผล รอบคอบ กว้างขวาง และเป็นธรรม (2) ศึกษาสภาพความจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม และสภาพแวดล้อม และ (3) ร่วมงานประสานประโยชน์</p> <p>-การทำงานจะต้องเริ่มจากพื้นฐาน คือพิจารณาสภาพปัจจุบันของงานที่จะทำนั้นให้ทราบชัดเสียก่อน จากนั้นจึงวางขั้นตอนปฏิบัติเป็นไปตามลำดับขั้น</p>
<p>Existentialism</p> <p>อัตถิภาวนิยม</p>	<p>-ทุกคน ควรกลั่นกรองเอาส่วนดีที่เป็นแก่นแท้ที่เป็นประโยชน์มาใช้ประโยชน์</p>

แผนภาพที่ 15 หลักปรัชญาการอุดมศึกษา (ต่อ)

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Morris, 1961) และอื่น ๆ

กรอบแนวคิดตามหลักปรัชญา

แก่นแท้/สาระ	ภววิทยา (Ontology) (ว่าด้วย ธรรมชาติของ ภาวะแห่งความ มีอยู่)	ญาณวิทยา (Epistemology) (ว่าด้วยธรรมชาติ ของความรู้)	อรรถวิทยา (Axiology) (ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า)		
			จริยศาสตร์ (Ethics)	สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)	
ลัทธิจิตนิยม (Idealism)	ความจริงคือ โลกของจิต	ความแท้คือ ความคิด/มโนคติ	การเลียนแบบ ตัวตนที่แท้จริง	การสะท้อนกลับ ของความคิด	
ลัทธิสัจนิยม (Realism)	ความจริงคือ โลกของวัตถุ	ความแท้คือ การมองเห็น ข้อเท็จจริง	กฎของ ธรรมชาติ	การสะท้อนกลับ ของธรรมชาติ	
ลัทธิ หลักการ นิยมใหม่ (Neo- Thomism)	ฆราวาส (Lay)	ความจริงคือ โลกของเหตุผล	ความแท้คือ เหตุผล	เหตุผลใน การกระทำ	ความรู้สึกร สร้างสรรค์
	สังฆฆราวาส (Eccl.)	ความจริงคือ ตัวตน /พระเจ้า	ความแท้คือ การรู้โดย ความรู้สึกที่เกิดขึ้น		
ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism)	ความจริงคือ โลกของ ประสบการณ์	ความแท้คือ อะไรเป็นสิ่งที่ทำ	การตรวจ พิสูจน์ของ สาธารณชน	รสนิยมของ สาธารณชน	
ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)	ความจริงคือ โลกของ การดำรงชีวิต	ความแท้คือ การเลือกใน การดำรงชีวิต	อิสรภาพ/ เสรีภาพ	การปฏิบัติจาก เกณฑ์ของ สาธารณชน	

หลักปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

แก่นแท้ สาระ และคำสอนทางการอุดมศึกษา

	อาจารย์ /ผู้สอน	หลักสูตร อุดมศึกษา	การเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา
สารัตถนิยม Essentialism	-อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดี -อาจารย์เป็นผู้สาคิตนเอง -อาจารย์เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้	-หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิด สติและปัญญา -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม -หลักสูตรต้องสร้างคนตามศักยภาพ -หลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำความดี -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรับผิดชอบ -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิดความตั้งใจ -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสุขความเจริญที่แท้ -หลักสูตรต้องสร้างคนที่รู้ทั้งทางลึกและทางกว้าง -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีอุดมคติแห่งชีวิตและวิชาชีพ	-การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิด จิตใจ และความประพฤติ -การเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตนเอง -การเรียนรู้ตามต้นแบบที่ดี
	-อาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี -อาจารย์เป็นผู้รู้ธรรมชาติของผู้เรียน	-หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม -หลักสูตรต้องสร้างคนตามศักยภาพ	-การเรียนรู้แบบรู้ข้อเท็จจริงและ สารสนเทศของตน
ถาวรนิยม Perennialism	-อาจารย์เป็นผู้ควบคุมปัญญา	-หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีเหตุผล -หลักสูตรต้องสร้างคนที่รู้ท้องถิ่นรู้สากล -หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสามารถพึ่งตนเองได้ -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีจิตสำนึกเพื่อสังคมและ ประเทศชาติ	-การเรียนรู้แบบรู้เหตุ ู้ผล และรู้ ประโยชน์ -การเรียนรู้แบบพัฒนาปัญญาและจิต วิญญาณ -การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ -การเรียนรู้แบบรอบรู้ทั้งทางกว้างและ ทางลึก -การเรียนรู้แบบรู้หลักเหตุผล -การเรียนรู้แบบรู้สากลรู้ความเป็นไทย -การเรียนรู้แบบรู้ทฤษฎีรู้ปฏิบัติ
	-	-	-
ก้าวหน้านิยม Progressivism	-อาจารย์เป็นผู้ฝึกประสบการณ์ -อาจารย์เป็นผู้อำนวยการ -อาจารย์เป็นผู้ที่ปฏิบัติตนอย่าง ถูกต้องทำนองครองธรรม	-หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม -หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี -หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ -หลักสูตรต้องสร้างคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	-การเรียนรู้แบบรู้วิธีคิด ทำทฤษฎี และ นำสู่ปฏิบัติ -การเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการ -การเรียนรู้แบบปฏิบัติการ
อัตถิภาวนิยม Existentialism	-อาจารย์เป็นผู้ชี้แนะทางเลือก -อาจารย์เป็นผู้ช่วย/ยุยง	-หลักสูตรต้องสร้างคนตามศักยภาพ	-การเรียนรู้ตามศักยภาพ -การเรียนรู้แบบทางเลือก -การเรียนรู้แบบค้นพบด้วยตนเอง

แผนภาพที่ 15 หลักปรัชญาการอุดมศึกษา (ต่อ)

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Morris, 1961) และอื่น ๆ					
กรอบแนวคิดตามหลักปรัชญา					
แก่นแท้/สาระ		ภววิทยา (Ontology) (ว่าด้วย ธรรมชาติของ ภาวะแห่งความ มีอยู่)	ญาณวิทยา (Epistemology) (ว่าด้วยธรรมชาติ ของความรู้)	อรรถวิทยา (Axiology) (ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า)	
				จริยศาสตร์ (Ethics)	สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)
ลัทธิจิตนิยม (Idealism)		ความจริงคือ โลกของจิต	ความแท้คือ ความคิด/มโนคติ	การเลียนแบบ ตัวตนที่แท้จริง	การสะท้อนกลับ ของความคิด
ลัทธิสัจนิยม (Realism)		ความจริงคือ โลกของวัตถุ	ความแท้คือ การมองเห็น ข้อเท็จจริง	กฎของ ธรรมชาติ	การสะท้อนกลับ ของธรรมชาติ
ลัทธิ หลักการ นิยมใหม่ (Neo- Thomism)	ฆราวาส (Lay)	ความจริงคือ โลกของเหตุผล	ความแท้คือ เหตุผล	เหตุผลใน การกระทำ	ความรู้สึกร สร้างสรรค
	สังฆฆราวาส (Eccl.)	ความจริงคือ ตัวตน /พระเจ้า	ความแท้คือ การรู้โดย ความรู้สึกที่เกิดขึ้น		
ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism)		ความจริงคือ โลกของ ประสบการณ์	ความแท้คือ อะไรเป็นสิ่งที่ทำ	การตรวจ พิสูจน์ของ สาธารณชน	รสนิยมของ สาธารณชน
ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)		ความจริงคือ โลกของ การดำรงชีวิต	ความแท้คือ การเลือกใน การดำรงชีวิต	อิสรภาพ/ เสรีภาพ	การปฏิบัติจาก เกณฑ์ของ สาธารณชน

หลักปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

แก่นแท้ สาระ และคำสอนทางการอุดมศึกษา

	จรรยาบรรณ วิชาการ	นโยบาย สังคม
สารัตถนิยม Essentialism	<ul style="list-style-type: none"> -ยึดหลักคุณธรรม คือการคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง -คุณธรรมนักวิชาการ 7 ประการ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน คือ ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง ความอดุสาหะพากเพียร ความระลึกรู้เท่าทัน ความตั้งใจมั่นคง ปัญญาความรู้ชัด ความตั้งใจจริงที่จะทำให้จนสำเร็จ ความมีสติรอบคอบ -ความสัตย์สุจริต 3 ประการ คือ สุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่ -วินัยสำคัญของชีวิต คือ การกระทำด้วยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความบริสุทธิ์ใจ เป็นสำคัญ -วินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ 4 ข้อ คือ การไม่ประมาทปัญญา การรักษาความจริงใจ การสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม และการสำเนียงตระหนักในความสงบสำรวม -วิชาการเป็นปัจจัยสำหรับใช้ทำงาน วินัยเป็นรากฐานรองรับความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> -ความเจริญมั่นคงของส่วนรวมนั้น ต้องอาศัยความเจริญมั่นคงของแต่ละบุคคล เป็นสำคัญ
ถาวรนิยม Perennialism	<ul style="list-style-type: none"> -มหาวิทยาลัยควรดำเนินการพัฒนาด้านคุณธรรมให้แก่บุคคลในมหาวิทยาลัย เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นคนดี -การฝึกวินัย ไม่ใช่การบังคับการควบคุม แต่ต้องปฏิบัติจนเกิดความเคยชินและกระทำเองโดยอัตโนมัติ 	<ul style="list-style-type: none"> -การทำงานใดๆ ให้พยายามรักษาพื้นฐานให้สมบูรณ์มั่นคง
ก้าวหน้านิยม Progressivism	<ul style="list-style-type: none"> -ทุกคนจะต้องตรวจสอบวินัยและจรรยาบรรณของตน -ผลการอบรมวินัยเป็นนิจ 2 ประการคือ เป็นผู้ที่ใช้ความฉลาดเป็นหลักในการทำงาน มีความรู้ความสามารถ และความคิดอ่านที่สมบูรณ์ ทันทการณ์ทันสมัย และสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้ถูกต้องตรงกับจุดมุ่งหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> -วิชาทุกสาขาล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์ เกี่ยวกับการเกษตรและเศรษฐกิจโดยตรง พยายามแสวงหาค้นคว้าวิชาความรู้ มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราจักได้เจริญก้าวหน้าทันสมัย
อัตถิภาวนิยม Existentialism	<ul style="list-style-type: none"> -วินัยแห่งความสำเร็จในการทำงาน 3 ส่วน คือ ส่วนปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ ความตั้งใจ และความอดุสาหะพยายาม และส่วนปัจจัยช่วยทบทวน คือ การทบทวนการกระทำจนนำไปสู่ความสำเร็จที่สมบูรณ์ -วินัยในการปฏิบัติงาน 3 ข้อ คือ ให้ตั้งใจทำงานให้จริง ให้จนสำเร็จ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงของงานเป็นสำคัญ ให้ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ความเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่นให้ชัดเจน และให้ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง คือทำความคิดเห็นให้กระจ่าง 	<ul style="list-style-type: none"> -การแก้ไขสิ่งทีกระทำ เพื่อประโยชน์อันสมบูรณ์ตามเหตุการณ์นั้น จึงเป็นสิ่งที่สมควรจะคำนึงถึงอย่างยิ่ง
อัตถิภาวนิยม Existentialism	<ul style="list-style-type: none"> -บุคคลจะต้องมีอิสรภาพที่จะสร้าง เลือก และใช้วินัยในตน นำไปสู่กระทำที่เกิดผลประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และชาติบ้านเมือง จนเกิดเป็นเป็นจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน โดยไม่มีอคติ และไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจของผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> -ทุกคนควรพึงมีความคิดอิสระ คือความคิดที่เต็มเปี่ยมไปด้วยอิสรภาพ เสรีภาพ อันไม่มีขีดจำกัด

แนวใหม่ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจมากมายหลายด้านหลายศาสตร์ทุกสาขา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์แก่พสกนิกรชาวไทยทั้งมวล แนวพระบรมราโชวาทด้านการอุดมศึกษาของพระองค์ เป็นแนวพระราชดำริที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตและสังคมโดยส่วนรวม โดยเฉพาะการสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนชาวไทยทุกคนจะต้องเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไปเสมอมา ดังเห็นได้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ ทุกโครงการล้วนเป็นโครงการทดลองหาความรู้ใหม่ ทรงเน้นให้ทุกคนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความรอบรู้สามารถนำไปถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจอย่างถูกต้อง นอกจากจะทำการทดลองศึกษาค้นคว้าแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชประสงค์อีกประการหนึ่งคือ ต้องการจะทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ดังทรงมุ่งมั่นจะสอนโดยวิธีสาธิต เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์ได้พัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงมีแนวพระราชดำริให้ดำเนินการโครงการส่วนพระองค์ที่เป็นต้นแบบต่างๆ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงมีศักยภาพสูงในการดำเนินงาน และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติบ้านเมืองโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

พระราชกรณียกิจของพระองค์ตั้งประจักษ์ชัดแล้วนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ค้นพบว่า ปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ มีลักษณะที่โน้มแนวคิดไปตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) มากที่สุด ดังเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงเน้นเสมอถึงว่า การปฏิบัติกิจการงานใดๆ ก็ตาม ความรู้ด้านวิชาการนั้นไม่เพียงพอ ผู้ให้การศึกษาและผู้รับการศึกษาจะต้องตระหนักถึงการให้ความรู้หรือการอบรมบุคคลมีจิตใจที่ดี และยิ่งไปกว่านั้นจะต้องมีการปฏิบัติที่ดีด้วย จึงจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เพราะพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ทุกคนได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่ความรู้ วิชาการ ความคิด จิตใจ และการกระทำเป็นสำคัญ

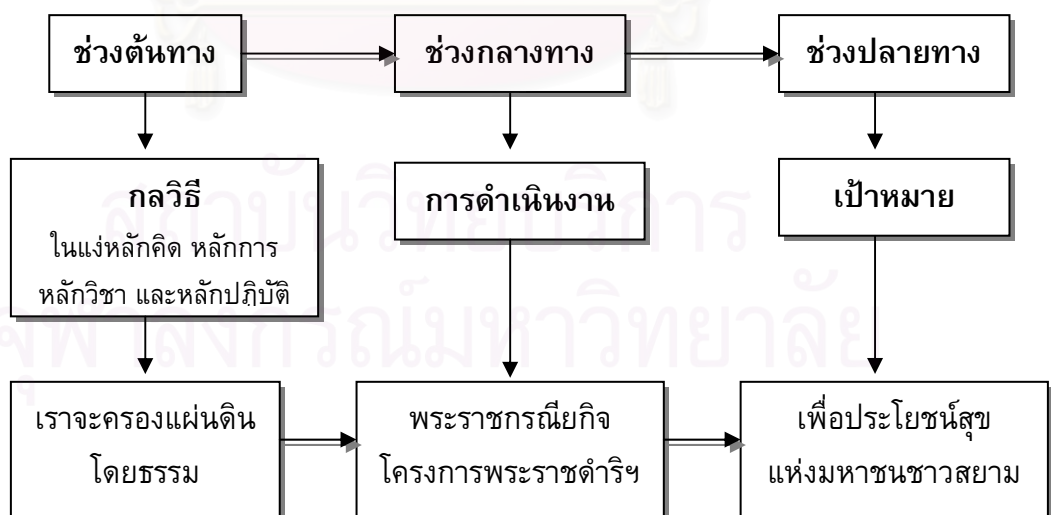
ฉายพระอัจฉริยภาพปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

พระองค์ทรงมีพระอัจฉริยภาพด้านต่างๆ มากมาย อันได้แก่ พระอัจฉริยภาพด้านการพัฒนาการศึกษา พระอัจฉริยภาพด้านการพัฒนาชนบท พระอัจฉริยภาพด้านการพัฒนาการเกษตร พระอัจฉริยภาพด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระอัจฉริยภาพด้านการแพทย์ พระอัจฉริยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ เป็นที่

ประจักษ์แล้ว และข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัยนี้ ยังได้บ่งชี้อย่างประจักษ์ชัดว่า พระองค์ท่านยังทรงมีพระอัจฉริยภาพทางด้านการศึกษาอีกด้วย พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถนี้ ส่งผลให้พระองค์ได้รับการยกย่องสดุดีไปทั่วโลก และได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญา กิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ในการฉายพระอัจฉริยภาพปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์นั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาจากจุดเริ่มต้นจากพระปฐมบรมราชโอรษาทของพระองค์เป็นสำคัญ ดังนี้

จากพระปฐมบรมราชโองการของพระองค์ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งเป็นพระราชปณิธานองค์แรกของพระองค์ และเป็นแนวทางหลักของพระองค์ที่ทรงยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่เมื่อทรงครองราชย์ พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นถึงการจะกระทำใดๆ ก็ตาม ต้องพิจารณาในสามช่วง คือ ช่วงต้นทาง ช่วงกลางทาง และช่วงปลายทาง กล่าวคือ ช่วงต้นทาง หมายถึง ธรรม หรือธรรมะที่เดินทางสายกลาง เป็นกลวิธีต่างๆ ทั้งในแง่หลักคิด หลักการ หลักวิชา และหลักปฏิบัติ ซึ่งเป็นต้นทางที่จะก่อให้เกิดจุดเริ่มต้นในการทำการใดๆ ทั้งปวง ช่วงกลางทาง หมายถึง การปฏิบัติ การกระทำ หรือการดำเนินงานด้วยกลวิธีต่างๆ จนบรรลุผลสำเร็จ ช่วงปลายทาง หมายถึง เป้าหมายที่สุด จุดสุดท้าย หรือเป้าหมายที่เป็นผลสำเร็จสุดท้าย ดังภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 16 ภาพจำลองแนวคิดตามหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

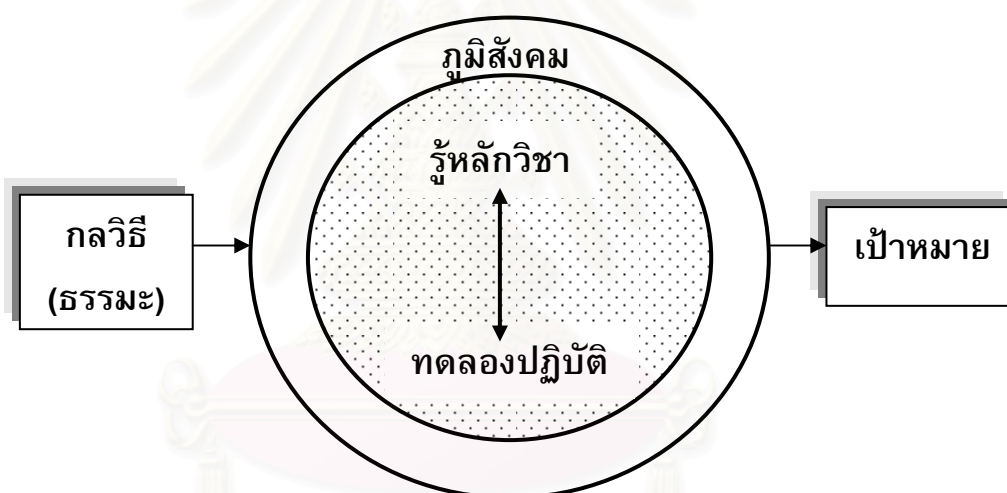

ฉายภาพหลักปรัชญาภูมิสังคมทางการอุดมศึกษา

หลักปรัชญาภูมิสังคมทางการอุดมศึกษา มีองค์ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ธรรมชาติ คือกลวิธีในแง่ของของหลักคิด หลักการ หลักวิชา และหลักปฏิบัติทางการอุดมศึกษา 2) การปฏิบัติงาน ที่ถูกต้องตามหลักวิชา มีการทดลองปฏิบัติที่ดี และพอเหมาะพอดีกับภูมิสังคม โดยมีเป้าหมาย เพื่อเกิดประโยชน์สุขแก่ทางการอุดมศึกษาและการศึกษาของประเทศชาติ บ้านเมืองสืบไป

ตั้งแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 17 ฉายพระอัจฉริยภาพปรัชญาภูมิสังคมทางการอุดมศึกษาในพระองค์

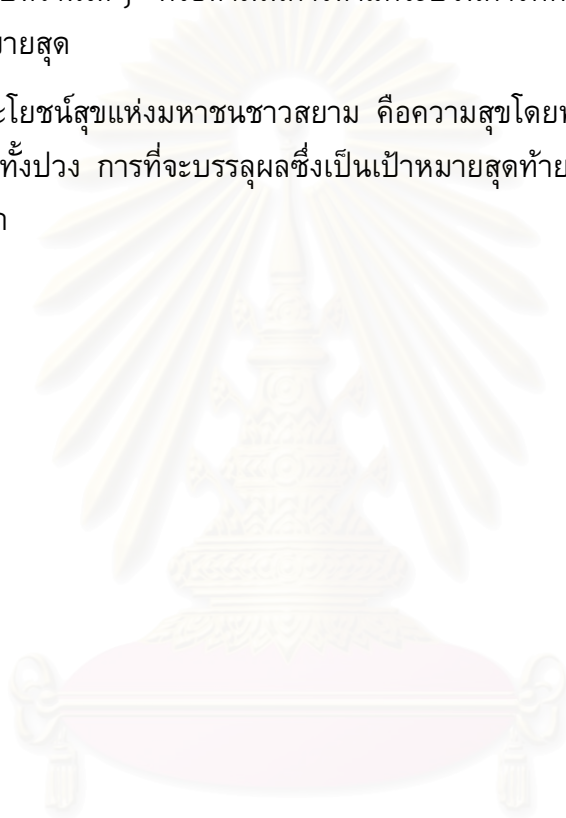
ภูมิสังคม หมายถึง บริบททางภูมิศาสตร์และทางสังคมศาสตร์ เป็นลักษณะของภูมิประเทศ หรือลักษณะของสิ่งแวดล้อมในที่นั้นๆ ซึ่งมีความแตกต่าง ไม่เหมือนกัน รวมทั้งภาพรวมทั้งหมดของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และปัจจัยในท้องถิ่นชุมชนนั้นๆ ซึ่งหลักภูมิสังคมนี้ พระองค์ทรงสะท้อนอย่างแจ่มชัดว่า การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำเราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนา ก็จะเกิดประโยชน์ยิ่ง

ธรรมเนียม คือมัชฌิมธรรม คือธรรมะที่เดินสายกลาง หรือหลักปฏิบัติที่เป็นทางสายกลาง ซึ่งเป็นกลวิธีที่เป็นทางสายกลาง หรือที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา

หลักวิชา คือวิชาการ หรือวิชาความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ซึ่งเกิดจากความคิดของคนเป็นสำคัญ เพราะความคิดเป็นตัวที่จะนำหลักวิชามาใช้ โดยพิจารณาถึงความตรงศาสตร์ ความพอประมาณ ความเหมาะสม และความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

ทดลองปฏิบัติ คือการนำกลวิธี กุศโลบาย หรือแนวทางการดำเนินงาน มากระทำการใดๆ มาปฏิบัติงานใดๆ หรือดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ผลสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายสุด

ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม คือความสุขโดยทั่วกัน หมายความว่า ในการกระทำการใดๆ ทั้งปวง การที่จะบรรลุผลซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายก็เพื่อความสุขของประชาชนชาวไทยเป็นหลัก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 การน้อมนำปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหาร และจัดการอุดมศึกษา

เพื่อประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะได้น้อมนำความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนของหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการอุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงได้จัดทำบทนี้ โดยศึกษาข้อมูลจาก 2 แหล่งข้อมูล คือ ศึกษาจากผลการวิจัยที่ค้นพบในบทที่ 4 ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ส่วนหนึ่ง และศึกษาจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิอีกส่วนหนึ่ง โดยกำหนดหัวข้อตามการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย 7 หัวข้อ ได้แก่ การบริหารมหาวิทยาลัย หลักสูตรการอุดมศึกษา การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา การประเมินผลการอุดมศึกษา สถาบันกำกับดูแลมหาวิทยาลัย การพัฒนาอาจารย์ และการพัฒนานิสิตนักศึกษา (พรชูลี อาชาวอำรุง, 2543) โดยมีประเด็นหลักและแนวทางการดำเนินการตามแนวพระราชดำริ ดังนี้

1. การบริหารมหาวิทยาลัย

ในการบริหารมหาวิทยาลัย ควรมีแนวทางการน้อมนำสู่การปฏิบัติดังนี้
แก่นแท้: มหาวิทยาลัยพัฒนาคน เพื่อคนพัฒนาชาติ

สาระ:

-การบริหารการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาคน และให้คนกลับมาพัฒนาชาติ บ้านเมือง ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีจากมหาวิทยาลัย แล้วกลับไปพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศของตนต่อไป

-การบริหารการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคน ให้เห็นคุณค่าของการลงทุนทางการอุดมศึกษา พระองค์ทรงมุ่งหวังให้บัณฑิตเข้าใจและเห็นคุณค่าของการลงทุนเพื่อการอุดมศึกษา และมีความปรารถนาที่จะทำงานอุทิศตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และให้สมกับที่ประชาชนของชาติได้ให้โอกาสทางการศึกษากับตนเอง

ประเด็นหลัก: มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาคนของชาติ

แนวทางปฏิบัติ:

-มหาวิทยาลัย ถือว่าการดำรงชีวิตและการทำงานที่ดีของคนสำคัญที่สุด โดยการสร้างคนทุกระดับความรู้และทุกอาชีพ ให้มีจุดหมายของชีวิตและอาชีพที่ดี เพื่อสามารถนำความรู้ ความคิด ความสามารถ และประสบการณ์ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยไปใช้ใน

การปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน ถูกต้องเหมาะสม รอบคอบ มีเหตุผล สามารถสร้างสรรค์สังคม และทำงานเพื่อประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองได้ในที่สุด

-สร้างปัญญาชนให้แก่ประเทศชาติบ้านเมือง โดยพัฒนากระบวนการทางปัญญาให้แก่นิสิตนักศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพ เป็นคนเก่งทุกด้าน เป็นคนดีของสังคมและชาติ และเป็นคนที่มีความสุขในการดำเนินชีวิต

-ผลิตบัณฑิตแบบครบถ้วนแบบองค์รวม ทั้งทางด้านความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้กับนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญของประเทศชาติบ้านเมือง

-ผลิตบัณฑิตให้เป็นคนที่มีความรู้ทั่วไป เพื่อให้เป็นคนที่รู้กว้างและรู้รอบ

-ผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติดีอย่างครบถ้วน โดยการให้ความรู้ที่ดี การให้แบบอย่างที่ดี และการให้สาระด้านความรู้ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบที่ดี เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานอาชีพ และเป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติบ้านเมือง

-ผลิตบัณฑิตให้เป็นคนที่มีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจในตนเองและสภาพแวดล้อม อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งและถ่องแท้ เพื่อเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสถานการณ์ทางธรรมชาติ และรู้ลักษณะทางกายภาพของสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกได้เป็นอย่างดี

-ผลิตบัณฑิตให้เป็นคนมีเหตุผล เพื่อให้สามารถอยู่ในโลกของเหตุผล เป็นคนที่รู้เหตุรู้ผลและรู้เหตุรู้ผล ทั้งความคิดและการกระทำ สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ รับผิดชอบชั่วดี และการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ อย่างรู้ถึงเหตุ รู้ถึงผล และรู้ถึงเหตุผล

-ผลิตบัณฑิตให้เก่งในวิชาชีพของตน โดยฝึกประสบการณ์ เพื่อพัฒนาคนให้มีความถนัดและความชำนาญในวิชาชีพ สามารถการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นและบุคคลอื่นๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

-ผลิตบัณฑิตที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดยเน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติงานที่สร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติให้แก่นิสิตนักศึกษา และสอนให้นิสิตนักศึกษารู้จักวิธีคิด วิธีการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติตน และวิธีการแก้ปัญหาควบคู่กันไป อย่างมีระบบและขั้นตอน

-ผลิตบัณฑิตที่มีความสุขความเจริญและความมั่นคงในชีวิต เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความสามารถอยู่ได้ในโลกของการดำรงชีวิตที่ดี

แก่นแท้: มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติบ้านเมือง

สาระ: มหาวิทยาลัยมุ่งการจัดการศึกษาตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารเป็นสำคัญ

ประเด็นหลัก: มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติบ้านเมือง

แนวทางปฏิบัติ:

-มหาวิทยาลัย มุ่งจัดการศึกษาตามสภาพจริงที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ โดยเน้นการพัฒนาท้องถิ่นของตน และท้องถิ่นทุรกันดารในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

-ยึดกระบวนการแก้ปัญหาของคนเป็นหลัก เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหของสังคม และประเทศชาติบ้านเมืองต่อไป

แก่นแท้: มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริง

สาระ: มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริง ให้ความสำคัญต่อความเป็นวิชาการเป็นหลัก และถือว่าวิชาการเป็นหัวใจหรือแกนกลาง

ประเด็นหลัก: มหาวิทยาลัยเป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริง

แนวทางปฏิบัติ:

-มหาวิทยาลัย ถือว่าวิชาการเป็นหัวใจหรือแกนกลางก่อน และให้ประสบการณ์ด้านอื่น เพื่อให้เกิดความรอบรู้และความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทัน โดยดำเนินพันธกิจของมหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริง ให้ความสำคัญต่อความเป็นวิชาการเป็นหลัก

-จัดการอุดมศึกษาแบบให้นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาหาความรู้ในวิทยาการสาขาต่างๆ ได้อย่างพร้อมมูล เป็นแหล่งวิชาการที่ให้นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง

แก่นแท้: มหาวิทยาลัยแบบสมบูรณ์

สาระ:

-การบริหารการอุดมศึกษาแบบสมบูรณ์ เพื่อการเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์เต็มรูปแบบ และเป็นองค์กรวิชาการที่แท้จริง

-การบริหารการอุดมศึกษาแบบสหวิทยาการ เพราะวิชาการทั้งปวงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และต่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอยู่ จะต้องนำมาใช้ประสมประสานกันอย่างถูกต้องทั่วถึงพอเหมาะพอดีอยู่เสมอ

-การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นคุณภาพบัณฑิต เพราะเมื่อมีหลักสูตร และโครงการการวิจัยดีแล้ว ย่อมทำให้สามารถผลิตบัณฑิตที่ดีมีคุณภาพได้

-การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นนโยบายและแผน เพื่อให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ตามแบบแผนที่ดีและเป็นระบบระเบียบที่ จะช่วยส่งผลให้บัณฑิตเป็นคนมีระบบระเบียบที่ดีตามไปด้วย

-การบริหารการอุดมศึกษาแบบร่วมมือร่วมใจ ปฏิบัติงานต่อผู้อื่น ด้วยความเข้าใจ ความร่วมมือ และสนับสนุนส่งเสริมงานของแต่ละสาขา แต่ละระดับชั้น โดยปราศจากความขัดแย้งและเบียดเบียนกัน

-การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นการผลิตและการใช้เทคโนโลยี ต้องคิดค้น จากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา แล้วนำมาพัฒนาตัดแปลงด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลมที่มีอยู่ในตน ต้องเรียนรู้แบบแผนการทำงานอันถูกแท้และมีประสิทธิภาพ

-การบริหารการอุดมศึกษาแบบทางเลือก โดยมุ่งให้มีความเชี่ยวชาญใน ขอบข่ายเฉพาะวิชาของตน หรือตามอาชีพที่ตนเลือก โดยมีสิทธิและโอกาสเลือกเรียนได้ตาม ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

ประเด็นหลัก: มหาวิทยาลัยต้องมีระบบบริหารที่ดี

แนวทางปฏิบัติ:

-เพื่อการเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์เต็มรูปแบบ และเป็นองค์กรวิชาการที่ แท้จริง มหาวิทยาลัย ควรมีการบริหารการอุดมศึกษาแบบสมบูรณ์ และการบริหารการ อุดมศึกษาแบบมุ่งโครงการพัฒนา โดยมีดำเนินการทำโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อความ เจริญก้าวหน้าทางวิชาการเป็นหลัก

-เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถสร้างคนที่มีความคิดอยากกลับไปพัฒนา ชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติบ้านเมืองของตน มหาวิทยาลัยควรเน้นการดำเนินงาน ประเภทอาสาพัฒนา และชี้แนะนิสิตนักศึกษาให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของการลงทุนเพื่อการ อุดมศึกษา และเกิดความปรารถนาที่จะทำงานอุทิศตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ บ้านเมือง และให้สมกับที่ประชาชนของชาติที่ได้ให้โอกาสทางการศึกษากับตนเอง

-เพื่อให้การปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยสามารถใช้หลักวิชาหลายๆ ศาสตร์ สาขา มาประกอบเข้าด้วยกันอย่างทั่วถึงพร้อมมูล มหาวิทยาลัยควรเน้นการบริหารการ อุดมศึกษาแบบสหวิทยาการ เพราะวิชาการทั้งปวงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และต่าง ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอยู่ โดยจะต้องนำมาใช้ประสมประสานกันอย่างถูกต้องทั่วถึง พอเหมาะพอดีอยู่เสมอ รวมทั้งต้องประสานกันนักวิชาการอื่นๆ อย่างสอดคล้อง ร่วมกัน พิจารณา ปรึกษาทำความเข้าใจ และเกื้อกูลส่งเสริมกันด้วย

-เพื่อให้บัณฑิตสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มหาวิทยาลัยควรมีการบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นคุณภาพบัณฑิต โดยเน้นเฉพาะเรื่องการบริหารหลักสูตรเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะ เมื่อมหาวิทยาลัยมีหลักสูตรและโครงการการวิจัยดีแล้ว ย่อมทำให้สามารถผลิตบัณฑิตที่ดีมีคุณภาพได้

-เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มหาวิทยาลัยควรมีการบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นนโยบายและแผน โดยมีกระบวนการทบทวนวิเคราะห์นโยบาย และวิธีการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะ เมื่อมหาวิทยาลัยมีการดำเนินตามแบบแผนที่ดีและเป็นระบบระเบียบแล้ว จะส่งผลให้บัณฑิตเป็นคนมีระบบระเบียบที่ดีตามไปด้วย

-เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีการปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยมีบรรยากาศของความร่วมมือกันดี มหาวิทยาลัยควรเน้นการบริหารการอุดมศึกษาแบบร่วมมือร่วมใจ การบริหารแบบนี้ จะช่วยให้การเกิดความเข้าใจ ความร่วมมือ ความสามัคคี ลดความขัดแย้ง ไม่เบียดเบียนกัน และสนับสนุนส่งเสริมงานของกันและกัน

-เพื่อการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยควรมีการบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นการผลิตและการใช้เทคโนโลยี โดยฝึกให้นิสิตนักศึกษาสามารถผลิตและใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ให้นิสิตนักศึกษาศึกษาสามารถคิดค้นเทคโนโลยีได้เองจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา รู้จักการนำมาพัฒนาตัดแปลงและต่อยอด ด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความฉลาดเฉลียวแหลมที่มีอยู่ในตน

-เพื่อให้สิทธิและโอกาสแก่นิสิตนักศึกษาในการเลือกเรียนวิชาต่างๆ ในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรเน้นการจัดการบริหารการอุดมศึกษาแบบทางเลือก โดยให้นิสิตนักศึกษามีความเชี่ยวชาญในขอบข่ายเฉพาะวิชาของตน ตามอาชีพที่ตนเลือก มีสิทธิที่จะเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ

แก่นแท้: มหาวิทยาลัยเพื่อวิจัยและพัฒนา

สาระ: การบริหารการอุดมศึกษาแบบมุ่งโครงการพัฒนา โดยดำเนินการทำโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการเป็นหลัก

ประเด็นหลัก: บทบาทมหาวิทยาลัยในการวิจัยและพัฒนา

แนวทางปฏิบัติ:

-มหาวิทยาลัย ควรเน้นกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการศึกษาระดับสูง เพื่อสร้างองค์ความรู้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ เน้นการจัดทำโครงการวิจัยและโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ดี เพื่อค้นหาค้นคว้า

ความรู้ใหม่ๆ และเน้นให้นิสิตนักศึกษา มีความสามารถสร้างและผลิตเทคโนโลยีได้ โดยคิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา แล้วนำมาพัฒนาดัดแปลงและต่อยอด ด้วยความคิดริเริ่ม ความเฉียบแหลม และความอุตสาหะที่มีอยู่ในตน

2. หลักสูตรการอุดมศึกษา

ในเรื่องหลักสูตรการอุดมศึกษา ควรมีแนวทางการน้อมนำสู่การปฏิบัติดังนี้

แก่นแท้: หลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนด้านความคิด จิตใจ และมโนคติ

สาระ: จัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่างๆ 10 ลักษณะคือ หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิด สติและปัญญา หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรม หลักสูตรต้องสร้างคนอย่างมีศักยภาพ หลักสูตรต้องสร้างคนที่ทำความดี หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรับผิดชอบ หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความคิดความตั้งใจ หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสุขความเจริญที่แท้ หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีทั้งทางลึกและทางกว้าง และหลักสูตรต้องสร้างคนที่มีอุดมคติแห่งชีวิตและวิชาชีพ

ประเด็นหลัก: การจัดสาระของหลักสูตรที่พัฒนาคนที่มีความคิดจิตใจที่เป็นกลาง

แนวทางปฏิบัติ:

-การจัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาความคิด จิตใจ และมโนคติ โดยจัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาความคิดของคนให้มีหลักคิดอย่างเป็นระบบระเบียบ สามารถเชื่อมโยงกับศาสตร์สาขาอื่นๆ เน้นการพัฒนาคนครบทุกด้าน ทั้งทางด้านจิตใจและอารมณ์ของคน ด้านความคิดและสติปัญญา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อมุ่งสร้างให้เป็นคนดีของสังคม เป็นคนที่มีจิตใจดี เป็นคนที่มีการคิดด้วยจิตใจเป็นกลาง และเป็นคนที่ทำตนเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้อื่น

-หลักสูตร ยังต้องช่วยส่งเสริมและพัฒนาคนให้ทำแต่ความดี มีความรับผิดชอบ มีความคิดหวังตั้งใจที่ดี มีความสุขความเจริญที่แท้ มีความรู้ความคิดทั้งทางกว้างและทางลึก มีอุดมคติหรือมโนภาพในตน โดยเน้นการพัฒนาจิต ความคิด และการกระทำเป็นหลัก เพื่อสร้างบัณฑิตที่สามารถออกไปทำงานด้วยความคิดจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง

แก่นแท้: หลักสูตรที่สร้างคนที่รู้จักกฎของธรรมชาติ

สาระ: จัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาค้นด้านต่างๆ 2 ลักษณะคือ หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม และหลักสูตรต้องสร้างคนตามศักยภาพที่มีอยู่

ประเด็นหลัก: การจัดสาระของหลักสูตรที่สร้างคนที่รู้จักกฎของธรรมชาติ

แนวทางปฏิบัติ: สาระของหลักสูตร จะต้องเน้นสาระในเรื่องกฎของธรรมชาติและคุณลักษณะทางกายภาพของสรรพสิ่งต่างๆ โดยรอบ เน้นการพัฒนาค้นหาให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถมองเห็นข้อเท็จจริงและเห็นความสำคัญของธรรมชาติ หลักทางกายภาพ และโลกของวัตถุต่างๆ โดยรอบรู้ อย่างเห็นคุณค่า รู้สึกเสียดาย มีจิตใจฝักใฝ่ในการทำนุบำรุงและอนุรักษ์ไว้เป็นสำคัญ

แก่นแท้: หลักสูตรที่สร้างคนมีความรอบรู้และรู้เหตุผล

สาระ: จัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาค้นด้านต่างๆ 5 ลักษณะคือ หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีเหตุผล หลักสูตรต้องสร้างคนที่รู้ท้องถิ่นรู้สากล หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความสามารถพึ่งตนเองได้ และหลักสูตรต้องสร้างคนที่มีจิตสำนึกเพื่อสังคมและประเทศชาติ

ประเด็นหลัก: การจัดสาระของหลักสูตรที่สร้างคนมีความรอบรู้และรู้เหตุผล

แนวทางปฏิบัติ: -สาระของหลักสูตรควรสอดแทรกศาสตร์ที่ว่าด้วยเหตุผล โดยฝึกให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาความคิดและการกระทำ ด้วยเหตุ ด้วยผล และด้วยความมีเหตุผลเป็นหลักสำคัญ เพื่อสามารถนำความมีเหตุผลในตนไปปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น สามารถนำความรู้ที่เป็นสากลและความรู้จากทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม มีเหตุผล และสามารถนำปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นท้องถิ่นไทย ความเป็นชุมชน และความเป็นไทย ได้อย่างสอดคล้องพอเหมาะพอดีกัน

แก่นแท้: หลักสูตรที่สร้างคนที่มีทักษะทางสังคม

สาระ: จัดสาระของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาค้นด้านต่างๆ 4 ลักษณะคือ หลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม หลักสูตรต้องสร้างคนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี หลักสูตรต้องสร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ และหลักสูตรต้องสร้างคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ประเด็นหลัก: การจัดสาระของหลักสูตรที่สร้างคนที่มีทักษะทางสังคม

แนวทางปฏิบัติ: โดยมุ่งการจัดสาระด้านประสบการณ์และทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียน เพื่อให้เป็นคนที่สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นในสังคมได้ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รู้จักทำงานเพื่อสังคม และเล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมของสังคมและประเทศชาติ บ้านเมืองมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ

แก่นแท้: หลักสูตรที่สร้างคนตามศักยภาพที่มีอยู่

สาระ: จัดสาระของหลักสูตรที่สร้างคนตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อพัฒนาคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุข ตามแต่อัตภาพของตน

ประเด็นหลัก: การจัดสาระของหลักสูตรที่ส่งเสริมศักยภาพของคน

แนวทางปฏิบัติ:

-โดยมุ่งจัดสาระของหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพของคนที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีความสุข ตามแต่อัตภาพของตน

-จัดสาระของหลักสูตรที่เน้นความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น การค้นพบตัวเอง การเป็นตัวของตัวเอง และความสามารถสร้างอาชีพของตนเอง เพื่อส่งเสริมคนให้เต็มศักยภาพ และมุ่งทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ

3. การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

ในด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ควรมีแนวทางการน้อมนำสู่การปฏิบัติดังนี้

แก่นแท้: การเรียนรู้อย่างสมดุลและครบถ้วนแบบองค์รวม

สาระ: จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่างๆ 3 ลักษณะคือ การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิด จิตใจ และความประพฤติ การจัดการเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้ตามต้นแบบที่ดี

ประเด็นหลัก: การจัดสาระการเรียนรู้ที่สมดุลและครบถ้วนแบบองค์รวม

แนวทางปฏิบัติ:

-การเรียนรู้ที่สมดุลและครบถ้วนแบบองค์รวม มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนอย่างสมดุลและครบถ้วนแบบองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ ความรอบรู้ คุณธรรมและวินัย โดยที่มุ่งพัฒนาทั้งความคิด จิตใจ และความประพฤติ

-โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามต้นแบบที่ดี คือการทำให้ดูปฏิบัติให้เห็น และเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามแล้วนำมาทำการศึกษาเพิ่มเติมและ ค้นหาคำความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ ด้วยตนเองโดยการต่อยอดความรู้

-ผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนคือ เป็นคนที่มีความมุ่งมั่นด้วยศรัทธา ใฝ่หา ความรู้คู่คุณธรรม รู้จักการคิดใคร่ครวญด้วยตนเอง มีระบบระเบียบและเหตุผล สามารถพัฒนา วิธีการคิด วิธีการเรียนรู้ และวิธีการปฏิบัติจากผู้อื่น นำไปใช้ได้อย่างชาญฉลาด มีทักษะการใช้ ชีวิต และประสบการณ์การทำงาน และมั่นใจตรวจสอบและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

แก่นแท้: การเรียนรู้อย่างเข้าใจธรรมชาติ

สาระ:

-จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่างๆ คือ การจัดการเรียนรู้แบบรู้ ข้อเท็จจริงและสารสนเทศของตน รู้ท้องถิ่น รู้ชุมชน รู้สังคม และรู้ความเป็นไทยของตนเอง

-เน้นการพัฒนาคน ให้สามารถความเข้าใจในตนเองและสภาวะแวดล้อม อย่างชัดเจน และสามารถมองเห็นข้อเท็จจริงปรากฏอยู่ในสถานการณ์ทางธรรมชาติ

ประเด็นหลัก: การจัดสาระการเรียนรู้อย่างเข้าใจธรรมชาติ

แนวทางปฏิบัติ: การจัดการเรียนรู้แบบรู้ข้อเท็จจริงและสารสนเทศของตน เป็น การจัดการเรียนรู้ที่สอนให้ผู้เรียนพิจารณาสภาพของสรรพสิ่งทั้งหลาย ตามลักษณะทาง กายภาพที่เป็นอยู่ อย่างถูกต้องและถ่องแท้ อันได้แก่ รู้ท้องถิ่น รู้ชุมชน รู้สังคม และรู้ความเป็น ไทยของตนเองเป็นสำคัญ เพื่อสร้างคนให้เป็นผู้ที่รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แก่นแท้: การเรียนรู้อย่างมีเหตุผล

สาระ: จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่างๆ 7 ลักษณะคือ การจัดการ เรียนรู้แบบรู้เหตุ รู้ผล และรู้ประโยชน์ การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนาปัญญาและจิตวิญญาณ การ จัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ การจัดการเรียนรู้แบบรอบรู้ทั้งทางกว้างและทางลึก การจัดการ เรียนรู้แบบรู้หลักเหตุผล การจัดการเรียนรู้แบบรู้สากลรู้ความเป็นไทย และการจัดการเรียนรู้ แบบรู้ทฤษฎีรู้ปฏิบัติ

ประเด็นหลัก: การจัดสาระการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล

แนวทางปฏิบัติ:

-การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเข้าใจในหลักเหตุผล สามารถมองเห็น เหตุผลและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถนำวิชาความรู้ในวิชาทั่วไปมาประยุกต์ใช้ใน วิชาชีพของตน สามารถประยุกต์ใช้ และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยใช้ หลักการของเหตุผลเป็นสำคัญ

-โดยการจัดการเรียนรู้แบบรู้เหตุ รู้ผล และรู้ประโยชน์ คือการให้รู้จักการ คิดพิจารณาถึงเหตุ ผล และประโยชน์ที่จะได้รับ มีความรอบรู้ทั้งทางกว้างและทางลึก สามารถมองเห็นเหตุผล และความสัมพันธ์เกี่ยวกันของศาสตร์วิทยาการสาขาต่างๆ โดย มองเห็นความจริงแท้ที่เป็นเหตุผลและคุณค่า สามารถนำความรู้ในสาขาวิชาหนึ่งไปใช้กับอีก สาขาหนึ่ง หรือนำไปใช้กับงานที่ปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และสามารถนำความรู้ ทั่วไปของตนไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพและการดำเนินชีวิตของตนที่ดีได้

-ควรมีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจในความเป็นสากลและความเป็น ไทย โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมดุลในความเป็นสากล กับความเป็นไทย มีความเข้าใจทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ สามารถมองเห็นและเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ ทั้งความคิดและการกระทำ สามารถเลือกใช้หรือนำความรู้ความคิดทางทฤษฎี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสภาพความเป็นไทย ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีเหตุผล

-ผลที่เกิดแก่ผู้เรียนคือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รู้จริง รู้แจ้ง รู้ลึกซึ้ง และรู้ ตลอด อย่างถ่องแท้ทั่วถึง สามารถเลือกสรรค้นำไปใช้อย่างชาญฉลาดและมีปัญญารอบรู้ รู้จัก ตนเอง รู้จักผู้อื่น รู้ความเป็นไทย รู้สากล รู้จักทฤษฎี รู้จักปฏิบัติ และรู้จักผสมผสานหลักวิชา มี เป้าหมายสำคัญในชีวิตคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม และประเทศชาติบ้านเมืองของตนเอง เป็นสำคัญ

แก่นแท้: การเรียนรู้อย่างผู้มีประสบการณ์

สาระ: จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่างๆ 3 ลักษณะคือ การจัดการ เรียนรู้แบบรู้วิธีคิด ทำทฤษฎี และนำสู่ปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการ และการ จัดการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ

ประเด็นหลัก: การจัดสาระการเรียนรู้ของผู้มีประสบการณ์

แนวทางปฏิบัติ: การเรียนรู้อย่างผู้มีประสบการณ์ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบให้ ผู้เรียนรู้วิธีคิด ทำทฤษฎี และนำสู่ปฏิบัติ โดยต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ การใช้หลักวิชาควบคู่กับวิธีการแปลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นลำดับและมีขั้นตอนชัดเจน เน้น กระบวนการปฏิบัติตนปฏิบัติงาน และฝึกการลงมือปฏิบัติการที่ดี โดยการฝึกให้ชินจนเป็นนิสัย และสามารถกระทำตัวเองโดยอัตโนมัติ

แก่นแท้: การเรียนรู้ที่มีความหมายในชีวิตและอาชีพ

สาระ: จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคนด้านต่างๆ 3 ลักษณะคือ การจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพ การจัดการเรียนรู้แบบทางเลือก และการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบด้วยตนเอง

ประเด็นหลัก: การจัดสาระการเรียนรู้ที่มีความหมายในชีวิตและอาชีพ

แนวทางปฏิบัติ: -การดำรงชีวิตของคนแต่ละคนนั้น ต่างมีความหมาย มีความสำคัญ และมีอิสระ การจัดการเรียนรู้จึงต้องยึดหลักการที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้และเลือกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้มีทางเลือกที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้เอง ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพที่มีอยู่ ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามอัตภาพและศักยภาพของแต่ละคนที่มีอยู่ของแต่ละคน เพื่อให้เกิดความเป็นตัวของตัวเองและความเป็นเอกัตบุคล สามารถค้นพบและกระทำการปฏิบัติของตนได้ด้วยตนเอง และมีเป้าหมายในชีวิตและอาชีพที่ดี ทั้งในความคิดและการกระทำ ตามจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของแต่ละคนเป็นสำคัญ

4. การประเมินผลการอุดมศึกษา

ในด้านการประเมินผลการอุดมศึกษา ควรมีแนวทางการน้อมนำสู่การปฏิบัติดังนี้

แก่นแท้: การประเมินผลการอุดมศึกษา

สาระ: เป้าหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนากระบวนการทางปัญญาและความสามารถของคน เพื่อสร้างปัญญาชน กระบวนการแก้ปัญหาของคน เพื่อการแก้ปัญหาของสังคมและประเทศ เพื่อฝึกฝนอบรมคนให้มีเหตุผล วางรากฐานทางปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้กับนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญของชาติ

ประเด็นหลัก: บทบาทของมหาวิทยาลัยในการประเมินผลการอุดมศึกษา

แนวทางปฏิบัติ:

-มหาวิทยาลัย มีระบบการประเมินผลที่เน้นการจัดการศึกษาตามแบบแผน และคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้เกณฑ์และตัวบ่งชี้ที่เน้นเรื่องต่างๆ คือ การพัฒนากระบวนการทางปัญญา การพัฒนาคุณธรรม การปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อความเจริญมั่งคั่งของชาติบ้านเมือง

-การประเมินผลในภาพรวม และความเป็นสหวิทยาการ

5. สถาบันกำกับดูแลมหาวิทยาลัย

ในด้านสถาบันกำกับดูแลมหาวิทยาลัย ควรมีแนวทางการน้อมนำสู่การปฏิบัติดังนี้
แก่นแท้: สถาบันกำกับดูแลมหาวิทยาลัย

สาระ: มหาวิทยาลัย มีระบบการให้รางวัลเกียรติยศ ซึ่งเป็นระบบการตรวจพิสูจน์ของสาธารณชน ผู้ที่ผ่านระบบนี้แล้ว จะเกิดความภาคภูมิใจในตน เกิดความคิดสร้างสรรค์และแรงจูงใจที่จะทำวิจัยหาความรู้ใหม่ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่สิ่งดีให้กับสังคมและประเทศชาติ

ประเด็นหลัก: บทบาทของสถาบันกำกับดูแลมหาวิทยาลัย

แนวทางปฏิบัติ:

บทบาทของสถาบันกำกับดูแลมหาวิทยาลัย คือ

-มีหน้าที่กำกับให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ และนโยบายต่างๆ และอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การจัดกระบวนการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ฯลฯ

-ต้องมุ่งเน้นเสริมสร้างความเป็นสหวิทยาการและความเป็นบูรณาการของมหาวิทยาลัย

-เน้นในเรื่องการพัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะในด้านการพัฒนาหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การวิจัย เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตได้ดีมีคุณภาพ

-จัดให้มีระบบการให้รางวัลเกียรติยศ ซึ่งเป็นระบบการตรวจพิสูจน์ของสาธารณชน เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ และความภาคภูมิใจ เกิดความคิดสร้างสรรค์และแรงจูงใจที่จะทำวิจัยหาความรู้ใหม่ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่สิ่งดีให้กับสังคมและประเทศชาติในที่สุด

6. การพัฒนาอาจารย์

ในด้านการพัฒนาอาจารย์ ควรมีแนวทางการน้อมนำสู่การปฏิบัติดังนี้
แก่นแท้: การพัฒนาอาจารย์

สาระ: อาจารย์มีบทบาทสำคัญและการปฏิบัติที่ดี 11 ลักษณะคือ อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดี อาจารย์เป็นผู้สาคิตตนเอง อาจารย์และอาจารย์เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้ อาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี อาจารย์เป็นผู้รู้ธรรมชาติของผู้เรียน อาจารย์เป็นผู้ควบคุมทางปัญญา อาจารย์เป็นผู้ฝึกประสบการณ์ อาจารย์เป็นผู้อำนวยโครงการ อาจารย์เป็นผู้ที่ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องทำนองครองธรรม อาจารย์เป็นผู้ชี้แนะทางเลือก และอาจารย์เป็นผู้ช่วย/ยุบง

ประเด็นหลัก: บทบาทสำคัญในการพัฒนาอาจารย์

แนวทางปฏิบัติ:

-มหาวิทยาลัย ควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอาจารย์ เพื่อการปลูกฝัง ความรู้ความคิด จิตใจ เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นต้นแบบที่ดี เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี มีความสำนึก รับผิดชอบในหน้าที่ ทำงานด้วยความซื่อจะจริงใจโดยแท้จริง บำเพ็ญตนให้สมเกียรติ และ มั่นคงในอุดมคติและหลักแห่งศีลธรรม

-บทบาทของอาจารย์เปลี่ยนไป อาจารย์ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของ ตนเอง ให้มีคุณลักษณะที่เป็นแบบอย่างที่ดี ประพฤติตนเปรียบเสมือนเป็นผู้สาคิตตนเอง ต้อง เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ดี ัฐธรมชาติ ของผู้เรียน เข้าถึงซึ่งจิตใจของผู้เรียน ประพฤติตนในฐานะเป็นผู้ควบคุมทางปัญญา ผู้ฝึก ประสพการณ์ และสามารถช่วย/ยุยงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จริงจัง

-การปฏิบัติตนปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ถูกต้องคือ

-ปฏิบัติหน้าที่ของตนในทางที่ถูกต้องสมบูรณ์ ด้วยความกล้าหาญ อดทนและสุจริต โดยใช้กำลังกาย กำลังความคิด และสติปัญญาเป็นสำคัญ

-เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ที่ดีที่สุด โดยสามารถวางรูปแบบที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา มีวิธีการหล่อหลอมอบรมเพาะ ให้ผู้เรียนสามารถนำหลักปฏิบัติที่ถูกต้องไปใช้ การดำรงชีวิตที่ดี ใช้อุบายหรือวิธีการที่แยบคายตามแนวพระราชดำริ เน้นการกระทำโดยอาศัย ความรู้ การสังเกตจดจำ และความฉลาดเป็นสำคัญ

-พัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์แบบองค์รวม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความ สมบูรณ์ทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ ฝึกอบรมบ่มนิสัยที่ดีแก่ศิษย์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ อันได้แก่ การฝึกฝนความเพียร การอบรม ความประพฤติ ความเสียสละอดทน ความเพียรพยายาม ความสุจริต และความเมตตา

-หาวิชาความรู้และวิธีการครองชีวิตที่ดีมาให้ศิษย์ ด้วยวิธีการ สนับสนุนและส่งเสริม เพื่อให้ศิษย์สามารถเรียนรู้ได้อย่างก้าวหน้า สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ ด้วยดี และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

-รู้และเข้าใจถึงสภาพและธรรมชาติของผู้เรียนอย่างถ่องแท้ และสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้เรียน ให้อิสรภาพในการเรียนรู้และการคิดที่สร้างสรรค์แก่ผู้เรียน สามารถชี้แนะทางเลือกปฏิบัติในทางที่ถูกต้องที่ผิดให้แก่ผู้เรียน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมชัดเจน

-พัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านการเรียนรู้ การคิด และการกระทำ
แสวงหาความรู้ให้บังเกิดในตนเอง เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้ และแสวงหาความรู้ใหม่อย่าง
เพียงพอสมกับเป็นผู้ให้การศึกษาของชาติ

7. การพัฒนานิสิตนักศึกษา

ในด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา ควรมีแนวทางการน้อมนำสู่การปฏิบัติดังนี้

แก่นแท้: การพัฒนานิสิตนักศึกษา

สาระ: มหาวิทยาลัย มุ่งหมายเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา ให้เป็นผู้มีความเป็นเลิศ
ทั้งทางวิชาการ การปฏิบัติ และการบริหารงาน สามารถก้าวเข้าสู่การดำรงชีวิตและการทำงาน
ที่ดี ด้วยความมั่นใจและมั่นคง

ประเด็นหลัก: การพัฒนานิสิตนักศึกษา

แนวทางปฏิบัติ:

7.1 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้รู้คิด

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการสร้างผู้รู้คิด คือ

1) การจัดการอุดมศึกษาแบบสอนวิชาการ เพื่อพัฒนาความคิด และ
สามารถคิดเรื่องที่ยากได้ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในเรื่องที่ยากที่สุด เมื่อเรียนได้สำเร็จจะสามารถ
พัฒนาความคิดของคนให้สามารถคิดในเรื่องอื่นๆ ได้

2) การฝึกผู้คิดแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยต้องคิด
วิชาการเป็น สร้างทฤษฎีได้ และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ เป็นผู้ที่มีการคิดเป็นลำดับขั้นตอน
ก่อน-หลัง รู้ถึงปรากฏการณ์ที่จะบังเกิดขึ้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลที่จะตามมา และรู้
วิธีการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นด้วยอย่างชัดเจน

3) การฝึกผู้ที่มีปัญญาความรอบรู้ และความฉลาดรอบคอบในเหตุใน
ผลและในเหตุผล สามารถนำเอาหลักวิชาความรู้ทฤษฎี ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาใช้ให้
เหมาะให้ควร คือนำมาประกอบเข้ากับการพิจารณาใคร่ครวญ ตามเหตุผล ความถูกต้อง และ
ความพอเหมาะพอควร

4) การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่พึงเป็นผู้รู้คิดที่ดี คือ

-เป็นผู้มีความคิดวิจารณ์ญาณที่ดี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
ความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ความคิดในเชิงเหตุผล คิดหวังตั้งใจจริง และมีความคิดพิจารณาด้วย
ตนเอง อย่างถ่องแท้ถูกต้อง

-เป็นผู้มีความหวังตั้งใจที่จะปฏิบัติงาน เพื่อมุ่งความเจริญของประเทศชาติบ้านเมือง ด้วยความขยันหมั่นเพียร ความบริสุทธิ์ใจ ตั้งจิตตั้งใจให้ดี ตระหนักในอาชีพ มั่นใจในหน้าที่ และรักษาความสามารถและอุดมคติของตนไว้ มุ่งประโยชน์สุขคือความเจริญของประเทศชาติเป็นสำคัญ และตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือ

7.2 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้รู้ทำ

7.2.1 คุณสมบัติของการเป็นผู้รู้ทำ 2 ประการคือ

1) ปฏิบัติตนปฏิบัติงาน ให้สมกับค่าของปริญญา ความเป็นบัณฑิต และที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต จะต้องทำงานที่สำคัญ และเป็นประโยชน์สร้างสรรค์ให้แก่ชาติบ้านเมือง

2) ปฏิบัติตนปฏิบัติงาน โดยทำความคิดและจิตใจให้เปิดกว้าง หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ จริ่งใจ เห็นใจ เมตตา ปรองดองกัน ขจัดความถือมั่น ถือตัว ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นสำคัญ

7.2.2 การทำงาน โดยยึดหลักในการทำงาน 7 ประการคือ

1) ทำงาน โดยยึดหลักปฏิบัติงาน 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว ได้แก่

(1) ตั้งใจทำให้จริง ให้ถูก ให้ตรง และให้สำเร็จโดยตลอด

(2) คิดพิจารณาด้วยความรู้ ด้วยหลักวิชา ด้วยเหตุผล และความฉลาดของตน

(3) ระวังสิ่งอื่นๆ ที่มีโทษและเป้าหมายนั้นไว้ก่อน แล้วตั้งหน้ากระทำงานของตนให้ต่อเนื่องจนสำเร็จเรียบร้อย โดยไม่ย่อท้อ ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย

(4) ควบคุมกาย ความคิด และจิตใจให้สงบตั้งมั่น ด้วยความหนักแน่นมั่นคงแน่นอน ความมีสติรอบคอบ จะช่วยให้ประสบความสำเร็จความเจริญก้าวหน้าในที่สุด

2) ทำงาน โดยยึดหลักปฏิบัติ 5 ข้อ เพื่อช่วยให้สำเร็จผลลุล่วงสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี คือ (1) หลักวิชาเป็นพื้นฐานที่ดี (2) การเป็นนักวิชาการที่ดี (3) การเป็นนักปฏิบัติที่ดี (4) การประสานความเข้าใจที่ดี และ (5) การประสานประโยชน์กับผู้อื่น

3) ทำงาน โดยยึดหลักการทำงาน 3 ขั้นตอน คือ

(1) ในเบื้องต้นต้องเข้าใจลักษณะ ขอบเขตของงาน และ จุดมุ่งหมาย

(2) หลังจากนั้นควรวางโครงสร้าง แผนการปฏิบัติงาน และแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน

(3) สุดท้ายสำคัญที่สุดคือ ต้องหยุดฟังพิจารณาอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

4) ทำงาน โดยยึดหลักการศึกษางาน 3 ประการคือ

(1) ศึกษางานให้ทั่วถึง ด้วยเหตุด้วยผล รอบคอบ กว้างขวาง และเป็นธรรม

(2) ศึกษาสภาพความจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม และสภาพแวดล้อมให้ชัดเจนและทั่วถึง

(3) ศึกษาการร่วมงานประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน ให้ทราบถึงเป้าหมายและความสำคัญอย่างชัดเจน และตั้งใจถือปฏิบัติให้เที่ยงตรง

5) ทำงาน โดยยึดหลักปัจจัยเกื้อหนุน 3 ข้อ คือ

(1) ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ เพื่อความถูกต้องตามหลักวิชา

(2) กำลังและคุณภาพด้านจิตใจของตัวผู้ปฏิบัติ ทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่น

(3) ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกล มีหลักเกณฑ์ระเบียบแบบแผนและวิธีการปฏิบัติ

6) ทำงาน โดยยึดหลักความรับผิดชอบ 3 ประการ คือ (1) รับผิดชอบต่อตนเอง (2) รับผิดชอบต่อผู้อื่น และ (3) รับผิดชอบต่อวิชาชีพของตน

7.2.3 การทำงาน โดยใช้วิธีการทำงาน 6 ประการคือ

1) ทำงาน โดยใช้ความสามารถ 2 ประการ ดำเนินควบคู่กันไป คือ (1) ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง และ (2) ความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น

2) ทำงาน โดยใช้รากฐานทางจิตใจรองรับ 2 ประการคือ (1) ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และ (2) ความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานนั้นจนสำเร็จ

3) ทำงาน โดยใช้กุศโลบาย หรือวิธีการอันแยบคายในการปฏิบัติงาน ประกอบเข้าด้วย ได้แก่ (1) การสร้างศรัทธาความเชื่อถือในงานที่ทำ (2) การไม่ประมาทปัญญา ความรู้ความสามารถ (3) การตามรักษาความจริงใจ (4) การกำจัดจิตใจที่ต่ำทราม รวมทั้งสร้าง

เสริมความคิดจิตใจที่สะอาดและเข้มแข็ง และ (5) การรู้จักสงบใจ ซึ่งจะเป็นเครื่องช่วยให้เกิดมีความคิดที่ยั่งยืนซึ่งใจได้

4) ทำงาน โดยใช้วิธีการแก้ปัญหา 3 ประการคือ

(1) ก่อนทำงาน ต้องทำความเข้าใจลักษณะของงานให้ชัดเจน

(2) ใช้เหตุผลศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของงาน ตัวโครงการ และระเบียบวิธีการปฏิบัติ

(3) หาวิธีเข้าไปเสริมงานนั้น ใช้วิชาความรู้ คิดสติปัญญาให้เต็มที่

5) ทำงาน โดยใช้วิธีการทำงาน 2 ขั้นตอนคือ

(1) เริ่มจากพื้นฐานก่อน คือพิจารณาสภาพปัจจุบันของงานที่มุ่งจะทำนั้นให้ทราบชัดเสียก่อน

(2) จากนั้น จึงวางขั้นตอนปฏิบัติเป็นไปตามลำดับขั้น ไม่ให้ผิดพลาด แล้วลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความหนักแน่น ให้พอเหมาะพอควรแก่เหตุและสภาพแวดล้อมทั้งปวงที่เป็นอยู่นั้น

6) ทำงาน โดยใช้วิธีเลือกปฏิบัติ

(1) กลับกรองเอาส่วนดีที่เป็นแก่นแท้ และที่เป็นประโยชน์มาใช้ให้เป็นประโยชน์เท่านั้น

(2) เลือกปฏิบัติเฉพาะส่วนที่คิดว่า เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถก่อให้เกิดผลมากที่สุด

(3) รักษาแรงผลักดันที่ดีของตนให้ไว้คงอยู่เสมอ แล้วนำเอาความสุขุม รอบคอบ ความมีสติ ใช้เหตุผล และใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง มาประกอบเข้าด้วยกันอย่างพร้อมมูล

7.3 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้าง

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการสร้างผู้สร้าง คือ

7.3.1 การสร้างฐานะความเจริญให้กับตนเอง

(1) มุ่งสร้างความมั่นคงให้แก่ฐานะ และสร้างความก้าวหน้าให้แก่การทำงานของตนเป็นสำคัญ

(2) มุ่งสร้างกิจการงานที่สุจริต ที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ไม่ประพฤติปฏิบัติที่ทวนกระแสความถูกต้องเป็นธรรม และบ่อนทำลายผู้อื่นโดยเด็ดขาด

(3) มุ่งประสานประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าของแต่ละคนเข้าด้วยกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญ เห็นความสำคัญของคนอื่น และไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัว

เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ จะสามารถสร้างหลักฐานความเจริญให้แก่ตัว พร้อมทั้งส่งเสริมส่วนรวมให้มีความผาสุก มั่นคงเพิ่มพูนขึ้นด้วยได้

7.3.2 การสร้างความสำเร็จในการศึกษากับการทำงาน

1) การสร้างความสำเร็จในการศึกษากับการทำงาน ต้องมีความตั้งใจ แน่วแน่หนักแน่น มีความเพียรสูง มีความคิดอ่านที่กว้างไกล และทำตัวให้เฉลียวฉลาด

2) การสร้างความสำเร็จในการประกอบงาน ต้องอาศัยความรู้ และความชำนาญทางวิชาการ ความตั้งใจจริง ความเพ่งพินิจ ความละเอียดรอบคอบ และความอุตสาหะพยายามในการปฏิบัติงาน ความมีปัญญา ความรู้ชัด และเฉลียวฉลาด ที่จะหยุดคิดพิจารณาสิ่งที่จะทำคำที่จะพูดทุกอย่าง ให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงตรงตามกระบวนการของเหตุผล จึงจะช่วยให้ดำเนินชีวิตและการทำงานไปแต่ในทางที่เจริญ เป็นประโยชน์ จนบรรลุความสำเร็จที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

3) การปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จ ต้องประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถโดยเบ็ดเสร็จของผู้ปฏิบัติ และการมีระเบียบ แบบแผน และวิธีการ ที่กำหนดไว้ ให้ใช้ในการปฏิบัติงานนั้นๆ เป็นสำคัญ

4) เข้าใจเสมอว่า การปฏิบัติงานทั้งใหญ่่น้อย ทุกประเภท ทุกสาขา จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยส่วนความรู้สึคนึกคิด เข้าประกอบเกื้อกูลด้วยเสมอ เพราะงานทุกอย่างมีบุคคล ซึ่งมีชีวิตจิตใจ มีความนึกคิด เป็นผู้กระทำ

7.3.3 การสร้างประสบการณ์ชีวิต

1) การสร้างประสบการณ์ในชีวิต เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ และความชัดเจนที่สำคัญ ต้องรู้จักนำมาใช้ด้วยความรู้เท่าถึงเหตุและผลอย่างแท้จริง ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยความตั้งใจ จึงจะยังประโยชน์ให้แก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติบ้านเมืองได้ในที่สุด

2) ทุกคน ต้องมีส่วนในการสร้างประสบการณ์ในชีวิตร่วมกัน ด้วยความทราบตระหนัก ความตั้งใจ และความพยายามใช้สติปัญญาความสามารถที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ควบคู่กับความรู้ความสามารถทางวิชาการที่มีอยู่ ประคับประคองรักษาสิ่งที่ดีสิ่งเจริญและสถานภาพของบ้านเมืองไว้ พร้อมกับปรับปรุงแก้ไขให้ให้วิวัฒนาการไปตามลำดับขั้นด้วย

ความมั่นคง เพื่อประเทศชาติบ้านจะอยู่รอด และดำเนินก้าวหน้าไปในโลกได้ด้วยความปลอดภัยเป็นอิสระ

7.3.4 การสร้างอนาคตที่มั่นคง

1) ทุกคน ต้องมุ่งมั่นตั้งใจปรารถนาจะมีอนาคตที่มั่นคงและรุ่งโรจน์ ในการทำงานสร้างอนาคตของตน

2) ใช้วิชาความรู้ที่เจนจัดจากวิชาความรู้ที่เรียนมาตามหลักสูตร และประสบการณ์ที่สร้างไว้ โดยต้องเรียนรู้ให้กว้างขวาง และฝึกหัดให้จัดเจนมากยิ่งขึ้น

3) อาศัยคุณสมบัติพิเศษอื่นๆ ที่มีอยู่ในตน เป็นเครื่องประกอบส่งเสริมที่สำคัญ ได้แก่ ความขวนขวายตั้งใจอันแน่วแน่และมั่นคงที่จะทำงาน ความสุจริตและบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติงาน ความหมั่นเพียรขยันและความสม่ำเสมอ อดทน ความมีสติควบคุมความคิดและการกระทำ ให้เป็นไปโดยถูกต้องเหมาะสมเที่ยงตรงปราศจากอคติ ความเฉลียวฉลาดในการพิจารณากรณีทั้งปวง ด้วยเหตุผล ด้วยความสุขุมรอบคอบ

4) หมั่นฝึกฝนอบรมความรู้และประสบการณ์ให้เกิดขึ้นในห้วงกามขึ้น แล้วนำมาปฏิบัติให้เกื้อกูลส่งเสริมกันให้ครบถ้วน ไม่ให้ส่วนใดส่วนหนึ่งบกพร่องย่อหย่อนจึงจะอำนวยผลที่สมบูรณ์ได้

5) ประพฤติปฏิบัติตน ด้วยหลัก 4 ประการคือ

(1) เป็นคนที่ทำตัวทำงานอย่างมีหลักการ มีเหตุผลมีระเบียบ และมีความสุจริตเป็นธรรมชาติ

2) มีความเข้มแข็งอดทน มีความเพียรพยายามอย่างสูงและสม่ำเสมอ ทั้งในการทำงานและการสร้างสมความดี แม้จะมีความเหนื่อยยากหรือมีอุปสรรคขัดขวางมากมายเพียงใด ก็ไม่ย่อท้อถอยหลัง

(3) สนใจศึกษาค้นคว้าหาวิชาและความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางรอบด้าน ไว้สำหรับใช้เทียบเคียงประกอบการพิจารณาตัดสินปัญหาต่างๆ ในการทำงาน

(4) สามารถควบคุมกาย คือ การกระทำความคิดของตน ให้สงบ หนักแน่น และมั่นคงในความเป็นกลางอยู่เสมอ แม้ในเวลาที่มีเหตุชวนให้วุ่นวายสับสนความสามารถทำกายทำใจให้สงบหนักแน่น เป็นกลางไม่มีอคติเจือปน จะช่วยให้เกิดสติระลึกรู้ถึงเหตุถึงผล ถึงข้อเท็จจริง ถึงความถูกผิดของเรื่องทั้งปวง จึงเป็นอุปการะสำคัญของการคิดพิจารณาปัญหาต่างๆ เพราะช่วยให้มองเห็นปัญหาได้กระจ่างแจ่มชัด ช่วยให้สามารถตัดสินใจเด็ดขาดได้ โดยถูกต้อง เที่ยงตรง เป็นธรรม เป็นประโยชน์เสมอ ไม่มีอับจน

7.3.5 การสร้างสรรค์สิ่งใหม่

ความสามารถในการผลิตและใช้เทคโนโลยี โดยคิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา แล้วนำมาพัฒนาตัดแปลงด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลมที่มีอยู่ในตน จะต้องเรียนรู้แบบแผนการทำงานที่ถูกต้อง มีระบบ และมีประสิทธิภาพ

7.4 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้รู้

7.4.1 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้รู้ศึกษา

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการสร้างผู้รู้ศึกษา คือ

-ฝึกฝนความใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้แก่ นิสิตนักศึกษา ให้รู้ศึกษา รักการอ่าน และการศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนขึ้นไปเรื่อยๆ ทั้งทางลึก และทางกว้าง อย่างไม่หยุดยั้ง

-ฝึกฝนอบรมบ่มเพาะแก่นิสิตนักศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนพอเพียง มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีระเบียบระบบ มีความซื่อตรงจริงใจ มีความบริสุทธิ์ใจ ต่องานและต่อวิชาการ มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความหมั่นเพียร อุตสาหะพากเพียร สร้างสรรค์ผลงาน เฉลียวฉลาด การปรับปรุงตัว ปรับปรุงงานให้ทันเวลา สามารถประสาน สัมพันธ์และประสานประโยชน์ที่ดี

-ให้ความรู้ในเรื่องวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องตามต้นแบบที่ดี โดยอาจารย์ต้องเป็นต้นแบบที่ดี และเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับ นิสิตนักศึกษา เพื่อพัฒนา นิสิตนักศึกษา ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีตามต้นแบบ

7.4.2 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้รู้หน้าที่

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการสร้างผู้รู้หน้าที่ คือ

-การสร้างคามตระหนักและความเข้าใจ เพื่อให้ นิสิตนักศึกษายึดถือ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ตนพึงมีและพึงปฏิบัติ ได้แก่ หน้าที่ความรับผิดชอบของ นิสิต นักศึกษาตามพระราชดำริ 3 ประการคือ (1) หน้าที่ในงานอาชีพ จะต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดี (2) หน้าที่ที่จะต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และ (3) หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติรับใช้ชาติบ้านเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย

7.4.3 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้รู้คุณธรรม

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการสร้างผู้รู้คุณธรรม คือ

การสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และให้ยึดถือไว้เป็นหลักในการปฏิบัติตนปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างราบรื่น เพื่อให้บัณฑิตศึกษามีไว้เป็นเครื่องกำกับใจและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อันได้แก่

-การยึดหลักคุณธรรม คือการคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง

-การยึดหลักคุณธรรมนักวิชาการ 7 ประการ คือ (1) ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง (2) ความอดุสาหะพากเพียร (3) ความระลึกรู้เท่าทัน (4) ความตั้งใจมั่นคง (5) ปัญญาความรู้ชัด (6) ความตั้งใจจริงที่จะทำให้จนสำเร็จ และ (7) ความมีสติรอบคอบ

-การยึดหลักความสัตย์สุจริต 3 ประการ คือ (1) สุจริตต่อบ้านเมือง (2) สุจริตต่อประชาชน และ (3) สุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งทุกคนควรยึดถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการปฏิบัติตนปฏิบัติงาน

7.4.4 นิสิตนักศึกษาเป็นผู้วิญญู

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการสร้างผู้วิญญู คือ

มหาวิทยาลัย ควรดำเนินการพัฒนาด้านคุณธรรมให้แก่บัณฑิตศึกษา และบุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัยด้วย เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นคนดี เพราะถ้าหากบุคลากรทุกประเภทในมหาวิทยาลัยได้รับการพัฒนาทางด้านคุณธรรมดีแล้ว ก็จะเป็นต้นแบบที่ดีและส่งผลทำให้กับบัณฑิตศึกษาและบัณฑิตมีคุณธรรมที่ดีในที่สุด

วินัยที่สำคัญ ได้แก่

-วินัยสำคัญของชีวิต คือ การกระทำด้วยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความบริสุทธิ์ใจเป็นสำคัญ

-วินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ 4 ข้อ คือ (1) การไม่ประมาทปัญญา (2) การรักษาความจริงใจ (3) การสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม และ (4) การสำเนียงตระหนักในความสงบสำรวม

-วินัยในการปฏิบัติงาน 3 ข้อ คือ (1) ให้ตั้งใจทำงานให้จริง ให้จนสำเร็จ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงของงานเป็นสำคัญ (2) ให้ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ความเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่นให้ชัดเจน และ (3) ให้ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง คือ ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง

-วินัยแห่งความสำเร็จในการทำงาน 3 ส่วน คือ (1) ส่วนที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ความชำนาญทางวิชาการ (2) ส่วนที่เป็นปัจจัยตัวช่วยเสริมและป้องกันปัญหา ได้แก่ ความความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจ และความอดุสาหะพยายาม และ (3) ส่วนที่เป็นปัจจัยที่ช่วยทบทวนการกระทำ จนนำไปสู่ความสำเร็จที่สมบูรณ์

มหาวิทยาลัย ต้องมีวิธีการฝึกวินัยที่ดี ที่ไม่ใช่การบังคับการควบคุม แต่ต้องให้ฝึกฝนปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน ติดเป็นนิสัยถาวร และกระทำเองโดยอัตโนมัติ โดยเน้นย้ำให้มีความเข้าใจในข้อเท็จจริง พร้อมทั้งให้รู้จักวิธีการปฏิบัติเพื่อฝึกฝนตนเองด้วย โดย

-ชี้แนะให้เข้าใจถึงความสำคัญของการมีวินัยในตน เพราะผู้ที่ใช้วิชาความรู้ วิชาการ และวิทยาการต่างๆ จะต้องอาศัยวินัยที่มีอยู่ในตนของบุคคลนั้นๆ ทุกคนต้องมีวินัยในตน โดยสร้างเกณฑ์ทางวินัยของตนให้เกิดขึ้น

-ชี้แนะให้เข้าใจถึงส่วนดีที่ควรปฏิบัติ กับส่วนไม่ดีไม่ควรปฏิบัติ เพื่อเตือนใจบุคคลทั้งหลายให้ปฏิบัติตามต้นแบบที่ดี

-สร้างความตระหนักและความเข้าใจว่า ทุกคนมีการตรวจสอบวินัยและจรรยาบรรณของตน โดยทุกคนจะต้องดูแลเหตุผลและการกระทำของตน ว่าอะไรคือวินัยในตนที่ตนเองได้กระทำ และผลที่จะเกิดขึ้นคืออะไร เพราะผลการอบรมวินัยเป็นนิจนั้น ทำให้เป็นผู้ที่ใช้ความฉลาดเป็นหลักในการทำงาน มีความรู้ ความสามารถ และความอดทนที่สมบูรณ์ ทัศนการณ์ทันสมัย และสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้ถูกต้องตรงกับจุดมุ่งหมาย

-ให้อิสระภาพที่จะสร้าง เลือกลง และใช้วินัยในตน นำไปสู่การกระทำใดๆ ให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และชาติบ้านเมือง จนเกิดเป็นเป็นจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน โดยไม่มีอคติ และไม่ให้เกิดจากการตัดสินใจของผู้อื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็นวัตถุประสงค์ในการวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ
2. เพื่อจัดสรรบบปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา
3. เพื่อน้อมนำความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 3 ประเด็น คือ

1. การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)
2. เอกสารที่ใช้ในการอ่านสังเคราะห์เอกสาร ได้แก่ พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นปีแรกที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆ จนถึงปี พ.ศ. 2544 รวมเป็นระยะเวลา 51 ปี
3. กำหนดขอบเขตเรื่องที่ศึกษาคือ ปรัชญาการอุดมศึกษา และกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร เฉพาะที่เป็นเอกสารที่ออกโดยสำนักราชเลขาธิการ และเอกสารของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ขอพระบรมราชานุญาตเพื่อการจัดพิมพ์เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

โดยทำการอ่านสังเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ตามวิธีที่กำหนด แล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. สร้างแบบบันทึกข้อมูล 2 ชุด

ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 1 เพื่อการบันทึกและประมวล แก่นแท้และสาระ และแบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 2 เพื่อบันทึกการอ่านสังเคราะห์และ จัดสารบบ

3. ประมวลปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

โดยตีความ วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์เนื้อหา และสรุปแก่นเรื่อง ทั้งในเชิง กว้างและเชิงลึก โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 1 เพื่อให้ได้แก่นแท้และ สาระสำคัญที่บ่งบอกถึงแก่นแท้และสาระของหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ (ฉบับ เบื้องต้น)

4. สร้างแบบประเมิน

โดยนำข้อมูล ในขั้นตอนที่ 3 มาสร้างแบบประเมิน 2 ชุด ได้แก่ สร้างแบบ ประเมิน 2 ชุด ได้แก่ แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 1 เพื่อตรวจสอบการวิจัย และ แบบเสนอความคิดเห็นสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 2 เพื่อการน้อมนำไปประยุกต์ใช้

5. ประเมินแก่นแท้และสาระ

โดยนำสาระสำคัญ ในขั้นตอนที่ 3 มาให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา เพื่อให้ ได้แก่นแท้และสาระของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ (ฉบับปรับปรุง)

6. จัดสารบบของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์

โดยนำสาระสำคัญ ในขั้นตอนที่ 5 มาจัดสารบบตามองค์ประกอบของหลัก ปรัชญา ลงในแบบบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ชุดที่ 2 เพื่อบันทึกแก่นแท้ที่ปรากฏตามหลัก ปรัชญา (ฉบับเบื้องต้น)

7. ประเมินการจัดสารบบ

โดยนำสาระสำคัญ ในขั้นตอนที่ 6 มาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ ข้อเสนอแนะ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และความเหมาะสมในการจัดสารบบ ของหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ (ฉบับปรับปรุง)

8. ตรวจสอบ

โดยนำผลการวิจัยไปปรึกษาหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน โดยนำเสนอรายงานวิจัย (ฉบับปรับปรุง) เพื่อตรวจสอบกรอบแนวคิดการวิจัย แก่นแท้และสาระ และการจัดสารบบของหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ว่ามีความตรงตามเนื้อหา ความชัดเจน และความถูกต้องหรือไม่ อย่างไร โดยให้ตรวจสอบผลการวิจัย และให้กรอกแบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 1 เพื่อประเมินแก่นแท้และสาระของหลักปรัชญาในพระองค์

9. การห้อมนำความรู้ สู่ปฏิบัติ

โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน กรอกแบบเสนอความคิดเห็นสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดที่ 2 เพื่อการห้อมนำไปประยุกต์ใช้

10. เขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โดยนำข้อวิพากษ์วิจารณ์และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมคณะผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยโดยสรุปแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ผลการวิจัยในตอนที่ 1

การประมวลปรัชญาการอุดมศึกษา ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามแก่นแท้และสาระที่ปรากฏ พบว่า แก่นแท้และสาระที่ปรากฏทั้ง 8 ประเด็น ได้แก่ 1) พันธกิจมหาวิทยาลัย 2) การบริหารการอุดมศึกษา 3) เป้าหมายการอุดมศึกษา 4) นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต 5) อาจารย์ และผู้ให้การศึกษา 6) หลักสูตรอุดมศึกษา 7) การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา และ 8) จรรยาบรรณวิชาการ สามารถจัดสารบบตามหลักปรัชญาได้ครบทั้ง 5 หลักปรัชญา ได้แก่ 1) ปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ 2) ปรัชญาลัทธิสัจนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ 3) ปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล 4) ปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลกของประสบการณ์ และ 5) ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีแนวคิดที่หลากหลาย กว้างขวาง และลุ่มลึกยิ่งนัก

ผลการวิจัยในตอนที่ 2

การจัดสารบบปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ตามองค์ประกอบของสาขาวิชาปรัชญา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากผลการวิจัยในตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำแก่นแท้ของปรัชญาในพระองค์มาจัดสารบบตามหลักปรัชญา

โดยได้กำหนดลงในตารางกรอบแนวคิดการวิจัยที่สร้างไว้ ได้แก่นแท้ทั้งหมด 129 แก่นแท้ ดังปรากฏในท้ายบท บทที่ 4 ตอนที่ 2

ข้อค้นพบที่สำคัญคือ พบว่า พระองค์ทรงมีแนวคิดโน้มไปตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) และการฉายภาพหลักปรัชญาภูมิสังคมทางการอุดมศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ธรรมชาติ คือกลวิธีในแง่ของของหลักคิด หลักการ หลักวิชา และหลักปฏิบัติทางการอุดมศึกษา 2) การปฏิบัติงาน ที่ถูกต้องตามหลักวิชา มีการทดลองปฏิบัติที่ดี และพอเหมาะพอดีกับภูมิสังคม และ 3) เป้าหมาย เพื่อเกิดประโยชน์สุขแก่ทางการอุดมศึกษาและการศึกษาของประเทศชาติบ้านเมืองสืบไป

ผลการวิจัยในตอนที่ 3

การน้อมนำความรู้จากแก่นแท้ สาระ และคำสอนของปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ไปใช้ในกระบวนการบริหารและจัดการอุดมศึกษา พบประเด็นหลักและแนวทางการดำเนินการตามพระราชดำริ พร้อมทั้งสาระการน้อมนำหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ตามการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย 7 หัวข้อ ได้แก่ การบริหารมหาวิทยาลัย หลักสูตรการอุดมศึกษา การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา การประเมินผลการอุดมศึกษา สถาบันกำกับดูแลมหาวิทยาลัย การพัฒนาอาจารย์ และการพัฒนานิสิตนักศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พบว่า มีประเด็นแก่นแท้ที่นำมาอภิปรายผลตามหลักปรัชญาได้ 5 ประเด็น คือ

1. แนวคิดตามปรัชญาลัทธิจิตนิยม (Idealism) ว่าด้วยโลกของจิต ความคิด และมโนคติ

ผลการวิจัยพบว่า พระองค์ทรงมีแนวคิดว่า พันธกิจมหาวิทยาลัยที่สำคัญควรต้องยึดถือว่าวิชาการเป็นหัวใจหรือแกนกลางเสียก่อน และจึงให้ประสบการณ์ด้านอื่นแก่นิสิตนักศึกษา เพื่อให้เกิดความรอบรู้และความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทัน โดยเน้นวางรากฐานทางปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมให้กับนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานที่สำคัญของชาติ ดังนั้น การจัดการอุดมศึกษาจึงควรเป็นแบบเน้นสอนวิชาการ เพื่อพัฒนาความคิดทางปัญญาและสามารถคิดเรื่องที่ยากได้ แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วีเบนท์ (Veblen, 1918) ที่แนวคิดให้จัดการศึกษาในที่เรื่องยาก เพื่อให้บัณฑิตแก้ปัญหาเรื่องยากได้ เช่น ภาษาลาติน และกรีก เป็นต้น และตามแนวคิดของ

ออร์ติการ์ (Ortega, 1946) ที่มุ่งให้มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาทั่วไปที่ดี และเน้นการสอนศิลปศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก และศาสตร์วิชาชีพที่เน้นหลักวิชาการ เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาเรียนวิชาการที่เป็นเรื่องที่ยาก และเป็นวางรากฐานทางปัญญาแก่นิสิตนักศึกษา และแนวคิดของ เคอร์ (Kerr, 1967) ที่มีแนวคิดให้มหาวิทยาลัยจัดมหาวิทยาลัยแบบประสม และพันธกิจมหาวิทยาลัยควรเน้นการทำวิจัย หาความรู้ใหม่ เพื่อความหลากหลายทางวิชาการและองค์ความรู้ที่ทันสมัย ตามแนวคิดของ นิสเบทท์ (Nisbet, 1971) และสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรดุสิตเดชวีกกรมบรมราชชนก (อ้างใน สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงมีแนวคิดให้มหาวิทยาลัยควรจัดการอุดมศึกษาแบบให้ความรู้วิธีการศึกษาค้นคว้าที่ถูกต้องตามต้นแบบที่ดี เพื่อเป็นผู้รู้เท่าทันผู้อื่นทุกเรื่องและจิตดีตามต้นแบบ ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ บรูบักเกอร์ และรูดี (Brubacher and Rudy, 1976) ที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อทำให้จิตดีตามต้นแบบ

ในด้านการบริหารอุดมศึกษา ทรงมีแนวคิดให้มีการบริหารการอุดมศึกษาแบบมุ่งโครงการพัฒนา การบริหารการอุดมศึกษาแบบสมบูรณ ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ บรูบักเกอร์ (Brubacher, 1982) ที่เน้นการบริหารแบบพัฒนาเต็มรูปแบบ โดยกล่าวว่าการบริหารมหาวิทยาลัยนั้น จะต้องต้องมีขอบเขตความเป็นอิสระระดับที่ต้องตอบสนองนโยบายของรัฐ เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว

ทรงมีแนวคิดในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา ให้เน้นการพัฒนากระบวนการทางปัญญา พัฒนาความสามารถของคน และการพัฒนาความรู้ทั่วไป เพื่อสร้างปัญญาชน และสร้างคนดีและมีคุณสมบัติครบถ้วน สอดคล้องกับแนวคิดของ บรูบักเกอร์ (Brubacher, 1982) ที่เน้นให้จัดการศึกษาเพื่อกลุ่มปัญญาชน และจัดการศึกษาทั่วไปตามสภาพดั้งเดิม โดยกล่าวถึง การมีอภิสิทธิ์ ความสามารถของคน และการให้ความสำคัญกับการอุดมศึกษามากกว่าการศึกษาระดับอื่นๆ

ในเรื่องบัณฑิต ทรงให้ความหมายว่า บัณฑิตเป็นผู้มีความเป็นเลิศ ทั้งทางวิชาการ การปฏิบัติ และการบริหารงาน สามารถก้าวเข้าสู่ชีวิตการทำงานด้วยความมั่นใจ บัณฑิตต้องปฏิบัติตนปฏิบัติงานให้สมกับค่าของปริญญาและความเป็นบัณฑิต และต้องตั้งปณิธานและตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อมุ่งความเจริญของประเทศชาติเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงควรได้มีการวางรากฐานที่สำคัญในการทำงานให้แก่บัณฑิตนักศึกษา คือ การวางรากฐานทางจิตใจ อันได้แก่ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานใดได้จนสำเร็จ และมีหลักปฏิบัติงาน 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว อันได้แก่ การตระหนักในอาชีพ การมั่นใจในหน้าที่ และการรักษาความสามารถ และการรักษาอุดมคติของตนไว้ ลักษณะแนวคิดแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) ที่กล่าวว่าผู้เรียนเป็นดวงจิตของจักรวาลใบเล็ก

ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ดีครบถ้วน ทั้งความคิด จิตใจ และการกระทำ และมีความรอบรู้เสมือนเป็นจักรวาลใบเล็ก

ในเรื่องอาจารย์ ทรงมีแนวคิดที่ว่า อาจารย์ที่ดีต้องมีการพัฒนาความรู้ของตนเองอยู่เสมอ เป็นผู้เก็บเกี่ยวความรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อย่างเพียงพอ ที่จะเป็นผู้สาธิตตนเองให้แก่ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่าง สอดคล้องกับแนวคิดของ มอริส (Morris, 1961) ที่กล่าวว่า อาจารย์เป็นผู้สาธิตตนเอง และแนวคิดของ บรูบัคเกอร์ และรูดี (Brubacher and Rudy, 1976) ที่กล่าวว่า อาจารย์เป็นผู้เก็บความรู้ และอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดี โดยอาจารย์ต้องทำตัวเป็นต้นแบบที่ดีเสียก่อน แล้วจึงนำไปในหัวของผู้เรียน

ทรงสะท้อนถึงสาระของหลักสูตรตามหลักปรัชญาที่ 10 สาระหลักสูตร ซึ่งล้วนแต่มีสาระที่ของหลักสูตรที่เน้นการสร้างคนให้มีคุณสมบัติต่างๆ อย่างครบถ้วน ได้แก่ สาระที่มุ่งสร้างคนให้มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม สร้างคนที่มีความคิด สติ และปัญญา สร้างคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สร้างคนตามศักยภาพ สร้างคนที่ทำความดี สร้างคนที่มีความรับผิดชอบ สร้างคนที่มีความคิดความตั้งใจ สร้างคนที่มีความสุขความเจริญที่แท้ สร้างคนทั้งทางลึกและทางกว้าง และสร้างคนที่มีอุดมคติแห่งชีวิตและวิชาชีพ ลักษณะการคิดแบบนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ มอริส (Morris, 1961) ที่กล่าวถึงหลักสูตรที่เน้นสาระด้านสัญลักษณ์ และความคิด (เช่น วรรณคดี, ประวัติศาสตร์) เพื่อการพัฒนาความคิดและกระบวนการทางปัญญาเป็นหลัก และแนวคิดของ บรูบัคเกอร์ (Brubacher, 1982) ได้กล่าวว่า หลักสูตรจำเป็นต้องเน้นการปฏิบัติจริงให้ได้ผลตามสภาพจริงด้วย ส่วนแนวคิดของ บรูบัคเกอร์ และรูดี (Brubacher and Rudy, 1976) และรัชกาลที่ 5 (อ้างใน สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) ที่กล่าวว่า หลักสูตรต้องเน้นสาระทางคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมนั้นเป็นหลัก และสมเด็จพระมหิตลาธิเบศฯ (อ้างใน สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) ได้ให้ความสำคัญกับการสอดแทรกสาระประวัติศาสตร์ไทยให้เป็นการศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยด้วย

เรื่องการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษานั้น พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดให้มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิด จิตใจ และความประพฤติ การจัดการเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้ตามต้นแบบที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เวเบลน (Veblen, 1918) ว่าควรสอนสิ่งที่ยาก เช่น ภาษาลาติน, กรีก เพื่อสอนให้เป็นคนดีและเป็นคนฉลาด แนวคิดของ มอร์เบอร์รี่ (Moberley, 1949) ที่ให้สอนตามต้นแบบที่ยากและซับซ้อน ให้สามารถคิดในเรื่องที่ยากได้ เมื่อสามารถคิดเรื่องที่ยากได้แล้วก็สามารถคิดเรื่องอื่นๆ ได้อย่างง่ายดาย และ มอริส (Morris, 1961) ที่เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เป็นการดูดซับความคิดของผู้เรียนให้เป็นไปตามที่ต้องการ ส่วน บอร์ดี้ (Broudy, 1972) และกรมพระยาวชิรญาณวโรรส (อ้างใน สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) มีแนวคิดว่าการสอนตามลัทธินี้ ควรสอนแบบบรรยายตัวอย่างที่ดี เพื่อสอนให้เห็นตามต้นแบบที่ดี

ส่วนในเรื่องจรรยาบรรณวิชาการนั้น ทรงสอนให้นักการอุดมศึกษาทั้งหลายได้ตระหนักและยึดถือไว้ในความคิดและจิตใจของตนเสมอ ได้แก่ เรื่องหลักคุณธรรม คือการคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง เรื่องคุณธรรมนักวิชาการ 7 ประการ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน ได้แก่ ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง ความอดุสาหะพากเพียร ความระลึกรู้เท่าทัน ความตั้งใจมั่นคง ปัญญาความรู้ชัด ความตั้งใจจริงที่จะทำให้จนสำเร็จ และความมีสติรอบคอบ เรื่องความสัตย์สุจริต 3 ประการ คือ สุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่ เรื่องวินัยสำคัญของชีวิต คือ การกระทำด้วยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความบริสุทธิ์ใจเป็นสำคัญ ในเรื่องคุณธรรมนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศฯ (อ้างใน สุขนอมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) ที่ทรงกล่าวถึงคุณลักษณะคุณธรรมของศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย ส่วนเรื่องวินัยทรงสะท้อนถึง วินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ 4 ข้อ ได้แก่ การไม่ประมาท ปัญญา การรักษาความจริงใจ การสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม และการสำนึกตระหนักในความสงบสำรวม และทรงมีแนวคิดที่ วิชาความเป็นปัจจัยสำหรับใช้ทำงาน และวินัยเป็นรากฐานรองรับความรู้ กระบวนการคิดในลักษณะนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์เบอร์รี่ (Moberley, 1949) และ คาร์ดิส (Kadish, 1969) ที่กล่าวถึงการมีวินัยในตนเองของบุคคล ซึ่งบุคคลจะสร้างเกณฑ์วินัยของตนเองในการประพฤติปฏิบัติ โดยมีความคิดพิจารณา ทั้งในด้านความเป็นปรีชา คงเส้นคงวา และความเที่ยงธรรม เป็นลักษณะของการปรับตนให้เข้ากับจิตและความคิดของตนเอง

แนวคิดในเรื่องนโยบาย ทรงมีแนวคิดที่ ความเจริญมั่นคงของส่วนรวมนั้น ต้องอาศัยความเจริญมั่นคงของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ โดยทรงมุ่งหวังให้ทุกคนมีความรักชาติ และปฏิบัติงานเพื่อประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ ลักษณะแนวคิดแบบนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) ที่กล่าวว่า เป็นลักษณะนโยบายการสงวนรักษาความสืบทอดกันอย่างต่อเนื่องตลอดไป

2. แนวคิดตามปรัชญาลัทธิสังคมนิยม (Realism) ว่าด้วยโลกของวัตถุ

ผลการวิจัยพบว่า พระองค์ทรงมีแนวคิดที่ พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัยว่า ควรเน้นจัดการอุดมศึกษาตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ของไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อิทัลน์ และ เจฟเฟอร์สัน (Eaton and Jefferson อ้างใน Brubacher, 1982) ให้มหาวิทยาลัยมีพันธกิจในการจัดการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติและการกระทำให้ได้ผลตามสภาพจริงหรือตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

ส่วนเรื่องการบริหารการอุดมศึกษานั้น ทรงมีแนวคิดให้มหาวิทยาลัยมีการบริหารเพื่อการพัฒนาคนเป็นหลัก โดยทรงมีแนวคิดที่ การพัฒนาคนให้สมบูรณ์แล้ว ก็จะได้

คนกลับพัฒนาชาติบ้านเมือง และที่สำคัญ ในการบริหารการอุดมศึกษาต้องเห็นคุณค่าของการลงทุนทางการอุดมศึกษาด้วย แนวคิดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ บรูบัคเกอร์ (Brubacher, 1982) ที่มุ่งให้มหาวิทยาลัยมีการบริหารแบบเน้นการพัฒนาบุคคลตามอัตภาพที่เป็นอยู่ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนในองค์กร

พระองค์ทรงมีแนวคิดเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา ที่เน้นการพัฒนาคนให้สามารถความเข้าใจในอาชีพของตนเอง และสภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างชัดเจน แนวคิดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ บรูบัคเกอร์ (Brubacher, 1982) ที่เน้นให้มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาวิชาเฉพาะ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวิชาที่ตนเรียน

ทรงชี้แนะผู้เรียนให้เข้าใจตนเองเสมอว่า การทำงานยากลำบากกว่าการเรียน การเรียนนั้น เรียนตามหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยจัดลำดับให้ การทำงานต้องใช้ความคิดริเริ่มและความคิดพิจารณาด้วยตนเอง และทรงอธิบายถึง ลักษณะของคนทำงาน แบ่งเป็นสองพวก คือพวกที่ทำงานเร็ว แต่ขาดความละเอียดรอบคอบ และพวกที่ทำงานช้า แต่มีความละเอียดรอบคอบ ในการทำงานที่สำคัญ ต้องอาศัยหลักวิชาเป็นพื้นฐาน ตัวท่านเองเป็นผู้ปฏิบัติ การเป็นนักวิชาการที่ดี และการเป็นนักปฏิบัติที่ดีด้วย จึงจะช่วยให้สำเร็จผลสมบูรณ์ได้ดี กระบวนการคิดแบบนี้ มอร์ริส (Morris, 1961) เรียกว่า เป็นการพิจารณาว่า ผู้เรียนเป็นกลไกความรู้สึก ที่สามารถสะท้อนผู้เรียนมีความรู้สึกได้คิด มีความเข้าใจ สามารถเปรียบเทียบ และเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ได้ ในลักษณะของการมองเห็นข้อเท็จจริง ตามหลักปรัชญาญาณวิทยา ที่ว่าด้วยธรรมชาติของความรู้ ที่กล่าวว่า ความแท้คือการมองเห็นข้อเท็จจริง

ในเรื่องอาจารย์ ทรงมีแนวคิดว่า อาจารย์ควรเป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี และเป็นผู้รู้ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นอย่างดี แนวคิดนี้ มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า อาจารย์เป็นผู้สาริต ซึ่งตัวอาจารย์เองจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีครบถ้วนรอบรู้ทุกเรื่อง ทั้งวิชาการและตัวผู้เรียน

ทรงสะท้อนแนวคิดในเรื่องหลักสูตร ว่าหลักสูตรต้องสร้างคนที่สมดุล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะทางด้านร่างกาย ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพ และธรรมชาติของคน และทรงกล่าวถึงสาระหลักสูตรที่สร้างคนตามศักยภาพที่เขามีอยู่ด้วย แนวคิดนี้ มอร์ริส (Morris, 1961) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรที่เน้นสาระวิชากายภาพเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดในเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบรู้ข้อเท็จจริงและสารสนเทศของตน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาสภาพของสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกของวัตถุได้ มีความรู้ทางกายภาพของประเทศของตน อย่างถูกต้องถ่องแท้ แนวคิดเช่นนี้สอดคล้องกับ มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า เป็นความสามารถในการควบคุมข้อเท็จจริงและสารสนเทศต่างๆ ได้ และ บอร์ดี้ (Broudy, 1972) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า

การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดตามลัทธินี้ ควรเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา

ในด้านจรรยาบรรณวิชาการนั้น ทรงมีแนวคิดให้มหาวิทยาลัยดำเนินการพัฒนาด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรในมหาวิทยาลัย เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นคนดี มีการฝึกวินัยที่ดีและกฎวิธี คือเป็นวิธีที่ฝึกปฏิบัติจนเกิดความเคยชินและกระทำได้โดยอัตโนมัติ ที่ไม่ใช่การบังคับการควบคุม แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลสัน (Wilson, 1952) ที่กล่าวถึง อบรมการปฏิบัติ และที่เป็นการกระทำตามสภาพจริง ด้วยกระบวนการอบรมเพาะลักษณะนิสัย

ในเรื่องนโยบายสังคม พระองค์ทรงมีแนวคิดว่าการทำางานใดๆ ให้พยายามรักษาพื้นฐานให้สมบูรณ์มั่นคง โดยการถ่ายทอดความรู้เดิมมาใช้เป็นฐานในการสร้างความรู้ใหม่หรือเปลี่ยนแนวทางใหม่ แนวคิดแบบนี้ สอดคล้องกับลักษณะนโยบายการถ่ายทอดรากฐานความรู้ (Morris, 1961)

3. แนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ว่าด้วยโลกของเหตุผล

พระองค์ทรงให้ความหมายของพันธกิจมหาวิทยาลัย คือ การทำาประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและแก้ปัญหาของประเทศ โดยเน้นกระบวนการแก้ปัญหาคนเพื่อการแก้ปัญหาสังคมและประเทศ แนวคิดตามลัทธินี้ บรูบาคเกอร์ (Brubacher and Rudy, 1976) ควรเน้นการผลิตบัณฑิตที่สามารถใช้เหตุผลความรู้จากวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่งได้ และ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (อ้างใน สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) กล่าวว่า พันธกิจในการจัดการศึกษา ควรจะมีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาที่เป็นระบบ และต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลเดียวกันทั้งหมด นับตั้งแต่อดีตประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม กระบวนการสอน ตำรา และอุปกรณ์การสอน ควรต้องต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

ในเรื่องการบริหารการอุดมศึกษา ทรงมีแนวคิดให้มหาวิทยาลัยมีลักษณะการบริหาร 3 แบบคือ การบริหารการอุดมศึกษาแบบสหวิทยาการ การบริหารการอุดมศึกษาแบบร่วมมือร่วมใจ และการบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นคุณภาพบัณฑิต ซึ่งการบริหารทั้งสามแบบนี้ มีรากฐานแนวคิดในเชิงเหตุผลทั้งสิ้น ซึ่ง บรูบาคเกอร์ (Brubacher, 1982) ได้กล่าวว่า การบริหารตามปรัชญาลัทธินี้ ต้องมีลักษณะการบริหารตามเหตุผล ลดหลั่นตามระดับการบริหาร และมีการต่อรอง เพื่อเรียกร้องตามเหตุผล

พระองค์ทรงเน้นเป้าหมายการอุดมศึกษาเพื่อฝึกฝนอบรมคนให้มีเหตุผล ซึ่งแนวคิดตามลัทธินี้ ซึ่งสอดคล้องกับ บรูบาคเกอร์ (Brubacher, 1982) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเป็นแบบการศึกษาเพื่อมวลชน เน้นการพัฒนาคนให้มีเหตุผลเป็นสำคัญ

แนวคิดในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต พระองค์ทรงให้แนวคิดอย่างหลากหลาย โดยทรงเน้นในเรื่องการทำงานที่ดีและการแก้ปัญหาทางใด ๆ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายหรือทุกระดับ ต้องประสานความเข้าใจและประสานประโยชน์กับผู้อื่น การทำงานโดยใช้รากฐานทางจิตใจ ควบคู่กับวิธีการอันแยบคายในการปฏิบัติงาน ซึ่งต่างเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน และการทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง กับความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น วิชาการนั้น ต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับจะใช้ปฏิบัติงาน ต้องใช้วิชาการให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน แก่กาลและเทศะ แก่สภาพการณ์ทั่วไป และให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่น อย่างสอดคล้องสมดุลง ซึ่งการคิดแบบนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการสร้างบัณฑิตเป็นผู้มีเหตุผลทั้งสิ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) ที่มีแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้มีเหตุผล

ในเรื่องอาจารย์ ทรงมีแนวคิดให้อาจารย์เป็นผู้ให้การศึกษที่สมบูรณ์แบบองค์รวม เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษามีความสมบูรณ์ทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ อาจารย์จึงมีลักษณะเป็นผู้ควบคุมปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) ที่กล่าวถึงอาจารย์เป็นผู้ควบคุมปัญญา

หลักสูตรการอุดมศึกษา ที่พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดให้จัดหลักสูตรที่มีสาระที่มุ่งสร้างคนที่มีเหตุผล สร้างคนที่รู้ท้องถิ่นรู้จักสากล สร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ สร้างคนที่มีความสามารถพึ่งตนเองได้ และสร้างคนที่มีจิตสำนึกเพื่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งสาระเหล่านี้ ล้วนสร้างคนให้มีเหตุผลและมีความสามารถในการนำความรู้จากศาสตร์หนึ่งไปใช้กับอีกศาสตร์หนึ่งได้อย่างสอดคล้องและมีเหตุผล ในเรื่องนี้ มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า การจัดสาระตามลัทธินี้ เป็นสาระด้านปัญญาและจิตวิญญาณ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ และศาสตร์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ บรูบัคเกอร์ (Brubacher and Rudy, 1976) ที่กล่าวว่า มีลักษณะสาระทางด้านคณิตศาสตร์ และการศึกษาทั่วไป เพราะสามารถนำไปสู่การศึกษาวิชาชีพเองได้

การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาลัทธินี้ พระองค์มีแนวคิดให้การจัดการเรียนรู้ 7 ลักษณะ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบรู้เหตุรู้ผลและรู้ประโยชน์ การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนาปัญญาและจิตวิญญาณ การจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ การจัดการเรียนรู้แบบรอบรู้ทั้งทางกว้างและทางลึก การจัดการเรียนรู้แบบรู้หลักเหตุผล การจัดการเรียนรู้แบบรู้สากลรู้ความเป็นไทย และการจัดการเรียนรู้แบบรู้ทฤษฎีรู้ปฏิบัติ ซึ่ง มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามลัทธินี้ เป็นกระบวนการฝึกทางปัญญา และ บอร์ดี้ (Broudy, 1972) เน้นให้จัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา ส่วนแนวคิดของ บรูบัคเกอร์ (Brubacher and Rudy, 1976) นั้นมุ่งให้จัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ทั่วไป และนำไปประยุกต์สู่วิชาชีพในชีวิตของตนได้ โดยสอนการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เพราะมีความจริงแท้เป็นเหตุผล และคุณค่าเป็นสำคัญ

ในเรื่องจรรยาบรรณวิชาการ ทรงสะท้อนแนวคิดให้ทุกคนจะต้องตรวจสอบ วินัยและจรรยาบรรณของตน และทรงชี้แนะว่า ผลการอบรมวินัยเป็นนิจ 2 ประการคือ เป็นผู้ที่ใช้ ความฉลาดเป็นหลักในการทำงาน มีความรู้ความสามารถ และมีความคิดอ่านที่สมบูรณ์ ช่วยให้ เป็นคนที่ทันการณ์ทันสมัย และสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้ถูกต้องตรงกับจุดมุ่งหมาย ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์เบอร์รี่ และ คาร์ดิส (Moberley, 1949 และ Kadish, 1969) ที่ กล่าวไว้ว่า จรรยาบรรณวิชาการเป็นการตัดสินจรรยาบรรณของตนเอง ดูแลเหตุผลของตนว่า อะไรคือจรรยาบรรณ และเป็นการตรวจสอบโดยผู้อื่นด้วย ส่วน เบนจามิน (Benjamin, 1960) ได้กล่าวว่า จรรยาบรรณวิชาการเป็นการติดตามเฉพาะวิชาการ ไม่เกี่ยวกับค่านิยมและวินัย

ในเรื่องนโยบายสังคม พระองค์ทรงมีแนวคิดที่ว่า วิชาทุกสาขาล้วนแต่เป็น คุณประโยชน์เกี่ยวกับการเกษตรและเศรษฐกิจโดยตรง ให้พยายามแสวงหาค้นคว้าวิชาความรู้ มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราจักได้เจริญก้าวหน้าทันสมัย แนวคิด นี้ มีลักษณะเป็นนโยบายการฟื้นฟูและยกระดับสังคม (Morris, 1961)

4. แนวคิดตามปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism) ว่าด้วยโลก ของประสบการณ์

แนวคิดในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัย ตามแนวคิดในหลักปรัชญาลัทธินี้ พระองค์ทรงสะท้อนให้มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการจัดการอุดมศึกษาที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้มี ประสบการณ์ เน้นการฝึกด้วยตนเองโดยอาจารย์เป็นผู้สอนวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ต้องให้แก่ ผู้เรียน เพื่อให้เป็นคนที่มีความรอบรู้เท่าทันผู้อื่นในทุกเรื่อง โดยจัดการอุดมศึกษาเพื่อสร้างผู้ คิดแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาจะต้องคิดวิชาการเป็น สร้างทฤษฎี ได้ และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ รวมทั้งทรงสะท้อนแนวคิดให้มีจัดระบบการให้รางวัลเกียรติยศ และการจัดทำโครงการวิจัยและโครงการพัฒนา เพื่อแสวงหาค้นคว้าความรู้ใหม่ แนวคิดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลสัน (Wilson อ้างใน Brubacher, 1982) ที่มุ่งให้มหาวิทยาลัยมี พันธกิจที่เน้นการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ รัชกาลที่ 6 (รัชกาลที่ 6 อ้างใน สุขุม อมรรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) ทรงแสดงความหมายถึงการจัดการศึกษาที่ดีต้องคิด ทำ ทฤษฎี และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ โดยฝึกและแสดงผลงานด้วย

ทรงมีแนวคิดเรื่องการบริหารการอุดมศึกษาตามปรัชญาลัทธินี้ เป็นสอง ลักษณะคือ การบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นนโยบายและแผน การบริหารการอุดมศึกษา แบบร่วมมือร่วมใจ และการบริหารการอุดมศึกษาแบบเน้นการผลิตและการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีการทบทวนแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ มีการ บริหารงานในลักษณะที่มีความร่วมมือและความเข้าใจกันทุกฝ่ายทุกระดับชั้นและทุกสาขา และ มีการบริหารที่เน้นการผลิตและการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการคิดค้นดัดแปลงทางเทคโนโลยี

ให้เกิดประโยชน์ต่อไป แนวคิดนี้ บรูบักเกอร์ (Brubacher, 1982) กล่าวถึงการบริหารแบบเน้นแผนงานโครงการเป็นหลัก โดยมหาวิทยาลัยจะต้องมีการวางแผนระยะยาว และแผนรายปีที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา ทรงมีแนวคิดให้เน้นการศึกษาวิจัยขั้นสูง เน้นฝึกประสบการณ์ และเน้นการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บรูบักเกอร์ (Brubacher, 1982) ที่กล่าวถึงการศึกษาวิชาเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ และ เบนนี่ และ โชว์เบน (Benne, 1965 และ Shoben, 1970) ได้กล่าวถึงการฝึกประสบการณ์ตรงในการอยู่ร่วมกัน และการนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการฝึกปฏิบัติให้เกิดประสบการณ์ในชีวิตและการทำงานทั้งสิ้น

แนวคิดของพระองค์ในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิตนั้น พระองค์ทรงชี้แนะวิธีการปฏิบัติตนปฏิบัติงานอย่างหลากหลาย เช่นในหัวข้อ การใช้วิชาความรู้ที่สำคัญหน้าที่ของบัณฑิต ภารกิจของบัณฑิต วิธีการทำงานที่แยบคายหรือมีคุณโลบาย หลักการทำงาน หลักปฏิบัติงานที่ดีเพื่อเป็นวินัยประจำตัว วิธีการทำงานให้ได้ผลดี และวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน เป็นต้น กระบวนการคิดเช่นนี้ เป็นกระบวนการที่พิจารณาถึงวิธีการฝึกปฏิบัติให้เกิดความเชี่ยวชาญชำนาญ ซึ่ง มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า เป็นแนวคิดแบบผู้เรียนเป็นผู้มีประสบการณ์

ในเรื่องอาจารย์ ทรงชี้แนะถึงคุณลักษณะอาจารย์ต้องเป็นผู้ฝึกประสบการณ์ เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องทำนองครองธรรม แนวคิดตามปรัชญาลัทธินี้ มอร์ริส (Morris, 1961) ได้กล่าวถึง บทบาทของอาจารย์เป็นผู้อำนวยการโครงการ เพื่อให้อาจารย์เป็นผู้ฝึกอบรมมุ่งเพาะนิสัยที่ดีแก่ศิษย์อย่างครบถ้วน

แนวคิดในเรื่องหลักสูตรการอุดมศึกษา พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดตามปรัชญาแนวคิดนี้ว่า หลักสูตรจะต้องสร้างคนที่สมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม มุ่งสร้างคนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี สร้างนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ และสร้างคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ มอร์ริส (Morris, 1961) ที่กล่าวว่า สารของหลักสูตรตามแนวคิดนี้ เป็นสาระทางด้านประสบการณ์ทางสังคม เพื่อมุ่งสร้างประสบการณ์และทักษะทางสังคมให้แก่ผู้เรียน

แนวคิดในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ทรงมีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ 3 แบบ คือ การจัดการเรียนรู้แบบรู้วิธีคิดทำทฤษฎีและนำไปปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการ และการจัดการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ สอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาลัทธินี้ มีลักษณะเป็นกระบวนการแก้ปัญหา ส่วน ฮัทชิน (Hutchins, 1936a) และเบอร์ดี้ (Broudy, 1972) เน้นให้จัดการเรียนรู้เพื่อสอนหนทางให้แก่ปัญหาในชีวิต

พระองค์ทรงสะท้อนถึงจรรยาบรรณวิชาในเรื่อง การประพฤติปฏิบัติวินัยในตน โดยทรงชี้แนะถึงการวินัยแห่งความสำเร็จในการทำงานว่าประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ความชำนาญทางวิชาการ ส่วนปัจจัยช่วยเสริมและป้องกันปัญหา ได้แก่ ความความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจ และความอุตสาหะพยายาม และส่วนปัจจัยช่วยทบทวน คือ การทบทวนการกระทำจนนำไปสู่ความสำเร็จที่สมบูรณ์ ทั้งได้ทรงชี้แนะวินัยในการปฏิบัติงาน 3 ข้อ คือ ให้ตั้งใจทำงานให้จริง ให้จนสำเร็จ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงของงานเป็นสำคัญ ให้ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ความเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่นให้ชัดเจน และให้ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง แนวคิดเช่นนี้ วิลสัน (Wilson, 1952) กล่าวว่า การอบรมวินัยเป็นกระบวนการทางปัญญา โดยการฝึกงานหรือฝึกฝนให้เกิดประสบการณ์แก่บุคคล

แนวคิดในเรื่องนโยบายสังคม ทรงมีแนวคิดว่าการแก้ไขสิ่งที่กระทำ เพื่อประโยชน์อันสมบูรณ์ตามเหตุการณ์นั้น จึงเป็นสิ่งที่สมควรจะคำนึงถึงอย่างยิ่ง หลักการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น จะต้องพยายามรักษามาตรฐานและคุณภาพงานไว้ให้ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง ควรทำด้วยความมีสติรู้เท่าทัน ความเฉลียวฉลาด ความรอบคอบ สุขุม มีหลักเกณฑ์ และเป็นประโยชน์แท้ และในการแก้ไขในสิ่งต่างๆ ให้ได้ผลดีและเหมาะสมนั้น ควรต้องคำนึงถึงผลอันสมบูรณ์ตามสถานการณ์เป็นสำคัญ ลักษณะแนวคิดแบบนี้ เป็นนโยบายการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง (Morris, 1961)

5. แนวคิดตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ว่าด้วยโลกของการดำรงชีวิต

แนวคิดในเรื่องพันธกิจมหาวิทยาลัยตามปรัชญาลัทธินี้ พระองค์ทรงสะท้อนให้มหาวิทยาลัยจัดการอุดมศึกษาแบบให้นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาหาความรู้ในวิทยาการสาขาต่างๆ ได้อย่างพร้อมมูล เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายตามความสนใจและความต้องการ โดยเน้นการดำรงชีวิต เพื่อสร้างคนทุกระดับและทุกอาชีพให้มีจุดมุ่งหมายของชีวิตและอาชีพที่ดี แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เอเลียตส์ (Eliot อ้างใน Brubacher, 1982 และ Newman, 1959) ที่กล่าวว่า มหาวิทยาลัยควรจัดการศึกษาแบบให้นิสิตสามารถเลือกเรียนได้เอง และไม่มีการบังคับใด ซึ่งสอดคล้องกับ ไมร์นอท นิสเบท เอเกินท์ และวูฟฟ์ (Minoque, 1973; Nisbet, 1971; Aiken, 1971 และ Wolff, 1969) กล่าวว่า แนวคิดแบบนี้ เน้นความเป็นตัวตนของนิสิตนักศึกษา และความเป็นเอกัตบุคคลของนิสิตในฐานะผู้ริโภค ส่วน รัชกาลที่ 6 (อ้างใน สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2541) ทรงสะท้อนถึงพันธกิจมหาวิทยาลัยควรเป็นการสร้างคนให้มีอาชีพของตน ที่ตนสามารถเลือกได้เอง

ในเรื่องการบริหารการอุดมศึกษา ทรงสะท้อนแนวคิดลักษณะการบริหารแบบทางเลือก โดยมุ่งความเชี่ยวชาญในขอบข่ายสาขาแพทยศาสตร์ที่ให้นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกได้ ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ บรูบักเกอร์ (Brubacher, 1982) ที่กล่าวถึงว่า มหาวิทยาลัยควรเน้นการบริหารที่ให้สิทธิและโอกาสในการเลือกเรียนแก่นิสิตนักศึกษาในฐานะผู้บริโภค

แนวคิดในเรื่องเป้าหมายการอุดมศึกษา ทรงเน้นให้มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาให้คนมีความสุขความเจริญและความมั่นคงในชีวิต แนวคิดนี้สอดคล้องกับ แนวคิดของ บรูบักเกอร์ (Brubacher, 1982) ที่กล่าวถึง เป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อมวลชน ที่เน้นสิทธิและความเสมอภาคของนิสิตนักศึกษา การจัดการศึกษาจึงเป็นการจัดให้มีวิชาเฉพาะที่นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเรียนเองได้ ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตัวนิสิตนักศึกษาเอง

ในเรื่องนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต ทรงชี้แนะให้ทุกคนถ่วงถ่วงเอาส่วนดีที่เป็นแก่นแท้ที่เป็นประโยชน์มาใช้ประโยชน์ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกที่ดี แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) ที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือก ที่จะคิดหรือปฏิบัติสิ่งใด ๆ

พระองค์ทรงมีแนวคิดในเรื่องนี้ว่า อาจารย์ควรต้องมีลักษณะเป็นผู้ชี้แนะทางเลือกที่ดี เป็นผู้ช่วยหรือผู้ยั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) โดยที่อาจารย์ควรมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะทางเลือกให้แก่ นิสิตนักศึกษา และเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องทำนองคลองธรรม

แนวคิดในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษานั้น พระองค์สะท้อนแนวคิดให้มีการจัดหลักสูตรต้องมุ่งสร้างคนตามศักยภาพ ซึ่ง มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า สารเนื้อหาในหลักสูตรควรเน้นสาระวิชาทางเลือก เช่น วิชาศิลปศาสตร์ ศิลธรรม และปรัชญา เป็นต้น เพื่อพัฒนาคนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุข ตามแต่อัตภาพหรือศักยภาพที่มีอยู่

ในเรื่องการจัดเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา พระองค์ทรงสะท้อนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ 3 ลักษณะคือ การจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพ การจัดการเรียนรู้แบบทางเลือก และการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ มอร์ริส (Morris, 1961) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนสามารถค้นพบด้วยตนเอง ส่วน (Broudy, 1972) ได้เสนอแนะวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาว่า ควรเป็นการสอนแบบให้ความรัก

แนวคิดในเรื่องจรรยาบรรณวิชาการนั้น พระองค์ทรงมีแนวคิดว่า บุคคลจะต้องมีอิสรภาพที่จะสร้าง ที่จะเลือก และที่จะใช้วินัยในตน ซึ่งจะทำให้สามารถนำไปสู่การกระทำที่เกิดผลประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และชาติบ้านเมือง จนเกิดเป็นเป็นจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน โดยไม่มีอคติ และไม่ใ้เกิดจากการตัดสินใจของผู้อื่น แนวคิดนี้สอดคล้องกับ

ฮุก และเบนจามิน (Hook, 1971 และ Benjamin, 1960) ที่กล่าวถึง การให้อิสระในการเลือก จรรยาบรรณวิชาชีพของตนเอง โดยไม่มีอคติ และไม่มี การตัดสินใดจากผู้อื่นหรือสาธารณชน ซึ่ง ในเรื่องนี้ มอเบอร์รี่ (Moberley, 1949) มีแนวคิดแตกต่างว่า จรรยาบรรณวิชาการน่าจะเป็น การติดตามเฉพาะวิชาการเท่านั้น ไม่ควรเกี่ยวกับทางด้านค่านิยมและวินัยของบุคคล

แนวคิดในเรื่องนโยบายสังคม พระองค์ทรงมีแนวคิดที่ว่า ทุกคนควรพึงมี ความคิดอิสระ คือความคิดที่เต็มเปี่ยมไปด้วยอิสรภาพเสรีภาพ อันไม่มีขีดจำกัด ขอให้ทุกคนมี ความคิดเป็นตัวของตัวเอง สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ที่สำคัญคือ ความคิดที่จะเกิดขึ้นนั้น จะต้องเป็นความคิดที่กระจ่างใส ไม่เห็นแก่ตัว ไม่อคติ มีเป้าหมาย ที่เที่ยงตรง และมุ่งประโยชน์ที่ยั่งยืน แนวคิดแบบนี้ เป็นแนวคิดที่เน้นนโยบายในเรื่องเสรีภาพ เป็นสำคัญ (Morris, 1961)

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร อาจารย์ และนักการ อุดมศึกษา

1. ควรนำแนวคิดตามหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ในเรื่องพันธกิจ มหาวิทยาลัย การบริหารการอุดมศึกษา และเป้าหมายการอุดมศึกษา มีพิจารณาการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์ตามโครงการพระราชดำริของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนิน กิจกรรมของมหาวิทยาลัยต่อไป

2. ควรนำแนวคิดตามหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ในเรื่องอาจารย์ ผู้ให้การศึกษา หลักสูตรการอุดมศึกษา และการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา มาศึกษา พิจารณาอย่างต้องแท้ และจัดทำเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โดยมี องค์ประกอบครอบคลุมสาระในเรื่อง บทบาทอาจารย์ สาระของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และ บทบาทผู้เรียน ที่สอดคล้องเหมาะสม และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. ควรนำแนวคิดตามหลักปรัชญาการอุดมศึกษาในพระองค์ ในเรื่องนิสิต นักศึกษา มาจัดทำเป็นแผนการผลิตบัณฑิตตามโครงการพระราชดำริ เพื่อให้มหาวิทยาลัย สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนักคิดและนักปฏิบัติ ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และสามารถ พัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

4. ควรศึกษาหลักการแนวคิดและการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ 4 กลุ่ม อันได้แก่ 1) โครงการหลวง 2) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 3) โครงการศูนย์ ศึกษาพัฒนาฯ และ 4) โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เพื่อศึกษาถึงวิธีการบริหารและ จัดการบริบทต่างๆ อย่างครบวงจร และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในมหาวิทยาลัยต่อไป

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับนิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต

1) นิสิตนักศึกษา ผู้เรียน และบัณฑิต ควรน้อมนำหลักปรัชญาและคำสอนในพระองค์ มาปฏิบัติตนปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติตนที่ดี เป็นคนดีของชาติ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะนำความสุขความเจริญมาสู่ตนเอง สังคม และประเทศชาติในที่สุด

2) ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้คิด

-พัฒนาความคิดของตนเองให้สามารถคิดเรื่องที่ยากได้ ฝึกการคิดแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คิดวิเคราะห์เป็น สร้างทฤษฎีได้ และปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ

-เป็นผู้ที่มีการคิดเป็นลำดับขั้นตอนก่อน-หลัง รู้ถึงปรากฏการณ์ที่จะบังเกิดขึ้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลที่จะตามมา และรู้วิธีการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

-ฝึกปัญญาความรอบรู้ และความฉลาดรอบคอบในเหตุในผลและในเหตุผล สามารถนำเอาหลักวิชาความรู้ทฤษฎี ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาใช้ให้เหมาะให้ควร

-เป็นผู้มีคุณสมบัติที่พึงเป็นผู้รู้คิดที่ดี เป็นผู้มีความคิดวิจารณ์ญาณที่ดี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ความคิดในเชิงเหตุผล คิดหวังตั้งใจจริง และมีความคิดพิจารณาด้วยตนเอง อย่างถ่องแท้ถูกต้อง

-มีความหวังตั้งใจที่จะปฏิบัติงาน เพื่อมุ่งความเจริญของประเทศชาติ บ้านเมือง ด้วยความขยันหมั่นเพียร ความบริสุทธิ์ใจ ตั้งจิตตั้งใจให้ดี ตระหนักในอาชีพ มั่นใจในหน้าที่ และรักษาความสามารถและอุดมคติของตนไว้

-มุ่งประโยชน์สุขคือความเจริญของประเทศชาติเป็นสำคัญ และตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือ

3) ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้ทำ

-ปฏิบัติตนปฏิบัติงาน ให้สมกับค่าของปริญญา ความเป็นบัณฑิต และที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต

-ทำงานที่สำคัญ และเป็นประโยชน์สร้างสรรค์ให้แก่ชาติบ้านเมือง

-ทำงาน โดยยึดหลักปฏิบัติงาน 4 ข้อ สำหรับเป็นวินัยประจำตัว ได้แก่ (1) ตั้งใจทำให้จริง ให้ถูก ให้ตรง และให้สำเร็จโดยตลอด (2) คิดพิจารณาด้วยความรู้ ด้วยหลักวิชา ด้วยเหตุผล และความฉลาดของตน (3) ละวางสิ่งอื่นๆ ที่มีโทษและเป้าหมายนั้นไว้ก่อน แล้วตั้งหน้ากระทำงานของตนให้ต่อเนื่องจนสำเร็จเรียบร้อย โดยไม่ย่อท้อ ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย และ (4) ควบคุมกาย ความคิด และจิตใจให้สงบตั้งมั่น ด้วยความหนักแน่นมั่นคง แน่นนอน ความมีสติรอบคอบ จะช่วยให้ประสบความสำเร็จความเจริญก้าวหน้าในที่สุด

-ทำงาน โดยยึดหลักปฏิบัติ 5 ข้อ เพื่อช่วยให้สำเร็จผลลุล่วงสมบูรณ์
ไปได้ด้วยดี คือ หลักวิชาเป็นพื้นฐานที่ดี เป็นนักวิชาการที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่ดี ประสานความ
เข้าใจที่ดี และประสานประโยชน์กับผู้อื่น

-ทำงาน โดยยึดหลักการทำงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) เข้าใจลักษณะ
ขอบเขตของงาน และจุดมุ่งหมาย (2) วางโครงสร้าง แผนการปฏิบัติงาน และแนวทางขั้นตอน
การปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และ 3) หยุดเพ่งพิจารณาก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

-ทำงาน โดยยึดหลักความรับผิดชอบ 3 ประการ คือ รับผิดชอบต่อ
ตนเอง รับผิดชอบต่อผู้อื่น และรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตน

-ทำงาน โดยใช้ความสามารถ 2 ประการ ดำเนินควบคู่กันไป คือ
ความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะของตนเอง และความสามารถในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น

-ทำงาน โดยเริ่มจากพื้นฐานก่อน คือพิจารณาสภาพปัจจุบันของงาน
ที่มุ่งจะทำนั้นให้ทราบชัดเสียก่อน จากนั้น จึงวางขั้นตอนปฏิบัติเป็นไปตามลำดับขั้น ไม่ให้
ผิดพลาด แล้วลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความหนักแน่น ให้พอเหมาะพอควรแก่เหตุและ
สภาพแวดล้อมทั้งปวงที่เป็นอยู่นั้น

4) ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้สร้าง

-การสร้างฐานะความเจริญให้กับตนเอง ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เห็น
ความสำคัญของคนอื่น และไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัว

-การสร้างความสำเร็จในการศึกษากับการทำงาน โดยปฏิบัติงานเพื่อ
ความสำเร็จ ด้วยความรู้ความสามารถ และการมีระเบียบ แบบแผน และวิธีการ ที่กำหนดไว้ให้
ใช้ในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

-การสร้างประสบการณ์ชีวิต ด้วยความทรนทนอดทน ความตั้งใจ และ
ความพยายามใช้สติปัญญาความสามารถที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ควบคู่กับความรู้
ความสามารถทางวิชาการที่มีอยู่

-การสร้างอนาคตที่มั่นคง ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ และปรารถนาจะมี
อนาคตที่มั่นคงและรุ่งโรจน์ ในการทำงานสร้างอนาคตของตน

-ใช้วิชาความรู้ที่เจนจัดจากวิชาความรู้และประสบการณ์ โดยต้อง
เรียนรู้ให้กว้างขวาง และฝึกหัดให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

-หมั่นฝึกฝนอบรมความรู้และประสบการณ์ให้เจริญงอกงามอยู่เสมอ

-ประพฤติปฏิบัติตน อย่างมีหลักการ มีเหตุผลมีระเบียบ มีความ
สุจริตเป็นธรรมชาติ มีความเข้มแข็งอดทน มีความเพียรพยายาม สนใจศึกษาค้นคว้าหาวิชาและ
ความรู้รอบรู้ในเรื่องต่างๆ ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางรอบด้าน สามารถควบคุมกาย คือ การกระทำ
ความคิดของตน ให้สงบ หนักแน่น และมั่นคงในความเป็นกลางอยู่เสมอ

-การสร้างสรรคสิ่งใหม่ โดยคิดค้นจากหลักเทคโนโลยีที่เรียนมา แล้วนำมาพัฒนาดัดแปลง ด้วยความคิดริเริ่มและความเฉียบแหลมที่มีอยู่ในตน

5) ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้

-ฝึกฝนให้ตนเองมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทั้งทางลึก และทางกว้าง อย่างไม่หยุดยั้ง

-ฝึกฝนให้เป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนพอเพียง มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีระเบียบระบบ มีความซื่อตรงจริงใจ มีความบริสุทธิ์ใจต่องานและต่อวิชาการ มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความหมั่นเพียร อุตสาหะพากเพียร สร้างสรรค์ผลงาน เฉลียวฉลาด การปรับปรุงตัว ปรับปรุงงานให้ทันเวลา สามารถประสานสามัคคีและประสานประโยชน์ที่ดี

6) ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้หน้าที่

-ตระหนักและเข้าใจ และยึดถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ตนพึงมี และพึงปฏิบัติ ได้แก่ หน้าที่ในงานอาชีพ จะต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หน้าที่ที่จะต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติรับใช้ชาติ บ้านเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย

7) ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้คุณธรรม

-การยึดหลักคุณธรรม คือการคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง

-การยึดหลักคุณธรรมนักวิชาการ 7 ประการ คือ ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง ความอุตสาหะพากเพียร ความระลึกรู้เท่าทัน ความตั้งใจมั่นคง ปัญญาความรู้ชัด ความตั้งใจจริงที่จะทำให้จนสำเร็จ และความมีสติรอบคอบ

-การยึดหลักความสัตย์สุจริต 3 ประการ คือ สุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่

8) ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้วินัย

-เป็นผู้รักษาวินัยในตน ได้แก่

-วินัยสำคัญของชีวิต คือ การกระทำด้วยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความบริสุทธิ์ใจเป็นสำคัญ

-วินัยที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจ 4 ข้อ คือ การไม่ประมาทปัญญา การรักษาความจริงใจ การสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราม และการสำนึกตระหนักในความสงบสำรวม

-วินัยในการปฏิบัติงาน 3 ข้อ คือ ให้ตั้งใจทำงานให้จริง ให้จนสำเร็จ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งถึงผลอันเป็นประโยชน์แท้จริงของงานเป็นสำคัญ ให้ศึกษา

ขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ความเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งอื่นให้ชัดเจน และให้ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง คือ ทำความคิดเห็นให้กระจ่าง

ค. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิจัยที่ควรทำต่อจากงานวิจัยที่เสนอมานี้ มีดังนี้

-ควรได้นำแก่นแท้และสาระของหลักปรัชญาในพระองค์ในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็น มาศึกษาวิจัยแบบเจาะลึก ในลักษณะของการนำแก่นแท้มาคิดพิจารณา นำมาสร้างทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมีรายละเอียดบ่งชี้ถึงกระบวนการ แนวทางการจัดการอุดมศึกษา และแนวทางการปฏิบัติ อย่างสอดคล้องและชัดเจน เพื่อเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการอุดมศึกษาของชาติต่อไป

-ควรได้นำแก่นแท้และสาระของหลักปรัชญาในพระองค์ในเรื่องต่างๆ ไปใช้ในการปัญหาวิกฤติทางการอุดมศึกษาของประเทศ เช่น ปัญหาเรื่องระบบการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ปัญหาเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพครู เรื่องปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ ปัญหาการเลือกที่เรียน ปัญหาการจัดการเรียนรู้อัตระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กปร., สำนักงาน. 50 ปี แห่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : ฟรีเสกกล, 2539.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิชัยพัฒนา, 2541.

กสิกรไทย, ธนาคาร. พระภูมิพลมหาราช. กรุงเทพฯ : กราฟฟิค ซัพพลายส์, (ม.ป.ป.).

กิติมา ปรีดีดีลก. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2520.

กิริติ บุญเจือ. แก่นปรัชญากรีก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

กิริติ บุญเจือ. ปรัชญากรีกระยะก่อตั้งที่อิตาลี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2519.

กิริติ บุญเจือ. ปรัชญาศิลปะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

กิริติ บุญเจือ. ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519.

กิริติ บุญเจือ. สารานุกรมปรัชญา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. จอมปราชญ์นักการศึกษา : สังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์
แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ : สถาบันอนาคต
เพื่อการพัฒนา, 2543.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ในหลวงกับการศึกษาไทย : ห้าทศวรรษสิริ
ราชสมบัติ. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระบาทสมเด็จพระพระปรมินทรมหาภูมิ
พลอดุลยเดช มหาราช กับการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สยามรัฐ, 2530.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542. กรุงเทพฯ : 프리ทวอน, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เรียนรู้จากกระแสพระราชดำริ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด, 2547.

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. ตามรอยพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : ด่าน
สุทธาการพิมพ์, 2542.

คณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึกการจัดงาน 5 ธันวาคมมหาราช ครั้งที่ 16.
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช.
กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2535.

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับสภาวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2542.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2540.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2540.
- คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. สายธารแห่งพระมหากรุณาธิคุณ. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์, (ม.ป.ป.).
- คุรุสภา. พระเกียรติก้องสากล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2542.
- คุรุสภา. พระมหากรุณาธิคุณต่อครูอาวุโส. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2539.
- โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไอ.เอส.พริ้นติ้ง, 2539.
- จำนง ทองประเสริฐ. ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, 2514.
- ดอกบัวขาว และคณะ. เปรียบเทียบลัทธิของโลก. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, 2508.
- เดือน คำดี. พุทธปรัชญา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2534.
- โตโยต้าประเทศไทย, มูลนิธิ และสตรี-สฤชต์วิงส์, มูลนิธิ. คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2539.
- ทวี ผลสมภพ. ปรัชญาศาสนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, (ม.ป.ป.).
- ทหารไทย, ธนาคาร. พระราชดำรัสและบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ : วิคตอรีเพาเวอร์พอยต์, 2527.
- นายกรัฐมนตรีนคร, สำนัก. เอกกษัตริย์อัจฉริยะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540.
- บรรจง จันทรสา. ทฤษฎีการศึกษา. ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหามงคเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- บรรจง จันทรสา. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สถาบัน. พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร 2508-2537. กรุงเทพฯ : สำนักบรรณสารการพัฒนา, 2539.
- บุญธรรม กิจกริ์ดาบริษัท. ปทานุกรมการวิจัย. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร, 2534.

- บุญมี แทนแก้ว และสถาพร มาลีเวชพงศ์. **ปรัชญาเบื้องต้นทั่วไป**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่ง
วัฒนา, 2524.
- บุญมี แทนแก้ว สถาพร มาลีเวชพงศ์ และประพัฒน์ โพธิ์กลางดอน. **ปรัชญาเบื้องต้น**.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2524.
- บุญมี แทนแก้ว. **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2541.
- บุญมี แทนแก้ว. **ปรัชญาตะวันตก**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2527.
- บุญมี แทนแก้ว. **ปรัชญาฝ่ายบูรพทิศ**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2526.
- บุญย์ นิลเกษ. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2525.
- ประกอบ เอี่ยมสะอาด. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูธนบุรี, 2535.
- ประกาศ วัชรภรณ์. **พระราชปณิธานในหลวง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น,
2542.
- ประชุม รอดประเสริฐ. **นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ : เนติกุล
การพิมพ์, 2535.
- ปานเทพ กล้านรงค์ราญ. **พระผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน**. ใน **ครูทรัพยากรน้ำของแผ่นดิน**.
กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542.
- เปรม ดิณสุลานนท์. **พิธีเปิดและบรรยายพิเศษเรื่อง สำนักในพระมหากษัตริย์คุณพระผู้ทรง
เป็นครูของแผ่นดิน**. ใน **ครูทรัพยากรน้ำของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา, 2542.
- พจนา จันทรสันติ. **วิถีแห่งเต๋า**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทย์การพิมพ์, 2521.
- พรชูลี อาชวอำรุง. **EXISTENTIALISM กับการศึกษา**. ในวารสารครุศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 3
มิถุนายน-กรกฎาคม 2517.
- พรชูลี อาชวอำรุง. **การวิจัยทางการอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2528.
- พรชูลี อาชวอำรุง. **ปรัชญาการศึกษาของ EXISTENTIALISM**. ในวารสารครุศาสตร์ ปีที่ 4
ฉบับที่ 3 มิถุนายน-กรกฎาคม 2517.
- พรชูลี อาชวอำรุง. **พระบรมราโชวาท : หลักการเกื้อกูลชีวิตและกิจการงานในการนำพา
ตนและนำพาชาติ**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2542.
- พระกวีวรรณ (จ่านง ทองประเสริฐ). **ปรัชญาเมธีตะวันตก**. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2506.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. (แปล) **ติโต**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ปริ้น
ติ้ง แอนด์ พลับบิชซิ่ง (มหาชน), 2536.

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน), 2537.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. พระมหาชนก. กรุงเทพฯ : อมรินทร์
พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน), 2542.
- พระพิทักษ์คณาธิกร (สิงห์ทนต์ คำขาว). **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2517.
- พระมหาตวัน สิริธรรมโม และคนอื่นๆ. การอภิปรายพิเศษเรื่อง การเจริญรอยตามเบื้องยุคล
บาท ในฐานะผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน. ใน **ครูทรัพย์ากรน้ำของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ
: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542.
- พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล. กรุงเทพฯ : อมรินทร์
พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2541.
- พระราชวณูณี (ประยูรช ปยุตโต). **ปรัชญาการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการ
ศาสนา, 2528.
- พิชิต เฟื่องอารมณ์. **ประวัติปรัชญา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2518.
- พินิจ รัตนกุล. **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2517.
- แพทริค, จี.ที.ดับบลิว. **ปรัชญาเบื้องต้น**. แปลจากเรื่อง Introduction to Philosophy. โดย กิรติ
บุญเจือ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. **หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา**. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ไพบูลย์ กิจสวัสดิ์. **คีตกวี ปรัชญาเมธี ภาษาศาสตร**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ วัชรออฟเซต, 2535.
- ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร. **หลักราชาศัพท์ (ฉบับสมบูรณ์)**. กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์, (ม.ป.ป.).
มหาวิทยาลัย, ทบวง. **จดหมายเหตุคำประกาศสดุดีเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระ**
เจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50
ปี, 2539.
- รัสเซล, เบอร์ทรันด์. **ปัญหาปรัชญา**. แปลจากเรื่อง *The Problems of Philosophy*. โดย
กิรติ บุญเจือ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2518.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, สถาบัน. **พระบารมีปกเกล้า ชาวอยุธยา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
เทียนวัฒนา, 2542.
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราชาวาทที่พระราชทานใน**
โอกาสต่างๆ ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2489-2508. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่
ทหาร, 2516.

- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2538.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน), 2539.
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2539.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน), 2540.
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2540.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน), 2541.
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2541.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน), 2542.
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2542.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน), 2543.
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2530.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984), 2531.
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนัก. **เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2520 เนื่องในมหามงคลรัชสมัยพระชนมายุ 50 พรรษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2520.
- เลขาธิการครุสภา, สำนักงาน. **พระมหากษัตริย์คุณต่อครูอาวุโส.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2539.
- เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. **พจนานุกรมราชาศัพท์.** กรุงเทพฯ : วิคเตอร์ เพาเวอร์พอยท์, 2528.
- วรรณุช อุษณกร. **ในหลวงกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2540.
- วลัยลักษณ์, มหาวิทยาลัย. **ประมวลพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2537.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2539.
- วารีย์ อัมไพรวรรณ. **พระราชประวัติ ร. 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, 2539.

- วิชาการ, กรม. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2542.
- วิทย์ วิศทเวทย์. จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญ
ทัศน์, 2519.
- วิทย์ วิศทเวทย์. จริยศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2520.
- วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2520.
- วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาทั่วไป. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- วิทยากร เชียงกุล. พจนานุกรม นักคิด นักเขียนคนสำคัญของโลก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ทฤษฎี, ตุลาคม 2536.
- วิชา สู้ชีวิตคู่ และสนธิ บางยี่ขัน. ปรัชญาไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533.
- วินี เชียงเถียร. วาทวิเคราะห์พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลย
เดช เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา (พ.ศ. 2493-2542). วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- วิลาศ มณีวัต. พระอารมณืชั้น. กรุงเทพฯ : พี เวทีน, 2539.
- ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์. ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ ศิลปาบรรณาการ, (ม.ป.ป.).
- ศรินครินทร์วิโรฒ, มหาวิทยาลัย. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ
พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหามงคเฉลิมพระชนมพรรษา
5 รอบ. กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนา, 2535.
- ศักดิ์ดา ปรารงค์ประทานพร. ปรัชญาการศึกษา ฉบับพื้นฐาน. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2523.
- ศักดิ์ดา ปรารงค์ประทานพร. ปรัชญาการศึกษาตามแนวสภารัตถนิยม. ใน สารานุกรม
ศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ในพระมหามงคเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, 2525.
- ศักดิ์ดา ปรารงค์ประทานพร. ปรัชญาการศึกษาตามลัทธิอัตถิภาวนิยม. ใน สารานุกรม
ศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ในพระมหามงคเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, 2525.
- ศักดิ์ดา ปรารงค์ประทานพร. รูปแบบของปรัชญาการศึกษา. ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหา

- มงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- ศึกษาศึกษา, กระทรวง. **ทฤษฎีใหม่ในหลวง ชีวิตที่พอเพียง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ร่วมด้วยช่วยกัน, 2542.
- ศึกษาศึกษา, กระทรวง. **พระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2530.
- ศุภร ศรีแสน. **ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : อภิชชาติการพิมพ์, 2522.
- สกล นิลวรรณ. **ปรัชญาจีน**. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2522.
- สเทศ, ดับบลิวที.ที. **ปรัชญากรีก**. แปลจากเรื่อง A Critical History Of Greek Philosophy. โดย ปรีชา ช่างขวัญยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- สถิต วงศ์สวรรค์. **ปรัชญาตะวันออก (อินเดีย จีน ญี่ปุ่น ไทย)**. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์, 2541.
- สนธิ ศรีสำแดง. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพฯ : ศรีเพ็ชรการพิมพ์, 2522.
- สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. **รายงานการวิจัย รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ระยะที่ 1 การสร้างการเรียนรู้ “ฉลาดรู้”**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร, 2543.
- สมบูรณ์ พรรณภาพ. ความหมายของปรัชญาการศึกษา. ใน **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหาราช มงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- สมบูรณ์ พรรณภาพ. ญาณวิทยากับการศึกษา. ใน **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหาราช มงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- สมบูรณ์ พรรณภาพ. **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น**. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- สมบูรณ์ พรรณภาพ. อภิปรัชญากับการศึกษา. ใน **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหาราช มงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- สมบูรณ์ พรรณภาพ. อรรถวิทยากับการศึกษา. ใน **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหาราช มงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- สมัตร บุรวาศ. **วิชาปรัชญา**. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2524.

- สวัสต์ สุวรรณสังข์. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูภูเก็ต, 2529.
- สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงเรียน. **ในหลวงของเรา**. กรุงเทพฯ : คอมฟอร์ม, 2540.
- สาโรช บัวศรี. **ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม**. ใน **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- สุจิตรา (อ่อนค้อม) ธรณี. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์, 2540.
- สุจิตรา (อ่อนค้อม) ธรณี. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2530.
- สุนทร ณ รังสี. **ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิพิธวิทยา, 2521.
- สุนน อมรวิวัฒน์. **ข้อคิดบางประการจากพระราชนิพนธ์ พระมหาชนก บทวิเคราะห์ แว่นทิพย์ ส่งอุดมศึกษา**. ใน **ครุฑพยากรณ์ของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542.
- สุนน อมรวิวัฒน์. **เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน เรื่อง ปรัชญาการพัฒนา : ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ**. กรุงเทพฯ : โครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน, (ม.ป.ป.).
- สุเมธ ตันติเวชกุล. **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. **ใต้เบื้องยุคลบาท**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2543.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. **ในหลวงกับการพัฒนาประเทศ**. ใน **ครุฑพยากรณ์ของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, (ม.ป.ป.).
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. **การอภิปรายพิเศษเรื่อง การเจริญรอยตามเบื้องยุคลบาท ในฐานะผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน**. ใน **ครุฑพยากรณ์ของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2542.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517.
- สุวรรณ เพชรนิล. **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, (ม.ป.ป.).
- สุวรรณ เพชรนิล. **วัฒนธรรมและศาสนา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.
- สุวรรณา สถาอานันท์. **ปรัชญาพุทธศาสนิกกับมหายานธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณาคาร, 2515.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. **เมธีตะวันออก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ก. ไม้, 2532.

หิรัยัณนะ, เอ็ม. **ปรัชญาอินเดียสังเขป**. แปลจากเรื่อง Outline Of Indian Philosophy. โดย
 วิจิตร เกิดวิสิษฐ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

อมร โสภณวิเชษฐวงศ์. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประสานมิตร, 2520.

อัมพร สโมสร. บรรณาธิการ. **นวมินทรราชธิราช**. กรุงเทพฯ : คอมฟอร์ม (ประเทศไทย),
 2539.

ภาษาอังกฤษ

Aiken, H.D. **The Predicament of the University**. Bloomington: Indiana University
 Press, 1971.

Bagley, William C. **Education and Emergent Man**. New York: Ronald Press, 1934.

Battle J.A. and Shannon, Robert I. **The New Idea in Education**. New York: Harper &
 Row, Publishers, 1974.

Beck, Clive. **Education Philosophy and Theory: An Introduction**. Boston: Little
 Brown & Co, 1974.

Benjamin, A.C. "The Ethics of Scholarship". **Journal of Higher Education**, 31(1960):
 471-480.

Benne, K. "The Idea of University in 1965." In T.B. Stroup (Ed.), **The University in the
 American Future**. Laxington: University of Kentucky Press, 1965.

Brameld, Theodore. **Philosophies of Education in Cultural Perspective**. New York:
 Henry Holt, 1955.

Broudy, H. "Didactics, Heuristics and Philetics." **Educational Theory**, 22(1972): 251-
 261.

Brubacher, J.S. and Rudy, W. **Higher Education in Transition**. New York: Harper &
 Row, 1976.

Brubacher, John.s. **Modern Philosophies of Education**. New York: McGraw-Hill Book,
 1969.

Brubacher, John.s. **On The Philosophy of Higher Education**. San Francisco: Jossey-
 Bass Publishers, 1982.

Curtis, S.J. and Boulwood, M.E.A.. **A Short History of Education Ideas**. London:
 University Tutorial Press, 1975.

Fitzgibbons, Robert E. **Making Education Decision: An Introduction to Philosophy
 of Education**. New York: Harcurt Brace Jovanovich, 1981.

- Frolov, I. **Dictionary of Philosophy**. 2 nd. New York: Progress Publication, 1957.
- Guralnik, David B. **Webster' New Dictionary**. U.S.A.: The World Publicating, 1966.
- Hook, S. **In Defense of Academic Freedom**. Indianapolis: Pegasus, Bobbs-Merrill, 1971.
- Hook, S. "The Ethics of Academic Freedom" In M. White (Ed.), **Academic Freedom, Logic, and Religion**. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1953a.
- Hook, S. **Academic Freedom and Academic Anarchy**. New York: Cowles, 1969.
- Hospers, John. **An Introduction to Philosophy Analysis**. U.S.A.: Prentice-Hall, 1967.
- Hutchins, R.M. **The Higher Learning in America**. New Haven: Yale University Press, 1936a.
- Hutchins, R.M. **University in Utopia Chicago**. Chicago: Univarsity of Chicago Press, 1952.
- James, William. **Pragmatic**. New York: Meridian Books. 1959.
- Jaspers, K. **The Idea of the University**. Boston: Beacon Press, 1959.
- Joad, C.E.M. **Guide to Philosophy**. U.S.A.: Dover Publication, 1957.
- Kadish, S. "The Strike and the Professoriate." In W. Metzger (Ed.), **Dimensions of Academic Freedom**. Urbana: University of Illinois Press, 1969.
- Kerr, C. **Higher Education Can not Escape History: Issue For The Twenty-First Century**. New York: State University of New York, 1994.
- Kerr, C. **The Uses of the University**. Cambridge, Mass.: Dell, 1967.
- Kneller, George F. **Introduction to the Philosophy of Education**. New York: John Wiley & Sons, 1971.
- Krippendorff, K. **Content Analysis**. New York: Sage, 1980.
- Machlup, F. **The Production and Distribution of Knowledge in the United States**. Princeton, N.J.: Princeton University, 1962.
- Marshall, John P. **The Teacher and His Philosophy**. Nebraska: Professional Education's Publication, 1973.
- McConnell, T.R. "Faculty Interest in Value Change and Power Politics." **AAUP Bulletin** 55(1969): 342-352.
- McGill, W.J. "Public Control of Science Is Not the Answer." **Chenge**, 9(1977): 8-9.
- Miles, M.B., and Huberman, A.M.. **Qualitative Data Analysis**. New York: Sage, 1985.

- Minogue, K.R. **The Concept of a University**. Berkeley: University of California Press, 1973.
- Moberley, W. **Crisis in the University**. London: SMC Press, 1949.
- Morris, Van Cleve. **Philosophy and The American School**. Boston: Houghton Mifflin, 1961.
- Morsy, Zaghoul. **Thinkers on Education**. Volume 1, India: UNESCO Publishing, 1997.
- Morsy, Zaghoul. **Thinkers on Education**. Volume 2, India: UNESCO Publishing, 1997.
- Morsy, Zaghoul. **Thinkers on Education**. Volume 3, India: UNESCO Publishing, 1997.
- Morsy, Zaghoul. **Thinkers on Education**. Volume 4, India: UNESCO Publishing, 1997.
- Newman, J.H. **The Idea of a University**. New York: Doubleday, 1959.
- Nisbet, R. **The Degradation of the Academic Dogma**. New York: Basic Books, 1971.
- Ortega y Gasset, J. **Mission of University**. London: Routledge and Kegan Paul, 1946.
- Park, Joe. **Selected Reading in the Philosophy of Education**. New York: Macmillan, 1963.
- Persons, T. "The Academic System: A Sociologist's View." **Public Interest**,13(1968): 173-197.
- Peters, R. S. **International Library of the Philosophy of Education**. London and Henley: Routledge & Kegan Paul, 1966.
- Phenix, Phillip H. **Philosophy of Education**. New York: John Wiley, 1965.
- Popkewitz and Fendler. **Changing Terrains of Knowledge and Politics**. New York: Routledge, 1999.
- Power, Edward J. **Philosophy of Education: Studies in Philosophies, Schooling, and Education Policies**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hill, 1982.
- Shoben, E.J. "The Liberal Arts and Contemporary Society: The 1970's." **Liberal Education**, 54(1970): 28-38.
- Veblen, T. **The Higher Learning in America**. New York: D.W. Huebsch, 1918.
- Whitehead, A. N. **The Aims of Education and Other Essays**. New York: Macmillan, 1929.
- Wilson, L. **Academic Man**. New York: Oxford University Press, 1952.
- Wingo G. Max. **Philosophies of Education and Introduction**. London: D.C. Heath, 1974.
- Wolff, R.P. **The Ideal of the University**. Boston: Beacon Press, 1969.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.
การกำหนดรหัสอ้างอิง
และคำราชาศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกำหนดรหัสอ้างอิง

ในการประมวลปรัชญาการอุดมศึกษาของพระองค์ให้ได้แก่นแท้และสาระที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสอ้างอิง เพื่อความถูกต้องและความชัดเจนของการวิจัย และความสะดวกในการอ้างอิงแหล่งที่มาของเอกสาร โดยผู้วิจัยกำหนดรหัสอ้างอิงได้กำหนดดังนี้

ตัวอย่างเช่น พระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2492
วันที่ 21 พฤษภาคม 2493

กำหนดเป็น (จพ./21 พค. 93)

หมายความถึง -อักษรย่อหน้าเครื่องหมาย / คือ มหาวิทยาลัย และ
สถาบันอุดมศึกษา ที่ทรงพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต

-ข้อความที่อยู่หลังเครื่องหมาย / คือ อักษรย่อของ วัน เดือน
ปี ที่ทรงพระราชทานพระบรมราชาวาท

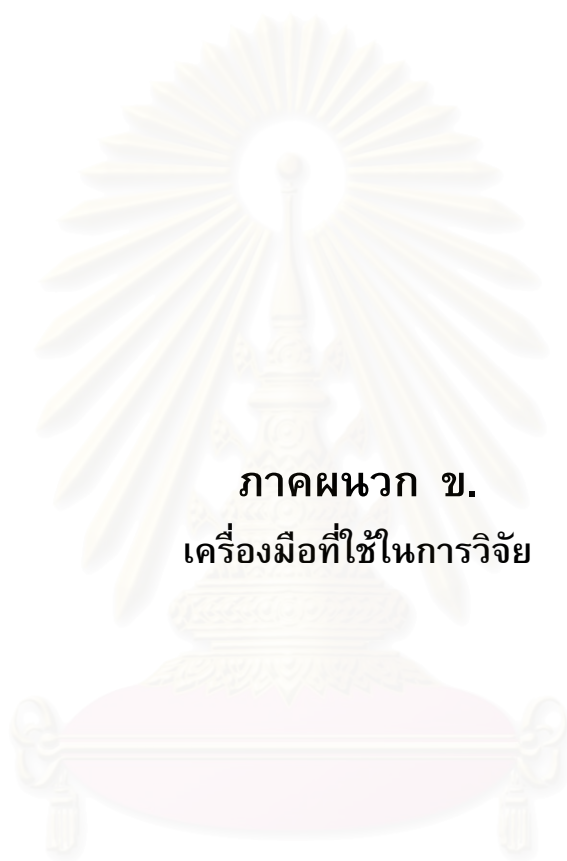
โดยผู้วิจัยได้กำหนดอักษรย่อของมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

1.	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จพ.
2.	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	มก.
3.	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	มข.
4.	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มช.
5.	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	มธ.
6.	มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์	มพ.
7.	มหาวิทยาลัยมหิดล	มม.
8.	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	มร.
9.	มหาวิทยาลัยศิลปากร	มศก.
10.	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	มศว.
11.	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	มสธ.
12.	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	มอ.
13.	วิทยาลัยวิชาการศึกษา	วศ.
14.	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า	สจ.
15.	สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร แม่โจ้	สก.
16.	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	สพบ.

คำราชาศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

คำราชาศัพท์	ความหมาย
ถวายบังคม	-ไหว้
ทรงพระเจริญ	-อ้วน
โปรด	-ชอบ
พระกรุณาโปรดเกล้า	-รัก
พระชนม์พรรษา	-อายุ
พระเนตร	-ดวงตา
พระบรมโพรธิสมภาร	-พระเจ้าแผ่นดิน
พระบรมราชชนก	-พ่อ
พระบรมราชสมภพ	-วันเกิด
พระบรมราชโองการ	-คำสั่ง
พระบรมราชาธิบาย	-คำอธิบาย
พระบรมราโชวาท	-คำสอน
พระบาท	เท้า
พระปรมาภิไธย	-ชื่อ
พระมหากษัตริย์	-พระเจ้าแผ่นดิน
พระราชกระแส	-คำพูด
พระราชดำรัส	-คำพูด
พระราชดำริ	-คิด
พระราชทาน	-ให้
พระราชนิพนธ์	-แต่งหนังสือ
พระราชวินิจฉัย	-ตัดสิน
พระราชหฤทัย	-น้ำใจ
พระอัยยิกา	-ย่า ยาย
ราชาภิเษก	-พิธีขึ้นครองราชสมบัติ
เสด็จประพาส	-ไปเที่ยว
เสด็จพระราชดำเนิน	-ไป เดิน

(สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2528)

ภาคผนวก ข.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกข้อมูล ชุดที่ 1
เพื่อบันทึกเกณฑ์และสาระ สำหรับผู้วิจัย

หน้า 1

.....

เรียงลำดับ จากอดีต-ปัจจุบัน

หน้า

รหัสอ้างอิง (...../.....)

(ตัดปะ)

รหัสอ้างอิง (...../.....)

(ตัดปะ)

รหัสอ้างอิง (...../.....)

(ตัดปะ)

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบอ่านพิเคราะห์พระบรมราโชวาท 6 ครั้งที่ 1

สถานที่ /วันที่	ประมวล	อ่านพิเคราะห์	ปรัชญา ทั่วไป	ปรัชญา อุดมศึกษา

แบบสรุปแก่นแท้และสาระ

หัวข้อเรื่อง.....

แก่นแท้.....

.....

.....

.....

สาระ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกข้อมูล ชุดที่ 2
เพื่อบันทึกการจัดสารบบ สำหรับผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Morris, 1961) และอื่นๆ					
กรอบแนวคิดตามหลักปรัชญา					
แก่นแท้/สาระ		ภววิทยา (Ontology) (ว่าด้วย ธรรมชาติของ ภาวะแห่งความ มีอยู่)	ญาณวิทยา (Epistemology) (ว่าด้วยธรรมชาติ ของความรู้)	อรรถวิทยา (Axiology) (ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่า)	
				จริยศาสตร์ (Ethics)	สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)
ลัทธิจิตนิยม (Idealism)		ความจริงคือ โลกของจิต	ความแท้คือ ความคิด/มโนคติ	การเลียนแบบ ตัวตนที่แท้จริง	การสะท้อนกลับ ของความคิด
ลัทธิสังนิยม (Realism)		ความจริงคือ โลกของวัตถุ	ความแท้คือ การมองเห็น ข้อเท็จจริง	กฎของ ธรรมชาติ	การสะท้อนกลับ ของธรรมชาติ
ลัทธิ หลักการ นิยมใหม่ (Neo- Thomism)	ฆราวาส (Lay)	ความจริงคือ โลกของเหตุผล	ความแท้คือ เหตุผล	เหตุผลใน การกระทำ	ความรู้สึกร สร้างสรรค
	สังฆาวาส (Eccl.)	ความจริงคือ ตัวตน /พระเจ้า	ความแท้คือ การรู้โดย ความรู้สึกรที่เกิดขึ้น		
ลัทธิปฏิบัตินิยม (Experimentalism)		ความจริงคือ โลกของ ประสบการณ์	ความแท้คือ อะไรเป็นสิ่งที่ทำ	การตรวจ พิสูจน์ของ สาธารณชน	รสนิยมของ สาธารณชน
ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)		ความจริงคือ โลกของ การดำรงชีวิต	ความแท้คือ การเลือกใน การดำรงชีวิต	อิสรภาพ/ เสรีภาพ	การปฏิบัติจาก เกณฑ์ของ สาธารณชน

<p style="text-align: center;">การจัดสรรงบประมาณ รัชฎการอุดมศึกษา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช</p> <p style="text-align: center; border: 1px solid black; padding: 5px;">แก่นแท้ สาระ และคำสอนทางการอุดมศึกษา</p>					
	พันธกิจ	การบริหาร อุดมศึกษา	เป้าหมายการ อุดมศึกษา	นิสิต นักศึกษา	ฯลฯ
	....	....	....	....	....
	....	....	....	....	....
	....	....	....	....	....
	....	....	....	....	....
	....	....	....	....	....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินการวิจัย ชุดที่ 1
เพื่อประเมินกรอบแนวคิดในการวิจัย
แก่นแท้และสาระ และการจัดสาระบบของปรัชญา

โปรดกาเครื่องหมาย ตามความคิดเห็นของท่านที่มีต่อรายงานวิจัย

ที่	รายการ	มาก			ปานกลาง			น้อย		
		เหมาะสม	ถูกต้อง	ชัดเจน	เหมาะสม	ถูกต้อง	ชัดเจน	เหมาะสม	ถูกต้อง	ชัดเจน
1	ข้อมูล									
2	การตีความ									
3	การใช้ภาษา									
4	การจัดหัวข้อ/ ประเด็น									
5	การเขียนรายงาน									
6	ภาพรวมทั้งหมด ของรายงานวิจัย									

ความคิดเห็นของท่าน

ยืนยันผลวิจัย

ไม่ยืนยันผลการวิจัย

ประเด็นที่ควรปรับ ได้แก่ .....

.....

.....

.....

.....

.....

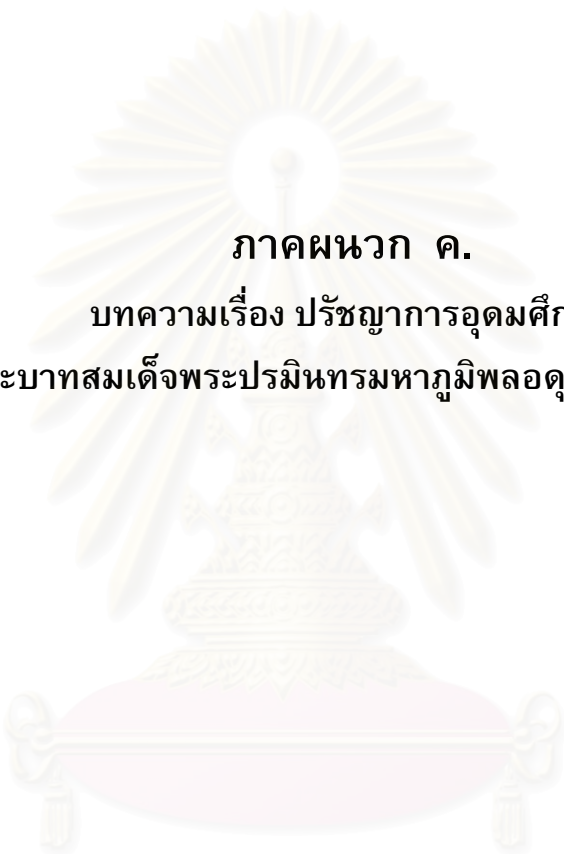
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

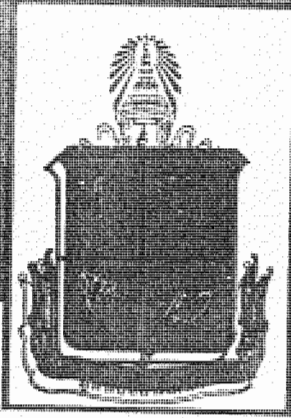

ภาคผนวก ค.
บทความเรื่อง ปรัชญาการอุดมศึกษา
ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มูลนิธิชัยพัฒนา

THE CHAIPATTANA FOUNDATION JOURNAL

DECEMBER 2003

ธันวาคม ๒๕๔๖

15 ปี

ชีวิตพลีชีพขบถองความ

ชื่อที่เลือนน้อย อันเนื่องมาจากพระราชา

ปรัชญาการอุดมศึกษา

บาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

ฟ้ามูย เรื่องเลิศบุญ*

“...วิชาความรู้ที่แต่ละคนมีอยู่ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำงานสร้างฐานะความเจริญมั่นคงของตนเองและบ้านเมือง แต่นอกจากนั้น บุคคลยังต้องอาศัยคุณธรรมอีกหลายอย่างเป็นพื้นฐานรองรับและส่งเสริมวิชาการ เพื่อให้สำเร็จความมุ่งหมายได้โดยสมบูรณ์...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16 กรกฎาคม 2526

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระปรีชาญาณสูงยิ่งในด้านปรัชญาการอุดมศึกษา พระราชทานพระบรมราโชวาทด้านการอุดมศึกษาให้แก่นักวิชาการศึกษานักการอุดมศึกษา นักบริหารการศึกษา และสถาบันการศึกษา ทั้งส่วนราชการและเอกชน ตลอดจนบุคคลกลุ่มต่างๆ มาโดยตลอดอย่างสม่ำเสมอ

ประวัติความเป็นมาแห่งพระมหากรุณาธิคุณ ในการเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรนั้น ม.ล. ปิ่น มาลากุล ได้เขียนไว้ว่า “...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนามหาวิทยาลัย และความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษา จึงเกิดมีประเพณีกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร ณ สถาบันการศึกษาที่ให้ปริญญาทุกแห่ง...” นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อบัณฑิตและมหาวิทยาลัยเป็นอย่างยิ่ง

* นางฟ้ามูย เรื่องเลิศบุญ
นิสิตคณะภูมิบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา
สำนักพัฒนานโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

กรสเป็นประธานกาด้านการอุดมศึกษา

ความเป็นนักปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงหาพันการอุดมศึกษานั้น ไม่ใช่การพระราชทานคำสอนแก่นักการอุดมศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ทรงทุ่มเทลงไปถึงจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ความเมตตา และความรักบ้านรักเมือง ความมีปณิธานแน่วแน่ในการพัฒนาคนและประเทศชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่นสารและสาระที่เป็นหลักปรัชญาด้านต่างๆ ไว้ อย่างมากมาย จากที่ผู้เขียนน้อมนำพระบรมราโชวาทองค์หนึ่งในข้างต้น แสดงความหมายว่า ในการทำงานประกอบอาชีพให้เจริญรุ่งเรืองต่อตนเองและประเทศชาติ จะต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ การใช้วิชาความรู้ที่แต่ละคนมีอยู่ และจะต้องอาศัยคุณธรรมอีกอย่างหนึ่ง เพื่อเป็น

พื้นฐานรองรับและส่งเสริมวิชาการ เพื่อให้การทำงานนั้น สำเร็จตามความมุ่งหมายได้อย่างสมบูรณ์
ดังผู้เขียนจะน้อมนำหลักปรัชญาทั้งทางด้านการใช้วิชาความรู้และหลักปรัชญาด้านคุณธรรมมา
เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักการอุดมศึกษาทั้งปวง ดังนี้

หลักปรัชญาด้านการใช้วิชาความรู้

“...วิทยาการทุกสาขาทุกระดับมีความสำคัญมาก เป็นดังเครื่องมือที่ใช้ทำงาน
โบราณท่านเปรียบกับอาวุธของมีคม ซึ่งมีทั้งคุณอนันต์ทั้งโทษมหันต์ คือ ถ้าใช้
ถูกใช้เป็น ก็เกิดประโยชน์ ถ้าใช้ไม่ดีใช้ไม่เป็นก็เกิดโทษ ดังอาวุธที่ประหาร
ตนเอง...” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ 31 ตุลาคม 2524) “...วิทยาการต่างๆ นั้น มีคุณอนันต์สำหรับนำ
ไปใช้ปฏิบัติงาน แต่ก็อาจมีโทษมหันต์เมื่อนำไปใช้ไม่ถูกทาง ผู้มีความรู้สูงจึง
จำเป็นต้องมีหลักการที่ถูกต้อง...” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญา
บัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 8 สิงหาคม 2527)

“...หลักการที่จะใช้วิชาได้ดี 4 ประการ (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทาน
ปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7 สิงหาคม 2527) ได้แก่

ประการแรก จะต้องรู้วิชาเป็นอย่างดี คือ รู้อย่างแจ่มแจ้ง ชำนิชำนาญ
และทั่วถึงตลอดหมด ทั้งในหลักใหญ่ ทั้งในรายละเอียด รวมทั้งในส่วนที่จะต้อง
ประสานกับวิชาอื่นๆ เพื่อให้เกื้อกูลส่งเสริมกันและกันด้วย

ประการที่สอง จะต้องรู้จักพิจารณาเลือกทำงานที่เป็นงานสร้างสรรค์
มีใช้งานมีผลข้างลบหรือที่ปราศจากคุณค่า ปราศจากประโยชน์อันพึงประสงค์

ประการที่สาม ไม่ว่าจะทำงานฝ่ายใดสาขาใด จะต้องเรียนรู้ลักษณะงาน
ให้ทราบอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะในจุดประสงค์ ขอบเขต และแนวทางที่จะปฏิบัติ

ประการที่สี่ จะต้องมีความตั้งใจที่แน่วแน่ และมีความอดสาหะ พรัก
พร้อมอยู่เสมอ ที่จะปฏิบัติงานนั้นให้จนสำเร็จประโยชน์ตามที่มุ่งหมาย...”

“...เมื่อบุคคลมีหลักการประกอบพร้อมกันครบทั้ง 4 ประการดังนี้แล้ว จึง
จะแน่ใจได้ว่าจะสามารถใช้วิทยาการได้อย่างถูกต้อง พอเหมาะพอดีกับเป้า
หมายที่ต้องการ และจะสามารถทำให้งานที่ปฏิบัติบรรลุผลสมบูรณ์บริบูรณ์
พร้อมทุกส่วนได้ จึงใคร่ขอให้ท่านทั้งหลายผู้มีความรู้พร้อมอยู่ ได้พยายาม
เรียนรู้หลักการใช้วิทยาการตามที่กล่าวแล้วให้ละเอียดรอบคอบ เพื่อจักได้
สามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ในการสร้างความสำเร็จและความเจริญวัฒนาให้แก่
ตนเองแก่บ้านเมืองอย่างแท้จริงได้ต่อไป...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7 สิงหาคม 2527

ทรงแสดงความหมายว่า การใช้วิชาความรู้มีทั้งประโยชน์และโทษ ดังนั้น จึงต้องใช้หลักวิชา
อย่างถูกต้อง การใช้วิชาการในการปฏิบัติงานที่ดี เพื่อให้เกิดประโยชน์ จะต้องประกอบด้วย 4 ประการ
ได้แก่ 1) รู้วิชาเป็นอย่างดี 2) รู้จักพิจารณาเลือกทำงานที่เป็นงานสร้างสรรค์ 3) เรียนรู้ลักษณะ
งานให้ทราบอย่างถ่องแท้ และเข้าใจงานที่จะทำให้ทราบตลอดทั้งกระบวนการ 4) มีความตั้งใจที่
แน่วแน่และมีความอดสาหะ เมื่อปฏิบัติเช่นนี้ได้แล้ว จะสามารถทำให้งานสำเร็จลุล่วง นำไปสู่การ
สร้างความเจริญให้แก่ตนเองและบ้านเมืองได้อย่างแท้จริง

การเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรอย่างใกล้ชิด
เป็นกำลังใจที่ส่งเสริมและหนุนนำ
ให้ราษฎรตั้งใจทำมาหากินและดำรงชีวิต
อย่างมีความสุข

แนวปรัชญาที่ทรงแสดงนี้ เป็นแนวคิดตามปรัชญาลัทธิหลักการนิยมใหม่ (NEO-THOMISM) (Morris, 1961) ที่ทรงแสดงถึงความจริงแท้ คือ การรู้เรื่องนั้นๆ อย่างถ่องแท้และแท้จริง และใช้ความรู้เป็นเหตุเป็นผลกันระหว่างวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิชาความรู้ นั้นๆ อย่างต่อเนื่อง มีเหตุผลของการกระทำสิ่งต่างๆ ไปสู่งานที่สร้างสรรค์ในอาชีพของตน

หลักปรัชญาด้านคุณธรรมนักวิชาการ

คุณธรรมที่พระราชทานไว้ ซึ่งแสดงความเป็นปราชญ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ คุณธรรมนักวิชาการ 7 ประการ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน โดยมีแก่นสารและสาระ ดังนี้

คุณธรรม เป็นกำลังส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติงานให้บรรลุถึงความสำเร็จและความเจริญในชีวิต (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 12 ธันวาคม 2522) เป็นพลังกำลังส่งเสริมและหนุนนำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการทำงาน (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 13 ธันวาคม 2522) และความสำเร็จอันดีงามในการกระทำทุกอย่างนั้น ยังต้องอาศัยกำลังแห่งคุณธรรมที่สำคัญประกอบเกื้อกูลด้วย (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 24 ธันวาคม 2524) คือ

คุณธรรมข้อแรก คือ ความมีศรัทธาที่ถูกต้อง ได้แก่ ความเชื่อถืออันประกอบด้วยความเพ่งพินิจด้วยใจที่มั่นคงเป็นกลาง จนเกิดความกระจ่างแจ่มแจ้ง (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 13 ธันวาคม 2522) ศรัทธา ความเชื่อถือ ที่เกิดจากจิตใจที่หนักแน่นเป็นกลาง ประกอบด้วยเหตุผลซึ่งเป็นกำลังกระตุ้นให้เกิดความนิยมยินดีในงานของตัว และกระตือรือร้นชวนชวายที่จะกระทำด้วยความพึงพอใจ (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 12 ธันวาคม 2522)

คุณธรรมข้อที่สอง คือ ความอดสาหัสพากเพียรที่กล้าแข็งไม่ขาดสาย ในอันที่จะกำจัดความเสื่อมและเสริมสร้างความคิด ความเจริญ (พระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 13 ธันวาคม 2522) ความเพียรที่มีลักษณะกล้าแข็งไม่ขาดสาย ซึ่งเป็นเหตุทำให้เหนียวแน่นอดทน ไม่ท้อถอย ช่วยให้การดำเนินงานก้าวหน้าเรื่อยไปเป็นลำดับ (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 12 ธันวาคม 2522)

คุณธรรมข้อที่สาม คือ ความระลึกรู้เท่าทัน ระมัดระวังการกระทำของ ตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ให้ประมาทพลาดหลังจนการงานต้องบกพร่องเสียหาย (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 13 ธันวาคม 2522) สติ ความระลึกรู้สถานะหน้าที่ของตัว รู้เหตุการณ์ ความเป็นไป ซึ่งทำให้เกิดความรอบคอบระมัดระวังตัว ป้องกันมิให้การทำงานผิดพลาด บกพร่องเสียหาย (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 12 ธันวาคม 2522)

คุณธรรมข้อที่สี่ คือ ความตั้งใจมั่นคง ให้ความคิดอ่านเป็นระเบียบ รวมลงในการงานที่ต้องการจะทำ ไม่ฟุ้งซ่านไปในเรื่องอื่นๆ ที่มีไขจุดประสงค์

การเรียนรู้อย่างถ่องแท้และสร้างสรรค์ จำเป็นต้องประสานกับวิชาอื่นๆ เพื่อให้เกื้อกูลส่งเสริมกันและกัน

(พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 13 ธันวาคม 2522)

คุณธรรมข้อที่ห้า คือ ปัญญาความรู้ชัด หรือความรู้ตลอดแจ่มแจ้งในงานและวิธีที่จะปฏิบัติบริหารงานโดยถูกต้องเที่ยงตรง (พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 13 ธันวาคม 2522) ซึ่งช่วยให้สามารถควบคุมความคิดจิตใจสงบอยู่ในระเบียบ ตั้งมั่นในการทำงานได้ตลอดเวลาไม่หวั่นไหว เผลอพลั้ง และลั้งเลงสงสัย (พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 12 ธันวาคม 2522)

คุณธรรมข้อที่หก คือ ความตั้งใจจริงที่จะทำให้จนสำเร็จ ในเมื่อเล็งเห็นประโยชน์และความถูกต้องในสิ่งที่ทำโดยชัดแจ้งแล้ว (พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 24 ธันวาคม 2524)

คุณธรรมข้อที่เจ็ด คือ ความมีสติรอบคอบ ซึ่งจะคอยติดตาม ควบคุม ประคับประคองความคิดและการกระทำทุกอย่าง ทุกชั้นทุกตอน ให้อยู่ในหลักเกณฑ์และแนวทาง (พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 24 ธันวาคม 2524)

“...พิจารณาให้ดีแล้ว จะเห็นว่าต่างก็เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องอาศัยกันและกัน ก่อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกันอยู่ทั้งหมด เช่น ศรัทธาความเชื่อถือซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความพากเพียรชวนชวายนั้น จะต้องอาศัยความยิ่งคิดและปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาวิวินิจฉัย ปัญญา ความรู้ชัด จะเกิดมิได้ก็ต้องอาศัยความตั้งใจเพ่งพินิจ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างเสริมคุณธรรมทุกๆ ข้อให้ครบ ให้เป็นฐานอันแผ่กว้าง สำหรับรองรับการงานได้ทั่วถึงมั่นคง จึงจะสามารถทำงานสำเร็จผลเลิศได้โดยสมบูรณ์บริบูรณ์และเป็นประโยชน์ช่วยตัวช่วยผู้อื่นและส่วนรวมได้ด้วย...” (พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 13 ธันวาคม 2522)

กระบวนการคิดตามแก่นสารและสาระทางด้านคุณธรรมนักวิชาการ 7 ประการนี้ เป็นกระบวนการคิดตามแนวปรัชญาลัทธิจิตนิยม (IDEALISM) (Morris, 1961) ที่มีแก่นสารของความจริงแท้ขั้นสูงสุด คือ จิต ที่เป็นจิตสมบูรณ์ ด้วยความคิดที่ว่า จิตเป็นพลังแห่งชีวิตและเป็นแก่นแท้ของมนุษย์ จุดมุ่งหมายของชีวิตย่อมมีอยู่ในสภาวะทางจิต มนุษย์จึงพัฒนาตนเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ หมายความว่า คุณธรรมก็คือจิต การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในตนเป็นแก่นแท้ของบุคคล โดยบุคคลเราจึงต้องพัฒนาคุณธรรมของตนเอง เพื่อบรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากที่สุด

แก่นสารและสาระเรื่องคุณธรรมนักวิชาการที่ทรงให้คำสอนนี้ บ่งถึงลักษณะค่านิยมในการสร้างคุณธรรมในตน โดยการสร้างเกณฑ์ในจิตของตน ด้านต่างๆ ทั้งความเป็นปรณัย ความคงเส้นคงวา ความเที่ยงธรรม และมีการปรับตนให้เข้ากับจิตและความคิดของตน

ในความเป็นนักปราชญ์ตามแนวลัทธิจิตนิยมนั้น ทรงเป็นนักปราชญ์ตามแนวลัทธิปฏิบัตินิยม (EXPERIMENTALISM) (Morris, 1961) โดยทรงเน้นการกระทำและการปฏิบัติเป็นหลักด้วย ทรงเอาพระทัยใส่ตั้งแต่รายละเอียดต่างๆ ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้น ทรงคิดโดยแยกย่อยอย่างต่อเนื่อง และครบวงจร ทรงมีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นเหตุเป็นผล และทำได้จริงในทางปฏิบัติอย่างที่คิดไว้เป็นสำคัญ

แนวพระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างที่ผู้เขียนได้น้อมนำมาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นปราชญ์ทางการอุดมศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่กอปรไปด้วยแนวคิดหลากหลายลัทธิ หลักปรัชญาการอุดมศึกษาเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะช่วยชี้ให้การอุดมศึกษาทั้งปวงมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ อีกทั้งสามารถน้อมนำไปสู่ความสำเร็จในการใช้ความรู้อย่างถูกต้องควบคู่ไปกับคุณธรรม เพื่อการปฏิบัติงานในศาสตร์และอาชีพต่างๆ และนำไปสู่จุดหมายที่ดั่งใจของตนเองและประเทศต่อไป

ด้วยพระอัจฉริยภาพและสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก่อให้เกิดปรัชญาการอุดมศึกษาที่กอปรด้วยแก่นแท้และสาระที่ลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งนัก สามารถน้อมนำมาเป็นหลักการด้านการอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี ในขณะที่พระราชทานคำสอนถึงหลักการในการทำงานที่ต้องใช้หลักวิชาการควบคู่กับหลักคุณธรรมนั้น ทรงเป็นแบบอย่างด้วยพระองค์เองอีกด้วย เพื่อให้หลักการอุดมศึกษาทั้งหลายพึงใช้ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงและเกิดความผาสุกในการดำเนินชีวิต หลักปรัชญาเหล่านี้ จะเป็นหลักปรัชญาที่ชาวอุดมศึกษาทุกคนได้พึงปฏิบัติและระลึกไว้ในจิตใจเสมอ

ussnabunsu

ภาษาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช กับการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สยามรัฐ, 2530.

..... ในหลวงกับการศึกษาไทย : ห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2540.

ราชเลขาธิการ, สำนัก. ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2515 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2516. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2517.

..... ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2520. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2521.

..... ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2522. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2523.

..... ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2525.

..... ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2526. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2527.

..... ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2527. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2528.

ภาษาอังกฤษ

Morris, Van Cleve. Philosophy and The American School. Boston: Houghton Mifflin Company, 1961.

Philosophy on Education of His Majesty King Bhumibol Adulyadej

Written by Fahmui Ruanglertboon

"...Knowledge possessed by each individual is an essential factor in carrying out work and creating prosperity and security for themselves as well as the country. But apart from that, individuals still require many moral principles as a foundation to manage and support the technical knowledge in order to achieve the intended goal completely..." (Royal Speech granted on July 16, 1983, during the Graduation Ceremony of Chulalongkorn University)

His Majesty King Bhumibol Adulyadej is a monarch with sharp intuition concerning the philosophy of higher education. Throughout his reign His Majesty the King has continuously granted guidelines concerning higher education to educational and higher education academics, educational administrators, private and public educational institutions, and various groups of people.

In the historical records of the occasions when His Majesty the King graciously conferred degrees to the graduates, M.L. Pin Malakul stated that, "...His Majesty the King is highly interested in the matters concerning development of universities and the well-being of the university students. This led to the tradition whereby universities humbly invite His Majesty to attend and confer degrees as well as certificates to the graduates from every educational institution which confers degrees." This is considered a great benevolence for all graduates and universities.

Philosopher of Higher Education

As a philosopher of higher education, His Majesty the King does not only provide teachings to the higher education academics. Behind His Majesty's teachings are his compassion, kindness, and altruistic love for the country and the people, as well as a strong determination for developing the people and the country.

His Majesty the King graciously presented the heart of the matter through various philosophies covering diverse aspects. According to the excerpt of the Royal Speech, His Majesty wishes to convey a message that there are two essential factors relevant in carrying out work or occupations that would create prosperity, not only for oneself but for the country as a whole.

The two factors are the knowledge possessed by each individual and the moral principles which serve as a basis for managing and supporting the technical knowledge that contributes to the achievement of the intended goal in a complete manner. The following are philosophies in terms of the uses of technical knowledge and moral principles which the author wishes to point out for the benefit of all educational academics.

Philosophies for the Uses of Knowledge

"...Knowledge of every field and level is very important because it serves as a work tool. In the past, knowledge was compared to sharp objects in that it has both good and harm. If it is used correctly and properly, it renders benefits. If it is used badly and improperly, it then creates harm, comparable to a weapon which kills oneself..." (Royal Speech granted on October 31, 1981, during the Graduation Ceremony of Thammasat University) *"...Various fields of knowledge have values beneficial to work implementation, and grave harm if they are used inappropriately. It is then necessary for a person with high knowledge to have proper principles..."* (Royal Speech granted on August 8, 1984, during the Graduation Ceremony of Kasetsart University)

"...Four principles relevant for the proper use of knowledge (Royal Speech granted on August 7, 1984, during the Graduation Ceremony of Kasetsart University) include:

First, it is necessary to have very good knowledge. It is a must to have a clear, skillful, and far-reaching knowledge, both macro and in detail. This includes knowledge needed to link with other subjects, in order to support and enhance each other.

Second, it is necessary to be able to consider selecting the work that is productive. It is not wise to perform works that have negative effects or no value and desired benefits.

Third, no matter in what fields or subjects, it is necessary to learn in complete detail of the characteristics of the work, particularly about the objectives, limitations, and work approaches.

Fourth, It is necessary to have firm determination and be persistent, always ready to carry out and complete the intended work..."

"...When a person possesses all four principles, it is quite certain then that he will be able to use the knowledge correctly and fittingly for the intended goal, as well as accomplish every aspect of the work. It is then requested of those equipped with proper knowledge to try and learn carefully about the afore-mentioned principles on the use of knowledge, in order to perform their duties on truly creating success and prosperity for themselves as well as the country..." (Royal Speech granted on August 7, 1984, during the Graduation Ceremony of Kasetsart University)

"...Knowledge of every field and level is very important because it serves as a work tool. In the past, knowledge was compared to sharp objects in that it has both good and harm. If it is used correctly and properly, it renders benefits. If it is used badly and improperly, it then creates harm, comparable to a weapon which kills oneself..."

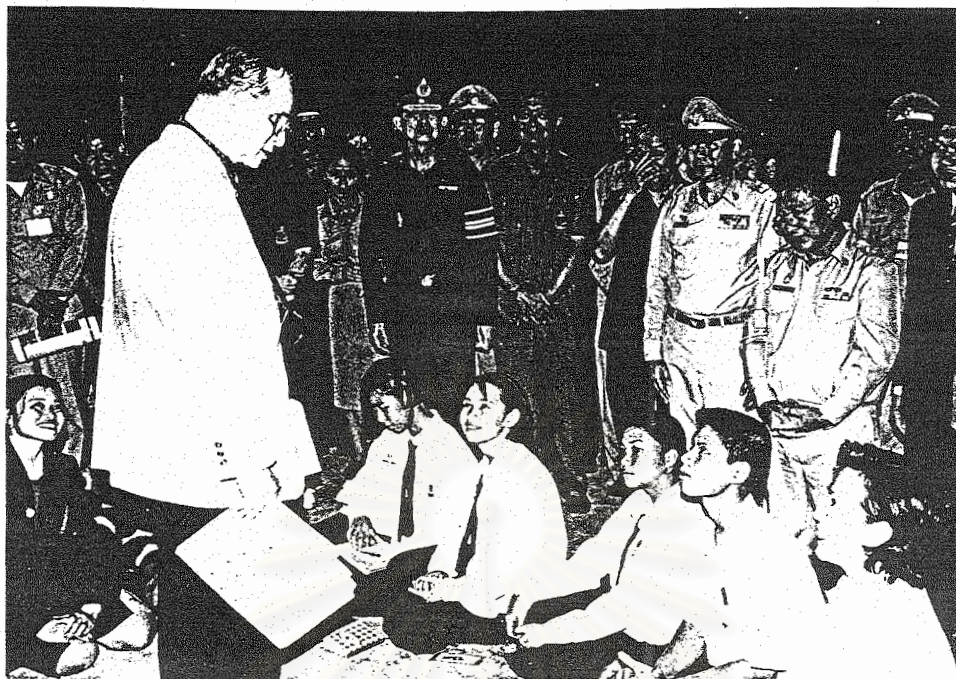
His Majesty the King wishes to point out that use of knowledge has both good and harm. It is therefore necessary to apply the knowledge correctly. The application of knowledge to perform good work and produce true benefits requires four principles. They include having a good working knowledge of the subject; an ability to select work that is productive; an ability to learn in complete detail of the characteristics of the work and understand the whole work process; and a firm determination and persistence to perform work. If a person is capable of conducting himself according to the four principles, it is then certain that work will be completed successfully, leading to the establishment of prosperity for him and the country.

The approach of His Majesty the King's philosophy conforms to the ideology of Neo-Thomism (Morris, 1961), by which His Majesty illustrates truth. He tries to show a state of accuracy and true knowledge of the facts about that particular subject and using knowledge in a cause and effect relationship between one subject to another. This is to establish a clear understanding of that particular subject on a continuous basis and have a rationale for various actions that lead to productive work within one's occupation.

Philosophies on the Moral Principles of Technicians

Another occasion which highlights the virtue of His Majesty the King as a scholar was when he graciously granted seven moral principles of the technician for the successful completion of his work.

Morality is a driving force to encourage a person to achieve the work and create prosperity in life (Royal Speech granted on December 12, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)...a driving force to encourage and support a person to become successful in his work (Royal Speech granted on December 13, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)...and complete to be gained from every act still requires the power of significant moral principles

to support it. (Royal Speech granted on December 24, 1981, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

First morality is the right faith. The right faith has to come from due consideration with a stable and unbiased mind that leads to clarification. (Royal Speech granted on December 13, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University) *Faith that comes from an unbiased mind and reasoning helps create satisfaction in one's work and eagerness to perform the work willingly.* (Royal Speech granted on December 12, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

Second morality is a firm and consistent diligence and persistence necessary to eradicate weakening signs and promote goodness as well as prosperity. (Royal Speech granted on December 13, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University) *Diligence that is strong and consistent results in perseverance that helps work to progress.* (Royal Speech granted on December 12, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

Third morality is thorough awareness in carefully controlling one's conduct in order to prevent negligence that may damage the work. (Royal Speech granted on December 13, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University) *Conscience and awareness of one's status and responsibility, happenings around us and the ways things work which leads to caution that helps prevent error, incompleteness, and damage in the work.* (Royal Speech granted on December 12, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

Fourth morality is unwavering concentration which helps shape one's line of thinking and maintain a focus in the work, so that we are not distracted by other unintended objectives. (Royal Speech granted on December 13, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

Fifth morality is a clear intellect or true knowledge of one's work and methods to manage such work correctly and righteously. (Royal Speech granted on December 13, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University) *This helps in controlling one's way of thinking and mind to be in a serene manner, always fixed on one's work, and confident as well as undistracted by anything.* (Royal Speech granted on December 12, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

Sixth morality is genuine intention to complete one's work after clearly realizing the benefits and righteousness of the act. (Royal Speech granted on December 24, 1981, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

Seventh morality is to know what one is doing and to be cautious. One has to monitor, control, and shape his own thinking and conduct, during every process, to remain in the principle line. (Royal Speech granted on December 24, 1981, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

"...If one considers it carefully, it can be seen that every moral principle has an interdependent cause and effect relationship. For instance, faith and belief which leads to persistent determination, requires cautiousness and wisdom as tools for consideration. To achieve wisdom and clarification requires true concentration and consideration. It is necessary to strengthen every moral principle to form a basis for carrying out any work. This ensures that one can successfully complete and achieve the intended objective that would benefit not only himself but also the public as a whole..." (Royal Speech granted on December 13, 1979, during the Graduation Ceremony of Ramkhamhaeng University)

His Majesty not only graciously granted the teachings for carrying out various works which require technical principles combined with moral principles, but His Majesty the King also conducts himself as a role model of his teachings.

The thinking process, according to the content of the moral principles of technicians, adheres to the idealism philosophy (Morris, 1961) which emphasizes the ultimate truth. The ultimate truth is the complete mind, which is believed to be the power of life and essence of mankind. The ultimate goal in life is active in one's mind. Therefore man develops himself using personal capacity. Morality is in the mind. One's ability to create morality in himself is the essence of that person. A person has to develop his own moral values to become a full human being.

The contents and meaning of the moral principles of the technicians, which His Majesty constantly teaches us, point out the belief in one's morality-building. This is by determining a condition within one's mind in terms of open choices, consistency, fairness, and adaptation of one's conduct to be in line with the mind and thoughts.

As a philosopher of idealistic ideology, His Majesty is also a philosopher of experimentalism (Morris, 1961), emphasizing mainly on action and conduct. His Majesty has interest in various details and the results to be achieved. His Majesty's thinking process is highly intelligent, ongoing, and multifarious. His ideas are creative and adhere to the rationale that they are able to be put into practice as intended.

The excerpts from the Royal Speeches are only examples by which the author wishes to illustrate the philosophical characteristics of higher education of His Majesty the King, consisting of diverse lines of thinking. Many ideologies and philosophies on higher education will be highly useful in helping to shape the field of higher education. These philosophies also help in the successful application of knowledge combined with morality, to the performance in every field and occupation. This ultimately leads to a beautiful aim in one's life and the country.

The ingenuity and farsightedness of His Majesty the King, has led to the creation of many philosophies on higher education which consist of true and in-depth knowledge that forms principles for higher education. His Majesty not only graciously granted the teachings for carrying out various works which require technical principles combined with moral principles, but His Majesty the King also conducts himself as a role model of his teachings. Higher education academics are able to apply the teachings to completely fulfill their work and create prosperity in the living. These philosophies are principles which all higher education fellows have to adhere to and always keep in mind.

ประวัติผู้เขียน

นางฟ้ามู่ย เรื่องเลิศบุญ เกิดเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2496 อยู่บ้านเลขที่ 365 ซอย 31 ถนนจรัลสนิทวงศ์ แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กทม. 10700 ในปีการศึกษา 2520 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกวิจัยและวัดผลการศึกษา วิชาโทคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ ในปีการศึกษา 2539 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งนักวิชาการศึกษา สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย